

128.20711

ศ 279ก

ร.3

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ
สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ

ปริญญานิพนธ์

ของ

สมศรี ทองนุช

11 พ.ค. 2543

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาการอุดมศึกษา

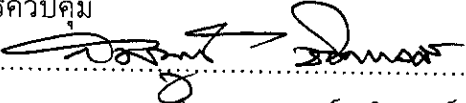
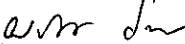
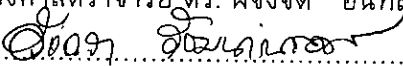
ธันวาคม 2542

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

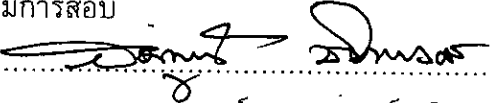
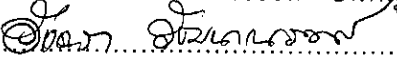
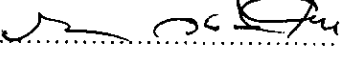
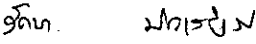
135829

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขบัณฑิต
สาขาการอุดมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

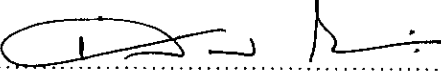
คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ ชิตพงศ์)
.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ผจงจิต อินทสุวรรณ)
.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา วัฒนารงค์)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ ชิตพงศ์)
.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ผจงจิต อินทสุวรรณ)
.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา วัฒนารงค์)
.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ ดร. วิชัย วงษ์ใหญ่)
.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัตนา ประเสริฐสม)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขบัณฑิต สาขาการอุดมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)
วันที่ 30 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2542

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย “ทุนงบประมาณแผ่นดิน” ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปีการศึกษา 2541

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจากผู้มีพระคุณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประธานกรรมการ รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์ กรรมการ รองศาสตราจารย์ ดร.ผจงจิต อินทสุวรรณ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา วัฒนารงค์ ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาให้คำแนะนำในด้านวิชาการ ตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง และให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่ ที่ได้กรุณามาร่วมเป็นกรรมการสอบ ผู้วิจัยซาบซึ้งในความเมตตาของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง และกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตนา ประเสริฐสม จากสถาบันราชภัฏสวนดุสิต ที่ได้ร่วมเป็นกรรมการสอบและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์สำหรับแก้ไขปริญญานิพนธ์

ขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้กรุณาตรวจแก้ไขเครื่องมือทดลองจนหลักสูตรฝึกอบรมในทุก ๆ ขั้นตอน

ขอบคุณนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏสกลนคร ที่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการสร้างเครื่องมือในทุกขั้นตอนของการวิจัย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการเข้ารับการฝึกอบรมในการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอบคุณคณาจารย์ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสกลนคร ที่ได้ร่วมเป็นวิทยากรดำเนินการฝึกอบรม ขอบคุณอาจารย์วโร เพ็งสวัสดิ์ ที่ให้ความช่วยเหลือในการวิเคราะห์ข้อมูล และขอบคุณ คุณศรีประไพ วัฒนะรัตน์ เลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย ที่คอยให้ความสะดวกในการติดต่อประสานงานและช่วยเหลือผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

ขอบพระคุณอาจารย์ของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ทุกท่านที่ได้เคยอบรมสั่งสอนผู้วิจัยตั้งแต่ผู้วิจัยเรียนในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก จนสำเร็จในวันนี้

กราบขอบพระคุณ คุณพ่อ – แม่ ของผู้วิจัยที่ให้ลูกมีโอกาสได้เรียนถึงระดับนี้ ที่สำคัญที่สุด คือ อาจารย์วิเชียร ทองนุช และนางสาวสิวินีย์ ทองนุช ซึ่งเป็นที่ปรึกษาและเป็นที่กำลังใจของผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

สมศรี ทองนุช

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	จุดมุ่งหมายของการวิจัย	8
	ความสำคัญของการวิจัย	8
	ขอบเขตของการวิจัย	9
	นิยามศัพท์เฉพาะ	9
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
	คุณลักษณะที่พึงประสงค์	14
	แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์	14
	ผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์	17
	คุณลักษณะคนดีและคนเก่ง : ทฤษฎีต้นไม้วิจัยธรรม	19
	คุณลักษณะความทันสมัย : นิยาม แนวคิดและทฤษฎี	20
	นิยามของความทันสมัย	20
	ทฤษฎีความทันสมัย	26
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ	28
	ผลงานวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัย	
	ด้านจิตใจ	28
	ผลการวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง	
	กับความทันสมัยด้านจิตใจ	36
	ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัย	
	ด้านจิตใจ	37
	การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม	53
	ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร	54

บทที่	หน้า
องค์ประกอบของหลักสูตร	57
รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร	59
ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการฝึกอบรมบุคลากร	68
การพัฒนาและการฝึกอบรม	68
ประเภทของการฝึกอบรม	69
การฝึกอบรมคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ	
โดยการพัฒนาเจตคติ	72
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม	77
กรอบความคิดสำหรับการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม	83
3 วิธีดำเนินการวิจัย	84
ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร	84
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน	87
การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	87
การสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	87
การสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัย	
ด้านจิตใจที่ต้องการเสริมสร้าง	88
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	88
เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล	89
เกณฑ์ในการให้คะแนนแบบสอบถาม	91
การเก็บรวบรวมข้อมูล	91
การวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้องของความคิดเห็นเกี่ยวกับ	
ความต้องการให้มีการเสริมสร้างคุณลักษณะทั้ง 8 คุณลักษณะ ...	91
การคัดเลือกคุณลักษณะที่จำเป็นต้องเสริมสร้างมาพัฒนาหลักสูตร	
ฝึกอบรมและวิธีการคัดเลือก	92

บทที่	หน้า
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตร	92
การร่างหลักสูตร	92
การตรวจสอบร่างหลักสูตร	95
การปรับปรุงหลักสูตรและการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล หลักสูตร	98
ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร	103
จุดมุ่งหมายของการทดลองใช้หลักสูตร	103
แบบแผนการทดลองและการดำเนินการทดลอง	103
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	104
เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองใช้หลักสูตร	104
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้	105
การเตรียมการก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม	105
การประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตร	106
ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร	106
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	107
ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน	107
ขั้นตอนที่ 2 ผลการสร้างหลักสูตร	109
ผลการร่างหลักสูตร	109
ผลการตรวจสอบเอกสารหลักสูตร	117
ขั้นตอนที่ 3 ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร	120
ขั้นตอนที่ 4 ผลการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร	123

บทที่	หน้า
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	124
จุดมุ่งหมายของการวิจัย	124
วิธีดำเนินการวิจัย	124
สรุปผลการวิจัย	126
อภิปรายผลการวิจัย	128
ข้อเสนอแนะ	135
บรรณานุกรม	137
ภาคผนวก	150
ก แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบประเมินร่างหลักสูตร และแบบประเมินการฝึกอบรม	151
ข แบบทดสอบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติ แบบวัดพฤติกรรม และค่าเฉลี่ยแบบวัดความรู้	168
ค ตารางการวิเคราะห์ความถี่และอันดับของคุณลักษณะ ตารางวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานรายชื่อของแบบสอบถาม คุณลักษณะที่ต้องการเสริมสร้าง ตารางวิเคราะห์ค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกรายชื่อของแบบวัดความรู้ ตารางวิเคราะห์ ค่าอำนาจจำแนกรายชื่อของแบบวัดเจตคติ ตารางวิเคราะห์ค่าอำนาจ จำแนกรายชื่อของแบบวัดพฤติกรรม ตารางวิเคราะห์ประสิทธิภาพ หลักสูตรฝึกอบรมแต่ละหน่วยวิชา ตารางการประเมินผลการทดลอง ใช้หลักสูตรฝึกอบรม	192
ง รายชื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตัวแปร ตรวจเครื่องมือ ตรวจสอบและ ประเมินหลักสูตร และรายชื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม	200
จ คู่มือวิทยากร	206
ฉ คู่มือผู้เข้ารับการฝึกอบรม	474
ประวัติย่อของผู้วิจัย	545

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อหาความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับ คุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่ต้องการเสริมสร้าง ของกลุ่มตัวอย่าง 6 กลุ่ม	108
2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นที่มีต่อ ร่างหลักสูตรของผู้เชี่ยวชาญ	118
3 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของความคิดเห็นที่มีต่อร่างหลักสูตร ของผู้เชี่ยวชาญ	119
4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้เกี่ยวกับความเป็นคนทันสมัย ด้านจิตใจก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม	121
5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของเจตคติต่อความเป็นคนทันสมัย ด้านจิตใจก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม	121
6 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัย ด้านจิตใจก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม	122

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ระบบการพัฒนาหลักสูตร	56
2 การพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์	61
3 รูปแบบการวางแผนหลักสูตรของทาบา	64
4 การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจรของ วิชัย วงษ์ใหญ่	67
5 ความคิดพื้นฐานของการจัดฝึกอบรม	70
6 กรอบความคิดสำหรับการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ ความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของ สถาบันราชภัฏ	83
7 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็น คนทันสมัยด้านจิตใจสำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ ของสถาบันราชภัฏ	86

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ประเทศไทยได้ดำเนินการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้ประเทศได้เจริญก้าวหน้าไปสู่ความเป็นประเทศที่พัฒนา ในสองทศวรรษแห่งการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 4 (พ.ศ.2504 – 2524) รัฐมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจ มากกว่าสังคม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาสามประการของประชากร ได้แก่ ความยากจน ความไม่รู้หนังสือ และความเจ็บป่วย (พระธรรมปิฎก. 2539 : 12 - 13) ผลจากการพัฒนา เศรษฐกิจในช่วงนี้ นับว่าอยู่ในระดับที่ค่อนข้างน่าพอใจ แต่เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งกลับพบว่า การขยายตัวของเศรษฐกิจเป็นไปแบบไม่กระจายตามเขตเมืองและเขตชนบทอย่างสมดุลกัน ก่อให้เกิดช่องว่างและความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ลักษณะเช่นนี้ส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะ ของประชากรตามเป้าหมายสามประการข้างต้นแตกต่างกันและไม่เป็นไปตามเป้าหมาย กล่าวคือ ประชากรในเขตเมืองได้รับการพัฒนามากกว่าเขตชนบทและยังผลให้ขาดจำนวนประชากรที่เป็นกำลังคนในการพัฒนาประเทศ ด้วยเหตุนี้ในทศวรรษที่สามถึงต้นทศวรรษที่สี่แห่งการพัฒนา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ถึงฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2525 – 2539) จึงตั้งเป้าหมาย เพื่อพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

ในทศวรรษที่ผ่านมาถึงปัจจุบัน กระแสโลกาภิวัตน์ได้เข้ามากระทบแผนพัฒนาของ แต่ละประเทศในโลก ประเทศไทยได้ก้าวไปสู่การเป็นสมาชิก “หมู่บ้านโลก” เช่นเดียวกับ ประเทศอื่นๆ และได้รับกระแสโลกาภิวัตน์ที่หลั่งไหลเข้ามาอย่างรวดเร็วด้วยความก้าวหน้าทาง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการสื่อสาร ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคม วัฒนธรรมและการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประเทศไทยประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง เมื่อวัดจากการเจริญเติบโต อันเป็นผลจากการมุ่งขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมบริการและเทคโนโลยีที่ทันสมัย (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 1) แต่ขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง กลับเปลี่ยนไปตามแนวตะวันตกส่งผลให้มีครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ทำให้ระบบความสัมพันธ์ในครอบครัวที่พึ่งพาอาศัยกันขาดหายไป มีการอพยพมาหางานทำใน

เมือง ทำให้ระบบครอบครัว เครือญาติและชุมชนแตกสลาย มีการรับเอารูปแบบค่านิยมและวิถีชีวิตจากวัฒนธรรมตะวันตกมาปฏิบัติ ทำให้สังคมเปลี่ยนเป็นสังคมเมือง ประชากรขาดความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและส่วนรวม นิยมเชิดชูเงินตรามากกว่าความดี นิยมวัตถุ บริโภคนิยม ขาดระเบียบวินัย ฟุ้งเฟ้อและขาดประชาธิปไตยที่แท้จริง ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมมากมาย ที่มาในรูปของอาชญากรรม การหย่าร้าง ความไม่ปลอดภัยในทรัพย์สิน การฉ้อโกง โสเภณี ยาเสพติด โรคภัย อุบัติเหตุ โรคจิต การฆ่าตัวตาย เป็นต้น (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 16 – 18 ; สิปปนนท์ เกตุทัต. 2537 : 5 - 12)

จากเหตุดังกล่าวเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและไม่สมดุล ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจมากกว่าสังคมเกินไป ก่อให้เกิดปัญหาได้มากมาย ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของนักสังคมวิทยาที่ว่า “การพัฒนาที่มุ่งแต่ความเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจ โดยไม่คำนึงถึงการพัฒนาสังคมควบคู่กันอย่างสมดุล ย่อมประสบปัญหาทางสังคมได้” (Durkheim. 1964) และการนำกระบวนการพัฒนาแบบตะวันตกมาปฏิบัติโดยตรง จะทำให้สังคมล่มสลาย (Hunter. 1969) คือ (1) การขัดแย้งระหว่างเศรษฐกิจและสังคมรูปแบบเดิมกับรูปแบบใหม่ที่นำมาใช้พัฒนา และ (2) ก่อให้เกิดความเสียหายในทางวัฒนธรรมดั้งเดิมและก่อให้เกิดปัญหาทางพฤติกรรมมนุษย์ ด้วยเหตุนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544) จึงมุ่งพัฒนา “คน” และ “คุณภาพคน” โดยตระหนักว่า “คนเป็นทั้งเหตุปัจจัยและผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศ”

อย่างไรก็ดีการพัฒนา “คน” ให้มีคุณภาพเอื้อต่อการพัฒนาประเทศทันต่อกระแสโลกาภิวัตน์ โดยเหตุและผลแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งโครงสร้างและหน้าที่ของระบบสังคม (Kingsley. 1949 : 622 และ Johnson. 1960 : 626) โดยมีการเปลี่ยนแปลงในสองระดับคือ ระดับบุคคล (Individual Person Change) และระดับสังคม (Social System Change) คือ

1. การเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล เรียกว่า “การเปลี่ยนแปลงความทันสมัย” (Modernization) หมายถึง กระบวนการที่บุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของสังคม เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบเก่ามาเป็นแบบใหม่ซึ่งสลับซับซ้อนมากขึ้น มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2. การเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม เรียกว่า “การพัฒนา” (Development) หมายถึง การนำความคิดใหม่มาใช้ในการสังคม เพื่อให้ความเป็นอยู่ของประชากรดีขึ้น โดยวิธีการที่ทันสมัยตลอดจนมีสถาบันทางสังคมดีขึ้น

จากสภาวะการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและหน้าที่ของระบบสังคมในการดำเนินการพัฒนาความทันสมัย รวมทั้งโครงสร้างทางเศรษฐกิจภายในประเทศได้เปลี่ยนไปพร้อมกับได้มีการเปลี่ยนแปลงประเทศสู่ภาคอุตสาหกรรม การบริการ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ชุมชนที่เปลี่ยนไปสู่ความเป็นเมืองและเกิดปัญหามากมายดังที่กล่าวมาแล้ว ถ้าต้องการให้ “คน” เป็นผู้กำหนดหรือสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องพัฒนาให้มีคุณภาพ มีศักยภาพ มีขีดความสามารถ เป็นคนในยุคใหม่ที่เป็นคนดีและคนเก่ง หรือคนที่ทันสมัยด้านจิตใจ อันได้แก่ ความคิด ความเชื่อ เจตคติและค่านิยมที่สอดคล้องซึ่งเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ยั่งยืน

ในสังคมไทยได้มีการศึกษาลักษณะคนดีและคนเก่งทั้งในเด็กและผู้ใหญ่ที่มีอายุตั้งแต่หกถึงหกสิบปีจำนวนหลายสิบเรื่อง สะสมมาเป็นเวลานาน แล้วนำมาเผยแพร่เป็น “ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม” ทฤษฎีนี้แสดงถึงพฤติกรรมคนดีและคนเก่งสามประการได้แก่ (1) พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ (2) พฤติกรรมพลเมืองดี และ (3) พฤติกรรมการทำหน้าที่อย่างขยันขันแข็ง ว่าเป็นผลมาจากสาเหตุทางจิตลักษณะ 2 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ จิตลักษณะพื้นฐาน 3 ด้าน คือ (1) สติปัญญา (2) ประสพการณ์ทางสังคม และ (3) สุขภาพจิต กลุ่มที่สอง คือ จิตลักษณะ 5 ด้านคือ (1) เหตุผลเชิงจริยธรรม (2) ลักษณะมุ่งอนาคตและความคุมตนเอง (3) ความเชื่ออำนาจในตน (4) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และ (5) ทศนคติ คุณธรรม ค่านิยม (ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมนั้นหรือสภาพการณ์นั้น) (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2538 : 2 - 5)

จากจิตลักษณะที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศไปสู่ความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ ซึ่งนับเป็นองค์ประกอบของคนดีและคนเก่งนั้นมีทั้งแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสนับสนุนเช่น ในด้านแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย (1) คุณลักษณะทางภาษาและสื่อสาร (2) ลักษณะทางเทคนิค (3) ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง (4) ทักษะการจัดการ และ (5) ค่านิยมในการดำรงชีวิต ปัจจุบัน ได้แก่ ค่านิยมประชาธิปไตย ค่านิยมสิทธิมนุษยชน ค่านิยมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ (วิจิตร ศรีสอ้าน. 2537 : 4 - 7) ส่วนในด้านทฤษฎีและการวิจัยได้มีการศึกษาพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาของนักศึกษาครู (จารึก ชุกติติกุล. 2523 : 166 - 168)

พบว่า องค์ประกอบหลักของพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ที่ทำนายพฤติกรรมได้ดีมี 5 องค์ประกอบ คือ (1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (2) ความเป็นผู้ประกอบการ (3) การยอมรับนวัตกรรม (4) การเข้าใจคนอื่น และ (5) ความทันสมัย จากการศึกษาของจารึก ชุกิตติกุล พบว่า มีความเกี่ยวข้องกับลักษณะความเป็นคนดีและคนเก่งที่ทันสมัยเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะ จารึก ชุกิตติกุล ได้ศึกษาผลการวิจัยของเลอร์เนอร์ (Lerner. 1958) คาล์ล (Kahl. 1968) โรเจอร์ (Rogers. 1969) อิงเคิลเลส และสมิท (Inkeles and Smith. 1974) มาเป็นแนวทางในการวิจัยพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

ส่วนการศึกษาคูณลักษณะด้านความคิด ความเชื่อ เจตคติ และพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจของบุคคลโดยตรงในต่างประเทศ เป็นผลการศึกษาของนักสังคมวิทยา นักจิตวิทยา นักมานุษยวิทยาและนักการศึกษา ซึ่งนำมาบูรณาการเป็นคุณลักษณะที่สำคัญเพื่อบ่งชี้ว่า บุคคลที่เป็นคนทันสมัยด้านจิตใจมีคุณลักษณะพื้นฐานต่างๆ คือ (1) เข้าใจบทบาทผู้อื่น (Lerner. 1958) (2) ความเป็นผู้ประกอบการ (3) ความไม่เชื่อในโชคของชนชั้น (4) ทศนะประชาธิปไตย (5) ความเป็นตัวของตัวเอง (6) ความมีอิสระในการดำรงชีวิต (7) ชอบชีวิตในเมือง (8) การเปิดรับสื่อมวลชน (Kahl. 1968) (9) ความสามารถสื่อสารภายนอก (10) มุ่งการเปลี่ยนแปลง (11) ผู้นำทางนวัตกรรม (Rogers. 1969) (12) เป็นคนเปิดใจกว้าง ยอมรับสิ่งใหม่ (13) มีความปรารถนาที่จะเป็นอิสระจากผู้ปกครองและเป็นตัวของตัวเอง (14) เชื่อในความรู้ที่เป็นวิทยาศาสตร์และเทคนิควิธีการใหม่ ละทิ้งความเชื่อโชคชะตา (15) มีความทะเยอทะยานและปรารถนาให้ตนเองหรือบุตรธิดาประสบความสำเร็จในการศึกษาและอาชีพ (16) ตรงต่อเวลาเห็นคุณค่าของเวลา และวางแผนไว้ล่วงหน้า (17) มีความสนใจและเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจกรรมการเมือง สังคมและชุมชน (18) กระตือรือร้นในการติดตามข่าวสารโดยเฉพาะข่าวสารระดับกว้าง (Inkeles and Smith. 1974)

ส่วนการศึกษาตามแนวต่างประเทศในประเทศไทย เป็นการศึกษาคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัย โดยนำทฤษฎีและผลการวิจัยด้านความทันสมัยของคาล์ล (Kahl. 1968) โรเจอร์ (Rogers. 1969) และอิงเคิลเลส และสมิท (Inkeles and Smith. 1974) มาวิเคราะห์องค์ประกอบ ได้แก่ งานวิจัยของโกวโยวก้า และเกวลี (Goyoaga and Kevallee. 1973) ที่ศึกษาคูณลักษณะความเป็นคนทันสมัยของประชากรชาวอยุธยาตามแนวของคาล์ล (Kahl. 1968) ผลการวิจัยเป็นไปตามที่คาล์ลเสนอและยังพบอีกว่าตัวแปรที่ทำนายคุณลักษณะความ

เป็นคนทันสมัยสำหรับชาวอยุธยาได้ดีที่สุด ได้แก่ (1) การไม่ดูถูกงาน (2) ความกระตือรือร้น (3) ความเป็นอิสระในการดำเนินชีวิต (4) ความรับผิดชอบต่อชุมชน (5) การพัฒนาตนเอง และ (6) ความเคร่งครัดในศาสนา นอกนั้นจากการวิจัยของจันทนา เลือดกรุงศรี (2534) ที่ศึกษาคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยกับครูกรุงเทพมหานครตามแนวของอิงเคลเลส และสมิท (Inkeles and Smith, 1974) พบว่า องค์ประกอบของความทันสมัยด้านจิตใจของครู ได้แก่ (1) มองโลกในแง่ดี (2) ให้ความสนใจสังคม (3) ยอมรับการเปลี่ยนแปลง (4) ไม่เชื่อโชคกลาง (5) ยอมรับวิทยาการใหม่ (6) มีลักษณะประชาธิปไตย (7) มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และ (8) ยอมรับบทบาทสตรี

จากการศึกษาทฤษฎีคนดีและคนเก่ง ทฤษฎีความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ รวมทั้งผลงานวิจัยด้านพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาและคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ ทั้งในต่างประเทศและประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า มีลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สอดคล้องกัน แสดงให้เห็นความเป็นสากลของทฤษฎีและงานวิจัยว่า ประเทศต่าง ๆ แม้จะมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ศาสนา สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ก็มีตัวบ่งชี้ลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจในลักษณะเดียวกัน จะแตกต่างกันบ้างก็เพียงในเชิงปริมาณตัวแปรและกระบวนการทำให้คนทันสมัย (Modernization) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมมาสู่สังคมที่ซับซ้อนขึ้น มีการพัฒนาเรื่องเทคโนโลยี และวิถีชีวิตให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว (สุกัญญา นาคสุข, 2537 : 52 ; อ้างอิงมาจาก Black, Lerner, Shilles, Rogers, Inkeles. n.d.) สามารถกระทำได้ด้วยกระบวนการทางสังคมประภิด (Socialization) ซึ่งหมายถึงการปะทะสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ในสังคมมนุษย์ อาทิ ปัจจัยด้านการศึกษา ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและปัจจัยด้านส่วนบุคคลที่เข้มข้นแตกต่างกันหรือไม่ และต้องเน้นปัจจัยบ่งชี้ในกระบวนการทำให้ทันสมัยด้านจิตใจตัวใดเพื่อนำมาพัฒนา จึงส่งผลต่อความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจได้

สำหรับการศึกษาปัจจัยในกระบวนการทำให้คนทันสมัยด้านจิตใจ ทั้งในต่างประเทศ และในประเทศ ศึกษาพบว่า ตัวบ่งชี้ในกระบวนการทำให้คนทันสมัยด้านจิตใจ ที่สำคัญอันดับแรก ได้แก่ การให้การศึกษา รองลงมาคือ การเปิดรับสื่อมวลชนและการติดต่อกับสังคมภายนอก เป็นอันดับสาม (Inkeles and Smith, 1974 ; Rogers, 1969 ; Kahl, 1968 ; สุกัญญา นาคสุข, 2537) นอกจากนี้ นักวิจัยไทยจำนวนมาก อาทิ สวรรค์วี คชาชีวะ (2523) ; บุษบา สุธีธร (2528) ;

สมศรี วงศ์โรจน์กุล (2529) ; จินตวดี พุ่มสิริ (2529) เป็นต้น ได้ศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาเป็นตัวบ่งชี้คุณลักษณะความทันสมัยด้านจิตใจทั้งสิ้น สำหรับในกระบวนการทำให้คนทันสมัยอื่นๆ อาทิ สภาพชุมชน อาชีพ ฐานะ รายได้ การเปิดรับสื่อมวลชนการติดต่อกับสังคมภายนอก และตำแหน่งทางสังคม มีการศึกษาพบว่า ปัจจัยดังกล่าวเป็นสาเหตุทำให้เกิดความทันสมัยด้านจิตใจเช่นกัน กล่าวคือ ความเป็นสังคมชนบท บิดามารดาทำเกษตรกรรม มีฐานะยากจนหรือมีรายได้น้อย ติดต่อกับสังคมภายนอกน้อย มีตำแหน่งทางสังคมต่ำ และเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์น้อย มีคุณลักษณะความทันสมัยด้านจิตใจน้อยไปด้วย (Weiner. 1966 ; สวรรค์วิคชาชีวะ. 2524 ; พัทนี เขยจรรยา. 2525 ; บุษบา สุธีธร. 2528 ; อัจฉรวรรณ อิศรางกูร ณ อยุธยา. 2529 ; สมศรี วงศ์โรจน์กุล. 2529 ; ปาริชาติ นิติมานพ. 2534 ; สุกัญญา นาคสุข. 2537 และพรณิภา จิตต์ชอบธรรม. 2537)

ผลการศึกษาปัจจัยกระบวนการทำให้ทันสมัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การให้การศึกษาก็คือเป็นกระบวนการในโครงสร้างและหน้าที่ของระบบสังคม ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความทันสมัยอย่างเด่นชัด แต่ขณะเดียวกัน กระบวนการให้การศึกษาส่งผลสูงขึ้นเมื่ออยู่ในสภาวะที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงด้วย อาทิ มีการเปิดรับสื่อมวลชนที่มีประโยชน์มาก ติดต่อกับสังคมภายนอกมาก บิดามารดามีอาชีพที่รายได้สูง มีภูมิฐานะอยู่ในสังคมเมือง และตำแหน่งทางสังคมสูง เป็นต้น สภาวะเช่นนี้ ส่งผลให้บุคคลมีความทันสมัยด้านจิตใจที่ดียิ่งขึ้น

สถาบันราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีบทบาทในการพัฒนาวิชาการขั้นสูงและวิชาชีพที่มีสภาพที่ตั้งส่วนใหญ่อยู่ในสังคมชนบท นักศึกษามีสถานภาพทางภูมิฐานะอยู่นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาลร้อยละ 75.65 ในเขตเทศบาลเพียงร้อยละ 20.91 ในขณะที่บิดามีอาชีพเกษตรกรรมรับจ้างร้อยละ 56.51 รับราชการร้อยละ 20.96 ค้าขายร้อยละ 13.01 และมารดามีอาชีพเกษตรรับจ้างร้อยละ 68.26 ค้าขายร้อยละ 20.98 และรับราชการร้อยละ 6.77 ส่วนระดับการศึกษาของบิดาพบว่า จบปริญญาตรีร้อยละ 7.14 จบต่ำกว่าปริญญาตรีร้อยละ 68.56 ไม่ระบุร้อยละ 24.3 และระดับการศึกษาของมารดาพบว่า จบปริญญาตรีร้อยละ 3.67 จบต่ำกว่าปริญญาตรีร้อยละ 77.34 ไม่ระบุร้อยละ 19.02 (กรมการฝึกหัดครู. 2534) จากสถานภาพของนักศึกษาอาจกล่าวได้ว่า นักศึกษาสถาบันราชภัฏอยู่ในสภาวะแสดงถึงความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องพัฒนา และสมควรพัฒนากระบวนการให้การศึกษาก่อให้เกิดเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจโดยเร็ว

การพัฒนาบุคคลที่อยู่ในโครงสร้างและหน้าที่ของสถาบันราชภัฏ สถาบันมีหลักสูตรระยะยาว ซึ่งเป็นหลักสูตรรวมวิชาผสมผสานรายวิชาเกี่ยวข้องกันตั้งแต่ 2 รายวิชาขึ้นไปเป็นสาขาวิชาเดียวกันแบบกว้าง (ชมพันธุ์ คุญชร ณ ออยุธยา.2540:23) มีจุดเน้นเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางวิชาชีพ และวิชาเฉพาะด้าน ตามปรัชญา เป้าหมาย โครงสร้างเนื้อหาที่กำหนดไว้แต่ละหลักสูตรนั้นโดยกำหนดระยะเวลาไว้ในระยะยาวทั้งหมด เนื้อหารายวิชาส่วนมากมุ่งเน้นความเป็นคนเก่งและความเป็นคนดีตามความต้องการของสังคมปัจจุบัน ทั้งนี้พิจารณาได้จากจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งมุ่งให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณสมบัติดังนี้ (1) มีความรู้ ทักษะ และเทคนิคเฉพาะทางสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดี (2) มีทักษะในด้านการจัดการงานอาชีพ สามารถดำเนินงานอาชีพของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (3) มีความคิดสร้างสรรค์ นิสัยใฝ่รู้ มีทักษะและวิจารณญาณในการแก้ปัญหาสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในการทำงาน (4) มีเจตคติที่ดี มีจรรยาบรรณและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาให้เกิดความก้าวหน้าในอาชีพ (5) มีโลกทัศน์ที่กว้าง ยอมรับความเปลี่ยนแปลงของสังคม (6) เป็นพลเมืองดี มีความตระหนักต่อการพัฒนาตนเองและความเป็นผู้นำในการพัฒนาสังคม (7) ความเป็นประชาธิปไตย กระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ (กรมการฝึกครู. 2536 : 6 - 7) กอร์ปกับกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดคุณลักษณะพื้นฐานตามแนวทางดรรชนีรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2539 - 2550 โดยมุ่งหวังให้ผู้ผ่านการศึกษาทุกระดับมีคุณลักษณะ 14 ประการคือ (1) ความซื่อสัตย์ (2) ความเสียสละ (3) ความรับผิดชอบ (4) ความขยันและสู้งาน (5) ความเชื่อมั่นในตนเอง (6) ความเป็นประชาธิปไตย (7) ความสามารถทางวิชาชีพ (8) ความสามารถทางวิชาการ (9) ความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล (10) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (11) ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น (12) ความเป็นผู้ใฝ่รู้และสามารถหาความรู้ (13) ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร และ (14) ความรักในเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม (สภาสถาบันราชภัฏ. 2540 : 60 - 62) แต่ผลการพัฒนาคุณลักษณะยังไม่เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรของสภาสถาบันราชภัฏตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้วิเคราะห์ได้จากคุณลักษณะของผู้ที่สำเร็จการศึกษาและปฏิบัติงานแล้วตามรายงานการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2538 - 2539 พบว่า มีคุณลักษณะที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ในจุดมุ่งหมายและความมุ่งหวังของ

กระทรวงศึกษาธิการและควรพัฒนาเสริมสร้างคุณลักษณะ 7 ประการคือ (1) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (2) ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (3) ความสามารถทางวิชาการ (4) ความสามารถทางวิชาชีพ (5) ความเชื่อมั่นในตนเอง (6) ความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล และ (7) ความเป็นผู้ใฝ่รู้และสามารถหาความรู้ (สถาบันราชภัฏ, 2540)

การพัฒนาคุณลักษณะคนดีและคนเก่งที่มีความทันสมัยเอื้อต่อการพัฒนาประเทศ การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจสำหรับนักศึกษาของสถาบันราชภัฏ จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต้องพัฒนาขึ้น เพื่อใช้พัฒนาคุณภาพนักศึกษาให้มีคุณลักษณะเป็นบัณฑิตที่ดีและบัณฑิตที่เก่งมีความทันสมัยด้านจิตใจสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

จุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาศาสาครศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ ให้มีความรู้ มีเจตคติ และมีพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจสูงขึ้น ในระดับที่พึงประสงค์

ความสำคัญของการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาศาสาครศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ มีความสำคัญ ดังนี้

1. เพื่อได้หลักสูตรฝึกอบรมที่มีคุณภาพไว้ใช้ฝึกอบรมเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาศาสาครศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ
2. เพื่อเป็นแนวทางในกระบวนการวิจัยและพัฒนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะทางจิตพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของบุคคลในสังคม

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สำหรับ นักศึกษาศาสาครศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ ประกอบด้วย ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม เกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่ต้องการเสริมสร้าง

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยจะดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยใน 2 ลักษณะคือ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร อาจารย์ของสถาบันราชภัฏ นักศึกษา และบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของ สถาบันราชภัฏ หัวหน้าหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่บัณฑิตของสถาบันราชภัฏกำลังปฏิบัติงานอยู่

2.2 ประชากรที่ใช้ในการทดลองและประเมินหลักสูตร ได้แก่ นักศึกษา สาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สถาบันราชภัฏ หมายถึง สถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สังกัดกระทรวง ศึกษาธิการ จำนวน 36 แห่ง ที่จัดตั้งตามพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พุทธศักราช 2538 มีบทบาทให้การศึกษาวិชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัย ให้บริการวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู

2. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งบริหารของสถาบันราชภัฏ ซึ่งได้รับแต่งตั้งโดย สภาสถาบันราชภัฏ ในการวิจัยนี้หมายถึง อธิการบดี รองอธิการบดี และคณบดี

3. อาจารย์ หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ประจำ ซึ่งทำหน้าที่สอนนักศึกษาของสถาบันราชภัฏ โดยมีระยะเวลาสอน ไม่น้อยกว่า 5 ปี

4. นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาภาคปกติ ระดับชั้นปีที่ 1 หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี สาขาครุศาสตร์ ของสถาบันราชภัฏ

5. **บัณฑิต** หมายถึง ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตร 4 ปี สาขาครุศาสตร์ จากภาคปกติของสถาบันราชภัฏ และปฏิบัติในหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน ไม่น้อยกว่า 1 ปี

6. **หัวหน้างานภาครัฐและเอกชน** หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาและประถมศึกษาภาครัฐและเอกชนที่บังคับบัญชาบัณฑิตจากสถาบันราชภัฏที่ปฏิบัติงานประจำ ณ โรงเรียนนั้นเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี

7. **ผู้เชี่ยวชาญ** หมายถึง ผู้มีความเชี่ยวชาญในงานทางการศึกษา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา และหรือวิทยาศาสตร์ ของสถาบันราชภัฏ ที่มีวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาโท มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ทาง การสอนและฝึกอบรมนักศึกษา วิจัยหรือแต่งตำราที่ได้รับการยอมรับทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมและรับราชการมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 5 ปี

8. **คุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ** หมายถึง ความคิด เจตคติ ความเชื่อ ค่านิยม และหรือพฤติกรรมของบุคคลในด้านต่างๆ 11 ด้าน ได้แก่ ยอมรับ ประสพการณ์ใหม่ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะประชาธิปไตย มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง การพัฒนาทางความคิด สุขภาพจิต และการยอมรับปทัสฐานทางสังคม

8.1 **ยอมรับประสพการณ์ใหม่** หมายถึง ความพร้อมของบุคคลที่ยอมรับ บุคคล เหตุการณ์ หรือสถานการณ์ใหม่ มีความสนใจที่จะปรับปรุงมาตรฐานชีวิต เปิดรับสื่อมวลชน และเปิดรับความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมใหม่ๆที่มีประโยชน์อยู่เสมอ ยอมรับวิธีการและสิ่งใหม่ที่มีคุณค่าเข้ามาใช้หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ยั่งยืนดีขึ้น ให้ความสำคัญต่อคุณค่าของความชำนาญที่ใช้ฝีมือหรือเทคนิคสมัยใหม่ที่มีประโยชน์สูงและเห็นคุณค่านวัตกรรมที่เกิดขึ้น

8.2 **ยอมรับการเปลี่ยนแปลง** หมายถึง การยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ยั่งยืน เปลี่ยนแปลงในองค์กรทางสังคมที่ทันสมัย พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงระบบที่ก้าวหน้าและมีคุณค่าต่อสังคม มีความรู้และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงรอบๆ ตัวและยอมรับโอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงในทางสร้างสรรค์และมีคุณค่าแก่สังคม

8.3 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ หมายถึง เชื่อว่ามนุษย์สามารถจะเรียนรู้วิธีการที่จะควบคุมสิ่งแวดล้อมได้ มีเป้าหมายในชีวิตของตนเอง มีความเชื่อมั่นในผลการกระทำของตนเอง ควบคุมตนเองและทำนายผลที่เกิดจากความสามารถของตนเอง กระตือรือร้นเพื่อใช้ความสามารถของตนเองโดยไม่เชื่อโชคชะตา โชคลางหรือผู้มีอำนาจเหนือกว่า

8.4 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง มีลักษณะความมุ่งมั่นปรารถนาของบุคคลที่จะกระทำการใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปในระดับสูงโดยหวังว่าจะได้ผลงานที่ดีเยี่ยม อันเป็นเอกลักษณ์แห่งตน มีความมุ่งมั่นปรารถนาและพยายามศึกษาเล่าเรียน ใฝ่รู้และใฝ่เรียนให้สูง จึงไม่ย่อท้อว่าจะต้องใช้ความมานะพยายามหรือระยะเวลานานและเกิดความรู้สึกสบายใจเมื่อประสบผลสำเร็จ

8.5 เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยเหตุผลขั้นสูงในระดับที่เป็นสากล เหตุผลที่กล่าวถึงนี้จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่างๆของบุคคลที่เห็นแก่ส่วนรวมและหลักสากลมากกว่าเห็นแก่ตัว

8.6 ลักษณะประชาธิปไตย หมายถึง การมีแนวคิดในเชิงเสมอภาค มีใจกว้างขวาง ยอมรับและเข้าใจผู้อื่นด้วยเหตุผล คำนึงถึงความสามัคคี เคารพในสิทธิหน้าที่เสรีภาพ และศักดิ์ศรีตามสถานภาพและบทบาทของบุคคลในสังคมอย่างเป็นธรรม รับรู้และยอมรับสิทธิและความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองที่มีต่อครอบครัว สถาบันทางสังคม ชุมชนและประเทศชาติ

8.7 มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถที่จะคาดการณ์ไกล และเห็นความสำคัญของผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้นในอนาคต สามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรับผลดี หรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ละเว้นการกระทำพฤติกรรมบางชนิดหรือสามารถจะทำพฤติกรรมที่ต้องใช้ความอดทนหรือเสียสละและทำพฤติกรรมนั้นได้อย่างมีปริมาณและคุณภาพนำไปสู่ผลที่ต้องการ

8.8 การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การยอมรับตนเองในด้านความสามารถ ความสำคัญ ความสำเร็จ และความจริง อย่างมีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นอิสระจากบุคคลอื่น เปิดใจกว้างในการยอมรับประสบการณ์ที่เข้ามาในช่วงชีวิต และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในสิ่งที่อยู่เสมอ

8.9 การพัฒนาทางความคิด หมายถึง มีความคิดทันเหตุการณ์ เข้าใจปัญหา สังคม เศรษฐกิจ การเมืองและสิ่งแวดล้อม แบบการคิดกว้างขวาง ลึกซึ้ง เฉียบแหลม และมองการณ์ไกล คิดแยกแยะไม่ยึดมั่นในความคิดของตนเสมอไป และคิดอย่างมีเหตุผล แบบนามธรรม

8.10 สุขภาพจิต หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะปรับตัวให้มีความสุข เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ด้วยดี มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นและดำรงชีวิตได้อย่างไม่เสียดุลยภาพ ทำให้มีความสุขสบายใจ มองโลกในแง่ดี รวมทั้งตอบสนองความต้องการของตนเอง ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้โดยไม่มีความขัดแย้งในจิตใจ

8.11 การยอมรับปทัสฐานทางสังคม หมายถึง เข้าใจและเคารพในกฎเกณฑ์ของสังคมอย่างมีเหตุผล โดยคำนึงถึงความยุติธรรม ตรงไปตรงมา ไม่ลำเอียงในการยึดตัวบุคคลหรือความสัมพันธ์ส่วนตัวมากกว่ากฎเกณฑ์ที่ยอมรับกันในสังคม

9. หลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง เอกสารหลักสูตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ โดยเอกสารหลักสูตรประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วนคือ ปัญหาและความจำเป็น เป้าหมายและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกับหน่วยการฝึกอบรม

10. การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการที่เริ่มตั้งแต่การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างหลักสูตร การสร้างหลักสูตร การตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร และการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

11. หลักสูตรที่มีคุณภาพ หมายถึง หลักสูตรที่ผ่านการตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร จากการตรวจสอบร่างหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตรและการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรลักษณะต่างๆ ดังนี้

11.1 การตรวจสอบร่างหลักสูตร หมายถึง การตรวจสอบ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหาการฝึกอบรม วิธีการและกิจกรรมการฝึกอบรม รวมทั้งวิธีประเมินผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ประเมิน มาตรฐานที่กำหนดว่า มีคุณภาพคือ ความคิดเห็นที่มีต่อเอกสารหลักสูตรของผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับเหมาะสมมากขึ้นไป และมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ขึ้นไป

11.2 การทดลองใช้หลักสูตร หมายถึง การตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาการฝึกอบรม วิธีการฝึกอบรมและกิจกรรม โดยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรเป็นผู้ประเมินมาตรฐานที่กำหนดว่ามีคุณภาพ คือ ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรอยู่ในระดับเหมาะสมมากขึ้นไป

11.3 การประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตร หมายถึง การประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรจากการฝึกอบรม โดยการเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการฝึกอบรมคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ มาตรฐานที่กำหนดว่ามีคุณภาพ คือ การประเมินได้ผลว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ เจตคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

11.4 การประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรตามเกณฑ์ หมายถึง การประเมินประสิทธิภาพของการฝึกอบรมตามเกณฑ์มาตรฐานที่ใช้ในการประเมินหลักสูตรโดยกำหนดเกณฑ์ไว้ 80/80

11.4.1 สัญลักษณ์ 80 ตัวแรก หมายถึง ประสิทธิภาพของกระบวนการฝึกอบรม คำนวณได้จากค่าเฉลี่ยของคะแนนวัดความรู้ในการทำกิจกรรมในหน่วยฝึกอบรมได้ถูกต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80

11.4.2 สัญลักษณ์ 80 ตัวหลัง หมายถึง ประสิทธิภาพของสัมฤทธิ์ผล การฝึกอบรม คำนวณได้จากค่าเฉลี่ยของผลการประเมินความรู้หลังการฝึกอบรมได้ถูกต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัย

ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัย ด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาสาขาเศรษฐศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ ผู้วิจัยขอเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดสาระสำคัญประกอบด้วย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ คุณลักษณะคนดีและคนเก่ง คุณลักษณะความทันสมัย งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการฝึกอบรม งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และกรอบความคิดสำหรับการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ตามลำดับนี้

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์

พระเทพเวที (2532 : 29 - 31) ได้เสนอคุณลักษณะของนิสิตที่จะเป็นบัณฑิตที่ดี 7 ประการ ดังนี้

1. ได้กัลยาณมิตรคือมีพ่อแม่ ครูอาจารย์ เพื่อน หนังสือ สื่อมวลชน สภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาตนไปในทางที่เป็นคนดี
2. ชีวิตมีวินัย คือ รู้จักจัดระเบียบและมีวินัยในการดำเนินชีวิต รักษาระเบียบวินัยของสังคมในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นให้มีความเกื้อกูลไม่เบียดเบียนกัน
3. ใฝ่รู้ใฝ่สร้างสรรค์ คือ ต้องการเข้าถึงความจริงและทำสิ่งที่ดีงามให้เกิดมีขึ้น รักสัจจะ รักงาน อันเป็นแรงจูงใจที่จะทำให้ก้าวหน้าต่อไปในการพัฒนา
4. เชื่อมั่นในศักยภาพของตน คือ มั่นใจในตนเองว่ามีศักยภาพที่พัฒนาขึ้นไปให้สมบูรณ์ได้ หรือเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ของตน ซึ่งเป็นสัตว์ที่ฝึกฝนพัฒนาให้ประเสริฐเลิศได้ และเพียรพยายามในการศึกษาพัฒนาตนเองยิ่งขึ้นไปให้เต็มทีสมบูรณ์
5. มีค่านิยมและเจตคติแนวเหตุผล คือ มีความเชื่อถือ เจตคติและค่านิยมที่ดีงามเอื้อต่อการพัฒนา โดยเฉพาะการมองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นไปแห่งเหตุปัจจัย รับรู้ประสบการณ์ทั้งหลายด้วยท่าทีของการเรียนรู้

6. มีสติกระตือรือร้นตลอดเวลา คือ มีจิตสำนึกต่อกาลเวลา ตื่นตัวต่อความเปลี่ยนแปลงไว และเท่าทันต่อเหตุแห่งความเสื่อมและเหตุแห่งความเจริญ กระตือรือร้นในการป้องกันแก้ไข เหตุแห่งความเสื่อมและสร้างสรรค์เหตุแห่งความเจริญ มีจิตสำนึกในการศึกษาพัฒนาตนเอง อยู่ตลอดเวลา

7. พึ่งพาตนได้ด้วยความรู้คิด คือ รู้จักคิดรู้จักใช้ปัญญาพิจารณาให้ได้ความจริงและ รู้คุณค่าหรือประโยชน์จากสิ่งทั้งหลาย สามารถคิดแยกแยะและสืบค้นหาองค์ประกอบและ เหตุปัจจัยของเรื่องราวเหตุการณ์และปรากฏการณ์ต่างๆ คิดเป็นและคิดเองเป็น อันเป็น องค์สำคัญยิ่งในการพึ่งตนเองได้

จิระ หงส์ลดารมภ์ (2534 : 80 - 90) ได้ให้ความเห็นว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มี แนวทางพัฒนาให้มีคุณลักษณะอยู่ 7 ประการ คือ

1. สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว
2. สามารถรับรู้และเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วให้ทันกับวิทยาการใหม่ๆ เพื่อ ก้าวไปให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว
3. มีความคิดริเริ่มและโลกทัศน์กว้างในตลาดที่มีการแข่งขันสูง สามารถสร้างสรรค์ ผลงานที่ดี สามารถคลี่คลายปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ ได้
4. สามารถคิดปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง วิเคราะห์วิจารณ์สิ่งต่างๆ และหาวิถีทาง ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นเพื่อก้าวไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง
5. ควรมีความสามารถพิเศษและความรู้เฉพาะ เช่น ความสามารถทางด้านภาษาและ ด้านเทคโนโลยีต่างๆ
6. มีบุคลิกภาพที่ดี มีความรับผิดชอบ มนุษยสัมพันธ์ มีความคล่องตัวในการทำงาน เชื่อมั่นตนเอง
7. มีทักษะด้านการวางแผน การเป็นผู้นำ คิดการณ์ไกล กล้าตัดสินใจและสามารถ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้

วิจิตร ศรีสอ้าน (2537 : 4 - 8) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะความทันสมัย (Global Competence) ของบุคคลในศตวรรษที่ 21 ว่าต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้คือ

1. คุณลักษณะทางภาษาและการสื่อสาร ต้องมีความสามารถทางภาษาอย่างดีเพื่อไว้ใช้ติดต่อสื่อสารในสภาวะสังคมโลกาภิวัตน์ กล่าวคือ ควรจะรู้ภาษาอื่นนอกจากภาษาของตนเองเพื่อใช้ในการสื่อสาร ต้องรู้และใช้คอมพิวเตอร์ได้เพื่อการสื่อสารในทางวิชาการและอื่นๆ

2. คุณลักษณะทางเทคนิคหรือเชี่ยวชาญทางวิชาชีพเฉพาะทางโดยมีทักษะเฉพาะเทคนิคและวิธีการต่างๆ เพื่อเป็นกำลังคนในสังคมที่ซับซ้อนและเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในปัจจุบันและอนาคต

3. คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือเปิดรับประสบการณ์ใหม่อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันสมัยกับสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้น กล่าวคือ ต้องปลูกฝังให้บุคคลมีจิตใจใฝ่รู้และมีความสุขกับการเรียนรู้เพื่อให้เหมาะสมแก่ชีวิตในอนาคตอันจะเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4. คุณลักษณะทางทักษะด้านการจัดการ ให้พร้อมจะจัดการหรือบริหาร ตามสภาวะสังคมที่เปิดกว้าง ควรมีอิสระในการตัดสินใจเลือกและริเริ่มดำเนินกิจการได้ในสังคมปัจจุบันและอนาคต

5. คุณลักษณะด้านค่านิยมในการดำรงชีวิต ปัจจุบันและอนาคต ค่านิยมในการดำรงชีวิตเป็นค่านิยมร่วม(Common Values) ของมนุษยชาติ ได้แก่ ค่านิยมประชาธิปไตย ค่านิยมสิทธิมนุษยชน และค่านิยมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร เป็นต้น

สำหรับแนวคิดและแนวปฏิบัติที่กำหนดไว้ในแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2539 – 2550 เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาในทุกๆระดับที่กระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบนั้น กระทรวงศึกษาธิการมุ่งหวังให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะดังนี้ (สภาสถาบันราชภัฏ. 2540 : 60 – 61 ; อ้างอิงมาจาก กระทรวงศึกษาธิการ. 2538)

1. ความซื่อสัตย์
2. ความเสียสละ
3. ความรับผิดชอบ
4. ความขยัน-สู้งาน
5. ความเชื่อมั่นในตนเอง
6. ความเป็นประชาธิปไตย
7. ความสามารถทางวิชาชีพ

8. ความสามารถทางวิชาการ
9. ความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล
10. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี
11. ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
12. ความเป็นผู้ใฝ่รู้และสามารถหาความรู้
13. ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร
14. ความรักในเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ชัยพร วิชชาวุธ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และประทีป เมฆาคุนวุฒิ (2535 :1 - 35) ได้วิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีคุณลักษณะ 16 ประการดังนี้คือ (1) มีความรับผิดชอบ (2) มั่นคงทางอารมณ์ (3) มีความเป็นผู้นำ (4) มีมนุษยสัมพันธ์ (5) มีประสิทธิภาพในการทำงาน (6) ใฝ่รู้ (7) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (8) รอบคอบ (9) มีการไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล (10) เป็นผู้มองการณ์ไกล (11) รู้จักตนเอง (12) เสียสละเพื่อส่วนรวม (13) เชื่อมั่นในตนเอง (14) เป็นผู้มีความใจกว้างขวาง (15) ซื่อสัตย์สุจริต และ (16) มีความยุติธรรม

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา และคนอื่น ๆ (2530 : 114 -148) ได้รายงานผลการวิจัยคุณลักษณะทางบุคลิกภาพของบัณฑิตตามความต้องการของผู้จ้างงานไว้เป็น 4 ด้าน คือ

1. บุคลิกภาพในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ขยันอดทน มีความคล่องตัว เสียสละ มีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ใฝ่รู้ ละเอียดรอบคอบ เอาใจใส่ตั้งใจทำงาน มีระเบียบวินัย มีความกระตือรือร้น ตรงต่อเวลา มีทัศนคติที่ดีต่องานและนายจ้าง
2. บุคลิกภาพทางสังคม ได้แก่ มีมนุษยสัมพันธ์ เป็นผู้นำ สุภาพเรียบร้อย มีความเชื่อมั่นในตนเอง วางตัวเหมาะสม ประพฤติดี ปรับตัวเข้ากับสังคม เอื้อเฟื้อ แต่งกายดี กล้าแสดงออก มีเหตุผล และมีไหวพริบ
3. บุคลิกภาพด้านอารมณ์ ได้แก่ มีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส ควบคุมอารมณ์ได้ดี ยิ้มแย้ม เบิกบาน สุขุมเยือกเย็น อ่อนโยนและมีจิตใจเข้มแข็ง

4. บุคลิกภาพด้านสุขภาพร่างกาย ได้แก่ แข็งแรงสมบูรณ์ แคล่วคล่องว่องไว มีระเบียบเรียบร้อย กระฉับกระเฉง และหน้าตาดี

รัญจวน คำวชิรพิทักษ์ และคนอื่น ๆ (2540 : 115 -123) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบของบุคลิกภาพที่พึงประสงค์จากบัณฑิตพบว่า องค์ประกอบของบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ มีอยู่ 7 คุณลักษณะ คือ

1. คุณลักษณะด้านการปฏิบัติงาน หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการวางแผน การตัดสินใจที่ถูกต้องและเหมาะสม คำนึงว่ารูปแบบใหม่ๆ ในการทำงานและมีลักษณะมุ่งมั่น

2. คุณลักษณะด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่จรรยาบรรณที่ดีต่องาน มีความศรัทธาต่อหน่วยงาน รักษาความลับของหน่วยงาน กระตือรือร้นที่จะให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือ เข้าร่วมกิจกรรมในหน่วยงาน และให้ความร่วมมือกับผู้อื่น

3. คุณลักษณะด้านการปฏิบัติตน หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความอ่อนโยน อ่อนน้อม สุภาพเรียบร้อย อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่โอ้อวดตนเอง มีมิตรภาพและไม่วางอำนาจ

4. คุณลักษณะด้านการควบคุมอารมณ์ หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่แสดงถึงความเป็นผู้อารมณ์ดี ไม่หวั่นไหวต่อคำพูดหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มีความสุขุมเยือกเย็น ควบคุมอารมณ์ได้ ไม่เคร่งเครียด ยืดหยุ่นได้บ้าง และจิตใจไม่ฟุ้งซ่าน

5. คุณลักษณะด้านความมุ่งมั่นเด็ดเดี่ยว หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่แสดงถึงความมานะพยายามเอาชนะอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการทำงานและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของหน่วยงาน

6. คุณลักษณะด้านความอดทนและอดกลั้น หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่แสดงถึงความอดทนต่อความยากลำบาก และอดกลั้นต่อความไม่พึงพอใจในรูปแบบต่างๆ

7. คุณลักษณะด้านปฏิสัมพันธ์ในสังคม หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ชอบแสดงตัวในสังคม ปรับตัวได้ดีในสังคม และมีความสุขความพอใจในการอยู่ร่วมกับคนหมู่มาก

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้ศึกษาพบว่าปัจจัยเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งเป็นคุณลักษณะทางจิตใจมีความสัมพันธ์โดยตรงกับบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ของบัณฑิต 5 ประการ คือ

1. ความภาคภูมิใจในตนเอง
2. ความเชื่ออำนาจในตนเอง
3. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

4. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

5. ทักษะทางสังคม

คุณลักษณะคนดีและคนเก่ง : ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม

ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมแสดงถึงสาเหตุของพฤติกรรมของคนดี และของคนเก่งว่า พฤติกรรมเหล่านี้มีสาเหตุทางจิตใจอะไรบ้าง ทฤษฎีนี้สร้างจากการสรุปผลการวิจัยในเรื่องดังกล่าว ของเยาวชนและประชาชนไทยอายุ 6 ถึง 60 ปี จำนวนหลายพันคนซึ่งเป็นผลการวิจัยในประเทศไทย

ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมนี้มี 3 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นดอกและผลไม้ของต้นไม้ ส่วนลำต้น และส่วนที่เป็นราก ในส่วนแรกคือดอกและผลไม้นั้น แสดงถึงพฤติกรรมการทำดีละเว้นชั่ว และพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม ส่วนแรกนี้เป็นพฤติกรรมประเภทต่างๆ ที่รวมเข้าเป็นพฤติกรรมของพลเมืองดี พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ และพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็ง ผลที่ออกมาเป็นพฤติกรรมต่าง ๆ นำปรารภานี้ มีสาเหตุอยู่ 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือ สาเหตุทางจิตใจที่เป็นส่วนของต้นไม้ อันประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ด้านคือ (1) เหตุผลเชิงจริยธรรม (2) มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง (3) ความเชื่ออำนาจในตน (4) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และ (5) ทศนคติ คุณธรรม และค่านิยม (ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้นๆ หรือสถานการณ์นั้น ๆ) ถ้าต้องการที่จะเข้าใจ อธิบาย ทำนายและพัฒนาพฤติกรรมชนิดใด จะต้องใช้จิตลักษณะบางด้านหรือทั้ง 5 ด้านนี้ประกอบกันจึงจะได้ผลดีที่สุด ส่วนที่สามของต้นไม้จริยธรรม คือรากของต้นไม้ ซึ่งเป็นจิตลักษณะกลุ่มที่สองมี 3 ด้านคือ (1) สติปัญญา (2) ประสบการณ์ทางสังคม และ (3) สุขภาพจิต จิตลักษณะทั้งสามนี้อาจใช้เป็นสาเหตุของการพัฒนาจิตลักษณะ 5 ประการที่ลำต้นของต้นไม้ก็ได้ กล่าวคือ บุคคลจะต้องมีลักษณะพื้นฐานทางจิตใจ 3 ด้าน ในปริมาณที่สูงเหมาะสมกับอายุ จึงจะเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาจิตลักษณะทั้ง 5 ประการที่ลำต้นของต้นไม้ โดยที่จิตลักษณะทั้ง 5 นี้จะพัฒนาไปเองโดยอัตโนมัติ ถ้าบุคคลมีความพร้อมทางจิตใจ 3 ด้านดังกล่าว และอยู่ในสภาพแวดล้อมทางบ้าน ทางโรงเรียน และทางสังคมที่เหมาะสม นอกจากนั้นบุคคลยังพร้อมที่จะรับการพัฒนาจิตลักษณะบางประการใน 5 ด้านนี้โดยวิธีการอื่นๆ ด้วย ฉะนั้นจิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการ จึงเป็นสาเหตุของพฤติกรรมของคนดีและของคนเก่งนั่นเอง นอกจากนี้จิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการที่รากนี้ อาจเป็นสาเหตุ

ร่วมกับจิตลักษณะ 5 ประการที่ลำดับ เพื่อใช้อธิบายทำนาย และพัฒนาพฤติกรรมดังกล่าวมาแล้วด้วย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2538:2-5)

คุณลักษณะความทันสมัย : นิยาม แนวคิดและทฤษฎี

นิยามของความทันสมัย

ความแตกต่างของคำว่า “การทำให้ทันสมัย” และคำว่า “ความทันสมัย”

การทำให้ทันสมัย แตกต่างจากคำว่า ความทันสมัยตรงที่ว่า การทำให้ทันสมัยเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่คุณลักษณะที่เรียกว่า ความทันสมัย ส่วนคำว่า ความทันสมัยนั้นเป็นคุณลักษณะที่พบเห็นเหมือนกันทั่วไปในประเทศที่ก้าวหน้าทางเทคนิค การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม (สเกียร์ เชยประทัพบ. 2526 : 107)

นักวิชาการในสาขาต่างๆ มองกระบวนการที่จะนำไปสู่คุณลักษณะความทันสมัยแตกต่างกันออกไปตามแนวคิดในสาขาวิชาของตน เช่น นักเศรษฐศาสตร์ก็มองการทำให้ทันสมัยในแง่ความสามารถของมนุษย์ในการใช้เทคนิควิทยาเพื่อควบคุมทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลผลิตต่อหัว ต่อประชากรมากขึ้น นักสังคมวิทยา และนักมานุษยวิทยาจะเน้นถึงความสำคัญของกระบวนการที่ชี้ให้เห็นคุณลักษณะของสังคมที่ทันสมัยและให้ความสนใจกับโครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนไป เมื่อสถาบันทางการศึกษามีความซับซ้อนมากขึ้น และเกิดรูปแบบของชุมชนแบบใหม่เกิดขึ้น นักรัฐศาสตร์จะให้ความสนใจกับการพัฒนาไม่เพียงแต่ว่าในเรื่องของใครจะเป็นผู้บริหารอำนาจ หรือจะบริหารอำนาจอย่างไรเท่านั้น แต่จะให้ความสำคัญกับว่า รัฐบาลจะทำอย่างไรในการเพิ่มความสามารถรับสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจเกิดการขัดแย้งกันขึ้นได้ในสังคมนั่นเอง อย่างไรก็ตามนักวิชาการบางท่านได้ให้ความเห็นว่า จุดเริ่มต้นของความทันสมัยไม่ควรเริ่มจากคุณลักษณะของสังคม แต่ควรจะเริ่มต้นจากคุณลักษณะภายในตัวบุคคลแต่ละคน เช่น ความคิดของ ซีริล แบลค (Cyril Black) นักประวัติศาสตร์ ได้ให้ข้อแนะนำไว้ในบทความของเขาว่า “ในสังคมที่ทันสมัยจะแสดงลักษณะออกมาโดยมีความก้าวหน้าในเรื่องความรู้ใหม่ และจะมีคนซึ่งสามารถเข้าใจความลึกลับในธรรมชาติ สามารถประยุกต์ความรู้ใหม่ๆ เหล่านี้มาเป็นประโยชน์ต่องานของมนุษย์” เดวิด แมคเคลแลนด์ (David McClelland) นักจิตวิทยามีความเห็นว่าเป็นว่า “คุณลักษณะที่สำคัญของคนที่ทันสมัยก็คือ การพึ่งตนเอง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์” อาร์โนล แอนเดอร์สัน (Arnold Anderson) และเอ็ดเวิร์ด ชิล (Edward Shils) เน้นคุณลักษณะ

ความทันสมัยในระดับบุคคลที่การพัฒนาทักษะ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ภายในบุคคล (Weiner. 1966)

จากแนวคิดเกี่ยวกับการทำให้ทันสมัย และความทันสมัยของนักวิชาการ ด้านต่างๆ ดังกล่าวมา อาจสรุปแนวความคิดของกระบวนการทำให้ทันสมัยได้ 2 แนวทางด้วยกัน กล่าวคือ แนวความคิดแรก เป็นแนวความคิดแบบวัตถุนิยมคลาสสิก คือ แนวความคิดนี้ได้ให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยมีลักษณะสำคัญดังนี้คือ

1. แนวความคิดนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า การพัฒนาประเทศโดยพื้นฐานก็คือ กระบวนการของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
2. การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดความก้าวหน้าหรือเกิดการปรับปรุงทางด้านวัตถุของประเทศใดประเทศหนึ่ง
3. ความก้าวหน้าทางด้านวัตถุจะส่งผลให้เกิดความกินดีอยู่ดี และนำไปสู่ความยุติธรรมในสังคม เสรีภาพ และความเป็นประชาธิปไตย

แนวความคิดทางด้านวัตถุนิยมคลาสสิก จะไม่ให้ความสำคัญกับปัจจัยเกี่ยวกับตัวคน และสังคม เช่น ความเชื่อทางศาสนา หรือขนบธรรมเนียมประเพณี เจตคติต่างๆ ของคนในสังคมเลย การจัดว่าพัฒนาได้บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ จะวัดในแง่การเพิ่มความสามารถด้านการผลิต ด้านการบริโภค และการกระจายสินค้าและบริการ ซึ่งเป็นดัชนีความเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว

แนวความคิดที่สอง เป็นแนวความคิดที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับแนวความคิดแบบวัตถุนิยมคลาสสิก กล่าวคือ แนวความคิดนี้เน้นการพัฒนาในระดับบุคคลและสังคม การพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ในการพัฒนาประเทศจะต้องมีการพัฒนาหลายแง่หลายมุม ดัชนีที่วัดการพัฒนาที่ดี ควรจะต้องวัดทั้งผลผลิตทางเศรษฐกิจ การวัดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตทางการเมือง และสังคม ก็เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของประเทศ แนวความคิดนี้คำนึงถึงศักดิ์ศรีและชีวิตของมนุษย์ ดังนั้น ดัชนีที่ชี้ให้เห็นการพัฒนาในแนวความคิดที่สองนี้ ก็คือคุณลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมและลักษณะทางจิตวิทยาของบุคคลนั่นเอง (เสถียร เขยประทับ. 2526 : 6 -19)

ความหมายของความทันสมัย คำว่าทันสมัย มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Modernity ซึ่งมีความหมายต่างๆ มากมายแล้วแต่จะใช้ไปในแง่ใด ความทันสมัยเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ หลายด้าน

เช่นประชากร ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง ระบบการปกครอง ความเป็นเมืองของชุมชน นวัตกรรมใหม่ๆ องค์การต่างๆ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล ครอบครัว และแม้กระทั่งบุคลิกลักษณะของคน เช่น การแต่งกาย การแสดงออกซึ่งกิริยาท่าทางของบุคคล หรือแม้กระทั่งความนึกคิด เราไม่สามารถเห็นได้โดยตรง จึงมีผู้นิยาม ความทันสมัยไว้แตกต่างกัน ดังนี้

แมคเคลแลนด์ (McClelland. 1967 : 74 - 85) นักเศรษฐศาสตร์และนักจิตวิทยา กล่าวว่า คุณภาพของคนที่ทันสมัยขึ้นอยู่กับความรู้จักพึ่งตนเอง และมีความตั้งใจทำสิ่งต่างๆ ให้บรรลุความสำเร็จ ปัจจัยที่จะทำให้ความทันสมัยของบุคคลหรือของกลุ่มมีมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับ การมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับสูงหรือต่ำ กล่าวคือถ้าบุคคลมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงก็จะเป็นคนทันสมัยมาก และเป็นผู้ประกอบการที่ดีด้วยในทางตรงกันข้าม ถ้าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ ก็จะเป็นคนที่ทันสมัยน้อยและมีลักษณะเป็นผู้ประกอบการต่ำ ซึ่งเป็นการมองที่คุณลักษณะทางจิตใจเช่นเดียวกับ แอนเดอร์สัน และซิลส์ (Weiner. 1966 : 3 - 9 ; citing Anderson and Shils. n.d.) เน้นว่าคนที่ทันสมัยจะต้องมีการพัฒนาทักษะและจิตใจ ความคิดสร้างสรรค์

สเมลเซอร์ (Smelser. 1966 : 111) กล่าวว่า การเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยมีความหมายคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ และมีขอบเขตที่กว้างกว่าคือ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค ทางด้านเศรษฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงทางนิเวศวิทยา รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม เช่น การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา คือ ลดการอ่าน เขียนหนังสือไม่ได้และเพิ่มความรู้ความชำนาญมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางศาสนา จากความเชื่อทางโลกเข้าแทนที่ความเชื่อเก่า การเปลี่ยนแปลงทางครอบครัว ทำให้ความผูกพันทางญาติพี่น้องลดลง

คาล์ (Kahl. 1968 : 39) กล่าวว่า คนทันสมัยจะต้องเป็นคนที่ขยันขันแข็งไม่นิ่งเฉย ต่อสู้ดิ้นรนในการดำรงชีวิต ชอบวางแผนหรือชอบโครงการต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อชีวิต ไร้ลัทธิหน้าโดยมีความมั่นใจว่าจะทำได้สำเร็จ พร้อมเสมอที่จะอพยพออกไปจากกลุ่มวงศาความญาติ และมาตุภูมิ เพื่อประกอบอาชีพในที่อื่นตามลำพังตนเอง ไม่ชอบเล่นพรรคเล่นพวก จึงไม่ปรารถนาที่จะตีสนิทหรือเป็นพรรคพวกกับผู้อื่น การแสดงความคิดเห็นของเขา มักจะเป็นตัวของตัวเองไม่กังวลต่อความคิดเห็นของผู้อื่น สถานที่ที่ชอบทำงานก็คือ ตามตัวเมืองใหญ่ๆ เพราะเชื่อว่าจะทำให้มีโอกาสก้าวหน้าในชีวิตมากกว่า และมักจะแสดงความสนใจในปัญหาสังคม และการเมืองด้วยการติดตามข่าวทางสื่อสารมวลชนอยู่เสมอ

เลอร์เนอร์ (Lerner. 1958 : 46) กล่าวว่า “ภาวะของการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมืองสูง ก็เท่ากับมีแนวโน้มของการศึกษาสูง ซึ่งเป็นเหตุให้มีแนวโน้มในการฟังข่าวสารมากขึ้น และยังคงส่งเสริมให้มีรายได้ ความเป็นอยู่ดีขึ้นซึ่งนำไปสู่การมีส่วนร่วมในวิถีทางการเมือง ได้แก่ การออกเสียงสูงขึ้นด้วย” ดังแผนภูมิ

(Urbanization ---> Literacy ---> Mass Media Exposure ---> Income ---> Voting)

ตามทัศนะของเลอร์เนอร์ การเปลี่ยนไปสู่การเป็นเมืองนั้น มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย (Modernism) สูง และการยอมรับสิ่งใหม่ (Innovation) สูงด้วย

โรเจอร์ (Rogers. 1969 : 8) ให้ความหมายว่าความทันสมัย คือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมแบบหนึ่ง ที่มีการนำเอาความคิดใหม่เข้ามาในระบบสังคม เพื่อจะทำให้รายได้ต่อหัวสูงขึ้น โดยใช้วิธีการผลิตที่ทันสมัย และเพื่อปรับปรุงระเบียบองค์การทางสังคม

มัวร์ (Moore. 1973 : 301 - 309) อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยคือการเปลี่ยนแปลงระบบประเพณี มาเป็นแบบอย่างของเทคโนโลยีใหม่ ๆ และจัดองค์การอย่างมีระบบกฎเกณฑ์ในสังคม ซึ่งแสดงถึงลักษณะเศรษฐกิจที่เจริญก้าวหน้า หรือพัฒนาทางเศรษฐกิจจนมีความมั่นคงทางการเมืองเหมือนประเทศตะวันตก และสรุปว่าการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยเกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจ

อิงเคเลส และสมิท (Inkeles and Smith. 1974) ถือว่า เจตคติ และค่านิยมของบุคคลเป็นหัวใจของการมองความทันสมัย และได้กำหนดคุณลักษณะต่าง ๆ ของความทันสมัยไว้ 7 ประการ ดังนี้ (1) เป็นคนเปิดใจกว้างยอมรับรู้สิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ และความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น (2) มีความปรารถนาที่จะเป็นอิสระจากผู้ปกครอง และเป็นตัวของตัวเอง (3) เชื่อในความรู้ที่เป็นวิทยาศาสตร์และการแพทย์สมัยใหม่ ละทิ้งความเชื่อเกี่ยวกับโชคละตาและพรหมลิขิต (4) มีความทะเยอทะยานและปรารถนาให้ตนเองหรือบุตรธิดาประสบความสำเร็จสูงตามเป้าหมายการศึกษาหรืออาชีพตามที่กำหนดไว้ (5) มีความปรารถนาให้ผู้อื่นตรงต่อเวลาเห็นคุณค่าของเวลา ตลอดจนมีการวางแผนการณต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้าในการทำธุรกิจของตน (6) มีความสนใจเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแข็งแกร่งในกิจการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อราชการและชุมชน ตลอดจนมีความสนใจกับการเคลื่อนไหวทางการเมือง (7) มีความกระตือรือร้น

ในการติดตามข่าวสารโดยเฉพาะข่าวสารในระดับกว้าง เช่น ข่าวสารต่างประเทศ หรือ ข่าวภายในประเทศมากกว่าข่าวท้องถิ่นและข่าวกีฬา

จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ (2523 : 33 – 41) กล่าวถึงกระบวนการความทันสมัย (Modernization) โดยสรุปได้ว่า

1. กระบวนการความทันสมัย ไม่ใช่จะศึกษาได้จากแง่เดียวหรือใช้ดัชนีอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นเครื่องวัด เช่น เราไม่อาจกล่าวได้ว่าการที่บุคคลมีมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้นนั้น หมายถึงว่าบุคคลนั้นเป็นผู้มีความทันสมัย เหมือนอย่างที่เราเจอตั้งข้อสังเกตว่า “กระบวนการทันสมัยนี้รวมเอาการปะทะสังสรรค์ของปัจจัยหลายอย่าง เพราะพฤติกรรมของมนุษย์สามารถจะวัดได้มากกว่าหนึ่งลักษณะ

2. ความทันสมัย แนวทัศนะเดิมเชื่อกันว่าเหมือนกับกระบวนการที่เป็นอยู่ในตะวันตก (Westernization, Europeanization หรือ Americanization) เพราะคิดกันว่า ความทันสมัยมีกำหนดมาจากตะวันตก ยุโรปหรืออเมริกา และทัศนะดังกล่าวแพร่สะพัดไปกว้างขวางมากในหมู่ประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งพยายามเลียนแบบกระบวนการพัฒนาประเทศเหมือนอย่างประเทศตะวันตก แต่โดยที่จริงแล้วความทันสมัยนั้นไม่ได้หมายถึงการปฏิบัติตามแบบยุโรปหรืออเมริกา หากเป็นการส่งเสริมชีวิตแบบเก่าและแบบใหม่ให้เข้าด้วยกัน เพราะสิ่งใหม่ ๆ ไม่จำเป็นต้องมาจากตะวันตกหรือยุโรปและการปรับปรุงเอาวัฒนธรรมจากประเทศพัฒนาแล้ว ไม่จำเป็นต้องให้ประเทศที่รับเอาจำลองตามแบบของประเทศแหล่งให้วัฒนธรรม เพราะส่วนใหญ่จะต้องมีการดัดแปลงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพของประเทศที่รับเอาก่อน ดังนั้น ความทันสมัยในความหมายนี้จึงไม่จำเป็นต้องนิยามตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเท่านั้น สามารถจะหมายถึงการเรียนรู้วิธีดัดแปลงให้เข้ากับสภาพแวดล้อมด้วย

3. ความทันสมัย เดิมเชื่อกันว่าทุกลักษณะของความทันสมัยเป็นสิ่งที่ดี ซึ่งการตัดสินใจเกี่ยวกับค่านิยมนี้เป็นการตัดสินใจง่ายเกินไป โดยที่ลักษณะทุกอย่างของความทันสมัยไม่ใช่เป็นสิ่งที่ดีทั้งหมด เพราะความทันสมัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดทั้งผลดีและความขัดแย้ง ความเจ็บปวดและสิ่งที่ไร้ประโยชน์อย่างอื่นมาด้วย แล้วแต่ว่าจะนำระบบความทันสมัยระบบใดมาพัฒนาซึ่งสามารถศึกษาความทันสมัยได้จากสี่ระบบคือ

1. ระบบวัฒนธรรม
2. ระบบสังคม

3. ระบบจิตวิทยา

4. ระบบประวัติศาสตร์หรือสภาพแวดล้อม

ในระบบจิตวิทยาความทันสมัยเกี่ยวข้องกับลักษณะทางจิตวิทยาของบุคคลในปัจจุบัน โดยเฉพาะ เช่น ตามทัศนะของกันเนอร์ ไมร์ดอล (Gunnar Myrdal) คนสมัยใหม่นั้นคือคนที่มีประสิทธิภาพ ชยัน เป็นระเบียบ ตรงเวลา ซื่อตรงต่องาน มีเหตุผลในการตัดสินใจและการกระทำ เตรียมตัวพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลง มีความฉับไวต่อโอกาส มีจิตใจกล้าลงทุน ใฝ่ใจตัวเอง เชื้อมั่นในตัวเอง มีความร่วมมือและมีสายตายาวไกล เป็นต้น อเล็ก อินเคเลส (Alex Inkeles) ก็ตีความหมายตามแนวทัศนคติและความรู้สึกของบุคคลในทำนองเดียวกัน

ณรงค์ศักดิ์ จันทน์นวล (2520 : 81) กล่าวถึงความทันสมัยว่า โดยทั่ว ๆ ไป ความทันสมัยแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ

ความทันสมัยระดับแรก มุ่งศึกษาถึงระดับของตัวแปรต่าง ๆ ทางด้านสังคม เช่น ดูว่าสังคมใดสังคมหนึ่งมีความทันสมัยมากน้อยเพียงใด ก็อาจสังเกตจากระดับการศึกษา หรือระดับการอ่านออกเขียนได้ของประชากร รายได้เฉลี่ยของพลเมืองแต่ละคน สัดส่วนของจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในเมือง หรือสัดส่วนของจำนวนประชากรที่ประกอบอาชีพอุตสาหกรรม จำนวนเครื่องรับวิทยุ หรือจำนวนหนังสือพิมพ์ที่พิมพ์ออกจำหน่ายแต่ละวันต่อประชากร ดัชนีของการบริโภคพลังงาน เป็นต้น ถ้าสิ่งที่กล่าวนี้ มีระดับหรือปริมาณสูงก็อาจชี้แสดงว่าสังคมนั้นทันสมัย

ความทันสมัยระดับที่สอง คือ การศึกษาความทันสมัยในแง่ของจิตวิทยา โดยศึกษาถึงลักษณะนิสัยส่วนบุคคลเรียกว่า “ความทันสมัยของบุคคล” (Inkeles and Smith. 1974 ; Kahl. 1968 ; citing Individual Modernity. n.d.) ความทันสมัยของบุคคล คือ คุณลักษณะอันสลับซับซ้อนของบุคคล ซึ่งประกอบด้วยเจตคติ ค่านิยม ความรู้สึก และพฤติกรรม ซึ่งสันนิษฐานว่าสิ่งเหล่านี้เกิดจากการที่บุคคลได้เข้าไปอยู่อาศัยในสังคมสมัยใหม่ และสังคมที่สลับซับซ้อน หรือสันนิษฐานว่าสิ่งเหล่านี้คือคุณสมบัติที่จำเป็นที่บุคคลต้องมี เพื่อให้การมีชีวิตอยู่ในสังคมสมัยใหม่และสังคมที่สลับซับซ้อนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

วิรุฒม์ ศิริสวัสดิ์บุต (2526 : 15 – 16) กล่าวว่า ความทันสมัยเป็นการทันต่อสถานการณ์ของบุคคล โดยที่บุคคลสามารถเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม

ต่าง ๆ ได้มากเท่าใดก็เรียกว่าเป็นคนทันสมัย หรือทันต่อสถานการณ์มาก นักจิตวิทยาส่วนใหญ่เรียกว่า “ความทันสมัยของบุคคล”

จิรวรรณ วงศ์สวัสดิ์วัฒน์ (2529 : 68) สรุปว่า ความทันสมัย เป็นการเปลี่ยนแปลง ความเชื่อ เจตคติ ค่านิยม และพฤติกรรม จากแบบดั้งเดิมให้ทันสมัยขึ้น เพราะจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม หรือเมื่อจำเป็นต้องไปอยู่ในสังคมที่ทันสมัยที่มีความเจริญก้าวหน้าทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ฯลฯ

จากแนวคิดและนิยามความทันสมัยดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ความทันสมัยมีความหมายกว้างขวางมาก ครอบคลุมหลาย ๆ ด้าน เช่น ประชากร ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง ระบบการปกครอง สถาบัน องค์การต่าง ๆ ตลอดจนลักษณะนิสัย และบุคลิกภาพของบุคคล ในสังคม มีความคล้อยคลึงและควบคู่ไปกับการพัฒนา (Development) เพราะความทันสมัย คือ จุดมุ่งหมายของการพัฒนา ทั้งนี้ในโลกปัจจุบันมีความเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา มนุษย์เราจึงมีความจำเป็นต้องเรียนรู้และปรับตัว ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

ทฤษฎีความทันสมัย

ทฤษฎีความทันสมัย สามารถแบ่งได้เป็นทฤษฎี 2 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีที่เกี่ยวกับระบบประเพณีดั้งเดิมไปสู่ระบบทันสมัย เป็นแนวความคิดที่กล่าวถึงประเทศที่อยู่ในระหว่างการพัฒนา หรือที่เรียกว่า สังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ซึ่งเน้นการนำเอาวัฒนธรรมและรูปแบบความสำเร็จจากประเทศอื่นและวัฒนธรรมอื่นเข้ามาใช้ เพื่อทำให้เกิดความทันสมัยขึ้นในประเทศที่กำลังพัฒนา ทฤษฎีความทันสมัย แนวคิดนี้เป็นลักษณะของสังคมที่บุคคลอาศัยอยู่ด้วยกัน และพึ่งพาซึ่งกันและกันติดต่อกันด้วยความต้องการและความผูกพันทางด้านจิตใจ และมีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น เปลี่ยนไปสู่ลักษณะที่ไม่ยึดบุคคลเป็นสำคัญ การติดต่อเป็นไปเพื่อผลประโยชน์

เบนดิซ (Bendix, 1968) ได้แสดงความคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับความทันสมัย โดยให้นิยามความทันสมัยว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างหนึ่ง ซึ่งปรากฏขึ้นตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 18 การเปลี่ยนแปลงนี้ได้นำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าทางการเมืองหรือเศรษฐกิจ ในสังคมผู้บุกเบิก ซึ่งเป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงในสังคมผู้ตามมา ดังนั้นกระบวนการ

เปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย จะมีประเทศที่เป็นตัวแบบของความเจริญก้าวหน้า และมีประเทศที่ทำตามแบบประเทศตัวแบบด้วยเสมอ ประเทศที่เป็นตัวแบบของความเจริญในแนวคิดนี้คือ อังกฤษในยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรม และฝรั่งเศสในยุคการปฏิวัติทางการเมือง เป็นต้น ตามแนวความคิดของเบเนดิกต์นั้น ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย ทุกแบบ รัฐบาลควรจะมีบทบาทอย่างสำคัญในการนำความทันสมัยเข้ามา และกระตุ้นความทันสมัยให้เกิดขึ้นด้วยวิธีการ และในสถานการณ์ที่ต่าง ๆ กัน ช่องว่างระหว่างประเทศตัวแบบการพัฒนา กับประเทศที่ทำตามแบบจะกว้างขวางเพียงใดขึ้นอยู่กับบทบาทของรัฐบาล นอกจากนี้การพัฒนาการสื่อสารอย่างกว้างขวาง เป็นวิธีการส่งเสริมการศึกษาในกระบวนการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยอีกด้วย

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวกับตัวแปรต่าง ๆ เป็นแนวทฤษฎีที่เกี่ยวกับตัวแปรตัวใดตัวหนึ่ง หรือหลายตัวแปร ซึ่งเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยนั้น เช่น โรเจอร์ (Rogers, 1969) ได้สรุปกว้าง ๆ เกี่ยวกับความทันสมัยว่า เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลง เจตคติ ค่านิยมและพฤติกรรมที่เกี่ยวกับด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจและการเมือง จากแบบดั้งเดิมไปสู่แบบใหม่ที่มีความซับซ้อนขึ้น การใช้วิทยาการแผนใหม่ที่มีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม และยอมรับวิธีการดำเนินชีวิตแบบใหม่ เป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย และเป็นเครื่องชี้ที่สำคัญที่สุดเพียงอย่างเดียวที่จะบอกถึงความทันสมัยของคนในด้านพฤติกรรม โรเจอร์อธิบายว่าการยอมรับวิทยาการแผนใหม่ สืบเนื่องมาจากการรู้หนังสือ ความสนใจรับรู้สื่อสารมวลชน โดยเฉพาะที่ได้จากเอกสารการพิมพ์ การติดต่อโลกภายนอก การเรียนรู้สภาพความเป็นอยู่ ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนอื่น คุณลักษณะที่เกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความปรารถนาทางการศึกษาและอาชีพ และโรเจอร์สรุปว่า ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการยอมรับวิทยาการแผนใหม่ เป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย

สเมลเซอร์ (Smelser, 1966 : 268 – 284) กล่าวว่าหน่วยงานทางสังคมได้เปลี่ยนบทบาทไป เช่นแต่เดิมครอบครัวทำหน้าที่ทุกอย่าง แต่เดี๋ยวนี้งานก็ไปทำที่โรงงาน ศาสนาก็ไปทำที่โบสถ์ การศึกษาก็ไปเรียนที่โรงเรียน เขาบอกว่าหน่วยทางสังคมเป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย การเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยนั้นไม่ใช่จะราบรื่นอยู่เสมอ เพราะบางครั้งก็อาจจะเกิดการขัดขวางจากระบบเก่าในสังคมนั้น

ความทันสมัยด้านจิตใจ เป็นความทันสมัยที่ศึกษาในงานของจิตวิทยาหรือศึกษาความเชื่อ เจตคติ ค่านิยม และพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้นความทันสมัยด้านจิตใจที่ผู้วิจัยศึกษา จัดอยู่ในแนวทฤษฎีเกี่ยวกับตัวแปรต่าง ๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ

1. ผลงานวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณลักษณะความทันสมัยด้านจิตใจ

บุคคลแรกที่ได้ศึกษาความทันสมัยด้านจิตใจอย่างมีระบบคือ เลอร์เนอร์ (Lerner, 1958) ได้อธิบายความทันสมัยด้วยคำ Empathy ซึ่งเขาหมายถึงคุณลักษณะที่พอสรุปได้ดังนี้ (1) ความสามารถทำตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมสังคมใหม่ หรือการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ (2) ความสามารถเข้าใจจิตใจและสถานการณ์ของคนอื่นเข้าได้กับคนทุกชั้น ทุกวัย แม้แต่กับคนที่มีความแตกต่างกับตนทุกด้าน (3) ความสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ในเวลาอันรวดเร็ว (4) ไม่ชอบอยู่หนึ่ง มีความทะเยอทะยานสูง (5) ชอบมีส่วนร่วมับสังคมสนใจในปัญหาของชุมชนและเชื่อว่าตนสามารถจะช่วยให้ (6) สนใจข่าวสารการเมือง ชอบแสดงความคิดเห็น (7) มีความสามารถที่จะติดต่อกับโลกภายนอก สนใจเหตุการณ์ และความเป็นไปของชุมชน ไม่ชอบอยู่กับกลุ่มเดิม เลอร์เนอร์ใช้คำถามที่ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเมื่อต้องอยู่ในฐานะอื่น เช่น บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ผู้จัดการสถานีวิทย์ และผู้นำชุมชน และถามถึงความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์และปัญหาบางอย่างภายในและภายนอกชุมชน ผู้ตอบที่ไม่ทราบหรือไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้ ถือว่าเป็นคนไม่ทันสมัย เพราะคนทันสมัยจะสนใจบทบาทของคนอื่นและสามารถให้ความเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ได้ เขาแบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ ทันสมัย กำลังเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย และยังไม่นิยมแบบเก่า เมื่อพิจารณาคะแนน Empathy กับคุณลักษณะการรับรู้ข่าวสาร การชอบชีวิตในเมือง การรู้หนังสือ เขาพบว่ากลุ่มทันสมัยที่เป็นกลุ่มที่ได้คะแนนสูง หรือกลุ่มที่แสดงความคิดเห็นมากที่สุด จะมีคุณลักษณะทั้งสามอย่างครบถ้วน กลุ่มที่ได้คะแนนรองลงมาจะด้อยกว่ากลุ่มแรกเพียงอย่างเดียว คือไม่รู้หนังสือ กลุ่มที่สามจะด้อยกว่ากลุ่มที่สองคือ การชอบชีวิตในเมือง และกลุ่มที่สี่ ไม่มีคุณลักษณะของสามอย่างข้างต้น สำหรับกลุ่มที่ห้า คือกลุ่มที่ไม่มีคะแนน Empathy หรือศูนย์ หรือไม่สามารถแสดงความคิดเห็นใด ๆ ซึ่งต่างจากกลุ่มที่สี่ยังมีคะแนน Empathy หรือได้แสดง

ความคิดเห็นบ้าง เลอร์เนอร์แบ่งกลุ่มที่ไม่ทันสมัย สำหรับกลุ่มสอง สาม สี่ เป็นกลุ่มที่กำลังจะเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย

คาห์ล (Kahl, 1968) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความทันสมัยด้านจิตใจในบราซิล และเม็กซิโก กลุ่มตัวอย่างคือผู้ที่ทำงานในสำนักงานและผู้ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ความมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อที่จะพัฒนาเครื่องมือวัดค่านิยมความทันสมัย ในผู้ที่มีความเปลี่ยนแปลงจากสภาพความล้าหลังไปเป็นสภาพความทันสมัย เพื่อจะนำไปใช้ในประเทศอื่นด้วย แต่เนื่องจากมีข้อจำกัดที่ไม่สามารถศึกษาโดยวิธีติดตามระยะยาว และการศึกษาเชิงคุณภาพได้ คาห์ลจึงใช้วิธีสร้างแบบสอบถามขึ้นจำนวนหนึ่ง และนำมาจากงานวิจัยอื่น ๆ อีกจำนวนหนึ่ง แล้วอาศัยเทคนิคทางสถิติเข้ามาใช้วิเคราะห์ในงานวิจัยครั้งนี้แทน แบบสอบถามของคาห์ลสร้างขึ้นภายหลังจากใช้วิธีสร้างแบบอุดมคติ (Ideal Types) จากข้อมูลขึ้นก่อน แล้วถือเอาแบบที่ได้เป็นตัวแปร ในการวิจัยต่อไป ตัวแปรที่ได้มาโดยวิธีนี้ก็คือ ส่วนประกอบของความทันสมัย ที่ตั้งเป็นสมมติฐานไว้มีอยู่ 14 ตัวแปรคือ (1) ความเป็นผู้กระทำการ (2) ความไม่เชื่อในโชคของชนชั้น (3) ทศนะประชาธิปไตย (4) ความมุ่งในความสำเร็จของงาน (5) ความไม่ผูกพันในเครือญาติ (6) ความเป็นตัวของตัวเอง (7) ความไว้วางใจผู้อื่น (8) การรับฟังข่าวสารจากสื่อมวลชน (9) การสนับสนุนกิจการใหญ่ (10) การต่อต้านงานที่ใช้แรงงาน (11) การชอบชีวิตในเมือง (12) ความทันสมัยในชีวิตครอบครัว (13) ความไม่เคร่งศาสนา (14) ความกล้าเสี่ยง โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบพบว่าตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักสูงทั้งสองกลุ่มตัวอย่าง มีอยู่ 7 ตัวคือ ตัวที่ (1), (5), (11), (6), (3), (8) และ (2) ตามลำดับ คาห์ลสรุปว่า แก่นของค่านิยมความทันสมัย จะประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 7 ลักษณะดังกล่าว และโดยการวิเคราะห์ค่าถามเป็นรายข้อ โดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเช่นเดียวกัน พบว่า ข้อคำถามที่มีน้ำหนักสูงสุดมีอยู่ 8 ข้อ ประกอบไปด้วย 3 ข้อจากตัวแปรที่ (1) และตัวแปรละ 1 ข้อจากตัวแปรที่ (2), (3), (5) และ (11)

จึงเห็นได้ว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบในงานวิจัยของคาห์ล มีวัตถุประสงค์ในการทดสอบสมมติฐาน และเพื่อประโยชน์ในการลดตัวแปรในการวัดค่านิยมความทันสมัย ซึ่งพบว่าไม่จำเป็นต้องวัดทั้ง 14 ตัวแปร วัดเพียง 7 ตัวแปร หรือ 7 องค์ประกอบก็เพียงพอ และสามารถวัดด้วยข้อคำถาม 8 ข้อได้เช่นกัน ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ในความเป็นจริง กระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย มีส่วนประกอบสำคัญอยู่ 7 ประการดังกล่าว

องค์ประกอบดังกล่าวนี้นำไปใช้วัดความทันสมัยในบราซิล และเม็กซิโก เปรียบเทียบกัน และหาความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่น ๆ คือ การศึกษา ขนาดครอบครัว ชนชั้นทางสังคมและการเมือง เจตคติต่องาน ซึ่งพบว่า ตัวแปรเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับค่านิยมความทันสมัย และมีลักษณะแตกต่างกันอยู่บ้างระหว่างสองประเทศ

โรเจอร์ (Rogers. 1969) ศึกษาเรื่องกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยเช่นเดียวกับคาล์ล แต่กระทำในโคลัมเบีย ความมุ่งหมายของการวิจัย คือ เพื่อพิจารณาถึงธรรมชาติของกระบวนการความทันสมัย ของชาวนาในประเทศด้อยพัฒนา คือ โคลัมเบีย และเพื่อจะหาความเที่ยงตรง ของสิ่งที่ค้นพบระหว่างวัฒนธรรมในประเทศด้อยพัฒนาอื่น ๆ โรเจอร์ เริ่มต้นที่การพิจารณาจำแนกลักษณะของวัฒนธรรมย่อยของชาวโคลัมเบียในหมู่ชาวนา จากงานวิจัยของนักมานุษยวิทยา และนักสังคมวิทยาที่ศึกษาเกี่ยวกับชาวนามาก่อน ตลอดจนสภาพจริง ๆ ที่พบในหมู่ชาวนาในโคลัมเบีย แล้วสร้างความคิดรวบยอดเกี่ยวกับลักษณะดังกล่าวขึ้น เป็นส่วนประกอบของกระบวนการความทันสมัย ได้แก่ (1) การอ่านออกเขียนได้ (2) การรับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชน (3) แหล่งที่รับการสื่อสาร (4) ความยึดมั่นในถิ่นฐานที่อยู่ (5) การติดต่อกับหน่วยการเปลี่ยนแปลง (6) ความเข้าใจผู้อื่น (7) การเป็นผู้นำทางความคิดเห็น (8) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (9) ความเชื่อโชคลาง (10) การยอมรับนวัตกรรม

โรเจอร์ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณ วิเคราะห์ตัวแปรทั้งหมดพบว่า ความทันสมัยเป็นปรากฏการณ์หลายลักษณะ มีตัวแปรมากมายที่มีความสำคัญต่อส่วนต่าง ๆ ในกระบวนการทันสมัย และโรเจอร์ยังได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบความทันสมัย จากตัวแปรทั้งหลายดังกล่าวด้วย เพื่อพิจารณาโครงสร้างของตัวแปรต่าง ๆ ว่ามีความสัมพันธ์ต่อกันเป็นแบบมิติเดียวหรือไม่ ผลการวิเคราะห์ พบว่า มีโครงสร้างที่ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ หรือ 3 มิติ ซึ่งเขาเรียกว่า (1) ความสามารถในการสื่อสารกับภายนอก มีตัวแปรในกลุ่มนี้ 13 ตัว (2) ความมุ่งในการเปลี่ยนแปลง มีตัวแปร 5 ตัว และ (3) ความมุ่งในการเป็นผู้นำด้านนวัตกรรม มีตัวแปร 4 ตัว

เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ ทำให้โรเจอร์สามารถอธิบายความทันสมัยได้อย่างมีความหมายขึ้น คือสามารถนำองค์ประกอบดังกล่าว ไปวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างความทันสมัย และความล้าสมัยในหมู่บ้านต่าง ๆ ในโคลัมเบียได้ และพบว่า

องค์ประกอบที่สาม เป็นตัวแปรที่มีอยู่ในทุกหมู่บ้านที่ทันสมัย จึงเห็นได้ว่าตัวแปรในกลุ่มนี้มีความสำคัญในกระบวนการทันสมัย จะเห็นว่าจุดมุ่งหมายที่สำคัญของงานวิจัย คือการวิเคราะห์องค์ประกอบ เพื่อสำรวจโครงสร้างของความทันสมัย

โกโยกา และเกวลี (Goyoaga and Kevallee, 1973) ได้ศึกษาเรื่องความทันสมัยของชาวจังหวัดอยุธยา 422 คน ทั้งสองพยายามสร้างเครื่องมือวัดความทันสมัยโดยอาศัยแนวคิดและคำถามของคาห์ล (Kahl, 1968) และนำมาปรับปรุงคำถามเพื่อให้เหมาะสมกับสังคมและวัฒนธรรมไทย และในขณะเดียวกันก็สามารถนำข้อมูลไปเปรียบเทียบกับความทันสมัยของคนในสังคมอื่น ลักษณะคำถามใช้แบบการวัดเจตคติของลิเคิร์ท โดยมีให้เลือก 4 ระดับ เดิมมีทั้งหมด 52 ข้อ วิเคราะห์ข้อคำถามรายชื่อด้วยวิธีของลิเคิร์ท คัดเลือกข้อที่ใช้ได้ 44 ข้อ วัดเรื่องต่าง ๆ 14 เรื่อง ดังต่อไปนี้

1. ความกระตือรือร้น ผู้วิจัยอธิบายว่า ลักษณะนี้ตรงข้ามกับการเชื่อโชคกลาง คือไม่ปล่อยชีวิตให้อยู่ภายใต้โชคชะตา คนทันสมัยจะต่อสู้เพื่อเอาชนะธรรมชาติโดยใช้วิทยาการแผนใหม่ ทำให้เกิดประโยชน์ตามความต้องการของเขา เขาเชื่อว่าความสำเร็จของคนมาจากการกระทำ เป็นห่วงอนาคต และวางแผนสำหรับชีวิต คิดถึงปัจจุบันและอนาคตมากกว่าอดีต
2. ชอบช่วยตนเอง และไม่ชอบฉวยโอกาส คนทันสมัยเชื่อว่าคนควรพยายามก้าวไปข้างหน้า และเลื่อนฐานะของตนเองด้วยความสามารถที่มีอยู่ ไม่ใช่คอยอาศัยบารมีญาติหรือคนอื่น
3. ความรับผิดชอบต่อสังคม คนทันสมัยมักสนใจปัญหาสังคม และถือเป็นหน้าที่ที่จะมองชุมชนว่าอยู่ภายใต้อิทธิพลของคนไม่กี่คน คนธรรมดาไม่สามารถจะทำอะไรได้
4. การถืออาชีพเป็นเรื่องสำคัญ คนทันสมัยจะใช้เวลาในเรื่องอาชีพก่อนสิ่งอื่น ต้องการความสำเร็จในด้านการงาน มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง
5. ความผูกพันกับญาติ คนทันสมัยชอบพึ่งตนเองมากกว่าญาติ ไม่ชอบอยู่ในกลุ่มญาติ ซึ่งมีลักษณะตรงข้ามกับคนที่ไม่ทันสมัย ที่แม้แต่จะหางานทำก็มักทำในจังหวัดที่มีญาติอยู่ บางครั้งถึงกับทำให้พลาดโอกาสที่จะได้ตำแหน่งดี ๆ ก็ยอม
6. เอกัตนิยม มีความเป็นตัวของตัวเอง เวลาทำงานไม่ชอบเล่นพรรคเล่นพวก เพื่อนมีอิทธิพลน้อยในการตัดสินใจของเขา ไม่ชอบหยุดนิ่ง จะก้าวไปข้างหน้าเสมอตามลำพังโดยไม่ห่วงเพื่อนฝูง

7. ความไว้วางใจคนอื่น โดยปกติในสังคมเล็ก ๆ ที่เป็นสังคมปิด คนไม่ทันสมัยจะรู้สึกว่าตนเองขาดอำนาจและไม่สามารถเอาชนะธรรมชาติหรือกลุ่มคนบางกลุ่มได้ จำเป็นต้องรวมกับญาติมิตรเพื่อความปลอดภัย ไม่มีความไว้วางใจบุคคลภายนอก

8. ความสนใจข่าวสารการเมือง คนทันสมัยมักจะอ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์หรือฟังวิทยุ ในขณะที่คนไม่ทันสมัยชอบฟังเสียงชาวบ้าน

9. ชอบทำงานบริษัทหรือองค์กรใหญ่ ๆ เพราะเชื่อว่าจะมีความก้าวหน้ามากกว่า คนทันสมัยจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง และไม่กลัวที่จะต้องทำงานกับคนแปลกหน้า เขาเชื่อว่าจะปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงานได้

10. ไม่ดูถูกงาน คนทันสมัยจะไม่รังเกียจงานช่างฝีมือ และไม่ยึดถือว่างานที่หนึ่งทำเป็นงานที่มีเกียรติสูงกว่างานอื่น

11. การชอบชีวิตในเมือง คนทันสมัยชอบอยู่ในเมือง เพราะไม่ต้องอยู่ในกรอบของสังคม มีอิสระและเป็นตัวของตัวเอง มีโอกาสในการเลือกอาชีพ สามารถแสวงหาความก้าวหน้าได้มากกว่า เพราะสังคมในเมืองเปิดสำหรับทุกคนที่สามารถจะพัฒนาตนเอง คนไม่ทันสมัยชอบชีวิตชนบทที่มีความเป็นอยู่แบบง่าย ๆ มีความเป็นกันเอง และอยู่กันเหมือนญาติ

12. ชอบชีวิตครอบครัวที่เสรี มีความเท่าเทียมกันระหว่างสามีและภรรยา ไม่รังเกียจที่ภรรยาจะออกไปทำงานนอกบ้าน และไม่เห็นว่าการคุมกำเนิดหรือการหย่าร้างเป็นเรื่องเลวร้าย

13. ความเคร่งศาสนา พวกทันสมัยจะนับถือศาสนาอย่างมีเหตุผล สนใจคำสอนของหลักศาสนาแต่ไม่เชื่ออย่างงมงาย

14. ความกล้าเสี่ยง คนทันสมัยจะกล้าทำงานที่ให้ผลคุ้มค่า แม้จะไม่แน่ใจในความสำเร็จหรือความมั่นคงของงาน ชอบเสี่ยง แต่คนไม่ทันสมัยมักจะพอใจทำงานที่ทราบผลแน่นอนและมักทำตามบรรพบุรุษ หรือทำตามที่ตนเคยทำมาแล้ว

ผลการวิจัยพบว่า คำถามในเรื่องต่อไปนี้ (1) การไม่ดูถูกงาน (2) ความกระตือรือร้น (3) ความผูกพันกับญาติ (4) ความรับผิดชอบของชุมชน (5) การพัฒนาตนเอง (6) ความเคร่งศาสนา สามารถวัดความทันสมัยของชาวอยุธยาได้ดีที่สุด ส่วนคำถามในเรื่อง (1) การอ่านและฟังข่าวสาร (2) ความกล้าเสี่ยง (3) ความไว้วางใจคนอื่น (4) เอกัตนิยม (5) เสรีภาพในครอบครัว วัดความทันสมัยได้ตรงลงมา และคำถามในเรื่อง

การชอบทำงานตามบริษัทองค์การใหญ่ ๆ และการถืออาชีพเป็นเรื่องสำคัญนั้น วัดความทันสมัยของชาวอยุธยาได้น้อยมาก

อิงเคเลส และสมิท (Inkeles and Smith. 1974) เป็นผู้ศึกษาความทันสมัยด้านจิตใจ และได้เสนอรายละเอียดและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องนี้มากที่สุด เขาได้ศึกษาเกี่ยวกับความทันสมัยด้านจิตใจ โดยเขาทำการศึกษาคนถึง 6 ประเทศ คือ อาร์เจนตินา ชิลี อินเดีย อิสราเอล ไนจีเรีย และปากีสถานตะวันออก (บังกลาเทศ) โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประเทศละ 1,000 คน กลุ่มตัวอย่างของเขานอกจากจะกระจายตามลักษณะ วัฒนธรรม ศาสนา ระบบสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของแต่ละประเทศแล้ว ภายในประเทศกลุ่มตัวอย่างก็ยังกระจายแตกต่างกัน ตามความเจริญของในเมือง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ที่ได้จากโรงงานอุตสาหกรรม สื่อสารมวลชน คำถามที่ใช้จึงมีจำนวนมาก ทั้งที่สามารถจะวัดและเปรียบเทียบได้ในสังคมเดียวกัน และที่จะใช้ศึกษาเปรียบเทียบคนที่อยู่ต่างสังคมได้ คุณลักษณะที่อิงเคเลส และสมิทใช้สร้างคำถาม วัดเจตคติ ค่านิยม และพฤติกรรม เพื่อศึกษาความทันสมัยของบุคคล มีดังนี้

1. ความมีใจกว้างและพร้อมที่จะรับแนวคิดและประสบการณ์ใหม่ ๆ มีการพัฒนาด้านอาชีพและความเป็นอยู่ โดยการยอมรับวิทยาการใหม่ ๆ มาปรับปรุงวิธีที่ทำให้อยู่ให้ดีขึ้น
2. มีความพร้อมที่จะเปลี่ยน และรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีความรู้ในความก้าวหน้าของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมรอบ ๆ ตัว เช่น การยอมรับสิทธิเสรีภาพความสามารถของสตรี เด็ก และผู้ที่อยู่ในฐานะที่ต่ำกว่า สนใจ มีส่วนร่วมทางการเมือง
3. เป็นผู้ที่ได้รับการพัฒนาในด้านความคิด มีความคิดอ่านที่ทันต่อเหตุการณ์ของโลก เข้าใจปัญหาของสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ทั้งยังสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ได้ สามารถรับรู้และแยกแยะความแตกต่างกันในแนวความคิด เจตคติของผู้อื่น ๆ ไม่ยึดมั่นในความคิดเห็นของตนเอง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล
4. มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ความเคลื่อนไหวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งในและนอกชุมชน
5. ให้ความสนใจอนาคตและปัจจุบันมากกว่าจะสนใจอดีต

6. มีความสามารถที่จะเข้าใจธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ศึกษาและวิเคราะห์สาเหตุการเกิดของสิ่งต่าง ๆ รอบกายในเชิงวิทยาศาสตร์ เช่น กรณีน้ำท่วม การมีแมลงหรือหนอนจำนวนมากลงกินพืช การตายของสัตว์ครั้งละมาก ๆ และเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้มีทางแก้ไขและป้องกันได้ เชื่อในความสามารถของคนในการจะเอาชนะธรรมชาติ ไม่เชื่อดวงหรือโชคละตา

7. มีการวางแผนสำหรับดำเนินชีวิตล่วงหน้า มีระบบการทำงานที่ดี ไม่ปล่อยชีวิตให้ผ่านไปวันหนึ่ง ๆ โดยไม่มีจุดหมาย

8. มองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจและเชื่อว่าสิ่งที่เกิดขึ้นจะต้องมีเหตุผลอธิบายได้ ไม่ชี้ระแวงจนเกินไป พร้อมทั้งจะให้ความเชื่อใจคนแปลกหน้า

9. มองเห็นคุณค่าของงานที่ต้องใช้ทักษะ และมีความเห็นว่าคนควรจะได้รับค่าตอบแทนตามความสามารถและผลงานของเขา

10. มีความทะเยอทะยานและระดับปรารถนาสูง เกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพ มองเห็นคุณค่าการศึกษาในโรงเรียน การรู้หนังสือ และความสามารถในการอ่าน เขียน และการคำนวณ คุณสมบัติเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การยอมรับวิทยาการใหม่ ๆ ไม่ยึดหรือติดอยู่กับอาชีพเดิม สนใจอาชีพอื่น อยากให้ลูกมีอาชีพที่แตกต่างออกไปและดีกว่าที่ตนทำอยู่

11. ยอมรับนับถือและให้เกียรติผู้อื่น รับฟังความคิดเห็นของคนโดยไม่เลือกเพศวัย และฐานะ ให้ความสำคัญแก่ผู้ได้บังคับบัญชา

12. ยอมรับการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่สังคมวางไว้ เข้าใจเหตุเบื้องต้นเกี่ยวกับระบบการทำงาน เป็นต้นว่า การจ่ายค่าแรงตามความรู้ความสามารถ ระเบียบวิธีปฏิบัติของผู้บังคับบัญชาต่อลูกน้องในเวลาทำงาน และการแจกจ่ายงาน

อิงเคลเลส และสมิท ได้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ เพื่อลดจำนวนตัวแปรในการวัดลง จาก 37 ลักษณะ และพบว่าลักษณะที่เป็นแกนของความทันสมัยมีอยู่ 19 ด้าน หรือ 19 ตัวแปร สามารถจะใช้ตัวแปรเหล่านี้ วัดแทนคุณลักษณะทั้งหมดของความทันสมัยได้ เพราะจากการวิเคราะห์ดังกล่าวยืนยันได้ว่า ลักษณะ 19 ด้านนั้น เป็นลักษณะทั่วไปหรือองค์ประกอบร่วมกัน (Common Factor)

จะเห็นว่าการวิจัยของอิงเคลเลส ได้ศึกษาอย่างกว้างขวาง ทั้งจากกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันอย่างมาก ถึง 6 ประเทศ และในการสร้างข้อคำถามที่ใช้วัดความทันสมัย การสร้างการวิเคราะห์ และการเลือกคำถามได้กระทำอย่างระมัดระวังเป็นพิเศษ

จันทนา เลือดกรุงศรี (2534 : 65 – 70) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบความทันสมัย ด้านจิตใจของครูสังกัดกรุงเทพมหานคร จากเขตเมืองและชานเมือง จำนวน 963 คน ซึ่งเลือกมาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามวัดความทันสมัย ด้านจิตใจ ที่สร้างตามแบบวัดเจตคติของลิเคอร์ท ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบความทันสมัย ด้านจิตใจของครู จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดโดยสักระยะองค์ประกอบด้วยวิธีเทคนิคแกนสำคัญ และหมุนแกนแบบบอโรกอนอล วิธีแวนแมกซ์ ได้องค์ประกอบที่ชัดเจน 8 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) มองโลกในแง่ดี (2) ให้ความสนใจสังคม (3) ยอมรับการเปลี่ยนแปลง (4) ไม่เชื่อโชคลาง (5) การยอมรับวิทยาการใหม่ ๆ (6) มีลักษณะประชาธิปไตย (7) มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และ (8) ยอมรับบทบาทสตรี

จารึก ชุกติติกุล (2523) ได้ศึกษาพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา จุดมุ่งหมายเพื่อ ค้นหาองค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนาของนักศึกษาครู และต้องการทราบว่านักศึกษาครูที่ลงมือกระทำพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา มีสาเหตุเนื่องมาจากสิ่งใด โดยศึกษาจากนักศึกษาครู ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จำนวน 559 คน ระดับครุศาสตรบัณฑิต 241 คน รวม 800 คน โดยการสุ่มอย่างง่ายจาก 8 วิทยาลัยครู คือ วิทยาลัยครูจันทระเกษม วิทยาลัยครูธนบุรี วิทยาลัยครูนครปฐม วิทยาลัยครูเทพสตรี วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา วิทยาลัยครูอุดรดิตถ์ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช และวิทยาลัยครูมหาสารคาม เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถามที่สร้างจากลักษณะในตัวบุคคลที่เป็นปัจจัยส่งเสริมการพัฒนา และลักษณะที่สำคัญคือ (1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (2) ความเป็นผู้ประกอบการ (3) ความทันสมัย (4) บุคลิกภาพแบบนวัตกรรม (5) ความเข้าใจคนอื่น แล้วนำมาจัดเป็นพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา 15 หมวด 80 พฤติกรรม

จารึก ชุกติติกุล ใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่เอื้อต่อการพัฒนามี 22 องค์ประกอบคือ (1) ความเป็นผู้นำในการแก้ปัญหา (2) การยอมรับนับถือผู้อื่น (3) ความขยันศึกษาเล่าเรียน (4) การไม่ยึดถือโชคลาง (5) ความสนใจข่าวสาร

ปัจจุบัน (6) การรักษาสภาพร่างกาย (7) การอ่านเพื่อความรู้ (8) ความสามารถเชิงนวัตกรรม (9) ความกล้าเสี่ยงที่จะแสดงความคิดริเริ่ม (10) ความเป็นพลเมืองที่สุจริต (11) การเป็นผู้นำในการยอมรับนวัตกรรม (12) การรักษาสภาพ (13) การติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก (14) การให้ความร่วมมือ (15) ความเมตตากรุณา (16) ความมีมนุษยสัมพันธ์ (17) ความมีน้ำใจนักกีฬา (18) ความมีจริยธรรมในการทำงานร่วมกับคนอื่น (19) การแลกเปลี่ยนความรู้และข่าวสารกับคนอื่น (20) การประหยัดค่าใช้จ่าย (21) ความเป็นผู้มีระเบียบประเพณีอันดี และเสียสละเพื่อส่วนรวม (22) ความมีมารยาท

เห็นได้ว่างานวิจัยของจารึก ได้ใช้ลักษณะความทันสมัยด้านจิตใจ หรือความทันสมัยส่วนบุคคล มาเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่ใช้ในการสร้างพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา

2. ผลการวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความทันสมัยด้านจิตใจ

ผ่องลักษณ์ จิตต์การุณ (2526 : 69 – 70) ได้ทำการศึกษาการเปิดรับสื่อมวลชนกับความทันสมัยของนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน โดยทำการศึกษากับกลุ่มนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 หลักสูตร 2 ปี (2524 – 2525) วิทยาลัยครูพิบูลสงครามพิษณุโลก พบว่า การเปิดรับสื่อมวลชนไม่มีความสัมพันธ์กับความทันสมัย โดยนักศึกษาส่วนใหญ่มีความทันสมัยอยู่ในระดับปานกลางและมีการเปิดรับสื่อมวลชนในระดับปานกลาง

สุภรณ์ วัชรศิริธรรม (2525 : 108) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเปิดรับสื่อของครูกับการยอมรับแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า วุฒิการศึกษาเป็นตัวแปรด้านสถานภาพที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด

บุษบา สุธีธร (2528 : 58) ศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสารกับความทันสมัยของผู้นำท้องถิ่น พบว่า คนที่มีพื้นฐานการศึกษาสูง หรือมีการติดต่อสังคมภายนอกสูง หรือมีการสื่อสารระหว่างบุคคลสูง มีแนวโน้มที่จะมีความทันสมัยในระดับสูง

จินตวดี พุ่มศิริ (2529 : 110) ศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม การสื่อสาร ความเชื่อทางศาสนา และความทันสมัยของชาวไทยมุสลิม อำเภอหนองจิก

จังหวัดปัตตานี พบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชน และความทันสมัยในเชิงบวก

สมศรี วงศ์สิโรจน์กุล (2529 : 85) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับสาร ความทันสมัย กับความรู้หลักปฏิบัติทางสุขภาพอนามัยและเจตคติต่อบุคลากรสังคม พบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์กับความทันสมัยในเชิงบวก

สุกัญญา นาคสุข (2537 : 88 – 89) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชนกับความทันสมัยของประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์และสามารถทำนายความทันสมัยได้ดีที่สุด

3. ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ

3.1 ยอมรับประสบการณ์ใหม่และยอมรับการเปลี่ยนแปลง

สนาน คุณประเสริฐ (2535 : 102 – 115) ได้วิจัยทดลองผลการใช้สารชักจูงในการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของครูคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปริมาณการใช้ชุดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ประการที่ 2 เพื่อศึกษาการใช้สารชักจูงให้ครูเกิดความตั้งใจที่จะใช้ชุดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ตามลักษณะปัจจัยด้านพฤติกรรมการใช้นวัตกรรมมาแต่เดิม ด้านจิตลักษณะและด้านชีวสังคม ภูมิหลัง และประเภทโรงเรียนของครูนำมาเป็นสาเหตุประกอบการทำนายปริมาณความตั้งใจที่จะใช้นวัตกรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปรต่าง ๆ ในการวิจัยนี้มี 8 ชนิด คือ (1) แบบสอบถามลักษณะทางสังคม ภูมิหลัง และประเภทโรงเรียน (2) แบบวัดพฤติกรรมการใช้นวัตกรรมแต่เดิม (3) แบบวัดเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู (4) แบบวัดเจตคติที่ดีต่อการสอนวิชาคณิตศาสตร์ (5) แบบวัดความเชื่ออำนาจในตน (6) แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (7) แบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม และ (8) แบบวัดความตั้งใจที่จะใช้นวัตกรรม

ผลการวิจัยที่สำคัญสรุปได้ดังนี้ ประการที่ 1 การใช้สารชักจูงทำให้ครูมีความตั้งใจที่จะใช้นวัตกรรมสูงขึ้นในครูบางประเภท คือ ก) ครูที่ไม่อยู่ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรที่มีความพร้อมทางจิตมาก หรือมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครูมาก ประการที่ 2 ครูที่มีความตั้งใจ

ที่จะใช้วัดกรรมสูง เมื่อได้รับสารชกุง คือ ครูที่อายุน้อย และมีพฤติกรรมการใช้วัดกรรมมาแต่เดิมบ้าง ข) ครูที่มีความพร้อมทางจิตมากและอยู่ในโรงเรียนที่ไม่เป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร ประการที่ 3 จิตลักษณะ 5 ด้าน คือ เจตคติที่ดีต่ออาชีพครู ทศนคติที่ดีต่อการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ความเชื่ออำนาจในตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม กับพฤติกรรมการใช้วัดกรรมมาแต่เดิม ร่วมกันทำนายความตั้งใจที่จะใช้วัดกรรมในครูที่ได้รับสารชกุงได้มากกว่าในครูที่ไม่ได้รับสารชกุง โดยมีเจตคติที่ดีต่อการสอนวิชาคณิตศาสตร์ และพฤติกรรม การใช้วัดกรรมแต่เดิมเป็นตัวทำนาย ประการที่ 4 ครูที่มีพฤติกรรมการใช้วัดกรรมมาแต่เดิมมาก คือ ครูอายุน้อยที่มีทศนคติที่ดีต่ออาชีพครูมาก และสอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ เฉพาะในกลุ่มควบคุม

พรรณอุษา อนันต์พินิจวัฒนา (2539 : 46 – 48) ได้วิจัยทดลองผลของการสื่อสารชกุงต่อเจตคติวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา การวิจัยมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อเปรียบเทียบเจตคติวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับและไม่ได้รับการสื่อสารชกุงที่มีเพศและความวิตกกังวลต่อวิชาคณิตศาสตร์แตกต่างกัน และเพื่อเปรียบเทียบเจตคติวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสื่อสารชกุงกับนักเรียนที่ไม่ได้รับการสื่อสารชกุง

ผลการวิจัยที่สำคัญมีดังต่อไปนี้ ในการศึกษาเจตคติวิชาคณิตศาสตร์ ไม่พบว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศ ความวิตกกังวลวิชาคณิตศาสตร์ (ระดับสูง ปานกลาง และต่ำ) และวิธีการสื่อสารชกุงเจตคติวิชาคณิตศาสตร์ แต่เมื่อศึกษาเฉพาะกลุ่มนักเรียนที่มีความวิตกกังวลต่อวิชาคณิตศาสตร์สูงและต่ำเท่านั้น พบว่า ในกลุ่มที่ได้รับวิธีการสื่อสารชกุงเจตคติวิชาคณิตศาสตร์ ถ้านักเรียนมีความวิตกกังวลต่อวิชาคณิตศาสตร์สูง มีเจตคติวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่มีความวิตกกังวลต่อวิชาคณิตศาสตร์ต่ำ เฉพาะในเรื่องสมการและในกลุ่มที่ได้รับการสื่อสารชกุงเจตคติวิชาคณิตศาสตร์ นักเรียนหญิงที่มีความวิตกกังวลต่อวิชาคณิตศาสตร์สูง มีเจตคติวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่มีความวิตกกังวลต่อวิชาคณิตศาสตร์ต่ำเฉพาะในเรื่องจำนวนและตัวเลข

สุพจน์ พันธนิยะ (2535 : 85 – 90) ได้วิจัยทดลองการส่งเสริมการอ่าน โดยใช้ตัวแบบเพื่อพัฒนาพฤติกรรมรักการอ่านในนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาพฤติกรรมรักการอ่าน เลือกอ่านแต่เนื้อหาที่มีคุณค่า มีประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง ผลการวิจัยพบว่า (1) ตัวแปรลักษณะส่วนบุคคล คือ ลักษณะมุ่งอนาคตที่

แตกต่างกัน ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมรักการอ่านแตกต่างกัน คือ นักเรียนที่มีระดับที่จะใช้วัดกรรมสูง เมื่อได้รับสารชักจูง คือ ครูที่อายุน้อย และมีพฤติกรรมการใช้วัดกรรมมาแต่เดิมบ้าง ครูที่มีความพร้อมทางจิตมากและอยู่ในโรงเรียนที่ไม่เป็นโรงเรียนร่วมมุงอนาคตสูง มีพฤติกรรมรักการอ่านสูงกว่า นักเรียนที่มีระดับมุงอนาคตต่ำ (2) ตัวแปรตัวแบบ 3 ลักษณะ ได้แก่ ตัวแบบการคุ้นชินชีวิตประวัติ ตัวแบบบทความชีวิตประวัติและชีวิตประวัติบรรยายวิธีการทั้งสามวิธีทำให้พฤติกรรมรักการอ่านของนักเรียนไม่แตกต่างกัน (3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะมุงอนาคตกับตัวแบบ 3 ลักษณะ กล่าวได้ว่า ลักษณะมุงอนาคตและตัวแบบ 3 ลักษณะส่งผลต่อพฤติกรรมรักการอ่านโดยอิสระต่อกัน

นวลละอ อสุภาผล (2534 : 92 – 141) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการฝึกทักษะในการรับวัฒนธรรมที่มีต่อคุณลักษณะของนักเรียนนายร้อยตำรวจ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งมีจุดประสงค์สำคัญ 4 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาผลการฝึกทักษะในการรับวัฒนธรรมต่อการปฏิบัติงาน การยอมรับเชิงจิตและความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนนายร้อยตำรวจ โดยรวมและที่แบ่งประเภทตามลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง (2) เพื่อเปรียบเทียบผลการฝึกดังกล่าว ในกลุ่มผู้ที่ได้รับการฝึกที่มีสุขภาพจิตดีและสติปัญญาสูงกับผู้ที่สุขภาพจิตด้อยและสติปัญญาค่อนข้างต่ำ (3) เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการฝึกกับคุณสมบัติส่วนตัวที่มีต่อการปฏิบัติงาน การยอมรับเชิงจิต และความสามารถในการปรับตัว (4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลการปฏิบัติงาน การยอมรับเชิงจิต และความสามารถในการปรับตัวในกลุ่มนักเรียนนายตำรวจประเภทต่าง ๆ

ผลการวิจัยที่สำคัญมีดังต่อไปนี้ (1) นักเรียนนายร้อยตำรวจที่ได้รับการฝึกทักษะในการรับวัฒนธรรมมีผลการปฏิบัติงานสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการฝึกอย่างชัดเจน (2) นักเรียนนายร้อยตำรวจที่ได้รับการฝึก ซึ่งมีสุขภาพจิตและสติปัญญาดีมีผลการปฏิบัติงานและความสามารถในการปรับตัวสูงกว่าผู้ที่ได้รับการฝึกเช่นเดียวกัน แต่มีสุขภาพจิตและสติปัญญาด้อย (3) นักเรียนนายร้อยตำรวจซึ่งได้รับการฝึกในกลุ่มต่อไปนี้รวม 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบิดามีอาชีพระดับสูง คือ รับราชการ ค้าขายและประกอบธุรกิจส่วนตัว กลุ่มที่ครอบครัวมีระดับเศรษฐกิจค่อนข้างสูง กลุ่มสุขภาพจิตดีซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเมือง กลุ่มสุขภาพจิตดีซึ่งมีภูมิลำเนาในชนบท และกลุ่มสุขภาพจิตด้อยที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเมือง เป็นผู้ที่ได้รับผลดีของการฝึกต่อการปฏิบัติงานมากกว่ากลุ่มนักเรียนนายร้อยตำรวจที่ไม่ได้รับการฝึก ซึ่งอาชีพของบิดา ระดับ

เศรษฐกิจของครอบครัว และมีภูมิสำเนาเช่นเดียวกัน นอกจากนั้นยังพบว่านักเรียนนายร้อยตำรวจ 3 ประเภทต่อไปนี้ คือกลุ่มผู้มีบุคลิกภาพเก็บตัว และมีภูมิสำเนาในชนบท กลุ่มผู้มีบุคลิกภาพแสดงตัวและมีเจตคติที่ดีมากต่ออาชีพตำรวจ กลุ่มที่มีเจตคติที่ดีน้อยต่อตนเองและมีภูมิสำเนาในชนบทเป็นผู้ได้รับผลดีของการฝึกต่อความสามารถในการปรับตัวมากกว่า กลุ่มนักเรียนนายร้อยตำรวจที่ไม่ได้รับการฝึก ซึ่งมีคุณสมบัติเช่นเดียวกันด้วย

นอกจากนี้ยังปรากฏในการวิจัยนี้ว่า เจตคติที่ดีมากต่ออาชีพตำรวจเป็นตัวที่สำคัญมากต่อผลการปฏิบัติงานในชนบทของนักเรียนนายร้อยตำรวจที่ครอบครัวมีฐานะค่อนข้างสูงและห่างไกลชนบท ส่วนเจตคติที่ดีมากต่อตนเองเป็นตัวทำนายที่สำคัญที่สุดต่อความสามารถในการปรับตัวโดยอำนาจทำนายเหล่านี้อยู่ระหว่างร้อยละ 26 ถึงร้อยละ 40 นอกจากนั้นยังพบว่านักเรียนนายร้อยตำรวจที่มีความสามารถในการปรับตัวมาก จะมีผลการปฏิบัติงานในชนบทสูง และมีปริมาณการยอมรับเชิงจิตต่อครอบครัวพ่อแม่สมมุติสูงด้วย ผลเช่นนี้ปรากฏเด่นชัดในกลุ่มที่ได้รับการฝึกในขณะที่กลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกไม่ปรากฏผลเช่นนี้

การวิจัยเชิงทดลองครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของการฝึกทักษะในการรับวัฒนธรรมต่อการปฏิบัติงานและความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนนายร้อยตำรวจอย่างชัดเจน และได้บ่งชี้ว่าผู้ที่มีลักษณะเฉพาะบางประการได้รับประโยชน์จากการฝึกมากกว่าคนประเภทอื่น ๆ ฉะนั้นผลการวิจัยนี้แสดงว่าชุดฝึกทักษะเพื่อพัฒนาความไวในการรับวัฒนธรรมนี้มีประโยชน์ในการเตรียมบุคคลเพื่อไปปฏิบัติงานภาคสนามกับผู้ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมกับตนได้เป็นอย่างดี และใช้ได้ผลได้อย่างเด่นชัดมากให้ผู้เข้าฝึกบางประเภทด้วย จึงสมควรที่กรมตำรวจและหน่วยงานอื่น ๆ จะได้พิจารณานำไปใช้เป็นการถาวรต่อไป

3.2 ลักษณะประชาธิปไตย และยอมรับปัทสนาทางสังคม

ปิยรัตน์ ศรีสมบัติ (2533 : 61 – 69) ได้วิจัยเชิงทดลองเพื่อศึกษาผลการใช้ชุดแนะแนวที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จุดมุ่งหมาย (1) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดแนะแนวกับการสอนแบบปกติ (2) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนก่อนและหลังการสอนโดยใช้ชุดแนะแนว (3) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนก่อนและหลังการสอนแบบปกติ และ (4) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน

ผลการวิจัยพบว่า (1) คะแนนประชาธิปไตยของกลุ่มทดลองและควบคุมไม่แตกต่างกันทางสถิติ (2) การสอนโดยใช้ชุดแนะแนว และการสอนโดยใช้ชุดสอนแบบปกติ ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและ (3) การศึกษาพฤติกรรมประชาธิปไตยได้ผลสูงในกลุ่มทดลอง ส่วนการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มควบคุมได้ผลต่ำ

ศุภมาศ เพชรสมบัติ (2540 : 76 – 81) ได้ศึกษาผลของสถานการณ์จำลองควบคู่กับการเสริมแรงที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านความระมัดระวังของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านความระมัดระวังของนักเรียนก่อนและหลังการได้รับการใช้สถานการณ์จำลองควบคู่กับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร หรือการเสริมแรงทางสังคม และเปรียบเทียบพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านความระมัดระวังของนักเรียนในกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่มว่าแตกต่างกันหรือไม่

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมประชาธิปไตยด้านความระมัดระวังของนักเรียนหลังการทดลองดีขึ้นมากกว่าก่อนการทดลองในทุกกลุ่มทดลอง และพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านความระมัดระวังของนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมทั้งสองกลุ่มทดลองไม่แตกต่างกัน

บุญมี เตือนอนันต์กุล (2539 : 32 – 53) ได้ศึกษาเรื่องผลของการฝึกพฤติกรรมประชาธิปไตยต่อการเปลี่ยนเจตคติต่อประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือการศึกษาผลของการฝึกพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านวิถีชีวิตต่อการเปลี่ยนเจตคติต่อประชาธิปไตยด้านวิถีชีวิตและเปรียบเทียบผลของการฝึกพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านวิถีชีวิตต่อการเปลี่ยนเจตคติต่อประชาธิปไตยด้านวิถีชีวิตระหว่างกลุ่มที่สมัครใจกับกลุ่มไม่สมัครใจเข้ารับการฝึกพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านวิถีชีวิต

ผลจากการวิจัยนี้ทำให้สามารถทราบแนวทางและวิธีการฝึกพฤติกรรมที่มีผลต่อการเปลี่ยนเจตคติต่อประชาธิปไตยด้านวิถีชีวิตของเยาวชน และทราบแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาบุคคลในเรื่องประชาธิปไตยด้านวิถีชีวิตอย่างได้ผลดี

นาถอนงค์ สัมฤทธิ์ยาภรณ์ (2538 : 57 – 67) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมและพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดฝึกจากสถานการณ์กับการสอนตามคู่มือครู โดยการวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดฝึกจากสถานการณ์กับการสอนตามคู่มือครู พบว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีพฤติกรรมประชาธิปไตยแตกต่างกัน

วาสนา รอดเชียง (2540 : 63 – 68) ได้วิจัยเพื่อศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านสามัคคีธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2539 พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านสามัคคีธรรมดีขึ้นหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านสามัคคีธรรมดีขึ้นหลังจากได้รับการสอนแบบปกติ และนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีพฤติกรรมประชาธิปไตยสามัคคีธรรมดีกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

ดุชนฎี ทรัพย์ปรุง (2529 : 31 – 55) ได้วิจัยผลการใช้บทบาทสมมุติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ (1) เพื่อศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมุติในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงานของนักเรียน (2) เพื่อศึกษาผลของการสอนตามปกติในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของนักเรียน และ (3) เพื่อเปรียบเทียบผลของความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของนักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมุติและได้รับการสอนตามปกติ พบว่า กลุ่มทดลองก่อนและหลังการใช้บทบาทสมมุติและการสอนตามปกติทำให้นักเรียนมีการพัฒนาความรับผิดชอบในหน้าที่การงานสูงขึ้นกว่าเดิมและความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของนักเรียนในกลุ่มที่ใช้บทบาทสมมุติสูงกว่าความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของนักเรียนในกลุ่มที่ใช้การสอนตามปกติ

วัลลภา ถนอมศิริ (2539 : 54 – 57) วิจัยเรื่องการใช้กิจกรรมกลุ่มและการใช้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบในด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กรุงเทพมหานคร โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มและการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มและเพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนที่เข้าช่วยกิจกรรมกลุ่มและการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มและการให้คำปรึกษากลุ่ม มีความรับผิดชอบต่อการเรียนดีขึ้น และนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มและการให้คำปรึกษากลุ่มมีความรับผิดชอบต่อการเรียนไม่แตกต่างกัน

อ้อยทิพย์ ทองดี (2537 : 46 – 48) ได้ศึกษาผลการพัฒนาความรับผิดชอบด้วยวิธีการสร้างความตระหนักและการปรับพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลการพัฒนาความรับผิดชอบด้วยวิธีการสร้างความตระหนักและปรับพฤติกรรม พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนความรับผิดชอบก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกัน ส่วนในกลุ่มควบคุมมีคะแนนความรับผิดชอบไม่แตกต่างกันและในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนความรับผิดชอบหลังการทดลองแตกต่างกันและเมื่อปรับพฤติกรรมแล้วกลุ่มทดลองมีความรับผิดชอบสูงกว่ากลุ่มควบคุม

โสภิตา ลิ้มวัฒนาพันธ์ (2538 : 72 – 76) ได้วิจัยเรื่อง การปรับพฤติกรรมโดยใช้การควบคุมตนเองกับการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรที่มีต่อการเพิ่มและการคงอยู่ของพฤติกรรมความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคบุรีรัมย์ ชั้นปีที่ 1 มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลของการควบคุมตนเองและการเสริมแรงบวกด้วยเบี้ยอรรถกรที่มีต่อการเพิ่มและการคงอยู่ของพฤติกรรมความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคชั้นปีที่ 1 พบว่า (1) นักศึกษากลุ่มที่ใช้เทคนิคการควบคุมตนเองและกลุ่มที่ได้รับการเสริมแรงทางบวกด้วยเบี้ยอรรถกร มีพฤติกรรมความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ในระยะทดลอง และระยะติดตามผลสูงกว่าระยะเส้นฐาน (2) นักศึกษากลุ่มที่ใช้เทคนิคการควบคุมตนเองและกลุ่มที่ได้รับการเสริมแรงทางบวกด้วยเบี้ยอรรถกร มีพฤติกรรมความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ในระยะทดลอง และระยะติดตามผล (3) ในระยะทดลอง พบว่า นักศึกษากลุ่มนี้ได้รับเทคนิคควบคุมตนเองและกลุ่มที่ได้รับการเสริมแรงทางบวกด้วยเบี้ยอรรถกร มีพฤติกรรมความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายไม่แตกต่างกันและ (4) ในระยะติดตามผล พบว่า นักศึกษาที่ได้รับเทคนิคควบคุมตนเอง มีพฤติกรรมความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายสูงกว่านักศึกษากลุ่มที่ได้รับการเสริมแรงทางบวกด้วยเบี้ยอรรถกร

อนุวัติ คุณแก้ว (2538 : 139 – 144) ได้วิจัยเรื่อง การวัดและการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกอบรมมีพฤติกรรมความรับผิดชอบมากขึ้น ส่วนพฤติกรรมความรับผิดชอบของกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการเรียนการสอนปกติ ลดลง และกลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกอบรมมีเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น

3.3 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

รัตนา ประเสริฐสม (2526 : 52 – 77) ได้วิจัยเรื่อง การเสริมสร้างจิตลักษณะ เพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมอนามัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษา มีจุดประสงค์ที่สำคัญที่จะศึกษา ทดลองเพื่อค้นหาวิธีการที่มีประสิทธิผลสูง ในการพัฒนาพฤติกรรมอนามัยของนักเรียน ด้วยการเสริมสร้างจิตลักษณะที่สำคัญ 2 ประการ คือ การรับรู้ผลของความพยายามและการอดได้ อดได้ โดยมีการพิจารณาจิตลักษณะดั้งเดิมของนักเรียน 3 ประการ ได้แก่ ความเชื่ออำนาจ ภายใน-ภายนอกตน การหยั่งรู้เวลาในอนาคต และความรู้เรื่องสุขภาพพลานามัย ประกอบ ด้วยพบว่า การให้การศึกษาแก่นักเรียนทางด้านสุขภาพพลานามัย โดยมุ่งหวังให้เกิดผลใน ทางการปฏิบัติเพื่อการมีสุขภาพอนามัยที่ดีในหมู่นักเรียนนั้น การให้ความรู้เรื่องสุขภาพ อนามัยอย่างที่เคยปฏิบัติทางการเรียนการสอนในวิชานี้ยังไม่เพียงพอ จะต้องมีการเสริมสร้าง ลักษณะทางจิตใจที่จะเป็นเครื่องผลักดันให้เกิดพฤติกรรมจึงจะเกิดผลตามที่ต้องการ ฉะนั้น การวิจัยนี้จึงชี้ให้เห็นบทบาทใหม่ของการศึกษาโดยทั่วไป ที่อาจจะเพิ่มการเสริมสร้างลักษณะ ทางจิตใจ ซึ่งจะทำให้สามารถพัฒนาบุคคลและสังคมได้อย่างจริงจังขึ้นกว่าเดิม

ดวงเดือน แซ่ตั้ง (2537 : 136 – 152) ได้ศึกษาอิทธิพลของการเสริมแรงด้วย เบียร์รางวัลต่อความเชื่ออำนาจในตนของเด็กก่อนวัยเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิง ทดลองในการศึกษาครั้งนี้ 3 ประการ คือ ต้องการหาวิธีการฝึกเพื่อพัฒนาความเชื่ออำนาจ ในตน ต้องการหาปริมาณการฝึกที่เหมาะสม และต้องการทราบว่าบุคคลที่มีลักษณะใดจึง เหมาะสม และได้รับประโยชน์จากการฝึกมากที่สุด ส่วนจุดมุ่งหมายทางการวิจัยมี 3 ข้อ ด้วยกัน ประการที่ 1 เพื่อศึกษาผลของการให้และระยะเวลาของการให้แรงเสริมด้วยเบียร์รางวัล ที่มีต่อการพัฒนาลักษณะความเชื่ออำนาจในตน และสุขภาพจิตของนักเรียนประถมตอนปลาย ประการที่ 2 เพื่อศึกษาว่านักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในปริมาณที่ต่างกัน เมื่ออยู่ในสภาพ การใช้วิธีเบียร์รางวัล และไม่อยู่ในสภาพการณ์ใช้วิธีเบียร์รางวัลจะมีความเชื่ออำนาจในตน และ สุขภาพจิตต่างกันหรือไม่ และประการที่ 3 เพื่อศึกษาว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบ ใช้เหตุผลมากและน้อย เมื่อได้รับการให้แรงเสริมด้วยเบียร์รางวัลจะมีความเชื่ออำนาจในตน และ สุขภาพจิตต่างกันอย่างไร

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปรต่าง ๆ ในการวิจัยนี้มี 7 ชนิด คือ (1) แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล (2) แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (3) แบบสอบถามภูมิหลัง (4) แบบวัดความเชื่ออำนาจในตน (5) แบบวัดความเชื่ออำนาจในตนเฉพาะสถานการณ์การเล่นเกมส์ (6) แบบวัดสุขภาพจิต (7) แบบวัดการตรวจสอบผลการจัดกระทำ แบบวัด 3 ฉบับแรก เป็นแบบวัดที่วัดก่อนการทดลองเพื่อแบ่งประเภทของผู้ถูกศึกษา แบบวัดฉบับที่ 4 – 7 เป็นแบบวัดตัวแปรตาม ส่วนเกมส์ต่าง ๆ นั้นใช้กระตุ้นพฤติกรรมของนักเรียนเพื่อที่จะได้รับการเสริมแรงภายหลัง พบว่า สภาพการใช้วิธีเบี่ยงรางวัลให้ผลดีที่สุดต่อความเชื่ออำนาจในตนและสุขภาพจิตของนักเรียน

อ้อมเดือน สดมณี (2536 : 42 – 96) ได้วิจัยทดลองประเมินผลการฝึกอบรมพุทธิพฤติกรรมศาสตร์ต่อจิตลักษณะและประสิทธิผลของครู โดยการวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 2 ประการ คือ เพื่อค้นหาวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงในการพัฒนาประสิทธิผลการทำงานของครู และต้องการหาคำตอบว่า ครูลักษณะใดที่จะได้รับประโยชน์จากการฝึกแบบใดมากที่สุด ด้วยการเสริมสร้างจิตลักษณะที่สำคัญ คือความเชื่ออำนาจในตน และการฝึกทางพุทธศาสนา โดยมีการพิจารณาจิตลักษณะเดิมของข้าราชการอีก 4 ประการ คือ ความเชื่ออำนาจในตน เจตคติต่อการทำงาน สุขภาพจิตและเหตุผลเชิงจริยธรรม

ผลการวิจัยพบว่า (1) กลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกทางพุทธจะมีคะแนนความเชื่ออำนาจในตน เหตุผลเชิงจริยธรรม สุขภาพจิต และความเชื่อทางพุทธสูงกว่า กลุ่มทดลองอื่น ๆ (2) กลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกพุทธิกรรมศาสตร์ สามารถพัฒนาความเชื่อทางพุทธ สุขภาพจิต และพฤติกรรมการทำงานดีกว่ากลุ่มทดลองกลุ่มอื่น (3) กลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกทั้งสองแบบจะมีจิตลักษณะและพฤติกรรมการทำงานมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ อีก 3 กลุ่ม (4) ครูที่ได้รับประโยชน์จากการฝึกทางพุทธิกรรมศาสตร์มากที่สุด คือ ครูที่มีอายุมาก งานตรงอุปนิสัยมาก และมีลักษณะทางพุทธเดิมต่ำ

3.4 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการเห็นคุณค่าในตนเอง

ทศพร ประเสริฐสุข (2525 : 164 – 167) ได้วิจัยหารูปแบบการสร้างโมเดลการสอนแบบกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สำหรับเด็กด้อยสัมฤทธิ์ โดยมีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อสร้างโมเดลการสอนแบบกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และเพื่อทดสอบโมเดลการสอนในการใช้สอนเพื่อเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กด้อยสัมฤทธิ์ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยโมเดลที่สร้างขึ้นมีพัฒนาการของคะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จากการทดสอบก่อนสอนและหลังสอนสูงขึ้นและนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนด้วยโมเดลที่สร้างขึ้นมีคะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมและกลุ่มปกติที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนทั่วไป

ดาระณี พัฒนศักดิ์ภิญญา (2533 : 64 – 67) ได้วิจัยเรื่องผลของการใช้ชุดการแนะแนวที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ (1) เปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการสอนโดยชุดการแนะแนวและก่อนและหลังการสอนตามแบบปกติ และ (2) เปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยชุดการแนะแนวและการสอนแบบปกติ พบว่า ภายหลังการสอนโดยใช้ชุดการแนะแนว แก่นักเรียนในกลุ่มทดลอง นักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยชุดการแนะแนว มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มมากกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ

ศรีประเสริฐ ศรีนิล (2539 : 98 – 104) ศึกษาผลของการใช้หลักการเรียนเพื่อรู้แจ้งที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ด้อยสัมฤทธิ์และมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่างกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของการใช้หลักการเรียนเพื่อรู้แจ้งที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ด้อยสัมฤทธิ์และมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่างกัน พบว่า (1) นักเรียนด้อยสัมฤทธิ์กลุ่มที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่ากลุ่มที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ ภายหลังการสอนโดยใช้หลักการเรียนเพื่อรู้แจ้ง (2) นักเรียนด้อยสัมฤทธิ์กลุ่มที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่ากลุ่มที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ ภายหลังการสอนแบบปกติ (3) นักเรียนด้อยสัมฤทธิ์สูงที่ได้รับการสอนโดยใช้หลักการเรียนเพื่อรู้แจ้ง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนแบบปกติ

สมจิตร หอไธรงค์ (2539 : 73 – 79) ได้ศึกษาผลของการฝึกแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีภูมิหลังต่างกันในการอบรมเลี้ยงดูและลักษณะทางชีวสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของการฝึกแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ที่มีภูมิหลังต่างกันในการอบรมเลี้ยงดูและลักษณะทางชีวสังคม พบว่า

- (1) นักเรียนที่ได้รับการฝึกแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าก่อนการฝึก
- (2) นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบพึ่งตนเองเร็ว มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบพึ่งตนเองช้า
- (3) นักเรียนหญิงมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนชาย
- (4) นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่า นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ
- (5) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการฝึกกับลักษณะทางชีวสังคม ไม่มีผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ชัยวัฒน์ วงศ์อาษา (2539 : 61 – 65) ได้วิจัยเรื่องผลการฝึกอบรมที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลของการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ ระหว่างนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมกับกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม ส่วนผลสัมฤทธิ์ในการเรียนมีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองหลังการฝึกอบรมและ การเห็นคุณค่าในตนเองก่อนและหลังการฝึกอบรมจำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ กลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม

3.5 เหตุผลเชิงจริยธรรม

โกศล มีคุณ (2524 : 214 – 255) ได้ทดลองวิจัยประเมินผลฝึกอบรมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและทักษะในการสวมบทบาทของเด็กชั้นประถมศึกษา โดยการวิจัยเชิงทดลองนี้มีเป้าหมายสำคัญ 3 ประการ คือ ต้องการตรวจสอบประสิทธิภาพของวิธีการฝึกฝนสี่แบบ ซึ่งใช้ในการยกระดับจิตลักษณะสามประการต้องการหาคำตอบว่าผู้มีลักษณะแบบใดจึงเหมาะสมและได้รับประโยชน์จากการฝึกมากที่สุด และต้องการทดสอบสมมุติฐานจากทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมในส่วนที่ว่าความสามารถในการสวมบทบาทเป็นเหตุปัจจัยจำเป็นประการหนึ่งสำหรับพัฒนาการของเหตุผลเชิงจริยธรรม

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่ได้รับการฝึกเหตุผลเชิงจริยธรรมและการฝึกสวมบทบาทมีลักษณะที่ฝึกนี้สูงกว่าผู้ที่อยู่ในกลุ่มควบคุมอย่างเด่นชัด โดยกลุ่มที่รับการฝึกสองด้านให้ผลเท่าเทียมกับกลุ่มฝึกด้านเดียว เมื่อพิจารณาลักษณะของบุคคลประกอบกับการได้รับการฝึกพบว่า มีบุคคลบางประเภทที่ได้รับประโยชน์จากการฝึกโดยมีคะแนนของจิตลักษณะต่าง ๆ

หลังฝึกสูงกล่าวคือ ผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากมีคะแนนการสวมบทบาทหลังฝึกสูงกว่าผู้ได้รับการอบรมมาแบบรักสนับสนุนน้อย ส่วนผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก ผู้มีการคิดแบบเอกลัคนัยสูง และผู้มีการสวมบทบาทสูงเป็นผู้ที่มีคะแนนความเข้าใจเหตุผลเกี่ยวกับความยุติธรรมสูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้มีลักษณะตรงข้าม นอกจากนี้การวิจัยยังพบหลักฐานสำคัญที่แสดงว่าความสามารถในการสวมบทบาทเป็นปัจจัยสำคัญต่อพัฒนาการของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล กล่าวคือในการวัดก่อนฝึกพบว่า ผู้ที่มีความสามารถในการสวมบทบาทสูงมาแต่เดิมนั้น เป็นผู้มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกสวมบทบาทอย่างเดียวนั้น ในภายหลังมีความสามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการฝึกนี้

ทวีวัฒน์ บุญชิต (2530 : 66 – 76) ได้ศึกษาผลของการชักจูงโดยใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการเปลี่ยนเจตคติโดยมีจุดมุ่งหมายการวิจัยในเชิงทดลองที่สำคัญคือ ต้องการหาวิธีที่จะชักจูงให้บุคคลเปลี่ยนเจตคติคล้อยตามการชักจูง โดยนำเอาหลักเหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก มาใช้กำหนดเนื้อหาในสารชักจูงเพื่อให้เหมาะสมกับผู้รับ นอกจากนี้ได้นำเอาปัจจัยด้านความคุ้นเคยกับเรื่องที่ชักจูง ปัจจัยด้านเพศ และปัจจัยด้านบุคลิกภาพแบบเคร่งครัด มาเป็นสาเหตุประกอบการทำนายปริมาณการยอมเปลี่ยนเจตคติในผู้รับ ภายหลังจากที่ผู้ถูกทดลองได้อ่านสารประเภทต่าง ๆ คือ สารที่อ้างเหตุผลชั้นสูง (ชั้น 4 – 6) สารที่อ้างเหตุผลชั้นต่ำ (ชั้น 1 – 3) และสารควบคุมแล้วได้วัดเจตคติและเหตุผลเชิงจริยธรรมเพื่อประเมินการชักจูงด้วยสารต่างกัน 3 ประเภทดังกล่าว

ผลการวิจัยพบว่า ประการที่ 1 จากการวิเคราะห์กลุ่มรวม เพื่อเปรียบเทียบผลการชักจูงด้วยสาร 3 ประเภทพบว่า กลุ่มที่ได้รับสารชั้นต่ำ มีเจตคติสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับสารควบคุม แต่ไม่พบว่ากลุ่มที่ได้รับสารชั้นสูงมีเจตคติสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับสารชั้นต่ำจนถึงระดับที่ยอมรับได้ ส่วนการวิเคราะห์รายละเอียดใน 4 เรื่องที่ใช้ชักจูง พบว่า เมื่อวัดเจตคติด้านความรู้สึกพอใจ กลุ่มที่ได้รับสารชั้นสูงมีเจตคติที่ดีต่อครูสูงกว่าที่ได้รับสารชั้นต่ำ และทั้งสองกลุ่มนี้มีเจตคติที่ดีต่อครูมากกว่ากลุ่มที่ได้รับสารควบคุม แต่เมื่อวัดเจตคติด้านการมุ่งกระทำกลับพบว่าทั้งสามกลุ่มมีเจตคติไม่แตกต่างกัน ส่วนเรื่องอื่น ๆ ได้ผลเช่นเดียวกับการวิเคราะห์ในกลุ่มรวม ประการที่ 2 เมื่อวิเคราะห์เป็นเรื่องที่คุ้นเคยมากและคุ้นเคยน้อย พบว่าการใช้สารชักจูงต่างกันให้ผลต่างกันในองค์ประกอบด้านความรู้สึกพอใจคือพบว่า ผู้อ่านสาร

ชั้นสูง และสารชั้นต่ำมีเจตคติสูงไปในทิศทางที่ชักจูงใจมากกว่าผู้อ่านสารควบคุม เฉพาะเมื่อเป็นสารที่คุ้นเคยน้อยเท่านั้น ส่วนสารที่คุ้นเคยมากนั้น สารชั้นต่ำให้ผลไม่ต่างจากสารควบคุม

ประการที่ 3 นักเรียนชายมีเจตคติไม่ต่างจากนักเรียนหญิง และตัวแปรตามไม่ได้แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศ และสารชักจูงแต่อย่างใด แต่เมื่อจำแนกนักเรียนชายและหญิงออกตามปริมาณการรับรู้เนื้อหาของสารเป็นกลุ่มที่มีความรู้มากและความรู้น้อย แล้ววิเคราะห์แยกต่างหากจากกัน พบว่า ในกลุ่มที่มีความรู้น้อยนั้น นักเรียนชายมีเจตคติด้านความรู้สึกพอใจในกลุ่มมีความรู้และเรื่องสูงกว่านักเรียนหญิง ส่วนในกลุ่มที่มีความรู้มาก นักเรียนหญิงมีเจตคติด้านการมุ่งกระทำตามการชักจูงต่อเรื่องการซื้อสินค้าไทยมากกว่านักเรียนชาย

ประการที่ 4 จากการชักจูงโดยใช้สารที่ต่างกัน ไม่พบว่า ผู้มีบุคลิกภาพแบบเคร่งครัดมากมีเจตคติต่างจากผู้มีบุคลิกภาพเคร่งครัดน้อย ไม่ว่าจะวิเคราะห์ในกลุ่มรวมและกลุ่มแยกย่อย และตัวแปรตามมิได้แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแบบเคร่งครัดและสารชักจูงแต่อย่างใด

และประการที่ 5 จากการวิเคราะห์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างกลุ่มที่ได้รับสารชั้นสูง กลุ่มที่ได้รับสารชั้นต่ำและกลุ่มที่ได้รับสารควบคุม พบว่า ทั้งสามกลุ่มมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน

สำราญ วรเดชะคงคา (2534 : 85 – 93) วิจัยผลของการฝึกอบรมทางศาสนาที่มีต่อการพัฒนาจิตลักษณะของนักเรียนที่เข้าโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน โดยมีจุดมุ่งหมายในการวิจัยนี้เพื่อต้องการศึกษาว่าการฝึกอบรมทางศาสนาสามารถเปลี่ยนจิตลักษณะวินัยในตนเอง เจตคติต่อพุทธศาสนา เจตคติเชิงจริยธรรม และการรับรู้ต่อการละเมิดศีลห้าให้สูงขึ้นได้หรือไม่ นอกจากนี้มีลักษณะส่วนบุคคลใดบ้างที่มีส่วนช่วยเสริมการฝึกอบรมทางศาสนาที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนจิตลักษณะดังกล่าวพบว่า (1) กลุ่มที่เข้ารับการฝึกอบรมทางศาสนามีการเปลี่ยนแปลงวินัยในตนเอง เจตคติต่อพุทธศาสนา และการรับรู้ต่อการละเมิดศีลห้าสูงขึ้นมากกว่ากลุ่มที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางศาสนา 2) ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมที่มีความสามารถในการปรับตัวต่ำ มีการเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อพุทธศาสนาโดยรวมและด้านบทบาทของวัดและพระสงฆ์สูงกว่าผู้ที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมที่มีความสามารถในการปรับตัวต่ำ (3) ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมที่ได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวมากมีการเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อพุทธศาสนาสูงกว่าผู้ที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมที่ได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวมาก โดยเฉพาะกลุ่มที่ครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง (4) ผู้ที่

เข้ารับการฝึกอบรมที่บิดามีระดับการศึกษาสูง มีการเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อพุทธศาสนาด้าน
 หลักธรรมทางศาสนาสูงกว่าผู้ที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมที่บิดามีการศึกษาต่ำ พบเฉพาะกลุ่มที่ได้
 รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวมาก (5) ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมซึ่งได้รับการถ่ายทอด
 ทางศาสนาจากครอบครัวมากมีการเปลี่ยนแปลงเจตคติเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่ไม่เข้ารับการฝึ
 กอบรมและได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวมาก เฉพาะกลุ่มที่ครอบครัวมีฐานะทาง
 เศรษฐกิจปานกลาง (6) ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมที่ได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัว
 มากมีการเปลี่ยนแปลงการรับรู้คือการละเมิดศีลห้าสูงกว่าผู้ที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมที่ได้รับการ
 ถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวน้อย เฉพาะกลุ่มที่ครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจสูง
 7) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวมากมีการเปลี่ยนแปลง
 การรับรู้ต่อการละเมิดศีลห้าสูงกว่าผู้ที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมที่ได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจาก
 ครอบครัวมาก เฉพาะผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวมาก 8) ผู้ที่เข้ารับการ
 ฝึกอบรมทางศาสนาที่ครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง มีการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ต่อ
 การละเมิดศีลห้ามากกว่าผู้ที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมที่ครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ เฉพาะ
 ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวมาก

3.6 ลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง

บุญรับ ศักดิ์มณี (2532 : 118 – 149) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้าง
 จิตลักษณะเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการทำงานราชการ โดยมีจุดประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ
 เพื่อค้นหาวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูง ในการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานของข้าราชการ และ
 ต้องการหาคำตอบว่าผู้มีลักษณะแบบใด จะได้รับประโยชน์จากการฝึกแบบใดมากที่สุด ด้วย
 การเสริมสร้างจิตลักษณะที่สำคัญ 2 ประการ คือ การมุ่งอนาคต และการควบคุมตนเอง โดยมี
 การพิจารณาจิตลักษณะเดิมของข้าราชการอีก 5 ประการ คือ ความเชื่ออำนาจในตน เจตคติต่อ
 การทำงานราชการ สุขภาพจิต เหตุผลเชิงจริยธรรม และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ผลของการวิจัยแสดงว่าผู้ที่ได้รับการฝึกการมุ่งอนาคตและการฝึกการควบคุม
 ตนเองมีลักษณะที่ฝึกสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างเด่นชัด โดยกลุ่มที่ได้รับการฝึก 2 ด้านให้ผล
 เท่าเทียมกับกลุ่มฝึกด้านเดียว และการฝึกการมุ่งอนาคตให้ผลต่อเจตคติต่อการมุ่งทำงาน
 ราชการเพื่ออนาคต และพฤติกรรมการทำงานราชการ 3 ด้าน การฝึกการควบคุมตนเองให้ผล
 ต่อพฤติกรรมการทำงาน 2 ด้าน การฝึก 2 ด้านให้ผลไม่แตกต่างจากกลุ่มควบคุม และเมื่อ

พิจารณาลักษณะของข้าราชการประกอบกับการได้รับการฝึก ปรากฏว่าผู้ที่มีเงินเดือนน้อย ทำงานตรงกับนิสัยน้อย และทำงานวิชาการน้อย เป็นผู้ที่ได้รับผลของการฝึกทั้งต่อจิตใจและ พฤติกรรมมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้มีลักษณะตรงกันข้าม

แสง ทวีคุณ (2538 : 73 – 81) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การฝึกเพื่อเสริมสร้าง จิตลักษณะในการป้องกันพฤติกรรมทะเลาะวิวาทในนักเรียนอาชีวศึกษา โดยมีจุดประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ เพื่อค้นหาวิธีที่มีประสิทธิภาพสูง ในการพัฒนาจิตลักษณะในการป้องกัน พฤติกรรมทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษา และต้องการหาคำตอบว่านักเรียนประเภทใด จะได้รับประโยชน์จากการฝึกแบบใดมากที่สุด ต้องการเสริมจิตลักษณะที่สำคัญ 2 ประการ คือ เจตคติที่ดีต่อการไม่ทะเลาะวิวาทและลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน โดยได้พิจารณา ลักษณะพื้นฐานทางจิตใจของนักเรียนอีก 4 ประการ คือ สติปัญญา สุขภาพจิต เหตุผลเชิง จริยธรรม และความเชื่ออำนาจในตน

ผลของการวิจัยที่สำคัญมี 3 ประการ ประการที่ 1 พบว่า การฝึกเจตคติส่งผลดีต่อ เจตคติที่ดีต่อการไม่ทะเลาะวิวาทอย่างเด่นชัด ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย และการฝึก มุ่งอนาคตควบคุมตนก็ส่งผลดีต่อลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองเด่นชัดเช่นกัน ไม่ปรากฏว่า การฝึกทั้ง 2 ด้านนี้มีอิทธิพลร่วมในการพัฒนาจิตลักษณะและพฤติกรรมในการป้องกัน พฤติกรรมทะเลาะวิวาทด้านใด แต่พบว่าการฝึกแต่ละด้านนี้ให้ผลแผ่ขยายไปสู่จิตลักษณะอีก ด้านหนึ่งในบางกลุ่มย่อยที่สำคัญ ประการที่ 2 การฝึกเจตคติและฝึกมุ่งอนาคตควบคุมตนมี อิทธิพลต่อจิตลักษณะในการป้องกันพฤติกรรมทะเลาะวิวาทในกลุ่มนักเรียนที่มีความพร้อมทาง จิตใจสูงเด่นชัดกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีความพร้อมทางจิตใจต่ำ ประการที่ 3 ในกลุ่มที่ได้รับการ ฝึกเจตคติเพียงด้านเดียว ตัวแปรจิตลักษณะพื้นฐาน 6 ด้าน สามารถร่วมกันทำนายจิตลักษณะ และพฤติกรรมได้สูงสุดคือ ความพร้อมที่จะหลีกเลี่ยงพฤติกรรมทะเลาะวิวาท (ทำนายได้ 48%) รองลงมาคือ การเลือกคบเพื่อนอย่างเหมาะสม (ทำนายได้ 45%) โดยมีตัวทำนายที่สำคัญคือ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน และเหตุผลเชิงจริยธรรม

3.7 การพัฒนาทางการคิด

มลิวัลย์ สมศักดิ์ (2540 : 124 – 132) วิจัยหารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาการคิด อย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งการวิจัย ครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมี

วิจารณ์ญาณของนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาการคิด
 อย่างมีวิจารณ์ญาณ 6 ขั้นตอน คือ นิยามปัญหา รวบรวมข้อมูล จัดระบบข้อมูล ตั้งสมมุติฐาน
 สรุปอ้างอิงโดยใช้หลักตรรกศาสตร์และประเมินการสรุปอ้างอิง รูปแบบการสอนดังกล่าวพัฒนา
 จากการสังเคราะห์ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ และ
 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอนการคิด ในลักษณะโปรแกรมเฉพาะไม่อิงเนื้อหาวิชาใดวิชาหนึ่ง
 โดยใช้เนื้อหาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้เรียน ประกอบด้วยกระบวนการ
 การสอน 5 ขั้นตอนคือ เสนอสถานการณ์ ผูกการคิดเป็นรายบุคคล ผูกการคิดเป็นกลุ่มย่อย
 อภิปรายผลการคิด และประเมินกระบวนการคิด การทดลองใช้รูปแบบการสอนมีจุดมุ่งหมาย
 เพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ 80/80 ศึกษาการคิดอย่างมี
 วิจารณ์ญาณของนักเรียนที่ทดลองใช้รูปแบบการสอนกับนักเรียนที่ไม่ได้รับการพัฒนาการคิด
 อย่างมีวิจารณ์ญาณ ศึกษาการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนก่อนการทดลอง ขณะทดลอง
 หลังการทดลอง และติดตามผลการทดลอง และศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการพัฒนา
 การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณกับระยะเวลาในการทดลอง พบว่า ประสิทธิภาพของรูปแบบ
 การสอนสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (80/80) คือ 84.11/80.64 แสดงว่า รูปแบบการสอนมีประสิทธิภาพ
 เพียงพอจะนำไปใช้ได้การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนที่ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการ
 คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ การคิด
 อย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนที่ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณใน
 ขณะทดลองหลังการทดลอง และติดตามผลการทดลองสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการพัฒนาการ
 คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ แต่การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนที่ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา
 การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณขณะทดลอง หลังการทดลองและติดตามผลการทดลองไม่แตกต่างกัน

สุมาลี จันทรชลอ (2533 : 115 – 125) วิจัยเรื่องผลการฝึกทักษะการรู้คิดต่อการ
 คิดรวบยอด โดยการวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของการฝึกทักษะการรู้คิดซึ่งประกอบด้วย
 การรับรู้ การจัดจำแนก การจัดประเภทและการสรุปครอบคลุมที่มีต่อการคิดรวบยอด พบว่า
 นักเรียนได้รับการฝึกทักษะการรู้คิดดังกล่าวก็จะช่วยให้การคิดรวบยอดมีคุณภาพมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำแม้ว่าความสามารถด้านการคิดรวบยอดมี
 คุณภาพมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์สูง เมื่อได้รับการฝึกก็ยิ่งมี
 ความสามารถด้านการคิดรวบยอดมากขึ้น ส่วนนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำแม้ว่าความสามารถ

ด้านการคิดรวบยอดจะเพิ่มไม่มากนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์สูงแต่ถ้าได้มีการปรับสื่อชุดการเรียนรู้ให้ง่ายและดึงดูดใจมากขึ้นก็อาจช่วยให้การคิดรวบยอดของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำมีคุณภาพมากขึ้นเช่นเดียวกันได้

3.8 สุขภาพจิต

เดือนใจ รงค์โสภณ (2537 : 70 – 75) ได้วิจัยเชิงทดลองเรื่อง ผลการใช้เทคนิคแม่แบบควบคู่กับการเสริมแรงที่มีต่อสุขภาพส่วนบุคคลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของการใช้เทคนิคแม่แบบควบคู่กับการเสริมแรงที่มีต่อสุขภาพส่วนบุคคลของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีคะแนนส่วนบุคคลสูงขึ้นหลักจากได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบควบคู่กับการเสริมแรงเป็นกลุ่ม นักเรียนมีคะแนนส่วนบุคคลสูงขึ้น หลังจากได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบควบคู่กับการเสริมแรงเป็นรายบุคคล และนักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบควบคู่กับการเสริมแรงเป็นกลุ่ม กับนักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบควบคู่กับการเสริมแรงเป็นรายบุคคลมีคะแนนสุขภาพส่วนบุคคลสูงขึ้นไม่แตกต่างกัน

ศักดินา บุญเปี่ยม (2533 : 82 – 94) ศึกษาผลของการใช้สารชักจูงที่มีต่อเจตคติเกี่ยวกับวิธีการบำบัดรักษาในชั้นฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติดมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของการใช้สารชักจูงที่มีต่อเจตคติเกี่ยวกับวิธีการบำบัดรักษาในชั้นฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติด โดยนำเอาระดับการศึกษาและสถานภาพคนไข้เข้ามาร่วมศึกษาพบว่า กลุ่มคนไข้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ และไม่ได้รับสารชักจูง มีเจตคติเกี่ยวกับวิธีการรักษาในชั้นฟื้นฟูสมรรถภาพด้านสถานที่และสภาพแวดล้อมดีกว่ากลุ่มคนไข้ที่มีระดับการศึกษาสูง และไม่ได้รับสารชักจูง และกลุ่มคนไข้ที่มีระดับการศึกษาต่ำและได้รับสารชักจูง ซึ่งพบเฉพาะในกลุ่มคนไข้ที่มีความตั้งใจในการเข้ารับการบำบัดรักษา

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

1. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร

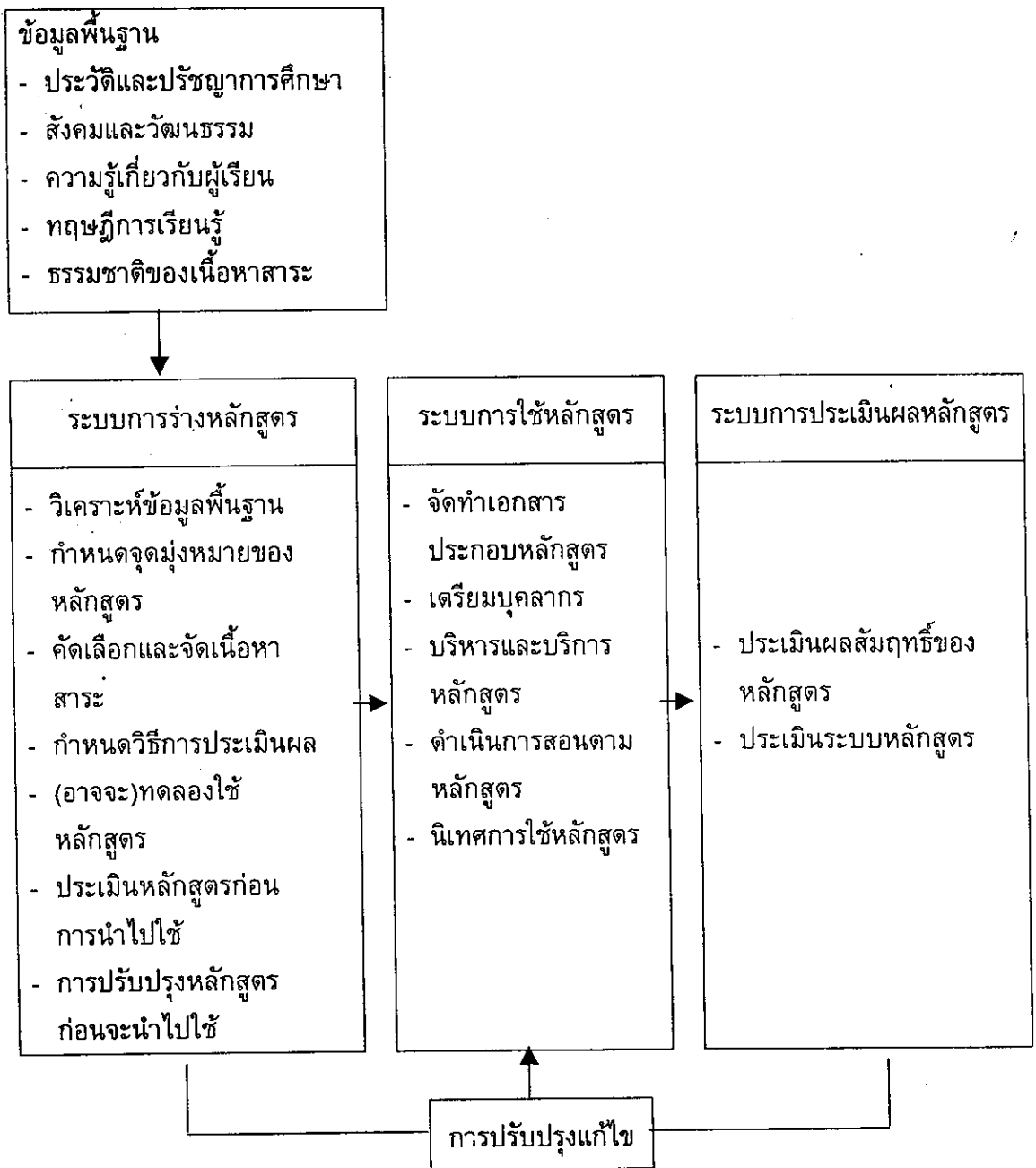
หลักสูตรในความหมายของการศึกษา หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่พึงปรารถนาหลักสูตรที่ดีควรเป็นหลักสูตรที่สนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน มีความสอดคล้องกับ

ความต้องการของชีวิตที่เหมาะสมที่สุด และสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจวัฒนธรรม การศึกษา การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม และคุณธรรม รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางด้านจิตวิทยาสังคม หลักสูตรแบบนี้เป็นหลักสูตรที่เน้นหนักในหลักการทางชีวิตและสังคม ได้แก่ การจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้มีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของคนในชุมชนนั้นโดยตรง การสอนตามหลักสูตรนี้จะเน้นหนักไปในทางปฏิบัติจริง เพื่อประโยชน์ของผู้เรียน และให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2525 : 4) ส่วนหลักสูตรในความหมายที่เป็นแนวการจัดการนั้นหลักสูตรจะมีลักษณะเป็นประสบการณ์ทั้งหมดของผู้เรียน โดยสถานศึกษาจะเป็นผู้จัดให้เพื่อเพิ่มความรู้และประสบการณ์อย่างเป็นระบบ ตลอดจนการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข อีกลักษณะหนึ่งจะเป็นโครงการแผนการเรียน แนวทางก่อนการปฏิบัติ ซึ่งจะเน้นผู้เรียนให้มีคุณลักษณะสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในแนวคิดของ สุมิตร คุณานุการ (2520 : 2) นั้น เห็นว่า หลักสูตรเป็นโครงการหรือแนวทางให้การศึกษา เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรม ปลูกฝังเจตคติ ค่านิยมและเสริมสร้างความเจริญทั้งทางกาย อารมณ์สังคม เป็นการพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน และหลักสูตรในความหมายที่เป็นระดับอุดมศึกษา มีเป้าหมายที่จะกำหนดแนวทางในการสร้างและพัฒนาคนให้ เป็นไปตามลักษณะที่ต้องการ เช่น เป็นผู้มีความรู้ดี สามารถนำความรู้ไปใช้ประกอบอาชีพได้ เป็นคนดี มีความรับผิดชอบ เป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม มีใจกว้างขวาง รอบรู้ และเป็นผู้มีรสนิยมในการเลือก รู้จักใช้วิจารณญาณ รู้จักแสวงหาแนวทางที่เป็นอิสระให้สอดคล้องกับความสนใจของตนเอง (ไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2524 : 43)

การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) หมายถึง การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐาน (สัจจ อุทรานันท์. 2528 : 31 ; Saylor and Alexander. 1974 : 7) ในงานวิจัยนี้ได้พัฒนาหลักสูตรโดยศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากแนวคิด เอกสาร ตำรา สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทราบข้อมูลที่ควรเป็น และศึกษาหาความจำเป็น (Need Assessment) จากกลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้องกับสถาบันราชภัฏ เพื่อทราบข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน แล้วเอามาเปรียบเทียบกับกันดูว่า มีความสอดคล้องกันหรือส่วนที่บกพร่อง ซึ่งในส่วนที่บกพร่องนี้ก็คือสิ่งที่ผู้วิจัยจะได้นำมาพัฒนาหลักสูตร โดยทั่วไปความหมายของการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการ

ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำและปรับปรุงหลักสูตร ดังนั้นจึงพบว่า ในการพัฒนาหลักสูตร โดยทั่วไปจะกล่าวตั้งแต่การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาหลักสูตร จากนั้นจะกล่าวถึงการดำเนินการร่างหลักสูตร ซึ่งในส่วนของการร่างหลักสูตรนี้จะประกอบด้วยการ วิเคราะห์สภาพสังคม การกำหนดจุดมุ่งหมาย การเลือก การจัดเนื้อหาสาระและการประเมิน หลักสูตรที่สร้างเสร็จแล้ว และเมื่อได้ร่างหลักสูตร แล้วก็นำหลักสูตรไปใช้และมีการประเมิน ผลและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

จากเนื้อหาสาระของการพัฒนาหลักสูตร สามารถเขียนระบบการพัฒนาหลักสูตรได้ ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 ระบบการพัฒนาหลักสูตร

จากภาพประกอบ 1 แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของระบบย่อยในระบบการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งจะประกอบด้วยระบบการร่างหลักสูตร ระบบการใช้หลักสูตรและระบบการประเมินผลหลักสูตร

ในส่วนของระบบร่างหลักสูตรนั้น จะประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้คือ วิเคราะห์ ข้อมูลพื้นฐาน กำหนดจุดมุ่งหมาย คัดเลือกและจัดเนื้อหา กำหนดวิธีการประเมินผล อาจมีการทดลองใช้หลักสูตร ทำการประเมินผลหลักสูตรที่สร้างเสร็จแล้ว และมีการปรับปรุงหลักสูตร ก่อนที่จะนำไปใช้ ในส่วนของระบบการใช้หลักสูตร จะประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ คือ จัดทำ เอกสารประกอบหลักสูตร เตรียมบุคลากรบริหารและบริการหลักสูตร ในส่วนของการประเมินผล สมฤทธิ์ของหลักสูตร และการประเมินระบบหลักสูตรทั้งหมด สำหรับการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรนั้น เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร ในการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรนั้น จะดำเนินการปรับปรุงแก้ไขในระบบใดก่อนหรือหลังก็ได้ (สัจด อุทรานันท์. 2527 : 36)

2. องค์ประกอบของหลักสูตร

2.1 จุดมุ่งหมาย หมายถึง ความมุ่งหวังที่จะให้เกิดผลแก่ผู้เรียนจากการใช้หลักสูตรหรือเป็นสิ่งที่กำหนดคุณลักษณะที่พึงปรารถนาที่จะให้เกิดแก่ผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียน พัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามต้องการ (Taba. 1962 : 214 ; Tyler : 1970 : 69 ; Beauchamp. 1975 : 10 ; วิชัย วงษ์ใหญ่. 2522 : 8) และอีกความหมายหนึ่ง ในการจัดหลักสูตรนั้น ต้องการจัดการศึกษาเพื่ออะไร ต้องการให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้และ คุณลักษณะใดขึ้นในตัวผู้เรียนบ้าง และหลักสูตรแต่ละระดับจะกำหนดวัตถุประสงค์แตกต่างกัน ไป ตามลักษณะของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านของพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา (Saylor and Alexander. 1974 : 98 – 102 ; สุมิตร คุณานุกร. 2520 : 7 – 12)

2.2 เนื้อหา หมายถึง สารสำคัญของความรู้ที่นำมาใช้เป็นสิ่งเร้าเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาไปถึงวัตถุประสงค์ เนื้อหาเป็นส่วนที่กำหนดประสบการณ์การเรียนรู้ทำหน้าที่ เชื่อมโยงให้การจัดประสบการณ์นั้นบังเกิดผลตามที่ต้องการ (Taba. 1962 : 214 ; Tyler : 1970 : 69 ; Beauchamp. 1975 : 10 ; วิชัย วงษ์ใหญ่. 252 : 8) และอีกความหมายหนึ่ง คือ เป็นการกำหนดขอบข่ายของเนื้อหาสาระที่จะนำมาใช้เสริมสร้างผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และให้เกิดคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ ในขั้นนี้ผู้พัฒนาหลักสูตร จะต้องพิจารณาว่า ผู้เรียนควรรู้เนื้อหาสาระใดบ้าง เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตร (สุมิตร คุณานุกร. 2520 : 7 – 12) และยังรวบยอดต่าง ๆ เกี่ยวกับทักษะ วิธีการและ

กระบวนการต่าง ๆ เกี่ยวกับเจตคติ คุณค่า และความซาบซึ้ง (ASCD. 1961 : 96 – 97) ด้านเกณฑ์การเลือกเนื้อหาในหลักสูตร ประกอบด้วย (1) ข้อมูลพื้นฐานทางปรัชญา ได้แก่ เป้าหมายทางการศึกษา โครงสร้างของความรู้และธรรมชาติของความรู้ (2) ข้อมูลพื้นฐานทางสังคม ได้แก่ สภาพปัจจุบันและแรงกดดันของสังคม ความคาดหวังและความต้องการของสังคม (3) ข้อมูลพื้นฐานทางจิตวิทยา ได้แก่ พัฒนาการและวุฒิภาวะของผู้เรียน ความสามารถและศักยภาพในตัวผู้เรียน ธรรมชาติของการเรียนรู้ของคน (Hass. 1977 : 120) และยังมีการพิจารณาในการเลือกในหลักสูตร จาก (1) ความเชื่อถือได้ และความเป็นแก่นสารของความรู้ในแต่ละสาขาวิชา (2) ความสอดคล้องกับสภาพเป็นจริงในสังคม (3) ความสมดุลระหว่างความกว้างและความลึกซึ้ง (4) สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ได้หลาย ๆ ประการ (5) สอดคล้องกับวุฒิภาวะในการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน (6) สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน (Taba. 1962 : 68 ; สุมิตร คุณานุกร. 2520 : 89 – 92) จะเห็นได้ว่าการใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกเนื้อหายังมีปัญหาในการกำหนดเนื้อหาให้เห็นอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งก็ได้มีผู้เสนอให้ปรับปรุงวิธีการคัดเลือกให้เป็นระบบมีหลักเกณฑ์มากขึ้น ลดการใช้ความคิดเห็นของบุคคลให้น้อยลง (Flanagan. 1973 : 554)

2.3 กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การจัดประสบการณ์แก่ผู้เรียนโดยมีวัตถุประสงค์เป็นจุดมุ่งหมายปลายทาง และเนื้อหาเป็นสื่อที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องมือที่จะให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา ปัจจัยที่จะช่วยในการจัดกิจกรรมให้บังเกิดผล ได้แก่ ครูผู้สอน กลวิธีการสอน การใช้สื่อการเรียน การบริหารหลักสูตร เป็นต้น (Beauchamp. 1975 : 10) หมายถึง การค้นหาวิธีดำเนินการปฏิบัติว่าจะจัดประสบการณ์อย่างไรจึงจะเกิดผลตามที่ต้องการได้ สิ่งที่เป็นในขั้นตอนนี้ ได้แก่ การคัดเลือกและจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียน อุปกรณ์อำนวยความสะดวก วิธีสอนและเทคนิคการสอน (Saylor and Alexander. 1973 : 98 – 102)

2.4 วิธีประเมินผล หมายถึง วิธีการตรวจสอบ และติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดการศึกษาโดยส่วนรวมว่า บังเกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในระดับใด มีส่วนใดบ้างที่ควรมีการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติให้บังเกิดผลดีขึ้นต่อไป (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2522 : 8) เป็นการตรวจสอบดูแลการสอน วิธีสอน และการจัดหลักสูตร

ว่าบังเกิดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์มากนักน้อยเพียงใด ผลการประเมินจะเป็นเครื่องชี้ข้อบกพร่องในขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อจะได้ดำเนินการแก้ไขต่อไป (สุมิตร คุณานุภกร. 2520 : 7 - 12)

3. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler. 1950 : 11) ได้ให้แนวคิดในการวางแผนโครงสร้างหลักสูตร โดยใช้วิธี means – ends approach เป็นหลักการและเหตุผลในการสร้างหลักสูตรและเหตุผลในการสร้างหลักสูตรที่เรียกว่า “เหตุผลของไทเลอร์” ซึ่งหลักเกณฑ์ในการจัดหลักสูตรและการสอนนี้ เน้นการตอบคำถามที่เป็นพื้นฐาน 4 ประการ ดังนี้

1. มีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรบ้างที่สถาบันการศึกษาจะต้องกำหนดให้ผู้เรียน
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่สถาบันการศึกษควรจัดขึ้น เพื่อช่วยให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้
3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไร จึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ
4. จะประเมินผลประสิทธิภาพของประสบการณ์ในการศึกษาอย่างไร จึงจะตัดสินได้ว่าบรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ไทเลอร์ (Tyler. 1970 : 11) เน้นว่า คำถามทั้ง 4 ข้อนี้ จะต้องถามเรียงลำดับกันลงมา เพราะฉะนั้นการตั้งจุดมุ่งหมายจึงเป็นขั้นที่สำคัญที่สุด (ชมพันธุ์ ฤกษ์ธรณ อรุณยา. 2530 : 4) แนวความคิดในการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ เป็นไปตามลำดับขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เริ่มด้วยการกำหนดจุดมุ่งหมายชั่วคราว โดยอาศัยข้อมูลจากแหล่งกำเนิดที่จะเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ 3 แหล่ง ด้วยกันคือ

1. ศึกษาจากสังคม
2. ศึกษาจากตัวผู้เรียน
3. ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชา

ข้อมูลที่ได้จากแหล่งทั้ง 3 ดังกล่าว จะเป็นเครื่องช่วยในการตั้งจุดมุ่งหมายชั่วคราว จุดมุ่งหมายที่ได้ในขั้นนี้ บางครั้งอาจจะมีมากเกินไปที่จะจัดเข้าไว้ในหลักสูตรได้ทั้งหมด จึงควรได้มีการพิจารณาเลือกเฉพาะจุดมุ่งหมายที่สำคัญ และสอดคล้องกันเพื่อนำไปเป็นหลักใน

การปฏิบัติขั้นต่อไป ไทเลอร์ ได้เสนอว่า การเลือกจุดมุ่งหมายถาวร ควรผ่านการ กลั่นกรอง เพื่อคัดเอาข้อที่ไม่สำคัญและไม่สอดคล้องกันออกไป ด้วยวิธีการ

1. พิจารณาจากหลักจิตวิทยาการเรียนรู้
2. พิจารณาจากหลักปรัชญาการศึกษา และปรัชญาสังคม

จุดมุ่งหมายที่ผ่านการกลั่นกรองแล้วนี้ เรียกว่า จุดมุ่งหมายขั้นสุดท้าย หรือ จุดมุ่งหมายถาวรที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป

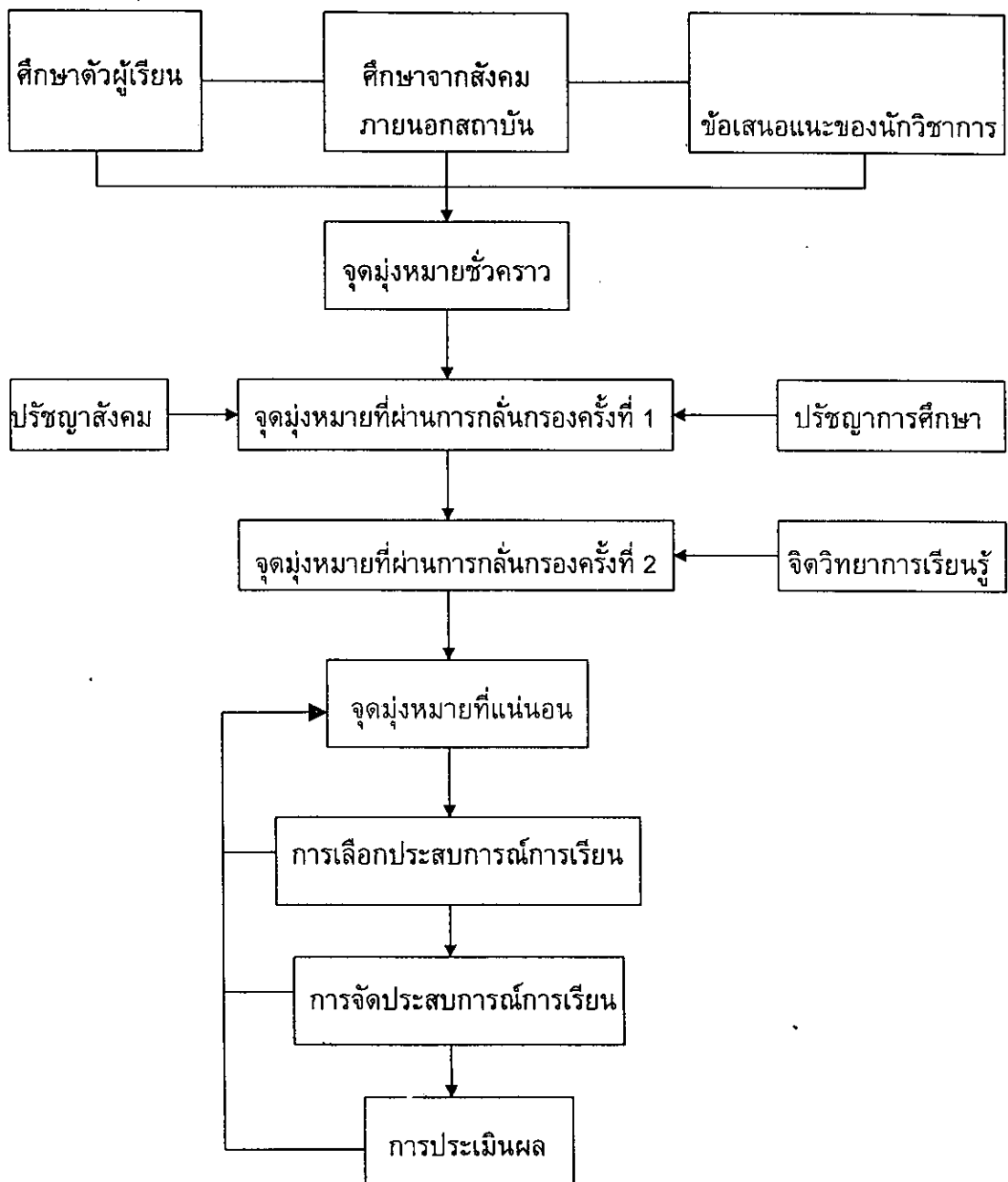
ขั้นที่ 2 การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ ในการวางโครงสร้างของหลักสูตร ไทเลอร์ ได้ตั้งคำถามข้อที่ 2 ว่า จะเลือกประสบการณ์การเรียนรู้อย่างไร จึงจะช่วยให้บรรลุถึง จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

จุดมุ่งหมายที่ระบุพฤติกรรมและเนื้อหาเป็นจุดหมายปลายทางที่ต้องการไปถึง (Ends) แต่ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะจัดขึ้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เป็นวิธีการที่จะให้บรรลุ จุดหมายปลายทาง (Means)

ขั้นที่ 3 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ในการจัดประสบการณ์ให้เป็นหน่วยจะต้องมีการสำรวจความสัมพันธ์ทางด้านเวลาและด้านเนื้อหา โดยมีเกณฑ์ในการจัดประสบการณ์ เรียงอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ความต่อเนื่องกัน
2. การเรียงลำดับขั้นตอน
3. การบูรณาการ

ขั้นที่ 4 การประเมินผล เป็นขั้นสุดท้ายของแนวคิดในการจัดหลักสูตรของ ไทเลอร์ เป็นขั้นที่จะให้ผู้วางแผนจัดทำหลักสูตรรวมประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้นบรรลุตาม จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เพียงใด แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์แสดงให้เห็นชัดเจน ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 การพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler. 1970 : 11)

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Taba 1962 : 422 – 425) ทาบได้ให้แนวคิดในการจัดหลักสูตร โดยเอาสิ่งที่รู้จักกันในนามของวิธีการระดับล่าง เป็นหนทางไปสู่การพัฒนาหลักสูตร คือหลักสูตรควรจะออกแบบและกำหนดจากครูผู้สอนมากกว่าที่จะกำหนดลงไปโดยเจ้าหน้าที่ระดับสูง นอกจากนี้ ทาบมีความคิดว่าการพัฒนาหลักสูตรเป็นงานที่ต้องการ การจัดลำดับความคิดให้เป็นระเบียบในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรนั้น จะต้องพิจารณาทั้งลำดับในการวาง

แผนงาน และวิธีการที่จะทำงานให้สำเร็จลุล่วงไป ทราบได้กำหนดกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

วางแผนงาน และวิธีการที่จะทำงานให้สำเร็จลุล่วงไป ทราบได้กำหนดกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม รวมทั้งศึกษาพัฒนาการของผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนธรรมชาติของความรู้เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดจุดมุ่งหมาย

ขั้นที่ 2 กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากขั้นที่ 1 เป็นหลักในการพิจารณา จุดมุ่งหมายที่กำหนดขึ้นนี้ ควรจะเป็นสิ่งที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดเลือกเนื้อหาประสบการณ์การเรียนรู้

ขั้นที่ 3 การคัดเลือกเนื้อหาวิชาที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เป็นสำคัญ

ขั้นที่ 4 การจัดลำดับเนื้อหาวิชาที่คัดเลือกมา โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมในการที่จะให้ผู้เรียนได้รับความรู้ใดก่อนหรือหลัง ซึ่งอาจจะจัดเรียงลำดับตามความยากง่าย ความกว้างแคบ หรือการเป็นพื้นฐานต่อกัน เป็นต้น

ขั้นที่ 5 การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการที่สำคัญของหลักสูตรอีกกระบวนการหนึ่งก็คือ กระบวนการในชั้นเรียน การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้จำเป็นต้องศึกษาถึงกระบวนการเรียนรู้และวิธีสอนแบบต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณค่าแก่ผู้เรียน และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ตลอดจนเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ด้วย

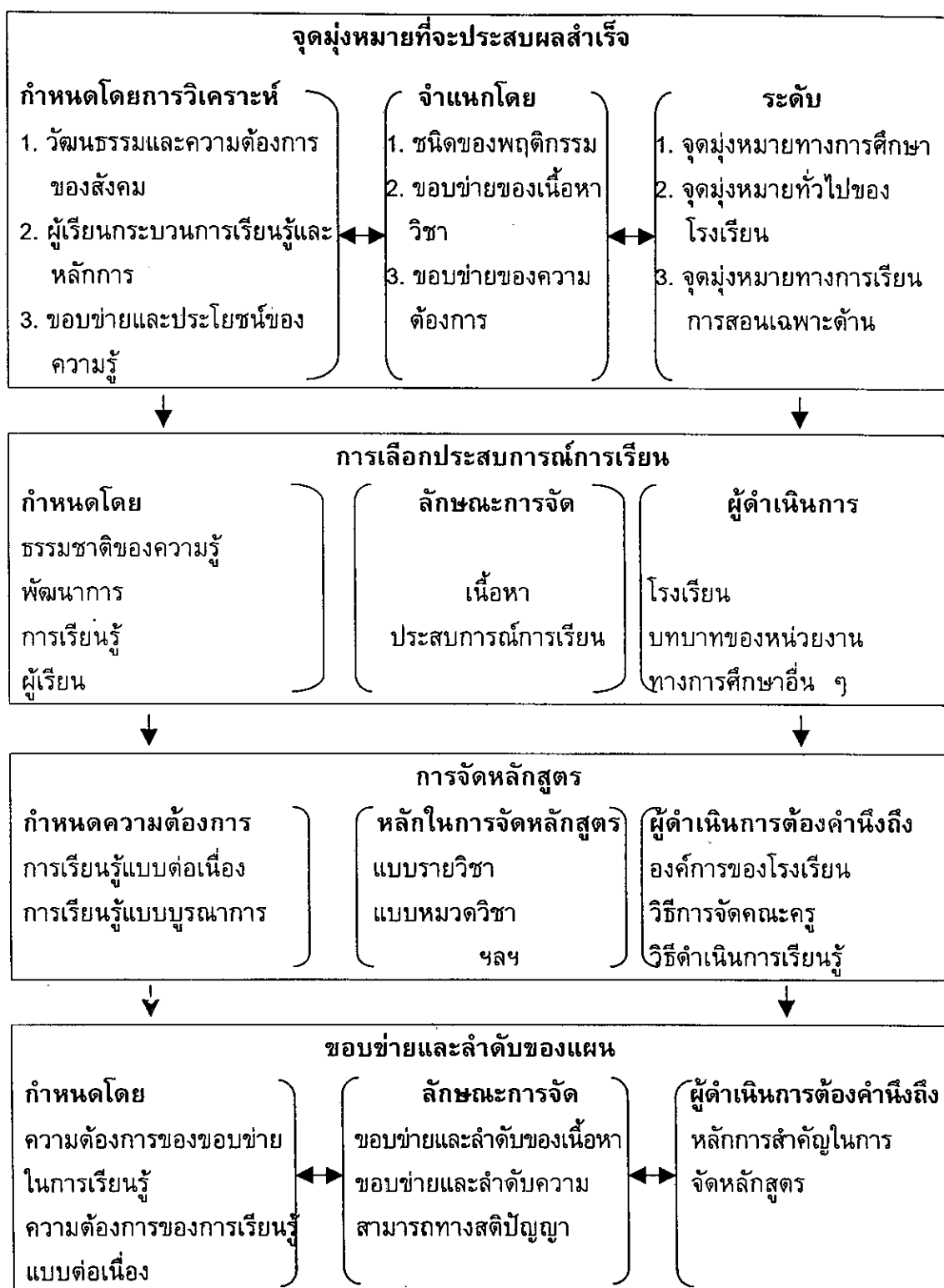
ขั้นที่ 6 การจัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้ตามลำดับก่อนหลัง เพื่อให้การจัดกระบวนการเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

ขั้นที่ 7 การประเมินผล เป็นขั้นตอนที่จะเป็นเครื่องชี้ว่า การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีปัญหาหรือข้อบกพร่องในขั้นตอนใด ๆ มากน้อยเพียงใด เพื่อจะได้ทำการปรับปรุงแก้ไขต่อไป การประเมินผลนี้ตามปกติจะพิจารณาผลจากการใช้หลักสูตรคือ ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เนื้อหาวิชาและกระบวนการเรียนการสอนมีความเหมาะสมเพียงใด

ขั้นที่ 8 ตรวจสอบความคงที่และความเหมาะสมในแต่ละขั้นตอน โดยการตั้งคำถาม เพื่อตรวจสอบในลักษณะต่อไปนี้

1. เนื้อหาวิชาที่จัดขึ้นเกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายหรือไม่
2. ประสิทธิภาพการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายหรือไม่
3. ประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่จัดขึ้นมีความเหมาะสมเพียงใด

นอกจากนี้ ทาบา ได้เสนอรูปแบบในการวางแผนจัดสร้างหลักสูตร โดยขยายจากรูปแบบของไทเลอร์ ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 รูปแบบในการวางแผนหลักสูตรของทาบา

รูปแบบในการพัฒนาหลักสูตรของทาบาและไทเลอร์ มีข้อแม้แตกต่างกันได้แก่ ส่วนประกอบของหลักสูตร การศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาเป็นเครื่องกำหนดเกี่ยวกับพัฒนาหลักสูตร วัตถุประสงค์ เกณฑ์ในการกำหนดวัตถุประสงค์ การเลือกเนื้อหาสาระและการรวบรวมพินิจเกณฑ์ ในการพิจารณาเลือกเนื้อหาสาระ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ลำดับขั้นของการพัฒนา หลักสูตร ยุทธวิธีการสอน และการประเมินผล (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2525 : 16 – 17) นอกจากนี้ ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร โดยแบ่งกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 3 ระบบคือ ระบบการร่างหลักสูตร ระบบการนำหลักสูตรไปใช้และระบบการประเมินหลักสูตร ซึ่งทั้งสามระบบนี้จะต้องสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน

1. ระบบการร่างหลักสูตร ได้แก่ สิ่งกำหนดหลักสูตร รูปแบบหลักสูตร การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร และการปรับแก้หลักสูตรก่อนนำไปใช้

1.1 สิ่งกำหนดหลักสูตร คือ การเตรียมการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จะนำมาใช้ สำหรับพัฒนาหลักสูตร ซึ่งได้แก่ สิ่งกำหนดทางวิธีการ สิ่งกำหนดทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งกำหนดทางการเมือง

1.2 รูปแบบหลักสูตร ได้แก่ โครงสร้างและองค์ประกอบหลักสูตร ซึ่งจะได้ หลังจากศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากสิ่งกำหนดหลักสูตร

1.3 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร เป็นการศึกษาความเป็นไปได้ของหลักสูตร พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง ซึ่งอาจทำได้โดยวิธีการประชุมสัมมนา การวิจัย เอกสาร การทดลองใช้ หลักสูตรนำร่อง เป็นต้น

1.4 การปรับแก้หลักสูตรก่อนนำไปใช้ จะต้องจัดทำระบบข้อมูลที่ชัดเจนรวมทั้ง การสังเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบ

2. ระบบการใช้หลักสูตร ได้แก่ การขออนุมัติหลักสูตร การวางแผนการใช้หลักสูตร และการดำเนินการใช้หลักสูตร

2.1 การขออนุมัติหลักสูตร เมื่อได้รับอนุมัติแล้วจึงจะรับสมัครผู้ที่ศึกษาและ ดำเนินการเรียนการสอนได้

2.2 การวางแผนการใช้หลักสูตร จะกระทำควบคู่ไปกับการขออนุมัติหลักสูตร เมื่อหลักสูตรได้รับการอนุมัติเรียบร้อยแล้ว จึงดำเนินการใช้หลักสูตรได้

2.3 การดำเนินการใช้หลักสูตร เริ่มตั้งแต่การประชาสัมพันธ์ การเตรียมความพร้อมของบุคลากร งบประมาณ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้การสอนไปจนถึงการจัดตารางสอน

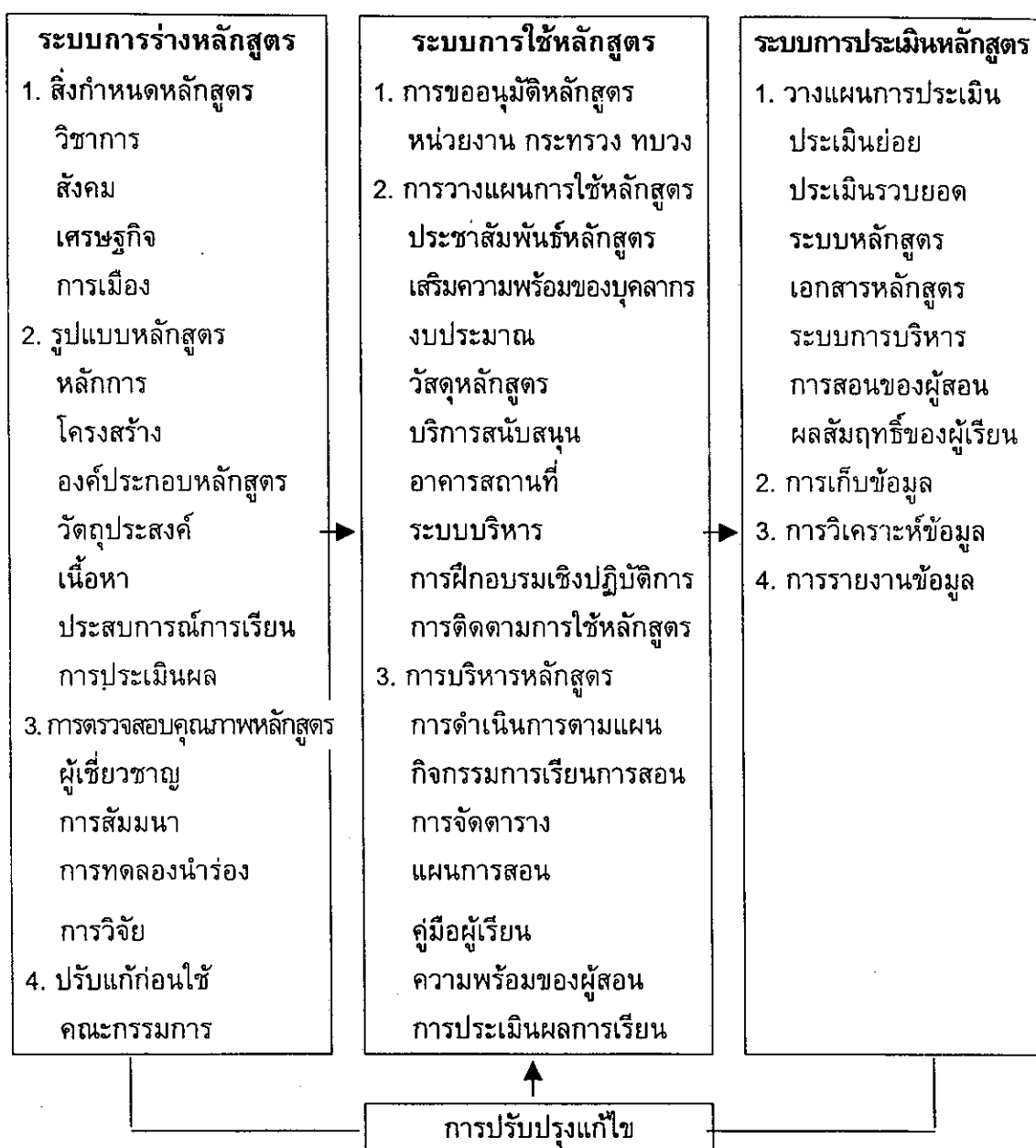
3. ระบบการประเมินหลักสูตร ได้แก่ การวางแผน การประเมินหลักสูตรแผนการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการเขียนรายงาน

3.1 การวางแผนการประเมินหลักสูตร เป็นการวางแผนว่าจะประเมินหลักสูตรในส่วนใดบ้าง เช่น ประเมินเอกสารหลักสูตร การประเมินย่อย ๆ แต่ละระบบ เช่น ระบบการเรียนการสอน ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน หรือจะประเมินหลักสูตรทั้งระบบ

3.2 แผนการเก็บข้อมูล ได้แก่ การรวบรวมข้อมูล การจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ และการวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์ที่กำหนด

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ควรกำหนดว่ามีข้อมูลอะไรบ้างที่สำคัญในการตัดสินใจการจัดทำระบบข้อมูล จะช่วยจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ และสังเคราะห์ข้อมูลได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3.4 การรายงานข้อมูล การจัดทำรายงานและการเสนอข้อมูล จะช่วยในการพิจารณาว่าหลักสูตรนี้มีคุณค่าตรงตามวัตถุประสงค์หรือว่าจะปรับปรุงแก้ไขระบบการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจรของ วิชัย วงษ์ใหญ่ ได้แสดงไว้ในภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจรของวิชัย วงษ์ใหญ่

ในการพัฒนาหลักสูตรนั้น ชุมพันธ์ กุญชร ณ อยุธยา (2530 : 32) ได้สรุปแนวคิดจากผลการประชุมสัมมนาการพัฒนาการวางแผนหลักสูตรในปี ค.ศ. 1987 ว่าการพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องมีระบบในการวางแผนงาน การพัฒนาหลักสูตรเป็นงานที่ต้องการจัดลำดับความคิดให้เป็นระบบจะต้องพิจารณาทั้งลำดับในการวางแผนงานและวิธีการที่จะทำให้งาน

สำเร็จลุล่วงไป แต่ทว่า ได้เสนอแนะว่าลำดับขั้นของการพัฒนาหลักสูตรจะเริ่มที่จุดใดจุดหนึ่งก็ได้ตามที่ตนเองถนัดและสนใจ (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2525 : 24)

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการฝึกอบรม

1. การพัฒนาและการฝึกอบรมบุคลากร

แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรมสำหรับการพัฒนาบุคลากรนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่ง 3 ประการ คือ การพัฒนาความรู้ ทักษะ และลักษณะส่วนบุคคล นอกจากนี้การฝึกอบรมจะก่อให้เกิดประโยชน์ที่ควรคำนึงถึงปัจจัยสำคัญ 2 ประการคือ การกำหนดความต้องการ และการสร้างวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม มีขั้นตอนดังต่อไปนี้ (อรุณ รักธรรม. 2532 : 263)

1. ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ลักษณะสำคัญของหน่วยงานที่ผู้จะเข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติงานอยู่ ได้แก่ ขนาด ผลผลิต ทรัพยากรของหน่วยงาน ทัศนคติและลักษณะโดยทั่วไปของผู้เข้ารับการอบรม
2. ประเมินเกี่ยวกับตำแหน่งของผู้เข้ารับการฝึกอบรม บทบาทและความชำนาญเฉพาะ
3. คาดการณ์ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับอุปสรรคต่าง ๆ ในการฝึกอบรม
4. ระบุและจำแนกประเภทของความรู้ ทักษะ และทัศนคติให้สอดคล้องกับลักษณะบทบาทหน้าที่ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
5. ศึกษาและประเมินผู้เข้ารับการอบรมในเรื่องความรู้ ทักษะ และเจตคติ
6. กำหนดความแตกต่างระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่เป็นอยู่จริง ทั้งนี้เพื่อที่จะได้สอดคล้อง สิ่งที่เขาเข้าไปในการอบรม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ในเรื่องจุดมุ่งหมายของการฝึกอบรมนี้ สุมณมาลย์ นิ่มเนติพันธุ์ (2527 : 118) ได้เน้นที่จะพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจ เจตคติและลักษณะที่ดี สามารถที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนนุทัย หิรัญโด (2523 : 152) ได้ให้ความหมายเชิงจุดประสงค์ของการฝึกอบรม คือ การเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ ความสามารถ ช่วยเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ทำให้ ความรู้สึกของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อที่จะสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างเต็มที่ จากแนวความคิดในเรื่องการฝึกอบรมนี้จึงกล่าวได้ว่า

การฝึกอบรมเป็นงานสำคัญในการบริหารบุคคล ทั้งนี้เพื่อเพิ่มเติมความรู้และประสบการณ์ที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

2. ประเภทของการฝึกอบรม

โอดิออร์เน (Odiorne. 1970 : -80) ได้เสนอประเภทเชิงจุดมุ่งหมายของการฝึกอบรมไว้ 3 ประเภท คือ

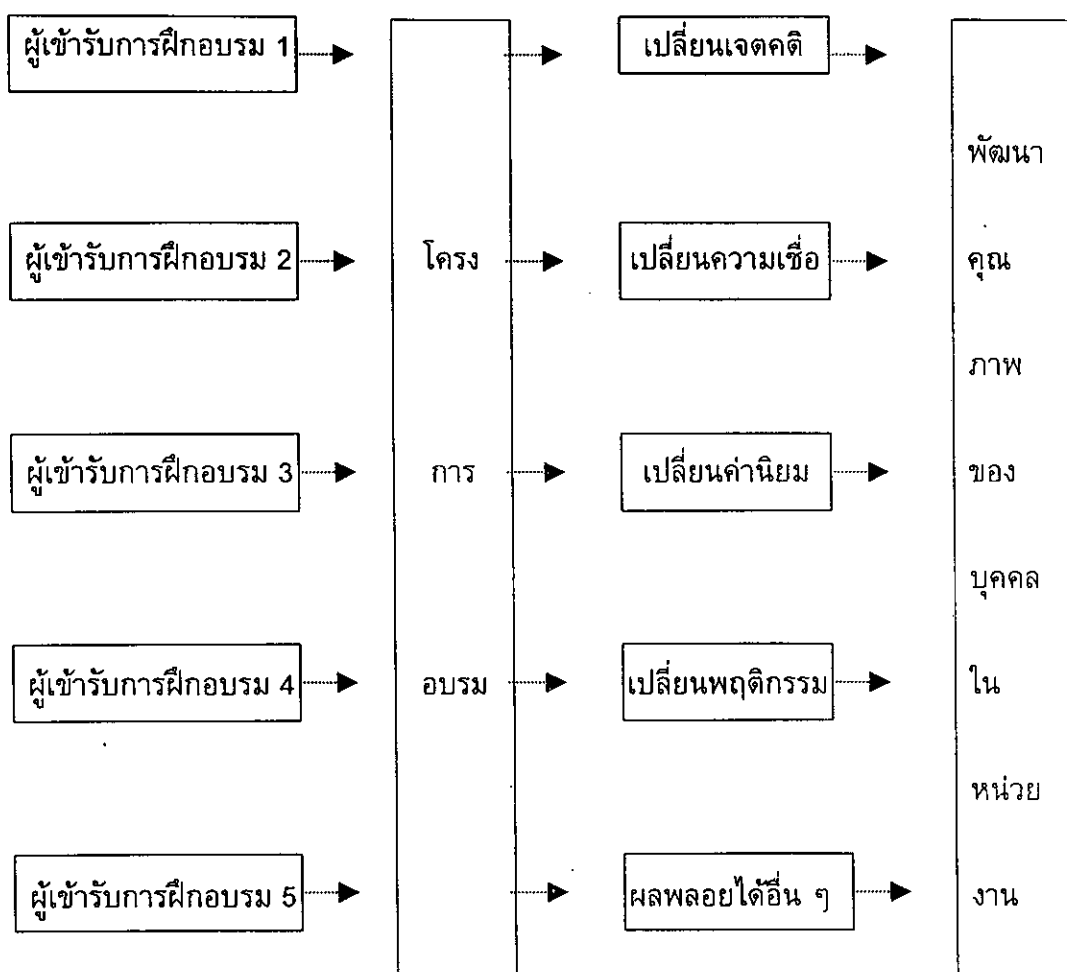
1. การฝึกอบรมขั้นต้น (Regular training programme) เป็นการฝึกอบรมเพื่อสนองความต้องการขั้นต้น เพื่อให้บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม การฝึกอบรมประเภทนี้ ได้แก่ การปฐมนิเทศ การฝึกอบรมก่อนเลื่อนตำแหน่ง เป็นต้น

2. การฝึกอบรมเพื่อแก้ปัญหา (Problem – solving training programme) เป็นการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น การฝึกอบรมประเภทนี้จะมุ่งเน้นในเรื่องการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงาน

3. การฝึกอบรมเพื่อพัฒนา (Innovative training programme) เป็นการฝึกอบรมในขั้นสูง เน้นการมุ่งอนาคต เป็นการฝึกอบรมที่จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถพัฒนางานให้ก้าวหน้าขึ้น

ความคิดพื้นฐานของการฝึกอบรม ฮัน (Hunt. 1980 : 309) ได้แสดงให้เห็นว่าการจัดอบรมนั้นเป็นกระบวนการทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเปลี่ยนเจตคติความเชื่อ ค่านิยม พฤติกรรม และอาจมีผลพลอยได้อื่น ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพของบุคคล

ดังภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 แสดงความคิดพื้นฐานของการจัดฝึกอบรม

จากแนวคิดพื้นฐานในการจัดการฝึกอบรมนั้น สามารถจัดกระบวนการฝึกอบรมได้เป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่หนึ่ง เป็นระยะก่อนการอบรม ระยะนี้ให้ความสนใจไปที่ความพร้อมของผู้ให้การอบรมและความคาดหวังของผู้รับการอบรม ระยะที่สอง ระยะฝึกอบรมซึ่งประกอบด้วยเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามลำดับ คือ มีการพบปะและเลือกสรรประสบการณ์ มีการทดลองประสบการณ์ และก่อให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งขึ้นอยู่กับบรรยากาศการอบรม พฤติกรรมของผู้ฝึก วิธีการฝึก และบรรยากาศของกลุ่ม ระยะที่สาม ระยะหลังฝึกอบรม ซึ่งประกอบด้วย การนำความรู้ไปใช้ และการพัฒนางานหน่วยงาน การจะประสบความสำเร็จในระยะที่สาม ขึ้นอยู่กับ การประสานงาน การติดตามประเมินผล การนำความรู้ไปใช้

สิ่งที่มีความสำคัญอีกอย่างหนึ่งในการฝึกอบรมก็คือ กระบวนการฝึกอบรมที่ประกอบด้วยภารกิจที่สำคัญ ดังนี้ (วิเชียร ชิวพินาย. 2528 : 6 – 16)

1. การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม เป็นภารกิจที่สำคัญและมีความยุ่งยากหลายประการ การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมแบ่งออกเป็นขั้นตอนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ

1.1 การวิเคราะห์หาความจำเป็นในการฝึกอบรม เป็นการศึกษาสภาพที่เป็นปัญหาของหน่วยงานที่จะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขด้วยวิธีการฝึกอบรม วิธีการวิเคราะห์หาความจำเป็นในการฝึกอบรมมีหลายวิธี เช่น การสังเกต การวิเคราะห์งาน การประเมินผล การปฏิบัติงาน การสำรวจความต้องการ เป็นต้น

1.2 กำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม เป็นขั้นตอนของกระบวนการในการดำเนินการฝึกอบรมที่ชี้ให้เห็นถึงเป้าหมาย ความต้องการของการฝึกอบรมทำให้สามารถกำหนดกิจกรรมการฝึกอบรม เนื้อหาวิชาในการฝึกอบรม และทรัพยากรที่ต้องใช้ในการฝึกอบรมได้อย่างเหมาะสม

1.3 เลือกเนื้อหาวิชาสำหรับการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

1.4 กำหนดกิจกรรมและสื่อการฝึกอบรม ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม สภาพเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งคุณค่าทางเทคนิคของกิจกรรมและสื่อที่จะถ่ายทอดความรู้ได้อย่างถูกต้อง

2. การวางโครงการฝึกอบรม เป็นขั้นตอนการนำผลจากการศึกษา วิเคราะห์หาความจำเป็นในการฝึกอบรม วัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชาและกิจกรรม รวมทั้งสื่อมากำหนดเป็นโครงร่างการฝึกอบรม เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ดำเนินการฝึกอบรมได้ปฏิบัติตาม อันจะทำให้การฝึกอบรมบรรลุตามวัตถุประสงค์

3. การประเมินผลการฝึกอบรม เป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการฝึกอบรมเป็นตัวชี้วัดระดับความสำเร็จในการดำเนินการฝึกอบรม ตลอดจนชี้ให้เห็นอุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้น การประเมินผลการฝึกอบรม แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

3.1 ระดับความรู้สึกและการตอบสนองต่อการจัดการฝึกอบรม เป็นการประเมินพฤติกรรมเบื้องต้นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมว่า มีความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบในการฝึกอบรมมากน้อยเพียงใด

3.2 ระดับการเกิดการเรียนรู้จากกิจกรรมการฝึกอบรม เป็นการประเมินความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถ ตลอดจนเกิดทักษะและเจตคติที่พึงประสงค์

3.3 ระดับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เป็นการประเมินพฤติกรรมการทำงานตามที่พึงประสงค์ หลังจากเสร็จสิ้นการฝึกอบรมแล้ว

3.4 ระดับผลที่เกิดขึ้นกับองค์กร เป็นการประเมินเพื่อจะชี้ให้เห็นว่าการลงทุนจัดฝึกอบรม มีผลตอบแทนต่อองค์กรหรือไม่ ผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามทิศทางที่พึงประสงค์และคุ้มค่าต่อการลงทุนเพียงใด เป็นการประเมินผลกระทบจากการฝึกอบรมที่มีต่อองค์กร

3.5 ระดับประสิทธิภาพ เป็นความต้องการขั้นสุดท้ายหรือสุดยอดของการฝึกอบรม คือ เป็นการประเมินว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้นำความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติมาปรับปรุงพฤติกรรมการทำงาน จนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กรหรือไม่

ในด้านบทบาทของผู้ดำเนินการจัดการฝึกอบรมนั้น (ไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2524 : 1 – 6) ได้เสนอแนะบทบาทสำคัญ 3 ประการ คือ บทบาทประการที่ 1 เป็นผู้วางแผนการฝึกอบรม ซึ่งจะทำหน้าที่หาความจำเป็นของการฝึกอบรม กำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหา และกิจกรรม และวางแผนเกี่ยวกับการเงิน อาหาร อาคารสถานที่ เครื่องมือ อุปกรณ์ บทบาทประการที่ 2 คือ คณะผู้ทำงานในการฝึกอบรมควรเข้าอบรมด้วย เพื่อสร้างความเชื่อถือ และรู้ปัญหาของผู้เข้ารับการอบรม และบทบาทประการที่ 3 คือ เป็นผู้ประเมินโครงการอบรม ซึ่งอาจจะประเมินเป็นระยะ ๆ คือ ก่อนการอบรม ระหว่างอบรม และเมื่อสิ้นสุดการอบรม

3. การฝึกอบรมคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจโดยการพัฒนาเจตคติ

3.1 ความหมายและประโยชน์ของเจตคติ

ในการศึกษาสาเหตุของพฤติกรรม นักจิตวิทยาได้เห็นพ้องต้องกันว่า จิตลักษณะที่จะทำนายพฤติกรรมได้อย่างแม่นยำที่สุดคือ เจตคติของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมนั้น เจตคติ หมายถึง จิตลักษณะที่เกิดจากการเรียนรู้ในการที่จะตอบสนองในทำนองที่แสดงว่าชอบหรือไม่ชอบสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Fishbein. 1975 : 5 – 9) ตามปกติแล้วบุคคลต้องมีเจตคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดอยู่เสมอ ตั้งแต่เจตคติที่มีต่อสิ่งที่เขารู้จักเพียงเล็กน้อยและสิ่งที่เขาแทบไม่มีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของเขาเลยจนกระทั่งถึงเจตคติที่มีต่อสิ่งที่เขารู้จักดีและสิ่งนั้นมีความเกี่ยวข้องอยู่กับชีวิตประจำวันของเขาอย่างมาก เจตคติจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลอยู่ถึง 4 ประการ (McGuire. 1969 : 157 – 160) คือ

ประการที่ 1 เจตคติทำให้เกิดประโยชน์แก่เจ้าของเจตคติ คือการที่บุคคลมีเจตคติอย่างหนึ่งอย่างใดทำให้เขาได้ประโยชน์จากการมีเจตคตินั้น เช่น การมีเจตคติที่ดีต่อการยอมรับประสบการณ์ใหม่ ๆ ทำให้บุคคลยอมรับประสบการณ์ใหม่ ๆ ไปใช้อันจะส่งผลให้ได้ผลประโยชน์หรือผลกำไรจากการใช้ประสบการณ์ ตลอดจนได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลในสังคมเดียวกันด้วย แต่สำหรับผู้ที่มีเจตคติไม่ดีต่อการยอมรับประสบการณ์ใหม่เขาก็จะไม่ยอมรับโดยคิดว่าเขาจะได้ประโยชน์จากการใช้ของเก่ามากกว่า ในประการแรกนี้จึงอาจสรุปได้ว่าการที่บุคคลจะมีเจตคติอย่างใดขึ้นขึ้นอยู่กับประโยชน์ที่จะได้จากการมีเจตคตินั้น ๆ เป็นสำคัญ

ประการที่ 2 เจตคติเป็นเครื่องชี้แนะแนวทางของพฤติกรรมที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดในทางที่สอดคล้องกับเจตคติ เช่น พบว่าชาวนามีเจตคติที่ไม่ดีต่อคำว่า “ใหม่” “ดีกว่า” “ปรับปรุงให้ดีขึ้น” ดังนั้นชาวนาซึ่งมักปฏิเสธสิ่งใดก็ตามที่มีผู้บอกเขาว่า “ใหม่” ซึ่งสอดคล้องกับที่นักโฆษณาในประเทศด้อยพัฒนาอย่างประเทศไทยโฆษณาว่า สินค้าของเขามีผู้นิยมใช้มาแล้ว 50 ปี หรือ 100 ปี ทั้งนี้เพราะเขาทราบว่าคุณไทยมีเจตคติที่ดีต่อของเก่ามากกว่าของใหม่ ความสำคัญของเจตคติในข้อนี้จึงอยู่ที่ว่าเจตคติของเขาทำให้เขาสะดวกในการแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด กล่าวคือ ถ้าเขารู้ว่าเป็นของใหม่พฤติกรรมของเขาก็จะต้องปฏิเสธไว้ก่อน แต่ถ้ารู้ว่าเป็นของเก่าเขาก็จะรับเอาไว้เป็นต้น เจตคติแบบนี้จึงทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการแพร่ขยายคุณลักษณะที่ทันสมัย

ประการที่ 3 เจตคติช่วยให้บุคคลมีหนทางที่เป็นการผ่อนคลายความตึงเครียด โดยแสดงพฤติกรรมออกมาตามเจตคติของเขา ทำให้เขารู้สึกเป็นตัวของตัวเอง มีเอกลักษณ์ของตนเอง ผู้ที่มีเจตคติต่อการยอมรับคุณลักษณะความทันสมัยด้านจิตใจจึงเป็นผู้ที่ยอมรับคุณลักษณะดังกล่าวด้วยความมั่นใจและเป็นการยอมรับที่ถาวรมากกว่าผู้ที่ไม่มี เจตคติเป็นของตนเอง แต่เป็นการยอมรับตามคนอื่นซึ่งมักหยุดพฤติกรรมในภายหลัง

ประการที่ 4 เจตคติช่วยลดความขัดแย้งภายในของบุคคล ซึ่งเป็นกลไกในการป้องกันตัวอย่างหนึ่งทำให้บุคคลมีชีวิตอยู่ในสังคมได้ เช่น ในกรณีของการตัดสินใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงบุคคลอาจเกิดความขัดแย้งกันภายในตัวเองว่ายอมรับหรือไม่ยอมรับดี ในกรณีนี้บุคคลต้องหาข้อมูลและเหตุผลต่าง ๆ เกี่ยวกับการยอมรับการเปลี่ยนแปลงนั้นเพื่อสร้างเจตคติอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นมาแล้วตัดสินใจไปตามแนวทางของเจตคตินั้น

เจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้นประกอบด้วย 3 องค์ประกอบด้วยกัน (Krech, Crutchfield and Ballachy. 1962 : 140) คือ (1) ความรู้เชิงประเมินค่า (Cognitive Component) หมายถึง การที่บุคคลรับรู้เกี่ยวกับวัตถุสิ่งของหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งนั้น ๆ ว่าดีหรือเลว มีประโยชน์หรือมีโทษมากน้อยเพียงใด และความรู้เชิงประเมินค่านี้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลด้วย (2) ความรู้สึก (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลในลักษณะชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจต่อสิ่งนั้น การที่บุคคลรู้ว่าสิ่งใดดีมีประโยชน์ บุคคลจะเกิดความรู้สึกชอบสิ่งนั้น และในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลรู้ว่าสิ่งใดมีโทษบุคคลก็จะรู้สึกไม่ชอบหรือเกลียดสิ่งนั้น ส่วนมากแล้วความรู้สึกพอใจของบุคคลต่อสิ่งใด ๆ มักจะเกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติ และเกิดขึ้นสอดคล้องกับความรู้เชิงประเมินค่าต่อสิ่งนั้น ๆ ด้วย (3) ความพร้อมที่จะกระทำ (Behavioral Intention Component or Action Tendency Component) หมายถึง ความพร้อมที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความรู้สึกของตน ซึ่งความพร้อมที่จะกระทำนี้จะแสดงออกมาในรูปการช่วยเหลือ ให้การสนับสนุน หรือยอมรับต่อสิ่งที่ตนพอใจหรือเห็นว่ามีประโยชน์ แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลมีความรู้สึกว่สิ่งนั้นมีโทษเขาก็จะปฏิเสธและไม่สนับสนุนส่งเสริมสิ่งนั้น

3.2 กระบวนการทางจิตใจในการเปลี่ยนเจตคติ 5 ขั้นกับกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะความทันสมัยของจิตใจ

โดยเหตุที่เชื่อกันว่าเจตคติเป็นแนวทางไปสู่พฤติกรรม ความสำคัญของเจตคติจึงอยู่ที่การเปลี่ยนเจตคติ เพราะถ้าเปลี่ยนเจตคติได้ก็เชื่อว่าพฤติกรรมจะเปลี่ยนตามไปด้วย การเปลี่ยนแปลงเจตคติจึงมีความสำคัญมากในกระบวนการของการพัฒนาคุณลักษณะความทันสมัยด้านจิตใจ กระบวนการเปลี่ยนแปลงเจตคติมี 5 ขั้น (McGuire. 1968 : 1130 - 1187) คือ

ขั้นที่ 1 เป็นการตั้งใจรับทราบ (Attention) ในขั้นนี้บุคคลต้องสนใจเกี่ยวกับข่าวสารต่าง ๆ -แต่ความสนใจมากหรือน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับลักษณะของสารสื่อและผู้สื่อความด้วย

ขั้นที่ 2 เป็นการเข้าใจ (Comprehension) ในขั้นนี้บุคคลได้รับทราบข่าวสารแล้วและมีความเข้าใจในข่าวสารนั้น การเข้าใจในข่าวสารได้ดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้รับข่าวสารเอง และลักษณะของสารสื่อด้วย

ทั้งสองขั้นตอนนี้เมื่อนำไปเทียบกับกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะเกี่ยวกับความทันสมัยด้านจิตใจแล้วก็จะเทียบได้กับขั้นที่หนึ่ง คือ ขั้นความรู้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบแรกของเจตคตินั่นเอง

ขั้นที่ 3 เป็นขั้นการยอมรับหรือการเปลี่ยนตาม (Acceptance) ในขั้นนี้นอกจากบุคคลต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะเปลี่ยนเจตคติในขั้นที่หนึ่งและขั้นที่สองแล้ว บุคคลยังต้องการสิ่งจูงใจ (Incentives) ซึ่งอาจอยู่ในรูปของเหตุผลหรือข้อถกเถียง นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือของผู้ทำการเปลี่ยนเจตคติอีกด้วย ในขั้นนี้บุคคลเกิดเจตคติใหม่ขึ้นแล้ว

ขั้นที่ 4 เป็นขั้นการเก็บจำ (Retention) ในขั้นนี้บุคคลเก็บจำเจตคติที่เกิดขึ้นใหม่นั้นไว้เป็นลักษณะประจำตัวของเขา การเก็บจำนี้เป็นการเก็บจำทั้งเนื้อหาของสารสื่อและลักษณะของผู้เปลี่ยนเจตคติ

ขั้นตอนที่สามและขั้นตอนที่สี่ของการเปลี่ยนเจตคตินี้สอดคล้องกับขั้นความรู้สึกของการตัดสินใจยอมรับคุณลักษณะความทันสมัยด้านจิตใจ ซึ่งเป็นขั้นบุคคลมีเจตคติต่อการยอมรับคุณลักษณะความทันสมัยด้านจิตใจนั่นเอง

ขั้นที่ 5 ขั้นการกระทำ (Action) นับเป็นขั้นที่สำคัญที่สุดในทางปฏิบัติ เพราะจุดมุ่งหมายในการเปลี่ยนเจตคติก็นำไปสู่การเปลี่ยนการกระทำตามเจตคตินั่นเอง วิธีที่ได้ผลดีในการทำให้เกิดการกระทำก็คือการให้ผู้เปลี่ยนเจตคติแล้วสัญญาต่อหน้าธารกำนัลว่าประกอบพฤติกรรมและให้ทุก ๆ คนในกลุ่มสนับสนุนว่าประกอบพฤติกรรมเช่นเดียวกัน

3.3 ทฤษฎีเจตคติของฟิชเบน (Fishbein, 1975) มีความเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติกับพฤติกรรมว่ามีความสอดคล้องกัน เช่น พวกทำการสำรวจและศึกษาภาคสนาม พวกสำรวจพฤติกรรมทางการเมือง ซึ่งสภาพในการมีพฤติกรรมให้อิสระเสรีแก่ผู้กระทำให้มีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเจตคติของตนได้

ฟิชเบน (Fishbein, 1975) ได้สร้างโมเดลขึ้นมาเพื่อใช้ทำนายความตั้งใจที่จะประกอบพฤติกรรม โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่าการที่คนจะแสดงพฤติกรรมทางสังคมออกมา นั้น

ขึ้นอยู่กับความตั้งใจของเขา ฉะนั้น ถ้าสามารถทำนายความตั้งใจของเขาได้ก็สามารถทำนายพฤติกรรมของเขาได้เช่นเดียวกัน ความตั้งใจที่จะประกอบพฤติกรรมนี้หมายถึงความตั้งใจที่จะประกอบพฤติกรรมอย่างหนึ่งในสถานการณ์อย่างหนึ่งซึ่งมีองค์ประกอบ 2 ประการคือ เจตคติกับการรับรู้ทัศนฐานทางสังคม

ฟิชเบน และไอเซน (Fishbein and Ajzen. 1975 : 310) ได้รวบรวมผลการวิจัยที่มีหลักเกณฑ์ตามทฤษฎีนี้ 13 เรื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการใช้เจตคติกับทัศนฐานทางสังคมเพื่อทำนายความตั้งใจที่จะประกอบพฤติกรรมนั้นมีความแม่นยำสูง กล่าวคือ มีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณโดยเฉลี่ยถึง .746 นอกจากนี้ชเลเกล ครอฟอร์ด และแซนบอร์น (Schlegel, Crawford and Sanborn. 1977) ได้นำโมเดลของฟิชเบนนี้ไปใช้ในการทำนายความตั้งใจของเด็กวัยรุ่นที่จะดื่มน้ำเมาสามชนิดในสามสถานการณ์ ผลการทดลองปรากฏว่าเจตคติและการรับรู้ทัศนฐานทางสังคมสามารถทำนายความตั้งใจที่จะดื่มน้ำเมาได้ทุกกรณี ส่วนของเงอร์ – น็อคส์ (Songer – Nocks. 1975) ได้ใช้โมเดลของฟิชเบนทำนายพฤติกรรมในการเล่นแบบร่วมมือและแข่งขัน ผลปรากฏว่าสถานการณ์แวดล้อมมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงอำนาจทำนายของตัวแปรทั้งสองตัวในโมเดลของฟิชเบน กล่าวคือ เจตคติจะไม่มีน้ำหนักในการทำนายพฤติกรรมการเล่นเมื่อผู้เล่นไม่มีประสบการณ์ในการเล่นมาก่อน แต่จะมีน้ำหนักในการทำนายมากขึ้น เมื่อผู้เล่นมีประสบการณ์ในการเล่นมาแล้ว ส่วนการรับรู้ทัศนฐานทางสังคมจะไม่มีน้ำหนักในการทำนายสถานการณ์ที่มีการแข่งขันกัน แต่จะมีน้ำหนักในการทำนายในสถานการณ์ร่วมมือ ผลการวิจัยนี้จึงแสดงว่าสามารถใช้โมเดลของฟิชเบนทำนายพฤติกรรมได้เช่นเดียวกัน แต่มีความแม่นยำที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของสถานการณ์

ฟิชเบน และไอเซน (Fishbein and Ajzen. 1975 : 413) ได้วัดความตั้งใจของผู้ถูกทดลองว่าจะเลือกเล่นแบบร่วมมือ หรือแข่งขันกันในการเล่นเกมที่เรียกว่า Prisoner's Dilemma เกมแบบนี้ผู้เล่นทั้ง 2 คนจะเลือกระหว่างตัวเลือก 2 ตัวคือ X และ Y ถ้าเลือก Y ก็หมายความว่าเล่นแบบแข่งขัน ถ้าเลือก X หมายความว่าเลือกเล่นแบบร่วมมือ แล้วนำเอาตัวเลือกของผู้เล่นทั้งสองมารวมกันเป็นเครื่องมือในการกำหนดว่าจะได้หรือเสีย

ในการทดลองนี้ได้วัดความตั้งใจของผู้ถูกทดลองว่าจะเลือก X หรือ Y เจตคติที่มีต่อการเลือก X หรือ Y และแรงจูงใจของเขาก็จะยอมทำตามคู่เล่นของเขาในการศึกษา

ครั้งนี้ให้ผู้ถูกทดลองเล่นเกม 3 เกม ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในการทำนายพฤติกรรมจากเจตคติและปทัสฐานของสังคมในทฤษฎีนี้ได้ .88 .889 และ .818 ในการเล่นเกม 3 เกม ซึ่งมีนัยสำคัญสูง

จากผลการวิจัยที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าโมเดลของการทำนายพฤติกรรมจากเจตคติของพิชเบน สามารถทำนายพฤติกรรมที่เกิดจากความตั้งใจได้อย่างแม่นยำในการวิจัยครั้งนี้ จึงได้ใช้ตัวแปรในโมเดลนี้เพื่อทำนายพฤติกรรมคุณลักษณะความทันสมัยด้านจิตใจ

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

จากการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยนำมาเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ มีงานวิจัยดังนี้

สมบุรณ์ ดันยะ (2524 : 74) การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพด้านการสอนของครูประจำการระดับประถมศึกษา โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 สำรวจความต้องการของครูประจำการระดับประถมศึกษาที่จะสร้างเสริมความรู้ความสามารถของตน ในสมรรถภาพด้านการสอน

ขั้นตอนที่ 2 จากความต้องการของครูประจำการที่ได้จากการสำรวจในขั้นที่ 1 ผู้วิจัยนำมาเป็นหลักในการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพด้านการสอนของครูประจำการระดับประถมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย จุดมุ่งหมายหลัก จุดมุ่งหมายย่อย ความรู้พื้นฐานเนื้อหาวิชา กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม การวัดและการประเมินผล

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรการฝึกอบรม เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอนของครูประจำการระดับประถมศึกษา ที่พัฒนาขึ้นมาในขั้นที่ 2 โดยอาศัยความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ตามกระบวนการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย

ผลการวิจัยได้หลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการสอนของครูประจำการระดับประถมศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ส่วน คือ จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรมความรู้พื้นฐาน เนื้อหาวิชา กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม การวัดและประเมินผล โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

1. หลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจนักเรียน
ของครูประจำการระดับประถมศึกษา จำนวน 5 สมรรถภาพย่อย

2. หลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านวิธีสอนและกิจกรรม
การเรียนการสอนของครูประจำการระดับประถมศึกษา จำนวน 5 สมรรถภาพย่อย

3. หลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านสื่อการเรียนการสอนของ
ครูประจำการระดับประถมศึกษา จำนวน 4 สมรรถภาพย่อย

4. หลักสูตรการฝึกอบรม เพื่อสร้างเสริมสมรรถภาพด้านการวัดและการประเมินผล
การเรียนการสอนของครูประจำการระดับประถมศึกษา จำนวน 7 สมรรถภาพย่อย

นิภา ทองไทย (2525 : 34 – 35) ได้พัฒนาหลักสูตรชื่อ หลักสูตรการอบรมเลี้ยงดู
เด็กก่อนวัยเรียนสำหรับพ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 8 ขั้นตอน
คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดสภาพปัญหาและความจำเป็นของชุมชนเกษตรกรรมชนบท
ซึ่งกำหนดให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของชาติ โดยการสำรวจเอกสาร ชุมชน รวมทั้ง
สำรวจความต้องการของผู้อบรม มาเป็นข้อมูลในการพิจารณากำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการอบรม ให้สอดคล้องและเหมาะสม
กับสภาพของปัญหา และความจำเป็นที่ได้สำรวจมา

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดหน่วยการอบรม โดยแบ่งแยกจุดมุ่งหมายเป็นเรื่อง ๆ และ
กำหนดหน่วยการอบรมให้ครอบคลุมจุดมุ่งหมายเรื่องนั้น ๆ ซึ่งเมื่อได้ดำเนินการครบหมดทุก
หน่วยการอบรมแล้ว จะบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 4 กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของแต่ละหน่วยการอบรม โดย
พิจารณากำหนดให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 5 คัดเลือกและจัดลำดับเนื้อหาของการอบรม ซึ่งทำการคัดเลือกเนื้อหา
การอบรม โดยยึดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมเป็นขอบเขต และดำเนินการจัดลำดับความสำคัญ
ของเนื้อหา โดยพิจารณาตามลำดับธรรมชาติของเนื้อหา และตามลำดับความต้องการของ
ผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งได้ทำการสำรวจไว้ในขั้นที่ 1

ขั้นตอนที่ 6 กำหนดกิจกรรมและวิธีการอบรม โดยพิจารณาจากเนื้อหาการอบรม
ประกอบกับการพิจารณาถึงความพร้อม และพื้นฐานของผู้เข้ารับการอบรม

ขั้นตอนที่ 7 กำหนดวิธีการประเมินผู้เข้ารับการอบรม โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม กิจกรรมและวิธีการอบรม ตลอดจนพิจารณาถึงบรรยากาศในการอบรม และพื้นฐานของผู้เข้ารับการอบรม

ขั้นตอนที่ 8 ตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตร ดำเนินการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้หลักสูตร ซึ่งการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญจะดำเนินการตรวจสอบก่อนการใช้หลักสูตร ส่วนการตรวจสอบโดยผู้ใช้หลักสูตรจะทำการตรวจสอบหลังจากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้

ผลจากการวิจัยได้หลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนสำหรับพ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท ประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ส่วนคือ สภาพปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เนื้อหาการอบรม กิจกรรมและวิธีการอบรม วิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการอบรม โดยมีรายละเอียดขององค์ประกอบต่าง ๆ ครอบคลุมความรู้ และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับโภชนาการ การป้องกันรักษาสุขภาพอนามัย และการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยก่อนเรียน ซึ่งรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบสามารถยึดหยุ่นได้ตามสภาพความแตกต่างของชุมชน และพื้นฐานความพร้อมของผู้เข้ารับการอบรม

ศาสตราจารย์ พุทธพวน (2534 : 63 – 65) ได้พัฒนาหลักสูตรเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการป้องกันการใช้ยาผิดและยาเสพติดสำหรับบุคลากรในงานสาธารณสุขมูลฐานโดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อดูสภาพปัญหาและความต้องการ การป้องกันการใช้ยาผิดและยาเสพติด รวมตลอดถึงการวิเคราะห์โครงการฝึกอบรมอาสาสมัครป้องกันการใช้ยาเสพติด

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการสร้างและพัฒนาโครงร่างหลักสูตร โดยพิจารณาสภาพปัญหาและข้อมูลที่ได้รับจากขั้นที่ 1 ประกอบการพิจารณานโยบายของชาติมากำหนดเป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและหน่วยการอบรม จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เนื้อหาสาระกิจกรรมและวิธีการ อบรม วิธีการประเมินผล แล้วทำการประเมินผลโครงร่างหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตร ดำเนินการในลักษณะการประเมินเพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตร โดยการทดลองใช้กับผู้เข้ารับการอบรม

ขั้นตอนที่ 4 พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร นำผลที่ได้จากการทดลองใช้มาปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ผลการวิจัยได้หลักสูตรฝึกอบรมป้องกันไข้ยาผิดและยาเสพติดสำหรับบุคลากรในทางสาธารณสุขมูลฐานที่มีองค์ประกอบสำคัญคือ สภาพปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เนื้อหาการอบรม กิจกรรมและวิธีการอบรม วิธีการประเมินผลเข้ารับการอบรม โดยมีรายละเอียดขององค์ประกอบต่างๆ ครอบคลุมความรู้ในการป้องกันการไข้ยาผิดและยาเสพติด ซึ่งองค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบสามารถยืดหยุ่นได้ตามพื้นฐานและความพร้อมของผู้เข้ารับการอบรม

วิชิต สุรัตน์เรืองชัย (2534 : 81 – 88) ได้พัฒนาหลักสูตรเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์สำหรับครูประถมศึกษา โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างหลักสูตร โดยการศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับครูประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 สร้างหลักสูตรที่ประกอบด้วยสภาพปัญหาและความจำเป็น จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายเฉพาะ เนื้อหาการฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม และวิธีประเมินผล แล้วทำการประเมินผลโครงร่างหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร ดำเนินการในลักษณะการประเมินเพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตร โดยการทดลองใช้กับผู้เข้ารับการอบรม

ขั้นตอนที่ 4 ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร นำผลที่ได้จากขั้นที่ 3 มาแก้ไขปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 5 การติดตามผล เป็นการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทดลองใช้หลักสูตรว่าจะส่งผลต่อการอบรมหรือไม่ เป็นการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรอีกขั้นตอนหนึ่ง

ผลการวิจัยได้หลักสูตรการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์สำหรับครูประถมศึกษา ที่มีส่วนประกอบที่สำคัญดังนี้ สภาพปัญหาและความจำเป็น จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายเฉพาะเนื้อหาสาระ กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรมวิธีประเมินผล โดยมีรายละเอียดขององค์ประกอบสามารถยืดหยุ่นได้ตามพื้นฐานและความพร้อมของผู้เรียน

เอกชัย เอื้อเฟื้อ (2537 : 47 – 86) ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นผู้นำและการทำงานกลุ่ม สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตร โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาสภาพที่จำเป็นและต้องการในการพัฒนาเสริมสร้างความเป็นผู้นำและการทำงานกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตรและการตรวจสอบเอกสารหลักสูตร โดยพิจารณาสภาพปัญหาและความจำเป็น รวมทั้งคุณลักษณะที่ต้องการเสริมสร้างจากขั้นตอนที่ 1 มากำหนดเป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาและหน่วยฝึกอบรม กิจกรรม วิธีฝึกอบรม และวิธีประเมินผู้เข้ารับการฝึกอบรม แล้วมีการตรวจสอบเอกสารหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรและประเมินหลักสูตร ดำเนินการในลักษณะการประเมินเพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตร โดยทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่ต้องการศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงและแก้ไขหลักสูตร นำผลจากการทดลองใช้มาปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูง โดยเฉพาะตัวหลักสูตรให้รัดกุมยิ่งขึ้นทั้งจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระและวิธีการฝึกอบรม

ผลการวิจัยได้หลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นผู้นำและการทำงานเป็นกลุ่ม สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบของตัวหลักสูตรที่สำคัญคือ หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร หัวข้อวิชาการฝึกอบรม จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เนื้อหาการฝึกอบรม กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม และวิธีประเมินผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยมีรายละเอียดจากองค์ประกอบต่าง ๆ ครอบคลุมการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นผู้นำและการทำงานเป็นกลุ่ม สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ยึดหยุ่นได้ตามสภาพและกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรม

จุไร ชุมรัมย์ (2538 : 110 – 117) ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพของบุคลากรฝ่ายกิจกรรมนักศึกษาของสถาบันราชภัฏวชิรเวศน์บุรีรัมย์ เรื่องการสร้างและพัฒนาคณะทำงาน แบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับสมรรถภาพข้อมูลมาสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับสมรรถภาพที่จำเป็นของบุคลากร จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานกิจการนักศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตรและการตรวจสอบเอกสารหลักสูตร โดยการพิจารณาความเป็นมาของการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม พัฒนาจุดประสงค์ของการฝึกอบรม หัวข้อวิชาการฝึกอบรม เนื้อหากิจกรรม สื่อ วิธีการฝึกอบรมและประเมินผลหลักสูตร แล้วมีการตรวจสอบเอกสารหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรและการประเมินหลักสูตร ดำเนินการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตร โดยการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นบุคลากรฝ่ายกิจการนักศึกษาที่ต้องการศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร นำผลการทดลองมาใช้ปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสูง เพื่อให้เป็นหลักสูตรฝึกอบรมที่สมบูรณ์

ผลการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ ได้หลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างลักษณะบุคลากรฝ่ายกิจการนักศึกษาของสถาบันราชภัฏ เรื่องการสร้างและพัฒนาทีมงานที่ประกอบด้วยหลักสูตรฝึกอบรมที่มีส่วนประกอบของหลักสูตรคือ หลักการและเหตุผลจุดมุ่งหมายของหลักสูตร หัวข้อวิชาการฝึกอบรม และวิธีประเมินผลผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยมีรายละเอียดครอบคลุมการเสริมสร้างสมรรถภาพบุคลากรฝ่ายกิจการนักศึกษาของสถาบันราชภัฏ

กรอบความคิดสำหรับการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม (ดังภาพประกอบ 6)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ เป็นการศึกษาในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีขั้นตอนในการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร

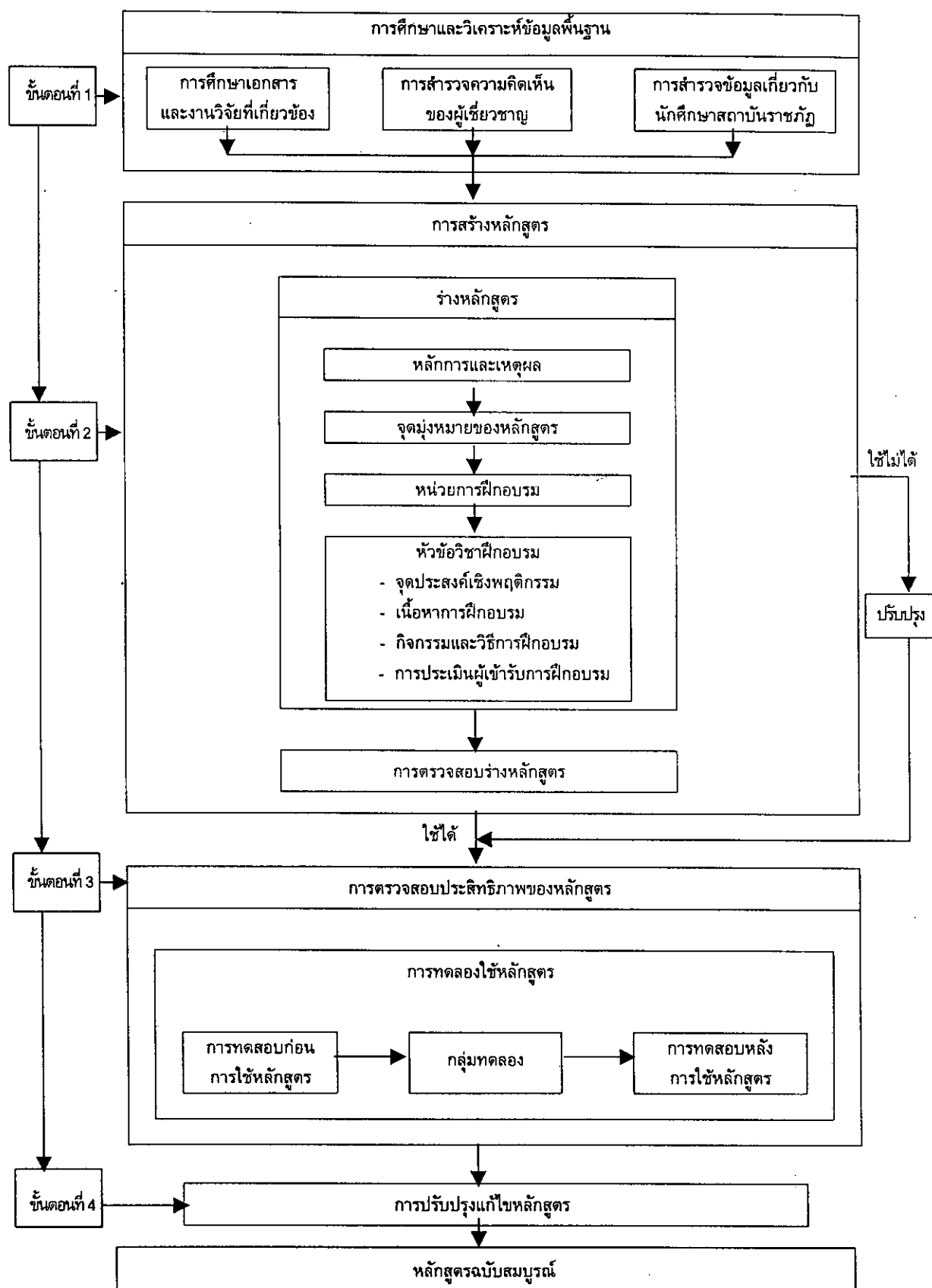
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนนี้เป็นการจัดเตรียมและกำหนดข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นและต้องการ ซึ่งใช้ 3 แนวทาง คือ แนวทางที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ แนวทางที่ 2 การสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และแนวทางที่ 3 การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับนักศึกษาสถาบันราชภัฏตามความต้องการของผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา บัณฑิตของสถาบันราชภัฏ และหัวหน้าหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตร ขั้นตอนนี้เป็นการร่างหลักสูตรให้สอดคล้องกับคุณลักษณะที่จำเป็นต้องเสริมสร้างที่สำรวจได้จากขั้นตอนที่ 1 การดำเนินการในขั้นตอนที่ 2 นี้ แบ่งออกเป็น 3 ระยะคือ ระยะที่ 1 การร่างหลักสูตร ระยะที่ 2 การตรวจสอบร่างหลักสูตร และระยะที่ 3 การปรับปรุงร่างหลักสูตรเพื่อนำไปทดลองใช้ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร ขั้นตอนนี้เป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรโดยการทดลองใช้กับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ วิธีการในการดำเนินการคือ การทดลองใช้หลักสูตรและการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรตามเกณฑ์ที่นิยามไว้

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ขั้นตอนนี้เป็นการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรจากการประเมินประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีลักษณะสมบูรณ์ พร้อมทั้งจะนำไปใช้กับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏต่อไป

จากขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว สามารถแสดงเป็นแผนภาพ
ดังภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ

การดำเนินการวิจัย มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่นำมาใช้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ แบ่งเป็นแนวทางการดำเนินการได้ 3 แนวทาง คือ

แนวทางที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวทางนี้เป็นการศึกษาเพื่อจัดเตรียมและกำหนดข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ โดยการนำเนื้อหาสาระจากทฤษฎีของเลอร์เนอร์ (Lerner. 1958) คาล์ล (Kahl. 1968) โรเจอร์ (Rogers. 1969) อิงเคเลส และสมิธ (Inkeles and Smith. 1974) และดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538) งานวิจัยของโกวโยวกา และเกวลี (Goyaoga and Kevalee. 1973) จารึก ชุกิตติกุล (2523) จันทนา เลือดกุ่มศรี (2534) และศึกษาแนวทางการปฏิรูปคุณลักษณะที่สำคัญของบัณฑิตของกระทรวงศึกษาธิการ (2540) นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ 11 คุณลักษณะได้แก่ ยอมรับประสบการณ์ใหม่ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะประชาธิปไตย มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง การพัฒนาทางความคิด สุขภาพจิต และการยอมรับปทัสฐานทางสังคม

แนวทางที่ 2 การสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

แนวทางนี้เป็นการศึกษาเพื่อจัดเตรียมข้อมูลด้านความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญโดยสำรวจเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจสำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏใน 2 ลักษณะ คือ

1. สำรวจสภาพปัญหา สาเหตุ แนวทาง วิธีดำเนินการเสริมสร้างคุณลักษณะที่จำเป็นและความคิดเห็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ 11 คุณลักษณะตามแนวทางที่ 1 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ (ภาคผนวก ก) ชนิดจดบันทึกความคิดเห็นแบบความเรียง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 20 คน (ภาคผนวก ง) เกี่ยวกับความคิดเห็นประเด็นต่าง ๆ ข้างต้น แล้วนำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อเป็นข้อมูล

ในการพัฒนาหลักสูตรในหัวข้อหลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระ กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม

2. สํารวจเนื้อหาสาระเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ ที่จำเป็นต้องเสริมสร้างเพิ่มเติมตามลำดับก่อนและหลัง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เชี่ยวชาญ (ภาคผนวก ง) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อข้อคำถามที่เป็นคุณลักษณะ ความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ 11 คุณลักษณะที่นำมาเปรียบเทียบเป็นรายคู่ จำนวน 55 ข้อ (ภาคผนวก ก) ผู้เชี่ยวชาญเลือกคุณลักษณะที่เห็นว่าจำเป็นต้องพัฒนามากกว่าในคู่ นั้น ๆ จากนั้นนำผลมาวิเคราะห์เพื่อหาอันดับ (ภาคผนวก ค) เลือกคุณลักษณะที่มีลำดับสูงไว้ 8 คุณลักษณะ คือ มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง เหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะประชาธิปไตย ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ การพัฒนาทางความคิด การเห็นคุณค่าในตนเอง และยอมรับประสบการณ์ใหม่ เพื่อดำเนินการในแนวทางที่ 3 ต่อไป

แนวทางที่ 3 การสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่ต้องการเสริมสร้าง

แนวทางนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยในแนวทางที่ 1 และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในแนวทางที่ 2 มาสำรวจความต้องการของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจทั้ง 8 คุณลักษณะที่คัดเลือกไว้ในแนวทางที่ 2 โดยผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร จำนวน 374 คน อาจารย์ จำนวน 7,326 คน นักศึกษา จำนวน 18,081 คน บัณฑิต จำนวน 144,921 คน หัวหน้าหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 34,465 คน และหัวหน้าหน่วยงานภาคเอกชน จำนวน 2,738 คน รวมประชากร จำนวน 212,895 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแนวทางนี้ คือ ผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา บัณฑิตของสถาบันราชภัฏ และหัวหน้าหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งได้รับการเลือกจากประชากร ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1,524 คน โดยมีการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1.1 สถาบันราชภัฏ กำหนดสถาบันราชภัฏเป็นกลุ่มตัวอย่าง 34 สถาบัน จากสถาบันราชภัฏ 36 สถาบัน

1.2 ผู้บริหารสถาบันราชภัฏ ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และบัณฑิต ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นอธิการบดี จำนวน

34 คน รองอธิการบดี จำนวน 68 คน คณบดี จำนวน 102 คน หัวหน้าหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 100 คน หัวหน้าหน่วยงานภาคเอกชน จำนวน 50 คน และบัณฑิต จำนวน 400 คน รวมจำนวน 754 คน

1.3 อาจารย์ และนักศึกษา ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างตามหน่วย สถาบันราชภัฏ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของยามาเน (Yamane. 1967 : 886 – 887) ได้อาจารย์ จำนวน 378 คน และนักศึกษา จำนวน 392 คน รวมจำนวน 770 คน

2. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวิธีการดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ

2.2 ศึกษาคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่จำเป็นต้องเสริมสร้าง 8 ลักษณะ และจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในแนวทางที่ 2

2.3 สร้างนิยามปฏิบัติการคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยแต่ละคุณลักษณะที่จำเป็นต้องเสริมสร้างทั้ง 8 คุณลักษณะ

2.4 สร้างข้อคำถามวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการให้เสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจตามนิยามปฏิบัติการ โดยมีมาตราวัด 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ประกอบคำถาม และมีคำถามปลายเปิด เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย วิธีการฝึกอบรม กิจกรรม สื่อการฝึกอบรม และวิธีการประเมินผล

2.5 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน (ภาคผนวก ง) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เมื่อได้ข้อเสนอแนะมาแล้ว ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ต่อไป

เนื้อหาสาระในแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนั้น เป็นคำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการให้เสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ 8 คุณลักษณะ ๆ ละ 7 ข้อคำถาม รวมทั้งฉบับมีจำนวน 56 ข้อคำถาม (ภาคผนวก ก)

2.6 นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้ว
ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง 6 กลุ่ม จำนวน 40 คน เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดย
การหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม (Item – total correlation) ได้ค่าประสิทธิ์
สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.40 ถึง 0.86 ซึ่งทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
ดังนี้

- 2.6.1 มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง เท่ากับ 0.48 – 0.80
- 2.6.2 เหตุผลเชิงจริยธรรม เท่ากับ 0.65 – 0.86
- 2.6.3 ลักษณะประชาธิปไตย เท่ากับ 0.59 – 0.85
- 2.6.4 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ เท่ากับ 0.40 – 0.70
- 2.6.5 การพัฒนาทางความคิด เท่ากับ 0.68 – 0.80
- 2.6.6 การเห็นคุณค่าในตนเอง เท่ากับ 0.41 – 0.84
- 2.6.7 สุขภาพจิต เท่ากับ 0.62 – 0.82
- 2.6.8 ยอมรับประสบการณ์ใหม่ เท่ากับ 0.54 – 0.82

2.7 นำแบบสอบถามที่มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเที่ยงตรง
เชิงโครงสร้างไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง 6 กลุ่ม จำนวน 40 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบ
สอบถามโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นแต่ละคุณลักษณะดังนี้

- 2.7.1 มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง เท่ากับ 0.88
- 2.7.2 เหตุผลเชิงจริยธรรม เท่ากับ 0.92
- 2.7.3 ลักษณะประชาธิปไตย เท่ากับ 0.92
- 2.7.4 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ เท่ากับ 0.77
- 2.7.5 การพัฒนาทางความคิด เท่ากับ 0.91
- 2.7.6 การเห็นคุณค่าในตนเอง เท่ากับ 0.88
- 2.7.7 สุขภาพจิต เท่ากับ 0.92
- 2.7.8 ยอมรับประสบการณ์ใหม่ เท่ากับ 0.87

3. เกณฑ์ในการให้คะแนนแบบสอบถาม

ผู้วิจัยให้คะแนนตามตัวเลือกทั้ง 5 ระดับ โดยกำหนดค่าน้ำหนักคะแนนของข้อคำถาม ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง มีความต้องการเสริมสร้างคุณลักษณะนั้นมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง มีความต้องการเสริมสร้างคุณลักษณะนั้นมาก

คะแนน 3 หมายถึง มีความต้องการเสริมสร้างคุณลักษณะนั้นปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง มีความต้องการเสริมสร้างคุณลักษณะนั้นน้อย

คะแนน 1 หมายถึง มีความต้องการเสริมสร้างคุณลักษณะนั้นน้อยที่สุด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

4.1 ผู้วิจัยขอหนังสือมาจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อขออนุญาตระเหในการตอบแบบสอบถาม

4.2 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามถึงกลุ่มตัวอย่างที่เลือกไว้ 6 กลุ่ม ทางไปรษณีย์และให้ส่งกลับ รวมทั้งเก็บรวบรวมด้วยตนเองบางส่วน

5. การวิเคราะห์หาความสอดคล้องของความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการให้มีการเสริมสร้างคุณลักษณะทั้ง 8 คุณลักษณะ

ผู้วิจัยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการให้เสริมสร้างคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง 6 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา บัณฑิต หัวหน้าหน่วยงานภาครัฐและหัวหน้าหน่วยงานภาคเอกชน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way ANOVA) ได้คุณลักษณะที่ต้องการเสริมสร้าง 3 คุณลักษณะ คือ ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ การเห็นคุณค่าในตนเอง และลักษณะประชาธิปไตย (ดูรายละเอียดในตาราง 1)

สำหรับค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์ประกอบของคุณลักษณะดังกล่าวมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.53 ถึง 4.21 และมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานตั้งแต่ 0.72 ถึง 0.97 (ภาคผนวก ค)

6. การคัดเลือกคุณลักษณะที่จำเป็นต้องเสริมสร้างมาพัฒนาหลักสูตร

ฝึกอบรม และวิธีการคัดเลือก

ในการพิจารณาหาคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ คุณลักษณะใดที่นำมาสร้างหลักสูตรฝึกอบรม มีเกณฑ์พิจารณา 2 ประการ ดังนี้

6.1 เลือกคุณลักษณะที่กลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 กลุ่ม มีความคิดเห็น สอดคล้องกันว่าต้องการให้ฝึกอบรม โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ถ้าความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติถือว่าสอดคล้องกัน

6.2 เลือกคุณลักษณะที่กลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 กลุ่ม มีความต้องการให้ ฝึกอบรม โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะนั้นที่มีค่าตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป

เมื่อพิจารณาข้อ 6.1 และ 6.2 แล้วคัดเลือกคุณลักษณะความเป็นคน ทันสมัยด้านจิตใจ ได้ 3 คุณลักษณะ ได้แก่ ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ การเห็นคุณค่าในตนเอง และลักษณะประชาธิปไตย มาพัฒนาเป็นหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้าง คุณลักษณะดังกล่าวต่อไปในขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตร

การดำเนินการในขั้นตอนนี้เป็นการร่างหลักสูตรให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่ต้องการเสริมสร้างในขั้นตอนที่ 1 ในขั้นตอนนี้ได้ดำเนินการเป็น 3 ระยะ คือ การร่างหลักสูตร การตรวจสอบร่างหลักสูตรและ การปรับปรุงร่างหลักสูตร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 การร่างหลักสูตร

ผู้วิจัยนำคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่ต้องการเสริมสร้าง จากการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 มาพัฒนาเป็นหลักสูตร โดยกำหนดให้คุณลักษณะหนึ่ง ๆ เป็นหน่วย การฝึกอบรม และองค์ประกอบหนึ่งหรือหลายองค์ประกอบของแต่ละคุณลักษณะนั้นเป็นหัวข้อ หรือเนื้อหาสาระในการฝึกอบรม ดังนั้นร่างหลักสูตรในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. ส่วนประกอบของร่างหลักสูตร แบ่งเป็น

1.1 หลักการและเหตุผล

1.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1.3 หน่วยการฝึกอบรม และหัวข้อวิชาฝึกอบรม ประกอบด้วย

1.3.1 จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1.3.2 เนื้อหาการฝึกอบรม

1.3.3 กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม

1.3.4 การประเมินผลผู้เข้ารับการฝึกอบรม

2. การกำหนดเนื้อหาในแต่ละส่วนของร่างหลักสูตร ดำเนินการดังนี้

2.1 กำหนดหลักการและเหตุผล กำหนดตามความจำเป็นโดยพิจารณาข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา บัณฑิต และหัวหน้าหน่วยงานภาครัฐและเอกชน นำมากำหนดเป็นขอบเขตของหลักสูตรฝึกอบรม และเป็นแนวทางประกอบในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2.2 กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กำหนดให้สอดคล้องกับความจำเป็น โดยคาดหวังว่าเมื่อกำหนดและดำเนินการตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้ว สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรไว้เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เกิดความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมในแต่ละคุณลักษณะ

2.3 การกำหนดหน่วยและหัวข้อวิชาการฝึกอบรมของคุณลักษณะต่าง ๆ จะพิจารณาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ในแต่ละหน่วยและหัวข้อวิชาการฝึกอบรมประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ 4 ส่วนคือ

2.3.1 จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เป็นจุดประสงค์ที่กำหนดให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ในการวิจัยครั้งนี้ใช้หลักการฝึกอบรมที่ทำให้เกิดความรู้ เจตคติและพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ตามคุณลักษณะนั้น ๆ

2.3.2 เนื้อหาสาระของการฝึกอบรม กำหนดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ในการวิจัยครั้งนี้เนื้อหาสาระเน้นคุณลักษณะของความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่ต้องการพัฒนาจากขั้นตอนที่ 1 ที่คัดเลือกได้ 3 คุณลักษณะ ได้แก่

ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ การเห็นคุณค่าในตนเอง และลักษณะประชาธิปไตย

2.3.3 กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม กำหนดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและเนื้อหาสาระของหลักสูตร ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยกำหนดวิธีการฝึกอบรมและกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม ดังนั้นวิธีการฝึกอบรมจึงมุ่งพัฒนาและปลูกฝังความรู้ เจตคติเพื่อให้เกิดพฤติกรรม โดยใช้วิธีเปลี่ยน เพิ่มคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และลดคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ ด้วยการใช้เครื่องมือ หรือกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาพัฒนาคุณลักษณะนั้น ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกอบรมในการวิจัยครั้งนี้ เป็นหลักสูตรฝึกอบรมที่ใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และการปรับพฤติกรรมนำเนื้อหาสาระ เพื่อใช้พัฒนาความรู้ เจตคติและพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ ปริมาณกิจกรรมและวิธีการดำเนินกิจกรรมแตกต่างกันตามคุณลักษณะและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมทั้งนี้ใช้กิจกรรม 8 – 14 กิจกรรม และสื่อเสริมตามความเหมาะสมสำหรับการฝึกอบรมในแต่ละคุณลักษณะ

2.3.4 การประเมินผู้เข้ารับการฝึกอบรม กำหนดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและเนื้อหาสาระของหลักสูตร การประเมินผล ในการวิจัยนี้ได้ทำการประเมินผลผู้เข้ารับการฝึกอบรมใน 2 ลักษณะ คือ

2.3.4.1 การประเมินสัมฤทธิ์ผลของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยการประเมินก่อนและหลังการฝึกอบรม เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ แบบวัดเจตคติต่อความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ และแบบวัดพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ (ภาคผนวก ข)

2.3.4.2 การประเมินการใช้หลักสูตร เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรผู้ให้การฝึกอบรม (ภาคผนวก ก)

3. การเขียนเอกสารหลักสูตร

ผู้วิจัยกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ดังนี้

3.1 ความเป็นมาของการฝึกอบรม

3.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

3.3 หน่วยการฝึกอบรมและหัวข้อวิชาการฝึกอบรม

3.3.1 จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

3.3.2 เนื้อหาการฝึกอบรม

3.3.3 กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม

3.3.4 สื่อการฝึกอบรม

3.3.5 การประเมินผล

ระยะที่ 2 การตรวจสอบร่างหลักสูตร

การตรวจสอบร่างหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ เป็นการประเมินก่อนนำไปทดลองใช้ เพื่อศึกษาข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไขในด้านความเหมาะสมและความสอดคล้องภายในองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร รายละเอียดมีดังนี้

1. สิ่งที่ต้องตรวจสอบ

1.1 ตรวจสอบจุดมุ่งหมายของหลักสูตรว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้สอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่สำคัญและต้องการเสริมสร้างและหลักการฝึกอบรมหรือไม่ ถ้าดำเนินการได้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้วสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะที่จำเป็นและต้องการได้ และลดปัญหาที่ต้องการลดได้มากน้อยเพียงใด

1.2 ตรวจสอบจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของแต่ละหน่วยหรือหัวข้อวิชาการฝึกอบรมว่ามีความสอดคล้องและครอบคลุมจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่เพียงใด

1.3 ตรวจสอบความสอดคล้องภายในของร่างหลักสูตร โดยพิจารณาส่วนประกอบของร่างหลักสูตร ได้แก่

1.3.1 จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมมีความสอดคล้องกับเนื้อหาสาระในการฝึกอบรมหรือไม่ เพียงใด

1.3.2 เนื้อหาการฝึกอบรม วิธีการฝึกอบรมและกิจกรรมมีความสอดคล้องกันหรือไม่ เพียงใด

1.3.3 จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมมีความสอดคล้องกับวิธีการประเมินผลผู้เข้ารับการฝึกอบรมหรือไม่ เพียงใด

2. วิธีการตรวจสอบ

2.1 การกำหนดผู้ตรวจสอบร่างหลักสูตร ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ตรวจสอบร่างหลักสูตร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรและการสอน การอุดมศึกษา จิตวิทยา พฤติกรรมศาสตร์ การวัดและประเมินผล จำนวน 10 คน (ภาคผนวก ง)

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบ ผู้วิจัยสร้างแบบขึ้นจากเนื้อหาในร่างหลักสูตรตามขั้นตอนดังนี้

2.2.1 ศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ของหลักสูตร

2.2.2 กำหนดประเด็นต่าง ๆ ที่จะตรวจสอบแล้วนำมาเขียนเป็นข้อคำถาม

2.2.3 นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบประเด็นต่าง ๆ ลักษณะของข้อคำถาม และภาษาที่ใช้

2.2.4 นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับผู้เชี่ยวชาญที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน จากนั้นนำมาปรับปรุงเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ ใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบต่อไป

2.3 ลักษณะเครื่องมือและหัวข้อที่ใช้ในการตรวจสอบ

การตรวจสอบร่างหลักสูตร ใช้เครื่องมือซึ่งเป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นในข้อ 2.2 มาตรวจสอบ โดยมุ่งตรวจสอบใน 2 ประเด็น คือ

2.3.1 ความเหมาะสมของส่วนประกอบของหลักสูตร ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ เหมาะสมมากที่สุด เหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อย และเหมาะสมน้อยที่สุด ส่วนประกอบที่ประเมินคือ ความเป็นมาของหลักสูตรหรือหลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหาการฝึกอบรม วิธีการฝึกอบรม กิจกรรม และวิธีการประเมินผล ผู้เข้ารับการฝึกอบรม (ภาคผนวก ก)

2.3.2 ความสอดคล้องของส่วนประกอบของหลักสูตร ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ คือ สอดคล้อง ไม่แน่ใจ ไม่สอดคล้อง ส่วนประกอบที่ประเมินคือ ความเป็นมาของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหาการฝึกอบรม วิธีการฝึกอบรม กิจกรรม และวิธีการประเมิน
ผลผู้เข้ารับการฝึกอบรม (ภาคผนวก ก)

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำร่างหลักสูตร
และแบบประเมินร่างหลักสูตร (ภาคผนวก ก) ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน (ภาคผนวก ง)
ตอบโดยอิสระและขอคำแนะนำเพิ่มเติม หลังจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบร่างหลักสูตรแล้ว

2.5 วิธีการจัดกระทำกับข้อมูลจากแบบประเมินร่างหลักสูตร

วิธีการจัดกระทำกับข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

2.5.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมิน

2.5.2 ตั้งเกณฑ์ในการพิจารณา

2.5.2.1 . การพิจารณาความเหมาะสม โดยการนำคำตอบ
ของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนให้ค่าน้ำหนักเป็นคะแนน ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง เหมาะสมมาก

คะแนน 3 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง เหมาะสมน้อย

คะแนน 1 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักของคะแนนแบ่งออกเป็น

5 ระดับ คือ

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง เหมาะสมมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง เหมาะสมน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

การกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของความเหมาะสม คือ ถ้าค่าเฉลี่ย
ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีค่าตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ถือว่าหลักสูตรฝึกอบรมมีคุณภาพ
เหมาะสม

2.5.2.2 การพิจารณาดัชนีความสอดคล้อง โดยนำคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมาแปลงเป็นคะแนน

มีความเห็นว่า สอดคล้อง กำหนดค่าคะแนนเป็น +1

มีความเห็นว่า ไม่แน่ใจ กำหนดค่าคะแนนเป็น 0

มีความเห็นว่า ไม่สอดคล้อง กำหนดค่าคะแนนเป็น -1

จากนั้นนำมาแทนค่าในสูตรหาดัชนีความสอดคล้อง ถ้าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ถือว่ามีความสอดคล้องกัน นั่นคือร่างหลักสูตรฝึกอบรมใช้ได้

2.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการใน 2 ลักษณะ คือ

2.6.1 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของร่างหลักสูตร โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2.6.2 ข้อมูลที่ได้จากการถามผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของร่างหลักสูตร โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency) (สำเร็จ บุญเรืองรัตน์, 2529 : 95)

ระยะที่ 3 การปรับปรุงหลักสูตรและการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลหลักสูตร

ผลจากการประเมินร่างหลักสูตรฝึกอบรมของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยนำมาเป็นเกณฑ์ในการปรับปรุงหลักสูตร โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของร่างหลักสูตร ถ้าค่าเฉลี่ยของส่วนประกอบของหลักสูตร เท่ากับ 3.51 ขึ้นไป แสดงว่ามีความเหมาะสมมาก ผู้วิจัยกำหนดให้คงไว้ในหลักสูตรฝึกอบรม และผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องในส่วนประกอบของหลักสูตร ถ้าได้ค่าความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป แสดงว่ามีความสอดคล้องและนำไปใช้ในการวิจัยได้

2. ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญนอกเหนือจากข้อคำถาม เมื่อผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีความเห็นสอดคล้องกัน ผู้วิจัยพิจารณานำไปเพิ่มเติมไว้ในหลักสูตรโดยคำนึงถึงพื้นฐานของผู้เข้ารับการศึกษาเป็นสำคัญด้วย

3. การสร้างเครื่องมือวัดเพื่อประเมินผลผู้เข้ารับการฝึกอบรม เครื่องมือวัดที่ใช้ประเมินผู้เข้ารับการฝึกอบรมครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ แบบทดสอบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติ และแบบวัดพฤติกรรม โดยมีแนวการสร้างแต่ละฉบับดังนี้

3.1 แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจดังนี้

3.1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่ต้องเสริมสร้างทั้ง 3 คุณลักษณะและวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระแต่ละคุณลักษณะ และจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

3.1.2 นำข้อมูลในข้อ 3.1.1 มาสร้างแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ของแต่ละคุณลักษณะ รวม 3 ฉบับ

3.1.3 หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน (ภาคผนวก ง) พิจารณาความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาของข้อทดสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุง

3.1.4 หาความยากง่ายรายข้อโดยนำแบบทดสอบทั้ง 3 ฉบับไปทดสอบกับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ จำนวน 40 คน ใช้เกณฑ์การจำแนกกลุ่มสูง – กลุ่มต่ำร้อยละ 27 วิเคราะห์เชิงสถิติตามสูตรของฟินด์เลย์ (Findley) และสูตรของจอห์นสัน (Johnson) (ประกอบ กรรณสูตร. 2524 : 39 – 41) คัดข้อทดสอบที่มีความยากง่ายรายข้อระหว่าง 0.31 – 0.77 (ภาคผนวก ค) คุณลักษณะละ 25 ข้อ 3 คุณลักษณะ รวม 75 ข้อ (ภาคผนวก ข)

3.1.5 หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยนำแบบทดสอบที่คัดเลือกรายข้อแล้วมาทดสอบเพื่อหาความเชื่อมั่นทั้งฉบับกับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ จำนวน 35 คน แล้ววิเคราะห์โดยใช้สูตรของคูเดอร์ริชาร์ดสัน 20 (KR – 20) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้ง 3 ฉบับ ดังนี้

3.1.5.1 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

เท่ากับ 0.79

3.1.5.2 การเห็นคุณค่าในตนเอง เท่ากับ 0.81

3.1.5.3 ลักษณะประชาธิปไตย เท่ากับ 0.85

3.2 แบบวัดเจตคติต่อความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ

ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดเจตคติต่อความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ

ดังนี้

3.2.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ

คุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่ต้องการเสริมสร้างทั้ง 3 คุณลักษณะและสร้างนิยามปฏิบัติการ

3.2.2 สร้างแบบวัดเจตคติต่อความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ

3 ฉบับ ตามนิยามปฏิบัติการ โดยใช้มาตรวัด ชนิด 6 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย และน้อยที่สุด

3.2.3 นำแบบวัดเจตคติที่สร้างขึ้นทั้ง 3 ฉบับ ให้ผู้เชี่ยวชาญ

จำนวน 7 คน (ภาคผนวก ง) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุง

3.2.4 นำแบบวัดเจตคติที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้ว

ไปทดสอบกับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ จำนวน 35 คน เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม (Item - total correlation) ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ซึ่งทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนี้

3.2.4.1 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ เท่ากับ

0.38 – 0.80

3.2.4.2 การเห็นคุณค่าในตนเอง เท่ากับ 0.38 – 0.73

3.2.4.3 ลักษณะประชาธิปไตย เท่ากับ 0.50 – 0.79

3.2.5 หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยนำแบบวัดไปทดสอบกับ

นักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ จำนวน 40 คน แล้วใช้เกณฑ์กลุ่มสูงและกลุ่มต่ำร้อยละ 25 วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกด้วยการทดสอบค่าที (t-test) (ภาคผนวก ค) และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าที (t-test) ตั้งแต่ 2.80 – 15.92 (ภาคผนวก ข) ดังนี้

3.2.5.1 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ 17 ข้อ

3.2.5.2 การเห็นคุณค่าในตนเอง 17 ข้อ

3.2.5.3 ลักษณะประชาธิปไตย 18 ข้อ

3.2.6 นำแบบวัดเจตคติทั้ง 3 ฉบับ ที่มีจำนวนข้อครอบคลุมเนื้อหาไปทดสอบกับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ จำนวน 35 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นทั้งฉบับด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นดังนี้

3.2.6.1 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ เท่ากับ 0.74

3.2.6.2 การเห็นคุณค่าในตนเอง เท่ากับ 0.79

3.2.6.3 ลักษณะประชาธิปไตย เท่ากับ 0.92

3.3 แบบวัดพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ

ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ ดังนี้

3.3.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่ต้องการเสริมสร้างทั้ง 3 คุณลักษณะและสร้างนิยมปฏิบัติการ

3.3.2 สร้างแบบวัดพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ 3 ฉบับ ตามนิยมปฏิบัติการ โดยใช้มาตรประเมินรวมค่า ชนิด 6 ระดับ คือ เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง และไม่เคยเลย ซึ่งข้อคำถามฉบับนี้มีทั้งทางบวกและทางลบครอบคลุมพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ

3.3.3 นำแบบวัดพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่สร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญ (ภาคผนวก ง) จำนวน 7 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุง

3.3.4 นำแบบวัดพฤติกรรมที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาไปทดสอบกับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ จำนวน 35 คน เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม (Item – total correlation) ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ซึ่งทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ดังนี้

3.3.4.1 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ เท่ากับ 0.48 – 0.81

3.3.4.2 การเห็นคุณค่าในตนเอง เท่ากับ 0.42 – 0.74

3.3.4.3 ลักษณะประชาธิปไตย เท่ากับ 0.43 – 0.74

3.3.5 หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยนำแบบวัดไปทดสอบกับ นักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ จำนวน 40 คน แล้วใช้เกณฑ์กลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ ร้อยละ 25 วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกด้วยการทดสอบค่าที (t-test) (ภาคผนวก ค) และ คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าที (t-test) ตั้งแต่ 2.11 – 8.19 ไว้ดังนี้

3.3.5.1 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ 18 ข้อ

3.3.5.2 การเห็นคุณค่าในตนเอง 18 ข้อ

3.3.5.3 ลักษณะประชาธิปไตย 18 ข้อ

3.3.6 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดพฤติกรรมโดย ทดสอบกับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ จำนวน 35 คน แล้วหาค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับด้วยวิธีการสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นดังนี้

3.3.6.1 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

เท่ากับ 0.92

3.3.6.2 การเห็นคุณค่าในตนเอง เท่ากับ 0.89

3.3.6.3 ลักษณะประชาธิปไตย เท่ากับ 0.92

3.4 เกณฑ์การให้คะแนนแบบวัดเจตคติและพฤติกรรม

แบบวัดเจตคติหรือพฤติกรรมที่มีข้อความทางบวก ให้คะแนนดังนี้

มากที่สุดหรือเป็นประจำ	ให้ 6 คะแนน
มากหรือบ่อย	ให้ 5 คะแนน
ค่อนข้างมากหรือค่อนข้างบ่อย	ให้ 4 คะแนน
ค่อนข้างน้อยหรือไม่ค่อยบ่อย	ให้ 3 คะแนน
น้อยหรือนาน ๆ ครั้ง	ให้ 2 คะแนน
น้อยที่สุดหรือไม่เคยเลย	ให้ 1 คะแนน

แบบวัดเจตคติหรือพฤติกรรมที่มีข้อความทางลบ

มากที่สุดหรือเป็นประจำ	ให้ 1 คะแนน
มากหรือบ่อย	ให้ 2 คะแนน
ค่อนข้างมากหรือค่อนข้างบ่อย	ให้ 3 คะแนน
ค่อนข้างน้อยหรือไม่ค่อยบ่อย	ให้ 4 คะแนน
น้อยหรือนาน ๆ ครั้ง	ให้ 5 คะแนน
น้อยที่สุดหรือไม่เคยเลย	ให้ 6 คะแนน

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร

ขั้นตอนนี้เป็นการนำหลักสูตรที่พัฒนาแล้วมาทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างในสถานการณ์จริงและประเมินผลหลักสูตร โดยมีการดำเนินการดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของการทดลองใช้หลักสูตร

1.1 เพื่อประเมินการใช้หลักสูตรว่ามีความเหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมหรือไม่เพียงพอ โดยการประเมินด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1.1 ประเมินความเหมาะสมของเนื้อหาสาระ วิธีการฝึกอบรม กิจกรรม และวิธีการประเมินผลจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม

1.1.2 ประเมินปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักสูตร และปัจจัยที่ส่งเสริมหลักสูตรจากวิทยากร

2. แบบแผนการทดลองและการดำเนินการทดลอง

2.1 แบบแผนการทดลอง

ในการทดลองหาประสิทธิภาพของหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ ใช้แผนการทดลองแบบ One Group Pretest Posttest Design (Campbell and Stanley, 1963 : 7)

ทดสอบก่อน	ทดลอง	ทดสอบหลัง
T_1	X	T_2

เมื่อ X แทน การได้รับการทดลองฝึกอบรมตามหลักสูตร

เมื่อ T_1 แทน การทดสอบก่อนการฝึกอบรม

เมื่อ T_2 แทน การทดสอบหลังการฝึกอบรม

2.2 การดำเนินการทดลองใช้หลักสูตร

2.2.1 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำการทดสอบวัดความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจก่อนการฝึกอบรม

2.2.2 ดำเนินการทดลองโดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2.2.3 ทำการทดสอบวัดความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม เมื่อการฝึกอบรมในแต่ละคุณลักษณะเสร็จสิ้น และเมื่อเสร็จสิ้นการอบรมทั้ง 3 คุณลักษณะ

2.2.4 ตรวจสอบสัมฤทธิ์ผลจากแบบทดสอบวัดความรู้ เจตคติและพฤติกรรมทุกคุณลักษณะ แล้วเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจในเชิงสถิติ

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ได้แก่ นักศึกษาระดับชั้นปีที่ 1 สาขาครุศาสตร์ หลักสูตร 4 ปี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2542

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 35 คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองใช้หลักสูตร

4.1 คู่มือวิทยากร ประกอบด้วยความเป็นมาของหลักสูตร จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรมสำหรับการฝึกอบรม คู่มือดังกล่าวจัดเป็นเล่มตามหัวข้อวิชาการฝึกอบรม (ภาคผนวก จ)

4.2 คู่มือผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีลักษณะเป็นโครงสร้างทางความรู้ที่สร้างขึ้นครอบคลุมเนื้อหาในหลักสูตร คู่มือดังกล่าวจัดเป็นเล่มตามหัวข้อวิชาการฝึกอบรม (ภาคผนวก ฉ)

4.3 อุปกรณ์การฝึกอบรม สื่อ และกิจกรรมต่าง ๆ

4.4 แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร ระยะเวลาในการฝึกอบรม สถานที่ฝึกอบรม การนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปใช้ และปัญหาอุปสรรคในการใช้หลักสูตรการฝึกอบรม (ภาคผนวก ก)

4.5 แบบทดสอบวัดความรู้ ชนิดเลือกตอบ แบบวัดเจตคติและแบบวัดพฤติกรรม ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (ภาคผนวก ก)

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

5.1 นำข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติ และแบบวัดพฤติกรรมทั้ง 3 คุณลักษณะ มาหาประสิทธิภาพของหลักสูตรโดยการเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการทดลองด้วยการทดสอบค่าที (t-test) แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (Ferguson. 1981 : 180)

5.2 นำข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบวัดความรู้ทั้ง 3 คุณลักษณะ มาหาประสิทธิภาพของหลักสูตรโดยเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลจากการทดสอบผู้เข้ารับการฝึกอบรมแต่ละหน่วยวิชากับผลรวม กำหนดเกณฑ์ไม่ต่ำกว่า 80/80 โดยใช้สูตร E_1 / E_2 (ฉลองชัย สุรวัฒน์สมบูรณ์. 2528 : 24)

6. การเตรียมการก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม

การเตรียมการก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

6.1 การสร้างเอกสารประกอบการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้สร้างเอกสารประกอบการฝึกอบรม คือ คู่มือวิทยากร คู่มือผู้เข้ารับการฝึกอบรม และเอกสารประกอบการฝึกอบรม

6.2 การจัดเตรียมวิทยากร ผู้วิจัยได้คัดเลือกและเชิญวิทยากรที่มีคุณสมบัติ คือ มีความรู้และประสบการณ์ในการฝึกอบรมคุณลักษณะทางจิตพฤติกรรม และจัดประชุมทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กระบวนการฝึกอบรม และการประเมินผลผู้เข้ารับการฝึกอบรม

6.3 การจัดเตรียมสื่อประกอบการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้จัดทำสื่อประกอบการฝึกอบรมตามกิจกรรมที่ใช้ในการฝึกอบรม

6.4 การคัดเลือกผู้เข้ารับการฝึกอบรม

6.5 การจัดเตรียมห้องและอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรม

6.6 ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม

7. การประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตร

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

7.1 การประเมินผลหลักสูตร

ในการประเมินผลหลักสูตรผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

7.1.1 ผู้เข้ารับการฝึกอบรม สามารถผ่านจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ร้อยละ 80 และสัมฤทธิ์ผลก่อนและหลังการฝึกอบรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

7.1.2 ความคิดเห็นที่มีต่อการใช้หลักสูตรของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และวิทยากร มีความเหมาะสมหรือมีความพอใจในระดับไม่ต่ำกว่ามาก

7.2 เครื่องมือการประเมินผล

การประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร ผู้วิจัยใช้เครื่องมือดังนี้

7.2.1 แบบทดสอบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติ และแบบวัดพฤติกรรม

7.2.2 แบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม

ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการประเมินประสิทธิภาพมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจคุณภาพหลักสูตร และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร สื่อ และกิจกรรมที่ใช้ในการฝึกอบรมต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

หลังจากนำหลักสูตรไปทดลองใช้และได้ประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรแล้ว ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล มาพิจารณาปรับปรุงรายละเอียดในส่วนประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร เพื่อให้มีความถูกต้อง เหมาะสม และสามารถนำไปใช้ฝึกอบรมนักศึกษา สาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจสำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็น 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตร การตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร และการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์ทฤษฎีและงานวิจัยของเลอร์เนอร์ (Lerner) คาห์ล (Kahl) โรเจอร์ (Rogers) อิงเคิลเลสและสมิท (Inkeles and Smith) ดวงเดือน พันธุมนาวิน ไกวโยกาและเกวาลี (Goyaoga and Kevalee) จารึก ชุกิตติกุล จันทนา เลือดกรุงศรี และศึกษาแนวทางการปฏิรูปคุณลักษณะที่สำคัญของบัณฑิตกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า คุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่มีความสอดคล้องกันมี 11 คุณลักษณะ ได้แก่ ยอมรับประสบการณ์ใหม่ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ เหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะประชาธิปไตย มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง การพัฒนาทางความคิด สุขภาพจิต และการยอมรับปทัสฐานทางสังคม

2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสภาพปัญหา สาเหตุแนวทางแก้ไขและวิธีการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ พบว่า นักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏขาดความภาคภูมิใจในการเรียนครู จึงไม่ใฝ่รู้ใฝ่เรียน แสดงออกด้วยความไม่กระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ขาดความมั่นใจและตัดสินใจด้วยตนเอง นอกจากนั้นยังขาดความรับผิดชอบและคิดสร้างสรรค์เป็นเบื้องต้น ซึ่งการพัฒนาควรใช้กระบวนการสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียน โดยการพัฒนาหลักสูตรด้านการพัฒนาจิตลักษณะ ด้วยการใช้กิจกรรมนำเนื้อหา และฝึกอบรมด้วยวิธีกลุ่มสัมพันธ์และการปรับพฤติกรรม

สำหรับการจัดอันดับคุณลักษณะที่ต้องการเสริมสร้างก่อนจาก 11 คุณลักษณะโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า คุณลักษณะที่ต้องการให้เสริมสร้างในนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏอันดับแรก ๆ มี 8 คุณลักษณะ ได้แก่ มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง เหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะประชาธิปไตย ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ การพัฒนาทางความคิด การเห็นคุณค่าในตนเอง สุขภาพจิต และการยอมรับประสบการณ์ใหม่ (ภาคผนวก ค)

3. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ 8 คุณลักษณะที่ต้องการเสริมสร้างของกลุ่มตัวอย่าง 6 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา บัณฑิต หัวหน้าหน่วยงานภาครัฐ และหัวหน้าหน่วยงานภาคเอกชน ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตาราง 1

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่ต้องการเสริมสร้างของกลุ่มตัวอย่าง 6 กลุ่ม

ตัวแปร คุณลักษณะ	ระหว่างกลุ่ม			ภายในกลุ่ม			F
	df	SS	MS	Df	SS	MS	
เหตุผลเชิงจริยธรรม	5	910.32	182.06	1518	47244.49	31.12	5.849**
ลักษณะประชาธิปไตย	5	334.66	66.93	1518	34110.03	22.47	2.978
มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง	5	649.61	129.92	1518	28550.44	18.80	6.907**
การเห็นคุณค่าในตนเอง	5	353.88	70.77	1518	38279.02	25.21	2.806
พัฒนาการทางความคิด	5	749.46	149.89	1518	27987.00	18.43	8.130**
สุขภาพจิต	5	690.50	138.10	1518	36971.93	24.35	5.670**
ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์	5	1050.77	210.55	1518	231631.66	152.59	1.377
ยอมรับประสบการณ์ใหม่	5	693.07	138.61	1518	33562.48	22.10	6.269**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 1 ผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา บัณฑิต หัวหน้าหน่วยงานภาครัฐ และ หัวหน้าหน่วยงานภาคเอกชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ ที่ต้องการเสริมสร้างแตกต่างกัน 5 คุณลักษณะ และไม่แตกต่างกัน 3 คุณลักษณะอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ คุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่ต้องการเสริมสร้างสอดคล้องกัน 3 คุณลักษณะ คือ ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ การเห็นคุณค่าในตนเอง และลักษณะประชาธิปไตย

สำหรับรายละเอียดที่พิจารณาว่าองค์ประกอบเนื้อหาสาระในแต่ละคุณลักษณะที่ต้องการให้เสริมสร้างทั้ง 3 คุณลักษณะตามเกณฑ์ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานที่กำหนดไว้ พบว่า ในแต่ละองค์ประกอบในทุกคุณลักษณะต้องการให้มีการเสริมสร้างในระดับมาก ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตร

1. การร่างหลักสูตร

ผลการนำข้อมูลพื้นฐานในขั้นตอนที่ 1 มากำหนดเพื่อร่างหลักสูตร ได้ผลเป็น ร่างหลักสูตร ประกอบด้วยความเป็นมาของการฝึกอบรม จุดประสงค์ของการฝึกอบรม เนื้อหาสาระในการฝึกอบรม กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม และการประเมินผลในการฝึกอบรม (ภาคผนวก จ) มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ความเป็นมาของการฝึกอบรม

ภารกิจที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษา คือ การสร้างและพัฒนาบัณฑิตที่มี คุณภาพ มีสติปัญญาและมีคุณธรรมออกไปพัฒนาสังคม ผู้ที่เป็นบัณฑิตต้องสามารถปรับ บุคลิกภาพให้ทันกระแสทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อออกไปประกอบอาชีพและพัฒนาอาชีพให้สอดคล้องกับสังคมโลกาวิวัฒน์

สถาบันอุดมศึกษาจะต้องเตรียมความพร้อมให้นักศึกษามีความสมบูรณ์ในคุณลักษณะที่คาดหวังไปทุก ๆ ด้านเพื่อเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ สภาพสังคมปัจจุบันบัณฑิตที่พึงประสงค์ควรมีความเป็นคนทันสมัยทางด้านจิตใจ การยอมรับประสบการณ์ใหม่ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง เชื่อในความสามารถของมนุษย์ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูง เห็นคุณค่าในตนเอง มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง มีลักษณะประชาธิปไตย พัฒนาทางด้านความคิด มีสุขภาพจิตดีและยอมรับปทัสฐานทางสังคม ดังนั้นบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาจะต้องพัฒนาความรู้ความสามารถและจัดประสบการณ์ให้นักศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนที่จะสำเร็จการศึกษาเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์

ผลการวิจัยและสำรวจความต้องการของนักศึกษา บัณฑิต และผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาและบัณฑิตของสถาบันราชภัฏ พบว่า คุณลักษณะที่จำเป็นต้องเสริมสร้างเพื่อให้ นักศึกษาและบัณฑิตสาขาครุศาสตร์มีความสมบูรณ์มากขึ้น คือ ด้านความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ การเห็นคุณค่าในตนเองและลักษณะประชาธิปไตย เกี่ยวกับความเชื่อในความสามารถของมนุษย์นั้น นักศึกษาและบัณฑิตต้องตระหนักถึงความสามารถของตนเอง ทำนายและควบคุม ผลการกระทำของตนเอง กระตือรือร้นที่จะพัฒนาความสามารถของตนด้วยการให้รางวัลตนเอง ไม่เชื่อว่าผลการกระทำเป็นเรื่องของโชคกลางหรือโชคชะตา อีกทั้งนักศึกษาและบัณฑิต สาขาครุศาสตร์ต้องเห็นคุณค่าในตนเอง กล่าวคือ เป็นคนยอมรับความสามารถ ความจริงและความสำเร็จของตนเอง เห็นคุณค่าในเกียรติภูมิของตน มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

ส่วนคุณลักษณะด้านประชาธิปไตย ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาและบัณฑิต สาขาครุศาสตร์ ต้องเป็นผู้รับรู้และตระหนักถึงลักษณะประชาธิปไตย โดยการยอมรับ การกระทำที่ใช้เหตุผลทางปัญญา ให้เกียรติผู้อื่น คำนึงถึงความสามัคคี มีน้ำใจแบ่งปันและร่วมมือกันทำงานหรือกิจกรรมเป็นทีม มีวินัยในตนเองและวินัยในสังคม ยอมรับสิทธิและหน้าที่ ของตนเองที่มีต่อสังคมทั้งในระดับครอบครัว สถาบันทางสังคมและชุมชน

การพัฒนาคุณภาพของนักศึกษาเพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นบัณฑิต ด้วยระบบ การฝึกอบรมเป็นวิธีการศึกษารูปแบบหนึ่งในการพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ความสามารถตาม เป้าหมายที่ต้องการ บัณฑิตสาขาครุศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันราชภัฏเป็นบุคคลที่ สังคมคาดหวังคุณภาพว่า จะมีคุณลักษณะที่พร้อมจะปรับบุคลิกภาพและพัฒนาบุคคลในสังคม

ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน จะเห็นได้ว่า การเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคน
ทันสมัยด้านจิตใจสำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ เป็นส่วนสำคัญจะช่วยให้
การพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ ให้เป็นบัณฑิตที่มีความรู้
ความสามารถตามความต้องการของสังคมและประเทศชาติต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

เพื่อให้นักศึกษาสถาบันราชภัฏที่เข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรนี้เป็น
ผู้มีความรู้ มีเจตคติและมีพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจสูงขึ้นในระดับที่พึงประสงค์

1.3 เนื้อหาสาระในการฝึกอบรม

เนื้อหาสาระในการฝึกอบรมตามหลักสูตรแบ่งเป็น 3 หน่วย คือ หน่วยที่ 1
ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ หน่วยที่ 2 การเห็นคุณค่าในตนเอง และหน่วยที่ 3
ลักษณะประชาธิปไตย

วิธีการเสริมสร้างคุณลักษณะตามหลักสูตรการฝึกอบรม แบ่งออกเป็น
2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การฝึกกิจกรรม และส่วนที่ 2 การสรุปเนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 1 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ แบ่งเป็น 5 หัวข้อวิชา
ดังนี้

หัวข้อวิชาที่ 1 ความหมายและความสำคัญของความเชื่อในความสามารถ
ของมนุษย์

กิจกรรมที่ 1. ผลของการเรียน

เนื้อหาสาระ 1. ความหมายของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

2. ความสำคัญของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

หัวข้อวิชาที่ 2 รับรู้สาเหตุหรือผลและคาดการณ์ผลการกระทำของตนเองเพื่อ

อนาคต

กิจกรรมที่ 1. ทำนายภาพและพฤติกรรม

เนื้อหาสาระ 1. การเกิดความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

2. แนวคิดในการอ้างสาเหตุหรือผลและคาดการณ์

พฤติกรรม

หัวข้อวิชาที่ 3 เชื่อในความสามารถและความพยายามของตนเองเพื่อ
ความสำเร็จ

- กิจกรรมที่ 1. สำเร็จ - ไม่สำเร็จ
2. เกมสร้างตามเงื่อนไข
 3. เกมปริศนาอักษรไขว้
 4. เกมปริศนาตัวเลข

- เนื้อหาสาระ 1. ความเชื่อในความสามารถและความพยายาม
ของตนเอง
2. ความไม่เชื่อในความสามารถและความพยายาม
ของตนเอง
 3. การรับรู้และเชื่อความสามารถและความพยายาม
เป็นสาเหตุของความสำเร็จ
 4. ความสามารถและความพยายามกับความสำเร็จ

หัวข้อวิชาที่ 4 ควบคุมและพัฒนาผลการกระทำของตนด้วยการ
เสริมแรงตนเอง

- กิจกรรมที่ 1. ฝึกด้วยตนเอง

- เนื้อหาสาระ 1. การควบคุมตนเอง
2. การพัฒนาการควบคุมผลการกระทำของตนเอง
ด้วยการให้รางวัลตนเอง

หัวข้อวิชาที่ 5 ผลดีผลเสียที่เกิดกับตนเป็นผลมาจากการกระทำของ
ตนเองไม่ได้เกิดจากโชคชะตา โชคลาง ความบังเอิญหรืออิทธิพลภายนอก

- กิจกรรมที่ 1. อภิปรายกลุ่ม

- เนื้อหาสาระ 1. ผลของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์
2. ผลของความไม่เชื่อในความสามารถของมนุษย์

หน่วยที่ 2 การเห็นคุณค่าในตนเอง แบ่งเป็น 5 หัวข้อวิชาดังนี้ คือ

หัวข้อวิชาที่ 1 ความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเอง

กิจกรรมที่ 1. ราววัลชีวิต

เนื้อหาสาระ 1. ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง

2. ความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเอง

3. แนวทางการเสริมสร้างความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง

หัวข้อวิชาที่ 2 การยอมรับตนเองและผู้อื่น

กิจกรรมที่ 1. สำรวจตัวเอง

2. ทักษะชีวิต

3. สร้างจุดแข็ง

เนื้อหาสาระ 1. ความหมายและมโนภาพเกี่ยวกับ "ตน"

2. องค์ประกอบของความรู้สึกเกี่ยวกับ "ตน"

3. ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดเกี่ยวกับ "ตน" ที่ดี

4. ทักษะชีวิต

5. การยอมรับตนเองและการยอมรับผู้อื่น

หัวข้อวิชาที่ 3 การเห็นคุณค่าในเกียรติภูมิของตนเอง

กิจกรรมที่ 1. ชีวิตที่มีค่า

2. สิ่งที่น่าภูมิใจ

3. สะสมแต้มปี

เนื้อหาสาระ 1. ความหมายของเกียรติภูมิแห่งตน

2. การก่อรูปเกียรติภูมิแห่งตน

3. ลักษณะของบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเอง

4. พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูง

หัวข้อวิชาที่ 4 ความเชื่อมั่นในตนเอง

- กิจกรรมที่ 1. ใจหนอใจสุรชัย
2. แก้วใจใครจะเหมือน
 3. คล้อยตาม - ไม่คล้อยตาม
 4. เสทคนใหม่

- เนื้อหาสาระ 1. ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเอง
2. ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง
 3. ความเป็นตัวของตัวเอง
 4. การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง

หัวข้อวิชาที่ 5 การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

- กิจกรรมที่ 1. ประสมคำ
2. ประโยชน์ของสิ่งของ
 3. นานาทัศนะ

- เนื้อหาสาระ 1. ความหมายแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการแก้ปัญหา
2. การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

หน่วยที่ 3 ลักษณะประชาธิปไตย แบ่งเป็น 5 หัวข้อวิชา ดังนี้

หัวข้อวิชาที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประชาธิปไตย

- กิจกรรมที่ 1. อุดมการณ์ของเสรี

- เนื้อหาสาระ 1. ความหมายของประชาธิปไตย
2. ความหมายของประชาธิปไตยวิถีชีวิต
 3. หลักการประชาธิปไตย

หัวข้อวิชาที่ 2 ประชาธิปไตยวิถีชีวิต

- กิจกรรมที่ 1. นักประชาธิปไตย
2. มองลูกเต๋า
 3. ปิงปองสมานมิตร
 4. ใครเหมาะ
 5. ตะวันดับที่หนองปลาหมอ

เนื้อหาสาระ 1. ประชาธิปไตยวิถีชีวิต

2. หลักการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย
3. บุคลิกภาพประชาธิปไตย
4. คุณลักษณะของพฤติกรรมประชาธิปไตย
5. พฤติกรรมประชาธิปไตย

หัวข้อวิชาที่ 3 วินัยในตนเองและวินัยในสังคมประชาธิปไตย

- กิจกรรมที่
1. วงกลมควบคุมตน
 2. ลำฆาตกร

เนื้อหาสาระ 1. ความหมายและความมีวินัยในตนเอง

2. คุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเอง
3. การปลูกฝังวินัยในตนเอง
4. ความหมายและความมีวินัยในสังคม
5. วินัยในสังคมกับความรับผิดชอบ

หัวข้อวิชาที่ 4 สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคในสังคมประชาธิปไตย

- กิจกรรมที่
1. ทางไปสู่สิทธิเสรีภาพมิได้โรยด้วยกลีบกุหลาบ
 2. ไม่ละเมิดสิทธิ

เนื้อหาสาระ 1. ความหมายของสิทธิและสิทธิในระบอบประชาธิปไตย

2. เสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย
3. แนวคิดหรือหลักการเสรีภาพ
4. ความเสมอภาค
5. แนวคิดในความเสมอภาค

หัวข้อวิชาที่ 5 ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนที่มีต่อสังคม

- กิจกรรมที่
1. อภิปรายกลุ่ม

เนื้อหาสาระ 1. ความหมายของความรับผิดชอบ

2. ความสำคัญของความรับผิดชอบ
3. ลักษณะของผู้ที่มีความรับผิดชอบ

4. ประเภทของความรับผิดชอบ

5. การปลูกฝังและพัฒนาความรับผิดชอบ

1.4 วิธีดำเนินการฝึกอบรม

การดำเนินการฝึกอบรมมีวิธีดำเนินการคือ ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันกับสมาชิกในกลุ่ม จากการทำกิจกรรมและการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ความรู้สึก และการแสดงพฤติกรรมระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยกัน จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ค้นพบและเรียนรู้ด้วยตนเองจนยอมรับและเก็บเอาไว้แล้วสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 ขั้นตอนในการฝึกอบรม

ขั้นตอนในการทำกิจกรรมมีดังนี้

1. การสร้างความคุ้นเคย ใช้เกมในการสร้างความคุ้นเคย สร้างบรรยากาศแห่งการเปิดเผยตนเองให้ผู้อื่นรู้จักและเป็นกันเอง อันจะเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ การแสดงความคิดเห็นและการทำกิจกรรมร่วมกัน

2. การทดสอบก่อนการฝึกอบรม ใช้แบบทดสอบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติ และแบบวัดพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจแต่ละคุณลักษณะ วัดผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนการฝึกอบรม

3. การดำเนินการฝึกอบรม ใช้กิจกรรมแบบมีส่วนร่วม กล่าวคือ ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกันกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ โดยเน้นกระบวนการกลุ่มที่ยึดสมาชิกผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นศูนย์กลางร่วมกันทำ กิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ สรุปข้อคิดระหว่างสมาชิกผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยกัน ทำให้ค้นพบและเรียนรู้ด้วยตนเอง อันเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองโดยมีขั้นตอนในการทำกิจกรรม ดังนี้

3.1 ขั้นนำ เป็นขั้นที่นำเข้าสู่กิจกรรมที่จะต้องทำร่วมกัน

3.2 ขั้นกิจกรรม เป็นขั้นที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดให้

3.3 ขั้นอภิปราย เป็นขั้นที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำสิ่งที่ได้พบระหว่าง การทำกิจกรรมมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหาคำตอบจากกิจกรรมในวงกว้าง

3.4 ขั้นสรุป เป็นการสรุปความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้จากการร่วมกันทำ กิจกรรมและอภิปรายสรุปเพื่อให้ได้ข้อคิดสำหรับนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน

4. การทดสอบหลังการฝึกอบรม ใช้แบบทดสอบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติ และแบบวัดพฤติกรรม วัดผู้เข้ารับการฝึกอบรม เมื่อจบกิจกรรมและเนื้อหาสาระในแต่ละหน่วย หรือคุณลักษณะที่อบรมและทดสอบรวมหลังฝึกอบรมเสร็จสิ้น

1.6 การวัดและประเมินผลการฝึกอบรม

กระบวนการวัดและประเมินผลการฝึกอบรมตามหลักสูตรนี้ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านพฤติกรรม

ด้านความรู้ใช้แบบทดสอบวัดความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม

ด้านเจตคติใช้แบบวัดเจตคติวัดก่อนและหลังการฝึกอบรม

ด้านพฤติกรรมใช้แบบวัดพฤติกรรมก่อนและหลังการฝึกอบรม

2. ผลการตรวจสอบเอกสารหลักสูตร

นำร่างหลักสูตรไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 10 คน ประเมินความเหมาะสมและ ความสอดคล้องของร่างหลักสูตร สำหรับผลการประเมินร่างหลักสูตรได้ผล ดังนี้

1. การวิเคราะห์เพื่อประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตรฝึกอบรมความเป็น คนทันสมัยด้านจิตใจ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญพิจารณาร่างหลักสูตร ผลการวิเคราะห์ แสดงไว้ในตาราง 2

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นที่มีต่อร่าง
หลักสูตรของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อ	ประเด็นการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1	หลักการของหลักสูตรในการนำไปปฏิบัติจริง	4.40	.48	มาก
2	ความชัดเจนของจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.60	.48	มากที่สุด
3	เนื้อหาของหลักสูตรในการนำไปใช้ฝึกอบรมให้ บรรลุเป้าหมาย	4.40	.48	มาก
4	เนื้อหาของหลักสูตรในการนำไปปฏิบัติจริง	4.30	.45	มาก
5	หัวข้อวิชาฝึกอบรมเหมาะสมกับขอบข่ายของ หลักสูตร	4.50	.50	มาก
6	การกำหนดเนื้อหาในแต่ละหัวข้อวิชา	4.30	.45	มาก
7	การเรียงลำดับเนื้อหาในแต่ละหัวข้อวิชา	4.00	.00	มาก
8	การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในแต่ละหัวข้อวิชา	4.40	.48	มาก
9	กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรมในแต่ละหัวข้อวิชา	4.60	.48	มากที่สุด
10	สื่อการฝึกอบรมกับเนื้อหาในแต่ละหัวข้อวิชา	4.30	.45	มาก
11	สื่อการเรียนที่จะนำไปเสริมสร้างการเรียนรู้	4.20	.60	มาก
12	วิธีการประเมินผลในแต่ละหัวข้อวิชา	4.30	.45	มาก
13	ระยะเวลาในการฝึกอบรม	4.10	.53	มาก

จากตาราง 2 ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าร่างหลักสูตรเกือบทุกประเด็นมีความเหมาะสมในระดับมาก ยกเว้นความชัดเจนของจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรมในแต่ละหัวข้อวิชามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานพบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นแตกต่างกันน้อยถึงไม่แตกต่างกันเลย

2. ผลการวิเคราะห์เพื่อประเมินความสอดคล้องของความคิดเห็นที่มีต่อร่างหลักสูตรของผู้เชี่ยวชาญแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของความคิดเห็นที่มีต่อร่างหลักสูตร
ของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อ	ประเด็นการประเมิน	ดัชนี ความสอดคล้อง	ความหมาย
1	สภาพปัญหาของหลักสูตรกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	0.90	สอดคล้อง
2	สภาพปัญหาของหลักสูตรกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ของหลักสูตร	0.90	สอดคล้อง
3	สภาพปัญหาของหลักสูตรกับเนื้อหาของหลักสูตร	1.00	สอดคล้อง
4	สภาพปัญหาของหลักสูตรกับหัวข้อวิชาฝึกอบรม	1.00	สอดคล้อง
5	จุดมุ่งหมายของหลักสูตรกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ของหลักสูตรในแต่ละหัวข้อวิชาฝึกอบรม	0.90	สอดคล้อง
6	จุดมุ่งหมายของหลักสูตรกับเนื้อหาของหลักสูตร	1.00	สอดคล้อง
7	จุดมุ่งหมายของหลักสูตรกับหัวข้อวิชาฝึกอบรม	1.00	สอดคล้อง
8	จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมกับเนื้อหาของหลักสูตร ในหัวข้อวิชาฝึกอบรม	0.90	สอดคล้อง
9	เนื้อหาวิชาฝึกอบรมกับหัวข้อวิชาฝึกอบรม	1.00	สอดคล้อง
10	จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในหัวข้อวิชาฝึกอบรมกับ กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม	0.90	สอดคล้อง
11	จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในหัวข้อวิชาฝึกกับสื่อ	0.90	สอดคล้อง
12	จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในหัวข้อวิชาฝึกกับการประเมินผล	0.90	สอดคล้อง
13	เนื้อหาในหัวข้อวิชาฝึกอบรมกับสื่อ	0.80	สอดคล้อง
14	เนื้อหาในหัวข้อวิชาฝึกอบรมกับการประเมินผล	0.90	สอดคล้อง
15	กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรมในหัวข้อวิชาฝึกกับสื่อ	0.90	สอดคล้อง
16	กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรมในหัวข้อวิชาฝึกกับการประเมินผล	0.80	สอดคล้อง

จากตาราง 3 ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าร่างหลักสูตรสอดคล้องกันทุกประเด็น โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องสูง ตั้งแต่ 0.80 ถึง 1.00 เกินเกณฑ์ที่ตั้งไว้

3. ผลการปรับปรุงร่างหลักสูตรก่อนนำไปใช้

การปรับปรุงร่างหลักสูตรฝึกอบรมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.1 สภาพปัญหาและความจำเป็นในการฝึกอบรมได้ปรับปรุงจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของร่างหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของหลักสูตร

3.2 จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของร่างหลักสูตรเขียนให้ชัดเจนสอดคล้องกับหัวข้อวิชา เนื้อหาสาระ กิจกรรม วิธีการฝึกอบรม สื่อ และการประเมินผล

3.3 กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม ปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพความสามารถและปรับเวลาให้สอดคล้องกับกิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม

3.4 การประเมินผล ปรับวิธีการประเมินผลในกิจกรรมและวิธีการฝึกอบรมให้เป็นการประเมินเพื่อปรับพฤติกรรมในแต่ละกิจกรรมให้มากขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร

1. ผลการทดลองใช้หลักสูตร

ผลการนำหลักสูตรฝึกอบรมไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏสกลนคร ระดับชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2542 จำนวน 35 คน (ภาคผนวก ง) เมื่อวันที่ 23 - 28 สิงหาคม 2542 ได้ผลดังนี้

1.1 ผลของประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมตามเกณฑ์ ผู้วิจัยได้ประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมแต่ละหน่วยวิชาการฝึกอบรมตามเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการและผลลัพธ์โดยเฉลี่ยเกณฑ์ 80 / 80 (E_1 / E_2) พบว่า ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมแต่ละหน่วยวิชาผ่านเกณฑ์ 80 / 80 (ภาคผนวก ค)

1.2 ผลการเปรียบเทียบความรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม จากแบบทดสอบก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมและหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตาราง 4

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้เกี่ยวกับความเป็นคน
ทันสมัยด้านจิตใจก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม

คุณลักษณะความเป็นคนทันสมัย ด้านจิตใจ	N	$\sum D$	$\sum D^2$	t
ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์	35	215	1472	17.22**
การเห็นคุณค่าในตนเอง	35	203	1288	19.04**
ลักษณะประชาธิปไตย	35	194	1158	21.01**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 4 พบว่าความรู้เกี่ยวกับความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจของผู้เข้ารับการ
ฝึกอบรมจากการทดลองหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตร
ฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.3 ผลการเปรียบเทียบเจตคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนการทดลองใช้
หลักสูตรฝึกอบรมและหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นคนทันสมัย
ด้านจิตใจ ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตาราง 5

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของเจตคติต่อความเป็นคนทันสมัย
ด้านจิตใจ ก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม

คุณลักษณะความเป็นคนทันสมัย ด้านจิตใจ	N	$\sum D$	$\sum D^2$	t
ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์	35	777	20169	14.17**
การเห็นคุณค่าในตนเอง	35	671	16895	10.41**
ลักษณะประชาธิปไตย	35	548	10556	11.16**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 5 พบว่าเจตคติต่อความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากการทดสอบหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสูงกว่าการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.4 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมและหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตาราง 6

ตาราง 6 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม

คุณลักษณะความเป็นคนทันสมัย ด้านจิตใจ	N	ΣD	ΣD^2	t
ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์	35	733	18321	15.37**
การเห็นคุณค่าในตนเอง	35	601	13425	10.63**
ลักษณะประชาธิปไตย	35	594	13142	10.58**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 6 พบว่าพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม จากการทดสอบหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการประเมินการทดลองใช้หลักสูตร

ผลการประเมินการทดลองใช้หลักสูตรจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่า เนื้อหาวิชาและเอกสารประกอบการฝึกอบรมเหมาะสมในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.57 ถึง 4.62 ตามลำดับ (ภาคผนวก ค)

ขั้นตอนที่ 4 ผลการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

จากการทดลองใช้หลักสูตรและการประเมินการทดลองใช้หลักสูตร ผู้วิจัยได้นำผลมาปรับปรุงหลักสูตรในประเด็นต่อไปนี้

1. ความเป็นมาของการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้ปรับปรุงสภาพปัญหาและความเป็นมาของความจำเป็นต้องฝึกอบรมนักศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นของนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏในการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัย ด้านจิตใจ 3 คุณลักษณะ ได้แก่ ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ การเห็นคุณค่าในตนเอง และลักษณะประชาธิปไตย โดยกล่าวถึงหัวข้อวิชาที่ต้องฝึกอบรมประกอบคุณลักษณะให้เห็นภาพรวมแล้วสรุปความสำคัญที่ต้องใช้หลักสูตรฝึกอบรม

2. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ผู้วิจัยได้ปรับปรุงการเขียนเพื่อให้ผู้นำหลักสูตรไปใช้มีความเข้าใจและสามารถประเมินผลตามจุดประสงค์ที่ต้องการประเมินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เนื้อหาสาระ กิจกรรม และวิธีการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้ปรับปรุงโดยรายละเอียดของเนื้อหาสาระให้เหมาะสมยิ่งขึ้น สำหรับกิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม ใช้กิจกรรมนำเนื้อหาสาระและปรับปรุงส่วนปลีกย่อยของกิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม ให้มีความสะดวกและสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมกับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ

4. การประเมินในการทำกิจกรรม ผู้วิจัยปรับวิธีการประเมินผลโดยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นผู้ร่วมประเมินในขณะที่ทำกิจกรรมเพื่อเพิ่มการเรียนรู้ พัฒนาคุณลักษณะให้เหมาะสมและเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ต่อไป

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ มีการดำเนินการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสรุปได้ ดังนี้

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ ให้มีความรู้ มีเจตคติ และมีพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจสูงขึ้นในระดับที่พึงประสงค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ มีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

การดำเนินการวิจัยขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาและวิเคราะห์คุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่จะนำมาสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้เกี่ยวข้องและนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ เริ่มจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจในเชิงทฤษฎีและผลงานที่ปรากฏ นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์กำหนดเป็นคุณลักษณะความทันสมัยด้านจิตใจที่ต้องการพัฒนา 11 คุณลักษณะ จากนั้นใช้เครื่องมือซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ 20 คน เพื่อจัดอันดับคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่จำเป็นต้องเสริมสร้างได้คุณลักษณะอันดับแรก ๆ 8 คุณลักษณะ แล้วนำมาสร้าง

เป็นแบบสอบถาม ได้แบบสอบถามคุณลักษณะละ 7 ข้อ รวม 56 ข้อ นำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับ ผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา และบัณฑิตของสถาบันราชภัฏ รวมทั้งหัวหน้าหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมกลุ่มตัวอย่าง 1,524 คน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาความสอดคล้องในความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 กลุ่ม ด้วยการใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way ANOVA) และค่าเฉลี่ยเพื่อค้นหาคุณลักษณะความทันสมัยด้านจิตใจที่ต้องการเสริมสร้างในการเสริมสร้างในการวิจัยนี้ได้ 3 คุณลักษณะ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตร

การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการนำผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานมากำหนดเป็นประเด็นต่าง ๆ ในการสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริง ได้แก่ สภาพปัญหาและความจำเป็นในการฝึกอบรม จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตรและเนื้อหาสาระ การฝึกอบรม จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม การวัดและการประเมินผล นำข้อมูลมากำหนดเป็นร่างหลักสูตร นำร่างหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 10 คน ประเมินร่างหลักสูตรเพื่อหาความเหมาะสมและความสอดคล้องของส่วนประกอบภายในร่างหลักสูตร เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของร่างหลักสูตร จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าดัชนีความสอดคล้องได้ผลการประเมินแล้วผู้วิจัยนำผลและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขร่างหลักสูตรและนำข้อมูลมาสร้างเป็นคู่มือวิทยากรและคู่มือผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร

การดำเนินการวิจัยขั้นตอนนี้ เป็นการนำหลักสูตรที่ได้สร้างและปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2542 จำนวน 35 คน การทดลองใช้แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest – Posttest Design ก่อนการทดลองให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทดสอบวัดความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ แล้วทำการฝึกอบรมแต่ละหน่วยและหัวข้อวิชาตามหลักสูตร เมื่ออบรมเสร็จสิ้นแต่ละหน่วยวิชาจะทดสอบด้วยแบบทดสอบวัดความรู้ เจตคติและพฤติกรรมในหน่วยวิชานั้น ๆ

หลังเสร็จสิ้นการฝึกอบรมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทดสอบวัดความรู้ เจตคติและพฤติกรรมชุดเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนการทดลอง และใช้แบบประเมินผลการฝึกอบรมเพื่อประเมินผลของการทดลองใช้หลักสูตร การวิเคราะห์ข้อมูลทดสอบความแตกต่างของคะแนนการทดสอบวัดความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ ก่อนและหลังฝึกอบรมโดยใช้ค่าที (t - test) แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน ส่วนการประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมใช้ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลที่ได้นำเสนอในรูปตารางและแปลผลของข้อมูลทีวิเคราะห์ได้ตามจุดประสงค์

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

การดำเนินการในขั้นตอนนี้เป็นการปรับปรุงภายหลังการทดลองใช้หลักสูตรแล้ว ผู้วิจัยได้ปรับปรุงเขียนความเป็นมาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นของนักศึกษา สาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมปรับปรุงการเขียนให้สามารถประเมินความรู้ เจตคติและพฤติกรรม เนื้อหาสาระปรับปรุงรายละเอียดให้เหมาะสม กิจกรรม และวิธีการฝึกอบรมปรับปรุงให้เหมาะสมกับการนำไปใช้อย่างเข้าใจ สะดวก และสอดคล้องกันยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ พบว่า คุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจเป็นสากลกำหนดเป็นคุณลักษณะได้ 11 คุณลักษณะ คือ ยอมรับประสบการณ์ใหม่ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะประชาธิปไตย มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง การพัฒนาทางความคิด สุขภาพจิต และการยอมรับปทัสถานทางสังคม

ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและให้ผู้เชี่ยวชาญจัดอันดับคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจทั้ง 11 คุณลักษณะ พบว่า คุณลักษณะที่จำเป็นต้องเสริมสร้างมี 8 คุณลักษณะคือ มุ่งอนาคตและความคุมตนเอง เหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะประชาธิปไตย ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ การพัฒนาทางความคิด การเห็นคุณค่าในตนเอง สุขภาพจิต และการยอมรับประสบการณ์ใหม่

ผลการวิเคราะห์เพื่อหาความสอดคล้องและหาค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจทั้ง 8 คุณลักษณะโดยการสอบถามผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษาและบัณฑิตจากสถาบันราชภัฏ รวมทั้งหัวหน้าหน่วยงานภาครัฐและเอกชน พบว่า คุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่ต้องการเสริมสร้างเพิ่มเติม คือ ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ การเห็นคุณค่าในตนเอง และลักษณะประชาธิปไตย โดยมีค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการเสริมสร้างทุกคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก

2. การสร้างหลักสูตร

ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ มีเจตคติและมีพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจสูงขึ้นในระดับที่พึงประสงค์ หลักสูตรที่สร้างขึ้นประกอบด้วยความเป็นมาของการฝึกอบรม จุดมุ่งหมายของหลักสูตร หน่วยการฝึกอบรม หัวข้อวิชาการฝึกอบรม จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหาสาระ กิจกรรม วิธีการฝึกอบรม สื่อ และการประเมินผล โดยจัดทำเป็นคู่มือวิทยากร และคู่มือผู้เข้ารับการฝึกอบรมไว้ประกอบการนำหลักสูตรไปใช้

ผลการตรวจสอบเอกสารหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญ การประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของร่างหลักสูตรฝึกอบรมก่อนนำไปทดลองใช้ พบว่า ร่างหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากและมีความสอดคล้องกันในทุกประเด็น

ผลการปรับปรุงร่างหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ มีการปรับปรุงการเขียนสภาพปัญหาและความจำเป็นให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย เขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมให้ชัดเจนและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระ จัดกิจกรรมและวิธีการฝึกอบรมให้เหมาะสมกับความสามารถและเวลา

3. การตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร

ผลการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรตามเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการกับผลลัพธ์เฉลี่ย (E_1 / E_2) หลังการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า คุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจทุกหน่วยวิชาการฝึกอบรมมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

ผลการเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลด้านความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการประเมินการทดลองการใช้หลักสูตรจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมในระดับมากถึงระดับมากที่สุด

4. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

ผลการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฝึกอบรมหลังการทดลองใช้ มีการปรับปรุงการเขียนสภาพความเป็นมาของการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับสภาพของนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ ที่ต้องการให้เสริมสร้างคุณลักษณะความทันสมัยด้านจิตใจ ปรับปรุงการเขียนจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมให้สามารถประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปรับปรุงเนื้อหาสาระให้ครอบคลุม ปรับปรุงกิจกรรมและวิธีการฝึกอบรมให้มีความสะดวกในการใช้ และปรับปรุงการวัดและประเมินผลให้เหมาะสมโดยเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีส่วนร่วมประเมินผลในการทำกิจกรรม

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ 11 คุณลักษณะ คือ ยอมรับประสบการณ์ใหม่ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง เชื่อในความสามารถของมนุษย์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะประชาธิปไตย มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง การพัฒนาทางความคิด สุขภาพจิต และการยอมรับปทัสฐานทางสังคม ผลที่ได้แสดงถึงคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจเป็นสากล ที่กล่าวเช่นนี้เพราะคุณลักษณะดังกล่าวเป็นองค์ประกอบร่วมจากทฤษฎีและงานวิจัย

ที่เกี่ยวข้องของเลอร์เนอร์ (Lerner. 1958) คาห์ล (Kahl. 1968) โรเจอร์ (Roger. 1969) โกโยวกา และเกวลี (Goyoaga and Kevallee. 1973) อิงเคเลสและสมิธ (Inkeles and Smith. 1974) ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะของดวงเดือน พันธมนาวิน (2538) งานวิจัยที่ตรวจสอบ ทฤษฎี และงานวิจัยของอิงเคเลสและสมิธ ของจันทนา เลือดกรุงศรี (2534) และงานวิจัยที่ ศึกษาพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาของ จารึก ชุกิตติกุล (2523) ที่ได้รับการวิเคราะห์ สังเคราะห์เป็นตัวแปรคุณลักษณะตามหลักการแล้วสอดคล้องกัน แต่เพื่อให้ได้ คุณลักษณะที่ เจาะจงและกลุ่มตัวอย่างต้องการให้เสริมสร้าง จึงได้สัมภาษณ์และสอบถามผู้ เชี่ยวชาญที่ เกี่ยวข้องกับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ พบว่า คุณลักษณะที่จำเป็นต้อง เสริมสร้างก่อน 8 คุณลักษณะคือ มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง เหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะประชาธิปไตย เชื่อในความสามารถของมนุษย์ การพัฒนาทางความคิด การเห็นคุณค่า ในตนเอง สุขภาพจิต และการยอมรับประสบการณ์ใหม่ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าผู้เชี่ยวชาญ ได้เสนอแนะให้ฝึกอบรมคุณลักษณะ 8 คุณลักษณะนี้ก่อนโดยเรียงลำดับไว้ให้ดังกล่าวก่อน สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญชุดเดียวกันได้ระบุปัญหาที่ต้องแก้ไขในตัวนักศึกษา สาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ

อย่างไรก็ตามการจะพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจทั้ง 8 คุณลักษณะ ถ้าไม่ถามบุคคลที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาและตัวนักศึกษาเอง ย่อมได้ตัวแปรที่ ไม่สอดคล้องกับสภาพที่ต้องการให้ฝึกอบรม จึงได้สำรวจกลุ่มประชากร โดยสุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษาและบัณฑิตสถาบันราชภัฏ และหัวหน้างานภาครัฐและเอกชน ที่เกี่ยวข้องให้ตัดสินใจว่าควรอบรมคุณลักษณะใดให้กับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์สถาบันราชภัฏ ปรากฏว่าคุณลักษณะที่ควรฝึกอบรมก่อน คือ ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ การเห็นคุณค่าในตนเอง และลักษณะประชาธิปไตย โดยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 ที่เป็นเช่นนี้เพราะสังคมไทยอยู่ในสภาวะที่ลักษณะของคนและโครงสร้าง ในการดำรงชีวิตของสังคมยากจน ตามพื้นฐานของศาสตร์และความสนใจของคนยากจนจะเป็น คนที่มุ่งบำบัตแบบทันทีทันใด มีลักษณะอำนาจนิยมสูง โครงสร้างอีโก้ตนเอง ขาดความ ต้องการสัมฤทธิ์ผล มุ่งปัจจุบันสูง เชื่อถือโชคชะตา และรู้สึกว่าตนเองสิ้นหวัง ก็คือลักษณะ ความเชื่ออำนาจนอกตนเองนั่นเอง (William. 1973 : 51 – 52) ในขณะที่ขาดความเชื่ออำนาจ ในตนเองหรือไม่เชื่อในความสามารถของมนุษย์ บุคคลจะไม่เห็นความสำคัญของตนเอง ไม่ยอมรับ

ตนเอง ไม่ภูมิใจในตนเองและขาดความเชื่อมั่นในตนเอง จึงไม่ยอมคิดสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ ให้มีความก้าวหน้าในชีวิตและการดำเนินชีวิต นั่นคือไม่เห็นคุณค่าในตนเอง (Coopersmith. 1981 : 138 – 142 ; citing Rosenberg. 1979.) ทำให้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ให้ความสำคัญ และต้องการให้พัฒนาคุณลักษณะความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ และการเห็นคุณค่าในตนเองสอดคล้องกัน สำหรับลักษณะประชาธิปไตยซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาในลักษณะประชาธิปไตยวิถีชีวิตซึ่งสัมพันธ์กับการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่กำหนดให้คนไทยรู้จักบทบาท สิทธิหน้าที่ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง มีส่วนร่วมทั้งความคิด การกระทำและน้ำใจ ยอมรับและเคารพในสิทธิและหน้าที่ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน รวมทั้งการใช้ปัญญาหรือเหตุผลในการตัดสินใจ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2531 : 396 – 398) จึงเป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่ควรส่งเสริมให้แก่เยาวชน อีกทั้งลักษณะประชาธิปไตยเป็นทักษะทางสังคมซึ่งเป็นคุณลักษณะพึงประสงค์ที่ควรปลูกฝังและพัฒนาในบัณฑิต (รัญจวน คำวชิรพิทักษ์ และคนอื่น ๆ. 2540 : 115 – 124) ให้มีคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัย (Global Competence) ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งการดำรงชีวิตในปัจจุบันและอนาคตมีค่านิยมร่วม (Common Values) ได้แก่ ค่านิยมสิทธิมนุษยชน ค่านิยมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร และค่านิยม ประชาธิปไตย (วิจิตร ศรีสอาน. 2537 : 4 – 8) จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นเป็นเหตุและผลให้คุณลักษณะทั้ง 3 นี้ถูกเลือกมาให้เสริมสร้างก่อนคุณลักษณะอื่น ๆ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ต้องพัฒนาในครูของ ศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2535 : 167 – 184) ที่พบว่า ครูที่มีความแปลกแยก กล่าวคือ ไร้อำนาจ ไร้ความหมาย ไร้ปทัสฐาน โตแต่เพียงจากสังคมและความแปลกจากตัวเอง จะมีความเชื่ออำนาจในตนเองต่ำ และภูมิใจในตนเองต่ำ สมควรพัฒนาโดยเร็ว ข้อค้นพบนี้ พบกับครูกรุงเทพมหานคร ซึ่งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จันทนา เกือดกรงศรี (2534 : 67 – 70) ที่พบว่า ครูกรุงเทพมหานครมีองค์ประกอบความทันสมัยด้านจิตใจที่ควรมี 8 คุณลักษณะและคุณลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้คือ ไม่ยึดถือโซกลาง มีลักษณะประชาธิปไตยและยอมรับบทบาทสตรี นอกนั้นสอดคล้องกับคุณลักษณะทั้ง 8 ประการที่ต้องการเสริมสร้างดังกล่าวแล้วข้างต้นทุกประการ

สำหรับในกลุ่มนักศึกษาผลการวิจัยที่สอดคล้องกับตัวแปรที่ต้องการเสริมสร้างสำหรับนักศึกษาเป็นผลการวิจัยวิเคราะห์องค์ประกอบบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (รัญจวน คำชिरพิทักษ์ และคนอื่น ๆ. 2540 : 115 – 123) พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะทางจิตใจมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ของบัณฑิต 5 ประการ คือ ความภูมิใจในตนเอง ความเชื่ออำนาจในตน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และทักษะทางสังคม ซึ่งคุณลักษณะทั้ง 5 คุณลักษณะก็ได้แก่ ตัวแปรคุณลักษณะทั้ง 3 ที่ต้องการเสริมสร้างในนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏให้สูงขึ้นนั่นเอง

2. การสร้างหลักสูตร

ผู้วิจัยนำแนวคิดและข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการสัมภาษณ์และสอบถามผู้เชี่ยวชาญ และจากการสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 6 กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา และตัวนักศึกษาเองนำมาเขียนเป็นความเป็นมาของปัญหาและความจำเป็นในการฝึกอบรม กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร นำคุณลักษณะที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ 3 คุณลักษณะ ได้แก่ ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ การเห็นคุณค่าในตนเอง และลักษณะประชาธิปไตย มากำหนดเป็นเนื้อหาสาระในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งเป็นไปตามหลักการพัฒนาหลักสูตรที่ต้องกำหนดจุดมุ่งหมายให้ได้ก่อนแล้วจึงเลือกและจัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย (Taba. 1962 : 345 – 379) จากนั้นได้กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมในแต่ละกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระในแต่ละหัวข้อวิชาการฝึกอบรม โดยจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมนั้น ๆ มุ่งพัฒนา ความรู้ เจตคติและพฤติกรรม ขององค์ประกอบในหัวข้อวิชานั้น คุณลักษณะนั้นตามกระบวนการฝึกอบรมที่ใช้กิจกรรมนำ เนื้อหาที่กำหนดไว้

ผลการสร้างหลักสูตร พบว่า คุณภาพของหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดสำหรับผลการประเมินร่างหลักสูตรตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ส่วนประกอบของร่างหลักสูตร ได้แก่ ความเป็นมาของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของหลักสูตร เนื้อหาการฝึกอบรม กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม และวิธีการวัดและประเมินผลมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ทดลองอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

และมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อย แสดงว่าร่างหลักสูตรมีความเหมาะสมที่สามารถนำไปใช้ทดลองอย่างเชื่อมั่นได้ และเมื่อพิจารณาความสอดคล้องภายในของส่วนประกอบของหลักสูตรตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ทุกประเด็นในส่วนประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมมีความสอดคล้องกันสูง ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ การได้ผลเช่นนี้แสดงว่า หลักสูตรฝึกอบรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจมีความเหมาะสมและมีความสอดคล้องกับการจะนำหลักสูตรไปใช้ตามจุดมุ่งหมายได้อย่างมีคุณภาพตามกระบวนการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ที่มีระบบและขั้นตอนพัฒนาการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมของทาบ (Taba. 1962 : 422 – 425) ไทเลอร์ (Tyler. 1950 : 11) วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525 : 16 – 17) วิเชียร ชิวพิมาย (2528 : 7 – 15) เครือวัลย์ ลิ้มอภิชาติ (2531 : 61 – 69) และกุลยา ตันติผลาชีวะ (2537 : 58 – 77) เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อให้ได้ร่างหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ ตรวจสอบความเหมาะสมและสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญ แล้วปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ เพื่อให้ได้ร่างหลักสูตรที่สมบูรณ์ก่อนนำไปทดลองใช้

สำหรับเครื่องมือในการประเมินผลการฝึกอบรมตามหลักสูตร ได้แก่ แบบทดสอบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติ และแบบวัดพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ ได้หาคุณภาพของเครื่องมือทั้งแบบรายข้อและทั้งฉบับ โดยแบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจทั้ง 3 คุณลักษณะมีค่าความยากง่าย (P) เท่ากับ 0.31 ถึง 0.77 และค่าอำนาจจำแนก (r) เท่ากับ 0.27 ถึง 0.72 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ ตั้งแต่ 0.77 ถึง 0.85 สำหรับแบบวัดเจตคติเกี่ยวกับความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (t) เท่ากับ 2.71 ถึง 15.92 และความเชื่อมั่นของแบบวัดตั้งแต่ 0.74 ถึง 0.92 ส่วนแบบวัดพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (t) เท่ากับ 2.11 ถึง 6.67 และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดตั้งแต่ 0.89 ถึง 0.92

จากผลการหาคุณภาพของเครื่องมือทั้งแบบทดสอบและแบบวัดพบว่าเป็นไปตามเกณฑ์ กล่าวคือ แบบวัดผลสัมฤทธิ์หรือความรู้ ควรมีความยากง่าย (P) ระหว่าง 0.20 ถึง 0.80 และมีอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป และเมื่อพิจารณาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดเจตคติและพฤติกรรม พบว่า ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดเจตคติและพฤติกรรมมี

ค่ามากกว่า 1.75 ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ส่วนค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบและแบบวัดทุกฉบับพบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบความรู้ แบบวัดเจตคติ และแบบวัดพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจมีค่าอยู่ระหว่าง 0.74 ถึง 0.92 อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ดี (Gay, 1992 : 168 – 169) แสดงว่าเครื่องมือที่สร้างขึ้นทุกฉบับมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้สามารถนำไปวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ เจตคติ และพฤติกรรม ได้อย่างเที่ยงตรงและเชื่อมั่นสูงตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

3. การทดลองใช้หลักสูตร

การทดลองใช้หลักสูตรจำเป็นต้องทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายจริง แม้กระบวนการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมจะดำเนินการสร้างอย่างถูกต้องตามระบบและขั้นตอน รวมทั้งการได้รับการประเมินและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์จากผู้เชี่ยวชาญแล้วก็ตาม เพราะหลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นเพียงหลักสูตรที่ผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญคาดคิดว่าเหมาะสมและมีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของหลักสูตร โดยอาศัยข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยและประสบการณ์ที่มีอยู่เท่านั้น ดังนั้นหลักสูตรที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพตรงตามจุดประสงค์ต้องนำไปทดลองใช้จริง ทั้งนี้เพื่อประเมินหาประสิทธิภาพของหลักสูตรกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย กระบวนการที่แท้จริง รวมทั้งได้เตรียมการจัดการเรื่องต่าง ๆ ก่อนการทดลองใช้หลักสูตรจริง เช่น การเสนอโครงการ จัดเตรียมคน จัดเตรียมงบประมาณ จัดเตรียมวิทยากร จัดเตรียมอาคารสถานที่และอุปกรณ์ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง

ผลการทดลองใช้หลักสูตรที่ควรนำมาอภิปรายผลมีดังนี้

3.1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนจากการวัดความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม ก่อนและหลังการฝึกอบรม

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนจากการวัดความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่า คะแนนจากการวัดความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลังการทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามนิยามที่ตั้งไว้ แสดงว่า หลักสูตรฝึกอบรมที่สร้างขึ้นนั้น ส่วนประกอบของหลักสูตร อันได้แก่ จุดประสงค์ กิจกรรม วิธีการ ฝึกอบรม สื่อ เนื้อหาสาระ รวมทั้งการวัดและประเมินผล สามารถนำไปเสริมสร้างและพัฒนา

ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ผู้วิจัยได้สร้างหลักสูตรจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ การเห็นคุณค่าในตนเอง และลักษณะประชาธิปไตย กระบวนการพัฒนาเสริมสร้างใช้กระบวนการกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และการปรับพฤติกรรม ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้มีการเรียนรู้ค้นคว้าด้วยตนเองและปรับพฤติกรรมไปในตัว ย่อมนำมาซึ่งความเชื่อในความสามารถตนเอง ความภูมิใจในตนเอง และกระทำด้วยกระบวนการประชาธิปไตย ก่อให้เกิดและพัฒนาลักษณะประชาธิปไตยเพิ่มขึ้นตามกระบวนการเปลี่ยนเจตคติ (McGuire. 1968 : 1130 – 1187) ที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนพฤติกรรม (Fishbein. 1975) สอดคล้องกับการศึกษาของพัชนี วรกวิน (2522 : 149 – 150) ที่พบว่ากิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีผลต่อผู้เรียนในด้านต่าง ๆ เช่น เจตคติต่อตนเอง การยอมรับจากกลุ่ม ทำให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเองเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงความคิดเห็นและกล้าแสดงความสามารถ ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความเชื่อในความสามารถของตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง และลักษณะประชาธิปไตยไปในตัวด้วย ทั้งนี้บรรยากาศแห่งการยอมรับ บรรยากาศแห่งความเป็นมิตร การรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำให้นักศึกษาเชื่อมั่นและพร้อมที่จะเรียนรู้ (ทิตนา แคมณี. 2526 : 26) นอกจากนั้น ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ประเมินการฝึกอบรมในแต่ละหัวข้อ คือ เนื้อหา วิทยากร การนำเสนอของวิทยากร การมีส่วนร่วม สถานที่ สื่อ อาหาร และเวลา อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยเฉพาะการได้เนื้อหา การมีส่วนร่วม วิทยากร และการนำเสนอของวิทยากร เป็นที่ยอมรับในระดับมากถึงมากที่สุด ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมยอมรับนับถือ เชื่อถือผู้ให้ข้อมูล นำไว้วางใจและน่าประทับใจ กระตือรือร้นทำกิจกรรม ร่วมมือปฏิบัติกิจกรรมอย่างเต็มที่ ช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเปลี่ยนความรู้และเจตคติได้โดยง่าย (Newman and Newman. 1983 : 540 – 541) โดยไม่ติดกับเงื่อนไขเวลา แต่ขอให้ฝึกเกิน 2 – 4 วันก็ได้ผลแล้ว นอกจากนั้นถ้าผู้เข้ารับการฝึกอบรมประสบผลสำเร็จจากการที่ได้กระทำเอง และโอกาสแห่งการกระทำสำเร็จนั้นมีสูงย่อมส่งผลต่อความเชื่อในความสามารถและภูมิใจในตนเองสูง (Danizig. 1978 : 172) การที่นักศึกษาได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้เรียนรู้โดยมีส่วนร่วม การเลียนแบบอย่าง และสามารถแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมอย่างรวดเร็วในกิจกรรมกลุ่มในทุกสถานการณ์ ย่อมทำให้เกิดพฤติกรรมได้ เช่นกัน (Bandura. 1977 : 22 – 29)

3.2 ผลการประเมินการฝึกอบรมหลังการใช้หลักสูตร

ผลการประเมินการฝึกอบรมหลังการใช้หลักสูตร พบว่า เนื้อหาวิชา วิทยาการแต่ละหัวข้อวิชา การนำเสนอของวิทยากร การมีส่วนร่วมในกิจกรรม เอกสารประกอบ การฝึกอบรม สื่อ สถานที่ฝึกอบรม การจัดเลี้ยงอาหาร รวมทั้งระยะเวลา มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด แสดงว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมพึงพอใจที่จะเข้ารับการฝึกอบรม แต่ก็ให้พิจารณาเรื่องระยะเวลาอยู่บ้าง ว่าควรใช้เวลาฝึกอบรมให้มากกว่านี้ โดยเห็นว่าระยะเวลาฝึกอบรมอาจน้อยไป ส่วนด้านอื่น ๆ พบว่า เอกสารการฝึกอบรมมีประโยชน์มากที่สุด รองลงมาคือ เนื้อหาวิชา วิทยากรและการมีส่วนร่วม ทำให้กิจกรรมไม่น่าเบื่อ สนุกสนาน กิจกรรมมีความหลากหลาย และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

4. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

การดำเนินการในขั้นตอนนี้ เป็นการประเมินผลหลังจากนำหลักสูตรไปทดลองใช้ เพื่อนำไปปรับปรุงองค์ประกอบของหลักสูตรในส่วนที่ยังบกพร่องอยู่ โดยพิจารณาจากเกณฑ์ ในการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตร ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญที่ประเมินร่างหลักสูตร ข้อเสนอแนะของวิทยากร และผู้เข้ารับการฝึกอบรม ในประเด็นที่ปรับปรุงแก้ไขได้นำไปปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้สมบูรณ์ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

1.1 หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ ใช้พัฒนาคุณลักษณะที่ต้องการเสริมสร้างได้ผลดีในนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ ระดับชั้นปีที่ 1 ถ้าจะนำไปใช้พัฒนาคุณลักษณะนักศึกษาสาขาอื่น ระดับอื่น ควรปรับกิจกรรมและเนื้อหาสาระ ให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมาย

1.2 ก่อนนำไปใช้ควรศึกษาหลักสูตรฉบับนี้ทุกส่วนประกอบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวม และต้องศึกษารายละเอียด เนื้อหา กิจกรรม วิธีดำเนินการกิจกรรม การวัด และประเมินผล รวมทั้งเตรียมบุคคล อุปกรณ์ เครื่องมือ และเอกสารในหลักสูตรให้พร้อมและพอเพียงก่อนนำไปใช้ฝึกอบรม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

2.1 ควรวิจัยและพัฒนาคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่ต้องการเสริมสร้าง จากตัวแปรคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจทั้ง 11 คุณลักษณะ ในกลุ่มประชากรอื่นที่มีอายุตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไป ถึงผู้ใหญ่โดยเน้นการปลูกฝังและพัฒนาความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม

2.2 ควรวิจัยและพัฒนาหลักสูตร สื่อ และกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจในกลุ่มเป้าหมายอื่น นอกเหนือจากหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาไปแล้ว โดยคำนึงถึงวุฒิภาวะและประสบการณ์ของผู้เข้ารับการศึกษาอบรม รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การฝึกหัดครู, กรม. หลักสูตรสาขาครุศาสตรบัณฑิต. กรุงเทพฯ : กรมการฝึกหัดครู, 2536.
- . สถานภาพของนักศึกษาวิทยาลัยครู ปีการศึกษา 2534. กรุงเทพฯ : กองแผนงาน กรมการฝึกหัดครู, 2534.
- โกศล มีคุณ. การวิจัยเชิงทดลองฝึกอบรมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและทักษะการสวามิภักดิ์ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อัดสำเนา.
- กุลยา ดันติผลาชีวะ. การฝึกอบรม : เอกสารคำสอนประกอบการสอนรายวิชา ปว.671 การฝึกบุคลากรสำหรับการศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 25410 – 2544). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2540.
- เครือวัลย์ ลิ้มอภิชาติ. หลักและเทคนิคการจัดฝึกอบรมและพัฒนา : แนวทางการวางแผน การเขียนโครงการและการบริหารโรงเรียน. กรุงเทพฯ : สยามศิลป์การพิมพ์, 2531.
- จันทนา เลือดกรุงศรี. การวิเคราะห์องค์ประกอบความทันสมัยด้านจิตใจของครูสังกัด กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.
- จารึก ชุกติติกุล. การวิเคราะห์พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาของนักศึกษาครูและสิ่งกระตุ้น พฤติกรรม. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.
- จินตวดี พุ่มศิริ. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสาร ความเชื่อทาง ศาสนา และความทันสมัยของชาวไทยมุสลิม ในอำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529. อัดสำเนา.
- จีระ หงส์ลดารมภ์. "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ : ยุทธศาสตร์การพัฒนาและตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในอนาคต," ใน การสัมมนาวิชาการและประชุมสามัญประจำปี 2534 เรื่อง การแนะแนวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ : สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย, 2534.

จิระวัฒน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์. การยอมรับวิทยาการแผนใหม่ของเกษตรกรชาวนาเมืองเชียงใหม่.

กรุงเทพฯ : รายงานการวิจัย สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2529.
อัสสัมชัญ.

จุไร ชุ่มชุม. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพของบุคลากรฝ่ายกิจการ

นักศึกษาของสถาบันราชภัฏเรื่องการสร้างและพัฒนาคณะทำงาน. ปรินิพนธ์

กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538. อัสสัมชัญ.

จำนง อติวัฒน์สิทธิ์. "ความทันสมัย : ลักษณะและปัญหา," สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

10 : 33 - 41 ; พฤษภาคม - มิถุนายน 2523.

ฉลองชัย สุวัฒน์สมบูรณ์. การเลือกและการใช้สื่อการสอน. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2528. อัสสัมชัญ.

ชัยพร วิชชาวุธ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และประทีป เมธาคูณวุฒิ. คุณภาพบัณฑิตและ

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : กองบริการ

การศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2536. อัสสัมชัญ.

ชัยวัฒน์ วงศ์อาษา. ผลการฝึกอบรมที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นประถม

ปีที่ 5. ปรินิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,

2539. อัสสัมชัญ.

ชมพันธ์ ภูยธร ณ อยุธยา. การพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ข่าวทหารอากาศ, 2540.

----- . เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน, 2530.

ณรงค์ศักดิ์ จันทรินวล. "ความทันสมัยกับสุขภาพจิต," คำบรรยายในการประชุมทางวิชาการ

ครั้งที่ 1 ของสมาคมนักจิตวิทยาคลินิกไทย ใน วารสารจิตวิทยาคลินิก. 8(3) : 8 - 12 ;

ธันวาคม 2520.

ดารณี บางวัฒนา. การทดลองใช้รูปแบบการแข่งขันเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และความมี

น้ำใจนักกีฬาของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่ง

ตนเองในปริมาณต่างกัน. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัสสัมชัญ.

ดาระณี พัฒนศักดิ์บุญญ. ผลของการใช้ชุดแนะแนวที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน

ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนจิระประวัตินวิทยาคม จังหวัดนครสวรรค์.

ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,

2533. อัสสัมชัญ.

- ดุษฎี ทรัพย์ปรุง. ผลการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดรางบัว กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.
ดวงเดือน แซ่ตั้ง. อิทธิพลของการให้แรงเสริมด้วยเบี้ยรางวัลต่อความเชื่ออำนาจในตนเองของเด็กก่อนวัยเรียน. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม : การวิจัยและการพัฒนาบุคคล. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2538.
- เดือนใจ รงค์โสภณ. ผลของการใช้เทคนิคแม่แบบควบคู่กับการเสริมแรงที่มีต่อสุขภาพส่วนบุคคลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านอำปอ อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.
- ทวีวัฒน์ บุญชิต. ผลของการชักจูงโดยใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการเปลี่ยนแปลงเจตคติ. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.
- ทศพร ประเสริฐสุข. การสร้างโมเดลการสอนแบบกระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สำหรับเด็กด้อยสัมฤทธิ์. วิทยานิพนธ์ ค.ด. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525. อัดสำเนา.
- นาถอนงค์ สัมฤทธิ์ยาภรณ์. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดฝึกจากสถานการณ์กับการสอนตามคู่มือ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.
- นิภา ทองไทย. การพัฒนาหลักสูตรการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนสำหรับพ่อแม่ในชุมชนเกษตรกรรมชนบท. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.
- นวลละอ อสุภาผล. ผลการฝึกทักษะในการับวัฒนธรรมที่มีต่อคุณลักษณะของนักเรียนนายร้อยตำรวจ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.
- บุษบา สุธีธร. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสารกับความทันสมัยของผู้นำท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528. อัดสำเนา.

- บุญมี เตือนันต์กุล. ผลการฝึกพฤติกรรมประชาธิปไตยต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติประชาธิปไตย
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539. อัดสำเนา.
- บุญรับ ศักดิ์มณี. การเสริมสร้างจิตลักษณะเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการทำงานราชการ.
 วิทยานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532.
 อัดสำเนา.
- ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, สำนักงาน. แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 8
(พ.ศ. 2540 – 2444) ทบวงมหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2540.
- ประคอง กรรณสูต. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, 2524.
- ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา และคนอื่น ๆ. บทบาทและสัมฤทธิ์ผลของสถาบันอุดมศึกษาไทย
ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. เอกสารการวิจัย. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2530.
- ปาริชาติ นิติมานพ. ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชน ความทันสมัยกับการมี
ส่วนร่วมการเมืองของสตรีไทยพุทธกับสตรีไทยมุสลิม. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. กรุงเทพฯ
 : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534. อัดสำเนา.
- ปิยรัตน์ ศรีสมบัติ. ผลการใช้ชุดแนะแนวที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนประถม
ศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านแก่งไกรสรวงษ์สงเคราะห์ จังหวัดอุดรธานี.
 วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
 2533. อัดสำเนา.
- ผ่องลักษณ์ จิตต์การุณ. การศึกษาการเปิดรับสื่อมวลชนกับความทันสมัยของนักศึกษาที่มีต่อ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาปริญญาตรี ปีที่ 2 หลักสูตร
2 ปี (2524 – 2525) วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. กรุงเทพฯ :
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526. อัดสำเนา.
- พัชนี เจริญยา. ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเป็นเมือง การเปิดรับข่าวสารและความ
ทันสมัยของประชากร ในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ นศ.ม.
 กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525. อัดสำเนา.
- พระเทพเวที. ความมุ่งหมายของวิชาพื้นฐานทั่วไป. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, 2532.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). การพัฒนาที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัท
 สหธรรมิกจำกัด, 2539.

พรรณิภา จิตต์ชอบธรรม. ความทันสมัยของประชากรในเขตหนองจอก จังหวัดกรุงเทพมหานคร.

วิทยานิพนธ์ นศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537. อัดสำเนา.

พรรณอุษา อนันต์พินิจวัฒนา. ผลของการสื่อสารชักจูงต่อเจตคติวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2539. อัดสำเนา.

พีรสิทธิ์ คำนวนติลปี และคนอื่น ๆ. ความทันสมัย ภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองและปัญหาบาง
ประการของคนชรา. รายงานการวิจัย กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์, 2523.

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. การอุดมศึกษากับสังคมไทย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาอุดมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

-----, "การศึกษาไทยในอนาคต : ถึงเวลาของการศึกษานำกระแส," ใน วารสารการศึกษา
แห่งชาติ. 23 : 1 – 2 ; ตุลาคม 2531.

-----, คู่มือการจัดการประชุมปฏิบัติการด้านการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2524.

-----, "ปรัชญาและจุดมุ่งหมายของการอุดมศึกษา," ใน คู่มืออาจารย์ด้านการเรียนการสอน.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมและสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล,
2531.

มลิวลย์ สมศักดิ์. รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนใน
โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540. อัดสำเนา.

รัตนา ประเสริฐสม. การเสริมสร้างจิตลักษณะเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอนามัยของนักเรียน
ประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.

รัฐจวน คำวชิรพิทักษ์ และคนอื่น ๆ. "บุคลิกภาพที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช," ใน วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช. 115 – 124 ; มกราคม – เมษายน 2540.

วาสนา รอดเชียง. ผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านสามัคคีธรรม
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนวัดทรงธรรม จังหวัดสมุทรปราการ.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2540. อัดสำเนา.

- วัลลภา ถนอมศิริ. การใช้กิจกรรมกลุ่มและการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพื่อพัฒนาความ
รับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเกษมวิทยา
กรุงเทพมหานคร. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2539. อัดสำเนา.
- วิจิตร ศรีสอาน. "การพัฒนาทรัพยากรบุคคลไทยสำหรับศตวรรษที่ 21," ใน สัมมนาพัฒนาไทย.
กรุงเทพฯ : สมาคมนักเรียนไทยในประเทศญี่ปุ่น, 2537.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการสอนภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ :
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527.
- การพัฒนาหลักสูตรครบวงจร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ชเนศวรการพิมพ์,
2525.
- พัฒนาหลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2522.
- วิจิต สุรัตน์เรืองชัย. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุม
โรคเอดส์สำหรับครูประถมศึกษา. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.
- วิเชียร ชิวพิมาย. การฝึกอบรมและคู่มือวิทยากร. กรุงเทพฯ : cursa, 2528.
- วิรุฒ ศิริสวัสดิ์บุตร. ความทันสมัยกับการย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองหลวงของชาวชนบทไทย.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2526. อัดสำเนา.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. ความแปลกแยกกับพฤติกรรมการทำงานของครูสังกัดกรุงเทพมหานคร.
ปรินูญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2532. อัดสำเนา.
- ศักดินา บุญเยี่ยม. ผลของการใช้สารชักจูงที่มีต่อเจตคติเกี่ยวกับการบำบัดรักษาในชั้นฟื้นฟู
สมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติด. ปรินูญานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.
- ศรีประเสริฐ ศรีนิล. ผลของการใช้หลักการเรียนเพื่อรู้แจ้งที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
วิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ด้อยสัมฤทธิ์และมีแรงจูงใจ
ใฝ่สัมฤทธิ์ต่างกัน. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2539. อัดสำเนา.

- ศุภมาส เพชรสมบัติ. ผลของสถานการณ์จำลองควบคู่กับการเสริมแรงที่มีต่อพฤติกรรม
ประชาธิปไตยด้านการวบรวมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน
บ้านหันทราย อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540. อัดสำเนา.
- สัจด์ อุทรานันท์. พื้นฐานและหลักการสร้างหลักสูตร. กรุงเทพฯ : มิตรสยาม, 2528.
- สนาน คุณาประเสริฐ. ผลของการใช้สารชักจูงในการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของ
ครูคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.
- สรรพศรีวี คชาชีวะ. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสารและความทันสมัยของ
ประชาชนในเขตท้องที่บางชัน มีนบุรี กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523. อัดสำเนา.
- สถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา จากสถาบันราชภัฏปีการศึกษา
2538 – 2539. เอกสารการวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ
กระทรวงศึกษาธิการ, 2540.
- สาคร พุทธปวน. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การป้องกันการฉ้อโกงและยาเสพติดสำหรับ
บุคลากรในงานสาธารณสุขมูลฐาน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.
- สีปพนนท์ เกตุทัต. "วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม :
สู่อนาคตของสังคมไทย," ใน ปาฐกถาไมตรีพิทักษ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2535.
- , "ทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยในสิบปีข้างหน้า : วิสัยทัศน์ใหม่การเพิ่ม
สมรรถนะไทยในสังคมโลก," ใน การศึกษาไทยในกระแสโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537.
- สุกัญญา นาคสุข. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชนกับความทันสมัยของ
ประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2537. อัดสำเนา.
- สุพจน์ พันธ์นิยะ. การส่งเสริมการอ่านโดยการใช้ตัวแบบเพื่อพัฒนาพฤติกรรมรักการอ่านใน
นักเรียนชั้นประถมศึกษา. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.

- สุภรณ์ วัชรศิริธรรม. ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อของครูกับการยอมรับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา 2525 ในโรงเรียนประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525. อัดสำเนา.
- สุมาลี จันทรชลอ. ผลของการฝึกทักษะการรู้คิดต่อการคิดรวบยอด. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.
- สมิตร์ คุณานุกร. หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2520.
- เสถียร เขยประทับ. ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารและการพัฒนา. กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526. อัดสำเนา.
- สมจิตร ห่อไตรงรงค์. ผลการฝึกแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีภูมิหลังต่างกันทางด้านการอบรมเลี้ยงดูและลักษณะทางชีวสังคม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2539. อัดสำเนา.
- สมบุรณ์ ชิตพงศ์. "รูปแบบของการประเมินหลักสูตร," วารสารการวัดผลการศึกษา. 1(1) : 28 - 42 ; สิงหาคม 2523.
- สมบุรณ์ ดันยะ. การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพด้านการสอนของครูประจำการระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อัดสำเนา.
- สมศรี วงศ์สิโรจน์กุล. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม的开รับสาร ความทันสมัยกับความรู้หลักการปฏิบัติทางสุขภาพอนามัยและทัศนคติต่อบุคลากรสังคม : ศึกษาเฉพาะเกษตรกรในโครงการทดลองฟื้นฟูสภาพป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529. อัดสำเนา.
- ✓ โสภิตา ลิ้มวัฒนาพันธ์. การเปรียบเทียบผลของการปรับพฤติกรรมโดยใช้การควบคุมกับการเสริมแรงทางบวกด้วยเบี้ยอรรถกรที่มีต่อการเพิ่มและคงอยู่ของพฤติกรรมความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคบุรีรัมย์ ชั้นปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538. อัดสำเนา.
- ✓ แสง ทวีคุณ. การฝึกเพื่อเสริมสร้างจิตลักษณะในการป้องกันพฤติกรรมทะเลาะวิวาทในนักเรียนอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538. อัดสำเนา.
- สำเริง บุญเรืองรัตน์. ทฤษฎีการวัดและการประเมินผลการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สยามศึกษา, 2529.

- สำรวย วรเดชะคงคา. ผลของการฝึกอบรมทางศาสนาที่มีต่อการพัฒนาจิตลักษณะของนักเรียนที่เข้าโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ที่วัดม่วง เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.
- อนุวัติ คุณแก้ว. การวัดและการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ปรินญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538. อัดสำเนา.
- อรุณ รักธรรม. พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2532.
- อัจฉรวรรณ อิศรางกูร ณ อยุธยา. ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชนกับลักษณะสมัยใหม่ของเยาวชนในเขตเมืองและชนบท. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529. อัดสำเนา.
- อุทัย หิรัญโต. ประมุขศิลปะของการเป็นผู้นำ. กรุงเทพฯ : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2523.
- เอกชัย เอื้อเฟื้อ. การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำและด้านการทำงานเป็นกลุ่ม สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง. ปรินญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.
- อ้อมเดือน สดมนิ. ผลของการฝึกอบรมทางพุทธพฤติกรรมศาสตร์ต่อจิตลักษณะและประสิทธิผลของครู. ปรินญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.
- อ้อยทิพย์ ทองดี. ผลของการพัฒนาจริยธรรมด้านความรับผิดชอบด้วยวิธีการสร้างความตระหนักและการปรับพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2537. อัดสำเนา.
- Ajzen, I. And M. Fishbein. "Attitude and Normative Beliefs as Factors Influencing Behavioral Intention," Journal of Experimental Social Psychology. 6 : 466 – 487 ; 1975.
- ASCD (Association of Supervision and Curriculum Development). Balancing in The Curriculum. Washington, D.C. : ASCD, 1961.
- Beauchamp, George A. Curriculum Theory. Illinois : The Kragy Press, 1975.

Bendix, Reinhard. "Industrialization Ideologies and Social Structure," in Social Change. 1968.

Campbell, Donald T. and Julian C. Stanley. Experimental and Quasi – Experimental Designs for Research. Chicago : Rand McNally & Company, 1963.

Cronbach, Lee J. Essential of Psychological Testing. 3rd ed. New York : Harper and Row, 1970.

Durkhiem, E. The Division of Labour in Society. New York : Free Press, 1964.

Ferguson, George A. Statistical Analysis in Psychology and Education. 5th ed. Tokyo : Kosaido Printing Co., Ltd., 1981.

Fishbein, Martin. Reading in Attitude Theory and Measurement. New York : John Willey & Son, Inc., 1975.

Fishbein, Martin and Icek Aizen. Belief, Attitude, Intention and Behavior. Phillipine Copyright by Adison. Weley Publishing Company, Inc., 1975.

Flanagan, J.C. "Education : How and For What," American Psychologist. 28(2) : 551 – 556 ; July, 1973.

Gay, L.R. Education Research : Compotences for Analysis an Application. 4th ed. New York : Mcmillian, 1992.

Goyaoga, Javier and Kevalee Dusanee. Individual Modernity in Provincial Capital of Thailand. Bangkok : Cussri, 1973.

Hass, Clen T. Curriculum Planning Approach Massachusetts. Allyn & Bacon Inc., 1977.

Hunt, Gary T. Communication Skills in Organization. New Jersey : Printice – Hall, 1980.

Hunter, G. Modernizing Peasants Societies. London : Oxford University Press, 1969.

Inkeles, Alex and David H. Smith. Becoming Modern : Individual Changes in Six Developing Countries. Cambridge Massachusetts : Harvard University Press, 1974.

Jacobson, A.M. and others. "The Influences of Cronic Illness and Ego Development Of Self-Esteem In Diabettic and Psychiatric Adolescent Patient," Journal of Youth and Adolescent. 13 : 489 – 507 ; 1984.

- Johnson, Harry M. Sociology. New York : Harcourt Brace, 1960.
- Kahl, Joseph A. The Measurement of Modernism : A Study of Values in Brazil and Mexico. Austin : University of Texas Press, 1968.
- Kingsley, Davis. Human Society. New York : The McMillan Company, 1949.
- Koontz, Harold O., Cyril Donnell and Haring Weihrich. Essential of Management. New York : McGraw-Hill, 1986.
- Krech, D., R..S. Crutchfield and E.L. Ballachey. Individual in Society. New York : McGraw-Hill Book Company, 1962.
- Lerner, Daniel. The Passing of Traditional Society : Modernizing The Middle East. New York : Pree Press, Inc., 1958.
- McClelland, David C. The Achieving Society. New York : Free Press, 1967.
- McGuire, W.J. "Personality and Successibility to School Influence," in E.F. Borgotta and W.W. Lambert. End. Handbook of Personality Theory and Research. Chicago : Rand McNally, 1968.
- McGuire, W.J. "The Nature of Attitudes and Attitude Change," The Handbook of Social Psychology. Phillipines Copyright. Addison Weslry. Publishing Company Inc., 1969.
- Moore, Wilbert E. Social Change. New York : Basic Book, 1973.
- Newman, Phillip R. and Barbara M. Newman. Psychology. Illinois : The Dorsey Press, 1983.
- Odiome, George S. Training by Objectives : An Economic Approach to Management Training. New York : The McMillian Company, 1970.
- Rogers, Everett M. Diffussion of Innovations. New York : Free Press, 1968.
- Rogers, Everett M. and Lynne Savening. Modernization Among Peasants : The Impact of Communication. New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1969.
- Rogers, Everett M. and F.F. Shoemaker. Communication of Innovations : A Cross – Cultural Approach. New York : Free Press, 1971.
- Rosenberg, M. Conceiving The Self. New York : Basic Book, 1979.
- Saylor, Gallon J. and William M. Alexander. Planning Curriculum for Schools. New York : Holt Rinehart and Winston, Inc., 1974.

- Schlegel, Ronald P., Craig A. Crawford and Margaret D. Sanborn. "Correspondence and Mediatonal Properties of the Fishbein Model : An Application to Adolescent Alcohol Use," Journal of Experimental Social Psychology. 1977.
- Smelser, N.J. Modernization. New York : Basic Book, 1966.
- Songer – Nocks, Elaine. "Situational Factors Affecting the Weighting of Predictor Components in the Fishbein Model," Journal of Experimental Social Psychology. 12 : 56 – 69 ; 1976.
- Taba, Hilda. Curriculum Development. New York : McMillan Publishing Co., Inc., 1962.
- Tyler, Ralph. Basic Principles of Curriculum and Instruction. Chicago : University of Chicago Press, 1970.
- Weiner, Myron. Modernization : The Dynamics of Growth. New York : Basic Book, 1966.
- William, Lawrence K. "Some Development Correlates of Scarcity," Human Relations. 20(1) : 51 – 65 ; 1973.
- Yamane, T. Statistics. New York : Harper and Row Publication, 1967.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเรื่อง คุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่จำเป็นต้อง

เสริมสร้าง สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ

แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญเรื่อง คุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่จำเป็นต้อง

เสริมสร้าง สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ

ความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ

แบบประเมินร่างหลักสูตร

แบบประเมินการฝึกอบรม

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

เรื่อง

คุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่จำเป็นต้องเสริมสร้าง
สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ

1. สภาพปัญหาของผลผลิตนักศึกษาครู

ปัญหา.....

.....

.....

สาเหตุ.....

.....

.....

แนวทางแก้ไข.....

.....

.....

2. คุณลักษณะที่จำเป็น 11 ด้าน

คุณลักษณะ	ความจำเป็น
1. ยอมรับประสบการณ์ใหม่.....	
2. ยอมรับการเปลี่ยนแปลง.....	
3. ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์.....	
4. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์.....	
5. เหตุผลเชิงจริยธรรม.....	
6. ลักษณะประชาธิปไตย.....	
7. มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง.....	
8. การเห็นคุณค่าในตนเอง.....	
9. การพัฒนาทางความคิด.....	
10. สุขภาพจิต.....	
11. การยอมรับปทัสฐานทางสังคม.....	

3. แนวทางและวิธีการเสริมสร้างคุณลักษณะที่จำเป็น.....
.....
.....
.....
4. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ.....
.....
.....
.....

สัมภาษณ์บันทึก
ผู้วิจัย

แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ

เรื่อง

**คุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่จำเป็นต้องเสริมสร้าง
สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ**

คำชี้แจง คุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ ในแต่ละคู่ต่อไปนี้ ท่านเห็นว่าในแต่ละข้อ
คุณลักษณะใดมีความจำเป็นต้องพัฒนามากกว่า โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่อง
สี่เหลี่ยมของแต่ละคู่ (โปรดพิจารณาความหมายของแต่ละคุณลักษณะตามนิยามที่แนบมา)

1. ☐ สุขภาพจิต ☐ การยอมรับปทัสฐานทางสังคม	2. ☐ การเห็นคุณค่าในตนเอง ☐ การพัฒนาทางความคิด
3. ☐ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ☐ เหตุผลเชิงจริยธรรม	4. ☐ ยอมรับประสบการณ์ใหม่ ☐ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง
5. ☐ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ☐ ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์	6. ☐ ลักษณะประชาธิปไตย ☐ มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง
7. ☐ การพัฒนาทางความคิด ☐ สุขภาพจิต	8. ☐ เหตุผลเชิงจริยธรรม ☐ ลักษณะประชาธิปไตย
9. ☐ เหตุผลเชิงจริยธรรม ☐ การยอมรับปทัสฐานทางสังคม	10. ☐ มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง ☐ การเห็นคุณค่าในตนเอง
11. ☐ ยอมรับประสบการณ์ใหม่ ☐ การเห็นคุณค่าในตนเอง	12. ☐ ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ ☐ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
13. ☐ มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง ☐ สุขภาพจิต	14. ☐ การพัฒนาทางความคิด ☐ การยอมรับปทัสฐานทางสังคม
15. ☐ ยอมรับประสบการณ์ใหม่ ☐ การยอมรับปทัสฐานทางสังคม	16. ☐ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ☐ ลักษณะประชาธิปไตย
17. ☐ ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ ☐ สุขภาพจิต	18. ☐ ลักษณะประชาธิปไตย ☐ การยอมรับปทัสฐานทางสังคม

19. ☐ มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง
☐ การยอมรับปทัสฐานทางสังคม
21. ☐ ยอมรับประสบการณ์ใหม่
☐ การพัฒนาทางความคิด
23. ☐ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง
☐ การพัฒนาทางความคิด
25. ☐ ยอมรับประสบการณ์ใหม่
☐ มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง
27. ☐ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
☐ การพัฒนาทางความคิด
29. ☐ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง
☐ การเห็นคุณค่าในตนเอง
31. ☐ ลักษณะประชาธิปไตย
☐ การเห็นคุณค่าในตนเอง
33. ☐ ยอมรับประสบการณ์ใหม่
☐ ลักษณะประชาธิปไตย
35. ☐ มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง
☐ การพัฒนาทางความคิด
37. ☐ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
☐ สุขภาพจิต
39. ☐ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง
☐ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
41. ☐ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง
☐ การยอมรับปทัสฐานทางสังคม
43. ☐ ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์
☐ มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง
45. ☐ ยอมรับประสบการณ์ใหม่
☐ ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์
20. ☐ การเห็นคุณค่าในตนเอง
☐ สุขภาพจิต
22. ☐ ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์
☐ การยอมรับปทัสฐานทางสังคม
24. ☐ ยอมรับประสบการณ์ใหม่
☐ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
26. ☐ เหตุผลเชิงจริยธรรม
☐ มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง
28. ☐ ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์
☐ การพัฒนาทางความคิด
30. ☐ เหตุผลเชิงจริยธรรม
☐ สุขภาพจิต
32. ☐ ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์
☐ ลักษณะประชาธิปไตย
34. ☐ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
☐ ลักษณะประชาธิปไตย
36. ☐ ยอมรับประสบการณ์ใหม่
☐ เหตุผลเชิงจริยธรรม
38. ☐ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง
☐ มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง
40. ☐ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
☐ การยอมรับปทัสฐานทางสังคม
42. ☐ ยอมรับประสบการณ์ใหม่
☐ สุขภาพจิต
44. ☐ การเห็นคุณค่าในตนเอง
☐ การยอมรับปทัสฐานทางสังคม
46. ☐ เหตุผลเชิงจริยธรรม
☐ การพัฒนาทางความคิด

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัย
ด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ

1. คำชี้แจง ต้องการทราบข้อมูลที่เป็นคุณลักษณะของนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของ
สถาบันราชภัฏ เพื่อนำมาพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม
2. ลักษณะแบบสอบถาม แบบสอบถามมี 3 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 เป็นสถานภาพของท่านในสถาบันหรือหน่วยงาน
 - ตอนที่ 2 เป็นรายการคุณลักษณะความทันสมัยด้านจิตใจเพื่อให้ท่านพิจารณาว่า
ต้องการเสริมสร้างให้นักศึกษาสาขาครุศาสตร์มีคุณสมบัติตามรายการนั้น
เพิ่มเติมมาก-น้อยในระดับใด
 - ตอนที่ 3 ต้องการข้อเสนอแนะจากท่านในเรื่องของเนื้อหาสาระ วิธีการ กิจกรรม
สื่อสำหรับการฝึกอบรม วิธีการวัดและประเมินผล

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

☐ อธิการบดีสถาบันราชภัฏ	☐ หัวหน้าหน่วยงานภาครัฐ
☐ รองอธิการบดีสถาบันราชภัฏ	☐ หัวหน้าหน่วยงานภาคเอกชน
☐ คณบดีสถาบันราชภัฏ	☐ บัณฑิตสถาบันราชภัฏในหน่วยงาน
☐ อาจารย์สถาบันราชภัฏ	☐ นักศึกษาสถาบันราชภัฏ

ตอนที่ 2 รายการคุณลักษณะความทันสมัยด้านจิตใจที่ต้องการเสริมสร้างในนักศึกษา

สาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับความต้องการเสริมสร้างเพิ่มเติมในนักศึกษา
จากเดิมที่มีอยู่แล้วซึ่งตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยกำหนดตัวเลขระดับ
ความต้องการที่มีความหมายไว้ดังนี้

- 5 หมายถึง ความต้องการเสริมสร้างเพิ่มเติมอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ความต้องการเสริมสร้างเพิ่มเติมอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ความต้องการเสริมสร้างเพิ่มเติมอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ความต้องการเสริมสร้างเพิ่มเติมอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ความต้องการเสริมสร้างเพิ่มเติมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อ	รายการคุณลักษณะความทันสมัยด้านจิตใจ ที่ต้องการเสริมสร้างเพิ่มเติมในนักศึกษา	ระดับความต้องการเสริมสร้างเพิ่มเติม					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
0	การติดต่อกับบุคคลภายนอก	/					
00	ความเป็นตัวของตัวเอง			/			
000	การเสียสละเพื่อส่วนรวม				/		

ข้อ 0 แสดงว่าเดิมนักศึกษามีคุณลักษณะนี้อยู่น้อยต้องการเพิ่มเติมมากที่สุด

ข้อ 00 แสดงว่าเดิมนักศึกษามีคุณลักษณะนี้อยู่ปานกลางต้องการเพิ่มเติมปานกลาง

ข้อ 000 แสดงว่าเดิมนักศึกษามีคุณลักษณะนี้อยู่มากต้องการเพิ่มเติมน้อย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ข้อ	รายการคุณลักษณะความทันสมัยด้านจิตใจ ที่ต้องการเสริมสร้างเพิ่มเติมในนักศึกษา	ระดับความต้องการเสริมสร้างเพิ่มเติม					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
1	ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่						
2	การยอมรับแนวคิดเชิงเสมอภาค						
3	ความสามารถในการคาดการณ์ไกล						
4	การยอมรับความสามารถตนเอง						
5	ความคิดทันโลกและเหตุการณ์						
6	การปรับตัวในสังคมอย่างเป็นสุข						
7	ยอมรับสาเหตุและผลแห่งการกระทำ ของตน						
8	การเห็นคุณค่าของเกียรติภูมิแห่งชีวิต						
9	การเข้าใจปัญหาเศรษฐกิจสังคมและ การเมือง						
10	การปรับตัวในสภาพสังคมที่ เปลี่ยนแปลง						
11	ยอมรับแบบแผนมาตรฐานชีวิตที่ดี						
12	เชื่อในความสามารถและความ พยายามของตน						
13	การปฏิบัติตามหลักมนุษยธรรม						
14	การยอมรับและเข้าใจผู้อื่นด้วยเหตุผล						
15	การวางแผนปฏิบัติงานเพื่อรับผลดี						
16	ความภูมิใจในความสำเร็จของตนเอง						
17	การดำเนินชีวิตในสภาพที่เหมาะสมกับ ตนเอง						
18	การตื่นตัวต่อการรับวิทยาการ และข่าวสาร						

ข้อ	รายการคุณลักษณะความทันสมัยด้านจิตใจ ที่ต้องการเสริมสร้างเพิ่มเติมในนักศึกษา	ระดับความต้องการเสริมสร้างเพิ่มเติม					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
19	การคาดหวังและควบคุมพฤติกรรม ด้วยตนเอง						
20	การเคารพตนเอง						
21	เคารพศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์						
22	การยอมรับสภาพความเป็นจริงของ ตนเอง						
23	การเข้ากับผู้อื่นได้ดี						
24	การเปิดรับความคิดใหม่ ๆ ที่มี ประโยชน์						
25	ความกระตือรือร้นสู่ความสำเร็จด้วย ตนเอง						
26	การปฏิบัติตามหลักธรรมแห่งศาสนา						
27	ความสามัคคีและความร่วมมือเป็นทีม						
28	ความอดทนและเสียสละเวลาเพื่อ ความสำเร็จ						
29	ความเชื่อมั่นในตนเอง						
30	ความสามารถในการคิดแบบมีระบบ						
31	มองโลกในแง่ดี						
32	การปรับใช้เทคโนโลยีให้เหมาะกับ สภาพการณ์						
33	การไม่เชื่อโชคลางของมนุษย์						
34	การเคารพสิทธิมนุษยชน						
35	การป้องกันผลเสียแก่ตนและสังคมใน ภายหน้า						
36	ความสามารถในการแก้ปัญหา						

ข้อ	รายการคุณลักษณะความทันสมัยด้านจิตใจ ที่ต้องการเสริมสร้างเพิ่มเติมในนักศึกษา	ระดับความต้องการเสริมสร้างเพิ่มเติม					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
37	ความมีวิสัยทัศน์กว้างไกล						
38	การเห็นคุณค่าของงานที่ทำด้วยมือ						
39	การไม่เชื่อใครง่ายของมนุษย์						
40	การมีสัมมาคารวะต่อผู้อื่น						
41	การใช้สิทธิและเสรีภาพของตนตามกฎหมาย						
42	การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น						
43	ความสามารถในการควบคุมตนเอง						
44	การยอมรับตนเองและผู้อื่น						
45	การเห็นคุณค่าในเทคนิควิธีการใหม่ที่ทันสมัย						
46	การมีวินัยในตนเองและวินัยในสังคม						
47	ความสามารถในการบริหารเวลา						
48	ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา						
49	การคิดในระดับนามธรรม						
50	ยอมรับเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีผลดีต่อชีวิต						
51	การพัฒนาตนโดยการให้รางวัลตนเอง						
52	การตระหนักถึงผลดีและผลเสียในอนาคต						
53	การเคารพคำมั่นสัญญา						
54	การยอมรับสิทธิและหน้าที่ของตนต่อสังคม						
55	ความสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ						
56	ความสามารถในการจัดการกับความเครียด						

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3.1 เนื้อหาสาระในการฝึกอบรม.....

.....

.....

.....

.....

3.2 วิธีการในการฝึกอบรม.....

.....

.....

.....

.....

3.3 กิจกรรมและสื่อสำหรับการฝึกอบรม.....

.....

.....

.....

.....

3.4 วิธีการวัดและประเมินผล.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณในการตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัย

แบบประเมินร่างหลักสูตร

แบบประเมินร่างหลักสูตรฝึกอบรมเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ” มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ “ท่าน” ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญได้กรุณาพิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องภายในองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย / ลงในช่องแสดงระดับความเหมาะสมและความสอดคล้องในแบบประเมิน ซึ่งมี 2 ตอน คือ แบบประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตรและแบบประเมินความสอดคล้องของร่างหลักสูตร ดังนี้

ตอนที่ 1 ให้ท่านพิจารณาว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรในส่วนต่าง ๆ ต่อไปนี้มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด และทำเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับความเหมาะสม

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม					ข้อเสนอแนะ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1.	หลักการของหลักสูตรในการนำไปปฏิบัติจริง						
2.	ความชัดเจนของจุดมุ่งหมายของหลักสูตร						
3.	เนื้อหาของหลักสูตรในการนำไปใช้ฝึกอบรมให้บรรลุเป้าหมาย						
4.	เนื้อหาของหลักสูตรในการนำไปปฏิบัติจริง						
5.	หัวข้อวิชาฝึกอบรมเหมาะสมกับขอบข่ายของหลักสูตร						
6.	การกำหนดเนื้อหาในแต่ละหัวข้อวิชา						

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม					ข้อเสนอแนะ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
7.	การเรียงลำดับเนื้อหาในแต่ละหัวข้อวิชา						
8.	การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในแต่ละหัวข้อวิชา						
9.	กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรมในแต่ละหัวข้อวิชา						
10.	สื่อการฝึกอบรมกับเนื้อหาในแต่ละหัวข้อวิชา						
11.	สื่อการเรียนรู้ที่จะนำไปเสริมสร้างการเรียนรู้						
12.	วิธีการประเมินผลในแต่ละหัวข้อวิชา						
13.	ระยะเวลาในการฝึกอบรม						

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 แบบประเมินความสอดคล้องของร่างหลักสูตร

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ของร่างหลักสูตรมีความสอดคล้องกันมากน้อยเพียงใด และทำเครื่องหมาย / ลงในช่องประเมินตามความคิดเห็นของท่าน

ข้อ	รายการประเมิน	สอดคล้อง	ไม่แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง
1.	สภาพปัญหาของหลักสูตรกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร			
2.	สภาพปัญหาของหลักสูตรกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของหลักสูตร			
3.	สภาพปัญหาของหลักสูตรกับเนื้อหาของหลักสูตร			
4.	สภาพปัญหาของหลักสูตรกับหัวข้อวิชาฝึกอบรม			
5.	จุดมุ่งหมายของหลักสูตรกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของหลักสูตรแต่ละหัวข้อวิชาฝึกอบรม			
6.	จุดมุ่งหมายของหลักสูตรกับเนื้อหาของหลักสูตร			
7.	จุดมุ่งหมายของหลักสูตรกับหัวข้อวิชาฝึกอบรม			
8.	จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของหลักสูตรกับเนื้อหาของหลักสูตรในหัวข้อวิชาฝึกอบรม			
9.	เนื้อหาวิชาฝึกอบรมกับหัวข้อวิชาฝึกอบรม			
10.	จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในหัวข้อวิชาฝึกอบรมกับกิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม			
11.	จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในหัวข้อวิชาฝึกอบรมกับสื่อ			
12.	จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในหัวข้อวิชาฝึกอบรมกับการประเมินผล			
13.	เนื้อหาในหัวข้อวิชาฝึกอบรมกับสื่อ			

ข้อ	รายการประเมิน	สอดคล้อง	ไม่แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง
14.	เนื้อหาในหัวข้อวิชาฝึกรวมกับการประเมินผล			
15.	กิจกรรมและวิธีการฝึกรวมในหัวข้อวิชาฝึกรวมกับสื่อ			
16.	กิจกรรมและวิธีการฝึกรวมในหัวข้อวิชาฝึกรวมกับการประเมินผล			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณในความอนุเคราะห์อย่างสูง

ผู้วิจัย

แบบประเมินการฝึกอบรม

เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ
สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องตามระดับความคิดเห็นของท่านว่าเหมาะสม
เพียงใด และข้อเสนอแนะที่มีต่อการฝึกอบรม

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม					ข้อเสนอแนะ
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1.	เนื้อหาวิชาของการฝึกอบรม						
2.	วิทยากรแต่ละหัวข้อวิชาของการฝึกอบรม						
3.	การนำเสนอของวิทยากรแต่ละหัวข้อวิชา						
4.	การมีส่วนร่วมของผู้เข้าฝึกอบรม						
5.	เอกสารประกอบการฝึกอบรม						
6.	สื่อประกอบการฝึกอบรม						
7.	สถานที่สำหรับการฝึกอบรม						
8.	การเลี้ยงอาหารกลางวัน						
9.	การเลี้ยงอาหารว่าง						
10.	ระยะเวลาในการฝึกอบรม						

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ภาคผนวก ข

แบบทดสอบและแบบวัดความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

แบบทดสอบและแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง

แบบทดสอบและแบบวัดลักษณะประชาธิปไตย

เฉลยแบบทดสอบวัดความรู้ 3 ชุด

แบบทดสอบและแบบวัดเพื่อการวิจัย
เรื่อง
การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ
ความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ
สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ

คำชี้แจง

แบบทดสอบและแบบวัดมี 3 ชุด คือ

- ชุดที่ 1 แบบทดสอบและแบบวัดเหตุการณ์ในชีวิตของข้าพเจ้า
- ชุดที่ 2 แบบทดสอบและแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง
- ชุดที่ 3 แบบทดสอบและแบบวัดลักษณะวิถีชีวิตของข้าพเจ้า

แบบทดสอบและแบบวัด

ชุดที่ 1

แบบทดสอบและแบบวัดชุดนี้มี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบทดสอบวัดความรู้

ตอนที่ 2 แบบวัดเจตคติ

ตอนที่ 3 แบบวัดพฤติกรรม

ตอนที่ 1 แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ในชีวิตของข้าพเจ้า

คำชี้แจง โปรดตอบคำถามโดยทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงบนตัวเลือกที่ท่านพิจารณาว่าเหมาะสมที่สุด

- ผลของเรื่องใดส่งผลต่อการดำรงชีวิตที่ก้าวหน้า
 - ผลของบุญวาสนาในอดีต
 - ผลของโชคและงานปัจจุบัน
 - ผลของการกระทำในอดีต
 - ผลของผู้มีอำนาจในสังคมปัจจุบัน
- เหตุการณ์ในอนาคตของมนุษย์ทำนายได้จากอะไรมากที่สุด
 - สาเหตุและผลของผู้กระทำ
 - สถานการณ์ภายนอกเกี่ยวข้องกับผู้กระทำ
 - ความเชื่อทางจิตของผู้กระทำ
 - การรับรู้เรื่องราวของผู้กระทำ
- ข้อใดดีที่สุดในการฝึกควบคุมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมาย
 - ให้รางวัลตนเองก็ต่อเมื่อทำสำเร็จเท่านั้น
 - ลงโทษตนเองเมื่อทำไม่สำเร็จบ่อย ๆ
 - ให้รางวัลตนเองเป็นระยะ ๆ จนสำเร็จสมบูรณ์
 - ลงโทษตนเองเป็นระยะ ๆ จนสำเร็จสมบูรณ์
- ข้อใดเป็นสาเหตุที่บ่งชี้ผลกระทบมนุษย์ที่สำคัญที่สุด
 - ลักษณะของสถานการณ์ภายนอกขณะนั้น
 - ลักษณะทางจิตตามสถานการณ์ขณะนั้น
 - ลักษณะทางจิตและการกระทำเดิม
 - ลักษณะทางชีวสังคมและเศรษฐกิจ
- ข้อใดสัมพันธ์กับความเชื่ออำนาจในตน
 - เชื่อว่าจิตคุมพฤติกรรมของตนได้
 - เชื่อว่าพยายามอยู่ที่ไหนสำเร็จอยู่ที่นั่น
 - เชื่อว่าพฤติกรรมของคนเป็นอำนาจของ "ดวง"
 - เชื่อว่าคนทุกคนมีบุญบาปติดตัวมา
- วิธีใดสามารถพัฒนาผลการกระทำของบุคคลได้ผลดี
 - การปรับการกระทำด้วยการวางแผนใจก่อน
 - การปรับการกระทำด้วยการให้ความรู้
 - การปรับการกระทำด้วยการให้รางวัล
 - การปรับการกระทำด้วยการลงโทษทันที

7. ข้อใดมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตที่มีความสุขและประสบผลสำเร็จสูงสุด
 - ก. ฟังตนเองมากกว่าฟังผู้อื่น
 - ข. ฟังตนเองโดยไม่ฟังผู้อื่น
 - ค. ฟังตนเองแต่เกรงใจผู้อื่น
 - ง. ฟังตนเองพอ ๆ กับฟังผู้อื่น
8. ผลของการรับรู้อำนาจในตนเองทำให้เป็นคนประเภทใด
 - ก. เป็นคนเชื่ออำนาจของจิต
 - ข. เป็นคนเชื่ออำนาจของบุญวาสนา
 - ค. เป็นคนเชื่อแบบฝังใจในเรื่องจิต
 - ง. เป็นคนเชื่อแบบฝังใจในเรื่องพฤติกรรม
9. บางคนชีวิตพบแต่ความลำบากยากจน แม้จะทำบุญประจำเป็นเพราะอะไร
 - ก. ผลของบุญและบาปในอดีตของตน
 - ข. ผลของโชคและเคราะห์ในปัจจุบันของตน
 - ค. ผลของดวงและวาสนาในชีวิตของตน
 - ง. ผลกรรมในอดีตและปัจจุบันของตน
10. ข้อใดเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการทำงานที่สำคัญที่สุด
 - ก. ขยันหมั่นเพียรดี
 - ข. ฐานะความเป็นอยู่ดี
 - ค. สติปัญญาดี
 - ง. สุขภาพจิตดี
11. การควบคุมตนเองที่ได้ผลดีตรงกับข้อใด
 - ก. ควบคุมสิ่งเร้าที่อยู่ภายในกายตน
 - ข. ควบคุมผลกรรมโดยการให้รางวัลตนเอง
 - ค. ควบคุมสิ่งเร้าภายนอกตนให้ลดลง
 - ง. ควบคุมผลกรรมโดยลดรางวัลตนเอง
12. ข้อใดไม่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อในความสามารถของมนุษย์
 - ก. ทำความดีละเว้นชั่ว
 - ข. อดได้รื้อได้
 - ค. รู้สึกนึกคิดแบบวิทยาศาสตร์
 - ง. ลักษณะเกรงใจ
13. บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ เมื่อล้มเหลวจะอ้างอะไร
 - ก. อ้างตนเองขาดความสามารถ
 - ข. อ้างงานยากและโชคร้าย
 - ค. อ้างทำพลาดเพราะดวงตก
 - ง. อ้างทำพลาดเพราะงานยาก
14. ลักษณะทางจิตข้อใดเป็นต้นเหตุของความพยายาม
 - ก. ลักษณะผู้นำ
 - ข. ลักษณะแปลกแยก
 - ค. ลักษณะยอมรับคนอื่น
 - ง. ลักษณะมองโลกในแง่ดี
15. การควบคุมตนเองให้พัฒนาไปตามต้องการอย่างได้ผลดีขั้นสุดท้าย คือ ข้อใด
 - ก. การกำหนดเป้าหมาย
 - ข. การเตือนตนเอง
 - ค. การประเมินตนเอง
 - ง. การให้รางวัลตนเอง
16. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของมนุษย์คืออะไร
 - ก. ใฝ่สัมฤทธิ์และมานะพยายาม
 - ข. ใฝ่สัมฤทธิ์และชอบทำงานยาก
 - ค. ชอบใช้ความสามารถและพยายาม
 - ง. ชอบใช้ความสามารถและชอบทำงานยาก

17. ปัจจัยแรกที่เป็นตัวบ่งชี้พฤติกรรมของคนที่มีความสามารถสูง
 - ก. ความกระตือรือร้น
 - ข. ความตั้งใจกระทำ
 - ค. ความเข้าใจกระทำ
 - ง. ความเชื่อในสิ่งนั้น
18. เราสามารถพัฒนานักศึกษาให้ลดความเชื่อโชคลางหรือโชคเคราะห์ได้อย่างไรได้ผลสูงสุดด้วยวิธีใด
 - ก. ฝึกอบรมให้มีความรู้เกี่ยวกับความเชื่อนั้น
 - ข. ฝึกอบรมคุณลักษณะให้เปลี่ยนความเชื่อนั้น
 - ค. ฝึกอบรมพฤติกรรมให้เปลี่ยนความเชื่อนั้น
 - ง. ฝึกอบรมให้เกิดความกลัวในความเชื่อนั้น
19. เรารู้ว่รับประทานอาหารดิบ ๆ สุก ๆ ไม่ได้ แต่เราก็กินรับประทาน เป็นเพราะอะไรอันดับแรก
 - ก. ความคุ้นเคยความต้องการไม่ได้
 - ข. ขาดการเตือนตนเอง
 - ค. ไม่ประเมิณถึงผลดีผลเสีย
 - ง. ขาดการกำหนดเป้าหมาย
20. การจะเปลี่ยนพฤติกรรมการรับประทานให้ถูกสุขลักษณะ วิธีที่ทำแล้วได้ผลคือข้อใด
 - ก. เตือนตนเองทุกครั้งที่กำลังรับประทาน
 - ข. ลงโทษตนเองทุกครั้งที่ไม่รับประทาน
 - ค. ประเมินผลการรับประทานแล้วเก็บเอาไว้
 - ง. ให้เพื่อนคอยเตือนเมื่อทำผิดสุขลักษณะ
21. การเสริมแรงตนเองเป็นหลักการเปลี่ยนความเชื่อที่ดี สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการเสริมแรงมีอะไรที่สำคัญที่สุด
 - ก. ต้องมีการกำหนดเป้าหมายก่อน
 - ข. ตัวเสริมแรงต้องซับซ้อนลึกซึ้ง
 - ค. ต้องการเสริมแรงได้ก็เสริมแรงทันที
 - ง. จะเสริมแรงไม่ต้องคำนึงถึงอายุบุคคล
22. คนที่ไม่เชื่อความสามารถตนเองจะมีพฤติกรรมอะไรประการแรก
 - ก. ไม่กล้าทำอะไรเพราะกลัวผิด
 - ข. รู้สึกกลัวเลไม่ว่าจะทำอะไร
 - ค. ไม่สามารถควบคุมตนเอง
 - ง. ชอบอาศัยเพื่อนหรือหมู่พวก
23. วิธีควบคุมตนเองให้ได้ผลตรงกับข้อใด
 - ก. ควบคุมสิ่งเร้าและผลกรรมให้ดี
 - ข. ควบคุมการกระทำและลักษณะนิสัยให้ได้
 - ค. ควบคุมการให้รางวัลและการลงโทษให้ได้
 - ง. ควบคุมสิ่งเร้าภายนอกและภายในให้ได้
24. ท่านสามารถทำนายผลกรรมได้โดยวิธีใดแม่นยำที่สุด
 - ก. จากความสนใจของผู้กระทำ
 - ข. จากสภาพแวดล้อมของผู้กระทำ
 - ค. จากการปฏิบัติของผู้กระทำ
 - ง. จากการเรียนรู้ของผู้กระทำ
25. ข้อใดจำแนกได้ว่าไม่เข้าพวก
 - ก. ความเกรงใจ
 - ข. ความพยายามทำงาน
 - ค. ความมีเหตุผล
 - ง. ความยากของงาน

ตอนที่ 2 แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับเหตุการณ์ในชีวิตของข้าพเจ้า

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงบน.....ที่อยู่เหนือวลีนั้น ๆ เพียงแห่งเดียวในแต่ละประโยค

1. คนมีบุญวาสนาเท่านั้นที่จะได้เป็นใหญ่ ข้าพเจ้าเชื่อเช่นนั้น

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

2. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการให้พรของผู้เฒ่าผู้ใหญ่น่าเชื่อถือ

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

3. ข้าพเจ้าเคยแนะนำเพื่อนให้ใช้ความพยายามในงานที่ท้าทายความสามารถ

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

4. การเสี่ยงเข็มชี้นำเชื่อถือ ข้าพเจ้าเชื่อเช่นนั้น

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

5. หมอดูเก่งแค่ไหนก็เชื่อไม่ได้ ข้าพเจ้าเคยโต้เถียงเสมอมา

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

6. ข้าพเจ้าคิดว่าการคุมกำเนิดไม่ใช่เรื่องเลวร้าย

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

7. ข้าพเจ้าเชื่อว่าผลสำเร็จขึ้นกับการกระทำของตนเอง ไม่ขึ้นกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์แต่อย่างใด

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

8. ข้าพเจ้าชอบหาโอกาสเสี่ยงโชคเท่าที่ข้าพเจ้าจะทำได้

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

9. เมื่อมีปัญหา ข้าพเจ้าเคยแนะนำให้เพื่อนไปหาผู้มีอำนาจช่วย

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

10. ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีเมื่อมีโอกาสเข้าศึกษาค้นคว้าในห้องสมุด

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

11. เมื่อได้รับมอบหมายงานที่ยาก ข้าพเจ้าจะขาดความมั่นใจ

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

12. ข้าพเจ้ารู้สึกท้อแท้เมื่อพบปัญหาที่ยาก

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

13. ข้าพเจ้ารู้สึกสบายใจเมื่อมีคนคอยช่วยเหลือ

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

14. ข้าพเจ้าชอบคล้อยตามคนที่มีความสามารถ

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

15. ข้าพเจ้าเชื่อว่าชีวิตคนเป็นไปตาม "ดวง"

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

16. ข้าพเจ้ารู้สึกหงุดหงิด เมื่อรับรู้ว่ามีคนทำผิดศีลธรรม

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

17. ข้าพเจ้าเชื่อว่าการลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์จะได้รับภัยพิบัติ

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบวัดพฤติกรรมเกี่ยวกับเหตุการณ์ในชีวิตของข้าพเจ้า

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงบน.....ที่อยู่เหนือวลีนั้น ๆ เพียงแห่งเดียวในแต่ละประโยค

1. ข้าพเจ้าชอบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยก่อนทำการสอบ

.....
เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

2. ข้าพเจ้าชอบแนะนำเพื่อนให้ขยันเรียน

.....
เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

3. เมื่อเพื่อนมีทุกข์ ข้าพเจ้าชอบสนับสนุนให้เพื่อนไปสะเดาะเคราะห์

.....
เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

4. ก่อนเดินทางไกล ๆ ข้าพเจ้าชอบขอพรจากผู้ใหญ่

.....
เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

5. ข้าพเจ้าเคยส่งเสริมให้คนพยายามเพื่อความสำเร็จ

.....
เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

6. ข้าพเจ้าชอบคัดค้านคนที่ชอบใช้สิทธิเหนือคนอื่น

.....
เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

7. ชีวิตพยากรณ์ได้ ข้าพเจ้าชอบพยากรณ์ผลกรรมด้วยตนเอง

.....
เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

8. โชคลางเชื่อไม่ได้ ข้าพเจ้ามักจะโต้เถียงกับคนเชื่อโชคลาง

.....
เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

9. ข้าพเจ้าสนับสนุนให้คนจนซื้อหวยคนรวยซื้อหุ้น

.....
เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

10. ข้าพเจ้าชอบตั้งเป้าหมายก่อนทำงานหรือก่อนเรียน

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

11. ข้าพเจ้าจะไม่ชอบใช้เหตุผลเมื่อต้องการชนะ

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

12. เมื่อข้าพเจ้าตัดสินใจทำอะไรแล้วมักจะทำได้สำเร็จเสมอ

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

13. ข้าพเจ้าไม่สามารถปกป้องผลประโยชน์ของตนเองจากเหตุร้ายที่เกิดขึ้น

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

14. ข้าพเจ้าชอบเสนอแนะเพื่อนและญาติพี่น้องให้ใช้ความพยายามแม้ต้องลำบาก

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

15. ชีวิตของข้าพเจ้าส่วนใหญ่ถูกควบคุมโดยผู้อื่นที่มีอำนาจเหนือ

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

16. ข้าพเจ้าชอบฝึกตนเองให้อดทนเพื่อความสำเร็จในวันหน้า

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

17. เมื่อมีทุกข์ข้าพเจ้าชอบให้คนพาไปหาหมอ

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

18. เมื่อมีเวลาว่างข้าพเจ้าทำงานที่สุจริตทุกอย่างเพื่อหารายได้ช่วยตัวเอง

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

แบบทดสอบและแบบวัด

ชุดที่ 2

แบบทดสอบและแบบวัดชุดนี้มี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบทดสอบวัดความรู้

ตอนที่ 2 แบบวัดเจตคติ

ตอนที่ 3 แบบวัดพฤติกรรม

ตอนที่ 1 แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

คำชี้แจง โปรดตอบคำถามโดยทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงบนตัวเลือกที่ท่านพิจารณาว่าเหมาะสมที่สุด

1. ข้อใดแสดงถึงคนที่เห็นคุณค่าในตน

ก. ชอบยอมรับความช่วยเหลือจากคนอื่น	ข. ชอบยอมรับความสำคัญของตนเอง
ค. ไม่ยอมรับความจริงที่เป็นปมด้อย	ง. ไม่ยอมรับความสามารถในอดีต
2. ปัจจัยข้อใดทำให้คนยืนหยัดในสังคมได้อย่างภาคภูมิใจมากที่สุด

ก. การมีฐานะร่ำรวยมากในสังคม	ข. การมีคนรักชอบพอมากมาย
ค. การมีตำแหน่งหน้าที่ใหญ่โต	ง. การมีเกียรติภูมิในสังคม
3. คนเราจะเป็นที่ยอมรับของคนอื่นได้ต้องเป็นคนเช่นไร

ก. เป็นคนคล้อยตามผู้อื่นอยู่เสมอ	ข. เป็นคนเปลี่ยนความคิดได้เสมอถ้ากลุ่มต้องการ
ค. เป็นคนที่คิดแปลกใหม่ยืดหยุ่นเสมอ	ง. เป็นคนที่ยึดมั่นในตนเองไม่เปลี่ยนแปลง
4. ข้อใดเป็นพฤติกรรมของคนที่น่าเชื่อถือตนเอง

ก. หยิ่งไม่คบหาสมาคมกับใครโดยไม่จำเป็น	ข. ไม่ชอบแสดงออกอย่างไม่มีเหตุผล
ค. มองคนรอบข้างว่าด้อยกว่าตนแล้วไม่คบ	ง. ชอบเสี่ยงโชคเพื่อแสดงอำนาจของตน
5. คนที่มีปัญหาฆ่าตัวตายมีสาเหตุมาจากอะไรมากที่สุด

ก. คิดว่าตัวเองไร้ค่า	ข. คิดว่าคนรักนอกใจ
ค. คิดว่าอยู่ไปก็ลำบาก	ง. คิดว่าทำงานไม่ได้ผล
6. คนที่ผิดหวังในการเรียนโดยทั่วไปแล้วมีมโนภาพอย่างไร

ก. ตนที่เป็นจริงต่างกับตนในอุดมการณ์	ข. ตนที่เป็นจริงคล้ายตนในอุดมการณ์
ค. ตนที่เป็นจริงคล้ายตนในสังคม	ง. ตนที่เป็นจริงต่างจากตนในสังคม

7. ทศนะชีวิตใดแสดงถึงตำแหน่งบุคคลที่แย่ที่สุด
 - ก. ฉันดี เธอก็ดี
 - ข. ฉันดี แต่เธอไม่ดี
 - ค. ฉันไม่ดี แต่เธอดี
 - ง. ฉันไม่ดีและเธอก็ไม่ดี
8. ทศนะชีวิตแบบ “ฉันไม่ดี แต่เธอดี” แสดงถึงบุคคลลักษณะใด
 - ก. บุคคลมีลักษณะอมทุกข์
 - ข. บุคคลมีลักษณะประสาท
 - ค. บุคคลมีลักษณะยินยอมผู้อื่น
 - ง. บุคคลมีลักษณะยืนยันสิทธิผู้อื่น
9. สาเหตุประการแรกของความภูมิใจในตนเองคืออะไร
 - ก. ยอมรับว่าตนมีคุณค่าในสังคม
 - ข. เชื่อว่าตนเองมีความสำคัญ
 - ค. ยอมรับอดีตและปัจจุบันของตน
 - ง. ยอมรับว่าตนเองทำอะไรสำเร็จ
10. เกียรติภูมิของคนเราจะสูงหรือต่ำขึ้นกับหลักการอะไร
 - ก. หลักการประเมินสะท้อนกลับ
 - ข. หลักการเปรียบเทียบทางสังคม
 - ค. หลักคุณสมบัติของบุคคล
 - ง. หลักประเมินตนเอง
11. หลักการเปรียบเทียบทางสังคมใช้ในการประเมินข้อใด
 - ก. เกียรติภูมิสูงหรือต่ำ
 - ข. เกียรติภูมิโง่หรือฉลาด
 - ค. เกียรติภูมิของพ่อ แม่ เพื่อน
 - ง. เกียรติภูมิในอดีตที่ผ่านมา
12. คนที่เชื่อมั่นในตนเอง มีลักษณะเด่นที่คนอื่นสังเกตได้คืออะไร
 - ก. หนักแน่นแน่วแน่
 - ข. ลักษณะเป็นตัวของตัวเอง
 - ค. ยอมรับนับถือตน
 - ง. ลักษณะกล้าแสดงออก
13. เป็นตัวของตัวเองตรงกับข้อใดมากที่สุด
 - ก. เป็นอิสระในตนเองบางโอกาส
 - ข. ไม่คล้อยตามโดยง่าย
 - ค. นับถือความเป็นตัวเอง
 - ง. นี่แหละคือฉัน
14. ข้อใดแสดงถึงขั้นสุดท้ายของการพัฒนาความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้น
 - ก. ศึกษาหาความรู้มาพัฒนาแบบไม่ลดละ
 - ข. สร้างเสริมความสามารถให้ตนเองอยู่เสมอ
 - ค. ฝึกทักษะความเป็นตัวของตัวเองอยู่เสมอ
 - ง. สะสมความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง
15. ข้อความใดสัมพันธ์กับ “นี่แหละคือฉัน” น้อยที่สุด
 - ก. เป็นตัวของตัวเอง
 - ข. นับถือตนเอง
 - ค. ไม่คล้อยตามผู้อื่น
 - ง. เป็นอิสระในตนเอง
16. บุคคลที่แก้ปัญหาได้ดี มีอะไรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด
 - ก. การรู้การคิด
 - ข. การควบคุมทางสังคม
 - ค. ทักษะและประสบการณ์
 - ง. การฝึกหัดและฝึกฝน

17. ปัจจัยแรกที่ทำให้บุคคลแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์คืออะไร
 - ก. การรู้การคิด
 - ข. การควบคุมทางสังคม
 - ค. ทักษะและประสบการณ์
 - ง. การฝึกหัดและฝึกฝน
18. กระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป้าหมายสุดท้ายคืออะไร
 - ก. รับรู้ลักษณะของปัญหา
 - ข. แยกปัญหาเพื่อเข้าสู่เป้าหมาย
 - ค. ตรวจสอบผลและวางแผนดำเนินการ
 - ง. พิจารณาผลที่จะเกิดขึ้น
19. คนที่ยอมรับตนเองว่ามีค่าจะสัมพันธ์กับข้อใดมากที่สุด
 - ก. การมุ่งอนาคต
 - ข. ความเชื่ออำนาจในตน
 - ค. เหตุผลเชิงจริยธรรม
 - ง. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
20. บุคคลใดมีลักษณะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
 - ก. คนที่จำกัดขอบเขตในการคิด
 - ข. คนที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ
 - ค. คนที่เอาจริงเอาจังกับงาน
 - ง. คนที่ยอมรับในสิ่งที่ไม่แน่นอน
21. ท่านจะพัฒนาการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้อย่างไร
 - ก. ดูรายการตลกให้เกิดอารมณ์ขัน
 - ข. ฝึกนิสัยฟังตนเองให้มากที่สุด
 - ค. ฟังและคล้อยตามความคิดผู้อื่น
 - ง. หลีกเลี่ยงในสิ่งที่เป็นข้อขัดแย้ง
22. ข้อใดแสดงถึงประโยชน์ของความภูมิใจในตนเองที่มีสุข
 - ก. ทำให้เป็นคนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว
 - ข. ทำให้เป็นคนสุขภาพจิตดี
 - ค. ทำให้เป็นคนชอบวางมาดเข้ม
 - ง. ทำให้เป็นคนรับผิดชอบตนเอง
23. ข้อใดเกี่ยวกับความภาคภูมิใจมากที่สุด
 - ก. เป็นตัวของตัวเอง
 - ข. มีความคิดสร้างสรรค์
 - ค. รู้จักแก้ปัญหา
 - ง. อยู่อย่างเป็นสุข
24. คนเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ จะมีพฤติกรรมอย่างไร
 - ก. ชอบวิพากษ์วิจารณ์บุคคลอื่น
 - ข. ไม่สามารถทนต่อแรงกดดัน
 - ค. สามารถพูดทำในสิ่งที่เป็นไปได้
 - ง. มีความเครียดต่ำ
25. คนที่กล้าพูด กล้าเผชิญความจริงและรับผิดชอบงานจนสำเร็จ แสดงว่ามีคุณลักษณะข้อใด
 - ก. เชื้อมั่นในตนเอง
 - ข. กล้าแสดงออก
 - ค. ลักษณะหัวหน้า
 - ง. ชอบแสดงตน

ตอนที่ 2 แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงบน.....ที่อยู่เหนือวลีนั้น ๆ เพียงแห่งเดียวในแต่ละประโยค

1. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าจะไม่มีความมั่นใจในตนเอง

.....					
มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	น้อยที่สุด

2. ข้าพเจ้าน่าจะมีอายุน้อยกว่านี้

.....					
มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	น้อยที่สุด

3. เมื่อมีเวลาว่างข้าพเจ้าใช้เวลาส่วนใหญ่ในการสร้างฝันให้เหมือนจริง

.....					
มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	น้อยที่สุด

4. ข้าพเจ้าอยากเปลี่ยนแปลงหลายอย่างในตัวข้าพเจ้า

.....					
มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	น้อยที่สุด

5. เมื่อทำการบ้านที่เรียนมาสำเร็จ ข้าพเจ้าจะภูมิใจ

.....					
มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	น้อยที่สุด

6. ส่วนมากข้าพเจ้ามักจะทำอะไรได้ด้วยตนเอง

.....					
มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	น้อยที่สุด

7. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าจะไม่มีใครสนใจรักข้าพเจ้า

.....					
มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	น้อยที่สุด

8. เมื่อมีปัญหา ข้าพเจ้าปรึกษาเพื่อนให้ช่วยแก้ไข

.....					
มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	น้อยที่สุด

9. ข้าพเจ้าพอใจในเพศของข้าพเจ้าขณะนี้

.....					
มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	น้อยที่สุด

10. ข้าพเจ้าคิดว่าตนเองมีค่าเมื่อเปรียบเทียบกับคนส่วนมากแล้ว

.....					
มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	น้อยที่สุด

11. เมื่อมีปัญหา ข้าพเจ้าจะแก้ปัญหาด้วยตนเอง

.....					
มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	น้อยที่สุด

12. ข้าพเจ้ารู้สึกเบื่อหน่ายตนเอง

.....					
มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	น้อยที่สุด

13. ข้าพเจ้ารังเกียจคนที่มีฐานะต่างจากข้าพเจ้า

.....					
มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	น้อยที่สุด

14. ข้าพเจ้ารู้สึกภูมิใจในอดีตที่ผ่านมา

.....					
มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	น้อยที่สุด

15. ข้าพเจ้าเชื่อว่าปัญหาแก้ไขได้สำเร็จ ถ้าพยายาม

.....					
มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	น้อยที่สุด

16. ข้าพเจ้าชอบคุยเรื่องความสำเร็จให้เพื่อนฟัง

.....					
มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	น้อยที่สุด

17. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองเด่นกว่าคนอื่น

.....					
มากที่สุด	มาก	ค่อนข้างมาก	ค่อนข้างน้อย	น้อย	น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบวัดพฤติกรรมเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงบน.....ที่อยู่เหนือวลีนั้น ๆ เพียงแห่งเดียวในแต่ละประโยค

1. ข้าพเจ้าสามารถตัดสินใจโดยไม่รู้สึกลังเลใจ

.....					
เป็นประจำ	บ่อย	ค่อนข้างบ่อย	ไม่ค่อยบ่อย	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย

2. ข้าพเจ้าต้องใช้เวลานานกว่าจะยอมรับประสบการณ์ใหม่ได้

.....					
เป็นประจำ	บ่อย	ค่อนข้างบ่อย	ไม่ค่อยบ่อย	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย

3. ข้าพเจ้ายอมแพ้ต่อสิ่งต่าง ๆ โดยง่าย

.....					
เป็นประจำ	บ่อย	ค่อนข้างบ่อย	ไม่ค่อยบ่อย	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย

4. ข้าพเจ้าชอบตั้งความหวังในตัวข้าพเจ้าสูงเกินไป

.....					
เป็นประจำ	บ่อย	ค่อนข้างบ่อย	ไม่ค่อยบ่อย	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย

5. เพื่อน ๆ มักคล้อยตามการกระทำของข้าพเจ้า

.....					
เป็นประจำ	บ่อย	ค่อนข้างบ่อย	ไม่ค่อยบ่อย	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย

6. ชีวิตของข้าพเจ้าส่วนใหญ่ได้รับแต่ความทุกข์

.....					
เป็นประจำ	บ่อย	ค่อนข้างบ่อย	ไม่ค่อยบ่อย	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย

7. เมื่ออยู่ในหมู่บ้านมีคนใส่ใจหรือพูดจาทักทายกับข้าพเจ้า

.....					
เป็นประจำ	บ่อย	ค่อนข้างบ่อย	ไม่ค่อยบ่อย	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย

8. ข้าพเจ้ารำคาญเมื่ออยู่กับคนอื่น

.....					
เป็นประจำ	บ่อย	ค่อนข้างบ่อย	ไม่ค่อยบ่อย	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย

9. ข้าพเจ้าไม่เคยประหม่าเมื่อแสดงออกต่อหน้าผู้อื่น

.....					
เป็นประจำ	บ่อย	ค่อนข้างบ่อย	ไม่ค่อยบ่อย	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย

10. เมื่อถูกเพื่อนวิพากษ์วิจารณ์ ข้าพเจ้ารีบปรับปรุงตนเอง

.....					
เป็นประจำ	บ่อย	ค่อนข้างบ่อย	ไม่ค่อยบ่อย	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย

11. ข้าพเจ้าจะได้เตียงเมื่อถูกตำหนิ

.....					
เป็นประจำ	บ่อย	ค่อนข้างบ่อย	ไม่ค่อยบ่อย	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย

12. ข้าพเจ้าทำอะไรไม่เคยประสบความสำเร็จ

.....					
เป็นประจำ	บ่อย	ค่อนข้างบ่อย	ไม่ค่อยบ่อย	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย

13. ข้าพเจ้าแสดงความสามารถจนเป็นที่ยอมรับในกลุ่ม

.....					
เป็นประจำ	บ่อย	ค่อนข้างบ่อย	ไม่ค่อยบ่อย	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย

14. ข้าพเจ้าชอบเตือนเพื่อนให้รักศักดิ์ศรีของตน

.....					
เป็นประจำ	บ่อย	ค่อนข้างบ่อย	ไม่ค่อยบ่อย	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย

15. ข้าพเจ้าต้องมีคนเคยบอกเสมอว่าต้องทำอะไรบ้าง

.....					
เป็นประจำ	บ่อย	ค่อนข้างบ่อย	ไม่ค่อยบ่อย	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย

16. แม้ว่าอยู่ในสภาวะที่ยากต่อการตัดสินใจข้าพเจ้าก็ทำในสิ่งที่ถูกต้อง

.....					
เป็นประจำ	บ่อย	ค่อนข้างบ่อย	ไม่ค่อยบ่อย	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย

17. เมื่อมีปัญหาข้าพเจ้าจะแก้ไขด้วยตนเอง

.....					
เป็นประจำ	บ่อย	ค่อนข้างบ่อย	ไม่ค่อยบ่อย	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย

18. ข้าพเจ้าไม่ชอบแสดงออกในเรื่องใด ๆ ที่แปลกใหม่

.....					
เป็นประจำ	บ่อย	ค่อนข้างบ่อย	ไม่ค่อยบ่อย	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย

แบบทดสอบและแบบวัด

ชุดที่ 3

แบบทดสอบและแบบวัดชุดนี้มี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบทดสอบวัดความรู้

ตอนที่ 2 แบบวัดเจตคติ

ตอนที่ 3 แบบวัดพฤติกรรม

ตอนที่ 1 แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับลักษณะวิถีชีวิตของข้าพเจ้า

คำชี้แจง โปรดตอบคำถามโดยทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงบนตัวเลือกที่ท่านพิจารณาว่าเหมาะสมที่สุด

1. การศรัทธาเชื่อมั่นในสติปัญญา เกิดทุนอิสราภาพและเสรีภาพของมนุษย์ เป็นความหมายของอะไร

ก. ประชาธิปไตยการเมือง	ข. ประชาธิปไตยในสถานะอุดมการณ์
ค. ประชาธิปไตยในสถานะวิถีชีวิต	ง. ประชาธิปไตยในสถานะความหมายกว้าง
2. มนุษย์ควรมีความเคารพซึ่งกันและกัน ยอมรับในเหตุผลและอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีตรงกับข้อใด

ก. ประชาธิปไตยการเมือง	ข. ประชาธิปไตยอุดมการณ์
ค. ประชาธิปไตยวิถีชีวิต	ง. ประชาธิปไตยหลักการ
3. มนุษย์ต้องได้รับความเสมอภาค มีเสรีภาพและภราดรภาพ เป็นข้อความที่กล่าวถึงเรื่องอะไร

ก. ความหมายประชาธิปไตยแบบกว้าง	ข. ความหมายประชาธิปไตยแบบแคบ
ค. หลักการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย	ง. หลักการประชาธิปไตยโดยทั่วไป
4. การแสดงความเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน เป็นพฤติกรรมของบุคคลด้านใด

ก. การวรรกรรม	ข. สามัคคีธรรม
ค. ปัญญาธรรม	ง. วัตถุธรรม
5. ผู้มีลักษณะประชาธิปไตยจะไม่มีองค์ประกอบของบุคลิกลักษณะใด

ก. ความเชื่อในหลักแห่งเหตุผล	ข. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
ค. ยอมรับสิทธิและหน้าที่ของบุคคล	ง. มีค่านิยมกลุ่มพรรคพวก
6. การวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล มีความเคารพในสิทธิและเสรีภาพซึ่งกันและกัน เป็นพฤติกรรมของบุคคลในข้อใด

ก. ปัญญาธรรมและการวรรกรรม	ข. ปัญญาธรรมและสามัคคีธรรม
ค. วินัยธรรมและการวรรกรรม	ง. สามัคคีธรรมและสันติธรรม

7. ข้อใดเกี่ยวข้องกับสามัคคีธรรมมากที่สุด
 - ก. ยอมรับสิทธิของผู้อื่น
 - ข. ยอมรับเหตุผลของผู้อื่น
 - ค. เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
 - ง. เคารพกฎระเบียบของสังคม
8. บุคคลที่มีพฤติกรรมแบบไม่มุ่งทำลาย ไม่เอารัดเอาเปรียบและประสานประโยชน์ บุคคลนั้นเป็นใคร
 - ก. คนมีสามัคคีธรรม
 - ข. คนมีสันติธรรม
 - ค. คนมีวินัยธรรม
 - ง. คนมีปัญญาธรรม
9. ปัจจัยภายนอกตัวมนุษย์ตัวแรกที่เกิดวินัยในสังคมในวัยเด็กมากที่สุด คืออะไร
 - ก. กฎเกณฑ์ในสังคม
 - ข. กฎหมายรัฐธรรมนูญ
 - ค. ตัวแบบในวิถีประชา
 - ง. ตัวแบบจารีตประเพณี
10. ข้อใดไม่ใช่คุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเอง
 - ก. มีความรับผิดชอบต่อสังคม
 - ข. ปฏิบัติตามกฎหมาย
 - ค. ความมีมานะอดทน
 - ง. ปฏิบัติงานตามเวลา
11. ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้อง
 - ก. วินัยในตนเองไม่ถูกควบคุมโดยกฎเกณฑ์
 - ข. ความเชื่อมั่นไม่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเอง
 - ค. วินัยในตนเองเกี่ยวข้องกับการตรงต่อเวลา
 - ง. การเคารพสิทธิสัมพันธ์กับวินัยในตนเอง
12. อำนาจหรือประโยชน์ที่ได้รับการประกันหรือคุ้มครองและรับรองโดยกฎหมาย มีความสัมพันธ์กับข้อใด
 - ก. ความเสมอภาคตามกฎหมาย
 - ข. ความมั่นคงตามกฎหมาย
 - ค. เสรีภาพตามกฎหมาย
 - ง. สิทธิตามกฎหมาย
13. ความสามารถของบุคคลที่กระทำหรืองดเว้นกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ได้ตามกฎหมาย สัมพันธ์กับข้อใด
 - ก. สิทธิในระบอบประชาธิปไตย
 - ข. เสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย
 - ค. ความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตย
 - ง. การสนับสนุนในระบบประชาธิปไตย
14. ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคด้านใดเป็นข่าวทางสื่อมวลชนแล้วต้องรีบแก้ไขก่อน
 - ก. การละเมิดสิทธิเสรีภาพตามกฎหมาย
 - ข. การละเมิดสิทธิในตำแหน่งของบุคคล
 - ค. การละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคล
 - ง. การละเมิดสิทธิสาธารณะประโยชน์
15. ข้อใดเป็นพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีประโยชน์มากที่สุด
 - ก. เดือนคนไม่ให้ทิ้งขยะในที่สาธารณะ
 - ข. เดือนคนไม่ให้เด็ดดอกไม้ในสวนสาธารณะ
 - ค. เดือนคนไม่ให้ทิ้งขยะในแม่น้ำลำคลอง
 - ง. เดือนคนไม่ให้ทำลายแหล่งน้ำสาธารณะ

16. ข้อใดเกี่ยวข้องกับความรักชอบต่อสังคมที่สำคัญที่สุด
 - ก. ไม่คบกับคนเสพและจำหน่ายยาบ้า
 - ข. ต่อต้านคนเสพและจำหน่ายยาบ้า
 - ค. แจ้งความจับคนจำหน่ายยาบ้า
 - ง. บอกเบาะแสให้จับคนจำหน่ายยาบ้า
17. การสร้างพฤติกรรมประหยัลดทรัพยากรของชาติกับนักศึกษา กระทำได้อย่างไรจึงได้ผลสูง
 - ก. อบรมจิตลักษณะมากกว่าพฤติกรรม
 - ข. อบรมพฤติกรรมมากกว่าจิตลักษณะ
 - ค. ออกกฎระเบียบห้ามใช้ทรัพยากรเกินขอบเขต
 - ง. ฝึกอบรมพฤติกรรมที่ไม่ทะเลาะวิวาท
18. นักเรียนอาชีวะชอบทะเลาะวิวาท ถ้าท่านเป็นผู้บริหารท่านจะปรับพฤติกรรมอย่างไร จึงจะได้ผลสูง
 - ก. ฝึกอบรมวินัยและเก็บตัวในค่าย
 - ข. ฝึกอบรมวินัยคู่กับการควบคุมตนเอง
 - ค. ฝึกอบรมการมุ่งอนาคตควบคู่กับจริยธรรม
 - ง. ฝึกอบรมพฤติกรรมที่ไม่ทะเลาะวิวาท
19. ข้อใดเป็นการมีวินัยในตนเองที่หนักแน่น
 - ก. ยึดมั่นในความซื่อสัตย์
 - ข. ยอมรับในสิทธิของผู้อื่น
 - ค. เคารพในความเที่ยงตรง
 - ง. รับผิดชอบต่อสังคม
20. คนเรามีความเสมอภาคด้านใดที่เท่าเทียมกับในเชิงปฏิบัติมากที่สุด
 - ก. ความเสมอภาคทางสังคม
 - ข. ความเสมอภาคทางการเมือง
 - ค. ความเสมอภาคทางกฎหมาย
 - ง. ความเสมอภาคทางโอกาส
21. ข้อใดแสดงถึงผู้มีความรับผิดชอบต่อสังคมมากที่สุด
 - ก. เคารพในหน้าที่ของพลเมืองดี
 - ข. ยอมรับในหน้าที่ของพลเมืองดี
 - ค. ตระหนักในหน้าที่ของพลเมืองดี
 - ง. ปฏิบัติในหน้าที่ของพลเมืองดี
22. ข้อใดเป็นความหมายที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยในระบบวิถีชีวิต
 - ก. ใช้อำนาจและปกครองโดยประชาชนเพื่อประชาชน
 - ข. ศรัทธาเชื่อมั่นในสติปัญญาและเหตุผลเสรีภาพ
 - ค. ใช้สติปัญญาอยู่ร่วมกันด้วยความเคารพและไม่ก้าวก่ายสิทธิ
 - ง. ประชาชนมีสิทธิ อำนาจ และโอกาสจะคุมการเมือง
23. ความรักกันฉันท์พี่น้องมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ตรงกับข้อใด
 - ก. หลักภราดรภาพ
 - ข. หลักความเสมอภาค
 - ค. หลักเสรีภาพ
 - ง. หลักสันติภาพ
24. เสรีภาพในสังคมไทย ข้อใดถูกขัดขวางไม่ให้กระทำมากที่สุด
 - ก. เสรีภาพในการพูด เขียนและโฆษณา
 - ข. เสรีภาพในการนับถือศาสนาหรือลัทธิศาสนา
 - ค. เสรีภาพในการชุมนุมทางการเมือง
 - ง. เสรีภาพในการรับรู้ข่าวสารทางราชการ
25. ข้อใดเป็นวินัยในสังคม
 - ก. ไม่ทิ้งเศษกระดาษบนถนนแม้ไม่มีคนเห็น
 - ข. ชอบแต่งตัวเรียบร้อยในทุกสถานที่
 - ค. ดื่นนอนแต่เช้าทุกวันโดยไม่มีใครปลุก
 - ง. ขับรถตามกฎหมายจราจรแม้จะเสียเวลา

ตอนที่ 2 แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับลักษณะวิถีชีวิตของข้าพเจ้า

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงบน.....ที่อยู่เหนือวลีนั้น ๆ เพียงแห่งเดียวในแต่ละประโยค

1. ข้าพเจ้ามีสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคเท่าเทียมกับคนอื่น ๆ

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

2. ข้าพเจ้าเสียใจที่เสรีภาพเป็นเพียงข้อความในกระดาษ ข้าพเจ้าเชื่อเช่นนั้น

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

3. เมื่อมีการเลือกตั้ง ข้าพเจ้าไม่พร้อมที่จะไปเลือก

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

4. แม้ไม่มีตำรวจตรงทางข้าม ข้าพเจ้าก็ข้ามถนนตรงทางข้าม

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

5. เมื่อหมดชั่วโมงเรียน ข้าพเจ้าจะรีบเดินออกจากห้องโดยเร็วไม่สนใจจะปิดไฟฟ้า หรือพัดลม

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

6. ข้าพเจ้าคิดว่าการโต้เถียงเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบเสียเวลาเปล่า

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

7. การเคารพรับฟังความคิดเห็นกันทำให้เสียเวลา ข้าพเจ้าคิดเช่นนั้น

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

8. ข้าพเจ้ารู้สึกว่างงานจะดำเนินไปได้ช้า ถ้ามีการถามความคิดเห็นกัน

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

9. แม้มีความทุกข์ ข้าพเจ้าจะร่วมมือและช่วยส่วนรวมอย่างเต็มความสามารถ

.....
มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

10. ข้าพเจ้าคิดว่าไม่จำเป็นต้องเคารพกติกา ซึ่งเราไม่มีส่วนสร้างขึ้น

.....
 มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

11. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการที่ได้รับมอบหมายให้ทำเป็นกลุ่มมักจะล่าช้า ควรรับทำคนเดียว

.....
 มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

12. ข้าพเจ้าเชื่อว่าหากมนุษย์ชี้แจงเหตุผลกันได้ ก็คงไม่ต้องทะเลาะหรือทำสงครามกัน

.....
 มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

13. ข้าพเจ้าคิดว่าการล้อเลียนเพื่อนที่ผิดปกติทางร่างกายเป็นเรื่องธรรมดา

.....
 มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

14. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในสังคม

.....
 มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

15. ข้าพเจ้าจะช่วยผู้ปกครองทำงานบ้านโดยสำนึกว่าเป็นภาระของข้าพเจ้า

.....
 มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

16. ข้าพเจ้าไม่สบายใจเมื่อเพื่อน ๆ ใช้อาวุธสิ่งของโดยเปล่าประโยชน์

.....
 มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

17. ข้าพเจ้าเชื่อว่าแม้จะมีวิธีการเก็บภาษีที่รัดกุม ก็ยังมีบุคคลหลีกเลี่ยงได้

.....
 มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

18. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าสังคมปล่อยให้กลุ่มคนบางกลุ่มละเมิดสิทธิผู้อื่น

.....
 มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบวัดพฤติกรรมเกี่ยวกับลักษณะวิถีชีวิตของข้าพเจ้า

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงบน.....ที่อยู่เหนือวลีนั้น ๆ เพียงแห่งเดียวในแต่ละประโยค

1. ข้าพเจ้าตัดสินใจเลือกกระทำตามกฎหมายกว่าทำตามใจคน

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

2. ข้าพเจ้าปฏิบัติตามเสียงหรือมติของคนส่วนมากเสมอมา

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

3. ข้าพเจ้าไม่เคยเสนอความคิดเห็นในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไรในสถานศึกษา

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

4. ข้าพเจ้าไม่เคยร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

5. ข้าพเจ้าเคยชักชวนญาติพี่น้องหรือคนใกล้ชิดหรือผู้ปกครองให้ไปเลือกตั้ง

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

6. ข้าพเจ้าชอบอภิปรายโต้แย้งเมื่อมีเรื่องไม่เป็นธรรมเกิดขึ้น

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

7. เมื่อระเบียบข้อบังคับไม่ยุติธรรม แล้วมีคนประท้วง ข้าพเจ้าไม่เคยร่วมด้วยเลย

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

8. เมื่อมีการเลือกตั้งในโรงเรียน ข้าพเจ้าไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

9. ข้าพเจ้าชอบร่วมทีมทำกิจกรรมในสถานศึกษา

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

10. ข้าพเจ้าขออภัยเพื่อความถูกต้องในสังคม

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

11. ในขณะที่เดินหรือขี่จักรยานหรือขี่มอเตอร์ไซด์บนถนน ข้าพเจ้าปฏิบัติตามกฎจราจรอย่างเคร่งครัด

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

12. ข้าพเจ้าชอบทิ้งเศษกระดาษหรือขยะตามใจชอบ

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

13. ทุกครั้งที่เห็นไฟฟ้าหรือก๊อกน้ำในที่สาธารณะเปิดทิ้งไว้ ข้าพเจ้าจะปิดทันที

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

14. เมื่อพบปัญหาเกี่ยวกับส่วนรวมทางสังคม ข้าพเจ้าจะแสดงความคิดเห็นเพื่อหาข้อยุติ

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

15. ข้าพเจ้าเคยส่งเสริมให้เพื่อน ๆ รับประทานอาหารให้สะอาดเหมือนกับที่เคยถูกรับมาแล้ว

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

16. เมื่อนักศึกษาทะเลาะวิวาทกัน ข้าพเจ้าไม่เคยห้ามปรามด้วยเหตุผลที่ว่าธุระไม่ใช่

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

17. ข้าพเจ้าชอบจัดและดูแลรักษาร้าน

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

18. เมื่อถูกกรรณสิทธิเสรีภาพที่พึงได้ ข้าพเจ้าจะต่อสู้

.....
 เป็นประจำ บ่อย ค่อนข้างบ่อย ไม่ค่อยบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

เฉลยคำตอบของแบบทดสอบวัดความรู้ 3 ชุด

ข้อที่	ชุดที่ 1	ข้อที่	ชุดที่ 2	ข้อที่	ชุดที่ 3
1	ค	1	ข	1	ข
2	ก	2	ง	2	ค
3	ค	3	ค	3	ง
4	ค	4	ข	4	ก
5	ข	5	ก	5	ง
6	ค	6	ก	6	ก
7	ข	7	ง	7	ค
8	ง	8	ก	8	ข
9	ง	9	ก	9	ก
10	ก	10	ก	10	ข
11	ข	11	ข	11	ข
12	ข	12	ง	12	ง
13	ก	13	ง	13	ข
14	ง	14	ค	14	ค
15	ง	15	ค	15	ง
16	ค	16	ค	16	ข
17	ข	17	ก	17	ก
18	ข	18	ค	18	ค
19	ง	19	ข	19	ก
20	ก	20	ง	20	ค
21	ก	21	ข	21	ง
22	ข	22	ข	22	ค
23	ก	23	ง	23	ก
24	ค	24	ข	24	ง
25	ง	25	ก	25	ง

ภาคผนวก ค

ตาราง 7 ผลการวิเคราะห์ความถี่และอันดับของคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ
ที่จำเป็นต้องเสริมสร้างจากผู้เชี่ยวชาญ

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานรายข้อของแบบสำรวจ
คุณลักษณะที่ต้องการเสริมสร้างเพิ่มเติม 3 คุณลักษณะ

ตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดความรู้
เกี่ยวกับความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ

ตาราง 10 ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดเจตคติเกี่ยวกับความเป็น
คนทันสมัยด้านจิตใจ

ตาราง 11 ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัย
ด้านจิตใจ

ตาราง 12 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ
แต่ละหน่วยวิชา

ตาราง 13 ผลการวิเคราะห์การประเมินการทดลองใช้หลักสูตรจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ตาราง 7 ผลการวิเคราะห์ความถี่และอันดับของคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ
ที่จำเป็นต้องเสริมสร้างจากผู้เชี่ยวชาญ

คุณลักษณะ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	10	10	11	9	11	8	9	9	13	10	11
2	10	10	11	9	13	11	13	14	15	10	6
3	9	9	10	8	9	10	12	11	10	9	5
4	11	11	12	10	11	13	13	11	10	13	11
5	9	7	11	9	10	8	9	8	10	9	9
6	12	9	10	7	12	10	8	8	10	8	7
7	11	7	8	7	11	12	10	5	8	7	7
8	11	6	9	9	12	12	15	10	7	9	10
9	7	5	10	10	10	10	12	13	10	13	15
10	10	10	11	7	11	12	13	11	7	10	9
11	9	14	15	9	11	13	13	10	5	11	10
รวม	99	88	108	84	111	109	117	100	105	99	80
อันดับ	7	9	4	10	2	3	1	6	5	7	11

- 1 ยอมรับประสบการณ์ใหม่

2 ยอมรับการเปลี่ยนแปลง

3 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

4 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

5 เหตุผลเชิงจริยธรรม

6 ลักษณะประชาธิปไตย

7 มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง

8 การเห็นคุณค่าในตนเอง

9 การพัฒนาทางความคิด

10 สุขภาพจิต

11 การยอมรับปทัสฐานทางสังคม

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานรายข้อของแบบสำรวจ
คุณลักษณะที่ต้องการเสริมสร้าง 3 คุณลักษณะ

ข้อ	คุณลักษณะที่ต้องการเสริมสร้าง	$\bar{X}$	S.D.
1	การยอมรับแนวคิดเชิงเสมอภาค (3)	3.98	0.72
2	การยอมรับความสามารถตนเอง (2)	3.94	0.76
3	ยอมรับสาเหตุและผลแห่งการกระทำของตน (1)	4.02	0.83
4	การเห็นคุณค่าของเกียรติภูมิแห่งชีวิต (2)	3.99	0.81
5	เชื่อในความสามารถและความพยายามของตน (1)	3.87	0.89
6	ยอมรับและเข้าใจผู้อื่นด้วยเหตุผล (3)	3.92	0.90
7	ภูมิใจในความสำเร็จของตน (2)	3.78	0.89
8	การคาดหวังและควบคุมพฤติกรรมด้วยตนเอง (1)	3.77	0.80
9	เคารพศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ (3)	3.81	0.97
10	ยอมรับสภาพความเป็นจริงของตนเอง (2)	3.81	0.94
11	ความกระตือรือร้นสู่ความสำเร็จ (1)	4.08	0.86
12	ความสามัคคีและความร่วมมือเป็นทีม (3)	3.96	0.92
13	ความเชื่อมั่นในตนเอง (2)	3.96	3.88
14	การไม่เชื่อโชคชะตาของมนุษย์ (1)	3.53	0.95
15	ความสามารถในการแก้ปัญหา (2)	4.09	0.75
16	การไม่เชื่อโชคกลางของมนุษย์ (1)	3.69	0.94
17	การใช้สิทธิและเสรีภาพตามกฎหมาย (3)	3.88	0.92
18	การมีวินัยในตนเองและวินัยในสังคม (3)	3.95	0.85
19	ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา (2)	4.21	0.77
20	การพัฒนาตนโดยการให้รางวัลตนเอง (1)	3.74	0.81
21	การยอมรับสิทธิและหน้าที่ของตนต่อสังคม (3)	3.91	0.90

(1) ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

(2) การเห็นคุณค่าในตนเอง

(3) ลักษณะประชาธิปไตย

ตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดความรู้
เกี่ยวกับความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ

ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์			การเห็นคุณค่าในตนเอง			ลักษณะประชาธิปไตย		
ข้อ	P	r	ข้อ	P	r	ข้อ	P	r
1	0.63	0.54	1	0.63	0.36	1	0.45	0.72
2	0.68	0.45	2	0.72	0.54	2	0.77	0.45
3	0.59	0.45	3	0.63	0.36	3	0.45	0.54
4	0.68	0.63	4	0.63	0.54	4	0.63	0.54
5	0.63	0.54	5	0.40	0.27	5	0.68	0.63
6	0.77	0.45	6	0.54	0.72	6	0.68	0.45
7	0.63	0.36	7	0.59	0.63	7	0.77	0.45
8	0.40	0.27	8	0.31	0.65	8	0.63	0.54
9	0.68	0.27	9	0.63	0.36	9	0.36	0.36
10	0.63	0.72	10	0.40	0.45	10	0.68	0.45
11	0.63	0.36	11	0.59	0.45	11	0.54	0.72
12	0.40	0.36	12	0.68	0.72	12	0.45	0.36
13	0.59	0.27	13	0.50	0.45	13	0.54	0.36
14	0.50	0.27	14	0.59	0.27	14	0.45	0.72
15	0.31	0.45	15	0.59	0.45	15	0.59	0.63
16	0.59	0.27	16	0.31	0.65	16	0.45	0.36
17	0.63	0.54	17	0.59	0.27	17	0.50	0.27
18	0.36	0.36	18	0.63	0.36	18	0.45	0.36
19	0.59	0.63	19	0.63	0.72	19	0.50	0.54
20	0.36	0.36	20	0.50	0.27	20	0.59	0.45
21	0.31	0.63	21	0.36	0.72	21	0.40	0.45
22	0.45	0.36	22	0.36	0.54	22	0.50	0.45
23	0.45	0.54	23	0.59	0.63	23	0.63	0.54
24	0.59	0.45	24	0.54	0.54	24	0.68	0.63
25	0.59	0.36	25	0.40	0.45	25	0.68	0.45

ตาราง 10 ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดเจตคติเกี่ยวกับความเป็น
คนทันสมัยด้านจิตใจ

ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์		การเห็นคุณค่าในตนเอง		ลักษณะประชาธิปไตย	
ข้อ	t	ข้อ	t	ข้อ	t
1	5.07	1	4.42	1	5.20
2	6.93	2	4.55	2	3.75
3	5.46	3	5.98	3	5.16
4	4.20	4	6.68	4	3.92
5	2.80	5	5.11	5	4.47
6	5.02	6	2.71	6	6.59
7	15.92	7	4.71	7	4.56
8	6.68	8	3.21	8	5.13
9	13.50	9	5.37	9	4.67
10	4.44	10	4.23	10	4.77
11	5.40	11	4.75	11	5.11
12	8.79	12	6.87	12	6.31
13	9.59	13	5.77	13	3.89
14	5.37	14	4.05	14	3.64
15	6.67	15	3.75	14	4.64
16	4.23	16	5.07	16	3.49
17	8.05	17	4.73	17	7.06

ตาราง 11 ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดพฤติกรรมความเป็น
คนทันสมัยด้านจิตใจ

ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์		การเห็นคุณค่าในตนเอง		ลักษณะประชาธิปไตย	
ข้อ	t	ข้อ	t	ข้อ	t
1	2.60	1	3.97	1	5.51
2	4.24	2	4.07	2	4.00
3	4.93	3	5.15	3	2.50
4	3.10	4	2.41	4	4.38
5	3.84	5	6.18	5	3.59
6	3.79	6	3.59	6	2.94
7	4.72	7	5.88	7	4.56
8	5.83	8	5.58	8	3.84
9	3.39	9	2.87	9	6.74
10	6.67	10	6.47	10	4.30
11	5.97	11	2.11	11	3.84
12	5.51	12	4.84	12	4.80
13	5.45	13	5.11	13	4.38
14	4.32	14	3.97	14	5.16
15	4.02	15	3.28	15	4.16
16	6.16	16	5.46	16	4.12
17	8.19	17	2.90	17	4.56
18	3.35	18	2.59	18	6.53

ตาราง 12 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ
แต่ละหน่วยวิชา

หน่วยฝึกอบรม	E ₁	E ₂
ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์	80.96	81.82
การเห็นคุณค่าในตนเอง	80.15	80.45
ลักษณะประชาธิปไตย	81.48	82.85
รวม	80.86	81.71

ตาราง 13 ผลการประเมินการทดลองใช้หลักสูตรจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความเหมาะสม
1	เนื้อหาวิชา	4.57	0.50	มากที่สุด
2	วิทยากรแต่ละหัวข้อวิชาการฝึกอบรม	4.48	0.60	มาก
3	การนำเสนอของวิทยากรแต่ละหัวข้อวิชา	4.40	0.69	มาก
4	การมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม	4.48	0.60	มาก
5	เอกสารประกอบการฝึกอบรม	4.62	0.49	มากที่สุด
6	สื่อประกอบการฝึกอบรม	4.20	0.75	มาก
7	สถานที่สำหรับการฝึกอบรม	4.42	0.69	มาก
8	การเลี้ยงอาหารกลางวัน	4.22	0.81	มาก
9	การเลี้ยงอาหารว่าง	4.31	0.75	มาก
10	ระยะเวลาในการฝึกอบรม	3.65	0.79	มาก

ภาคผนวก ง

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตัวแปรคุณลักษณะที่จำเป็นต้องเสริมสร้าง

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจและประเมินหลักสูตรจรรยาบรรณ

รายชื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตัวแปรคุณลักษณะที่จำเป็นต้องเสริมสร้าง

1.	ผศ.ดร. โกสินทร์	รังสียาพันธ์	สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ
2.	ผศ.ดร. ประเสริฐ	จริยานุกุล	สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ
3.	รศ.ดร. ดิลก	บุญเรืองรอด	สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา
4.	ผศ.ดร. ศิโรตม์	ผลพันธ์ิน	สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
5.	ผศ.ดร. รัตนา	ประเสริฐสม	สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
6.	ผศ.สุขุม	เฉลยทรัพย์	สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
7.	รศ. กฤษณา	ศักดิ์ศรี	สถาบันราชภัฏพระนคร
8.	ผศ. สุขเชษฐ์	มาเหรัมย์	สถาบันราชภัฏยะลา
9.	รศ. ชาศริต	อนันทรวัน	สถาบันราชภัฏเลย
10.	ผศ.ดร. อุดม	จำรัสพันธ์	สถาบันราชภัฏอุดรธานี
11.	รศ.ดร. ชีรวัฒน์	นิเจนตร	สภาสถาบันราชภัฏภูเก็ต
12.	ผศ.ดร. อารมณ	สนานุกู	สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
13.	ผศ. พิชนี	วรกวิน	สถาบันราชภัฏจันทรเกษม
14.	ผศ.ดร.ม.ร.ว. สมพร	สุทัศนีย์	สถาบันราชภัฏราชนครินทร์
15.	ผศ. ปราณี	รามสูตร	สถาบันราชภัฏธนบุรี
16.	ดร. อุบล	เลี้ยววาริน	สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา
17.	ผศ.ดร. อุไร	แจลัม	สถาบันราชภัฏยะลา
18.	ดร. เปรมสุริย์	เชื่อมทอง	สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
19.	ดร. ผดุง	พรมมูล	สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
20.	ผศ.ดร. สมบูรณ์	ตันยะ	สถาบันราชภัฏนครราชสีมา

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัย

1.	รศ.ดร. ส. วาสนา	ประมวลพฤษ์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2.	รศ.ดร. ดวงเดือน	ศาสตรภัทร์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3.	ดร. จารุวรรณ	สกุลคู	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4.	รศ.ดร. อารี	พันธ์มณี	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5.	ผศ.ดร. สุนันท์	ศลโกสม	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
6.	ผศ.ดร. อ้อมเดือน	สดมณี	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
7.	รศ.ดร. เมธินันท์	ภิญญชน	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจและประเมินหลักสูตรฝึกอบรม

1.	รศ.ดร. วิชัย	วงษ์ใหญ่	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2.	ดร. จารุวรรณ	สกุลคู	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3.	รศ.ดร. อารี	พันธ์มณี	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4.	รศ.ดร. นวลละออ	สุภาผล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5.	ผศ.ดร. สุรุฒิ	ปัตไชสง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
6.	ดร. ชูศักดิ์	ชมภิลิขิต	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
7.	ผศ.ดร. รัตนา	ประเสริฐสม	สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
8.	ผศ.ดร.ม.ร.ว. สมพร	สุทัศนีย์	สถาบันราชภัฏราชนครินทร์
9.	รศ.ดร. เอกชัย	เอื้อเพื่อ	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
10.	ผศ.ดร. วิจิต	สุรัตน์เรืองชัย	มหาวิทยาลัยบูรพา

รายชื่อนักศึกษาผู้เข้ารับการฝึกอบรม

1.	นายจักรพงษ์	แดงท่าขาม	รหัสประจำตัว	421391405
2.	นายชัยวิชิต	โกพลรัตน์	รหัสประจำตัว	421391425
3.	นายสรารุช	เอกอายะ	รหัสประจำตัว	421391428
4.	นายธนบัตร	พละชัย	รหัสประจำตัว	421392625
5.	นายอาคม	คำภาษา	รหัสประจำตัว	421392339
6.	นายสันติ	จันทร์ศรี	รหัสประจำตัว	421392840
7.	นายวัชรินทร์	หลวงท่าเม	รหัสประจำตัว	421392220
8.	นายยุทธนันท์	งามนา	รหัสประจำตัว	421392204
9.	นายทินกร	ชินโคตร	รหัสประจำตัว	421392231
10.	นายเรวัตร	สวัสดิ์	รหัสประจำตัว	421392223
11.	นายกฤษณภัก	เริ่มรักษ์	รหัสประจำตัว	421391136
12.	นายรัฐดิพงษ์	แสนสุริวงษ์	รหัสประจำตัว	421391111
13.	นายพัฒนชัย	เชื้อสุภา	รหัสประจำตัว	421391209
14.	นายธีระกร	ศรีจันทร์	รหัสประจำตัว	421391236
15.	นางสาวเดือนใจ	เวียงสมุทร	รหัสประจำตัว	421391112
16.	นางสาวลุนรัตน์	บัวชุม	รหัสประจำตัว	421391108
17.	นางสาวสุพรรณษา	พิกุลศรี	รหัสประจำตัว	421392141
18.	นางสาวคุณโลม	สายสิงห์	รหัสประจำตัว	421392125
19.	นางสาวสมคิด	โพพา	รหัสประจำตัว	421392135
20.	นางสาววราภรณ์	พันดวง	รหัสประจำตัว	421392245
21.	นางสาวภัทราภรณ์	กรมลี	รหัสประจำตัว	421392222
22.	นางสาวศรีละคร	ยันยง	รหัสประจำตัว	421392330
23.	นางสาวนงลักษณ์	โสมดา	รหัสประจำตัว	421392423
24.	นางสาวลัดดา	ทะเสนฮด	รหัสประจำตัว	421392433
25.	นางสาวเข็มพร	คำสุขศรี	รหัสประจำตัว	421392823
26.	นางสาวนิรนุช	สมรฤทธิ์	รหัสประจำตัว	421392832
27.	นางสาวกนกศรี	คงชู	รหัสประจำตัว	421392608
28.	นางสาวสุมาลีณี	สำรองพันธ์	รหัสประจำตัว	421392538
29.	นางสาวกรรณิการ์	กลนีย์	รหัสประจำตัว	421391241

30.	นางสาวปานหทัย	วังทะพันธุ์	รหัสประจำตัว	421391113
31.	นางสาวอมรวิดี	ศรีโยธา	รหัสประจำตัว	421391222
32.	นางสาวอัจฉราพร	โสภาศรี	รหัสประจำตัว	421391309
33.	นางสาวนรินทร์	เกลี้ยงสมร	รหัสประจำตัว	421392709
34.	นางสาวรุจิรัตน์	ใจเร็ว	รหัสประจำตัว	421391221
35.	นางสาวมนัสเทพ	ศรีมุกดา	รหัสประจำตัว	421392238

ภาคผนวก จ

คู่มือวิทยากร

คู่มือวิทยากร

หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ
ความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์
ของสถาบันราชภัฏ

พัฒนาโดย

สมศรี ทองนุช

นิสิตปริญญาเอก สาขาการอุดมศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ตารางการฝึกอบรม

หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ

สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ

วันที่ 23 - 28 สิงหาคม 2542

ณ ห้องเรียนบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏสกลนคร

วันที่ 23 สิงหาคม 2542

08.00 น. - 08.20 น.	ปฐมนิเทศหลักสูตรฝึกอบรม
08.20 น. - 09.10 น.	กิจกรรมสร้างความคุ้นเคย
09.10 น. - 10.05 น.	ทดสอบก่อนฝึกอบรม
10.05 น. - 10.20 น.	พัก 15 นาที
10.20 น. - 12.00 น.	ความหมายและความสำคัญของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์
12.00 น. - 13.00 น.	พักกลางวัน
13.00 น. - 15.20 น.	สาเหตุหรือผลและการคาดการณ์การกระทำของตนเองเพื่ออนาคต
15.20 น. - 15.35 น.	พัก 15 นาที
15.35 น. - 16.35 น.	เชื่อในความสามารถและความพยายามของตนเพื่อความสำเร็จ
16.35 น. - 17.00 น.	เกมสนุก

วันที่ 24 สิงหาคม 2542

08.00 น. - 08.15 น.	กิจกรรมเตรียมความพร้อม
08.15 น. - 10.45 น.	เชื่อในความสามารถและความพยายามของตนเพื่อความสำเร็จ (ต่อ)
10.45 น. - 11.00 น.	พัก 15 นาที
11.00 น. - 12.00 น.	ควบคุมและพัฒนาผลการกระทำด้วยการเสริมแรงตนเอง
12.00 น. - 13.00 น.	พักกลางวัน
13.00 น. - 14.00 น.	ควบคุมและพัฒนาผลการกระทำด้วยการเสริมแรงตนเอง (ต่อ)
14.00 น. - 16.30 น.	ผลดีผลเสียเกิดจากการกระทำของตนเอง
16.30 น. - 16.45 น.	พัก 15 นาที
16.45 น. - 17.15 น.	ทดสอบหลังการฝึกอบรมหน่วยที่ 1

วันที่ 25 สิงหาคม 2542

08.00 น. - 08.15 น.	กิจกรรมเตรียมความพร้อม
08.15 น. - 09.45 น.	ความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเอง
09.45 น. - 10.45 น.	การยอมรับตนเองและผู้อื่น
10.45 น. - 11.00 น.	พัก 15 นาที
11.00 น. - 12.00 น.	การยอมรับตนเองและผู้อื่น (ต่อ)
12.00 น. - 13.00 น.	พักกลางวัน
13.00 น. - 14.00 น.	การยอมรับตนเองและผู้อื่น (ต่อ)
14.00 น. - 15.00 น.	การเห็นคุณค่าในเกียรติภูมิของตนเอง
15.00 น. - 15.15 น.	พัก 15 นาที
15.15 น. - 17.15 น.	การเห็นคุณค่าในเกียรติภูมิของตนเอง (ต่อ)
17.15 น. - 17.30 น.	เกมสนุก

วันที่ 26 สิงหาคม 2542

08.00 น. - 08.15 น.	กิจกรรมเตรียมความพร้อม
08.15 น. - 10.15 น.	ความเชื่อมั่นในตนเอง
10.15 น. - 10.30 น.	พัก 15 นาที
10.30 น. - 12.30 น.	ความเชื่อมั่นในตนเอง (ต่อ)
12.30 น. - 13.30 น.	พักกลางวัน
13.30 น. - 16.00 น.	การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
16.00 น. - 16.15 น.	พัก 15 นาที
16.15 น. - 16.15 น.	ทดสอบหลังการฝึกอบรมหน่วยที่ 2

วันที่ 27 สิงหาคม 2542

08.00 น. - 08.15 น.	กิจกรรมเตรียมความพร้อม
08.15 น. - 09.15 น.	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประชาธิปไตย
09.45 น. - 10.45 น.	ประชาธิปไตยวิถีชีวิต
10.45 น. - 11.00 น.	พัก 15 นาที
11.00 น. - 12.00 น.	ประชาธิปไตยวิถีชีวิต (ต่อ)
12.00 น. - 13.00 น.	พักกลางวัน
13.00 น. - 15.00 น.	ประชาธิปไตยวิถีชีวิต (ต่อ)
15.00 น. - 15.15 น.	พัก 15 นาที
15.15 น. - 16.15 น.	ประชาธิปไตยวิถีชีวิต (ต่อ)
16.15 น. - 17.15 น.	วินัยในตนเองและสังคม
17.15 น. - 17.30 น.	เกมสนุก

วันที่ 28 สิงหาคม 2542

08.00 น. - 08.15 น.	กิจกรรมเตรียมความพร้อม
08.15 น. - 09.15 น.	วินัยในตนเองและสังคม (ต่อ)
09.15 น. - 10.30 น.	สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคในสังคมประชาธิปไตย
10.30 น. - 10.45 น.	พัก 15 นาที
10.45 น. - 12.00 น.	สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคในสังคมประชาธิปไตย (ต่อ)
12.00 น. - 13.00 น.	พักกลางวัน
13.00 น. - 15.00 น.	ความรับผิดชอบของตนต่อสังคม
15.00 น. - 15.15 น.	พัก 15 นาที
15.15 น. - 16.15 น.	ความรับผิดชอบของตนต่อสังคม (ต่อ)
16.15 น. - 17.00 น.	ทดสอบหลักการฝึกรอบรม
17.00 น. - 17.15 น.	สรุปผลและปิดการฝึกรอบรม

คำนำ

คู่มือวิทยากรหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้วิทยากรได้ทราบเกี่ยวกับความเป็นมา วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระ วิธีดำเนินการฝึกอบรม ตลอดจนการวัดและประเมินผลการฝึกอบรม เพื่อวิทยากรจะได้เห็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมก่อนการฝึกอบรม และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรตามที่ได้กำหนดไว้

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างสูงว่าคู่มือวิทยากรฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ได้นำหลักสูตรไปใช้ฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจแก่เยาวชนและบุคคลในสังคมให้พัฒนาเจริญก้าวหน้าต่อไป

สมศรี ทองนุช

สิงหาคม 2542

ความเป็นมาของการฝึกอบรม

ภารกิจที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษา คือการสร้างและพัฒนาบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีสติปัญญาและมีคุณธรรมออกไปพัฒนาสังคม ผู้ที่เป็นบัณฑิตต้องสามารถปรับบุคลิกภาพให้ทันกับกระแสทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อออกไปประกอบอาชีพและพัฒนาอาชีพให้สอดคล้องกับสังคมโลกาภิวัตน์

สถาบันอุดมศึกษาจะต้องเตรียมความพร้อมให้นักศึกษามีความสมบูรณ์ในคุณลักษณะที่คาดหวังไปทุก ๆ ด้านเพื่อเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์การยอมรับประสบการณ์ใหม่ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง เชื่อในความสามารถของมนุษย์ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูง เห็นคุณค่าในตนเอง มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง มีลักษณะประชาธิปไตย พัฒนาทางความคิด มีสุขภาพจิตดีและยอมรับปทัสฐานทางสังคม ดังนั้น บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาจะต้องพัฒนาความรู้ความสามารถและฝึกประสบการณ์ให้นักศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนที่จะสำเร็จการศึกษาเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์

ผลการวิจัยและสำรวจความต้องการของนักศึกษา บัณฑิต และผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาและบัณฑิตของสถาบันราชภัฏ พบว่าคุณลักษณะที่จำเป็นต้องเสริมสร้างเพื่อให้ นักศึกษาและบัณฑิตสาขาครุศาสตร์มีความสมบูรณ์มากขึ้น คือ ด้านความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ การเห็นคุณค่าในตนเองและลักษณะประชาธิปไตย เกี่ยวกับความเชื่อในความสามารถของมนุษย์นั้น นักศึกษาและบัณฑิตต้องตระหนักถึงความสามารถของตนเอง ทำนาย และควบคุมผลการกระทำของตนเอง กระตือรือร้นที่จะพัฒนาความสามารถของตนด้วยการให้รางวัลตนเอง ไม่เชื่อว่าผลการกระทำเป็นเรื่องของโชคกลางหรือโชคชะตา อีกทั้งนักศึกษาและบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ต้องเห็นคุณค่าในตนเอง กล่าวคือ เป็นคนยอมรับความสามารถ ความจริงและความสำเร็จของตนเอง เห็นคุณค่าในเกียรติภูมิของตน มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

ส่วนคุณลักษณะด้านประชาธิปไตย ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาและบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ต้องเป็นผู้รับรู้และตระหนักถึงลักษณะประชาธิปไตยโดยยอมรับการกระทำที่ใช้เหตุผลทางปัญญา ให้เกียรติผู้อื่น คำนึงถึงความสามัคคี มีน้ำใจแบ่งปันและร่วมมือกันทำงาน หรือกิจกรรมเป็นทีม มีวินัยในตนเองและวินัยในสังคม ยอมรับสิทธิและหน้าที่ของตนที่มีต่อสังคมทั้งในระดับครอบครัว สถาบันทางสังคมและชุมชน

การพัฒนาคุณภาพของนักศึกษาเพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นบัณฑิต ด้วยระบบการฝึกอบรมเป็นวิธีการศึกษารูปแบบหนึ่งในการพัฒนานุคคลให้มีความรู้ความสามารถตามเป้าหมายที่ต้องการ บัณฑิตสาขาครุศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันราชภัฏเป็นบุคคลที่สังคมคาดหวังคุณภาพว่าจะมีคุณลักษณะที่พร้อมจะปรับบุคลิกภาพและพัฒนานุคคลในสังคมให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน จะเห็นได้ว่าการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ เป็นส่วนสำคัญจะช่วยในการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ ให้เป็นบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถตามความต้องการของสังคมและประเทศชาติต่อไป

จุดประสงค์ของการฝึกอบรม

เพื่อให้ นักศึกษาสถาบันราชภัฏที่เข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรนี้เป็นผู้มีความรู้ มีเจตคติและมีพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจสูงขึ้นในระดับที่พึงประสงค์

เนื้อหาสาระในการฝึกอบรม

เนื้อหาสาระในการฝึกอบรมตามหลักสูตรแบ่งเป็น 3 หน่วย คือ หน่วยที่ 1 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ หน่วยที่ 2 การเห็นคุณค่าในตนเอง และหน่วยที่ 3 ลักษณะประชาธิปไตย

วิธีการเสริมสร้างคุณลักษณะตามหลักสูตรการฝึกอบรม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การฝึกกิจกรรม และส่วนที่ 2 การสรุปเนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 1 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ แบ่งเป็น 5 หัวข้อวิชา ดังนี้ คือ

หัวข้อวิชาที่ 1 ความหมายและความสำคัญของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

กิจกรรมที่ 1.1 ผลของการเรียน

เนื้อหาสาระ 1. ความหมายของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

2. ความสำคัญของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

หัวข้อวิชาที่ 2 รับรู้สาเหตุหรือผลและคาดการณ์ผลการกระทำของ

ตนเองเพื่ออนาคต

กิจกรรมที่ 2.1 ทำนายภาพและพฤติกรรม

เนื้อหาสาระ 1. การเกิดความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

2. แนวคิดในการอ้างสาเหตุหรือผลและคาดการณ์พฤติกรรม

หัวข้อวิชาที่ 3 เชื่อในความสามารถและความพยายามของตนเองเพื่อ

ความสำเร็จ

กิจกรรมที่ 3.1 สำเร็จ-ไม่สำเร็จ

- 3.2 เกมสร้างตามเงื่อนไข
- 3.3 เกมปริศนาอักษรไขว้
- 3.4 เกมปริศนาตัวเลข

เนื้อหาสาระ 1. ความเชื่อในความสามารถและความพยายามของตนเอง

2. ความไม่เชื่อในความสามารถและความพยายามของตนเอง
3. การรับรู้และเชื่อความสามารถและความพยายามเป็นสาเหตุของความสำเร็จ
4. ความสามารถและความพยายามกับความสำเร็จ

หัวข้อวิชาที่ 4 ควบคุมและพัฒนาผลการกระทำของตนด้วยการเสริม

แรงตนเอง

กิจกรรมที่ 4.1 ฝึกด้วยตนเอง

เนื้อหาสาระ 1. การควบคุมตนเอง

2. การพัฒนาการควบคุมผลการกระทำของตนเองด้วยการให้รางวัลตนเอง

หัวข้อวิชาที่ 5 ผลดีผลเสียที่เกิดกับตนเป็นผลมาจากการกระทำของ
ตนเองไม่ได้ เกิดจากโชคชะตา โชคลาง ความบังเอิญหรืออิทธิพลภายนอก

กิจกรรมที่ 5.1 อภิปรายกลุ่ม

เนื้อหาสาระ 1. ผลของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์
2. ผลของความไม่เชื่อในความสามารถของมนุษย์

หน่วยที่ 2 การเห็นคุณค่าในตนเอง แบ่งเป็น 5 หัวข้อวิชา ดังนี้คือ

หัวข้อวิชาที่ 1 ความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเอง

กิจกรรมที่ 1.1 ราววัลชีวิต

เนื้อหาสาระ 1. ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง
2. ความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเอง
3. แนวทางการเสริมสร้างความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง

หัวข้อวิชาที่ 2 การยอมรับตนเองและผู้อื่น

กิจกรรมที่ 2.1 สำรวจตัวเอง

2.2 ทศนะชีวิต

2.3 สร้างจุดแข็ง

เนื้อหาสาระ 1. ความหมายและมโนภาพเกี่ยวกับ “ตน”
2. องค์ประกอบของความรู้สึกเกี่ยวกับตน
3. ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดเกี่ยวกับ “ตน” ที่ดี
4. ทศนะชีวิต
5. การยอมรับตนเองและการยอมรับผู้อื่น

หัวข้อวิชาที่ 3 การเห็นคุณค่าในเกียรติภูมิของตนเอง

กิจกรรมที่ 3.1 ชีวิตที่มีค่า

3.2 สะสมแต้มปี

3.3 สิ่งที่ฉันภูมิใจ

เนื้อหาสาระ 1. ความหมายของเกียรติภูมิแห่งตน

2. การก่อรูปเกียรติภูมิแห่งตน

3. ลักษณะของบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเอง

4. พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูง

หัวข้อวิชาที่ 4 ความเชื่อมั่นในตนเอง

กิจกรรมที่ 4.1 ใจเหนือใจสุรชัย

4.2 แก้วใจใครจะเหมือน

4.3 คล้อยตาม-ไม่คล้อยตาม

4.4 เสทคนใหม่

เนื้อหาสาระ 1. ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเอง

2. ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง

3. ความเป็นตัวของตัวเอง

4. การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง

หัวข้อวิชาที่ 5 การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

กิจกรรมที่ 5.1 ประสมคำ

5.2 ประโยชน์ของสิ่งของ

5.3 นานาทัศนะ

เนื้อหาสาระ 1. ความหมายแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการแก้ปัญหา

2. การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

หน่วยที่ 3 ลักษณะประชาธิปไตย แบ่งเป็น 5 หัวข้อวิชา ดังนี้คือ

หัวข้อวิชาที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประชาธิปไตย

กิจกรรมที่ 1.1 อุดมการณ์ของเสรี

เนื้อหาสาระ 1. ความหมายของประชาธิปไตย

2. ความหมายของประชาธิปไตยวิถีชีวิต

3. หลักการประชาธิปไตย

หัวข้อวิชาที่ 2 ประชาธิปไตยวิถีชีวิต

กิจกรรมที่ 2.1 นักประชาธิปไตย

- 2.2 มองลูกเต๋า
- 2.3 ปิงปองสมานมิตร
- 2.4 ใครเหมาะ
- 2.5 ตะวันดับที่หนองปลาหมอ

เนื้อหาสาระ 1. ประชาธิปไตยวิถีชีวิต

2. หลักการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย
3. บุคลิกภาพประชาธิปไตย
4. คุณลักษณะของพฤติกรรมประชาธิปไตย
5. พฤติกรรมประชาธิปไตย

หัวข้อวิชาที่ 3 วินัยในตนเองและวินัยในสังคมประชาธิปไตย

กิจกรรมที่ 3.1 วงกลมควบคุมตน

- 3.2 ลำฆาตกร

เนื้อหาสาระ 1. ความหมายและความมีวินัยในตนเอง

2. คุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเอง
3. การปลูกฝังวินัยในตนเอง
4. ความหมายและความมีวินัยในสังคม
5. วินัยในสังคมกับความรับผิดชอบ

หัวข้อวิชาที่ 4 สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคในสังคมประชาธิปไตย

กิจกรรมที่ 4.1 ทางไปสู่สิทธิเสรีภาพมิได้โรยด้วยดอกกุหลาบ

- 4.2 ไม่ละเมิดสิทธิ

เนื้อหาสาระ 1. ความหมายของสิทธิและสิทธิในระบอบประชาธิปไตย

2. เสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย
3. แนวคิดหรือหลักการเสรีภาพ
4. ความเสมอภาค
5. แนวคิดในความเสมอภาค

หัวข้อวิชาที่ 5 ความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนที่มีต่อสังคม

กิจกรรมที่ 5.1 อภิปรายกลุ่ม

- เนื้อหาสาระ**
1. ความหมายของความรับผิดชอบ
 2. ความสำคัญของความรับผิดชอบ
 3. ลักษณะของผู้ที่มีความรับผิดชอบ
 4. ประเภทของความรับผิดชอบ
 5. การปลูกฝังและพัฒนาความรับผิดชอบ

วิธีดำเนินการฝึกอบรม

การดำเนินการฝึกอบรมมีวิธีดำเนินการคือ ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันกับสมาชิกในกลุ่มจากการร่วมมือทำกิจกรรมและการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ความรู้สึกและการแสดงพฤติกรรมระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยกัน จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ค้นพบและเรียนรู้ด้วยตนเองจนยอมรับและเก็บเอาไว้แล้วสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนในการฝึกอบรม

ขั้นตอนในการทำกิจกรรมมีดังนี้

1. การสร้างความคุ้นเคย ใช้เกมในการสร้างความคุ้นเคย สร้างบรรยากาศแห่งการเปิดเผยตนเองให้ผู้อื่นรู้จักและเป็นกันเอง อันจะเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ การแสดงความคิดเห็นและการทำกิจกรรมร่วมกัน
2. การทดสอบก่อนการฝึกอบรม ใช้แบบทดสอบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติ และแบบวัดพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจแต่ละคุณลักษณะ วัดผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนการฝึกอบรม
3. การดำเนินการฝึกอบรม ใช้กิจกรรมแบบมีส่วนร่วม กล่าวคือ ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกันกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ โดยเน้นกระบวนการกลุ่มที่ยึดสมาชิกผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นศูนย์กลาง ร่วมกันทำ

กิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ สรุปร้อยคิดระหว่างสมาชิก ผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยกัน ทำให้
ค้นพบและเรียนรู้ด้วยตนเอง อันเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง

ขั้นตอนในการทำกิจกรรมมีดังนี้

3.1 ขั้นนำ เป็นขั้นที่นำเข้าสู่กิจกรรมที่จะต้องทำร่วมกัน

3.2 ขั้นกิจกรรม เป็นขั้นที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องลงมือทำกิจกรรม
ต่าง ๆ ที่กำหนดให้

3.3 ขั้นอภิปราย เป็นขั้นที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำสิ่งที่ได้พบระหว่าง
การทำกิจกรรมมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหาคำตอบจากกิจกรรมในวงกว้าง

3.4 ขั้นสรุป เป็นการสรุปความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้จากการร่วมกันทำ
กิจกรรมและอภิปรายสรุปเพื่อให้ได้ข้อคิดสำหรับนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน

4. การทดสอบหลังการฝึกอบรม ใช้แบบทดสอบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติและ
แบบวัดพฤติกรรม วัดผู้เข้ารับการฝึกอบรม เมื่อจบกิจกรรมและเนื้อหาสาระในแต่ละหน่วยหรือ
คุณลักษณะที่อบรมและทดสอบรวมหลังฝึกอบรมเสร็จสิ้น

การวัดและประเมินผลการฝึกอบรม

กระบวนการวัดและประเมินผลการฝึกอบรมตามหลักสูตรนี้ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านพฤติกรรม

ด้านความรู้ใช้แบบทดสอบวัดความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม

ด้านเจตคติใช้แบบวัดเจตคติวัดก่อนและหลังการฝึกอบรม

ด้านพฤติกรรมใช้แบบวัดพฤติกรรมก่อนและหลังการฝึกอบรม

รายละเอียดกิจกรรมและเนื้อหาสาระ

กิจกรรมปฐมนิเทศสร้างความคุ้นเคย

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

เมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ฝึกกิจกรรมแล้ว มีความสามารถ

1. ทราบข้อตกลงร่วมกันในการเข้ากลุ่มฝึกอบรม
2. ละลายพฤติกรรมของสมาชิกและสร้างความรู้จักคุ้นเคย

สื่อประกอบกิจกรรม

1. แผ่นใส “ข้อตกลงในการฝึกอบรม”
2. “บิงโก”

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรชี้แจงข้อตกลงในการเข้ากลุ่มฝึกอบรม
2. แจกตารางบิงโกให้สมาชิกผู้เข้ารับการฝึกอบรม
3. ให้สมาชิกแต่ละคนไปหาสมาชิกที่มีคุณลักษณะตามที่ระบุในตารางแล้วสัมภาษณ์สมาชิกในเรื่องที่ต้องการจะทราบเพื่อรู้จักตัวเขาจำนวน 2 ข้อ พร้อมให้เขาเซ็นชื่อที่ท่านสามารถอ่านออกมาในช่องคุณลักษณะของเขาด้วย
4. ให้เวลาตามความเหมาะสมและให้สมาชิกคอยฟังสัญญาณนกหวีดหมดเวลา สมาชิกจะต้องหยุดทำการใด ๆ ทันที
5. วิทยากรจะอ่านรายชื่อสมาชิกที่ละคน หากสมาชิกคนใดมีลายเซ็นของสมาชิกที่อ่านรายชื่อ ให้กากบาททับลายเซ็นในช่องตารางบิงโกนั้น และหากกากบาทได้ครบ 5 ช่องตามแนวตั้ง แนวนอน หรือแนวทะแยง ให้ร้องออกมากกว่า “บิงโก” แล้วออกมานั่งรวมอยู่ตรงกลางวง
6. วิทยากรจะอ่านชื่อสมาชิกจนกระทั่งเหลือประมาณ 5-6 คน ก็จะหยุดเพื่อให้สมาชิกกลุ่มพิจารณาสมาชิกที่เหลือให้ทำกิจกรรมเฮฮา สนุกสนานในฐานะที่ทำกิจกรรมไม่บรรลุเป้าหมาย

7. ให้สมาชิกยื่นเป็นวงกลม แล้ววิทยากรสอบถามสมาชิกที่มีลายเซ็นของเพื่อนสมาชิกครบหรือมากที่สุด แล้วให้เขาบอกชื่อตัวเอง ให้สมาชิกศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตัวเขาเพิ่มเติม และถ้ามีสมาชิกคนอื่น ๆ ได้ข้อมูลเพิ่มเติมครบแล้วก็ให้วนไปทางซ้ายหรือขวาจนครบทุกคน

8. เมื่อสมควรแก่เวลา วิทยากรถามความคิดเห็นของสมาชิกถึงสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้ พร้อมสรุปสาระให้สมาชิกทราบด้วย

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

ได้ทำลายกำแพงหรือเกราะของแต่ละคน ให้แสดงพฤติกรรมที่เป็นมิตรเป็นกันเอง ไว้วางใจกัน สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแสดงออก ทำให้เป็นจุดเริ่มต้นในการแสดงความสามารถความคิดเห็นและปฏิบัติที่เป็นธรรมชาติและเป็นจริง

หน่วยที่ 1 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

เวลา 12 ชั่วโมง

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. รับรู้และตระหนักถึงผลการกระทำที่จะนำไปสู่ผลประการใด
2. ตระหนักถึงสาเหตุหรือผลและคาดการณ์การกระทำของตนเองเพื่ออนาคต
3. ยอมรับความสามารถและความพยายามนำพาสู่ความสำเร็จ
4. ควบคุมและพัฒนาผลการกระทำด้วยการเสริมแรงตนเอง
5. ปฏิเสธและต่อต้านการเชื่อโชคชะตา โชคลาง ความบังเอิญ หรืออิทธิพลภายนอกตน

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. ความหมายและความสำคัญของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์
2. สาเหตุหรือผลและคาดการณ์การกระทำของตนเองเพื่ออนาคต
3. เชื่อในความสามารถและความพยายามของตนเองเพื่อความสำเร็จ
4. ควบคุมและพัฒนาผลการกระทำด้วยการเสริมแรงตนเอง
5. ผลดีผลเสียที่เกิดกับตนเป็นผลมาจากการกระทำของตนเอง

วิธีการฝึกอบรม

1. วิเคราะห์บทความ
2. เกม
3. ฝึกด้วยตนเอง
4. กรณีตัวอย่าง
5. สถานการณ์
6. อภิปรายกลุ่ม

สื่อและอุปกรณ์

1. เอกสารประกอบการฝึกอบรม
2. เครื่องฉายข้ามศีรษะ
3. วีดีทัศน์
4. อุปกรณ์ในแต่ละกิจกรรม
5. เอกสารประกอบกิจกรรม
6. แบบสังเกตการณ์ในแต่ละกิจกรรม (ถ้ามี)
7. แบบทดสอบและแบบวัดสัมฤทธิ์ผลเกี่ยวกับความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

การประเมินผล

ประเมินผลการฝึกอบรม จากแบบทดสอบ และแบบวัดความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม
ความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจเกี่ยวกับความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

หน่วยที่ 1 เชื่อในความสามารถของมนุษย์

หัวข้อวิชาที่ 1 ความหมายและความสำคัญของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

เวลา 1 ชั่วโมง 40 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. บอกความหมายของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ได้
2. ชี้บ่งความสำคัญของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์จะนำไปสู่ผลประการใด
3. วิเคราะห์การกระทำของบุคคลที่เชื่อในความสามารถของมนุษย์ว่าจะส่งผลต่อ

ตนเองอย่างไร

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. ความหมายของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์
2. ความสำคัญของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติกิจกรรมที่ 1.1 ผลของการเรียน
2. วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรม

สื่อประกอบกิจกรรม

1. บทความ 1 เรื่อง
2. เครื่องฉายข้ามศีรษะ
3. แผ่นใสพร้อมอุปกรณ์
4. เอกสารประกอบกิจกรรม
5. ใบงาน

การประเมินผล

1. การสัมภาษณ์วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรม
2. การสังเกตการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
3. การอภิปรายและการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
4. การนำเสนอผลงานกลุ่ม

กิจกรรมที่ 1.1 ผลของการเรียน

เวลา 100 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. บอกความหมายของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ได้
2. ชี้บ่งและตระหนักกิจกรรมความเชื่อในความสามารถและความพยายามนำพาสู่

ความสำเร็จ

3. รู้จักวิเคราะห์ตัวแบบจากบทความเพื่อหาสาเหตุและผลของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

สื่อประกอบกิจกรรม

1. บทความ 1 เรื่อง
2. เครื่องฉายข้ามศีรษะ
3. แผ่นใสพร้อมอุปกรณ์
4. กระดาษอัดสำเนา
5. ใบงาน

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5-7 คน แล้วแจกบทความ
2. ให้สมาชิกกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมอ่านบทความแล้ววิเคราะห์ในสองประเด็นคือ
 - 2.1 ประเด็นสำคัญที่นำเสนอในบทความคือเรื่องอะไร หมายความว่าอะไร มีประโยชน์อย่างไร
 - 2.2 ให้สมาชิกในกลุ่มเสนอเรื่องราวในชีวิตจริงของตนหรือผู้ที่ตนรู้จัก สนับสนุนประเด็นสำคัญด้วย
3. วิทยากรขอให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมบันทึกผลการวิเคราะห์ของตนเองไว้ และแจกใบงาน
4. ให้สมาชิกทุกกลุ่มทำงานตามใบงานโดยใช้เวลา 20 นาที

5. เมื่อสมาชิกกลุ่มทำงานเสร็จแล้ว ให้กลุ่มส่งตัวแทนเสนอผลงานกลุ่ม
6. วิทยากรให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมรวมเป็นกลุ่มใหญ่
7. วิทยากรนำผู้เข้ารับการฝึกอบรมอภิปรายผลการวิเคราะห์ของกลุ่มที่นำเสนอกลุ่มใหญ่ในประเด็นที่ว่า
 - 7.1 บทความนี้แสดงถึงผลจากการกระทำของตนเองอย่างไร
 - 7.2 บทความนี้อธิบายให้เห็นความน่าปฏิบัติตามพฤติกรรมเพียงไร
 - 7.3 บทความนี้สามารถโน้มน้าวจิตใจผู้อ่านให้เชื่อได้มากน้อยเพียงไร
8. วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันสรุปข้อคิดเห็นจากการปฏิบัติกิจกรรม

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

บุคคลที่ประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเรียน การทำงาน หรือการกระทำสิ่งใดก็ตาม โดยปกติแล้วเป็นคนที่มีความเชื่อในความสามารถของตนเอง ฟังตนเองและขยันหมั่นเพียร กล่าวคือมีความเชื่อว่า มนุษย์สามารถจัดการกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างดี โดยใช้ความสามารถและความพยายามเพื่อสู้เป้าหมายด้วยตนเอง ไม่เชื่อโชคชะตา โชคเคราะห์ ความบังเอิญหรือสิ่งอื่นที่อยู่ภายนอกตน

เอกสารประกอบกิจกรรมวิเคราะห์บทความ

1. ใบงาน

ให้แต่ละกลุ่มดำเนินการดังนี้

1. ให้ทุกคนเขียนประเด็นสำคัญต่าง ๆ ที่ค้นพบในบทความด้วยการวิเคราะห์จากเนื้อหาเป็นข้อ ๆ ในกระดาษอัดสำเนาที่แจกให้
2. ให้ช่วยกันเลือกประเด็นที่คิดว่าสำคัญที่สุดที่ผู้เขียนบทความต้องการนำเสนอเพียงประเด็นเดียว
3. ให้ทุกคนในกลุ่มเล่าเรื่องชีวิตจริงของตนเองหรือผู้ที่ตนรู้จักสนับสนุนประเด็นสำคัญเป็นตัวอย่าง
4. ให้เขียนประเด็นสำคัญและตัวอย่างต่าง ๆ ลงแผ่นใส เตรียมตัวแทนของกลุ่มเสนอผลงานโดยให้เวลาเสนอกลุ่มละไม่เกิน 5 นาที

2. บทความเรื่อง “ผลของการเรียน”

ผลของการเรียน

ข้าพเจ้าเป็นคนที่ภูมิลำเนาเดิมอยู่ชานเมืองกรุงเทพมหานคร เมื่อถึงวัยต้องเข้าโรงเรียน ต้องไปเรียนโรงเรียนตามหมู่บ้านซึ่งอยู่ไม่ไกลจากบ้านนัก แต่เนื่องจากการเดินทางต้องไปทางน้ำ ข้าพเจ้าต้องไปทางเรือ บางวันฝนตกต้องลำบากมากหน่อยเพราะต้องใช้ผ้าแยงคลุมหัวและกระเป๋าน้ำสือเป็นกรณีพิเศษเนื่องจากเรือไม่มีหลังคา บางวันฝนตกหนักต้องไปถึงโรงเรียนสายไปบ้างก็ต้องถูกคุณครูอบรมซึ่งเป็นเรื่องที่พบเป็นประจำ แต่ด้วยข้าพเจ้าเชื่อว่าการประสบความสำเร็จของคนเราอยู่ที่ความสามารถและความพยายาม ถ้าไม่ขยันหมั่นเพียรหรือพึ่งตนเองและเสียสละความสุขเพื่อเรียนหนังสือคงจะหาอนาคตที่ดีได้ยาก ข้าพเจ้าจึงมุ่งมั่นใช้ความสามารถและความพยายามจนสอบได้อันดับที่ 1 หรือ 2 ในชั้นมาตลอดจนจบชั้นมัธยมศึกษา

หลังจากจบชั้นมัธยมศึกษาแล้วข้าพเจ้าได้สอบเข้าเรียนต่อ ณ วิทยาลัยครูแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ข้าพเจ้าต้องพักหอพัก ต้องควบคุมตนเอง เตือนตนเอง ประเมินตนเอง และให้กำลังใจตนเองในการเรียนมาตลอด โดยข้าพเจ้าตั้งใจเรียนด้วยการพึ่งความสามารถของตนเอง พยายามขยันหมั่นเพียร อดทน อุตสาหะ จนสอบเข้าสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีชื่อเสียงหนึ่งในสิบของประเทศได้ ในขณะที่เรียนข้าพเจ้ามีความกระตือรือร้น เชื่อในความสามารถของข้าพเจ้ามีความมั่นใจในตนเองสู่ความสำเร็จ โดยเชื่อว่าผลดีและผลเสียเกิดจากการกระทำของตนเองความพยายามที่จะใช้ความสามารถและพึ่งตนเองเท่านั้นจะนำมาซึ่งผลแห่งความสำเร็จ ดังนั้น ตอนจบการศึกษาข้าพเจ้าจึงเรียนได้ดีเยี่ยมคือ มีผลการเรียนอยู่ในระดับเกียรตินิยมอันดับ 1

เมื่อจบการศึกษาระดับปริญญาตรีแล้ว ข้าพเจ้าได้สอบบรรจุเป็นอาจารย์สังกัดกรมสามัญศึกษา โดยสอบบรรจุได้อันดับที่ 1 ของจังหวัดอีกครั้ง การสอบบรรจุครั้งนี้ข้าพเจ้าคาดหวังผลไว้มากแล้วว่าจะต้องได้ เพราะข้าพเจ้ามีความพยายามในการดูหนังสืออย่างมาก กอปรกับข้าพเจ้าเชื่อในความสามารถของตนเองว่าต้องทำได้และฝึกฝนหาความรู้ในการสอบบรรจุมาโดยตลอด

หลังจากทำงานด้วยความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่มาระยะหนึ่ง ครบเวลาที่เปิดโอกาสให้ข้าพเจ้าได้สอบเรียนต่อ ข้าพเจ้าได้สอบเรียนต่อระดับปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยของรัฐแห่งหนึ่งได้ ข้าพเจ้าได้ใช้ความสามารถและความพยายามตั้งใจเรียนอยู่ 2 ปี ก็จบการศึกษา

แล้วข้าพเจ้าได้กลับมาสอนที่โรงเรียนเดิม เนื่องจากผลการเรียนดีและมีความรู้สูงขึ้น ทำให้ข้าพเจ้าเกิดความมั่นใจและตั้งใจสอนนักเรียนอย่างเต็มความสามารถ ผลของการสอนข้าพเจ้ามีส่วนทำให้นักเรียนที่ข้าพเจ้าสอนสามารถสอบเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาได้เป็นจำนวนมาก นักเรียนที่สอบได้ต่างก็ดีใจ บางคนที่ยืนยันเก่งกล่าวว่า "เราสอบได้เพราะความสามารถและความพยายาม" แต่บางคนที่ยืนยันปานกลางกล่าวว่า "สอบได้เพราะโชค" ข้าพเจ้าได้ฟังจึงอธิบายให้นักเรียนเหล่านั้นฟังว่า การสอบเรียนต่อในระดับใด ๆ นั้นเป็นความสามารถและความพยายามของตนเองที่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ทั้งสิ้น เพราะคนที่มีความสามารถและความพยายามจะมีความกระตือรือร้นเพื่อหาประสบการณ์ใหม่ที่ทันสมัย แปลกใหม่ ละเอียดยละเอียด กล้าตัดสินใจและคาดการณ์ล่วงหน้าอยู่เสมอ รวมทั้งเอาใจใส่ ตั้งใจในการเรียนหรือทำงานตามความรับผิดชอบของตน ไม่ผลัดวันประกันพรุ่ง เมื่อมีโอกาสจะทำงานตามแผนที่วางไว้ทันที โดยมุ่งมั่นอย่างขยันหมั่นเพียร อดทน เพื่อให้คนอื่นรู้ผลของการกระทำของตน ที่ตนกระทำด้วยตนเองหรือพึ่งตนเอง ดังนั้น เมื่อไปสอบเรียนต่อผลของความสามารถและความพยายามจะนำผลดีมาสู่ตนเอง กล่าวคือ นักเรียนสอบได้เพราะผลของการเรียนสั่งสมเป็นความสามารถในตัว of นักเรียนนั่นเอง หาใช่โชคเคราะห์หรือความบังเอิญแต่อย่างใด ดังที่ครูประสบมาแล้ว

ข้าพเจ้าสอนอยู่ที่โรงเรียนเดิมระยะหนึ่ง ด้วยสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งขาดอาจารย์ที่มีคุณสมบัติตรงกับที่ข้าพเจ้าจบมาและเปิดสอบบรรจุ ข้าพเจ้าปกติเป็นคนเชื่อในความสามารถของตนเองอยู่แล้วและพิจารณาแล้วว่า ถ้าข้าพเจ้าไปสอนในระดับอุดมศึกษาจะเป็นผลดีที่ได้ใช้ความรู้ได้เต็มที่จึงสอบบรรจุเข้าเป็นอาจารย์สอนวิชาตามที่ได้เรียนมา การเรียนการสอนในระดับที่สูงขึ้นทำให้ข้าพเจ้าต้องพัฒนาตนให้สูงขึ้น ในที่สุดก็สอบเรียนต่อในระดับปริญญาเอก เพื่อจะได้นำความรู้มาใช้พัฒนากระบวนการเรียนการสอนนักศึกษาในระดับสูง ซึ่งทางสถาบันขาดอาจารย์ผู้สอน ผลปรากฏว่าข้าพเจ้าสอบได้ เมื่อข้าพเจ้ามาวิเคราะห์ดูแล้วพบว่า เป็นไปตามที่ข้าพเจ้าตอบนักเรียนตอนที่นักเรียนสอบเรียนต่อสถาบันอุดมศึกษาได้นั่นเอง

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 1 เชื่อในความสามารถของมนุษย์

หัวข้อวิชาที่ 1 ความหมายและความสำคัญของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

ความหมายของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

ในยุคปัจจุบันได้มีความสนใจเกี่ยวกับความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ ในรูปของความสามารถในการจัดการกับเหตุการณ์และสถานการณ์แวดล้อมที่คลุมเคลือและยุ่งยากได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในรูปของการใช้ความสามารถและความพยายามอย่างตั้งใจมั่นและเชื่ออำนาจในตน ซึ่งหมายถึงมีความเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ที่ตนได้รับไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือผลเสียเกิดจากการกระทำของตน นั่นเอง เชื่อในลักษณะของผลที่ได้รับเกิดจากการกระทำหรือความสามารถและความพยายามกระทำของตนเอง โดยไม่เชื่อโชคชะตา โชคลาง ความบังเอิญหรืออิทธิพลของผู้อื่น

ความหมายของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ในสภาวะนี้จึงเป็นความหมายบูรณาการให้ครอบคลุมแนวคิดของนักจิตวิทยาหลายท่าน เริ่มตั้งแต่รอตเตอร์ (Rotter. 1966) ลีฟคอร์ท (Lefcourt. 1966) และสตรีกแลนด์ (Strickland. 1977) ให้ความหมายความเชื่อในความสามารถของมนุษย์หรือของตนเองในลักษณะความเชื่ออำนาจในตน (Internal Locus of Control) ว่าบุคคลที่มีคุณลักษณะนี้จะรับรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตไม่ว่าจะดีหรือร้ายเป็นผลมาจากพฤติกรรมหรือการกระทำของตนและตนสามารถควบคุมเหตุการณ์และพฤติกรรมนั้นได้ ตรงกันข้ามกับผู้ที่เชื่ออำนาจนอกตน (External Locus of Control) จะรับรู้ผลหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตตนไม่ได้เป็นผลจากตนเอง แต่เป็นผลมาจากโชคชะตา โชคลาง ความบังเอิญ หรืออิทธิพลของอำนาจจากผู้อื่น

โซโลมอนและโอเบอร์ลันเดอร์ (Solomon และ Oberlander. 1974) ได้ศึกษาความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ในลักษณะความเชื่ออำนาจในตนเช่นกันและได้ให้ความหมายว่า เป็นความเชื่อและการรับรู้ผลตลอดจนความต้องการควบคุมผลที่จะเกิดขึ้นโดยพิจารณาผลดังกล่าวเกิดจากทักษะความสามารถและความพยายามของตนเอง แต่ถ้าเชื่อว่าเกิดจากโชคลางหรืออิทธิพลของบุคคลอื่นเป็นความเชื่ออำนาจนอกตน

ส่วนคราวน์ (Crown. 1979) กล่าวถึงความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ในลักษณะความเชื่ออำนาจในตน ในเรื่องของความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลจะเปลี่ยนไปตามผลการได้รับรางวัลหรือโทษจากการกระทำของตนและความเชื่ออำนาจภายนอก พฤติกรรมจะเปลี่ยนไปตามผลของรางวัลหรือโทษจากอำนาจหรือการเอาใจใส่ผู้อื่น โชคเคราะห์หรือโชคชะตา

ในยุคหลัง ๆ แบนดูรา (Bandura. 1986) ให้ความสนใจแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ในลักษณะทักษะและความสามารถของตนเอง ที่จะกระทำกิจใด ๆ ได้เป็นผลสำเร็จ แม้การไปสู่เป้าหมายอยู่ในสภาพการณ์ที่คลุมเครือจัดการได้ยาก มีความเครียดสูงก็ตาม โดยความเชื่อดังกล่าวทำให้บุคคลมีความมานะพยายาม มีความอดทนต่อความลำบาก มีความตั้งใจมั่นที่จะฝ่าฟันอุปสรรค ชักจูงและให้กำลังใจตนเองว่ามั่นใจและต้องทำได้

กล่าวโดยสรุป ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์หมายถึงความเชื่อและการรับรู้ว่ามนุษย์สามารถจัดการกับเหตุการณ์ได้อย่างเป็นเหตุและผลโดยใช้ความสามารถและความพยายามสู่เป้าหมายในชีวิตตนอย่างเชื่อมั่นในผลการกระทำของตนเอง สามารถควบคุมและทำนายผลที่จะเกิดจากความสามารถหรือการกระทำของตนเอง กระตือรือร้นเพื่อใช้ความสามารถและความพยายามของตนเองโดยไม่เชื่อโชคชะตา โชคลาง ความบังเอิญ หรือสิ่งอื่นที่มีอำนาจเหนือกว่าที่ตนจะควบคุมได้

ความสำคัญของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์หรือของตนเอง เป็นคุณลักษณะหนึ่งที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคล โดยที่ผู้ที่เชื่อในลักษณะนี้ รอตเตอร์ (Rotter. 1966) กล่าวว่า บุคคลลักษณะนี้จะมีความกระตือรือร้นต่อความเป็นไปของสภาพแวดล้อมที่มีประโยชน์ต่อพฤติกรรมในอนาคต มีความพยายามปรับปรุงสถานการณ์หรือเหตุการณ์ให้ดีขึ้นตามลำดับขั้น ให้คุณค่าทางทักษะหรือสัมฤทธิ์ผลที่เกิดจากความพยายามเป็นสำคัญ รวมทั้งไม่ยอมให้ใครชักจูงโดยไม่มีเหตุผล และสตรีกแลนด์ (Strickland. 1977) พบว่า ผู้ที่เชื่อในความสามารถของมนุษย์ เป็นผู้ที่ชอบแสวงหาความรู้ เชื่อในความสามารถตนเองมากกว่าผู้อื่น ใช้เวลาไตร่ตรองเกี่ยวกับงานที่ทำ อดทนต่องานหนัก ให้ความสำคัญต่อความสำเร็จ เป็นคนอดได้รอได้ ส่วนผู้ที่ไม่เชื่อในความสามารถของมนุษย์จะมีลักษณะตรงกันข้าม

นอกจากนั้นบุคคลที่เชื่อในความสามารถของมนุษย์ ยังเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคลที่ทำความดี (Rogers and Other. 1986) ไม่ถูกชักจูงได้โดยง่ายหรือจะเชื่อเหตุและผล (Hollander. 1981) เป็นคนที่เชื่อว่า ทำดีได้ดีและทำชั่วได้ชั่ว ยอมรับและเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่จะกระทำการใด ๆ ได้อย่างถูกต้องและสำเร็จด้วยตนเอง มีความพยายามอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ได้รับผลสำเร็จในงานหรือกิจกรรมที่ทำด้วยความระมัดระวัง เอาใจใส่ และอดสาเห

หน่วยที่ 1 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

หัวข้อวิชาที่ 2 สาเหตุหรือผลและคาดการณ์ผลการกระทำของตนเพื่ออนาคต

เวลา 2 ชั่วโมง 20 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. บอกสาเหตุหรือผลการกระทำของตนเองหรือมนุษย์ได้
2. ตระหนักถึงผลการกระทำในปัจจุบันเกิดจากสาเหตุหรือผลที่มนุษย์เชื่อและกระทำในอดีต
3. คาดการณ์ผลการกระทำของตนหรือมนุษย์ในอนาคตได้จากปัจจุบันและอดีต
4. ยอมรับซึ่งความเชื่อในความสามารถของมนุษย์จากการวิเคราะห์ ประเมินและอภิปรายข้อเท็จจริง

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. การเกิดความเชื่อในความสามารถของมนุษย์
2. แนวคิดในการอ้างสาเหตุหรือผลและคาดการณ์พฤติกรรม

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติกิจกรรมที่ 2.1 ทำนายภาพและพฤติกรรม
2. วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรม

สื่อประกอบกิจกรรม

1. เอกสารประกอบกิจกรรม
2. เครื่องฉายข้ามศีรษะ
3. แผ่นโปร่งใสชุดภาพวาด
4. แผ่นโปร่งใสสถานภาพ
5. แผ่นโปร่งใสชุดภาพจริง
6. ใบงาน

การประเมินผล

1. การสัมภาษณ์วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรม
2. การสังเกตการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
3. การอภิปรายและการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
4. การนำเสนอผลงานของกลุ่ม

กิจกรรมที่ 2.1 ทำนายภาพและพฤติกรรม

เวลา 140 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. วิเคราะห์สาเหตุหรือผลจากการรับรู้การกระทำของมนุษย์
2. สรุปผลการกระทำปัจจุบันได้มาจากผลการกระทำในอดีตของมนุษย์
3. ทำนายเหตุการณ์ในอนาคตได้จากการกระทำในปัจจุบันและอดีตของมนุษย์
4. ยอมรับซึ่งความเชื่อในความสามารถของมนุษย์จากการวิเคราะห์ ประเมินและ

อภิปรายข้อเท็จจริง

สื่อประกอบกิจกรรม

1. แผ่นโป่งใสชุดทำนายภาพวาดและภาพจริง
2. แผ่นโป่งใสสถานภาพ 4 เรื่อง
3. ใบงาน
4. กระดาษอัดสำเนา

กิจกรรมและวิธีดำเนินการกิจกรรม

1. วิทยากรฉายภาพวาด 4 ภาพ ที่แสดงถึงบุคคลต่างเพศในวัยต่าง ๆ กำลังทำกิจกรรมบางประการซึ่งเป็นเหตุการณ์ในอดีต และแจกกระดาษเปล่า

2. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำนายภาพประกอบพฤติกรรมในอดีต จากแผ่นโป่งใส ว่าจากภาพในอดีตเหล่านี้ ปัจจุบันจะมีสภาพหรือมีอาชีพอะไร

3. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมบันทึกผลการทำนายของตนไว้ในกระดาษอัดสำเนาที่แจกให้

4. แบ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 5-7 คน และแจกใบงาน
5. ให้ทุกกลุ่มทำงานตามใบงาน โดยใช้เวลา 20 นาที
6. ให้ทุกกลุ่มส่งตัวแทนเสนอผลงาน
7. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเข้าร่วมเป็นกลุ่มใหญ่

8. วิทยากรเฉลยคำตอบด้วยการเสนอภาพจริงและอาชีพของผู้ทำกิจกรรมนั้น

9. วิทยากรนำผู้เข้ารับการฝึกอบรมอภิปรายผลการวิเคราะห์ของกลุ่มย่อยที่นำเสนอต่อกลุ่มใหญ่ว่า

9.1 สาเหตุหรือผลสามารถรับรู้ได้จากการกระทำของมนุษย์

9.2 ผลที่เกิดขึ้นในปัจจุบันย่อมมีสาเหตุมาจากอดีต

9.3 เราสามารถทำนายผลในอนาคตได้จากผลการกระทำในอดีตและปัจจุบัน

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

ผลจากการกระทำของมนุษย์ปัจจุบันย่อมมีสาเหตุมาจากอดีต มนุษย์สามารถคาดการณ์อนาคตได้จากปัจจุบันและอดีต มนุษย์จึงสามารถระบุสาเหตุหรือผลและคาดการณ์การกระทำของตนเองเพื่ออนาคตได้

เอกสารประกอบกิจกรรมทำนายภาพและพฤติกรรม

1. ใบงาน

ให้แต่ละกลุ่มดำเนินการดังนี้

1. ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมทุกกลุ่ม เขียนคำทำนายภาพว่าจากภาพประกอบพฤติกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ ในอดีต ปัจจุบันและอนาคตผู้กระทำจะมีสถานภาพ (อาชีพ) เป็นอะไร
2. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแต่ละกลุ่มเลือกคำตอบที่เห็นว่าจะถูกต้องที่สุดคำตอบเดียว
3. ให้เขียนคำตอบลงในแผ่นใส เตรียมตัวแทนของกลุ่มเสนอผลงาน โดยให้เสนอรายละเอียดประกอบคำตอบด้วยไม่เกินกลุ่มละ 5 นาที

2. ภาพวาดและคุณลักษณะทางพฤติกรรม

2.1 ภาพวาดในแผ่นโปร่งใสแสดงพฤติกรรมที่บ่งบอกความสนใจ ตั้งใจ กระตือรือร้น และกระทำที่เป็นสาเหตุหรือผลที่จะคาดการณ์พฤติกรรมในอนาคต 4 ภาพ คือ เกษตรกรดีเด่น นักเขียนรางวัลซีไรต์ แพทย์กัญญาแจทองคำ และปราชญ์ทางการศึกษา (ดังภาพวาดหน้า 241 – 244)

2.2 เอกสารสรุปคุณลักษณะทางพฤติกรรมที่แสดงถึงเจตคติ ค่านิยมเกี่ยวกับพฤติกรรมนั้นที่เป็นสาเหตุหรือผลที่จะคาดการณ์พฤติกรรมที่มุ่งสู่อาชีพต่าง ๆ 4 อาชีพ คือ

2.2.1 รักษาและอยู่กับธรรมชาติ ควบคุมตนเอง รักสันโดษ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง คิดพัฒนาธรรมชาติเพื่อชีวิต กล้าเสี่ยงอย่างมีเหตุผลและเชื่ออำนาจในตนเอง

2.2.2 จินตนาการสร้างสรรค์ ควบคุมตน มุ่งอนาคต รักสันโดษ เชื่อมั่นในตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง รักการอ่านและการเขียน

2.2.3 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง เชื่ออำนาจในตน มุ่งอนาคต ควบคุมตนเอง รักการค้นคว้า สนใจสุขภาพคนและพุดน้อย

2.2.4 เมตตากรุณา รักสันโดษ ชีวิตเรียบง่าย มุ่งอนาคต ควบคุมตนเอง ซื่อสัตย์ พัฒนาความคิดและความเป็นคน

3. สถานภาพ ประวัติ แนวคิด ผลงาน

นำเสนอโดยผ่านแผ่นโปร่งใส 4 คน ในหัวข้อวิชานี้ได้แก่

- 3.1 ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม : ปราชญ์ชาวบ้าน
- 3.2 มาลา คำจันทร์ : นักเขียนรางวัลซีไรต์
- 3.3 หลวงพยุ่งเวชศาสตร์ : หมอกุญแจทองคำ
- 3.4 ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล : ปราชญ์การศึกษา

3.1 ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม เกิดเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2479 เป็นชาวจังหวัดฉะเชิงเทรา มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ริเริ่มทำการเกษตรแบบปลูกพืชผสมผสานที่เรียกว่า “วนเกษตร” กล่าวคือ ปลูกทั้งพืชอายุสั้นกินได้ ผสมผสานกับพืชอายุยืนและสมุนไพรอีกเป็นจำนวนมาก สำหรับปุ๋ยที่ใช้เป็นปุ๋ยหมักและพืชสด ดังนั้น ทั้งต้นไม้และปุ๋ยจึงเป็นผลผลิตที่เป็นไปตามธรรมชาติและมนุษย์เป็นผู้ดูแล ทำให้ “วนเกษตร” ที่กระทำนั้นให้ทั้งอาหาร ยาและทำเครื่องใช้สอยได้ครบปัจจัย 4 และยังช่วยพัฒนาธรรมชาติหรือระบบนิเวศวิทยาได้อย่างเหมาะสม

คุณลักษณะทางจิตใจของผู้ใหญ่วิบูลย์ที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการทำงาน “วนเกษตร” ได้สำเร็จ โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านมีการค้นพบว่ามีอยู่ 8 ประการ คือ 1) กระบวนการคิดแบบสืบหาสาเหตุและผลของปัญหาหรือเรื่องใด ๆ แล้วหาทางแก้ไขหรือดำเนินการ

2) ควบคุมตนเอง (Self Control) ได้ด้วยความสามารถที่จะละเว้นพฤติกรรมหรือกระทำพฤติกรรมที่ต้องอดทนในคุณภาพและปริมาณที่เหมาะสม 3) มีความสันโดษ (Self Content) พอใจยินดีในงานและผลงานของตนเองตามมีตามได้และรู้จักพอ 4) ชอบช่วยเหลือและร่วมมือร่วมใจโดยการเสียสละรายได้ แรงกายและแรงใจเพื่อคนอื่นตามความเหมาะสม 5) รักธรรมชาติ (Love in Nature) ต้องการมีชีวิตอยู่กับธรรมชาติ เกื้อกูลและรักษาดุลธรรมชาติ ซึ่งเป็นลักษณะที่เด่นที่สุดของผู้ใหญ่วิบูลย์ 6) มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงที่จะมุ่งสู่ความสำเร็จ 7) กล้าเสี่ยงแบบใช้ความพยายามอย่างมีเหตุผล และ 8) มีความเชื่อในความสามารถของมนุษย์หรืออำนาจในตน (Self Efficacy หรือ Locus of Control)

3.2 มาลา คำจันทร์ นักเขียนรางวัลซีไรต์ ปี 2534 ชื่อจริงว่า นายเจริญ มาลาโรจน์ เกิดวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2495 จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ การศึกษา (ป.กศ.) จากวิทยาลัยครูเชียงใหม่ จบปริญญาตรีจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และปริญญาโท สาขาจารึกภาษาไทยจากมหาวิทยาลัยศิลปากร เข้าทำงานครั้งแรกเป็นครูประชาบาล หลังจากจบปริญญาโทเป็นอาจารย์สาขาภาษาไทยที่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปัจจุบันเป็นนักเขียนอิสระ

แนวคิดและผลงานของมาลา คำจันทร์ มีมากมาย เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2523 ทางที่ต้องเดิน (2523) ไร่ค่อม (2525) นกแอ่นฟ้า (2526) วิถีคนกล้า (2527) บ้านไร่ชาวดง (2528) ลมเหนือระบำหนาว (2529) ทำสูบนภูสูง (2531) เชี่ยวเสื่อไฟ (2531) หุบเขากินคน (2532) และเจ้าจันทร์ผมหอม (2534) ซึ่งได้รางวัลซีไรต์ (SEAWRITE) ซึ่งก่อนหน้านี้ก็ได้รับรางวัลดีเด่นวรรณกรรมเยาวชน 4 ครั้ง และรางวัลอับบิงของนานาชาติในเรื่อง “เชี่ยวเสื่อไฟ” ซึ่งเป็นรางวัลที่เขาให้คนเขียนหนังสือสำหรับเด็กทั่วโลก

3.3 หลวงพยุ่งเวชศาสตร์ (พยุ่ง เวชศาสตร์) ท่านผู้สนใจปราบยุง จึงชอบไปจับยุงมาผ่าตัด ดังนี้ จึงชอกชอนไปหาข้อมูลแหล่งกำเนิดยุง โดยเข้าไปในป่าดงพงพีเพื่อ พิสูจน์โลหิตชาวบ้าน ชาวป่า ชาวดอย ที่ได้รับเชื้อมาลาเรีย นับเป็นสิบ ๆ ปีที่เขาอุทิศความ เหน็ดเหนื่อยเพื่อปราบยุง จนสามารถจำแนกยุงกันปล่องในเมืองไทยได้ถึง 34 ประเภท และ จับยุงใส่หีบพัสดุส่งไปอเมริกา ค่าเครื่องบินค่านำยุงไปอเมริกาถูกมาก เมื่อเทียบกับประชาชน ชาวไทยตายเพราะยุงกัด ปีละ 40,000-50,000 คน ขณะนี้ สภาวิจัยโรคเมืองร้อนให้เขาเป็น ผู้เชี่ยวชาญเรื่อง “ยุง” เขาเป็นแพทย์ฝ่ายสาธารณสุขคนแรกของไทยที่ได้รับปริญญามหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตในทางสาธารณสุขและอนามัยสู่วงการแพทย์ใหญ่ และนำ

เกียรติภูมิมาสู่วงการแพทย์ไทยในฐานะที่ได้รับ “กุญแจทองคำ” จากมหาวิทยาลัย จอห์น ฮอปกินส์ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงหนึ่งในสิบของอเมริกา

3.4 ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล ท่านเป็นบุตรของเจ้าพระยาพระเสด็จ สุเรนทร์ธิดีและท่านผู้หญิงเสงี่ยม เกิดเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2446 ทางด้านการศึกษา จบชั้นมัธยมศึกษาจากโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยและโรงเรียนมหาดเล็กหลวง (วชิราวุธวิทยาลัย) มีความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษมาก ต่อมาได้รับทุนจากกระทรวงธรรมการ ในสมัยนั้นไปศึกษาวิชาโบราณคดีวันตก (สันสกฤต) ณ ประเทศอังกฤษ ในปี พ.ศ.2464 ที่มหาวิทยาลัยลอนดอนและเรียนจบปริญญาตรีเกียรตินิยมทางภาษาสันสกฤต และต่อทางวิชาครูที่มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด และที่มหาวิทยาลัยนี้ได้มอบปริญญาโททางอักษรศาสตร์

ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล หลังจบการศึกษาแล้วได้เข้ารับราชการในกระทรวงธรรมการ ต่อมาได้ย้ายไปเป็นอาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้รับแต่งตั้งเป็นหัวหน้าแผนกฝึกหัดครูมัธยมอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ครูใหญ่โรงเรียนมัธยมหอวัง โรงเรียนสาธิตแห่งแรกของไทย ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ช่วงหลังได้รับแต่งตั้งให้เป็นอธิบดีกรมสามัญศึกษาและปลัดกระทรวงศึกษาธิการถึง 11 ปี จนถึง พ.ศ.2500 ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงวัฒนธรรม และเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการอีก 11 ปี นอกนั้นผลงานทางการศึกษาท่านเป็นผู้ก่อตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูประสานมิตร ซึ่งปัจจุบันคือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ท่านมีส่วนในการสร้างมหาวิทยาลัยศิลปากรทับแก้วอีกด้วย

ในด้านคณิตศาสตร์ ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล ได้คิดสูตร คำนวณ วัน เดือน ปี เพื่อหาวันย้อนหลัง ที่เรียกว่าปฏิทินล้านปีซึ่งมีสูตรว่า $\frac{5Y}{4} - \frac{3C}{4} + M + D$ เมื่อ Y คือ ปีคริสต์ศักราช C คือ คริสตศวรรษที่เริ่มด้วย “00” ข้างท้าย M คือ เดือน และ D คือ วันที่ เช่น วันที่ 4 มิถุนายน ค.ศ.1958 เป็นวันอะไร วิธีคิดก็ต้องเปลี่ยนทุกอย่างเป็นตัวเลข คำนวณหาคำตอบได้ว่าเป็นวันพุธ เพียงสูตรเดียวก็พอกกล่าวได้ว่า ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล เป็นนักคณิตศาสตร์ระดับโลก ต่อมาท่านได้คิดทำแผนผังเลื่อน (Slide Rule) หาวัน เดือน ปี แทนการคำนวณดังกล่าว ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล ได้รับยกย่องว่าเป็นปูชนียบุคคล และปราชญ์ทางการศึกษาของไทย

4. ภาพจริงของบุคคลที่เชื่อในความสามารถของตนเอง

นำเสนอผ่านแผ่นโปสเตอร์ (ดังภาพหน้า 249 - 252)

វិបត្តិ ត្រីមាស

ប្រាជ្ញាបណ្ណ

มาลา คำจันทร์ นักเขียนซีไรต์

หลวงปู่จาง เวรพาสกร มอญแกทองคำ

ม.ล.โม มวลกุล ปรากฏการศึกษา

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 1 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

หัวข้อวิชาที่ 2 สาเหตุหรือผลและคาดการณ์ผลการกระทำของตนเพื่ออนาคต

การเกิดความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ในเชิงทฤษฎีเป็นผลมาจากการเรียนรู้ทางสังคมว่า ผลกรรมหรือผลการกระทำอันหนึ่งที่ได้มาจากพฤติกรรมของบุคคล ย่อมก่อให้เกิดความคาดหวังที่จะได้รับผลการกระทำนั้นเช่นเดียวกับพฤติกรรมใหม่ ๆ ความคาดหวังนี้จะก่อตัวขึ้นจากพฤติกรรมหรือเหตุการณ์เฉพาะอันใดอันหนึ่งก่อนแล้วขยายครอบคลุมพฤติกรรมหรือเหตุการณ์อื่น ๆ จนกลายเป็นเจตคติหรือบุคลิกที่สำคัญในตัวบุคคล นอกจากนั้นผลตอบแทนที่ได้รับแต่ละครั้งอาจทำให้ความคาดหวังครั้งต่อไปสูงหรือต่ำได้ด้วย แสดงให้เห็นว่าการเกิดความเชื่อดังกล่าวเป็นผลมาจากพฤติกรรมหรือการกระทำที่ได้รับผลตอบแทนหรือผลลัพธ์ที่พึงพอใจ โดยคาดหวังพฤติกรรมนั้นไว้ว่าจะได้ผลตอบแทนอย่างไรเมื่อเป็นไปตามคาดหวัง จะขยายความคาดหวังออกไปครอบคลุมพฤติกรรมทั่ว ๆ ไป จนเกิดเจตคติเกี่ยวกับความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ทั้งในทางบวกและทางลบ กล่าวคือรับรู้และเชื่อในผลตอบแทนการกระทำในสองลักษณะ คือ

1. รับรู้และเชื่อในลักษณะของผลอันเนื่องมาจากการกระทำของตนโดยตรง หรือจากความสามารถของตนเอง ผู้ที่รับรู้ผลตอบแทนในลักษณะนี้ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีเจตคติแบบเชื่อในความสามารถของมนุษย์

2. รับรู้และเชื่อในลักษณะของผลอันเนื่องมาจากโชคชะตา โชคลาง ความบังเอิญ อิทธิพลของคนอื่นบันดาลให้เป็นไป หรือเป็นเรื่องที่ไม่คาดฝันด้วยอำนาจใด ๆ ที่อยู่รอบตัว ผู้ที่รับรู้ผลตอบแทนในลักษณะนี้ได้ชื่อว่า เป็นผู้มีเจตคติแบบไม่เชื่อในความสามารถของมนุษย์

แนวคิดในการอ้างสาเหตุหรือผลและคาดการณ์พฤติกรรม

จุดเริ่มต้นมาจากทฤษฎีการวิเคราะห์สาเหตุ (Attribution Theory) และทฤษฎีอ้างสาเหตุ (Attributional Theory) ซึ่งทฤษฎีการวิเคราะห์สาเหตุเป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงความพยายามของบุคคลที่จะเข้าใจมนุษย์เพื่ออธิบายพฤติกรรมและนำมาสรุปอ้างอิงเกี่ยวกับ

ผู้กระทำพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้น ๆ ไฮเดอร์เป็นคนแรกที่ศึกษา ต่อมา โจนส์ เคลลี และคนอื่น ๆ ได้พัฒนารายละเอียดให้กว้างขวางขึ้น โดยวิเคราะห์ได้ผล 3 ประการคือ ประการแรก คือการวิเคราะห์สาเหตุ ซึ่งเป็นการแสวงหาสาเหตุหรือผลที่ได้รับ (Outcome) ประการที่สองก็คือ การสรุปอ้างอิงไปยังสังคมและประการที่สามคือ การทำนาย พฤติกรรมและผลที่ได้รับทั้งสามประการของทฤษฎี อันได้แก่ การวิเคราะห์สาเหตุ การสรุป อ้างอิงไปยังสังคมและการทำนายพฤติกรรมไม่เป็นอิสระจากกัน

ทฤษฎีการวิเคราะห์สาเหตุและการอ้างสาเหตุเป็นทฤษฎีที่ศึกษาสาเหตุหรือผลของ พฤติกรรมว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวขึ้นอยู่กับความเชื่อเรื่องอำนาจภายในตัวผู้กระทำ ได้แก่ ความสามารถ ความพยายาม แรงจูงใจและบุคลิกลักษณะอื่น ๆ หรือเป็นสถานการณ์ ภายนอกตน เช่น ความยากของงาน สิ่งจูงใจ ความกดดันจากกลุ่มและอื่น ๆ และนักวิจัย ส่วนใหญ่ได้จำกัดสาเหตุที่สำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมหรือการกระทำไว้ 4 สาเหตุตามแนวของ ไวน์เนอร์ (Weiner, 1980) เสนอไว้คือ ความเชื่อเรื่องอำนาจภายในตนนั้นสาเหตุได้แก่ ความสามารถและความพยายาม ส่วนความเชื่อเรื่องอำนาจภายนอกตน ได้แก่ ความยากของ งานและโชค ผลต่าง ๆ ที่ศึกษาพบว่า ความสำเร็จและความล้มเหลวจะกำหนดด้วยองค์ประกอบ ด้านบุคลิกลักษณะ 2 ด้าน คือ ความสามารถและความพยายาม ซึ่งเป็นองค์ประกอบของ ความเชื่ออำนาจในตนหรือความเชื่อในความสามารถของมนุษย์นั่นเองที่จะส่งผลต่อ การทำนายหรือคาดการณ์พฤติกรรมในอนาคตได้ดี

หน่วยที่ 1 เชื่อในความสามารถของมนุษย์

**หัวข้อวิชาที่ 3 เชื่อในความสามารถและความพยายามของตนเพื่อ
ความสำเร็จ**

เวลา 3 ชั่วโมง 30 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. ชี้บ่งลักษณะและผลการกระทำของบุคคลที่เชื่อความสามารถและความพยายามของตนเองได้
2. ชี้บ่งลักษณะและผลการกระทำของบุคคลที่ไม่เชื่อความสามารถและความพยายามของตนเองได้
3. ยอมรับความเชื่อว่าความสามารถและความพยายาม เป็นสาเหตุของความสำเร็จ
4. อธิบายถึงความสัมพันธ์ของความสามารถและความพยายามกับความสำเร็จได้

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. ความเชื่อในความสามารถและความพยายาม
2. ความไม่เชื่อในความสามารถและความพยายาม
3. การรับรู้และเชื่อความสามารถและความพยายามเป็นสาเหตุของความสำเร็จ
4. ความสามารถและความพยายามกับความสำเร็จ

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติกิจกรรมที่ 3.1 สำเร็จ-ไม่สำเร็จ กิจกรรมที่ 3.2 เกมสร้างตามเงื่อนไข กิจกรรมที่ 3.3 ปริศนาอักษรไขว้ และกิจกรรมที่ 3.4 ปริศนาตัวเลข
2. วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรม

สื่อประกอบกิจกรรม

1. กรณียตัวอย่างและเกม
2. เอกสารประกอบกิจกรรม
3. เครื่องฉายข้ามศีรษะ
4. แผ่นโปรงใสพร้อมอุปกรณ์
5. กระดาษอัดสำเนา

การประเมินผล

1. การสัมภาษณ์วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรม
2. การสังเกตการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
3. การอภิปรายและการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
4. การนำเสนอผลงานของกลุ่ม

กิจกรรมที่ 3.1 สำเร็จ-ไม่สำเร็จ

เวลา 50 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. ตระหนักว่าความตั้งใจกระทำหรือไม่ตั้งใจกระทำ จะส่งผลตามที่กระทำนั้น
2. ยอมรับผลสำเร็จ-ไม่สำเร็จใด ๆ ก็ตาม ย่อมมีสาเหตุจากความสามารถและความพยายาม

ความพยายาม

3. อธิบายได้ว่าบุคคลที่เชื่อหรือไม่เชื่อความสามารถและความพยายามจะประสบผลอย่างไรและมีบุคลิกภาพแบบใด

สื่อประกอบกิจกรรม

1. กรณิดัวอย่าง 2 เรื่อง
2. กระดาษอัดสำเนา
3. เครื่องฉายข้ามศีรษะ
4. แผ่นใสพร้อมอุปกรณ์

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. เสนอดัวอย่างบุคคลที่มีลักษณะเชื่อความสามารถและความพยายาม
2. แจกบทความ “ความสำเร็จของชนะชัย” ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอ่าน
3. เมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมอ่านแล้ววิทยากรถามคำถามเพื่อประเมินความเชื่อ
 - 3.1 ในความคิดเห็นของท่าน ท่านยอมรับการกระทำของชนะชัยหรือไม่ เพราะอะไร
 - 3.2 ชนะชัยประสบผลสำเร็จในปัจจุบันเพราะอะไร
 - 3.3 สาเหตุอะไรที่เกี่ยวข้องกับความล้มเหลว ท่านเชื่อว่าสาเหตุและผลเกี่ยวข้องกันหรือไม่ อย่างไร

หรือไม่ อย่างไร

4. เสนอดัวอย่างบุคคลที่มีลักษณะไม่เชื่อในความสามารถและความพยายาม
5. แจกบทความ “ความล้มเหลวของโชค”

6. ให้นักศึกษาอ่าน แล้ววิทยากรถามคำถามเพื่อประเมินความเชื่อ
 - 6.1 ในความคิดเห็นของท่าน ท่านยอมรับการกระทำของโชคหรือไม่ เพราะอะไร
 - 6.2 โชคประสบผลร้ายเพราะอะไร
 - 6.3 ท่านจะเลียนแบบการกระทำของโชคหรือไม่ เพราะอะไร
7. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเขียนถึงสิ่งที่ตนจะปฏิบัติโดยใช้ความสามารถและความพยายามตามที่ตั้งใจไว้โดยมีรายละเอียด
 - 7.1 สิ่งที่ท่านจะทำนั้นคืออะไร
 - 7.2 สิ่งนั้นมีประโยชน์อย่างไรกับตนเองและผู้อื่น
 - 7.3 สิ่งนั้นต้องใช้ความสามารถและความพยายามอย่างไรและจะเชื่ออย่างไรว่าได้ผลดี
 - 7.4 จะทำสิ่งนั้นประมาณเมื่อใด
8. วิทยากรให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเสนอเรื่องที่ตนเองเขียนในที่ประชุมกลุ่มใหญ่
9. วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันสรุปข้อคิดจากกิจกรรม

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

บุคคลที่เชื่อความสามารถและความพยายามจะส่งผลให้เป็นบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในทุก ๆ ด้าน และสามารถควบคุมผลการกระทำได้ มีความกระตือรือร้นต่อความเป็นไปได้ของสิ่งแวดล้อมที่เป็นประโยชน์สำหรับอนาคต ส่วนคนที่เชื่อโชคชะตา โชคลาง ความบังเอิญ หรืออิทธิพลของผู้อื่นหรือสิ่งอื่น จะมีลักษณะเฉื่อยชา ท้อแท้ วางเฉย และสิ้นหวัง เมื่อมีปัญหากับตนก็ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง

เอกสารประกอบกิจกรรมสำเร็จ-ไม่สำเร็จ

1. บทความ “ความสำเร็จของชนะชัย”

ชนะชัยเป็นนักศึกษาสถาบันราชภัฏที่มีระดับสติปัญญาอยู่ในระดับปานกลาง ขณะศึกษาเขาต้องใช้ความกระตือรือร้นที่จะเรียนและทำกิจกรรมมากกว่าเพื่อนคนอื่น ๆ ที่มีระดับสติปัญญาดีกว่า ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ผลการเรียนตามที่คาดหวังไว้ พฤติกรรมการเรียนของชนะชัยที่ปรากฏโดยเพื่อน ๆ สังเกตเห็น คือ ชนะชัยจะตั้งใจเรียน กระตือรือร้น อดทน ขยันหมั่นเพียร แบ่งเวลาและฟุ้งตนเอง โดยเพื่อน ๆ เคยถามชนะชัยว่า “ชนะชัยมีเหตุผลอย่างไร ถึงได้ตั้งใจเรียนถึงขนาดนั้น” ชนะชัยตอบว่า “คนเราจะประสบผลสำเร็จด้วยการกระทำของตนเอง” และสรุปให้เพื่อนฟังอีกว่า เขาเชื่อว่า “คนเราทำอะไรก็ได้ผลอย่างนั้น” กล่าวคือ “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” และเขาเลือกที่จะทำดีและจะทำด้วยตนเอง โดยเชื่อว่าตนเองทำได้ด้วยและเขาก็ทำสำเร็จ ชนะชัยมีผลการเรียนในระดับดีมากคนหนึ่ง เขาจบการศึกษาไปแล้วแต่อาจารย์ยังกล่าวถึงเขา และนำมายกเป็นตัวอย่างในความสำเร็จของเขา

2. บทความ “ความล้มเหลวของโชค”

โชคเป็นนักศึกษาสถาบันราชภัฏที่มีความสามารถคนหนึ่งแต่พฤติกรรมการเรียนของโชคมีลักษณะไม่กระตือรือร้น ไม่ขยันหมั่นเพียรในการเรียน เวลาเรียนมักจะคุยและหรือทำกิจกรรมวิชาอื่นที่โชคทำไม่ทัน และที่สำคัญโชคชอบเชื่อโชคชะตา โชคกลาง และเชื่อหมอดูเป็นพิเศษจนเพื่อน ๆ ที่หวังดีเคยเตือนโชคว่า “คนเราจะทำอะไรสำเร็จได้ด้วยความสามารถของตนเองเท่านั้น” หรือเตือนโชคว่า “อย่าคุยหรือทำกิจกรรมอื่นขณะกำลังเรียน” แต่โชคก็จะค้านว่า “คนเราจะสำเร็จได้ด้วยดวง หรือ โชค ต่างหาก” จากการกระทำของโชคที่มีความเชื่อในโชคชะตา ว่าตนเองจะประสบผลสำเร็จเพราะมีวาสนาดีตามที่หมอดูกล่าวไว้ แม้จะอยู่ในสถานการณ์ใด ๆ “ดวง” ของโชคก็ไม่อัปมงคล ในช่วงแรกผลการเรียนของโชคอยู่ในระดับปานกลางเพราะเนื่องจากอันที่จริงแล้ว เขาเป็นคนที่มีความสติปัญญาอยู่ในเกณฑ์ดี แต่อิทธิพลทางสังคมทำให้เขาเรียนรู้ความเชื่อที่ผิด ๆ ทำให้เขาขาดความพยายาม ขาดการฟุ้งตนเอง แต่ไปพึ่งอิทธิพลภายนอก ผลสุดท้ายโชคไม่สามารถจบการศึกษาพร้อม ๆ เพื่อน เขาต้องเรียนซ่อมเสริมอีกหนึ่งปีการศึกษา ทั้ง ๆ ที่เพื่อนต่างก็จบและทำงานกันหมดแล้ว โชครู้สึกท้อแท้เฉื่อยชา และรู้สึกที่ต้องล้มเหลวสำหรับการเรียน เขารู้สึกเสียใจที่เขาขาดความพยายามและเชื่อโชคชะตาจนชีวิตการเรียนล้มเหลวจนยากที่จะแก้ไข

กิจกรรมที่ 3.2 เกมสร้างตามเงื่อนไข

เวลา 50 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. รับรู้ผลการกระทำจากความสามารถและความพยายามของตน
2. ทำนายผลการกระทำที่เกิดจากความสามารถและความพยายามกระทำ าชองตน

เป็นจริง

3. ยอมรับผลการกระทำที่เกิดจากความสามารถและความพยายามกระทำของตน

สื่อประกอบกิจกรรม

1. คำที่ให้สร้างต่อ
2. กลุ่มคำที่ให้คำตอบ
3. กระดาษอัดสำเนา
4. ของขำร่วย

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรแจกกระดาษที่มีคำหรือกลุ่มคำที่ต้องสร้างต่อและกลุ่มคำที่มีความหมายให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม

2. วิทยากรแนะนำวิธีการเล่นเกมดังนี้

2.1 เกมที่เล่นเป็นเกมที่แข่งขันกับตนเอง

2.2 หลังเล่นเกมแล้วจะมีรางวัลให้โดยรางวัลเป็นคะแนน สามารถนำไปแลกของ

ขำร่วยได้

3. ให้สมาชิกผู้เข้ารับการฝึกอบรมเล่นเกมในเวลา 10 นาที

4. ให้สมาชิกเปลี่ยนกันตรวจผลการเล่นเกมและให้คะแนน โดยมีเกณฑ์การให้

คะแนน คือ สร้างคำและกลุ่มคำได้ ให้คะแนนแต่ละคำหรือกลุ่มคำละ 1 คะแนน

5. วิทยากรถามสมาชิกผู้เข้ารับการฝึกอบรม

5.1 การได้คะแนนมากเพราะเหตุใด

5.2 ท่านสามารถทำนายคะแนนในการเล่นเกมได้หรือไม่

5.3 ท่านยอมรับคะแนนที่ได้ของท่านหรือไม่ ทำไม

6. วิทยากรและสมาชิกร่วมกันสรุปข้อคิดจากการเล่นเกม

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

ผลการกระทำของบุคคลใด ๆ เกิดจากความสามารถและความพยายามของบุคคลนั้น และผลการกระทำหรือผลลัพธ์สามารถคาดการณ์หรือทำนายผลล่วงหน้าได้ที่เกิดจากสาเหตุหรือการกระทำก่อนและการกระทำขณะนั้น

เอกสารประกอบกิจกรรม เกมสร้างตามเงื่อนไข

1. สร้างคำตามเงื่อนไข

ในภาษาไทยมีคำบางคำที่ใช้หน้าหน้าแสดงความหมายที่คล้ายคลึงกัน เป็นคำประสมด้วยคำอื่น ๆ เช่น นักเรียน นักกีฬา ฯลฯ

จงสร้างคำ โดยใช้คำเหล่านี้เป็นคำนำหน้าหรือคำต้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในเวลาที่กำหนด

1) น้ำ.....

.....

.....

2) คำ.....

.....

.....

3) ธรรม.....

.....

.....

4) หัว.....

.....

.....

2. ตอบคำถามให้ได้มากที่สุด在规定时间内

1) อาหารไทยแท้.....

.....

.....

2) ผลไม้รสหวานที่ขึ้นต้นด้วยอักษร ม.....

.....

.....

3) ดอกไม้ที่ใช้บูชาพระ.....

.....

.....

4) ผักหรือผลไม้กินแก้อาการผิด.....

.....

.....

5) สัตว์เลี้ยงแล้วเชื่องและมีประโยชน์กับคนเลี้ยง.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 3.3 ปริศนาอักษรไขว้

เวลา 50 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. รับรู้ผลการกระทำที่เกิดจากความสามารถและความพยายามของตน
2. ทำนายผลการกระทำที่เกิดจากความสามารถและความพยายามกระทำของตน

เป็นจริง

3. ยอมรับผลการกระทำที่เกิดจากความสามารถและความพยายามกระทำของตน

สื่อประกอบกิจกรรม

1. เกมปริศนาอักษรไขว้ จำนวน 2 เกม
2. กระดาษอัดสำเนา
3. เครื่องฉายข้ามศีรษะ
4. แผ่นใสพร้อมอุปกรณ์
5. เฉลยเกมปริศนาอักษรไขว้
6. ของขำร่าย

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรแจกเกมปริศนาอักษรไขว้ 1 ภาพ
2. วิทยากรแนะนำวิธีการเล่นเกมดังนี้
 - 2.1 ต้องใช้ความสามารถและความพยายามในการเล่น โดยสังเกตตัวเลขและความหมายที่ให้
 - 2.2 หลังเล่นเกมแล้วจะมีรางวัลให้ รางวัลคือคะแนนสามารถนำไปแลกสิ่งของได้
3. ให้สมาชิกเล่นเกมให้แล้วเสร็จภายใน 10 นาที
4. เมื่อเล่นเกมเสร็จแล้วให้สมาชิกเปลี่ยนกันตรวจผลงาน โดยวิทยากรเฉลยคำตอบบนกระดานไวท์บอร์ดหรือแผ่นใส ผู้ตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์คือเติมได้ถูกต้อง 1 คำ ได้ 10 คะแนน

5. วิทยากรแจกเกมปริศนาอักษรไขว้ที่เหลืออีก 1 ภาพให้สมาชิกเล่นภายใน 10 นาที และเปลี่ยนกันตรวจผลงานตามเฉลยคำตอบตามเกณฑ์เดิมในข้อ 4

6. วิทยากรถามสมาชิกเพื่อหาเหตุผลสรุปและอภิปรายด้าน

6.1 การที่ท่านได้คะแนนมากเพราะเหตุใด

6.2 ท่านสามารถทำนายคะแนนในการเล่นเกมแต่ละครั้งได้หรือไม่

6.3 ท่านยอมรับคะแนนที่ท่านได้หรือไม่ ทำไม

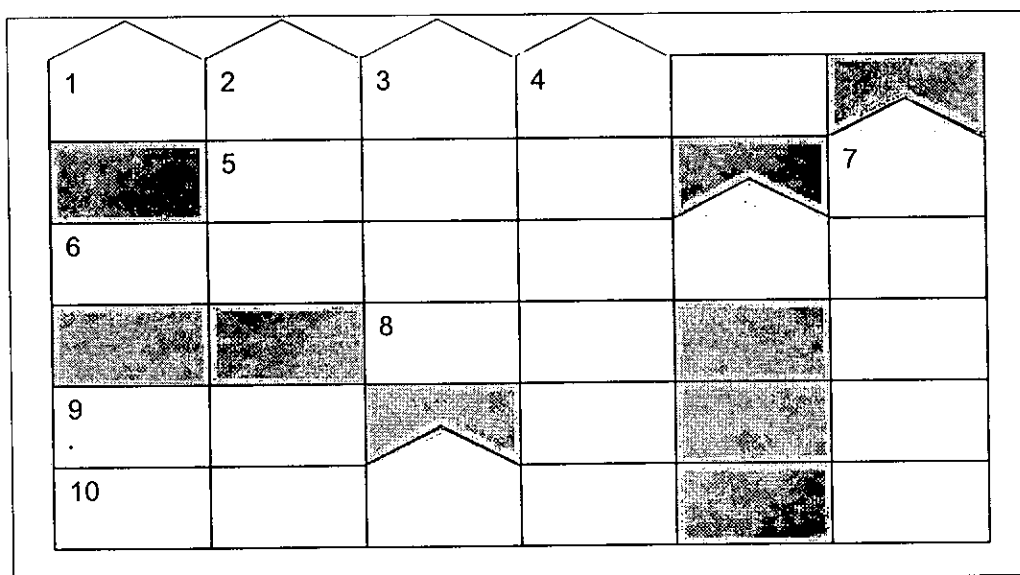
7. วิทยากรและสมาชิกร่วมกันสรุปผลการทำกิจกรรม

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

ผลการกระทำหรือผลลัพธ์ของบุคคลใด ๆ ย่อมเกิดจากความสามารถและความพยายามของบุคคลนั้น และผลการกระทำหรือผลลัพธ์สามารถคาดการณ์หรือทำนายได้ล่วงหน้าได้ว่าเกิดจากสาเหตุหรือการกระทำก่อนและการกระทำขณะนั้น

เอกสารประกอบกิจกรรมปริศนาอักษรไขว้

ชุดที่ 1

แนวตั้ง

- 2 กองทหาร ขบวนทหาร
3 ความฉิบหาย
4 ชื่อไม้พุ่มขนาดเล็กใบคล้ายผักกระเฉด
เมื่อถูกกระเทือนจะหุบ
7 ปัญหาที่ดั่งขึ้นในการสอบความรู้

แนวนอน

- 1 ทำโน่นนิดนี่น้อย อ้อยอิ่ง
5 ภูเขา
6 บ้านปลายของชีวิต
8 อาวุธชนิดหนึ่งใช้ยิงด้วยกำลังสาย
ให้ลัดลูกแล่นออกไป
9 บันดาลให้เป็นไป
10 พรราวแพรว นิยมใช้กับระยิบ

ชุดที่ 2

1	2	3			4
	5		6		
7					
8					
9					

แนวตั้ง

- 2 ไปถือเพศเป็นพระหรือนักพรตอื่น ๆ
- 3 ดอกไม้ หมวก
- 4 การกระทำดี
- 6 สูญ หาไม่พบ พ้นจากโรค
- 7 เณ ไกล เชื้อนแซ

แนวนอน

- 1 ยอดที่สูงที่สุดของสิ่งที่มีฐานใหญ่
ปลายเรียวเล็กขึ้นไป เช่น เขา
- 5 ของกิน เครื่องค้ำจุน หล่อเลี้ยงชีวิต
- 7 ทำสิ่งที่ขรุขระให้เกลี้ยงขึ้น สละสลวย
- 8 อยู่ดี เป็นสุขกายสุขใจ สำราญ
- 9 สว่าง รุ่งเรือง โพล่งขึ้น

เฉลยเกมปริศนาอักษรไขว้

ชุดที่ 1

1 พิ	2 วี	3 พิ	4 ไ	ร	
	5 พ	น	ม		7 ชี้
6 ป	ล	า	ย	มี	อ
		8 ศ	ร		ส
9 ด	ล		า		อ
10 ร	ะ	ยิ	บ		บ

ชุดที่ 2

1 จ	2 อ	3 ม			4 ก
	5 อ	า	6 ห	า	ร
7 เ	ก	ล	า		ร
8 ส	บ	า	ย		ม
	ว				ดี
9 ชี้	ช	ว	า	ล	

กิจกรรมที่ 3.4 ปริศนาตัวเลข

เวลา 50 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. รับรู้ผลการกระทำที่เกิดจากความสามารถและความพยายามของตน
2. ทำนายผลการกระทำที่เกิดจากความสามารถและความพยายามกระทำของตน

เป็นจริง

3. ยอมรับผลการกระทำที่เกิดจากความสามารถและความพยายามกระทำของตน

สื่อประกอบกิจกรรม

1. เกมตัวเลข จำนวน 2 เกม
2. กระดาษอัดสำเนา
3. เครื่องฉายข้ามศีรษะ
4. แผ่นใสพร้อมอุปกรณ์
5. เฉลยเกมปริศนาตัวเลข
6. ของชำร่วย

กิจกรรมและวิธีดำเนินการกิจกรรม

1. วิทยากรแจกเกมปริศนาตัวเลขที่ละหนึ่งเกม
2. วิทยากรแนะนำวิธีการเล่นเกมดังนี้
 - 2.1 เกมที่เล่นเป็นเกมที่แข่งขันกับตัวเองต้องใช้ความพยายามในการเล่น
 - 2.2 หลังเล่นเกมแล้วจะมีรางวัลให้ รางวัลคือคะแนน สามารถนำไปแลกของ

ชำร่วยได้

3. ให้สมาชิกเล่นเกมภายใน 10 นาที ในแต่ละเกม
4. ให้สมาชิกเปลี่ยนกันตรวจผลงานโดยวิทยากรเฉลยในแผ่นโป่งใส แล้วให้คะแนน หลังการเล่นเกมแต่ละเกมสิ้นสุด ให้คะแนนตามเกณฑ์คือ ทำได้ถูกต้องเงื่อนไขละ 10 คะแนน

5. วิทยากรถามสมาชิกเพื่อหาเหตุผลสรุปโดยตั้งคำถามว่า

5.1 ได้คะแนนมาก-น้อย เพราะเหตุใด

5.2 สมาชิกสามารถทำนายคะแนนในการเล่นเกมในแต่ละครั้งได้ไหม

5.3 สมาชิกแต่ละคนยอมรับคะแนนที่ทำได้ไหม ทำไม

6. วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันสรุปข้อคิดจากกิจกรรม

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

ผลการกระทำหรือผลลัพธ์ย่อมเกิดจากความสามารถและความพยายามของตนเอง และผลการกระทำหรือผลลัพธ์นั้น ยอมรับได้ว่าสามารถคาดการณ์หรือทำนายได้ล่วงหน้าได้จากสาเหตุหรือการกระทำในอดีตและปัจจุบัน

เอกสารประกอบกิจกรรมปริศนาตัวเลข

คำชี้แจง นำตัวเลขที่อยู่รอบ ๆ ตารางมาเติมในช่องว่างให้ครบทุกช่อง ตัวเลขที่กำหนดให้จะตรงกับแถวนั้น ๆ ตามแนวตั้งและแนวนอนของแต่ละแถว สมาชิกผู้เข้าแข่งขันจะต้องเลือกเติมลงในช่องว่างของแถวนั้น ๆ หากเลือกเติมได้ถูกต้อง ผลรวมของเลขทุกแถวทั้งแนวตั้งแนวนอนและแนวทะแยงจะเท่ากับ 81 ในชุดที่ 1 และ 73 ในชุดที่ 2

ชุดที่ 1

	22	31	6	33	5	
16		6	32		16	32
15	22				17	16
21		5	7			15
12	8				5	25
23	12			18		12
	24	5	11	3	22	

ชุดที่ 2

	13	3	20	19	1	
9		24			20	14
5			20		11	18
14		27	15			27
7	31		7			20
27				21		5
	6	14	17	4	20	

เฉลยกิจกรรมปริศนาตัวเลข

ชุดที่ 1

24	6	32	3	16
22	16	11	15	17
15	5	7	33	21
8	31	25	12	5
12	23	6	18	22

ชุดที่ 2

6	24	14	9	20
18	5	20	19	11
13	27	15	4	14
31	14	7	20	1
5	3	17	21	27

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 1 เชื่อในความสามารถของมนุษย์

หัวข้อวิชาที่ 3 เชื่อในความสามารถและความพยายามของตนเองเพื่อ
ความสำเร็จ

ความเชื่อในความสามารถและความพยายาม

ความเชื่อในความสามารถและความพยายามของตนเองเป็นลักษณะทางจิตวิทยาที่เชื่อว่าตนจะทำได้สำเร็จ แม้ว่าการไปถึงเป้าหมายจะอยู่ในสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่ยุ่งยาก คลุมเครือหรือมีความเครียดสูง บุคคลที่มีความเชื่อในความสามารถของตนเองจะมีคุณลักษณะดังนี้

1. มีความกระตือรือร้นต่อความเป็นไปของสิ่งแวดล้อมอันจะนำมาซึ่งประโยชน์สำหรับพฤติกรรมในอนาคต
2. พยายามปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นไปตามลำดับขั้นและปรับตัวได้เหมาะสมกับทุกสถานการณ์
3. เห็นคุณค่าของทักษะหรือผลสัมฤทธิ์ว่ามาจากความพยายามเป็นสำคัญ และให้กำลังใจถึงความสามารถของตนอยู่เสมอ
4. ยากที่จะชักชวนให้เชื่อตามโดยไม่มีเหตุผล หรือกลั้วตัดสินใจกระทำการต่าง ๆ ที่ถูกต้องด้วยตนเอง
5. ยอมรับการกระทำของตนเองและควบคุมผลการกระทำได้

ในทางกลับกันบุคคลที่ไม่มีความเชื่อในความสามารถของตนเอง กล่าวคือ เชื่อว่าความสำเร็จ ความล้มเหลวหรือความเป็นไปของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนขึ้นอยู่กับสิ่งอื่น ได้แก่ โชคชะตา โชคลาง ความบังเอิญหรืออิทธิพลของผู้อื่น จะมีคุณลักษณะเฉื่อยชา ท้อแท้ สิ้นหวัง วางเฉย นิ่งดูดายเมื่อมีปัญหาเกิดกับตน เพราะเชื่อว่าไม่มีความสามารถและความพยายามที่จะแก้ปัญหาหรือทำให้เกิดผลดีได้

การรับรู้และเชื่อว่าความสามารถและความพยายามเป็นสาเหตุของความสำเร็จหรือผลการกระทำของตนเอง เป็นการรับรู้และเชื่อที่จะพัฒนาพฤติกรรมให้เกิดผลดีกว่าในอนาคตทั้งในด้านบุคลิกภาพและพฤติกรรม จากการศึกษาของนักจิตวิทยาพบว่า บุคคลที่มีความเชื่อ

ในความสามารถของมนุษย์จะเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น มานะพยายามทำชีวิตของตนให้สดชื่น สุขใจในสภาพที่ตนเป็นจริง มีความวิตกกังวลและความเครียดน้อย ทั้งนี้ เป็นเพราะสามารถประเมินจุดเด่นและด้อยของตนได้อย่างแม่นยำ สามารถจะต่อสู้กับสังคมและแก้ปัญหาส่วนตัวได้ดี นอกจากนั้น บุคคลที่เชื่อในความสามารถของตนเองยังมีบุคลิกลักษณะกระฉับกระเฉง ว่องไว เห็นคุณค่าของกาลเวลา สามารถปรับตัวได้เหมาะสมในทุกสถานการณ์ และมีประสิทธิภาพในการควบคุมสิ่งแวดล้อมได้ดีกว่าบุคคลที่ไม่เชื่อในความสามารถและความพยายามของตนเอง แสดงให้เห็นความสำคัญของการรับรู้สาเหตุของความสำเร็จว่ามาจากความสามารถและความพยายามจะทำให้บุคคลนั้นมีบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคมที่พัฒนาได้ดี

ความสามารถและความพยายามกับความสำเร็จ

จากการศึกษาของไวนเนอร์ (Weiner. 1974) พบว่าพวกที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะรับรู้สาเหตุของความสำเร็จว่าเกิดจากความสามารถและความพยายาม เมื่อล้มเหลวจะอ้างสาเหตุว่าเกิดจากการขาดความพยายาม ส่วนพวกที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ เมื่อสำเร็จจะอ้างทุกสาเหตุที่เป็นปัจจัยภายนอก เช่น งานง่าย โชค แต่เมื่อล้มเหลวกับอ้างว่าตนไม่มีความสามารถ กล่าวโดยสรุป ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง-ต่ำจะอ้างสาเหตุของความสำเร็จดังนี้ (McClelland. 1961)

1. พวกที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง เมื่อสำเร็จจะรับรู้ที่เกิดจากความสามารถและความพยายาม และถ้าล้มเหลวจะรับรู้ขาดความพยายาม
2. พวกที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ เมื่อสำเร็จจะรับรู้เกิดจากโชค และเมื่อล้มเหลวจะรับรู้ขาดความสามารถ

หน่วยที่ 1 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

หัวข้อวิชาที่ 4 ควบคุมและพัฒนาผลการกระทำด้วยการเสริมแรงตนเอง

เวลา 2 ชั่วโมง

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. รับรู้การควบคุมตนเองและการพัฒนาผลการกระทำของตนเอง ไปสู่เป้าหมายด้วยตนเอง
2. ใช้วิธีการควบคุมสิ่งเร้าและผลการกระทำด้วยการเสริมแรงตนเอง
3. พัฒนาการควบคุมผลการกระทำด้วยการตั้งเป้าหมาย การเตือนตนเอง การประเมินตนเองและให้การเสริมแรงตนเอง

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. การควบคุมตนเอง
 - 1.1 การควบคุมสิ่งเร้า
 - 1.2 การควบคุมผลการกระทำ
2. การพัฒนาการควบคุมผลการกระทำของตนเองด้วยการให้รางวัลตนเอง
 - 2.1 การตั้งเป้าหมาย
 - 2.2 การเตือนตนเอง
 - 2.3 การประเมินตนเอง
 - 2.4 การเสริมแรงตนเอง

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติกิจกรรมที่ 4.1 การฝึกด้วยตนเอง
2. วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรม

สื่อประกอบกิจกรรม

1. เอกสารประกอบกิจกรรม
2. แบบฝึกหัดด้วยตนเอง
3. เครื่องฉายข้ามศีรษะ
4. แผ่นโปร่งใสพร้อมอุปกรณ์
5. ใบงาน

การประเมินผล

1. การสัมภาษณ์วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรม
2. สังเกตพฤติกรรมการควบคุมตนเองของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
3. การตรวจผลจากกระดาษคำตอบ

กิจกรรมที่4.1 การฝึกด้วยตนเอง

เวลา 2 ชั่วโมง

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. รับรู้ว่าการกระทำจะนำไปสู่ผลประการใด ด้วยการวิเคราะห์ทำความเข้าใจบทเรียนด้วยตนเอง
2. ใช้วิธีการควบคุมสิ่งเร้าและควบคุมผลการกระทำด้วยการเสริมแรงให้ตนเอง
3. พัฒนาความเชื่อในความสามารถของตนด้วยการให้รางวัลตนเอง

สื่อประกอบกิจกรรม

1. แบบฝึก : บทความ 2 เรื่อง พร้อมคำถามและคำตอบให้เลือกตอบ
2. ใบงาน
3. กระดาษบันทึกการตอบ

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรแจกแบบฝึก : บทความ พร้อมคำถามและคำตอบให้เลือกตอบ
2. วิทยากรอธิบายวิธีการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทราบดังนี้
 - 2.1 อ่านเรื่องในบทความแล้วให้เลือกตอบคำถามที่ตรงกับตนเองมากที่สุด
 - 2.2 ให้บันทึกข้อที่เลือกลงในกระดาษคำตอบ เช่น ครั้งที่ 1 เลือกข้อ ข ก็บันทึก ข ลงข้างหลังว่า “ครั้งที่ 1 เลือก ...”
 - 2.3 ให้ดูวงเล็บท้ายข้อที่เลือก จะมีคำแนะนำซึ่งตอนท้ายคำอธิบายจะมีคำสั่งให้ปฏิบัติตาม
 - 2.4 ให้ปฏิบัติตามคำสั่งท้ายคำอธิบายเหตุผลที่เลือก ถ้ามีการกลับไปเลือกข้อใหม่ การเลือกครั้งที่ 2 นี้ให้บันทึกลำดับข้อที่เลือกใหม่ข้างหลังว่า “ครั้งที่ 2 เลือก ...”
 - 2.5 เมื่อจบเรื่องที่ 1 (สามารถเลือกข้อได้เหมาะสมแล้ว)จะมีคำแนะนำให้ฝึกเรื่องต่อไปในทำนองเดียวกัน

3. วิทยากรบอกผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้อ่านข้อความในหน้าที่ไม่มีคำสั่งให้อ่าน และให้อ่านข้อความในหน้าที่มีคำสั่งให้อ่านอย่างละเอียดให้เข้าใจและอ่านตามลำดับที่ได้รับ

4. วิทยากรจะต้องเน้นถึงการทำตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด ถ้าไม่ทำตามการฝึกอาจ จะไม่ได้ผล เสียเวลาไปเปล่า ๆ และถ้าผู้เข้ารับการฝึกอบรมสนใจใฝ่รู้ เมื่อฝึกจบแล้วจะมีเวลา เหลือกลับไปอ่านหน้าที่ห้ามในภายหลังได้

5. ในการสรุปวิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมวิเคราะห์เนื้อเรื่องเน้นถึงประเด็น สำคัญ คือ

5.1 ผลการกระทำต่าง ๆ ของตัวละคร

5.2 วิธีการที่จะพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้วยตนเองโดยใช้หลักจิตวิทยา เป็นแนวทาง ด้วยการวิเคราะห์ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตระหนักถึง การควบคุมสิ่งเร้า ควบคุม ตนเอง การตั้งเป้าหมาย การเตือนตนเอง การประเมินตนเองและการเสริมแรงตนเอง เมื่อ กระทำพฤติกรรมที่เหมาะสมแล้วเป็นวิธีการนำมาใช้ได้ผลในการสร้างความเชื่อในความ สามารถของมนุษย์หรือของตนเอง

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

ผลการกระทำของตนเองสามารถควบคุมและพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้ด้วย ตนเอง โดยการเตือนตนเอง การประเมินตนเอง และเสริมแรงตนเองอย่างเหมาะสม

เอกสารประกอบกิจกรรมการฝึกด้วยตนเอง

1. ใบบาง

ในการฝึกให้ได้ผลดี มีข้อเสนอแนะที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมควรปฏิบัติดังนี้

1. ขอให้ท่านทำตามคำแนะนำ คำชี้แจง หรือคำสั่งในชุดฝึกอย่างตั้งใจและอย่างเคร่งครัด
2. ต้องซื่อสัตย์และมีวินัยในตนเอง
3. การฝึกต้องค่อยเป็นค่อยไปไม่รีบร้อน และอย่าคิดแต่เพียงเพื่อให้เสร็จเร็วหรือให้ผ่านเท่านั้น เพื่อน ๆ ที่ฝึกพร้อมกันอาจใช้เวลาไม่เท่ากัน ไม่ต้องกังวลใจ เพราะเป้าหมายไม่ใช่เสร็จเร็วหรือช้า แต่อยู่ที่ผลของความสามารถว่าจะได้มาตรฐานหรือไม่เพียงใด
4. การเขียนบันทึกใด ๆ ให้ทำเฉพาะในกระดาษคำตอบเท่านั้น
5. ขณะฝึกท่านมีปัญหาให้ปรึกษาวิทยากรได้ตลอดเวลา

2. เนื้อเรื่อง

เนื้อเรื่องที่ใช้ฝึกด้วยตนเอง มีจำนวน 2 เรื่อง ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติตามที่วิทยากรเสนอแนะชี้แจงและใบบางกำหนดดังนี้

เรื่องที่ 1

สมพรและสมเจตเรียนอยู่ที่สถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง โดยเรียนอยู่ในโปรแกรมวิชาเอกเดียวกันพร้อมเพื่อน ๆ จำนวนหนึ่ง สมพรเป็นคนที่มีความขยันหมั่นเพียรและชอบใช้ความสามารถของตนเอง ไม่ชอบพึ่งพาผู้อื่น ส่วนสมเจตนั้นอันที่จริงแล้วในด้านสติปัญญาจะมีความสามารถดีกว่าสมพรอยู่บ้าง แต่สมเจตมีความขยันหมั่นเพียรน้อยกว่า มักใช้เวลาไปกับกิจกรรมอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียน พฤติกรรมในการเรียนของสมเจต ถ้าเป็นงานกลุ่มสมเจตมักจะไม่ใช่ช่วยเพื่อน ๆ ร่วมทีมทำงานนัก แต่ก็ช่วยสนับสนุนในด้านวัตถุและเงินเป็นหลัก จึงไม่ค่อยได้ความรู้เหมือนกับสมพรและเพื่อนคนอื่น ๆ ซึ่งสมพรมีความพยายามที่จะศึกษาค้นคว้าเท่าที่ความสามารถของตนพึงมี เมื่อถึงเวลาสอบสมเจตไม่ค่อยเตรียมตัวมาสอบเพราะชอบทำกิจกรรมอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียน กอรปกับประมาณว่าตนมีสติปัญญาดี เมื่อทำข้อสอบไม่ได้ก็ต้องพึ่งสมพรอยู่เสมอ และเมื่อประกาศผลสอบ สมเจตกับสมพรก็ได้คะแนนดีไม่แตกต่างกัน โดยอาจารย์ไม่สามารถทราบพฤติกรรมของสมเจต แต่เพื่อน ๆ ทราบดี และไม่ค่อยมีใครอยากคบกับสมเจต ดังนั้น สมเจตจึงได้สติคิดได้ จึงอยากจะควบคุมและพัฒนาตนเองให้เหมือนกับสมพรซึ่งเรียนดีมีเพื่อน ๆ รักและนับถือว่าเป็นคนเก่ง มีความสามารถ

ถ้าท่านเป็นสมเจตท่านจะมีวิธีการควบคุมและพัฒนาการเรียนของท่านอย่างไร

ก. เริ่มต้นขยันหมั่นเพียรในการเรียนอย่างหนักวันใดที่ทำได้เช่นนั้นก็ให้รางวัลตนเองโดยไปดูละครหรือวิดีโอหรือภาพยนตร์รอบคำทันที (เปิดไปหน้า 281)

ข. เริ่มต้นขยันหมั่นเพียรโดยการเรียนอย่างหนัก ถ้าทำไม่ได้ถึงแม้ว่าจะเตือนตนเองแล้วก็ลงโทษตนเองโดยไม่รับประทานอาหารกลางวันในวันนั้น (เปิดไปหน้า 282)

ค. เริ่มต้นขยันหมั่นเพียรในการเรียนแบบตั้งเป้าหมาย ควบคุม เดือน และประเมินตนเอง โดยไม่ให้รางวัลตนเองแต่อย่างใด (เปิดไปหน้า 283)

ง. เริ่มต้นขยันหมั่นเพียรวันละเล็กวันละน้อยและให้รางวัลตนเองโดยชมเชยตนเองทันทีทุกครั้งที่สามารถทำได้สำเร็จ และเพิ่มความขยันหมั่นเพียรในการเรียนมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ (เปิดไปหน้า 284)

ก. เริ่มต้นขยันหมั่นเพียรในการเรียนอย่างหนัก วันใดที่ทำได้เช่นนั้นก็ให้รางวัลตนเอง โดยไปดูละครหรือวิดีโอหรือภาพยนตร์รอบคำทันที

การให้รางวัลตนเองเป็นวิธีการที่ดีอย่างหนึ่งในการปรับพฤติกรรม เพราะจะทำให้มีกำลังใจในการเรียน แต่การให้รางวัลตนเองควรเลือกชนิดของรางวัลที่เหมาะสม ในกรณีของสมเจตน์วิธีการพัฒนาเพื่อปรับพฤติกรรมนั้นดี แต่การให้รางวัลตนเองด้วยการไปดูภาพยนตร์รอบคำหนึ่งเรื่องหรือวิดีโอหรือละครตอนกลางคืน 1 เรื่อง นั้นเกินความจำเป็น อาจก่อปัญหาในเรื่องการเงิน เวลา และสุขภาพได้ การให้รางวัลตนเองที่เหมาะสมไม่จำเป็นต้องเป็นวัตถุเท่านั้น แต่อาจเป็นรางวัลในรูปแบบอื่น ๆ ก็ได้ ที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหากับตนเพิ่มขึ้น อันที่จริงรางวัล ไม่ใช่เป้าหมายของการเรียน รางวัลเป็นเพียงสิ่งกระตุ้นให้เรียนดีขึ้น หรือเรียนได้อย่างที่ต้องการเท่านั้น ในกรณีนี้ท่านใช้วิธีการเหมาะสม แต่ควรปรับปรุงลักษณะรางวัลที่ใช้กับตนให้เหมาะสมจะดีกว่า

โปรดพิจารณาเลือกวิธีการใหม่หน้า 282

ข. เริ่มต้นขยันหมั่นเพียรโดยการเรียนอย่างหนัก ถ้าทำไม่ได้ถึงแม้ว่าจะเตือนตนเอง
แล้วก็ลงโทษตนเองโดยไม่รับประทานอาหารกลางวันในวันนั้น

การลงโทษตนเองเป็นวิธีการหนึ่งที่นำมาใช้ในการปรับพฤติกรรม แต่การลงโทษ
ตนเองจะไม่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมได้มากนัก การลงโทษตนเองเป็นการ
ขจัดหรือชะงักพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาในระยะหนึ่ง กล่าวคือสมเจตตั้งเป้าหมายเตือนตนเอง
และประเมินตนเองว่าจะหยุดความไม่ขยันหมั่นเพียร ความไม่ซื่อสัตย์และความไม่รับผิดชอบ
ถ้าทำไม่ได้วันใดจะลงโทษตนเองโดยการไม่รับประทานอาหารกลางวันในวันนั้นแม้จะหิว และ
เพื่อน ๆ ถามก็จะตอบเพื่อนว่าไม่หิวแต่ก็ไม่สามารถจะกระตุ้นพฤติกรรมที่ต้องการได้
นอกจากนั้น การลงโทษตนเองด้วยวิธีการนี้จะเสียสุขภาพกาย อารมณ์เสีย เพราะไม่ได้ทำใน
สิ่งที่ตนต้องการ ในที่สุดก็อาจบั่นทอนความตั้งใจในการเรียนก็ได้ วิธีการลงโทษตนเองเป็น
วิธีการที่จะนำไปชะงักพฤติกรรมไว้ได้ก็ตาม แต่ในกรณีนี้ยังไม่ได้สร้างพฤติกรรมที่ต้องการจึง
ยังมีวิธีการอื่นที่เหมาะสมกว่า

ค. เริ่มต้นขยันหมั่นเพียรในการเรียนแบบตั้งเป้าหมาย ควบคุม เดือน และประเมินตนเอง โดยไม่ให้รางวัลตนเองแต่อย่างใด

วิธีการนี้ถ้าทำได้ก็เป็นการดีทีเดียว เพราะเป้าหมายสูงสุดของการเรียนก็เพื่อผลของการเรียนเท่านั้นมิใช่เพื่อรางวัล การให้รางวัลเป็นวิธีการที่จะช่วยกระตุ้นให้การเรียนรู้เกิดผลดีเท่านั้น ถ้าสามารถเรียนโดยไม่อาศัยรางวัล กล่าวคือเรียนแบบตั้งเป้าหมายเดือนตนเองและประเมินตนเองอยู่เสมอจะเป็นเรื่องดี แต่ปัญหาของสมเจตก็คือ การไม่สามารถบังคับตนเองให้ขยันหมั่นเพียร ฟังตนเอง และรับผิดชอบมากขึ้นได้ ก็ไม่มีรางวัลให้ตนเอง สมเจตอาจเรียนได้ไม่ดีและไม่มีความรักนับถือเช่นเดียวกับสมพรตามที่สมเจตตั้งใจไว้ และเมื่อทำไม่ได้ก็อาจจะท้อถอยหมดกำลังใจ และในที่สุดก็จะมีพฤติกรรมอย่างเดิมอีก วิธีการนี้จึงเท่ากับไม่ได้แก้ปัญหอะไร เป็นเพียงความตั้งใจเดือนตนเองและประเมินตนเองเท่านั้น ไม่สามารถยืนยันได้ว่าจะทำได้สำเร็จถ้าขาดการให้รางวัลตนเอง วิธีการนี้จึงไม่เหมาะสม

โปรดพิจารณาเลือกวิธีการใหม่หน้า 284

- ง. เริ่มต้นขยันหมั่นเพียรวันละเล็กวันละน้อยและให้รางวัลตนเองโดยชมเชยตนเองทันทีทุกครั้งที่สามารถทำได้สำเร็จ และเพิ่มความขยันหมั่นเพียรในการเรียนมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ

วิธีการนี้นับเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุดในสถานการณ์นี้ เหตุผลก็คือ การปรับพฤติกรรมนั้นควรจะเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปที่ละเล็กละน้อย เมื่อทำสำเร็จก็ให้รางวัลตนเองโดยการชมเชยตนเอง เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนต่อไป การเปลี่ยนพฤติกรรม การเรียนที่ละเล็กละน้อยสามารถทำให้สำเร็จได้โดยง่าย และเมื่อทำครั้งแรกสำเร็จ ครั้งต่อไปก็พยายามขยายเป้าหมายเพิ่ม ขยายเวลาที่จะขยันในการเรียนเพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ จนในที่สุดก็จะบรรลุเป้าหมาย การให้รางวัลตนเองโดยวิธีการชมเชยตนเองเป็นหนึ่งในหลาย ๆ ประเภทของรางวัลที่ไม่สิ้นเปลืองและสามารถนำมาใช้ได้ดี นอกจากนั้นการร่วมงานและเรียนดีขึ้นเพื่อน ๆ ของสมเจตก็อาจยิ้มแย้มพอใจสมเจตเพราะสมเจตช่วยงานหมู่ และฟังตนเองมากขึ้น ทำให้สมเจตรู้ว่าเพื่อนรักและนับถือ นอกจากนี้รางวัลการชมเชยตนเอง ยังเป็นรางวัลที่ตนเองได้รับจากผลการกระทำของตนเองจริงและไม่เสแสร้ง วิธีการให้รางวัลตนเองโดยการชมเชยตนเองทันทีทุกครั้งที่สามารถทำได้สำเร็จจึงเหมาะสมกับสถานการณ์การเรียนนี้

เรื่องที่ 2

ภาณิกับรจนานักศึกษาระดับอุดมศึกษาในสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่ง ทั้งสองเรียนต่างโปรแกรมกัน แต่พักอยู่หอพักเดียวกันและห้องเดียวกันด้วย เมื่อจะไปไหน ไม่ว่าจะไปเรียน ไปเที่ยว หรือไปรับประทานอาหารมักจะไปด้วยกัน จะแยกกันก็ตอนจะเรียน วิชาเอกหรือไปธุระส่วนตัวก็เกือบว่าได้ แต่ภาณิกับรจนาดำรงกันตรงนิสสัยการรับประทานอาหาร โดยภาณิชอบรับประทานอาหารที่มีประโยชน์และปรุงสุกตามหลักโภชนาการ แม้ผักดิบหรืออาหารที่ต้องรับประทานดิบก็ต้องเลือกที่มีประโยชน์และทำความสะอาดตามหลักอนามัย ส่วนรจนาดำรงกันข้ามกับภาณิ รจนาชอบรับประทานอาหารรสจัด ดิบ ๆ สุก ๆ และรับประทานอาหารทุกอย่างโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ โทษหรือความสะอาดเท่าที่ควร ภาณิจะเตือนรจนา ทุกครั้งถ้าเมื่อรับประทานอาหารด้วยกัน แต่รจนาก็ไม่สามารถปรับพฤติกรรมการรับประทานอาหาร ได้ เพราะถ้าไม่รับประทานลักษณะเดิมรจนาจะรับประทานอาหารไม่ค่อยได้เพราะจะไม่อร่อย จนกระทั่งรจนาได้อ่านข่าวสารจากหนังสือพิมพ์บ้าง นิตยสารบ้าง วิทยุหรือโทรทัศน์บ้าง และเมื่อปวดท้องไปพบแพทย์บ้าง ได้ทราบเกี่ยวกับโรคที่เกิดจากอาหารรสจัด อาหารดิบ ๆ สุก ๆ อาหารที่มีโทษเป็นอันตรายร้ายแรง เช่น มะเร็งในระบบทางเดินอาหาร มะเร็งในเนื้อเยื่อเซลล์ต่าง ๆ โรคโลหิตจาง โรคหัวใจจากผักบางชนิด รจนาก็อยากเปลี่ยนนิสสัยการรับประทานอาหารโดยจะรับประทานอาหารตามแบบภาณิบ้าง

ถ้าท่านเป็นรจนา ท่านจะมีวิธีการปรับพฤติกรรมการรับประทานอาหารของท่านอย่างไร

ก. เลือกรับประทานอาหารรสจัด ดิบ ๆ สุก ๆ และอาหารที่อาจมีโทษตามที่ทราบมา วันใดทำได้สำเร็จก็ให้รางวัลตนเองโดยการรับประทานอาหารไอศกรีมและเครื่องดื่มตามร้านหรู ๆ ให้เต็มที่ (เปิดไปหน้า 287)

ข. เลือกรับประทานอาหารรสจัด ดิบ ๆ สุก ๆ และอาหารที่อาจมีโทษตามที่ทราบมา วันใดทำไม่ได้ ก็ลงโทษตนเองโดยการงดชมโทรทัศน์รายการที่ตนเองชอบและมีประโยชน์ (เปิดไปหน้า 288)

ค. พยายามลดปริมาณอาหารรสจัด ดิบ ๆ สุก ๆ และอาหารที่อาจมีโทษตามที่ทราบมาทันทีทันใดอย่างน้อยสองในสามของที่เคยรับประทานและเลือกรับประทานอย่างรวดเร็วในระยะเวลาอันสั้น (เปิดไปหน้า 289)

ง. พยายามลดปริมาณอาหารรสจัด ดิบ ๆ สุก ๆ และอาหารที่อาจมีโทษตามที่ทราบมาที่ละเล็กละน้อยทุกวัน เมื่อทำได้ก็ให้รางวัลตนเองโดยการชมเชยตนเองทุกครั้ง จนสามารถเลิกรับประทานอาหารดังกล่าวได้ (เปิดไปหน้า 290)

ก. เลิกรับประทานอาหารรสจัด ดิบ ๆ สุก ๆ และอาหารที่อาจมีโทษตามที่ทราบมา
วันใดทำได้สำเร็จก็ให้รางวัลตนเองโดยการรับประทานไอศกรีมและเครื่องดื่มตาม
ร้านหรุ ๆ ให้เต็มที่

การให้รางวัลตนเองเป็นวิธีการที่ดีอย่างหนึ่งในการปรับพฤติกรรม เพราะจะทำให้มี
กำลังใจในการเรียนหรือทำกิจกรรม แต่ในการให้รางวัลตนเองนั้นควรเลือกชนิดของรางวัลให้
เหมาะสมด้วย ในกรณีของรจนาโดยวิธีการแล้วดี แต่รจนาให้รางวัลตนเองโดยการรับประทาน
อาหาร ไอศกรีมและเครื่องดื่มตามร้านหรุ ๆ อย่างเต็มที่นั้นไม่ใช่เป็นวิธีการที่ดีที่สุดใน
สถานการณ์เช่นนี้ เพราะการให้รางวัลตนเองของรจนาเป็นการทำลายสุขภาพทางอ้อมและ
สิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ การให้รางวัลตนเองที่เหมาะสมนั้นไม่จำเป็นจะต้องเป็นวัตถุเท่านั้น แต่
อาจเป็นรางวัลในรูปแบบอื่น ๆ ที่ไม่ทำลายสุขภาพและประหยัด เพราะรางวัลไม่ใช่เป้าหมาย
หลักของการเลิกรับประทานอาหารรสจัด ดิบ ๆ สุก ๆ และอาหารที่อาจมีโทษตามที่ทราบมา
รางวัลเป็นเพียงตัวกระตุ้นให้เลิกรับประทานอาหารรสจัด ดิบ ๆ สุก ๆ และอาหารที่อาจมีโทษ
ตามที่ทราบมาได้ดีขึ้น สำหรับกรณีนี้ท่านใช้วิธีการที่เหมาะสมแล้ว แต่ควรปรับปรุงลักษณะ
ของรางวัลที่ใช้กับตนให้เหมาะสม

ข. เลิกรับประทานอาหารรสจัด ดิบ ๆ สุก ๆ และอาหารที่อาจมีโทษตามที่ทราบมา
วันใดทำไม่ได้ก็ลงโทษตนเองโดยการงดชมโทรทัศน์รายการที่ตนเองชอบและ
มีประโยชน์

การลงโทษตนเองเป็นวิธีการหนึ่งที่น่ามาใช้ในการปรับพฤติกรรม แต่การลงโทษ
ตนเองจะไม่ช่วยกระตุ้นให้ตนเองแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมได้มากนัก การลงโทษตนเองเป็น
การจัดหรือชะงักพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา ซึ่งในที่นี้คือการรับประทานอาหารรสจัด สุก ๆ
ดิบ ๆ และอาหารที่อาจมีโทษตามที่ทราบมาอยู่เสมอ การลงโทษตนเองจะลดพฤติกรรมใน
ระยะนั้นได้ตามที่ต้องการได้บ้าง แต่การลงโทษตนเองโดยวิธีนี้จะทำให้รจนาก่ออาการ
หงุดหงิดเพราะไม่ได้ทำในสิ่งที่ตนต้องการคือ นอกจากไม่ได้รับประทานอาหารตามที่เคยชิน
มาแล้ว ยังไม่ได้ชมรายการโทรทัศน์ตามที่ตนเองชอบในวันนั้นด้วย ในที่สุดรจนาอาจลดความ
ตั้งใจที่จะเลิกรับประทานอาหารรสจัด สุก ๆ ดิบ ๆ และอาหารที่อาจมีโทษตามที่ทราบมา
ดังนั้น แม้จะมีวิธีการลงโทษตนเองจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะนำมาลดพฤติกรรมได้บ้างก็ตาม แต่
ในกรณีนี้ยังไม่ได้สร้างพฤติกรรมที่ต้องการจึงน่าจะยังมีวิธีการอื่นที่เหมาะสมกว่า

โปรดพิจารณาเลือกวิธีการใหม่หน้า 289

ค. พยายามลดปริมาณอาหารรสจัด ดิบ ๆ สุก ๆ และอาหารที่อาจมีโทษตามที่ทราบมาทันทีทันใดอย่างน้อยสองในสามของที่เคยรับประทานและเลิกรับประทานอย่างรวดเร็วในระยะเวลาอันสั้น

วิธีการนี้ถ้าทำได้ก็เป็นการดีเพราะเป้าหมายสูงสุดของการลดปริมาณรับประทานอาหารรสจัด ดิบ ๆ สุก ๆ และอาหารที่อาจมีโทษตามที่ทราบมาก也是为了สุขภาพมิใช่เพื่อรางวัล การให้รางวัลเป็นเพียงวิธีการที่จะช่วยกระตุ้นให้ลดปริมาณการรับประทานอาหารรสจัด ดิบ ๆ สุก ๆ และอาหารที่อาจมีโทษตามที่ทราบมาเท่านั้น ดังนั้น ถ้าสามารถลดปริมาณอาหารดังกล่าวได้โดยไม่ต้องอาศัยรางวัลใด ๆ เป็นสิ่งกระตุ้นก็นับเป็นเรื่องที่ดี แต่ปัญหาของรจนาในกรณีนี้ก็ไม่สามารถบังคับตนเองหรือควบคุมตนเองให้รับประทานอาหารรสจัด ดิบ ๆ สุก ๆ และอาหารที่อาจมีโทษลดลง เพราะฉะนั้นเพียงความพยายามอย่างเดียวโดยไม่มีแรงกระตุ้นอื่น ๆ ที่เหมาะสม อาจทำให้รจนาไม่สามารถลดปริมาณรับประทานอาหารดังกล่าวได้สำเร็จตามที่ตั้งใจไว้ก็ได้ และเมื่อทำไม่ได้ก็จะท้อถอยหมดกำลังใจ ในที่สุดก็ไปมีพฤติกรรมการรับประทานอาหารอย่างเดิมอีก วิธีการนี้จึงไม่น่าจะเหมาะสมใช้ไหม

โปรดพิจารณาเลือกวิธีการใหม่หน้า 290

ง. พยายามลดปริมาณอาหารรสจัด ดิบ ๆ สุก ๆ และอาหารที่อาจมีโทษตามที่ทราบมา
ที่เล็กลงเล็กน้อยทุกวัน เมื่อทำได้ก็ให้รางวัลตนเองโดยการชมเชยตนเองทุกครั้ง จน
สามารถเลิกรับประทานอาหารดังกล่าวได้

วิธีการนี้นับเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุดในสถานการณ์เช่นนี้ เหตุผลก็คือการปรับ
พฤติกรรมนั้นควรจะเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงไปที่เล็กลงเล็กน้อย เมื่อทำได้สำเร็จก็ให้รางวัล
ตนเองโดยการชมเชยตนเองทำให้มีกำลังใจในการลดปริมาณการรับประทานอาหารรสจัด
ดิบ ๆ สุก ๆ หรืออาหารที่อาจมีโทษตามที่ทราบมาต่อไป การเปลี่ยนพฤติกรรมการรับประทาน
ที่เล็กลงที่น้อยอาจทำให้สำเร็จได้โดยง่าย เมื่อทำครั้งแรกได้สำเร็จ ครั้งต่อ ๆ ไปพยายาม
ลดปริมาณการรับประทานอาหารดังกล่าวเรื่อย ๆ จนในที่สุดก็จะบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้
สำหรับการให้รางวัลตนเองโดยวิธีการชมเชยตนเอง เป็นเพียงหนึ่งในหลาย ๆ ประเภทของ
การให้รางวัลที่ไม่สิ้นเปลือง ซึ่งสามารถนำมาใช้ได้ และยังอาจให้รางวัลตนเองทางด้านอื่น เช่น
เมื่อลดการรับประทานอาหารรสจัด ดิบ ๆ สุก ๆ และอาหารที่อาจมีโทษตามที่ทราบมาได้
ส่วนหนึ่ง ก็อาจรับประทานอาหารที่มีประโยชน์หรือผลไม้แทนได้ เป็นต้น รางวัลในวิธีการนี้จึง
ไม่สิ้นเปลืองเหมาะที่จะนำมาใช้ปรับปรุงพฤติกรรม นอกจากนั้นการให้รางวัลตนเองเป็นรางวัล
ที่จริงใจของตน ดีกว่าคำชมเชยที่ได้รับจากคนอื่นซึ่งอาจเกิดจากการเสแสร้งได้ วิธีการให้
รางวัลตนเองเพื่อลดปริมาณการรับประทานอาหารรสจัด ดิบ ๆ สุก ๆ และอาหารที่อาจมีโทษ
ได้สำเร็จทุกครั้ง จึงเหมาะกับสถานการณ์

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 1 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

หัวข้อวิชาที่ 4 ความคุมและพัฒนาผลการกระทำด้วยการเสริมแรงตนเอง

การควบคุมตนเอง

การควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมตนเองเพื่อให้ได้รับผลกระทบตามที่ตนต้องการ นอกจากนี้ การควบคุมตนเอง เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลได้ควบคุมพฤติกรรมตนเอง โดยที่บุคคลเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมเป้าหมายกระบวนการที่จะนำไปสู่เป้าหมายและการควบคุมตัวแปร ทั้งภายในและภายนอกของบุคคล ตลอดจนประเมินเป้าหมายด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อเป็นการตอบสนองและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ อันจะมีผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้นด้วยตนเองและมีผลระยะยาวต่อพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงนั้น มีความคงทนถาวร ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้เท่ากับเป็นการลดความสำคัญของอิทธิพลภายนอก และทำให้บุคคลมีอิสระที่จะกำหนดพฤติกรรมของตนเองได้มากขึ้น วัตสันและทราฟ (Watson and Trarp. 1972) กล่าวว่า ในทางปฏิบัตินั้น การควบคุมตนเองนั้นบุคคลอื่นก็สามารถเข้าไปให้ความช่วยเหลือได้ โดยผู้ที่เป็นนักปรับพฤติกรรมจะทำหน้าที่ให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาในกรณีที่ผู้ถูกปรับพฤติกรรมตนเองเกิดปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินการของกระบวนการควบคุมตนเอง

วิธีที่ใช้ในการควบคุมตนเองนั้นโดยทั่วไป มี 2 วิธี (Thoresen and Mahoney. 1974) ได้แก่ การควบคุมสิ่งเร้า และการควบคุมผลกระทบ

การควบคุมสิ่งเร้า เป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งเร้าเพื่อให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมโดยการเปลี่ยนแปลงสิ่งเร้าที่เคยกระตุ้นให้บุคคลเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเพื่อให้บุคคลเรียนรู้ที่จะแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมภายใต้สภาพสิ่งเร้าที่เหมาะสม โดยอาศัยหลักการว่า เมื่อบุคคลเชื่อมโยงสิ่งเร้ากับพฤติกรรมได้แล้ว สิ่งเร้าจะเป็นตัวโน้มน้าวให้บุคคลแสดงพฤติกรรม แต่ถ้าไม่มีการเสนอสิ่งเร้า พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมนั้นจะไม่เกิดขึ้นเหมือนกัน เมื่อบุคคลสามารถเชื่อมโยงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับสภาพสิ่งเร้าที่จัดสภาพขึ้นใหม่หรือเปลี่ยนแปลงใหม่ สิ่งเร้านั้นก็จะเป็นตัวโน้มน้าวให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม ด้วยหลักการดังกล่าวจึงสามารถลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของบุคคล โดยการลดความถี่ของสิ่งเร้าที่เป็นตัวโน้มน้าวหรือ

ที่เป็นปัญหาเป็นการลดกำลังของตัวแนะ บุคคลจึงอาจใช้วิธีที่จะไม่อยู่ในสภาพสิ่งเร้าที่เป็นตัวแนะให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

การควบคุมผลกรรม เป็นการให้ผลกรรมตนเองหลังจากที่ได้ทำพฤติกรรมเป้าหมายแล้ว (Thoresen and Mahoney. 1974) ซึ่งผลกรรมนี้อาจเป็นการเสริมแรงตนเองหรือการลงโทษตนเองก็ได้ แต่การลงโทษตนเองนั้นมีลักษณะเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาจึงเป็นการยากที่บุคคลจะนำไปปฏิบัติกับตนเองได้ (Cormier and Cormier. 1979) และในบางครั้งการลงโทษก็เพียงแต่ช่วยระงับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เท่านั้น ทั้งนี้ อาจทำให้เกิดปฏิกิริยาทางลบต่ออารมณ์ได้อีกด้วย ดังนั้น บุคคลจึงนิยมการเสริมแรงตนเองมากกว่าการลงโทษตนเอง

นอกจากนี้ กลินน์ ได้ให้แนวความคิดเพิ่มเติมว่า ในการควบคุมตนเองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมผลกรรมนั้น เพื่อให้บุคคลสามารถควบคุมตนเองได้ บุคคลจำเป็นต้องทราบเป้าหมายพฤติกรรมที่จะทำในปริมาณที่กำหนดให้ได้รับการเสริมแรง ซึ่งบุคคลสามารถทำได้โดยตั้งเป้าหมาย เป้าหมายนี้จะเป็ณเกณฑ์ที่เชื่อมโยงไปถึงการเสริมแรงตนเองที่จะกำหนดให้ตนเองทราบว่า บุคคลจะต้องกระทำพฤติกรรมในปริมาณเท่าไรจึงจะได้รับการเสริมแรง การตั้งเป้าหมายนี้จึงมีลักษณะเป็นการกำหนดเงื่อนไขการเสริมแรงด้วยตนเอง นอกจากการตั้งเป้าหมายแล้วบุคคลจำเป็นต้องทราบเสียก่อนว่า ตนเองกำลังกระทำพฤติกรรมเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ ดังนั้น จึงต้องมีการเตือนตนเองร่วมอยู่ด้วย การเตือนตนเองประกอบด้วยการสังเกตพฤติกรรมตนเองและการบันทึกพฤติกรรมตนเอง การสังเกตตนเองจะช่วยให้บุคคลสามารถพิจารณาได้ว่าพฤติกรรมเป้าหมายเกิดขึ้นหรือไม่ การบันทึกพฤติกรรมด้วยตนเอง จะช่วยให้บุคคลทราบทิศทางของพฤติกรรมและเป็นข้อมูลสำหรับการประเมินพฤติกรรมตนเองว่าพฤติกรรมเป้าหมายที่เกิดขึ้นตรงตามเกณฑ์ที่จะให้การเสริมแรงหรือไม่ และเมื่อบุคคลสามารถกระทำพฤติกรรมตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้จึงเสริมแรงตนเองทันทีหลังการเกิดพฤติกรรมนั้น

การพัฒนาการควบคุมผลการกระทำของตนเองด้วยการให้รางวัลตนเอง

ขั้นตอนเพื่อพัฒนาการควบคุมตนเอง ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การตั้งเป้าหมาย การเตือนตนเอง การประเมินตนเอง และการเสริมแรงตนเอง

การตั้งเป้าหมาย หมายถึง การกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายที่ต้องการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการตั้งเป้าหมายนี้จะช่วยให้บุคคลรู้ถึงพฤติกรรมที่ต้องการกระทำอย่างเด่นชัด และยังใช้

พฤติกรรมเป้าหมายเป็นเกณฑ์ในการประเมินว่าพฤติกรรมที่ต้องการเปลี่ยนแปลงนั้น ในขณะนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เพิ่มขึ้น ลดลง หรือคงเดิม โดยการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่ทำจริงกับพฤติกรรมเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับในการให้การเสริมแรงต่อไป การตั้งเป้าหมายนั้นมี 2 ลักษณะ คือ การตั้งเป้าหมายด้วยตนเองและการตั้งเป้าหมายด้วยบุคคลอื่น ในการตั้งเป้าหมายด้วยตนเองนั้นก็คือการที่บุคคลเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมเป้าหมายที่ต้องการกระทำด้วยตนเอง ซึ่งการตั้งเป้าหมายด้วยตนเองนี้เป็นสิ่งที่ดี เพราะบุคคลจะได้ตระหนักถึงความสามารถของตนเอง ดังนั้น ในการที่บุคคลตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง จึงมีแนวโน้มที่จะตั้งเป้าหมายได้เหมาะสมกับระดับความสามารถของตน และทำให้บุคคลที่ตั้งเป้าหมายด้วยตนเองคาดหวังต่อโอกาสที่จะกระทำได้บรรลุตามเป้าหมายนั้น อันจะส่งผลให้เกิดแรงจูงใจที่จะกระทำพฤติกรรมและพยายามกระทำให้บรรลุตามเป้าหมายนั้นมากขึ้น เมื่อผู้ตั้งเป้าหมายด้วยตนเองทำพฤติกรรมและได้รับผลตามเป้าหมายก็จะเกิดความพึงพอใจในตนเอง ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของทิสซิงเจอร์ ซึ่งได้ทำการศึกษาการตั้งเป้าหมายด้วยตนเองพบว่า การตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจความสามารถกระทำพฤติกรรมเพื่อไปสู่เป้าหมายในระดับที่สูงขึ้น แต่ข้อพึงระวังในการตั้งเป้าหมายควรพิจารณากับประสบการณ์ที่เกี่ยวกับความสำเร็จหรือความล้มเหลวที่บุคคลได้รับจากการกระทำพฤติกรรมนั้น เช่น นักศึกษาที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับความล้มเหลวมาก่อนหรือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ก็อาจจะตั้งเป้าหมายในด้านการเรียนต่ำกว่าระดับความสามารถของตน ซึ่งทำให้ขาดแรงจูงใจที่จะทำพฤติกรรมในระดับที่สูงขึ้น ในทางตรงข้ามนักศึกษาที่เคยมีประสบการณ์ในด้านความสำเร็จ ก็อาจตั้งเป้าหมายในระดับสูงกว่าความสามารถของตนเองก็ได้ และเมื่อนักศึกษาไม่สามารถทำให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ก็จะทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกท้อแท้และคิดว่าตนเองล้มเหลว ซึ่งจะเป็นผลทำให้นักศึกษามีพฤติกรรมลดลงในเวลาต่อมา ในด้านการตั้งเป้าหมายด้วยบุคคลอื่นนั้นก็คือ การที่บุคคลอื่นเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมเป้าหมายให้แก่ผู้ถูกปรับพฤติกรรม ในกรณีที่ผู้ถูกปรับพฤติกรรมนั้นไม่สามารถตั้งเป้าหมายสำหรับตนเองได้อย่างเหมาะสม เช่น ในกรณีที่นักศึกษาไม่สามารถกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายด้วยตนเองได้นั้น บุคคลอื่นจะเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมเป้าหมายให้ได้โดยการพิจารณาจากข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักศึกษา ที่บุคคลนั้นมีอยู่ซึ่งในการกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายนั้น ผู้วิจัยควรตั้งพฤติกรรมเป้าหมายให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของนักศึกษา มิฉะนั้นแล้วก็อาจทำให้เกิดผลข้างเคียงได้เช่นเดียวกับการที่นักศึกษาตั้ง

เป้าหมายด้วยตนเอง ดังนั้น การที่จะตั้งพฤติกรรมเป้าหมายนั้นก็ควรตั้งเป้าหมายที่เป็นจริง และสามารถทำได้ เพราะถ้าเป็นเป้าหมายที่บุคคลไม่สามารถทำได้ก็ทำให้เกิดความผิดหวังและก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนได้ ซึ่งกระบวนการในการตั้งเป้าหมายนั้น มีขั้นตอนดังนี้ 1) เก็บข้อมูลโดยวัดระดับความสามารถขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการกระทำพฤติกรรมของบุคคลที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 2) กำหนดพฤติกรรมเป้าหมายที่จะใช้ในการปรับพฤติกรรมให้ชัดเจนเฉพาะเจาะจงและชี้แนะการกระทำได้ 3) กำหนดสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขพฤติกรรมเป้าหมายที่จะเกิดขึ้น 4) กำหนดระดับหรือปริมาณของพฤติกรรมเป้าหมายเพื่อที่จะเป็นตัวชี้หรือบอกทิศทางของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม 5) กำหนดเป้าหมายหลัก จากนั้นก็แบ่งเป้าหมายหลักเป็นเป้าหมายย่อยก่อนเพื่อให้บุคคลได้กระทำทีละขั้น ซึ่งการที่บุคคลทำได้สำเร็จในทีละขั้นนั้นจะทำให้มีแรงจูงใจที่จะทำให้บรรลุขั้นต่อไป และในที่สุดก็สามารถจะบรรลุเป้าหมายหลักได้

การเตือนตนเอง หมายถึง กระบวนการที่บุคคลสังเกตและบันทึกพฤติกรรมเป้าหมายด้วยตนเองเป็นการตรวจสอบพฤติกรรมตนเอง เพื่อให้ทราบว่าในเวลานั้นตนเองกำลังทำอะไรอยู่ ทั้งนี้ เนื่องจากตามปกติบุคคลมักขาดความระมัดระวังต่อการกระทำของตนเอง ดังนั้น บุคคลจะแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมโดยไม่รู้ตัวและไม่เคยสังเกตพฤติกรรมของตนเอง แต่ถ้าเมื่อใดบุคคลเริ่มสังเกตพฤติกรรมของตนเองและแยกแยะได้ว่าตนเองกำลังทำอะไร ในสถานการณ์ใดแล้วการควบคุมตนเองจะเกิดขึ้น และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เหมาะสม นอกจากนี้ การเตือนตนเองยังเป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นกับตนเอง โดยเน้นถึงจำนวนครั้งหรือช่วงเวลาพฤติกรรมเกิดขึ้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับที่จะทำให้บุคคลทราบว่าตนเองแสดงพฤติกรรมในลักษณะใด การเตือนตนเองประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ การสังเกตพฤติกรรมตนเองและการบันทึกพฤติกรรมตนเอง การสังเกตพฤติกรรมตนเองจะช่วยให้บุคคลสามารถพิจารณาได้ว่าพฤติกรรมเป้าหมายได้เกิดขึ้นหรือไม่ การบันทึกพฤติกรรมตนเอง จะช่วยให้บุคคลทราบทิศทางของพฤติกรรมและเป็นข้อมูลสำหรับการประเมินตนเองว่า พฤติกรรมเป้าหมายที่เกิดขึ้นตรงตามเกณฑ์ที่จะได้รับการเสริมแรงหรือไม่

การสังเกตพฤติกรรมตนเองและการบันทึกพฤติกรรมตนเองนั้นเป็นขั้นตอนที่สำคัญ เพราะขั้นตอนทั้งสองของกระบวนการเตือนตนเองเทียบได้กับระยะเส้นฐานของการปรับพฤติกรรมนั่นคือ ผู้ปรับพฤติกรรมได้กำหนดเป้าหมายไว้ในตอนแรกจึงเก็บรวบรวมข้อมูลที่

เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ต้นต้องการเปลี่ยนแปลงโดยใช้วิธีการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมตนเอง นั้น ก็จะทำหน้าที่เป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับว่าตนเองได้ดำเนินการไปสู่พฤติกรรมเป้าหมายได้ตามที่กำหนดไว้ในตอนแรกหรือยัง ถ้ายังก็พยายามไปสู่เป้าหมายนั้น และเมื่อกระทำพฤติกรรมเป้าหมายได้ตามที่กำหนดไว้แล้วก็จะมีการให้การเสริมแรงตนเองตามมาเพราะฉะนั้น จะเห็นว่า การเตือนตนเองไม่เพียงแต่จะเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่านั้น ยังสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้

การประเมินตนเอง หมายถึง การประเมินพฤติกรรมของตนเองจากข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมของตนเอง โดยอาศัยเป้าหมายพฤติกรรมที่ตนตั้งไว้เป็นเกณฑ์ สำหรับประเมินพฤติกรรม บุคคลจะทราบว่าตนเองสามารถแสดงพฤติกรรมได้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หากพบว่า ตนเองสามารถแสดงพฤติกรรมได้ตามเป้าหมายหรือสูงกว่าเป้าหมายก็จะนำไปสู่การเสริมแรงตนเอง โดยบุคคลจะเสริมแรงตนเองตามเงื่อนไขการเสริมแรงที่กำหนดไว้ นอกจากนี้บุคคลจะมีปฏิกิริยาต่อตนเอง จากการประเมินตนเองซึ่งอาจจะเป็น การแสดงความพึงพอใจ ความภูมิใจต่อตนเอง เมื่อประเมินตนเองว่า สามารถแสดงพฤติกรรมได้ตามเป้าหมายมาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองอีกต่อหนึ่ง

การเสริมแรงตนเอง หมายถึง การที่บุคคลจัดผลกรรมที่เป็นแรงเสริมให้แก่ตนเอง เมื่อกระทำพฤติกรรมได้บรรลุเป้าหมายที่ตนเองเป็นผู้กำหนดไว้เพื่อทำให้พฤติกรรมนั้น เพิ่มขึ้นโดยที่เจ้าของพฤติกรรมเป็นผู้ดำเนินการเพื่อให้ได้แรงเสริมนั้นด้วยตนเอง ซึ่งการเสริมแรงตนเองนั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับการเสริมแรงจากภายนอกเพราะทั้งสองกระบวนการนี้ ใช้หลักทฤษฎีการเสริมแรง ที่เน้นถึงการให้ตัวเสริมแรงเมื่ออินทรีย์กระทำพฤติกรรมใด พฤติกรรมหนึ่งออกมาและเป็นผลทำให้พฤติกรรมนั้นเพิ่มขึ้น ซึ่งพฤติกรรมหรือผลของพฤติกรรมใดที่ได้รับการเสริมแรงพฤติกรรมผลของพฤติกรรมนั้นก็เพิ่มขึ้น

การเสริมแรงจากภายนอกนั้น บุคคลอื่น เช่น ครู ผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขการเสริมแรงและเป็นผู้ให้ตัวเสริมแรงแก่บุคคลที่ถูกปรับพฤติกรรม เมื่อบุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมได้ตามเป้าหมายที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ส่วนการเสริมแรงตนเองนั้นบุคคลที่ต้องการปรับพฤติกรรมตนเองเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขการเสริมแรงตนเอง ตลอดจนเป็นผู้ให้ตัวเสริมแรงแก่ตนเองด้วย ซึ่งในกรณีที่เป็นการเสริมแรงตนเองนี้สามารถจัดหาตัวเสริมแรงได้ 2 ลักษณะ คือ บุคคลที่ต้องการปรับพฤติกรรมเป็นผู้จัดหาตัวเสริมแรงด้วยตนเอง หรือบุคคลอื่นเป็นผู้จัดหาตัวเสริมแรงให้ (Kazdin. 1984) จากลักษณะของกระบวนการเสริมแรง ทั้ง 2 กระบวนการดังที่

ได้กล่าวมานี้ ได้มีผู้ทำการวิจัยเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการเสริมแรงจากภายนอกและการเสริมแรงตนเอง พบว่า การให้การเสริมแรงจากภายนอกและการให้การเสริมแรงตนเองมีประสิทธิภาพเท่าเทียมกันในการเพิ่มพฤติกรรมเป้าหมาย (Bandura. 1977 ; Nelson and others. 1983) แต่การเสริมแรงตนเองจะมีลักษณะที่ดีกว่าการเสริมแรงจากภายนอก ทั้งนี้ เป็นเพราะการเสริมแรงตนเองเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมเป้าหมายและดำเนินการปรับพฤติกรรมด้วยตนเอง นอกจากนี้การเสริมแรงตนเองยังทำให้พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปมีโอกาสที่จะคงอยู่มากกว่าการเสริมแรงจากภายนอกด้วย

นอกจากนี้ แคซดิน (Kazdin. 1984) ได้กล่าวเสริมไว้ว่า ในการใช้การเสริมแรงตนเอง ต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ (1) ต้องมีการกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายและปริมาณรางวัลให้ชัดเจน (2) ต้องมีการสังเกตก่อนเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมหรือผลของพฤติกรรมที่ตนเองต้องการเปลี่ยน (3) ในกรณีที่บุคคลเป็นผู้จัดหาตัวเสริมแรงให้แก่ตนเอง ตัวเสริมแรงที่เลือกควรเป็นสิ่งที่หาง่าย และสะดวกต่อการที่จะให้การเสริมแรงตนเอง (4) ในกรณีที่บุคคลอื่นเป็นผู้จัดตัวเสริมแรงให้นั้น ตัวเสริมแรงที่ใช้จะต้องเป็นสิ่งที่ผู้ต้องการปรับพฤติกรรมมีความต้องการมากที่สุด ในการเลือกประเภทของตัวเสริมแรงนั้นควรพิจารณาถึงปัญหา อายุและศักยภาพของผู้ที่ต้องการปรับพฤติกรรมด้วย

หน่วยที่ 1 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

หัวข้อวิชาที่ 5 ผลดีผลเสียเป็นผลจากการกระทำของตนเอง

เวลา 2 ชั่วโมง 30 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. รับรู้ผลการกระทำโดยความสามารถของตนเองมีผลดีต่อคุณลักษณะหรือพฤติกรรมอื่น ๆ ของตนอย่างไร
2. รับรู้ผลการกระทำโดยเชื่อโชคชะตา โชคเคราะห์ ความบังเอิญ หรืออิทธิพลที่พิสูจน์ได้ส่งผลเสียต่อคุณลักษณะหรือพฤติกรรมอื่นของตนอย่างไร
3. ลดความเชื่อโชคชะตา โชคเคราะห์ ความบังเอิญและอิทธิพลของสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้
4. เพิ่มความเชื่อว่าผลดีผลเสียเป็นผลจากการกระทำของตนเอง

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. ผลของความเชื่อในความสามารถมนุษย์กับคุณลักษณะหรือพฤติกรรม
2. ผลของความไม่เชื่อในความสามารถของมนุษย์กับคุณลักษณะและพฤติกรรม

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติกิจกรรมที่ 5.1 อภิปรายกลุ่ม
2. วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรม

สื่อประกอบกิจกรรม

1. เรื่องสั้น 5 เรื่อง
2. เครื่องฉายข้ามศีรษะ
3. แผ่นโปสเตอร์พร้อมอุปกรณ์
4. กระดาษคำตอบ

การประเมินผล

1. สัมภาษณ์วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรม
2. ตรวจสอบผลจากกระดาษคำตอบ
3. การสังเกตการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
4. การอภิปรายและการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
5. การนำเสนอผลงานของกลุ่ม

กิจกรรมที่ 5.1 อภิปรายกลุ่ม

เวลา 2 ชั่วโมง 30 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. รับรู้ผลการกระทำโดยความสามารถของตนเองมีผลดีต่อคุณลักษณะและพฤติกรรมของตนเองอย่างไร
2. รับรู้ว่าผลการกระทำโดยเชื่อโชคชะตา โชคเคราะห์ ความบังเอิญหรือสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้ มีผลต่อคุณลักษณะหรือพฤติกรรมของตนเองอย่างไร
3. ลดความเชื่อโชคชะตา โชคเคราะห์ ความบังเอิญและสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้
4. เพิ่มความเชื่อว่าผลดีผลเสียเป็นผลจากการกระทำของตนเอง

สื่อประกอบกิจกรรม

1. เรื่องสั้นที่มีเนื้อหาตามจุดมุ่งหมายรวม 5 เรื่อง
2. ใบงาน
3. กระดาษคำตอบ

กิจกรรมและการดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรนำเรื่องราว จะเล่าเรื่องสั้นรวม 5 เรื่อง ในแต่ละเรื่องจะแบ่งกิจกรรมออกเป็นตอน ๆ รวม 2 ตอน คือ
 - 1.1 วิทยากรจะตั้งคำถามเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไว้ตามที่วิทยากรต้องการ
 - 1.2 วิทยากรเล่าเรื่องให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฟังประกอบแผ่นใส แล้วมีคำถามท้ายเรื่องให้หาคำตอบ
2. ก่อนเล่าเรื่องวิทยากรแบ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5-7 คน แจกใบงาน และกระดาษคำตอบ
3. วิทยากรดำเนินการตามข้อที่ 1 โดยเล่าทีละเรื่องดังนี้

เรื่องที่ 1

ตอนที่ 1 วิทยากรตั้งคำถามเพื่อเตรียมตัวผู้เข้ารับการฝึกอบรมดังนี้

1. ท่านสอบเข้าเรียนต่อมาหลายครั้งแล้วใช่ไหม ท่านรู้สึกว่าคุณสอบ
เหมาะสมกับสิ่งที่ท่านเรียนมาหรือไม่ ทำไม
2. คนเรียนเก่งมีสิทธิ์สอบได้มากจริงหรือไม่
3. คนมีเส้นสายมีสิทธิ์ได้เรียนมากกว่าคนเรียนเก่งจริงหรือไม่

ตอนที่ 2 วิทยากรเล่าเรื่องให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฟังประกอบแผ่นใส โดยชี้แจงกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมว่า เรื่องที่เล่านี้เกี่ยวกับนักศึกษาคนหนึ่งที่สามารถสอบเข้าศึกษาต่อได้ และในตอนท้ายของเรื่อง ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมช่วยกันคิดด้วย โดยมีเรื่องดังนี้

เนื้อเรื่อง

ในการสอบเข้าเรียนต่อระดับสูงขึ้นตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา ในอดีตผกามักได้รับข่าวสารจากบุคคลที่อยู่ในสภาพแวดล้อมเดียวกันกับผกาว่า การเรียนต่อระดับสูงเก่งอย่างเดียวไม่พอต้องร่ำรวย มีเส้นสายหรือมีผู้มีอำนาจช่วยเหลืออีกทางจะเข้าเรียนต่อได้ดี ผกาคือคนจนไม่มีพวกพ้องเส้นสาย แม้จะเรียนดีอาจไม่สามารถเข้าเรียนต่อได้ เพราะคนอื่น ๆ ที่สอบเข้าเรียนต่อในแต่ละระดับ นอกจากสอบตามปกติแล้วยังต้องวิ่งเต้นหาคนช่วยเหลือด้วย ผกาได้รับรู้เรื่องอิทธิพลของบุคคลมาตลอดแต่ผกาก็ไม่ย่อท้อ พร้อมทั้งจะใช้ความสามารถของตนเองสอบเข้าเรียนต่อ ปรากฏว่าผกาได้สอบเข้าเรียนต่อทั้งระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษาได้ด้วยความสามารถและความพยายามของตนเองโดยไม่ใช้เส้นสายหรืออิทธิพลจากสิ่งใด ๆ เลย ถ้าท่านเป็นผกา

1. ท่านคิดว่าสังคมปัจจุบันระบบอภิสิทธิ์มีมากขึ้นหรือลดลงโดยใช้เหตุการณ์ในชีวิตของท่านประกอบการพิจารณา
2. เพราะเหตุใดความเชื่อเรื่องอภิสิทธิ์หรืออิทธิพลของผู้มีอำนาจเหนือจึงเปลี่ยนแปลงไป
3. จงเล่าตัวอย่างที่เกี่ยวกับตัวท่านเองหรือผู้ที่ท่านรู้จักที่เคยประสบกับเหตุการณ์ที่สนับสนุนเรื่องนี้

เรื่องที่ 2

ตอนที่ 1 วิทยากรตั้งคำถามเพื่อเตรียมผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้เกิดความพร้อมที่จะทำกิจกรรมต่อไป คือ

1. ท่านเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะช่วยให้ท่านเรียนได้ดีหรือไม่อย่างไร
2. บุคคลที่ประสบผลสำเร็จเชื่ออะไร ทำไม

ตอนที่ 2 วิทยากรเล่าเรื่องให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฟังประกอบแผ่นใส โดยชี้แจงกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมว่าเรื่องที่เล่านี้เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการเรียนที่ได้ผลดีและในตอนท้ายของเรื่อง จะให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมช่วยกันคิดด้วย โดยมีเรื่องดังนี้

เนื้อเรื่อง

สุชาติกับสุนททั้งสองจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากต่างโรงเรียนและถิ่นที่อยู่กัน สุชาติและสุนทเป็นคนเรียนหนังสือเก่ง แต่มีความเชื่อและไม่เชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างกัน กล่าวคือสุชาติไม่เชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่าจะมามีอิทธิพลต่อการเรียน แต่สุนทกับเชื่อตรงกันข้ามกับสุชาติ เมื่อเข้าศึกษาต่อในสถาบันราชภัฏ ทั้งสองได้เรียนโปรแกรมวิชาเอกเดียวกัน ในระยะแรกสุนทยังไม่แสดงความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้สุชาติรับรู้ ผลการเรียนก็ดีอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน ต่อมาระยะหลังสุชาติซึ่งเชื่อเรื่องความสามารถของตนเองจึงพึ่งตนเองใช้ความสามารถและขยันหมั่นเพียร โดยพยายามศึกษาค้นคว้าและทำความเข้าใจบทเรียนอย่างเต็มที่ ส่วนสุนทก็พยายามใช้ความสามารถแข่งกับสุชาติแต่ขยันหมั่นเพียรและพึ่งตนเองน้อยกว่าสุชาติ และสุนทมักจะสนใจในการไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยก่อนสอบเสมอ ผลปรากฏว่าเกรดเฉลี่ยต่ำกว่าสุชาติอยู่เรื่อย ๆ แม้จะไหว้มากเท่าใดผลก็ไม่ทำให้เกรดดีขึ้น

ถ้าท่านเป็นสุนท

1. ท่านจะเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยท่านอยู่ไหม
2. ถ้าสุนทจะเรียนให้ได้ผลดีอย่างสุชาติ สุนทจะทำอย่างไร จะลดความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไหม ทำไม
3. สรุปตัวอย่างคนที่เชื่อและไม่เชื่อความสามารถของมนุษย์ได้ผลอย่างไร ประกอบเนื้อเรื่อง

เรื่องที่ 3

ตอนที่ 1 วิทยากรตั้งคำถามเพื่อเตรียมผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้เกิดความพร้อมที่จะทำกิจกรรมต่อไปดังนี้

1. ท่านเชื่อเรื่อง “ดวง” หรือ “พรหมลิขิต” ของแต่ละบุคคลหรือไม่
2. ทำติดอย่างไรกับคำว่า “ดวง” หรือ “พรหมลิขิต”

ตอนที่ 2 วิทยากรเล่าเรื่องให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฟังประกอบแผ่นใส โดยชี้แจงให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทราบว่า เรื่องที่จะเล่านี้เกี่ยวข้องกับการทำงานให้ประสบผลสำเร็จในชีวิต และในตอนท้ายของเรื่องให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมช่วยกันแสดงความคิดเห็นด้วย

เนื้อเรื่อง

วิชัยและวิชาญเป็นเพื่อนร่วมงานกัน ทำงานอยู่ในหน่วยงานของรัฐแห่งหนึ่ง ทั้งสองคนมุ่งทำงานให้สำเร็จโดยทั้งสองมีความเชื่อแตกต่างกัน วิชัยเชื่อในผลการกระทำของตนเอง กล่าวคือ ใช้ความสามารถและความพยายามอย่างไรจะได้ผลตอบแทนเช่นนั้น วิชัยจึงตั้งใจอดทน มานะพยายามและใช้ความสามารถของตนเองในการทำงานอย่างเต็มที่ โดยไม่เชื่อพรหมลิขิตหรือโชคชะตาหรือดวงเหมือนวิชาญที่มุ่งแต่พึ่งหมอดูทำนายโชคชะตา โดยคิดว่าผลการกระทำของตนขึ้นอยู่กับพรหมลิขิตหรือดวง ทำงานได้ดีหรือไม่ก็โยนผลนั้นว่าขึ้นอยู่กับดวง การทำงานของวิชาญจึงขาดการใช้ความสามารถและความพยายามของตนเองเท่าที่ควร เมื่อถึงเวลาพิจารณาความดีความชอบวิชัยจึงได้เลื่อนขั้นเงินเดือน 2 ขั้น ปีแรก ๆ วิชาญยังคิดว่าที่วิชัยได้เป็นเรื่องของ “ดวง” หลายปีต่อมาวิชาญเห็นว่าวิชัยได้เลื่อนขั้น 2 ขั้นอีก แต่วิชาญไม่เคยได้เลย

ถ้าเป็นวิชาญ

1. ท่านคิดว่า “พรหมลิขิต” หรือ “ดวง” หรือ “โชคชะตา” มีผลต่อประสิทธิภาพของการทำงานหรือไม่ เพราะอะไร
2. วิชัยได้เลื่อนเงินเดือนพิเศษ 2 ขั้น บ่อย ๆ เพราะอะไร
3. สรุปตัวอย่างลักษณะเช่นเดียวกับที่ท่านพบประกอบเรื่องนี้

เรื่องที่ 4

ตอนที่ 1 วิทยากรตั้งคำถามเพื่อเตรียมผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้เกิดความพร้อมที่จะทำกิจกรรมต่อไปนี้

1. คนชอบเล่นหวยหรือเสี่ยงโชค ส่วนมากรวยขึ้นหรือจนลง
2. ท่านคิดอย่างไรกับการเล่นหวยหรือเสี่ยงโชคกับผลของการทำงานเพื่อหารายได้

ตอนที่ 2 วิทยากรเล่าเรื่องให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฟังประกอบแผ่นใส โดยชี้แจงให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมว่าเรื่องที่จะเล่านี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับคนที่ยากจนลงและด้อยประสิทธิภาพในการทำงาน เพราะเชื่อเรื่องโชคเคราะห์หรือความบังเอิญ และในตอนท้ายของเรื่องให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมช่วยกันวิเคราะห์สรุปข้อคิดเห็นด้วย

เนื้อเรื่อง

นุ้ยกับเนตรเป็นเพื่อนกัน เมื่อเรียนจบแล้วได้เข้าทำงานในหน่วยงานของรัฐคนละแห่ง หน่วยงานของนุ้ยข้าราชการชอบเล่นหวยเถื่อน ไม่ว่าจะเป็นหวยหุ้นหรือหวยรัฐ ก่อนหรือวันที่หวยจะออกจะไม่เป็นอันทำงาน จะพากันไปหา “เลข” ซึ่งก็มีคนหัวใสอ้างตัวเป็นเจ้าพ่อบ้างเจ้าแม่บ้างหรือมีสิ่งแปลกประหลาดเกิดขึ้น เช่น กล้วยออกปลีกลางต้นบ้าง วัวมีขา 5 ขา บ้าง หรือปรากฏการณ์ที่แปลกประหลาดจากธรรมชาติเกิดขึ้น ก็จะนำมาขยายความเป็นตัวเลขที่จะนำไปเล่นหวย ผลของการเสี่ยงโชคถูกบ้างผิดไม่ถูกบ้าง แต่ส่วนมากจะไม่ถูกก็จะคอยลุ้นในงวดต่อไป วัน ๆ ไม่เป็นอันทำงานและคนที่ชอบเล่นก็จะจนลง ประสิทธิภาพของงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายและไม่ได้รับความก้าวหน้าในการทำงาน นุ้ยก็เป็นเช่นนั้น ส่วนเนตรนั้นมีพฤติกรรมตรงข้ามกับนุ้ย โดยเชื่อว่าคนเราจะรวย จะจน จะดีนั้นขึ้นอยู่กับความพยายาม ใช้ความสามารถของตนในแนวทางที่ถูกต้องจากความสามารถในการกระทำ เช่น รู้จักทำงานที่มั่นคง รู้จักเก็บสะสมรายได้ ทำงานด้วยความขยันขันแข็ง ทำงานที่ท้าทายความสามารถ เพื่อสร้างโอกาสให้ตนเอง เป็นต้น และเนตรได้เตือนนุ้ยให้เลิกพฤติกรรมเสี่ยงโชคเสมอ

ถ้าท่านเป็นนั้

1. ท่านจะคิดเลิกเสี่ยงโชคเพื่อควมร่ำรวยหรือไม่ ทำไม
2. ในการเสี่ยงโชคกับพยายามทำงานให้ได้มาซึ่งรายได้ อะไรจะให้ผลที่แน่นอนกว่า
ทำไม
3. จงยกตัวอย่างบุคคลที่ทำงานอย่างขยันขันแข็งแล้วประสบผลสำเร็จมากกว่าการ
เสี่ยงโชคแบบต่าง ๆ ประกอบเนื้อเรื่อง

เรื่องที่ 5

ตอนที่ 1 วิทยากรตั้งคำถามเพื่อเตรียมผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้เกิดความพร้อมที่จะ
ทำกิจกรรมต่อไปนี้

1. การจะบรรจุเป็นข้าราชการได้ต้องเรียนเก่งหรือไม่
2. ถ้าเรียนไม่เก่งหรือเรียนปานกลางจะเตรียมตัวอย่างไร
3. การฟังผู้อื่นหรือสิ่งอื่นมีโทษหรือส่งผลเสียอย่างไร

ตอนที่ 2 วิทยากรเล่าเรื่องให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฟังประกอบแผ่นใส โดยชี้แจงให้
ผู้เข้ารับการฝึกอบรมว่าเรื่องที่เล่านี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับผลของการทำดี ทำถูกต้อง ย่อมได้ดี
และตอนท้ายของเรื่องให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมช่วยกันสรุปข้อคิดด้วย

เนื้อเรื่อง

กานต์กับก้องจบการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง ทั้งสองมีผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง กานต์วิเคราะห์ตนเองแล้วว่าถ้าไม่มุ่งมั่นอ่านหนังสือ ศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรที่เรียนและที่สอบบรรจุแล้ว คงจะสอบบรรจุเข้าทำงานได้ยาก จึงพยายามใช้ความสามารถของตน พัฒนาความรู้ความสามารถเพิ่มเติมจากแหล่งวิชาการต่าง ๆ อย่างเต็มที่โดยมีความเชื่อในความสามารถและความพยายามของตนสู่ความสำเร็จ ส่วนก้องนั้นวิเคราะห์ ถ้าสอบบรรจุด้วยตนเองคงสู้คนเก่ง ๆ ไม่ได้ จึงหาวิธีให้คนอื่นที่มีอิทธิพลช่วยและบนบานศาลกล่าวให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วย โดยอ่านและค้นคว้าเพิ่มเติมไม่ค่อยเต็มที่ ผลปรากฏว่ากานต์สอบได้ ส่วนก้องสอบไม่ได้ และยังเสียเงินค่าวิ่งเต้นกับบนบานศาลกล่าวฟรีอีกด้วย

ถ้าท่านเป็นก้อง

1. ท่านจะเปลี่ยนความเชื่ออิทธิพลภายนอกตนมาเป็นเชื่อความสามารถของตนเองหรือไม่ ทำไม
2. ทำไมคนที่มีผลการเรียนปานกลางก็ยังสอบบรรจุเข้าทำงานได้ เพราะอะไร และสอบบรรจุเข้าทำงานไม่ได้เพราะอะไร
3. จงยกตัวอย่างบุคคลที่ท่านพบซึ่งมีลักษณะตามเนื้อเรื่องนี้ ประกอบการสรุป

ตอนที่ 3 แบ่งกลุ่มย่อยและอภิปราย โดยวิทยากรดำเนินการดังนี้

1. แจกใบงานชี้แจงการทำงานตามใบงาน คือ ให้แต่ละกลุ่มเลือกประธาน เลือกเลขาแล้วปรึกษาหารือว่าจะตอบคำถามท้ายเรื่องอย่างไร แล้วให้กลุ่มช่วยกันเสนอคำตอบสรุปเลือกคำตอบที่ดีที่สุด
2. ให้กลุ่มทำงานโดยกำหนดเวลาให้ 30 นาที
3. ให้เขียนคำตอบลงบนแผ่นใส เตรียมตัวแทนของกลุ่มเสนอผลงาน

ตอนที่ 4 วิทยากรดำเนินขั้นตอนต่อไปนี้

1. ให้ตัวแทนเสนอผลงานที่ละกลุ่ม วิทยากรจดคำตอบแต่ละกลุ่มลงแผ่นใส เพื่ออภิปรายตอนท้าย
2. เมื่อกลุ่มอื่นเสนอผลงาน วิทยากรอาจให้คำแนะนำว่า ถ้าคำตอบเหมือนกลุ่มที่เสนอมาแล้วไม่ต้องนำมาเสนออีก
3. วิทยากรนำสมาชิกผู้เข้ารับการฝึกอบรม อภิปรายโดยพิจารณาข้อคำตอบที่แต่ละกลุ่มเสนอไว้เป็นประเด็นอภิปราย ว่าเหตุผลใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม เพราะอะไร
4. หลังอภิปรายจบแล้ว วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันสรุปคำตอบที่ถูกต้องที่สุดมาติดบอร์ดไว้เพื่อให้สมาชิกได้เห็นคำตอบของส่วนรวมทั้งหมด

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

ผลดีผลเสียเป็นผลมาจากการกระทำของตนเอง มิใช่เกิดจากโชคชะตา โชคเคราะห์ ความบังเอิญหรืออิทธิพลของสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 1 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

หัวข้อวิชาที่ 5 ผลดีผลเสียเป็นผลจากการกระทำของตนเอง

ผลของความเชื่อและไม่เชื่อในความสามารถของมนุษย์

การศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถของมนุษย์พบผลของความเชื่อที่สนับสนุนผลการกระทำของมนุษย์ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อในความสามารถของมนุษย์กับคุณลักษณะที่พึงประสงค์อื่น

จากการศึกษาวิจัยในอดีตพบหลักฐานว่าคุณลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เช่น ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์หรือความเชื่ออำนาจในตน จะเกิดควบคู่กันกับสุขภาพจิตดี (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2527) ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์สัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติที่ดีต่อการทำงานหรือการเรียน เหตุผลเชิงจริยธรรมและการควบคุมตนเองรวมทั้งการมุ่งอนาคต (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2524) และเมื่อพิจารณาศึกษาบุคคลในกลุ่มครู ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะผู้นำ เจตคติแบบวิทยาศาสตร์ ความเกรงใจ ความภาคภูมิใจในตน ความเชื่อมั่นในตนเอง การพึ่งตนเอง ความขยันหมั่นเพียร และความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ส่วนคนที่ไม่เชื่อในความสามารถของมนุษย์ จะมีลักษณะในทางตรงกันข้าม

2. ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อในความสามารถของมนุษย์กับพฤติกรรมหรือการกระทำของตน

ผลการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์เป็นสาเหตุหรือผลทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น ชอบแสวงหาความรู้ มีการควบคุมตนเองได้ มีความพยายาม มีความกระตือรือร้นในการทำงานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับตน ชอบกระทำความดีละเว้นชั่ว ส่วนในด้านมนุษย์กับองค์การมีการศึกษาพฤติกรรมของบุคคลที่ไร้อำนาจ หรือไม่เชื่อในความสามารถของมนุษย์ พบว่า บุคคลเหล่านั้นไม่สามารถคาดหวังผลในอนาคต ไม่สามารถควบคุมตนเองและไร้สมรรถภาพในการทำงานแปลกแยกไปจากบุคคลอื่น ส่งผลให้ไม่ภูมิใจในตนเองหรือเห็นคุณค่าในตนเองและมีทัศนคติต่องานในทางลบ นอกจากนี้ ผลเสียของการไม่เชื่อในความสามารถของมนุษย์ ยังทำให้เกิดความรู้สึกว่าทำ

อะไร ๆ ไม่ถูกไปหมด มีความก้าวร้าว ไม่สามารถรับรู้ผลแห่งความสามารถและความพยายาม
ขาดแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ ชอบใช้ระบบเส้นสายหรือหุ้พวกซึ่งเป็นลักษณะอภิสิทธิ์ชน และมี
สมรรถภาพในการทำงานหรือกิจกรรมในภาระหน้าที่ของตนในระดับต่ำ ตรงกันข้ามกับบุคคลที่
เชื่อในความสามารถของมนุษย์ดังกล่าวแล้วข้างต้น

หน่วยที่ 2 การเห็นคุณค่าในตนเอง

เวลา 14 ชั่วโมง

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. รับรู้และตระหนักถึงความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเองจะนำไปสู่ผล
ประการใด

2. ยอมรับคุณลักษณะของตนเองและเข้าใจผู้อื่น
3. เห็นคุณค่าในเกียรติภูมิของตนเอง
4. ปฏิบัติตนอย่างเชื่อมั่นในตนเอง
5. แก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. ความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเอง
2. การยอมรับตนเองและผู้อื่น
3. การเห็นคุณค่าในเกียรติภูมิของตนเอง
4. ความเชื่อมั่นในตนเอง
5. การแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์

วิธีการฝึกอบรม

1. วิเคราะห์บทความ
2. กรณีตัวอย่าง
3. เกม
4. สถานการณ์จำลอง
5. อภิปรายกลุ่ม

สื่อและอุปกรณ์

1. เอกสารประกอบการฝึกอบรมและกิจกรรม
2. เครื่องฉายข้ามศีรษะ
3. วีดีทัศน์
4. อุปกรณ์ในแต่ละกิจกรรม
5. แบบสังเกตการณ์
6. แบบทดสอบและแบบวัดผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

การประเมินผล

ประเมินผลการฝึกอบรมจากแบบทดสอบและแบบวัดความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม
 ความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

หน่วยที่ 2 การเห็นคุณค่าในตนเอง

หัวข้อวิชาที่ 1 ความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเอง

เวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. บอกความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง
2. ชี้บ่งถึงความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเอง
3. รับรู้การเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองในทางบวก
4. ตระหนักคุณค่าของตนเองโดยการพัฒนาตนเอง

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง
2. ความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเอง
3. แนวทางการเสริมสร้างความรู้สึกรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติกิจกรรมโดยการวิเคราะห์บทความ 1 กรณี
2. วิทยากรและสมาชิกร่วมกันสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรม

สื่อประกอบกิจกรรม

1. บทความ
2. เครื่องฉายข้ามศีรษะ
3. แผ่นโปสเตอร์พร้อมอุปกรณ์
4. เอกสารประกอบกิจกรรม
5. ใบงาน

การประเมินผล

1. รายงานผลการปฏิบัติกิจกรรมในภาพรวม
2. สังเกตผลการมีส่วนร่วมแสดงออกของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
3. ผลการอภิปรายและแสดงความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
4. การนำเสนอผลงานของกลุ่ม

กิจกรรมที่ 3.1 วิเคราะห์บทความ

เวลา 90 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. บอกความหมายและความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคลได้
2. รับรู้และตระหนักถึงประโยชน์ของการเห็นคุณค่าในตนเองด้วยการวิเคราะห์สังเคราะห์และประเมิน
3. ตระหนักถึงการเสริมสร้างความรู้สึกที่ดีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

สื่อประกอบกิจกรรม

1. บทความกรณีตัวอย่างบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองในการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพครู และภูมิใจในอาชีพนั้น เรื่อง “รางวัลชีวิต”
2. ใบงาน

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5-7 คน แล้วแจกบทความกรณีตัวอย่าง 1 เรื่อง
2. ให้สมาชิกกลุ่มแต่ละกลุ่มอ่านบทความแล้ววิเคราะห์ในสองประเด็น คือ
 - 2.1 ประเด็นสำคัญที่นำเสนอในบทความคือเรื่องอะไร หมายความว่าอะไร มีประโยชน์อย่างไร
 - 2.2 ให้สมาชิกในกลุ่มเสนอเรื่องราวในชีวิตจริงของตนเองหรือผู้ที่ตนรู้จักสนับสนุนประเด็นสำคัญ
3. วิทยากรบอกให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกกลุ่มบันทึกผลการวิเคราะห์ของตนไว้ และแจกใบงาน
4. ให้สมาชิกทุกกลุ่มทำงานตามใบงานโดยใช้เวลา 20 นาที
5. ให้กลุ่มส่งตัวแทนเสนอผลงานกลุ่ม

6. วิทยากรให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมรวมเป็นกลุ่มใหญ่และร่วมกันวิเคราะห์หรืออภิปรายข้อเสนอผลงานของกลุ่มในกลุ่มใหญ่ในประเด็น

6.1 บทความนี้แสดงถึงผลการกระทำที่ส่งผลต่อตนเองให้รู้สึกร้อยอย่างไร

6.2 บทความนี้ชี้บ่งให้เห็นประโยชน์ที่พึงปฏิบัติตามเพียงไร

6.3 บทความนี้เป็นกรณีตัวอย่างที่ส่งผลต่อผู้อ่านมากน้อยเพียงไร

7. วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันสรุปข้อคิดจากการปฏิบัติกิจกรรม

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

การรับรู้และตระหนักถึงคุณค่าในตนเองทำให้มีแรงบันดาลใจทำให้ยอมรับตนเอง
เข้าใจผู้อื่น เชื่อมั่นในตนเอง และมีความคิดสร้างสรรค์ในการดำเนินชีวิตอย่างภาคภูมิใจใน
ตนเองสูง

เอกสารประกอบกิจกรรมวิเคราะห์บทความ

1. ใบงาน

ให้แต่ละกลุ่มดำเนินการดังนี้

1. ให้ทุกคนเขียนประเด็นสำคัญต่าง ๆ ที่ค้นพบในบทความ ด้วยการวิเคราะห์จากเนื้อหาเป็นข้อ ๆ ในกระดาษอัดสำเนาที่แจกให้
2. ให้กลุ่มช่วยกันเลือกประเด็นที่คิดว่าสำคัญที่สุดที่ผู้เขียนบทความต้องการนำเสนอเพียงประเด็นเดียว
3. ให้ทุกคนในกลุ่มเล่าเรื่องชีวิตจริงของตน หรือผู้ที่ตนรู้จักสนับสนุนประเด็นสำคัญเป็นตัวอย่าง
4. ให้กลุ่มเขียนประเด็นสำคัญและตัวอย่างต่าง ๆ ลงแผ่นใส เตรียมตัวแทนของกลุ่มเสนอผลงานโดยให้เวลาเสนอของแต่ละกลุ่มไม่เกิน 5 นาที

2. บทความเรื่อง “รางวัลชีวิต”

รางวัลชีวิต

วิชาเป็นเด็กชนบทที่ห่างไกลความเจริญทางวัตถุ เขาเป็นลูกคนสุดท้าย อาศัยในครอบครัวที่อบอุ่นแต่มีฐานะค่อนข้างยากจน เมื่อถึงวัยเข้าโรงเรียนเขาได้เข้าเรียนโรงเรียนในหมู่บ้าน จนจบการศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิชาเป็นเด็กที่เรียนได้ดีมากสามารถสอบได้เป็นอันดับที่ 1 ในทุกระดับชั้นมาตลอด และที่สำคัญตอนจบชั้นประถมปีที่ 6 เขาสามารถประสบความสำเร็จอย่างสูงคือเขาสอบได้เป็นอันดับ 1 ของตำบลนั้น ความเป็นจริงสมัยนั้นเมื่อเด็กจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 แม้จะเรียนดีอย่างไร ถ้ามีฐานะยากจนแล้วโอกาสที่จะเรียนต่อแทบจะไม่มีเลย แต่วิชามีความสามารถและพยายามสูงทำให้อาจารย์ใหญ่ที่ให้การสนับสนุนอยู่ แนะนำบิดามารดาของวิชา ขอให้วิชาไปสอบชิงทุน ถ้าสอบได้จะได้เรียนต่อ เพื่ออนาคตของวิชา ครอบครัวของวิชาและชื่อเสียงของโรงเรียน ในที่สุดวิชาสอบชิงทุนได้และได้เรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษา วิชารู้สึกภูมิใจในตนเองที่สามารถทำให้บิดามารดา ครูอาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องสมหวัง เขาเก็บความรู้สึกที่มีคุณค่านั้นไว้เงียบ ๆ เมื่อนึกถึงและมีคนมากล่าวชมความสามารถและความสำเร็จของเขา

เมื่อเรียนชั้นมัธยมศึกษาเนื่องจากวิชามีความตั้งใจเรียนสูง ขยันหมั่นเพียรและมีความเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้วิชาเรียนได้ดีมากอีกเช่นเคย เขาสอบได้ที่ 1 ของโรงเรียนประจำอำเภออีกครั้งและขณะเดียวกันก็สอบเข้าเรียนต่อสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ได้ ทำชื่อเสียงให้กับโรงเรียน ครอบครัวและบุคคลที่เกี่ยวข้องให้ภาคภูมิใจอีกครั้ง ขณะเรียนต่อในสถาบันอุดมศึกษา วิชาพยายามใช้ความสามารถในการเรียนอย่างเต็มที่โดยตั้งความหวังและเป้าหมายไว้ที่จะเรียนให้ได้เกียรตินิยมอันดับ 1 วิชารู้สึกภาคภูมิใจในความสามารถที่เขาทำ ได้สำเร็จสมดังตั้งใจไว้

เมื่อจบการศึกษาวิชาได้เข้าไปบรรจุทำงานเป็นข้าราชการครูในสถานศึกษาแห่งหนึ่งซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอ วิชาพยายามใช้ความรู้ความสามารถทำงานสอนและงานอื่น ๆ เพื่อพัฒนาการศึกษา ในด้านการสอนวิชาเป็นคนตั้งใจ มีความรักในการเป็นครู มีความมุ่งมั่น อุตสาหะ ขยันหมั่นเพียรและรับผิดชอบต่อหน้าที่ จึงคิดค้นสื่อการสอน เพื่อใช้สอนเด็ก ๆ และได้รับเชิญเป็นวิทยากรมากมาย ทางโรงเรียนและหน่วยงานจึงเสนอชื่อวิชาเป็นครูดีเด่นทั้งระดับอำเภอ จังหวัดและประเทศ ทำให้วิชารู้สึกภาคภูมิใจในอาชีพครูของเขา

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าวิชาเป็นคนจนแต่เรียนเก่งและประพฤติดี การที่เขาได้เรียนต่อ และทำงานเจริญก้าวหน้าทุกวันนี้เป็นเพราะบิดามารดา ครูอาจารย์ที่สอนเขาเห็นความสามารถ ความสำคัญของการเรียนการสอนและสนับสนุนเขา เมื่อวิชาได้ดีในระดับหนึ่งเขาได้ตอบแทน ผู้มีพระคุณเหล่านั้นโดยไม่ลืมตนเองว่าเป็นมาอย่างไร ทำให้บุคคลในตำบล ในจังหวัดที่วิชาอยู่ กล่าวขานถึงความสำเร็จและความดีของวิชา สิ่งนี้ทำให้วิชารู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองยิ่งขึ้น และ รู้สึกว่านอกจากทำงานในอาชีพให้ดีที่สุดแล้ว การจะพัฒนาลูกศิษย์ให้ดีและเก่งได้ครูต้องมีความรู้เฉพาะสาขาให้แตกฉาน และการที่ครูจะมีคุณลักษณะเช่นนั้นได้ต้องศึกษาต่อ วิชาจึง ศึกษาต่อระดับปริญญาโทตามที่สถานศึกษาและตนเองต้องการ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วระยะ หนึ่ง เขาได้ผลิตสื่อการสอนและตำราเพื่อใช้สอนเด็กมัธยมมากมาย ผลงานของเขาได้รับ ยกย่องเป็นแบบอย่างในวงการศึกษาและนำมาอ้างอิงจนทุกวันนี้ นี่แหละคุณค่าแห่งชีวิตของ วิชาบางส่วนที่กล่าวถึง... และทำให้วิชารู้สึกภาคภูมิใจในตนเองและเป็นรางวัลชีวิตสำหรับเขา ที่ยากจะหาสิ่งใดมาเทียบได้

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 2 การเห็นคุณค่าในตนเอง

หัวข้อวิชาที่ 1 ความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเอง

ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้สึกเห็นคุณค่าของตนหรือมีความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งพิจารณาจากการประเมินคุณค่าตนเองในด้านความสามารถ ความสำคัญ ความสำเร็จและควมมีคุณค่าของตนเอง รวมทั้งความสามารถยอมรับการเห็นคุณค่าที่ผู้อื่นมีต่อตน มีความเชื่อมั่นในตนเองและมีความนับถือตนเอง

ความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นการตัดสินใจคุณค่าและการแสดงออกของตนเอง ในรูปของเจตคติที่บุคคลนั้นมีต่อตนเอง ซึ่งมีความสำคัญดังนี้

1. การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นส่วนหนึ่งของจิตใจ เป็นการเชื่อมโยงระหว่างความรู้สึกที่มีต่อตนเองว่าตนเองคือใคร และการแสดงออกของตนเองว่าตนเองทำอะไร เป็นสิ่งที่ส่งเสริมและคงไว้ซึ่งการรับรู้ตนเองของแต่ละบุคคล เมื่อบุคคลรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถที่ไม่ได้ด้อยไปกว่าคนอื่น ก็จะเกิดความต้องการที่จะเป็นตัวของตัวเอง ที่ต้องการพึ่งตัวเอง ต้องการแสดงความสามารถของตัวเอง ไม่คิดที่จะคอยลอกเลียนแบบคนอื่น ทำตามคนอื่น หวังพึ่งคนอื่นหรือสิ่งอื่น มีความคิดอิสระที่ไม่ติดอยู่ในกรอบหรือกฎเกณฑ์ใด ๆ รู้จักเลือก รู้จักตัดสินใจรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองเลือก กระทำโดยไม่ติดขัดอยู่กับผู้ใดหรือสิ่งใด และเมื่อความต้องการได้พัฒนาไปสู่ขั้นที่สูงขึ้น จะพบว่าความต้องการที่จะพึ่งพาคนอื่น เป็นภาระแก่ผู้อื่นหรือสิ่งอื่นจะน้อยลง มีแนวทางชีวิตที่เป็นตัวของตัวเองมากขึ้น มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักแก้ปัญหา ตัดสินใจทำอะไรด้วยตัวเองและสามารถมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขได้ด้วยตนเอง

2. บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง จะมีความสอดคล้องกลมกลืนทั้งหมดของ “ตน” รับรู้คุณค่าของตนตามความเป็นจริง ตระหนักถึงศักยภาพทั้งหมดของตนเอง มีจิตใจที่เปิดกว้างและยอมรับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง พร้อมทั้งสามารถแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม บุคคลเหล่านี้จะมีความกระตือรือร้น เชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดี เป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ มีวิจรรย์ญาณไม่กลัวการเสี่ยง สร้างสิ่งใหม่ ๆ ได้

การเสริมสร้างความรู้สึกการเห็นคุณค่าในตนเอง

ความรู้สึกการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นสิ่งที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา สถานการณ์ และบทบาทในสังคมของบุคคล บุคคลที่มีความรู้สึกมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำจะมีพฤติกรรมและการปรับตัวในสังคมไม่ดี ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มองตนเองไร้ค่า หรือไม่มีค่าเพียงพอ มีพฤติกรรมและการปรับตัวในสังคมไม่ดี มีการรับรู้แคบ และเบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริงและมีความวิตกกังวล การเสริมสร้างให้บุคคลมีความรู้สึกมีการเห็นคุณค่าในตนเองจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่ง การเสริมสร้างให้บุคคลมีความรู้สึกมีการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มสูงขึ้น มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. การได้รับความนับถือ การยอมรับ ความสนใจ ความเอาใจใส่จากบุคคลที่มีความสำคัญในชีวิต

2. การประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ ซึ่งจะทำให้เป็นที่รู้จักและมีผลต่อสถานภาพและตำแหน่งในสังคม โดยมีปัจจัยย่อย ๆ ที่จะทำใหบุคคลรู้สึกว่าคุณประสบความสำเร็จ คือ

2.1 การมีความสามารถที่จะมีอิทธิพลและควบคุมคนอื่นได้ ซึ่งแสดงถึงความมีอำนาจ

2.2 การได้รับการยอมรับ ความสนใจและความรักใคร่ ซึ่งทำใหบุคคลรู้สึกว่าคุณเองมีความสำคัญ

2.3 การเป็นบุคคลที่มีศีลธรรมจรรยา ตามมาตรฐานสังคม ซึ่งแสดงถึงการเป็นบุคคลที่มีคุณงามความดี น่าเชื่อถือศรัทธา

2.4 การประสบความสำเร็จสมความมุ่งมั่น ซึ่งแสดงถึงการมีความสามารถ

3. การได้กระทำในสิ่งที่สอดคล้องกับค่านิยมและความปรารถนา

4. การไม่ใส่ใจต่อสิ่งที่จะทำให้ความรู้สึกมีการเห็นคุณค่าในตนเองลดลง เช่น การไม่สนใจต่อข้อวิจารณ์ของคนอื่น เป็นต้น

หน่วยที่ 2 การเห็นคุณค่าในตนเอง

หัวข้อวิชาที่ 2 การยอมรับตนเองและผู้อื่น

เวลา 3 ชั่วโมง

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. รับรู้และตระหนักถึง “ตน” ว่าประกอบด้วยลักษณะอะไรบ้าง
2. ยอมรับตนที่เป็นจริงว่า “ตนเป็นคนอย่างไร” ในทัศนะของตนเองและผู้อื่น
3. แสดงลักษณะบุคคลที่มีความคิดเกี่ยวกับ “ตน” ในทางที่ดีได้
4. ยอมรับการกระทำของตนเองและคนอื่นในแง่ดี

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. ความหมายและมโนภาพเกี่ยวกับ “ตน”
2. องค์ประกอบของความรู้สึกเกี่ยวกับตน
3. ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดเกี่ยวกับ “ตน” ที่ดี
4. ทัศนะชีวิต
5. การยอมรับตนเอง
6. การยอมรับผู้อื่น

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติกิจกรรมที่ 2.1 สสำรวจตัวเองกันเถอะ กิจกรรมที่ 2.2 ทัศนะชีวิต และกิจกรรมที่ 2.3 สร้างจุดแข็ง
2. วิทยากรและสมาชิกกลุ่มร่วมกันสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรม

สื่อประกอบกิจกรรม

1. กิจกรรม 3 กิจกรรม
2. เครื่องฉายข้ามศีรษะ
3. แผ่นโปร่งใสพร้อมอุปกรณ์
4. เอกสารประกอบกิจกรรม

การประเมินผล

1. รายงานผลการปฏิบัติกิจกรรมในภาพรวม
2. สังเกตผลการแสดงออกและมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
3. การนำเสนอผลงานของกลุ่ม

กิจกรรมที่ 2.1 สำรวจตัวเอง

เวลา 60 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. ยอมรับตนเองว่าเป็นคนที่มีลักษณะอย่างไร ในทัศนะของตนเองและผู้อื่น
2. แสดงออกซึ่งบุคคลที่มีความคิดเกี่ยวกับตนในทางที่ดีได้
3. ยอมรับคุณลักษณะที่เป็นจริงทั้งอดีตและปัจจุบันในทางบวก

สื่อประกอบกิจกรรม

1. กระดาษที่มีข้อความเกี่ยวกับลักษณะต่าง ๆ ของบุคคลรวม 220 ลักษณะ
2. กระดาษเปล่า

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรแจกกระดาษที่ระบุลักษณะต่าง ๆ ให้นักศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรมทุกคน และให้นักศึกษาเลือกลักษณะที่ตรงกับตัวเองมากที่สุด 10 ลักษณะ
2. วิทยากรแบ่งนักศึกษาออกเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 5-7 คน จากนั้นให้แต่ละคนบอกลักษณะที่แต่ละคนเลือกแก่กลุ่ม นำลักษณะเหล่านั้นมาแบ่งเป็นลักษณะดีและไม่ดี
3. วิทยากรให้แต่ละกลุ่มออกมารายงานผลลักษณะที่ดีและไม่ดีของกลุ่มตน
4. วิทยากรและนักศึกษาร่วมกันสรุปผลจากกิจกรรม

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

บุคคลทุกคนมีบุคลิกลักษณะทั้งลักษณะที่ดีและไม่ดี การยอมรับตนเองและหมั่นสำรวจตนเองจะช่วยให้บุคคลนั้น ๆ ปรับตัวได้ดีขึ้น

เอกสารประกอบกิจกรรมสำรวจตัวเอง

ลักษณะต่าง ๆ ที่มีในตัวท่าน

ก้าวร้าว	เครียด	วิตกกังวล	ดู
กล้าหาญ	เคร่งศาสนา	ช่างฝัน	เด็ก ๆ
กะล่อน	โง่	ชอบดูแล	ดื้อดึง
กระด้าง	เจียบ	ช่างวิจารณ์	อี๊กเอ็ม
เกรี้ยวกราด	ง่าย ๆ	ช่างพูด	ตรงไปตรงมา
กลับคำ	ใจอ่อน	ช่างประดิษฐ์	ตื่นตัว
กตัญญู	ฉลาด	เข้าขี้	ตลก
แก่นแก้ว	งุ่มง่าม	ถ้วนถี่	เมตตา
โผงผาง	จริงจัง	ทะเยอทะยาน	ยึดยาด
ฝันเฟื่อง	ใจเย็น	ทะนง	รวนเร
เพี้ยน	จนเนียน	ทะลึ่ง	ระแวง
พุ่มเพื่อย	เฉื่อยชา	ประสาท	รอบคอบ
ขยัน	ใจแข็ง	บ้ายอ	วางโต
เรียบร้อย	อดทน	ใจร้อน	ล้ำหลัง
งมง่าย	ยุติธรรม	ทันสมัย	เหม่อลอย
ซื่อสัตย์	ใจง่าย	ใจบุญ	มุ่มมั่น
รักเพื่อน	ซี้ซลาด	เก่ง	ใจแคบ
ใจกว้าง	เกียจคร้าน	กรุ่มกริ่ม	หัวโบราณ
หัวหมอ	หูไวตาไว	หุเบา	เหงาหงอย
เกือบน	ตระหนี่	ซิกแซก	โหดเหี้ยม
เอื้อเฟื้อ	ให้อภัย	ไหวพริบดี	อนุรักษนิยม
เผด็จการ	อาภัพ	อู้ยอ้าย	อดออม
อึดอาด	ว่องไว	อู้งาน	โอ้อ้อ
โอ้อวด	มุ่มมาม	ปากร้าย	คงเส้นคงวา
กระหมัดกระหม่อม	กล้าได้กล้าเสีย	ซี้เซา	ดื้อเตียน
เจียบขริม	ครีกรั้น	คร่ำครี	คล่องแคล่ว
เข้มงวด	คงแก่เรียน	คดโกง	ถ่อมตัว

คับแคบ	ล่อกล่อก	หงุดหงิดง่าย	นอกคอก
เอารัดเอาเปรียบ	เงื้อง่า	โง่แกมหยิ่ง	คมในฝัก
จตจ้อง	จมไม่ลง	จมปลัก	จริงจัง
ติดสินบน	จับเจ้า	จับจด	จาบจ้วง
เจ้าคารม	เจ้าทุกข์	เจ้าเล่ห์	ท้อแท้
เจ้าอารมณ์	ใจจืด	ใจเดิบ	ใจถึง
ใจร้าย	ใจเร็ว	ใจลอย	ใจบาป
เฉไฉ	ฉีกหน้า	เฉียบแหลม	ฉะปะปะ
ช่วยเหลือ	แข่งขัน	ชักนำ	คล้อยตาม
ชักโย	เชื่องช้า	ชิงดีชิงเด่น	แพะโลม
ชิงไหวชิงพริบ	ชี้นำ	ชี้แนะ	ขึ้นบาน
ชู้ย	เชื้อใจ	เชือนแซ	ชบเซา
ชอกแซก	ชักใช้	ซึ่มกระทือ	ซึ่งหน้า
ดลกโปกฮา	ดลกคะนอง	ดลบทะแลง	ต่อสู้
ต่อต้าน	คัดค้าน	ตะลี้ตะลาน	ดิดสอยห้อยตาม
นักสืบ	นักสวด	นักเลง	นักบุญ
บากบัน	บิดเบือน	บีบบังคับ	บิดพริ้ว
บึกปิ่น	ปรนเปรอ	ปราณีต	ประมาท
ผลีผลาม	เผื่อแผ่	มอมแมม	มักน้อย
มักได้	มักง่าย	มักมาก	เอาเป็นเอาตาย
มือเดิบ	มือบอน	มือสะอาด	มือไว
มือหนัก	มือเบา	มืออ่อน	สนุกสนาน
ยียายด	เยือกเย็น	โยเย	เศร้าหมอง
เสมอภาค	หน้าบูด	หน้าบาน	หน้าบึ้ง
หน้าเป็น	หน้าเลือด	หน้าหนา	หยิบหย่อง
หัวชนฝา	หัวดี๋	หัวเด็ดตีนขาด	หัวรั้น
หัวสูง	หัวหด	หัวอ่อน	หัวแข็ง
เอาถ่าน	เอาแต่ใจ	เอาชนะ	เอาจริงเอาจัง

กิจกรรมที่ 2.2 ทักษะชีวิต

เวลา 60 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. ยอมรับตนเองและผู้อื่นในแง่ดีมากกว่าแง่ลบ
2. พัฒนาความคิดและความรู้สึกที่มีต่อตนเองและบุคคลอื่น
3. ยึดทักษะชีวิตที่พึงประสงค์มาเป็นแนวปฏิบัติ

สื่อประกอบกิจกรรม

1. “รูปแบบทักษะชีวิต”
2. เอกสารสถานการณ์

กิจกรรมและวิธีดำเนินการกิจกรรม

1. วิทยากรสนทนาถึงทักษะชีวิตของเราที่มีต่อตัวเองและคนอื่น ว่ามีทั้งทางบวกและทางลบ
2. วิทยากรอธิบายพร้อมยกตัวอย่างเกี่ยวกับลักษณะต่าง ๆ ของทักษะชีวิตซึ่งประกอบด้วย
 - (1) ฉันดี เธอก็ดี
 - (2) ฉันดี แต่เธอไม่ดี
 - (3) ฉันไม่ดี แต่เธอดี
 - (4) ฉันไม่ดี และเธอก็ไม่ดี
3. วิทยากรให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแสดงบทบาทสมมุติตามสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตที่สร้างขึ้น
4. วิทยากรให้นักศึกษาวิเคราะห์ทักษะชีวิตตามสถานการณ์ที่กำหนด และให้นักศึกษา ยกตัวอย่างพฤติกรรมที่ได้รับจากประสบการณ์เกี่ยวกับทักษะชีวิต แล้ววิเคราะห์ เพื่อคงไว้หรือหาแนวทางแก้ไข

5. วิทยากรและนักศึกษาร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ในการเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิต แล้วร่วมกันอภิปรายว่าทักษะชีวิตแต่ละลักษณะเกี่ยวข้องและส่งผลต่อการยอมรับตนเองและผู้อื่น

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

ทักษะชีวิตของแต่ละคนมีทั้งเหมือนและต่างกัน ที่เหมือนกันบุคคลจะยอมรับซึ่งกันและกัน ที่ต่างกันก็จะยอมรับในแง่ดีไม่ยอมรับทักษะชีวิตในแง่ลบ ทักษะชีวิตสามารถพัฒนาเพื่อเปลี่ยนให้อยู่ในแง่ดีได้ บุคคลควรยึดทักษะชีวิตในแง่ดีเป็นแนวปฏิบัติเพื่อการยอมรับตนเองและผู้อื่นแล้วเห็นคุณค่าในตนเองต่อไป

เอกสารประกอบกิจกรรมทัศนะชีวิต

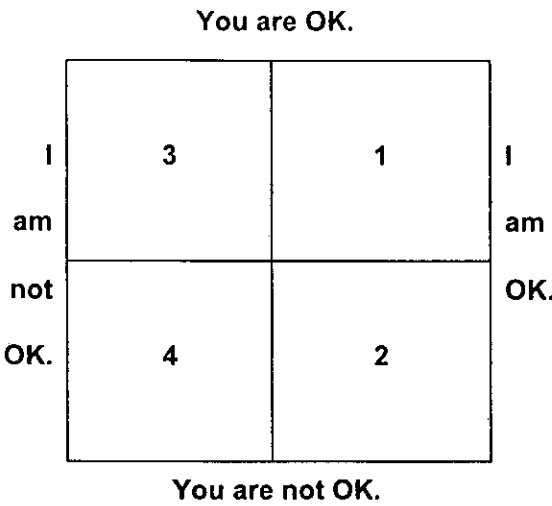
สถานการณ์ที่ 1

ที่ชุมพุกผ่นของนักศึกษา นักศึกษากำลังคุยถึงเรื่องที่สถาบันจะงดการเรียนการสอนระหว่างวันที่ 6-9 กันยายน 2542 ในกลุ่มได้พิจารณาว่า ขอให้แต่ละคนเสนอความคิดเห็นว่าจะทำอะไรกันในช่วงงดการเรียนการสอน นักศึกษาจะทำอย่างไร

สถานการณ์ที่ 2

นักศึกษาและเพื่อน ๆ ได้รับมอบหมายจากประธานชุมนุมให้ไปสำรวจสถานที่จัดกิจกรรมค่ายอาสาพัฒนา ขณะที่ปรึกษายุ่่นั้น เพื่อนของนักศึกษาคนหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากความคิดของนักศึกษาคนอื่น นักศึกษาจะทำอย่างไร

รูปแบบทัศนะชีวิต

กิจกรรมที่ 2.3 สร้างจุดแข็ง

เวลา 60 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. ตระหนักรู้ในจุดแข็งด้านทักษะความสามารถพิเศษ ความฉลาดและลักษณะ

เฉพาะของตน

2. ยอมรับตนเองมากขึ้นจากการได้ตระหนักรู้ในจุดแข็งของตน

สื่อประกอบกิจกรรม

1. กระดาษอัดสำเนา
2. เอกสารประกอบกิจกรรม

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรให้สมาชิกทุกคนคิดถึงสิ่งต่อไปนี้
 - 1.1 สิ่งที่สามารถทำได้ดีที่สุด
 - 1.2 สิ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึกว่าได้บรรลุผลสำเร็จ
 - 1.3 สิ่งที่ทำให้ภาคภูมิใจภายหลังจากได้ทำสำเร็จแล้ว
2. วิทยากรให้แต่ละคนเขียนรายการความสำเร็จทั้งหมดที่ตนเองได้รับมาแล้วในอดีต เคยให้เขียนเจาะจงว่าได้รับความสำเร็จเรื่องอะไร เมื่อไร ได้รางวัลอะไร (ถ้ามี)
3. แบ่งสมาชิกออกเป็นคู่ ๆ ถ้ามีเศษให้เข้ากลุ่ม 3 คน แล้วให้สนทนาถึงความสำเร็จในอดีตในช่วงเวลาที่สนทนานั้นสมาชิกแต่ละคนควรช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อค้นหาจุดแข็งที่ทำให้แต่ละคนได้รับความสำเร็จ
4. ให้สมาชิกทุกคนเข้าร่วมกลุ่มใหญ่ หลังจากนั้นให้สมาชิกแต่ละคนบอกจุดแข็งของตนที่เพิ่งจะค้นพบให้สมาชิกทุกคนทราบ
5. ให้สมาชิกทุกคนคิดถึงความสำเร็จ ความสำคัญ ความจริงและจุดแข็งของตนเอง และให้คิดหาวิธีนำจุดแข็งเหล่านั้นมาใช้พัฒนาตนเองต่อไป

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

จุดแข็ง ได้แก่ ทักษะ ความสามารถพิเศษ ความฉลาดและลักษณะของบุคคล เช่น ความซื่อสัตย์ บุคลิกภาพที่ดึงดูดใจ ความเอื้อเฟื้อ การพึ่งตนเอง เชื้อมั่นในตนเอง ทักษะในการพูด ฯลฯ คนเราทุกคนต่างมีจุดแข็งหลายอย่าง ผู้ตระหนักรู้ในจุดแข็งของตนมากเท่าไร ย่อมยอมรับในตนเองมากเท่านั้น

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 2 การเห็นคุณค่าในตนเอง
หัวข้อวิชาที่ 2 การยอมรับตนเองและผู้อื่น

ความหมายของตน

คำว่า “ตน” หมายถึง สิ่งที่บุคคลรู้สึกคิดเกี่ยวกับตัวเอง ซึ่งประกอบด้วย

1. ตนทางวัตถุ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่บุคคลนั้นเป็นเจ้าของ เช่น ร่างกาย ครอบครัวย สิ่งของต่าง ๆ
2. ตนทางสังคม หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น ของผู้อื่นที่มีต่อบุคคลนั้น
3. ตนทางจิต หมายถึง กระบวนการทางจิตใจ เช่น ความคิด อารมณ์ ความปรารถนาที่มีต่อตนเอง

ใน “ตน” นี้เองมีส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่ดีถือว่าเป็นแก่นแท้ เป็นคุณลักษณะประจำตัวของตนเองเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับตนในด้านคุณค่าของตนเอง อารมณ์ การปรับตัว และการมีสัมพันธกับบุคคลอื่น

มโนภาพเกี่ยวกับตน

มโนภาพเกี่ยวกับตนนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ตนที่เป็นจริง คือ ทศนคติหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้ของตนว่า ตนเป็นคนอย่างไร ซึ่งมีสองลักษณะ ลักษณะแรกคือทศนคติหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองว่า คนอื่น ๆ ในสังคมรับรู้ว่าตนเป็นคนอย่างไร กับลักษณะที่สองคือ ทศนคติหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองว่า ตนเป็นคนอย่างไร
 2. ตนในอุดมคติ คือ ทศนคติหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้เกี่ยวกับตนเองว่าอยากเป็นคนตามอุดมคติอย่างไร ซึ่งมีสองลักษณะ ลักษณะแรกคือทศนคติหรือความเห็นเกี่ยวกับตนว่า ตนอยากเป็นคนตามอุดมคติอย่างไร กับลักษณะที่สองคือ ทศนคติหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับตนว่า อุดมคติของคนอื่น ๆ ในสังคมนั้นตั้งไว้กับตนอย่างไร
- ซึ่งคนเราย่อมมีทั้งตนที่เป็นจริง และตนในอุดมคติ

ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดเกี่ยวกับตนที่ดี

จากแนวคิดของนักจิตวิทยาสรุปได้ว่า บุคคลที่มีความคิดเกี่ยวกับตนที่ดีหรือมีความคิดเกี่ยวกับตนในทางบวกนั้น ควรประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. รู้สึกสำนึกในตนเอง
2. รู้จักและเข้าใจตนเอง
3. ยอมรับในความเป็นตัวของตัวเอง
4. รู้จักและเข้าใจผู้อื่น
5. ยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล
6. สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี
7. มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น
8. มองเห็นคุณค่าในตนเอง
9. ไม่มีความรู้สึกที่เป็นปมด้อย
10. ต้องการปรับปรุงตนเอง
11. มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง

องค์ประกอบของความรูสึกเกี่ยวกับตนเอง

องค์ประกอบของความรูสึกเกี่ยวกับตนเอง ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. ภาพลักษณ์แห่งตน เป็นลักษณะของบุคคลที่ปรากฏออกมาในช่วงแรกของชีวิต บุคคลจะได้ภาพลักษณ์จากบุคคลอื่น โดยเฉพาะจากพ่อแม่ บุคคลในครอบครัวและเพื่อน ๆ ตามลำดับ ภาพลักษณ์แห่งตนเป็นตนตามสภาพความเป็นจริง ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่ปรากฏออกมาให้เห็นจริง

2. ตนในอุดมคติ เป็นภาพที่บุคคลต้องการจะเป็นตนในอุดมคติ มีจุดเริ่มจากการมีบุคคลอื่นเป็นแบบอย่าง และจะสร้างแบบอย่างตนขึ้นมา ในเด็กเล็กจะมีแบบอย่างของตนเอง โดยเริ่มจากพ่อแม่หรือคนใกล้ชิด ในช่วงวัยรุ่นเด็กจะมีแบบอย่างที่ได้มาจากนักกีฬาเด่น ๆ นักแสดงหรือบุคคลยอดนิยม ส่วนวัยรุ่นใหญ่แบบอย่างจะเป็นไปตามจินตนาการของบุคคลที่ประสบผลสำเร็จ

3. คุณค่าในตนเอง เป็นความรู้สึกที่มีต่อตนเอง คนในอุดมคติจะเป็นส่วนที่สำคัญในการตัดสินคุณค่าในตนเอง คุณค่าในตนเองจะเกี่ยวข้องกับความแตกต่างระหว่างภาพลักษณ์แห่งตนกับคนในอุดมคติ ถ้าใกล้เคียงมากจะมีคุณค่าในตนเองสูง และถ้าแตกต่างกันมากคุณค่าในตนเองต่ำ บุคคลที่มีคุณค่าในตนเองต่ำจะเป็นคนที่มีความวิตกกังวลสูง รู้สึกไม่ปลอดภัยและสุขภาพจิตไม่ดี

ทักษะชีวิต

ทักษะชีวิต หมายถึง เจตคติที่คนเรามีต่อการกระทำของตนเองและคนอื่น ๆ ในแง่ดีหรือเลว ซึ่งทักษะชีวิตเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่ผ่านมาในวัยเด็ก โดยซึมซับวัฒนธรรม ค่านิยม ปทัสถานต่าง ๆ จากการติดต่อสัมพันธ์ในครอบครัว จากสื่อมวลชน จากสังคมและสภาพแวดล้อม

• รูปแบบของทักษะชีวิตของบุคคล แบ่งได้ 4 แบบดังนี้

1. ฉันทิ เธอก็คดี เป็นตำแหน่งสูงสุดของการปรับตัว เป็นตำแหน่งของผู้มีสุขภาพจิตดี บุคคลที่วางตนเองไว้ในตำแหน่งชีวิตนี้จะรู้สึกว่าตนเองมีค่า ยอมรับและเข้าใจตนเอง ในขณะที่เดียวกันก็รู้สึกว่าชีวิตของผู้อื่นมีค่า ยอมรับและให้เกิดิทธิบุคคลอื่นในฐานะเพื่อนมนุษย์คนหนึ่ง มีความจริงใจในการสื่อสารสัมพันธ์กับผู้อื่น เมื่อเผชิญกับปัญหา บุคคลที่มีตำแหน่งชีวิตแบบนี้จะกล้าเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ด้วยวิธีสร้างสรรค์ และใช้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่อย่างเต็มที่ บุคคลที่จะรู้สึกว่าตนอยู่ในตำแหน่งนี้ได้ต้องเริ่มพัฒนาความรู้สึกไว้วางใจมาตั้งแต่เด็ก ซึ่งบุคคลที่อบรมเลี้ยงดูเด็กจะมีอิทธิพลอย่างมากที่จะช่วยให้เด็กรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าเป็นที่ต้องการ โดยการให้ความเอาใจใส่สนใจแก่เด็ก

2. ฉันทิ แต่เธอไม่ดี เป็นตำแหน่งชีวิตที่บุคคลรู้สึกว่าตนเองดีกว่าผู้อื่น ถูกเหยียดหยามว่าผู้อื่นด้อยกว่าตน ไม่ไว้วางใจผู้อื่นว่ามีความสามารถ เมื่อประสบปัญหาก็มักกล่าวโทษผู้อื่นว่าทำให้ตนเองบกพร่อง เป็นตำแหน่งของคนที่ชอบปฏิบัติเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง ไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยึดมั่นกับความคิดเห็นของตนเองว่าเป็นเลิศ ถ้าบุคคลมีตำแหน่งชีวิตแบบนี้มีโอกาสทำหน้าที่ในตำแหน่งสำคัญก็จะชอบลูกน้องที่ประจบสอพลอ โดยไม่คำนึงว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควรทำ เนื่องจากบุคคลประเภทนี้ชอบคำเยินยอโดยไม่คำนึงว่าจะมาจากความจริงใจหรือไม่ เพราะมีความเชื่ออยู่แล้วว่าบุคคลอื่นไม่มีใครเก่งหรือดีกว่าตัวเขา

3. ฉันไม่ดี แต่เธอดี ตำแหน่งนี้เป็นตำแหน่งชีวิตที่บุคคลรู้สึกว่าคุณค่าตัวเองด้อยกว่าผู้อื่น คนอื่นเก่งและโชคดีกว่าตนทุกด้าน บุคคลพวกนี้จึงไม่กล้าแสดงออกถึงความรู้สึกที่แท้จริงเก็บความรู้สึกไว้ ขลาดกลัวที่จะยืนยันถึงสิทธิที่ตนมีอยู่อย่างชอบธรรม ชอบลงโทษตนเอง มีลักษณะเป็นคนอมทุกข์ ชอบปลีกตัวอยู่ตามลำพัง เมื่อเผชิญปัญหา มักใช้วิธีการหลีกเลี่ยง ไม่พยายามหาวิธีแก้ไข บุคคลที่วางตัวอยู่ในตำแหน่งชีวิตแบบนี้ มักพัฒนาความรู้สึกว่าตนเองไม่มีค่ามาตั้งแต่เด็ก เป็นตำแหน่งที่เด็กเลือกเมื่อถูกผู้ใหญ่บังคับให้ฟังสิ่งต่าง ๆ ตามความต้องการของผู้ใหญ่โดยไม่ให้อิสระแก่เด็ก เมื่อเติบโตขึ้น ความรู้สึกยอมตามก็จะติดตัวมา บุคคลประเภทนี้จึงแสวงหาการยอมรับการเอาใจใส่ พยายามเอาอกเอาใจผู้อื่น ยอมรับใช้และเสียเปรียบคนอื่นอยู่เสมอ บุคคลประเภทนี้จะไม่ค่อยมีความสุขในชีวิต เพราะต้องเก็บกดความรู้สึกของตนเองต้องทำอะไรตามความพอใจของผู้อื่น

4. ฉันไม่ดี และเธอก็ไม่ดี ตำแหน่งแบบนี้เป็นตำแหน่งชีวิตของบุคคลที่รู้สึกหมดอาลัยตายอยากในชีวิต รู้สึกชีวิตไม่มีคุณค่า หดหู่ เศร้าหมอง ปราศจากความหวังใด ๆ และรู้สึกว่าชีวิตของคนอื่นก็ไม่มีค่า ไม่มีความหมายเช่นกัน รู้สึกว่าโลกนี้โหดร้ายทารุณ ไม่น่าอยู่ ผู้ที่เป็นโรคประสาท โรคจิต มักวางตนเองอยู่ในตำแหน่งชีวิตแบบนี้ ถ้าความรู้สึกแบบนี้รุนแรงมาก ๆ ก็อาจทำร้ายตนเองและผู้อื่นได้ โดยไม่รู้สึกละอายเพราะไม่คิดว่าชีวิตมีความหวังและมีความหมายอะไรเลย เด็กที่ได้รับการทอดทิ้ง ไม่ได้รับการเอาใจใส่จากผู้เลี้ยงดู มักเลือกตำแหน่งชีวิตแบบนี้ เพราะไม่เคยได้รับความเอาใจใส่ การแสดงความรักหรือความผูกพันใด ๆ จากพ่อแม่ ทำให้เขาพัฒนาความรู้สึกฉันไม่ดีขึ้นมาและเขาจะไม่รู้จักให้การเอาใจใส่แก่ใคร ๆ ด้วยเพราะรู้สึกว่าคนอื่นโหดร้ายและไม่น่าใจ และจะเป็นบุคคลที่มองโลกในแง่ร้าย

สรุปได้ว่า ทักษะชีวิตคือเจตคติที่คนเรามีต่อการกระทำของตนเองและคนอื่นในแง่ดีหรือเลว การเลือกทักษะชีวิตมีผลมาจากการอบรมสั่งสอน ประสบการณ์ในวัยเด็ก และบุคคลที่มีสุขภาพจิตดีเป็นบุคคลที่มองตนเองและบุคคลอื่นในแง่ดี สามารถยอมรับตนเองและบุคคลอื่นได้ตามความเป็นจริง มีความจริงใจในการสื่อสารสัมพันธ์กับผู้อื่น กล้าเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้น โดยใช้ความสามารถของตนอย่างเต็มที่และสร้างสรรค์ รู้สึกว่าชีวิตตนเองและผู้อื่นมีค่าซึ่งเป็นผู้ใช้ชีวิตในแบบฉันดี เธอก็ดี

การยอมรับตนเอง

การยอมรับ หมายถึง การให้ความนับถือบุคคลในฐานะที่เป็นมนุษย์ที่มีความรู้สึก และประสบการณ์ของตนเอง มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง และมีความสามารถที่จะพัฒนาตนเองได้

การยอมรับตนเอง หมายถึง การที่เรามองตัวเราอย่างเป็นจริง รับรู้ทั้งข้อดีและข้อบกพร่องของตนโดยปราศจากอคติไม่เข้าข้างตนเอง ความเข้าใจตนเองนี้จะตั้งอยู่บนรากฐานของเหตุผลและข้อเท็จจริง คนที่ยอมรับตนเองได้ จะเป็นคนที่มีสุขภาพจิตดี และคนที่มีสุขภาพจิตดีมีความสุขจะสามารถให้การช่วยเหลือคนอื่นหรือทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้มาก

ดังนั้น ก่อนที่เราจะติดต่อกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เราต้องยอมรับตนเองเสียก่อน เพราะจะช่วยให้เรามั่นใจในตนเองมากขึ้น และรู้ถึงคุณค่าของตนเอง อันจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้เรามีความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี คนที่ยอมรับตนเองไม่ได้ ไม่พอใจในความเป็นตัวเอง ก็จะสะท้อนออกมาในรูปของการคอยจับผิดผู้อื่น ไม่ไว้วางใจระแวง หรือมองคนอื่นในแง่ร้าย คนที่เกลียดตัวเอง ก็จะเกลียดคนอื่น ๆ ไปด้วย คนที่ถูกตัวเองก็จะคอยแต่ดูถูกคนอื่นเช่นกัน เมื่อเรามองตนเองได้ตามความเป็นจริงแล้วยอมรับได้ เราก็จะสามารถพัฒนาตนเองได้ด้วย เราจะพบว่ายังหลายอย่างที่เราต้องปรับปรุงในขณะเดียวกันเราก็จะพบว่ายังมีอีกหลายอย่างที่เราเปลี่ยนแปลงไม่ได้ และก็มีอีกหลายอย่างในตัวเราที่น่าชื่นชม เราจะสามารถยอมรับได้ว่าประสบการณ์ที่ผ่านมาคืออดีต ที่อาจจะน่าพอใจและไม่พอใจ แต่สิ่งเหล่านี้ก็จะเป็นบทเรียนช่วยให้เราเก่งขึ้น ฉลาดขึ้น รอบรู้ขึ้น ซึ่งการทำความเข้าใจตนเองเพื่อนำไปสู่การยอมรับ อาจทำได้โดย

1. หมั่นสำรวจพิจารณาตัวเองอย่างตรงไปตรงมา ไม่ลำเอียงเข้าข้างตนเอง สำรวจความคิดและการกระทำของตนเองอยู่เสมอ

2. รับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ของผู้อื่น เราต้องใจกว้างพอที่จะรับคำชม ยกย่องสรรเสริญ ซึ่งทำให้เรามีความสุข และรับฟังคำติ วิพากษ์ข้อบกพร่องต่าง ๆ ของเราด้วย ถึงแม้ว่าโดยธรรมชาติจริง ๆ แล้วเราก็ไม่ชอบฟังนัก แต่ถ้าเราใจกว้างพอ เราจะได้มองเห็นภาพตัวเราชัดเจนขึ้น เพราะคำวิจารณ์ต่าง ๆ เปรียบได้กับกระจกเงาส่องภาพตัวเรา คนที่รับฟังความคิดเห็นของคนอื่นอย่างมีเหตุผลเท่านั้น จึงจะสามารถเข้าใจตนเอง และรู้จักตนเองได้อย่างแท้จริง

3. हमันสำรวจพิจารณาตัวเองโดยคอยสังเกตปฏิกิริยาของผู้อื่นที่แสดงต่อเรา เพราะสิ่งเหล่านี้สะท้อนภาพตัวเราได้ดีและอาจจะเชื่อได้มากกว่าคำวิจารณ์เสียอีก

การยอมรับผู้อื่น

การแสดงออกซึ่งการยอมรับผู้อื่นทำได้ดังนี้

1. มีการทักทายปราศรัยกันตามสมควรแก่โอกาส เช่น เมื่อเดินสวนกันหรืออยู่ใกล้ ๆ กัน

2. การรับฟังเมื่อเขาพูด การรับฟังเป็นการแสดงออกถึงความสนใจและความจริงใจที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ ผู้พูดก็จะรู้สึกไว้วางใจผู้ฟังมากขึ้น เพราะยิ่งฟังมากก็ยิ่งได้ข้อสนเทศมาก เพิ่มพูนความเข้าใจได้มากขึ้น

3. การแสดงความชื่นชม นิสัยคนเราชอบคำชมมากกว่าคำตำหนิ การแสดงความชื่นชมนิยมยกย่องอย่างเหมาะสม พยายามค้นหาคุณงามความดีของเขาออกมาพูด ทั้งนี้ ต้องเป็นความจริง จริงใจ ไม่เสแสร้ง การจะทำเช่นนี้ได้ต้องหมั่นฝึกฝนที่จะชมเชยยกย่องเมื่อผู้อื่นทำความดี ยินดีกับความสำเร็จของเขาหรือหัดมองเขาในด้านดี

4. เจตคติที่ดีต่อเขาและมองเห็นคุณค่าของเขา การรู้จักให้เกียรติ ไม่ดูถูกเหยียดหยาม ไม่แบ่งชั้นวรรณะ พยายามมองเขาในแง่ดีและยอมรับว่า คนทุกคนมีทั้งดีและไม่ดี อยู่ในตัวทั้งนั้น คนทุกคนเท่าเทียมกัน รู้จักเห็นใจผู้อื่น ยอมรับในปัญหาของผู้อื่นและให้ความช่วยเหลือเขาอย่างเต็มใจ จริงใจ

การยอมรับอาจเป็นการช่วยกระตุ้นให้ผู้อื่นเปิดเผยตนเอง หรือสร้างความเป็นกันเองให้มากขึ้น แต่อย่าลืมว่าการยอมรับไม่ใช่การเห็นด้วย เมื่อเรารู้สึกไม่เห็นด้วยกับใคร ก็ควรหาวิธีพูดหรือแสดงออกไม่รุนแรงหรือกระทบกระเทือนเขามากนัก อาจจะคิดหาเหตุผลที่เหมาะสมมาประกอบการชี้แจงที่นิ่มนวลจึงจะเกิดผลดี ให้เขารู้สึกได้ว่าเรายอมรับเขาแต่เราไม่เห็นด้วยกับบางอย่างเท่านั้น ซึ่งจริง ๆ แล้วก็เป็นสิทธิของเขาที่จะทำเช่นนั้น

หน่วยที่ 2 การเห็นคุณค่าในตนเอง

หัวข้อวิชาที่ 3 การเห็นคุณค่าในเกียรติภูมิของตนเอง

เวลา 3 ชั่วโมง

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. บอกความหมายของการเห็นคุณค่าในเกียรติภูมิแห่งตนได้
2. ชี้บ่งและตระหนักถึงหลักการเกิดเกียรติภูมิแห่งตนได้
3. ตระหนักถึงบุคคลที่เห็นคุณค่าในเกียรติภูมิแห่งตนจะมีลักษณะประการใด
- อย่างไร
4. เคารพเกียรติภูมิของตนเองอย่างมีคุณค่าและภูมิใจ
5. แสดงออกในลักษณะบุคคลที่เห็นคุณค่าในเกียรติภูมิของตนอย่างเชื่อมั่นใน

ตนเอง

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. ความหมายของเกียรติภูมิแห่งตน
2. การก่อรูปเกียรติภูมิแห่งตน
3. ลักษณะของบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเอง
4. พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูง

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติกิจกรรมที่ 3.1 ชีวิตนี้มีคุณค่า กิจกรรมที่ 3.2 สะสมแต้มปี และกิจกรรมที่ 3.3 สิ่งที่ฉันภูมิใจที่สุด
2. วิทยากรและสมาชิกกลุ่มร่วมกันสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรม

สื่อประกอบกิจกรรม

1. กิจกรรม 3 กิจกรรม
2. วิทย์เทพและเทพเพลง
3. เอกสารประกอบกิจกรรม
4. เครื่องฉายข้ามศีรษะ
5. แผ่นโปรงใสพร้อมอุปกรณ์

การประเมินผล

1. การสัมภาษณ์วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรม
2. สังเกตผลการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
3. การอภิปรายและการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
4. การนำเสนอผลงานของสมาชิกในกลุ่ม

กิจกรรมที่ 3.1 ชีวิตนี้มีคุณค่า

เวลา 60 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. บอกข้อดีที่มีคุณค่าของตนเองและของเพื่อนได้
2. เคารพในเกียรติภูมิของตนเองอย่างภาคภูมิใจ
3. ยินดีที่เพื่อนเห็นคุณค่าของตนเอง

สื่อประกอบกิจกรรม

1. เครื่องเล่นเทป
2. เทปเพลง “เก็บตะวัน”
3. ใบงานเรื่อง “ชีวิตนี้มีคุณค่า”

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรแจกเนื้อเพลง และร่วมกันร้องเพลง “เก็บตะวัน” และสรุปความรู้สึกและข้อคิดที่ได้
2. วิทยากรแบ่งนักศึกษาเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5-7 คน
3. แจกใบงานพร้อมอุปกรณ์ในการวาดภาพ
4. ให้นักศึกษาวาดภาพตนเอง 1 ภาพ
5. ให้นักศึกษาเขียนส่วนดีของตนในใบงาน
6. ให้นักศึกษาส่งใบงานไปให้เพื่อนภายในกลุ่มจนครบทั้ง 4 คน เพื่อให้เพื่อนเขียนส่วนดีของตนเอง
7. ให้นักศึกษาบอกความรู้สึกเมื่อได้รับใบงานคืน
8. วิทยากรและนักศึกษาร่วมกันอภิปรายข้อคิดจากการทำกิจกรรม

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

การรู้จักข้อดีของตนเองและผู้อื่น จะทำให้มีความภาคภูมิใจและเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกรับผิดชอบตนเอง และแสดงศักยภาพของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง

เอกสารประกอบกิจกรรมชีวิตนี้มีคุณค่า

1. เพลงเก็บตะวัน

เก็บตะวันที่เคียงคู่ฟ้า	เก็บเอามาเก็บไว้ในใจ
เก็บพลังเก็บแรงแห่งแสงยิ่งใหญ่	บวกกับใจให้เป็นหนึ่งเดียว
เก็บเอากาลเวลาผ่านเลย	สิ่งที่เคยผิดหวังช่างมัน
หนึ่งตัวตนหนึ่งคนชีวิตแสนสั้น	เจ็บแค่นั้นก็คงไม่ตาย
ธรรมดาเวลาฟ้าครีเมฆหม่น	พายุฝนอยู่บนฟากฟ้า
อีกไม่นานตะวันสาดแสงแรงกล้า	ส่องให้ฟ้างดงาม
เก็บตะวันที่เคียงคู่ฟ้า	จะมามัวสิ้นหวังทำไม
หากยังมีพรุ่งนี้ให้เดินเริ่มใหม่ มันคงไฉดั่งเช่นตะวัน มันคงไฉดั่งเช่นตะวัน	

2. ใบงาน : เรื่องชีวิตนี้มีคุณค่า

เรื่อง ชีวิตนี้มีคุณค่า

ชื่อ

1. ภาพของฉัน

2. ในความคิดของฉัน ส่วนที่ดีในตัวของฉัน คือ

3. ในความคิดของเพื่อน ส่วนที่ดีในตัวของฉัน คือ

คนที่ 1

คนที่ 2

คนที่ 3

คนที่ 4

กิจกรรมที่ 3.2 สะสมแสดมปี

เวลา 60 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. บอกความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองลักษณะต่าง ๆ
2. ตระหนักถึงความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองลักษณะต่าง ๆ
3. พัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินผล

สื่อประกอบกิจกรรม

1. ภาพพลิก “แสดมปี”
2. เอกสารประกอบกิจกรรม

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรกล่าวนำถึงการสะสมแสดมปีของบุคคลที่มีการสะสมในลักษณะและสีต่าง ๆ ของแสดมปีและถามนักศึกษาว่า “ถ้ามีโอกาสจะสะสมแสดมปีใหม่” และ “มีใครสะสมแสดมปีบ้าง” หรือ “ถ้าจะสะสมแสดมปีจะสะสมสีใด”
2. วิทยากรนำแสดมปีสีต่าง ๆ ออกมาให้นักศึกษาเลือกสะสมว่าถ้าได้สะสมหรือสะสมแล้ว ชอบสะสมสีอะไร บอกมาคนละ 1 สี
3. วิทยากรให้นักศึกษาเล่าประสบการณ์และร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกเกี่ยวกับการสะสมแสดมปี
4. วิทยากรแจกเอกสารประกอบกิจกรรมแล้วอธิบายการเลือกสะสมแสดมปีสีต่าง ๆ ที่เลือกไว้และร่วมกันอภิปรายเพื่ออธิบายความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง
5. วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันสรุปวิเคราะห์ผลการสะสมแสดมปีเพื่อพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองจะแสดงออกในลักษณะต่าง ๆ ตามตำแหน่งของชีวิต และสามารถบอกความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองได้ด้วยกิจกรรมที่สนใจและตั้งใจปฏิบัติอยู่เป็นพิเศษ

เอกสารประกอบกิจกรรมสะสมแต้มปี

แต้มปีเปรียบเทียบกับความรู้สึกต่าง ๆ ที่บุคคลสะสมไว้ ซึ่งอาจมีความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่บุคคลได้รับ ความรู้สึกต่าง ๆ ที่บุคคลสะสมไว้ในตนเองนั้น มีหลายสี ส่วนใครจะมีแต้มปีสีใดเด่นชัดนั้น ขึ้นกับตำแหน่งของชีวิต

1) แดมปีสีแดง เป็นความรู้สึกโกรธ รู้สึกผิด ความไม่พอใจ ชัดเคืองเคียดแค้น

2) แดมปีสีน้ำเงิน เป็นความรู้สึกเศร้าสร้อย ความรู้สึกอ้างว้างโดดเดี่ยว ว้าเหว เจ็บช้ำน้ำใจ

3) แดมปีสีขาว เป็นความรู้สึกว่าตนเองดีเด่น บริสุทธิ์ผุดผ่อง ผู้ใดกล่าวตำหนิไม่ได้ ความรู้สึกว่าตนเองถูกต้องเสมอ

4) แดมปีสีเทา เป็นความรู้สึกว่าตนเองบกพร่อง

บุคคลสะสมแต้มปีชนิดใดไว้ในตำแหน่ง ก็จะพยายามหาโอกาสแสดงแต้มปีหรือความรู้สึกชนิดนั้นออกมาเช่น บุคคลที่สะสมแต้มปีสีแดงไว้มาก ๆ เขาก็จะแสดงความรู้สึกโกรธแค้น ไม่พอใจต่อบุคคลที่เขาติดต่อสัมพันธ์ด้วย บุคคลที่วางตำแหน่ง “ฉันดี เธอก็ดี” มักจะเลือกสะสมแต้มปีสีทองไว้ มองหาแต่สิ่งที่เป็นคุณค่าจากประสบการณ์ ในการสื่อสารสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น นอกจากรู้จักสะสมแต้มปีสีทองแล้ว เขาจะรู้สึกให้และแลกเปลี่ยนแต้มปีกับบุคคลอื่นอย่างเหมาะสม

กิจกรรมที่ 3.3 สิ่งที่ฉันภูมิใจที่สุด

เวลา 60 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. ฝึกการสำรวจคุณค่าของตนเองในภาพรวม
2. ฝึกสำรวจและเก็บความทรงจำในสิ่งที่ดีในชีวิตของตนเอง
3. ฝึกให้นักศึกษาได้มองเห็นคุณค่าของตนเอง

สื่อประกอบกิจกรรม

1. กระดาษอัดสำเนา
2. ปากกา

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรแจกกระดาษและปากกาให้นักศึกษาทุกคน
2. วิทยากรบอกให้นักศึกษาทุกคนสำรวจตนเองว่าตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ตนเองมีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองในเรื่องอะไรบ้าง ให้แต่ละคนเขียนมาคนละ 10 อย่าง และเมื่อเขียนเสร็จเรียบร้อยแล้วให้นักศึกษาทุกคนพิจารณาว่าใน 10 อย่างที่เขียนนั้น ตนเองชอบข้อไหนมากที่สุด มา 3 อย่าง
3. วิทยากรให้นักศึกษาแต่ละคนออกมาข้างหน้ากลุ่มและอ่านสิ่งที่ตนภาคภูมิใจ 3 อย่างที่เลือกไว้ให้สมาชิกฟัง
4. วิทยากรถามความรู้สึกของนักศึกษาในกลุ่มต่อกิจกรรมนี้ และบอกข้อเสนอแนะ แล้วนำอภิปรายสรุปในสิ่งที่ตนภาคภูมิใจที่สุด
5. วิทยากรและนักศึกษาร่วมกันสรุปข้อคิดจากกิจกรรมนี้

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

การย้อนมองดูสิ่งที่ตนภาคภูมิใจ ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้ตัวเรารู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 2 การเห็นคุณค่าในตนเอง

หัวข้อวิชาที่ 3 การเห็นคุณค่าในเกียรติภูมิของตนเอง

ความหมายของเกียรติภูมิแห่งตน

เกียรติภูมิแห่งตน เป็นส่วนหนึ่งในโครงสร้างของความคิดเกี่ยวกับตนเองในลักษณะของการประเมินตนเอง ในเรื่องคุณค่าและความสามารถซึ่งจะเกี่ยวกับเอกลักษณ์และคุณสมบัติเฉพาะเจาะจงบางประการของบุคคล เกียรติภูมิแห่งตน หมายถึง ทศนคติที่บุคคลมีต่อตนเองในด้านบวกหรือด้านลบอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนั้น การที่บุคคลมีเกียรติภูมิแห่งตนอยู่ในระดับสูง จะหมายถึง การที่บุคคลคิดว่าเขาเป็นคนที่มียุคค่า มีเกียรติ มีความพึงพอใจในตนเอง ซึ่งตรงกันข้ามกับบุคคลที่มีเกียรติภูมิแห่งตนต่ำ ซึ่งจะหมายถึง คนที่ขาดความเคารพตนเอง ปฏิเสธตนเองคิดว่าตนเองไม่มีคุณค่า ขาดความพึงพอใจในตนเอง มีความรู้สึกว่าคุณค่าตนเองด้อยขาดบางสิ่งบางอย่าง ไม่เท่าเทียมกับผู้อื่น

การก่อรูปเกียรติภูมิแห่งตน

หลักของการก่อรูปเกียรติภูมิแห่งตนของบุคคลมี 3 ประการ คือ

1. หลักการประเมินสะท้อนกลับ เป็นการที่บุคคลจะประเมินตนเองว่ามีเกียรติภูมิแห่งตนสูงหรือต่ำ ได้มาจากการรับรู้การตอบสนองของคนอื่นที่มีต่อตัวบุคคลคนนั้น เช่น ถ้าบุคคลอื่นแสดงกิริยาอาการในด้านเคารพนับถือเรา เราก็จะมีความเคารพนับถือตัวเราตามนั้น แต่ถ้าคนอื่นดูถูก แสดงกิริยาอาการเหยียดหยาม เกียรติภูมิแห่งตนของเราก็จะมีระดับต่ำตามไปด้วย โดยทั่วไปจะพิจารณาจากบุคคลที่จัดว่าเป็นบุคคลสำคัญซึ่งก็คือบุคคลที่มีคุณค่าต่อตัวผู้ถูกประเมิน เช่น พ่อ แม่ ผู้บังคับบัญชา เพื่อน เป็นต้น

2. หลักของการเปรียบเทียบทางสังคม ในการที่บุคคลจะประเมินตนว่าเป็นคนโง่คนฉลาด คนมีเสน่ห์น่าสนใจ หรือน่าเบื่อ ไม่ได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นลอย ๆ แต่จะเกิดขึ้นบนพื้นฐานของการเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น การที่บุคคลเอาตัวเองไปเปรียบเทียบกับคนอื่น ผลของการเปรียบเทียบจะนำไปสู่การมองตนเองในแง่บวกหรือลบ ซึ่งจะมีผลต่อระดับเกียรติภูมิแห่งตนของบุคคลนั้น ๆ

3. **หลักคุณสมบัติของบุคคล** การประเมินคุณสมบัติของบุคคลว่าเป็นกระบวนการวิเคราะห์ภายในตัวบุคคล วิเคราะห์ว่าตนเองเป็นอย่างไร โดยประเมินจากผลการกระทำในอดีต เช่น ประเมินว่าในอดีตที่ผ่านมา ตนเป็นบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงาน ได้รับความไว้วางใจและเชื่อถือจากผู้ร่วมงานมาตลอด สะท้อนให้เห็นว่าเขาเป็นคนดี ซึ่งจะมีผลต่อระดับเกียรติภูมิแห่งตนของบุคคลนั้น ในทางตรงกันข้ามถ้าตลอดระยะเวลาที่เขาทำงานมีความผิดพลาดบกพร่องในหน้าที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ไม่ได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ทำให้เขาสรุปว่าตนเป็นบุคคลที่ล้มเหลวในหน้าที่การงาน เกียรติภูมิแห่งตนของเขาก็จะอยู่ในระดับต่ำ

ลักษณะของบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเอง

บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองจะมีลักษณะดังนี้

1. **ด้านความสัมฤทธิ์ผล** บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองจะมีความสำเร็จ ความเป็นผู้นำ การพึ่งพาตนเอง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบในผลงาน ความพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ความมานะพยายามและอดทน หยิ่งในศักดิ์ศรีและรักเกียรติ ความสามารถในการเรียน

2. **ด้านการปรับตัวเกี่ยวกับอารมณ์** บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองจะมีความวิตกกังวลต่ำ การมองโลกในแง่ดี ความร่าเริงแจ่มใส พฤติกรรมกล้าแสดงออก มีอารมณ์ขัน ความสุขในครอบครัว เชื้อมั่นในตนเอง กระตือรือร้น ความมั่นคงทางอารมณ์และความสามารถในการตัดสินใจ

3. **ด้านการปรับตัวทางสังคม** บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองจะมีความยุติธรรม การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คนอื่น การยอมรับจากสังคม การได้รับคำชมจากเพื่อน ๆ การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ความสามารถในการทำให้คนอื่นรักและสนใจ และความอยากให้คนอื่นยอมรับตน

พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูง

พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงมีดังนี้

1. มีความยินดีที่มีชีวิต มีความสนุกสนานรื่นเริง ปรารถนาแจ่มใส
2. สามารถชมเชยหรือกล่าวอะไรอย่างตรงไปตรงมาด้วยความซื่อสัตย์
3. มีความสามารถในการวิจารณ์ ยอมรับความผิดพลาดของตนเองได้
4. ความเป็นอิสระในการแสดงความรู้สึก และรับฟังคำแนะนำด้วยความพึงพอใจ
5. สามารถพูดหรือกระทำในสิ่งที่ง่ายหรือเป็นไปได้
6. มีความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างคำพูด และกริยาท่าทางอย่างเป็นธรรมชาติ
7. มีความเปิดเผยและกระตือรือร้นในการรับประสบการณ์และโอกาสใหม่ ๆ ของชีวิต
8. การมีอารมณ์ขัน มองเห็นสิ่งใดดีในตนเองและผู้อื่น
9. มีความยืดหยุ่นในการตอบสนอง มีความคิดสร้างสรรค์และอารมณ์ดีอยู่เสมอ
10. มีความพอใจที่ได้เป็นเจ้าของ
11. สามารถทนต่อแรงกดดัน ความเครียดต่าง ๆ ได้อย่างมีศักดิ์ศรี

หน่วยที่ 2 การเห็นคุณค่าในตนเอง

หัวข้อวิชาที่ 4 ความเชื่อมั่นในตนเอง

เวลา 4 ชั่วโมง

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. บอกความหมายของความเชื่อมั่นในตนเองได้
2. ชี้บ่งลักษณะบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองได้
3. กล่าวคิด กล่าวพูด กล่าวทำ และกล่าวตัดสินใจด้วยตนเอง
4. แสดงออกซึ่งความเป็นตัวของตัวเองและไม่คล้อยตามผู้อื่นโดยปราศจากเหตุผล
5. สร้างความเชื่อมั่นในตนเองได้อย่างเหมาะสม

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเอง
2. ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง
3. ความเป็นตัวของตัวเอง
4. การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติกิจกรรมที่ 4.1 ใจเหนือใจสุรชัย กิจกรรมที่ 4.2 แก้วใจใครจะเหมือน กิจกรรมที่ 4.3 คล้อยตาม-ไม่คล้อยตาม และกิจกรรมที่ 4.4 เสทคนใหม่
2. วิทยาการและสมาชิกกลุ่มร่วมกันสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรม

สื่อประกอบกิจกรรม

1. เอกสารประกอบกิจกรรม
2. กรณีตัวอย่าง 3 เรื่อง
3. นิทาน
4. เครื่องฉายข้ามศีรษะ
5. แผ่นโปรงใสพร้อมอุปกรณ์
6. ใบงาน

การประเมินผล

1. สัมภาษณ์วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรม
2. ผลจากคำตอบขณะทำกิจกรรม
3. สังเกตการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
4. ผลการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น
5. การนำเสนอผลงานของกลุ่ม

กิจกรรมที่ 4.1 ใจหนอใจสุรชัย

เวลา 60 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. บอกความหมายของความเชื่อมั่นในตนเอง
2. รับรู้ผลดีในการกล้าคิด กล้าพูด และกล้าทำ
3. ตระหนักถึงการแสดงออกในการกล้าคิด กล้าพูดและกล้าทำอย่างมั่นใจ
4. พัฒนาดนเรื่องการกล้าพูด กล้าคิดและกล้าทำ

สื่อประกอบกิจกรรม

1. กรณีตัวอย่าง “ใจหนอใจสุรชัย”
2. ใบงาน
3. กระดาษอัดสำเนา

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรแจกเอกสารกรณีตัวอย่าง “ใจหนอใจสุรชัย” ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม
ศึกษา
2. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมวิเคราะห์ในประเด็นต่อไปนี้คือ
 - 2.1 ประเด็นสำคัญในกรณีตัวอย่างคืออะไร
 - 2.2 ให้เสนอเรื่องราวในชีวิตจริงของผู้เข้ารับการฝึกอบรมสนับสนุนประเด็น
สำคัญ
3. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมบันทึกผลการวิเคราะห์ของตนเองและเก็บไว้นำเสนอกลุ่ม
4. แบ่งสมาชิกออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 5-7 คนและแจกใบงาน
5. ให้สมาชิกทุกคนทำงานตามใบงานโดยใช้เวลา 20 นาที และสรุปผลงาน
6. เมื่อทำงานกลุ่มย่อยเสร็จแล้วให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเข้าร่วมกลุ่มใหญ่
7. ให้กลุ่มย่อยส่งตัวแทนเสนอผลงาน

8. วิทยากรนำผู้เข้ารับการฝึกอบรมอภิปรายผลการวิเคราะห์ของกลุ่มในประเด็น
ที่ว่า

8.1 กรณีตัวอย่างชี้ให้เห็นพฤติกรรมอะไร

8.2 ตามเรื่องถ้าจะพัฒนาพฤติกรรมนั้นควรจะทำอย่างไร

8.3 พฤติกรรมที่เหมาะสมควรจะเป็นอย่างไร

9. วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันสรุปผลการทำกิจกรรม

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

บุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง จะมีลักษณะตระหนักและแสดงออกแบบกล้าคิด
กล้าทำ และกล้าพูดในสิ่งที่ตนต้องการนำเสนอ และหรือซักถามหาคำตอบตามข้อสอบด้วย
ตนเองเสมอ

เอกสารประกอบกิจกรรม “ใจหนอใจสุรชัย”

1. ใบงาน

ให้แต่ละกลุ่มดำเนินการดังนี้

1. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเขียนประเด็นที่ตรงกันกับที่ค้นพบจากกรณีตัวอย่าง โดยเขียนเป็นข้อ ๆ ในกระดาษที่แจกให้
2. ให้กลุ่มเลือกประเด็นที่สำคัญที่สุดที่กรณีตัวอย่างต้องการนำเสนอ เพียงประเด็นเดียว
3. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนเล่าเรื่องชีวิตจริงสนับสนุนประเด็นตรงข้ามที่สำคัญที่สุดเป็นตัวอย่าง
4. เขียนประเด็นสำคัญและตัวอย่างต่าง ๆ ลงแผ่นใส นำเสนอผลงานของกลุ่ม ๆ ละไม่เกิน 5 นาที

2. กรณีตัวอย่าง “ใจหนอใจสุรชัย”

สุรชัยเป็นนักศึกษาของสถาบันราชภัฏแห่งหนึ่ง สุรชัยเรียนในสาขาวิชาชีพครูและ เป็นนักศึกษาที่เรียบร้อย เรียนดี มองโลกในแง่ดี มีความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อตนเอง รับผิดชอบตนเองและสังคม และรักความยุติธรรมเป็นชีวิตจิตใจ ด้วยลักษณะนิสัยของสุรชัย ทำให้สุรชัย เป็นคนกล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ หรือกล้าแสดงออก ในขณะศึกษาในชั้นเรียน เมื่อไม่เข้าใจ บทเรียนหรือมีข้อสงสัย หรือได้รับรู้เรื่องต่าง ๆ ที่อาจารย์สอนแล้วไม่เข้าใจ สุรชัยจะขอโอกาส ชักถามอาจารย์เพื่อให้เข้าใจทันที การชักถามของสุรชัยทำให้เพื่อน ๆ ที่ไม่เข้าใจได้รับรู้เรื่อง นั้น ๆ ไปด้วยเวลาที่สถาบันมีกิจกรรม เช่น กิจกรรม ชุมนุม ชมรม กิจกรรมนันทนาการ หรือ กิจกรรมกีฬา ฯลฯ สุรชัยจะเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ และสุรชัยที่ทำกิจกรรมนั้น ๆ ได้ดี

สำหรับความเป็นอยู่โดยทั่วไปก็เช่นเดียวกัน สุรชัยจะพึ่งตัวเอง ปกป้องสิทธิของตนเอง เคารพสิทธิของผู้อื่น และมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล่าวคือ ไม่ว่าจะทำอะไร สุรชัยจะไม่ พึ่งพาใครง่าย ๆ เขาจะทำด้วยตนเอง และมีความรู้สึกว่สิ่งที่ตนเองทำนั้น ถ้าคนอื่นหรือคน ส่วนมากยอมรับ ตนเองยอมรับ และไม่ขัดกับความถูกต้องแล้ว สุรชัยจะมั่นใจที่จะทำสิ่งนั้น ทุกครั้ง

1. นักศึกษามีความรู้สึกอย่างไรกับพฤติกรรมของสุรชัย
2. ถ้านักศึกษาเป็นสุรชัย จะทำเช่นนั้นหรือไม่ ทำไม
3. ประเด็นสำคัญของเนื้อเรื่องต้องการเน้นเรื่องอะไร เพราะอะไร

กิจกรรมที่ 4.2 แก้วใจใครจะเหมือน

เวลา 60 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. ทราบผลดีในการสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง
2. ได้ข้อคิดในเรื่องการตัดสินใจ
3. ทราบถึงวิธีการพัฒนาตนเองในเรื่องการตัดสินใจ

สื่อประกอบกิจกรรม

1. กรณีตัวอย่าง “แก้วใจใครจะเหมือน”
2. ใบงาน
3. กระดาษอัดสำเนา

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรแจกเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “แก้วใจใครจะเหมือน” ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมศึกษา

2. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมวิเคราะห์ประเด็นหลักของกรณีตัวอย่างว่า

- 2.1 นักศึกษามีความรู้สึกอย่างไรต่อพฤติกรรมของแก้วใจ
- 2.2 ถ้านักศึกษาเป็นแก้วใจ นักศึกษาจะทำอย่างไร

3. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมบันทึกผลการวิเคราะห์ของตนเองและเก็บผลไว้เข้า

กลุ่มย่อย

4. แบ่งสมาชิกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5-7 คน และให้ใบงาน
5. ให้สมาชิกกลุ่มทำงานตามใบงานให้ได้ผล โดยใช้เวลา 20 นาที
6. วิทยากรให้สมาชิกผู้เข้ารับการฝึกอบรมรวมกลุ่มใหญ่
7. ให้ตัวแทนกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มเสนอผลงานที่สรุปได้

8. วิทยากรนำสมาชิกผู้เข้ารับการฝึกอบรมอภิปรายสรุปในประเด็น

8.1 กรณีตัวอย่างชี้ให้เห็นพฤติกรรมอะไร

8.2 ตามเรื่องนี้ถ้าจะพัฒนาพฤติกรรมมีข้อสรุปอย่างไร

8.3 พฤติกรรมที่เหมาะสมควรจะเป็นอย่างไร

9. วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันสรุปผลการทำกิจกรรม

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

การกล้าตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูล ข้อเท็จจริงและมีวิธีการ เป็นลักษณะหนึ่งของความเชื่อมั่นในตนเองของบุคคลที่ดีและเก่ง การไม่กล้าตัดสินใจด้วยตนเอง หรืออาศัยผู้อื่นให้ตัดสินใจให้แสดงให้เห็นถึงการเป็นคนไม่เชื่อมั่นในตนเอง ฟุ้งตนเองไม่ได้ ไม่ยอมรับตนเอง เป็นลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม ไม่ควรเลียนแบบ

เอกสารประกอบกิจกรรมแก้ไขใครจะเหมือน

1. ใบงาน

ให้แต่ละกลุ่มดำเนินการดังนี้

1. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนเขียนประเด็นที่ตรงกับที่ค้นพบจากกรณีตัวอย่าง โดยเขียนเป็นข้อ ๆ ในกระดาษที่แจกให้
2. ให้กลุ่มเลือกประเด็นที่สำคัญที่สุดที่กรณีตัวอย่างต้องการนำเสนอเพียงประเด็นเดียว
3. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนเล่าเรื่องชีวิตจริงสนับสนุนประเด็นที่สำคัญที่สุดเป็นตัวอย่าง
4. เขียนประเด็นสำคัญและตัวอย่างลงแผ่นใส นำเสนอผลงานเป็นกลุ่ม ๆ ละไม่เกิน 5 นาที .

2. กรณีตัวอย่าง “แก้วใจใครจะเหมือน”

แก้วใจเป็นลูกคนสุดท้ายของครอบครัวซึ่งมีพี่ชาย 2 คน แก้วใจเรียนอยู่ชั้นปีที่ 1 ในสถาบันราชภัฏแห่งหนึ่ง โดยปกติแก้วใจจะเป็นคนที่พูดเก่ง พูดจาไพเราะ อ่อนน้อมต่ออาจารย์ หรือผู้ใหญ่เป็นอย่างดี รวมทั้งมีความสุภาพอ่อนโยนต่อเพื่อน ๆ ทุกคน จนเป็นที่เอ็นดูของ อาจารย์หรือผู้ใหญ่ที่ได้พบเห็น รวมทั้งเพื่อน ๆ ของแก้วใจก็จะสนิทสนมกับแก้วใจเป็นอย่างดี แต่มีอยู่อย่างหนึ่งที่เพื่อน ๆ และอาจารย์มักจะพบเสมอ ๆ ก็คือแก้วใจเป็นคนที่ตัดสินใจอะไรไม่ค่อยได้ แม้แต่เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เป็นเรื่องส่วนตัวของตนเอง ก็มักจะมาขอความคิดเห็นจากเพื่อน ๆ ว่าตนเองจะอย่างไรกับเรื่องนั้นเรื่องนี้ดี ทั้งที่แก้วใจควรจะตัดสินใจได้เอง แต่ไม่กล้าเสียทุกครั้งไป เพราะแก้วใจกลัวว่าตัดสินใจไปแล้วอาจเกิดความผิดพลาดได้เป็นผลเสียต่อตนเอง หรือตัดสินใจไปแล้วมักไม่ถูกต้องเหมาะสม จนบางครั้งเพื่อน ๆ จะรำคาญเมื่อแก้วใจมาเล่าเรื่องต่าง ๆ ให้ฟัง และขอความเห็นจากเพื่อน ๆ ว่าจะตัดสินใจอย่างไรดี แต่ด้วยความที่แก้วใจเป็นคนที่น่ารักเพื่อนเลยตัดความรำคาญ โดยให้คำแนะนำหรือเสนอแนะไปตามความคิดเห็นของตนเอง เมื่อได้รับคำแนะนำจากเพื่อน ๆ แก้วใจจึงจะสามารถที่จะตัดสินใจได้ มีบางครั้งที่เพื่อน ๆ ไม่มีความคิดเห็นใด ๆ แก้วใจก็จะไปปรึกษากับอาจารย์ที่แก้วใจสนิทสนม อาจารย์จะบอกแก้วใจว่าชีวิตของเรา เราก็ต้องเลือกทางหรือตัดสินใจได้ด้วยตนเองจึงจะดีที่สุดสุดท้ายก็จะให้ข้อมูลว่า ทางเลือกต่าง ๆ ก็มีข้อดีข้อเสียอย่างไรและจะตามแก้วใจว่าจะตัดสินใจอย่างไร แก้วใจก็มักจะลังเลตัดสินใจไม่ได้ และจะลงเอยด้วยการขอความคิดเห็นจากอาจารย์เสมอ ๆ ว่าจะอย่างไร

เมื่ออยู่ที่บ้านก็เช่นกัน แก้วใจเป็นคนที่วอนอนสอนง่าย ไม่ดื้อรั้นกับพ่อแม่ แต่ก็มักจะทำตัวเป็นเด็กไม่รู้จักโต ทุกสิ่งทุกอย่างแก้วใจจะทำอะไร มักจะต้องขอความเห็นจากพี่ ๆ หรือพ่อแม่เสมอ ๆ เช่น วันหนึ่งแก้วใจมาปรึกษาพี่ว่า สถาบันมีชุมนุมต่าง ๆ ให้เลือกมากมาย อาจารย์ชุมนุมต่าง ๆ ก็ได้แนะนำนักศึกษาว่า ให้เลือกอยู่ชุมนุมที่เราสนใจ แต่แก้วใจตัดสินใจไม่ได้ว่าจะอยู่ชุมนุมอะไร จึงได้มาสอบถามพี่ ๆ ที่บ้าน พี่ก็ให้คำตอบกับแก้วใจว่าก็เลือกตามที่อาจารย์แนะนำนั่นแหละดีที่สุดที่เราสนใจหรือชอบอะไรก็เลือกชุมนุมนั้น และในที่สุดแก้วใจก็เลือกชุมนุมตามที่เพื่อน ๆ แนะนำ ไม่ได้ตัดสินใจด้วยตนเอง

1. นักศึกษามีความรู้สึกอย่างไรต่อพฤติกรรมของแก้วใจ
2. ถ้านักศึกษาเป็นแก้วใจ นักศึกษาจะทำเช่นนั้นหรือไม่ ทำไม
3. ประเด็นสำคัญของเนื้อเรื่องต้องการเน้นเรื่องอะไร ทำไม

กิจกรรมที่ 4.3 คล้อยตาม-ไม่คล้อยตาม

เวลา 60 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. บอกผลดีในเรื่องการมีเหตุผลไม่คล้อยตามผู้อื่นโดยปราศจากการไตร่ตรอง
2. ได้ข้อคิดในเรื่องการมีเหตุผลไม่คล้อยตามผู้อื่นโดยปราศจากการไตร่ตรอง
3. รับรู้วิธีการพัฒนาดตนเองในเรื่องการมีเหตุผลไม่คล้อยตามผู้อื่นโดยปราศจากการ

ไตร่ตรอง

สื่อประกอบกิจกรรม

1. นิทานเรื่อง “ชายโง่กับคนลวง”
2. ใบงาน
3. กระดาษอัดสำเนา

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรแจกนิทานเรื่องชายโง่กับคนลวงให้นักศึกษาอ่าน
2. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมวิเคราะห์ในประเด็นต่อไปนี้
 - 2.1 ผลดีของการไม่คล้อยตามโดยการไตร่ตรองเป็นอย่างไร
 - 2.2 ให้เล่าเรื่องการคล้อยตามโดยไม่มีการไตร่ตรองในชีวิตจริงของนักศึกษา

สนับสนุนเรื่องนี้

3. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมบันทึกผลการวิเคราะห์ของตนเองไว้นำเสนอในกลุ่ม
4. แบ่งสมาชิกผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 5-7 คน และแจกใบงาน
5. ให้ทุกคนทำงานตามใบงานโดยใช้เวลา 20 นาที และกลุ่มสรุปผลงาน
6. วิทยากรให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมกลุ่มย่อยรวมเป็นกลุ่มใหญ่กลุ่มเดียว
7. ให้ตัวแทนกลุ่มย่อยเสนอผลงานกลุ่ม

8. วิทยากรนำผู้เข้ารับการอบรมอภิปรายสรุปในประเด็นที่ว่า
 - 8.1 ในเรื่องบอกผลดีผลเสียเกี่ยวกับอะไร
 - 8.2 นักศึกษาได้ข้อคิดอะไรจากกิจกรรม
 - 8.3 จะนำผลการทำกิจกรรมไปพัฒนาตนเองในเรื่องอะไร อย่างไร
9. วิทยากรและนักศึกษานำผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันสรุปข้อคิดต่าง ๆ ในการทำกิจกรรม

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

การคล้อยตามผู้อื่นโดยปราศจากการไตร่ตรองถึงเหตุผล ย่อมทำให้เสียผลที่พึงมี พึงได้ ดังนั้น เพื่อยืนยันความเชื่อมั่นในตนเองสูง บุคคลไม่ควรคล้อยตามผู้อื่นโดยง่าย หรือ ปราศจากการไตร่ตรองด้วยสติปัญญา

เอกสารประกอบกิจกรรมขายไม้กับคนลวง

1. ใบงาน

ให้แต่ละกลุ่มดำเนินการดังนี้

1. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนเขียนประเด็นของเรื่องที่ตรงกับเรื่องที่ค้นพบจากนิทาน โดยเขียนเป็นข้อ ๆ ในกระดาษที่แจกให้
2. ให้กลุ่มเลือกประเด็นเรื่องที่สำคัญที่สุดสำหรับนิทานที่ต้องการเสนอเพียงประเด็นเดียว
3. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเล่าเรื่องชีวิตจริงสนับสนุนประเด็นสำคัญเป็นตัวอย่างประกอบ
4. เขียนประเด็นสำคัญและตัวอย่างประกอบต่าง ๆ ลงแผ่นใส นำเสนอผลงานกลุ่ม ๆ ละ ไม่เกิน 5 นาที

2. นิทานเรื่อง “ขายไม้กับคนลวง”

ณ หมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่ง มีชายคนหนึ่งชื่อนายทอง เป็นคนขยันหมั่นเพียรและมีน้ำใจชอบช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ เขามีม้าที่เขารักมากตัวหนึ่ง แม้ใครจะมาขอซื้อก็ไม่ขาย ไม่ว่าจะให้ราคาแพงเท่าใดก็ตาม เพราะม้านั้นมีรูปร่างสวยงาม และเขาได้ใช้ม้านั้นไปซื้อสินค้าจากชาวเขามาขายในหมู่บ้าน ชาวคราวเครื่องนายทองหวงม้าไม่ยอมขายให้ใคร ได้ล่องรู้ไปถึงกลุ่มชาย 3 คน ซึ่งมีอาชีพหลอกลวงผู้อื่น ชายกลุ่มนี้จึงคิดวางแผนที่จะซื้อม้าจากนายทองให้ได้โดยเสียเงินจำนวนเล็กน้อย โดยให้แต่ละคนไปอยู่ตามจุดที่นายทองจะขี่ม้าผ่านมา หากนายทองขี่มาถึงใครให้ติดต่อซื้อมาโดยบอกว่าเป็นลาทำเช่นนี้เหมือนกันทั้งสามคนแล้วแยกย้ายกันไปตามแผนการ เมื่อนายทองเดินมาถึงชายคนที่หนึ่ง เขายังไม่เชื่อกลับโกรธว่าชายคนที่ 1 เห็นม้าเป็นลา พอถึงชายคนที่ 2 นายทองเริ่มลังเลแต่ยังไม่ยอมขายม้า เมื่อมาถึงคนที่ 3 นายทองตัดสินใจขายม้าไปและเดินกลับเข้าหมู่บ้านเพื่อนบ้านถามถึงม้า เขาจึงเล่าให้เพื่อนบ้านฟัง เพื่อนบ้านบอกว่าเขาถูกชายคนนั้นหลอกซื้อม้าไปในราคาถูกเสียแล้ว นายทองเสียใจและอับอายมากที่เสียรู้คนเพราะตนเองมีจิตใจไม่มั่นคง เชื่อคนง่าย โดยไม่ได้ตรวจสอบหาเหตุผลให้รอบคอบเสียก่อน

กิจกรรมที่ 4.4 เสทคนใหม่

เวลา 60 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. ฝึกความเป็นอิสระต่อการเปิดเผยตนเองด้วยการกระทำ
2. สื่อความหมายกับผู้คนที่ทุกระดับอย่างตรงไปตรงมาและเหมาะสม
3. ปรับตัวให้เข้ากับชีวิต ติดตามสิ่งที่ต้องการและกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง
4. เคารพตนเองว่ามีความสามารถ ความสำคัญและความสำเร็จในลักษณะใดและ

ระดับใด

สื่อประกอบกิจกรรม

1. กรณีตัวอย่าง “เสทคนใหม่”
2. ใบงาน
3. กระดาษอัดสำเนา

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรแจกเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “เสทคนใหม่” ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมศึกษา
2. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมวิเคราะห์ประเด็นต่อไปนี้
 - 2.1 ประเด็นสำคัญในกรณีตัวอย่างคืออะไร
 - 2.2 ให้เสนอเรื่องราวในชีวิตจริงที่คล้ายคลึงที่ท่านเคยพบมาสนับสนุนเรื่องนี้
3. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมบันทึกผลการวิเคราะห์ของตนเองและเก็บไว้นำเสนอ

ในกลุ่ม

4. แบ่งสมาชิกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 5-7 คน และแจกใบงาน
5. ให้สมาชิกทุกคนทำงานตามใบงานโดยใช้เวลา 20 นาที และสรุปผลงานของกลุ่ม
6. เมื่อทำงานกลุ่มย่อยเสร็จแล้วให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเข้าร่วมกลุ่มใหญ่
7. ให้กลุ่มย่อยส่งตัวแทนเสนอผลงาน

8. วิทยากรให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม อภิปรายผล การสรุปผลของกลุ่มที่ว่า

8.1 กรณีตัวอย่างนี้ชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมอะไร

8.2 ตามเรื่องมีการฝึกพฤติกรรมดังกล่าวอย่างไร และได้ผลไหม

8.3 ท่านเป็น “เสท” ท่านจะยอมทำตามผู้ฝึกหรือไม่ และยอมตามหรือไม่ยอมตามเพราะอะไร

9. วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันสรุปผลการทำกิจกรรม

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

คุณลักษณะและพฤติกรรมของบุคคลสามารถฝึกและเปลี่ยนแปลงได้ การฝึกความเป็นอิสระ กล้าสื่อความหมายอย่างตรงไปตรงมา เคารพตนเองว่ามีความสามารถ ความสำคัญ และความสำเร็จ จะทำให้เปลี่ยนเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองหรือเป็นตัวของตัวเองได้

เอกสารประกอบกิจกรรมเสทคนใหม่

1. ใบงาน

ให้แต่ละกลุ่มดำเนินการดังนี้

1. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแต่ละคนเขียนประเด็นสำคัญของเรื่องที่ค้นพบจากกรณีตัวอย่าง โดยเขียนเป็นข้อ ๆ
2. ให้กลุ่มเลือกประเด็นที่สำคัญที่สุดที่กรณีตัวอย่างต้องการนำเสนอเพียงประเด็นเดียว
3. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเล่าเรื่องชีวิตจริงเป็นกรณีตัวอย่างสนับสนุนเท่าที่ทำได้
4. เขียนประเด็นสำคัญและตัวอย่างต่าง ๆ ลงบนแผ่นใส นำเสนอผลงานกลุ่ม ๆ ละไม่เกิน 5 นาที

2. กรณีตัวอย่าง “เสทคนใหม่”

เมื่อเสท เอลวิน วิศวกรอายุ 37 ปี และเคยหย่าร้างมาแล้วสองครั้งได้มาหาวิทยาเป็นครั้งแรก เขาพูดว่า “ช่วยด้วยครับ! ตอนนี้ผมกำลังติดต่อกับผู้หญิงคนหนึ่งที่ผมอยากจะแต่งงานด้วย แต่ผมก็กลัวว่าจะล้มเหลวอีก” เสทเป็นตัวอย่างอันดีของคนที่ไม่เป็นตัวของตัวเองเลย เขาเติบโตมาในครอบครัวที่ปกครองโดยผู้หญิง ซึ่งประกอบด้วยแม่ที่เข้มแข็ง พี่สาวน้องสาวอีกห้าคน และพ่อที่เงียบ ๆ และยอมจำนน ซึ่งไม่มีบทบาทอะไรในชีวิตของเสท เขาได้เรียนรู้ที่จะมีพฤติกรรมที่ยินยอมตามคนอื่นทุกอย่าง ตอนโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่เขาก็ไม่เคยเรียกร้องอะไรสำหรับตัวเองเลย ในที่ทำงาน เขายอมตามใจนายจ้างทุกอย่าง ไม่ว่านายจ้างใช้งานที่ไม่มีเหตุผลก็ตาม พออายุได้ 22 ปี เขาก็แต่งงานกับผู้หญิง “จัดจ้าน” คนหนึ่ง เสทเล่าให้ฟังว่า “หล่อนเคยเหน็บแนมผมทุกอย่าง ผมก็ได้แต่ยอมทนอยู่เรื่อย หลังจากแต่งงานได้สองปีหล่อนก็ออกจากบ้านไป” เมื่อเขาแต่งงานใหม่ ภรรยาหมายเลขสองของเขาก็เริ่มเอาเปรียบเขาอีกอย่างโหดร้าย หลังจากที่ทำงานสัปดาห์ละห้าสิบชั่วโมงและเอางานมาทำเป็นพิเศษที่บ้านอีก เสทก็ยังต้องทำความสะอาดพื้นบ้านและไปจ่ายตลาดอีก ทั้ง ๆ ที่ภรรยาของเขาไม่ได้ทำอะไรเลย ภรรยาเคยพูดว่า “ฉันพยายามที่จะปลูกให้มีแนวของชีวิตขึ้นมาบ้าง แต่ก็ทำไม่สำเร็จ ไม่ว่าจะทำอะไรคุณ คุณก็ไม่เคยโกรธและต่อสู้เลย”

คำตอบว่าสุดท้ายนี้เป็นความจริง เสทไม่เคยรู้จักแสดงความโกรธออกมาเลย เขาสร้างความกลัวการโกรธขึ้นมาซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมหลบเลี่ยง ความจำเป็นที่จะต้องหลีกเลี่ยงความโกรธของมืออยู่เป็นอย่างมากเสียจนกระทั่ง เขาไม่เคยยอมให้ตัวเองลองโกรธดูเลย เป็นผลให้เขาไม่ยอมให้ตัวเองรับรู้สถานการณ์ในเมื่อคนเอาตัวเปรียบหรือทำไม่ดีต่อเขา เนื่องจากว่าเขาไม่เคยสังเกตเห็นสถานการณ์เช่นนั้น เขาจึงไม่สามารถยับยั้งเป็นตัวของตัวเองได้ ใคร ๆ จึงคอยเอาเปรียบเขาอยู่เรื่อย และหมดความนับถือในตัวเขาไปหมด

หลังจากที่ได้พบเสทในห้องการฝึก แล้วจิตแพทย์ก็จะตัดสินใจที่จะทำการรักษาคนไข้เป็นกลุ่ม โดยตั้งจุดมุ่งหมายของการรักษาไว้ ดังนี้ 1) เพื่อสอนให้เขารู้จักแสดงความโกรธออกมา 2) เพื่อสอนให้เขารับรู้สถานการณ์ที่มีผู้เอาเปรียบหรือประพฤติไม่ดีต่อเขา และเพื่อให้ได้เรียนรู้ว่าเขาจะยับยั้งเพื่อตนเองได้อย่างไรในสถานการณ์เหล่านั้น ในระหว่างการฝึกฝนประจำสัปดาห์ เสทได้เล่นละครแสดงบทบาทของคนที่โกรธในสถานการณ์ที่แต่งขึ้นเอง และจากเหตุการณ์ในอดีต และปัจจุบันในชีวิตของเขาเองด้วย ในขณะที่เขาเรียนรู้จักความชำนาญในเรื่องนี้ ความกลัวความโกรธของเขาก็หมดสิ้นไป เขาจึงไม่จำเป็นต้องเก็บกดความรู้สึกโกรธเคืองของเขาอีกต่อไปเมื่อได้เรียนรู้ เขาก็นำเอาความสามารถที่จะยับยั้งเพื่อตนเองไปใช้ในชีวิตจริง ๆ ของเขา เขาลุกขึ้นยืนต่อต้านคนรักของเขา พี่น้องของเขาและนายจ้างของเขา

ในระหว่างนี้เสทได้แต่งงานใหม่และภายหลังเขาได้รายงานอย่างภาคภูมิใจว่า “เราทะเลาะกันอย่างรุนแรงและผมรู้สึกโกรธมาก” ต่อมาเขาก็เล่าให้ฟังว่า “การแต่งงานของผมคราวนี้ไม่เหมือนคราวก่อน ๆ ผมมีส่วนร่วมอยู่ในนั้นด้วย”

ในการฝึกครั้งสุดท้าย เสทได้นำเอาปัญหาเรื่องการยับยั้งมาสองเรื่องด้วยกัน เรื่องหนึ่งคือการยับยั้งต่อภรรยาของเขา และอีกเรื่องคือยับยั้งต่อนายจ้าง กลุ่มผู้ฝึกฝนต้องการจะแสดงบทแรก แต่เสทประกาศขึ้นด้วยเสียงที่หนักแน่นว่า “แต่ผมเป็นห่วงปัญหาเรื่องงานมากกว่าเรามาแสดงเรื่องนั้นกันเถอะ” เขากล่าวออกมาอย่างเป็นธรรมชาติและหนักแน่นเสียจนคนทั้งกลุ่มต้องยอมทำตาม เมื่อเสทรู้จักยับยั้งเพื่อตัวเองได้ดีแล้ว สมาชิกในกลุ่มก็เฝ้ายามกันไปครู่หนึ่ง แล้วก็ปรบมือกันกราวใหญ่

ในการรักษาตัวโดยการวิเคราะห์นั้น คนที่มีลักษณะอย่างเสทมักจะก้าวหน้าไปช้า การวิเคราะห์เน้นอย่างหนักในเรื่องความรู้สึก ถ้าคนไข้ไม่มีความรู้สึกที่จะให้ทำงานด้วยแล้ว ความก้าวหน้าก็จะเป็นไปด้วยช้า ผมรู้สึกว่าปัญหาก็คือ ต้องแก้ไขพฤติกรรมที่ขาดไปของเขา

และต้องสอนให้เขามีความรู้สึกไม่ใช่ด้วยการอธิบายด้วยวาจา แต่ด้วยการตั้งใจฝึกและด้วยการกระทำจริง ๆ เมื่อรู้จักยืนหยัดเพื่อตัวเองในเหตุการณ์เล็ก ๆ น้อย ๆ แล้ว เขาก็จะรู้สึกตัวเองเป็นคนที่เข้มแข็งขึ้น นี่ทำให้เสทรู้ตัวว่าเมื่อเขาไม่ยืนหยัดเพื่อตัวเขาเอง เขาจะรู้สึกว่างเปล่าและสิ้นหวัง นั่นคือ ความรู้สึกเปลี่ยนไปตามความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม

ภายในเวลาแปดเดือน ความสัมพันธ์ของเสทที่มีต่อผู้คน ความรู้สึกในอารมณ์และความคิดเกี่ยวกับตัวเองของเสทก็เปลี่ยนไป นับแต่นั้นมาเขาก็ได้เลื่อนตำแหน่งและได้เลื่อนเงินเดือนเพิ่ม และสามารถควบคุมดูแลคนอื่นได้ด้วย การแต่งงานครั้งที่สามของเขาดำเนินไปด้วยดี เสทยังต้องฝึกตัวเองอีกบ้าง แต่เขาก็กำลังเรียนรู้ที่จะใช้ความรู้ที่ได้มาในเหตุการณ์ของชีวิตจริงแทนที่จะใช้ในการรักษาตัวเท่านั้น

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 2 การเห็นคุณค่าในตนเอง

หัวข้อวิชาที่ 4 ความเชื่อมั่นในตนเอง

ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเอง

ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อตนเองภาคภูมิใจในตนเอง ยอมรับตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความพึงพอใจในความสามารถของตนเอง มีจิตใจมั่นคง หนักแน่นแน่วแน่ ไม่หวั่นไหวต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ และกระทำการต่าง ๆ ด้วยความมั่นใจ ให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและสังคมได้ดี และเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการกล้าแสดงออก เช่น กล้ากระทำ กล้าพูด กล้าถาม กล้าแสดงความคิดเห็นในทางที่ถูกที่ควร กล้าตัดสินใจไม่ลังเลใจ กล้าที่จะเผชิญความจริง ยอมรับความจริงของตน ชอบการต่อสู้ มีความอดทน มีความเป็นผู้นำ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น รักความยุติธรรม มีเหตุผลและมีผลและมีความรับผิดชอบ

ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง

ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีดังนี้

1. มีความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อตนเอง
2. มีความกล้าในการแสดงออก กล้าตัดสินใจ
3. มีความมั่นใจที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จได้ตามที่ต้องการ
4. เป้าหมายมองโลกในแง่ดี
5. สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้
6. มีความรับผิดชอบสูง
7. ปกป้องสิทธิของตนเองและเคารพสิทธิของคนอื่น
8. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
9. รักความยุติธรรม
10. ไม่เชื่อผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผล
11. มีความเป็นผู้นำ

12. ไม่วิตกกังวลมากเกินไป
13. มีความภาคภูมิใจในตนเอง
14. เข้าสังคมกับคนอื่นได้ดี
15. กล้าเผชิญความจริง

ความเป็นตัวของตัวเอง

ความเป็นตัวของตัวเอง หมายถึง การกล่าวยืนยันอย่างเข้มแข็ง มั่นใจ ชัดเจนหรือการยืนหยัดการเป็นตัวของตัวเอง คนที่มีความเป็นตัวของตัวเองอย่างแท้จริงต้องมีลักษณะ 4 อย่าง คือ

1. มีความรู้สึกเป็นอิสระในการที่จะเปิดเผยตัวเอง ซึ่งอาจจะกล่าวด้วยคำพูดหรือด้วยการกระทำว่า “นี่แหละคือฉัน นี่แหละสิ่งที่ฉันคิด ฉันรู้สึก และฉันต้องการ”
2. มีความสามารถในการสื่อความหมายกับผู้คนที่ทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นคนแปลกหน้า เพื่อนฝูง ครอบครัว ผู้ร่วมงาน ซึ่งในการสื่อความหมายนี้ จะเป็นอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา ชัดตรงและเหมาะสมเสมอ
3. มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับชีวิตอย่างแข็งขัน จะติดตามในสิ่งที่ตนต้องการ ตรงกันข้ามกับคนที่เฉื่อยชาที่เอาแต่รอให้อะไร ๆ เกิดขึ้นเอง คนที่เป็นตัวของตัวเองจะพยายามที่จะทำให้อะไร ๆ เกิดขึ้นมา
4. เป็นผู้ที่นับถือตัวเอง หรือกระทำในแบบที่ตัวเองเคารพนับถือ ถึงแม้ว่าเขาไม่สามารถเอาชนะได้เสมอไป จึงยอมรับความจำกัดของเขา อย่างไรก็ตามบุคคลจะพยายามต่อสู้ดิ้นรนเพื่อจะทดลองดู ไม่กลัวว่าจะชนะหรือแพ้หรือเสมอกัน บุคคลก็จะรักษาความนับถือตนเองของเขา

การสร้างเชื่อมั่นในตนเอง

ความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นลักษณะบุคลิกภาพอย่างหนึ่ง ที่ควรปลูกฝังให้เกิดและส่งเสริมให้พัฒนาอยู่เสมอ เพราะคนเชื่อมั่นในตนเองจะมีบุคลิกภาพดี มองโลกในแง่ดีและมีความรู้สึกปลอดภัย กล้าแสดงออกในทางที่ถูกที่ควร มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของตน และสามารถประสบความสำเร็จในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งวิธีการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง มีดังนี้

1. ศึกษาหาความรู้อย่างไม่ลดละ การศึกษาเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ เป็นพลังอันยิ่งใหญ่ของมนุษย์ คนที่รักความก้าวหน้าจะต้องเป็นนักศึกษา นักค้นคว้า คนที่ยิ่งฉลาดมาก ยิ่งเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมาก คนที่ไม่ยอมศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอก็ไม่มีทางที่จะก้าวหน้าไปได้ไกล อนาคตก็จะไม่แจ่มใส การศึกษาอาจปฏิบัติได้ดังนี้คือ อ่านให้มาก ฟังให้มาก บันทึกให้มากและคิดให้มาก

2. สร้างความสามารถในตนเอง โดยพยายามพิจารณาตนเองว่า เราขาดความรู้ ความสามารถด้านอะไรอยู่ ก็ควรที่จะศึกษาหาความรู้ ฝึกฝนให้รู้และเชี่ยวชาญยิ่งขึ้น เมื่อเรายิ่งเรียนรู้มาก มีความสามารถและเชี่ยวชาญ ก็จะมีคนนิยมเชื่อถือ หรืออาจมาขอคำแนะนำ ขอคำปรึกษามากขึ้น ความรู้สึกภูมิใจตัวเองก็จะเกิดขึ้น และสิ่งนี้แหละคือพื้นฐานของความเชื่อมั่นในตนเอง

3. จงกล้าเป็นตัวของตัวเอง กล้าคิด กล้าพูด และกล้ากระทำ ในสิ่งเหมาะสมและได้ไตร่ตรองแล้วว่า เป็นเรื่องที่เหมาะสมจะกระทำได้ ตามความสามารถของตนเอง การกล้าในสิ่งที่ควรกล้า จะทำให้เรามีบุคลิกภาพที่น่าชม ในทางตรงข้าม การเขินอายไม่ช่วยทำให้เรามีบุคลิกภาพที่ดีขึ้นเลย

4. สะสมความสำเร็จ ผลความสำเร็จของงานที่เราสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ หรือคำยกย่องชมเชยจากผู้อื่น จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากยิ่งขึ้น ในทางตรงข้ามงานที่เราทำไม่ค่อยสำเร็จ ความผิดพลาดต่าง ๆ ตลอดจนคำตำหนิติเตียนจากผู้อื่น จะเป็นสิ่งที่ทำให้ความเชื่อมั่นในตนเองลดลงได้เช่นกัน บางครั้งคำติชมเชื่อถือไม่ได้นัก ถ้าคนอื่นมีความลำเอียง จึงควรใช้วิจารณ์ญาณเลือกคำชมที่เป็นประโยชน์และสมเหตุสมผลไว้เป็นรากฐานสร้างความเชื่อมั่นต่อไป

5. จงเห็นคุณค่าของสิ่งดีที่ตนมีอยู่ ไม่ใช่เฉพาะสิ่งที่เป็นปัญหาเท่านั้นที่คนเรามีอยู่ สิ่งที่ดีหรือความสามารถพิเศษของแต่ละคนนั้นก็ย่อมมีเช่นกัน เราควรมองเห็นคุณค่าของตนเอง เพราะเราเป็นผู้เดียวที่เห็นความสามารถและความเจริญเติบโตของตัวเราเองมาตลอด ใช้สิ่งดีที่เรามีอยู่ให้เป็นประโยชน์ ศึกษาหาทางปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป เพื่อจะได้สร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้สูงขึ้น

6. ไม่แ่แสต่ออดีตที่ผิดพลาด เพราะคนเราย่อมที่จะทำผิดพลาดกันได้เสมอ แต่ผิดพลาดแล้วแก้ไข ไม่ฝังใจหมกมุ่นอยู่กับความล้มเหลวที่เกิดขึ้น พยายามเริ่มต้นใหม่ด้วยความตั้งใจ ก็จะเป็นแนวทางสู่ความสำเร็จ ซึ่งหลายคนมักจมอยู่กับอดีตที่ผิดพลาด ทำให้ขาดความเชื่อมั่น

ในตนเอง ไม่กล้าที่จะทำสิ่งใดเพราะกลัวจะผิดพลาดเหมือนที่ผ่านมา เราต้องไม่นำเอาอดีตมาเป็นเครื่องตัดสินปัจจุบัน

7. ต้องฝึกให้ความคิดเป็นของตัวเอง ไม่ตกเป็นทาสความคิดของผู้อื่น นั่นคือจะต้องมีเหตุผล ไม่คล้อยตามผู้อื่นโดยปราศจากการไตร่ตรอง จะเชื่ออะไรต้องพิจารณาอย่างรอบคอบเสียก่อน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะไม่ให้เชื่ออะไรเลย คนที่ความเชื่อมั่นในตนเองจะเชื่ออะไรต้องมีเหตุผล ได้คิดพิจารณาไตร่ตรองแล้วเป็นอย่างดี ไม่เป็นคนหุบเขาเชื่ออะไรได้โดยง่าย แต่ก็ไม่ใช่คนที่เชื่อตนเองโดยตลอดไม่ยอมเชื่อคนอื่นเลย เพราะนั่นคือ คนที่หลงตัวเองไม่ใช่คนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง

หน่วยที่ 2 การเห็นคุณค่าในตนเอง

หัวข้อวิชาที่ 5 การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

เวลา 2 ชั่วโมง 30 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. อธิบายแนวทางพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้
2. นำเทคนิคความคิดสร้างสรรค์มาใช้ในการทำงาน
3. อธิบายแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการแก้ปัญหาได้
4. ชี้บ่งกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้
5. รู้จักใช้องค์ประกอบและวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. ความหมาย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการแก้ปัญหา
2. การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติกิจกรรมที่ 5.1 ประสมคำ กิจกรรมที่ 5.2 ประโยชน์ของสิ่งของ และกิจกรรมที่ 5.3 นานาทัศนะ

2. วิทยากรและสมาชิกกลุ่มร่วมกันสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรม

สื่อประกอบกิจกรรม

1. เอกสารประกอบกิจกรรม
2. อุปกรณ์ในแต่ละกิจกรรม
3. เครื่องฉายข้ามศีรษะ
4. แผ่นโปสเตอร์พร้อมอุปกรณ์

การประเมินผล

1. สัมภาษณ์วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรม
2. ผลจากคำตอบที่ได้จากการทำงานกลุ่ม
3. สังเกตการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
4. การอภิปรายและแสดงความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
5. การนำเสนอผลงานของกลุ่ม

กิจกรรมที่ 5.1 ประสมคำ

เวลา 45 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. สร้างคำที่มีความหมายใหม่ให้ได้จำนวนมากที่สุด
2. กล้าคิดและแสดงออกอย่างคล่องแคล่วว่องไว
3. ทำกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สื่อประกอบกิจกรรม

1. บัตรคำ 5 ใบ ได้แก่ แม่ คน พระ ลม ช่าง
2. กระดาษอัดสำเนา
3. นาฬิกาจับเวลา

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. แบ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5 คน แจกกระดาษอัดสำเนาให้กลุ่มละ 5 แผ่น และเขียนชื่อกลุ่มบนกระดาษทุกแผ่น
2. วิทยากรกล่าวถึงคำต่าง ๆ ที่นำมาต่อท้ายหรือประสมให้ได้คำใหม่ โดยยกตัวอย่างประกอบ
3. วิทยากรบอกว่ามีบัตรคำอยู่ 5 ใบ เมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมแต่ละกลุ่มเห็นคำใดให้ช่วยกันคิดหาคำมาต่อ ให้เป็นคำใหม่ ให้ได้มากที่สุด แล้วเขียนคำตอบลงในกระดาษเปล่าที่แจกให้ ให้เวลาคิดและเขียนตอบ 3 นาที เมื่อหมดเวลาให้ส่งกระดาษคำตอบที่วิทยากร
4. ให้ตัวแทนกลุ่มอ่านคำตอบของกลุ่ม วิทยากรให้คะแนนโดยมีเกณฑ์ว่า สร้างคำได้ 1 คำ ให้หนึ่งคะแนน
5. เมื่อจบการอ่านคำของทุกกลุ่ม วิทยากรสรุปผลคะแนนกลุ่มผู้ชนะ
6. วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันสรุปข้อคิดจากกิจกรรม

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

บุคคลมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถสร้างสิ่งใหม่โดยอาศัยประสบการณ์ กล้าแสดงออกและคิดได้อย่างคล่องแคล่วและว่องไว

กิจกรรมที่ 5.2 ประโยชน์ของสิ่งของ

เวลา 45 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. บอกประโยชน์ของสิ่งของที่กำหนดให้ได้อย่างหลากหลายแง่มุม
2. แสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล
3. ทำกิจกรรมได้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

สื่อประกอบกิจกรรม

1. บัตรคำ 4 ใบ ได้แก่ กระดาษหนังสือพิมพ์ ใบตอง กะลามะพร้าวและยางรถยนต์
2. กระดาษอัดสำเนา
3. นาฬิกาจับเวลา

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. แบ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 7 คน แจกกระดาษอัดสำเนา กลุ่มละ 4 แผ่น และเขียนชื่อกลุ่มลงบนกระดาษทุกแผ่น
2. วิทยากรกล่าวถึงสิ่งของหรือวัสดุที่ใช้แล้วว่าสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง โดยยกตัวอย่างประกอบ
3. วิทยากรอธิบายกิจกรรมว่ามี บัตรคำอยู่ 4 ใบ แต่ละใบจะเป็นคำหรือกลุ่มคำเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ในการทำกิจกรรมวิทยากรจะชูบัตรคำให้ดูครั้งละ 1 ใบ เมื่อสมาชิกผู้เข้าอบรมแต่ละกลุ่มเห็นคำหรือกลุ่มคำใด ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันหาคำตอบว่า “สิ่งนั้นนำไปใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง” แล้วเขียนคำตอบลงบนกระดาษที่แจกให้ โดยให้เวลาบัตรคำตอบละ 3 นาที หมดเวลาส่งคำตอบที่วิทยากร
4. วิทยากรแจ้งเกณฑ์การให้คะแนน 1 คะแนนต่อ 1 คำตอบ เมื่อสมาชิกกลุ่มทราบแล้ว ให้เริ่มทำกิจกรรมโดยจับเวลา
5. ให้ตัวแทนกลุ่มอ่านคำตอบของกลุ่ม ถ้าถูกต้องวิทยากรให้คะแนนรวมคะแนนหากกลุ่มชนะ
6. วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมช่วยกันสรุปข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

บุคคลที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นบุคคลที่มีความคิดแปลกใหม่ คิดยืดหยุ่น
พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงวิธีเก่ามาสู่แนวใหม่แบบหลายแง่หลายมุม

กิจกรรมที่ 5.3 นานาทัศนะ

เวลา 1 ชั่วโมง

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. ปฏิบัติการแก้ปัญหาด้วยการระดมสมอง
2. พัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา
3. ทำกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สื่อประกอบกิจกรรม

1. กระดาษอัดสำเนา
2. ดินสอ
3. นาฬิกาจับเวลา

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรแบ่งกลุ่มโดยให้แต่ละกลุ่มมีสมาชิกกลุ่มละ 7 คน แล้วให้แต่ละกลุ่มเลือกสมาชิกคนหนึ่งเป็นเลขานุการ
2. วิทยากรให้สมาชิกนั่งเป็นวงแล้วแจกกระดาษและดินสอให้แต่ละกลุ่มเพื่อให้เลขานุการ จดความคิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากบุคคลในกลุ่ม
3. วิทยากรแจ้งให้สมาชิกของกลุ่มทราบกติกาต่อไปนี้
 - 3.1 จะไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ในระหว่างมีการแสดงความคิด
 - 3.2 มีความคิดอะไรก็ตามถือว่าสนับสนุนการแสดงออก
 - 3.3 ยิ่งได้ความคิดมากเท่าไรยิ่งดี
4. วิทยากรบอกให้สมาชิกจินตนาการว่า ถูกคลื่นซัดไปอยู่บนเกาะแห่งแล้งคนเดียว ทั้งเนื้อทั้งตัวไม่มีอะไรเหลือ นอกจากเข็มขัดหนังเส้นเดียว เข็มขัดจะทำอะไรได้บ้าง ให้เวลาออกความคิด 15 นาที
5. เมื่อหมดเวลาแล้ว วิทยากรให้สมาชิกอยู่ในความสงบไม่วิจารณ์ และแนะนำให้สมาชิกประเมินความคิดต่าง ๆ

6. ให้สมาชิกรวมกลุ่มใหญ่ แล้วให้เลขานุการกลุ่มแต่ละกลุ่ม รายงานความคิดที่ดีที่สุดที่ได้เลือกไว้ และให้สมาชิกพิจารณาความคิดสองความคิดหรือมากกว่าอาจรวมกันเข้าได้
อย่างไร

7. วิทยากรเขียนแนวความคิดในกระดานไวท์บอร์ด แล้วให้สมาชิกจัดเรียงลำดับ
ความเด่นในแง่สามารถนำไปปฏิบัติได้

8. วิทยากรและสมาชิกผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันสรุปข้อคิดจากการทำกิจกรรมนี้

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

การระดมสมองเป็นเทคนิคในการใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา ซึ่งเป็น
การเปิดใจกว้าง ปล่อยให้ความคิดหรือจินตนาการ ในการหาทางเลือกที่จะแก้ปัญหาได้อย่าง
สร้างสรรค์

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 2 การเห็นคุณค่าในตนเอง
หัวข้อวิชาที่ 5 การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

ความหมายของการแก้ปัญหา

การแก้ปัญหา หมายถึง พฤติกรรมการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนต้องอาศัย ความรู้ ความคิด ประสบการณ์เดิม และกฎ มาใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งการแก้ปัญหาและการคิด จึงมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก

การแก้ปัญหามีแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ความหมายจึงขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้นตอบสนองหรือตัดสินใจอย่างไร เป็นเทคนิคของแต่ละบุคคล ซึ่งในการแก้ปัญหามีข้อสำคัญ 3 ข้อ คือ

1. ทักษะและประสบการณ์เดิมซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักแก้ปัญหา
2. การใช้เทคนิคในการแก้ปัญหาย่อมแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ อายุ และความรู้
3. การฝึกหัดและฝึกฝน ช่วยเพิ่มทักษะในการแก้ปัญหา

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการแก้ปัญหา

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ เนื่องจากการแก้ปัญหาและการคิด ซึ่งต้องอาศัยสติปัญญานั้นมีความสัมพันธ์กัน จึงขอกล่าวถึงทฤษฎีของเพียเจต์เกี่ยวกับพัฒนาการทางสติปัญญา เริ่มด้วยความเชื่อที่ว่า การเคลื่อนไหวทางร่างกายเป็นรากฐาน การปฏิบัติการของสมอง พัฒนาการทางสติปัญญาเป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ที่เด็กมีต่อสิ่งแวดล้อม เพียเจต์เชื่อว่า การศึกษากระบวนการคิดของเด็กจะเป็นแนวช่วยให้เข้าใจกระบวนการคิดของเด็กว่าแตกต่างจากผู้ใหญ่ช่วยให้เขา รู้จักเฝ้าดูเข้าใจเด็กและสามารถให้อภัยเด็กมากขึ้น เพียเจต์ศึกษาเกี่ยวกับความคิดว่ามีอยู่ 6 ขั้น พัฒนาการของความคิดเริ่มจากขั้นต่ำไปสู่ขั้นสูงตามลำดับและเชื่อว่าความคิดมี 2 ด้านที่สัมพันธ์กัน คือ โครงสร้าง และหน้าที่ เขากล่าวว่า คนเราต้องปรับตัวทางด้านความคิดโดยอาศัยกระบวนการพื้นฐาน 2 แบบ ซึ่งทำงานต่อเนื่องกันและสนับสนุนกันโดยมีอาจจะขาดจากกันได้ ในการพัฒนาความคิดไปสู่ขั้นที่สูงขึ้น ต้องอาศัยกระบวนการทั้งสองคือ การรับและการปรับเข้าสู่โครงสร้างทางความคิดและการปรับ

ขยายโครงสร้างทางความคิดเพื่อรับสิ่งเร้าใหม่ โครงสร้างและพัฒนาการทางความคิดในแต่ละชั้นแตกต่างกัน เมื่อถึงวุฒิภาวะและมีสภาพแวดล้อมช่วยกระตุ้นจะช่วยให้เด็กได้ปรับความรู้ใหม่เพื่อนำไปสู่ขั้นที่สูงขึ้น การแก้ปัญหาเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งช่วยกระตุ้นให้เด็กคิด เด็กที่อยู่ในช่วงอายุ 11 ขวบขึ้นไปหรืออยู่ในช่วงวัยรุ่น ขั้นนี้จะเป็นขั้นสุดท้ายของการพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก ความคิดความเข้าใจของเด็กในขั้นนี้จะเป็นขั้นที่สมบูรณ์ที่สุด คือเด็กสามารถจะคิดได้แม้สิ่งนั้นไม่ปรากฏให้เด็กเห็น สามารถตั้งสมมุติฐานและพิสูจน์ได้ สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้โดยมีการคิดก่อนแก้ สามารถเข้าใจสูตรหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ได้ดี พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กวัยนี้ จะเจริญเต็มที่ แต่อาจมีการตัดสินใจแก้ปัญหาต่างจากผู้ใหญ่อยู่บ้าง เพราะมีประสบการณ์น้อยกว่า

การแก้ปัญหาที่อาจใช้เป็นแบบปลายปิดหรือปลายเปิดซึ่งเรียกว่าการแก้ปัญหาแบบสร้างสรรค์ ปัญหาปลายเปิดเป็นปัญหาที่ควรนำมาใช้ในกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง เพราะเปิดโอกาสให้เด็กคิดอย่างอิสระและไม่มีคำตอบถูกผิดตายตัว ทำให้ผู้ตอบมีความมั่นใจในการแก้ปัญหาและพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

การแก้ปัญหาปลายเปิดหรือปัญหาแบบสร้างสรรค์เป็นการแก้ปัญหาเชิงสังคมซึ่งพบในชีวิตประจำวัน การแก้ปัญหามีส่วนเกี่ยวข้องกับอารมณ์ สติปัญญาและพฤติกรรมเป็นสำคัญ อารมณ์จะเป็นสิ่งบอกเหตุว่าปัญหาเกิดขึ้นแล้ว และต้องได้รับการแก้ไข บุคคลจะต้องใช้สติปัญญาในการจับประเด็นปัญหาให้ถูกต้องและคิดกลวิธีที่เป็นไปได้ในการแก้ปัญหา หลังจากนั้นจึงวางแผนเลือกใช้วิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา หายที่สุดใช้ทักษะด้านการปฏิบัติเพื่อช่วยให้ทุกขั้นตอนสำเร็จเรียบร้อย ถึงแม้กระบวนการนี้จะซับซ้อนแต่สามารถนำมาสอนได้ โดยแยกกระบวนการนี้ออกเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ยอมรับและรับรู้ลักษณะของปัญหา โดยการทำปัญหาให้ชัดเจน ปัญหาหนึ่ง ๆ มีหลายแง่หลายมุมและมียุทธศาสตร์ประกอบเกี่ยวข้องมากมาย ซึ่งบางครั้งปัญหาได้รับการแก้แต่เพียงผิวเผิน เพราะขาดการตระหนักถึงรากเหง้าของปัญหาที่อยู่ลึกลงไป

2. แยกแยะปัญหาและตั้งเป้าหมาย เป็นการคิดหาทางเลือกในการแก้ปัญหา ซึ่งทางเลือกในการแก้ปัญหาก็อาจได้มาหลายวิธี การระดมความคิด เป็นเทคนิคที่มีประโยชน์สำหรับขั้นตอนนี้หลักการบางประการของการระดมความคิดมีดังนี้

2.1 จัดประเด็นความคิดให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

2.2 ชลหรือระงับการวิพากษ์วิจารณ์ การประเมินความคิดหรือการเสนอแนะ จนกว่าความคิดทั้งหมดได้จัดไว้แล้ว

2.3 แนวคิดที่ก้าวกระโดดไปข้างหน้า หรือความคิดที่ย้อนหลัง ต้องสนับสนุน เพราะความคิดประเภทนี้อาจจะชี้แนะความคิดอื่น ๆ ให้แก่บางคนได้

2.4 หลังจากจกรายการแนวคิดไว้ทั้งหมดแล้ว จงพิจารณาเชื่อมโยง หรือ ปรับปรุงการใช้ถ้อยคำใหม่ เพื่อความคิดเหล่านั้นจะได้เป็นตัวแทนความคิดที่มีประโยชน์มากที่สุด

2.5 จงแยกแยะความคิดเหล่านั้นว่าความคิดไหนไม่น่าจะมีประโยชน์ ความคิดไหนไม่น่าจะปฏิบัติได้หรือไม่น่าจะเป็นได้ ความคิดไหนธรรมดาไม่น่าสนใจ

2.6 จากบัญชีความคิดที่ยังเหลืออยู่ จงพิจารณาว่าทางเลือกไหนจะแก้ปัญหาได้ดีที่สุด

3. พิจารณาผลที่จะเกิดขึ้นตามมา เป็นการคาดการณ์ถึงผลที่จะได้รับ ถ้าเทคนิคการระดมความคิดทำได้อย่างดีในขั้นที่แล้ว ขั้นตอนนี้จะเป็นการพิจารณาถึงผลที่จะได้รับ โดยดูว่าผลที่ได้รับของแต่ละทางเลือกคืออะไร ช่วยให้สถานการณ์ดีขึ้นหรือไม่ ตั้งใจที่จะตอรองอะไร ตัดวิธีการแก้ปัญหาที่ไม่สามารถปฏิบัติได้ออกไป คงไว้แต่วิธีการแก้ปัญหาที่ดูจะเป็นเหตุเป็นผลมากที่สุด

4. วางแผนดำเนินการและตรวจสอบผล เตรียมพร้อมสำหรับผลที่จะเกิดขึ้น แนวทางแก้ปัญหาที่เราเลือกอาจให้ผลไม่เป็นไปตามที่เราคาดหวัง หากต้องเผชิญกับสถานการณ์เช่นนั้นจริง เราต้องพิจารณาว่าเป็นเพราะเหตุใด ทบทวนปัญหาใหม่และทำตลอดทุกขั้นตอนอีกครั้ง

ในการแก้ปัญหาแต่ละครั้งจะสำเร็จหรือได้ผลดีขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่อไปนี้

1. ระดับความสามารถของเขาวินิจฉัย ผู้มีระดับเขาวินิจฉัยสูง ย่อมสามารถแก้ปัญหาได้ดีกว่าผู้มีระดับเขาวินิจฉัยต่ำ

2. การเรียนรู้ การแก้ปัญหาได้สำเร็จและรวดเร็วเกิดจากการที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างแท้จริง สามารถจับหลักการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้อย่างถ่องแท้ เมื่อประสบปัญหาที่คล้ายคลึงกัน จะแก้ปัญหาได้รวดเร็วและถูกต้อง

การแก้ปัญหาแบบสร้างสรรค์ที่กล่าวมา ควรนำมาใช้ในการสร้างเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง

หน่วยที่ 3 ลักษณะประชาธิปไตย

เวลา 14 ชั่วโมง

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. ได้รับความหมายและตระหนักถึงหลักการของประชาธิปไตยโดยทั่วไปได้
2. ตระหนัก ยอมรับ และปฏิบัติตามลักษณะประชาธิปไตยวิถีชีวิตได้อย่างครบถ้วน

และเหมาะสม

3. มีและปฏิบัติตามวินัยในตนเองและวินัยในสังคมประชาธิปไตยวิถีชีวิตอย่างเคร่งครัด

4. ตระหนัก ยอมรับ . และปฏิบัติตามสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคในสังคมประชาธิปไตย

5. ยอมรับและปฏิบัติตามความรับผิดชอบของตนที่มีต่อสังคม ครอบครัว สถาบันการศึกษาและชุมชนประชาธิปไตย

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประชาธิปไตย
2. ลักษณะประชาธิปไตยวิถีชีวิต
3. วินัยในตนเองและวินัยในสังคมประชาธิปไตยวิถีชีวิต
4. สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคในสังคมประชาธิปไตย
5. ความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนที่มีต่อสังคมในระบอบประชาธิปไตย

วิธีการฝึกอบรม

1. กรณีตัวอย่าง
2. เกม
3. บทบาทสมมุติ
4. ละคร
5. สถานการณ์จำลอง
6. อภิปรายกลุ่ม

สื่อและอุปกรณ์

1. เอกสารประกอบการฝึกอบรมและกิจกรรม
2. เครื่องฉายข้ามศีรษะ
3. วีดีทัศน์
4. อุปกรณ์ในแต่ละกิจกรรม
5. ใบงานและกรณีตัวอย่างบางกิจกรรม
6. แบบสังเกตการณ์ในแต่ละกิจกรรม
7. แบบทดสอบและแบบวัดผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับลักษณะประชาธิปไตย

การประเมินผล

ประเมินผลการฝึกอบรมจากแบบทดสอบและแบบวัดความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม
ความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจเกี่ยวกับลักษณะประชาธิปไตย

หน่วยที่ 3 ลักษณะประชาธิปไตย

หัวข้อวิชาที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประชาธิปไตย

เวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. บอกความหมายของประชาธิปไตยได้
2. อธิบายความหมายของประชาธิปไตยวิถีชีวิตได้
3. จำแนกหลักการของประชาธิปไตยได้

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. ความหมายของประชาธิปไตย
2. ความหมายของประชาธิปไตยวิถีชีวิต
3. หลักการประชาธิปไตย

กิจกรรมและวิธีดำเนินการกิจกรรม

1. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติกิจกรรมที่ 1.1 กรณีตัวอย่าง เรื่อง “อุดมการณ์ของเสรี”
2. วิทยากรและสมาชิกร่วมกันสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรม

สื่อประกอบกิจกรรม

1. เอกสารประกอบกิจกรรม
2. เครื่องฉายข้ามศีรษะ
3. แผ่นโปสเตอร์พร้อมอุปกรณ์
4. กรณีตัวอย่าง
5. ใบงาน

การประเมินผล

1. รายงานผลจากการศึกษากรณีตัวอย่างและกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม
2. สังเกตการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม
3. ผลการอภิปรายและการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
4. การนำเสนอผลงานกลุ่ม

กิจกรรมที่ 1.1 กรณีตัวอย่าง

เวลา 90 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. บอกความหมายของประชาธิปไตยได้
2. อธิบายความหมายของประชาธิปไตยวิถีชีวิตได้
3. จำแนกหลักการประชาธิปไตยได้
4. ยึดตัวแบบนักประชาธิปไตยรายกรณีเป็นแบบอย่าง

สื่อประกอบกิจกรรม

1. กรณีตัวอย่าง 1 เรื่อง
2. แผ่นโป่งใสพร้อมอุปกรณ์
3. เครื่องฉายข้ามศีรษะ
4. ใบงาน
5. กระดาษอัดสำเนา

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. แบ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5-7 คน ให้นั่งเป็นวงกลมและแจกกรณีตัวอย่าง

2. ให้สมาชิกผู้เข้ารับการฝึกอบรมอ่านกรณีตัวอย่างแล้ววิเคราะห์ในสองประเด็น คือ

2.1 ประเด็นสำคัญที่น่าเสนอเป็นเรื่องอะไร หมายความว่าอย่างไร มีอะไรเป็นหลักการสำคัญ

2.2 ให้สมาชิกกลุ่มเสนอเรื่องราวในชีวิตจริงของตนหรือผู้ที่ตนรู้จักหรือรับรู้อย่างน่าสนับสนุนประเด็นสำคัญด้วย

3. วิทยากรให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมบันทึกผลการวิเคราะห์ของตนเองไว้และแจกใบงาน

4. ให้สมาชิกทุกกลุ่มทำงานตามใบงานโดยใช้เวลา 20 นาที

5. เมื่อสมาชิกกลุ่มทำงานเสร็จแล้วให้กลุ่มส่งตัวแทนเสนองานกลุ่ม

6. วิทยากรให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมรวมเป็นกลุ่มใหญ่

7. วิทยากรนำผู้เข้ารับการฝึกอบรมอภิปรายผลการวิเคราะห์ของกลุ่มที่นำเสนอกลุ่มใหญ่ในประเด็นที่ว่า

7.1 กรณีตัวอย่างนี้แสดงถึงแนวคิดหลักของเสรีลักษณะใด อย่างไร

7.2 กรณีตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นแบบอย่างนักประชาธิปไตยในฐานะอะไร
อย่างไร

7.3 กรณีตัวอย่างนี้มีประโยชน์ในวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักศึกษาอย่างไร

7.4 ท่านได้หลักการอะไรจากกรณีตัวอย่างเรื่องนี้และหลักการตรงกับท่าน
หรือไม่

8. วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันสรุปข้อคิดจากการปฏิบัติกิจกรรม

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

ประชาธิปไตยมีความหมายใน 3 สถานะคือ 1) ลักษณะในระบบการเมืองการปกครอง โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง 2) ลักษณะที่เป็นอุดมคติหรืออุดมการณ์ ประชาชนมีความรู้สึกศรัทธาและยอมรับคุณค่าแห่งอิสระภาพและเสรีภาพของมนุษย์ และ 3) ลักษณะที่เป็นบุคลิกภาพ หรือวิถีชีวิตของบุคคลในการปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตยในชีวิตประจำวัน และยึดหลักการประชาธิปไตย 3 ประการคือ หลักเสรีภาพ หลักความเสมอภาค และหลักภราดรภาพ

เอกสารประกอบกิจกรรมกรณีตัวอย่าง

1. ใบบงาน

ให้แต่ละกลุ่มดำเนินการดังนี้

1. ให้ทุกคนเขียนประเด็นสำคัญที่ค้นพบในกรณีตัวอย่างด้วยการวิเคราะห์จากกระตาดษอัดสำเนาที่แจกให้ คนละประเด็นหรือมากกว่า
2. ให้ช่วยกันเลือกประเด็นที่คิดว่าสำคัญที่สุดที่ผู้เขียนกรณีตัวอย่างต้องการนำเสนอเพียงประเด็นเดียว
3. ให้ทุกคนในกลุ่มเล่าเรื่องชีวิตจริงของตนเองหรือผู้ที่ตนรู้จักสนับสนุนประเด็นสำคัญเป็นตัวอย่าง
4. ให้เขียนประเด็นสำคัญและตัวอย่างลงแผ่นใส เตรียมตัวแทนของกลุ่มเสนอผลงานกลุ่มละไม่เกิน 5 นาที

2. กรณีตัวอย่าง เรื่อง “อุดมการณ์ของเสรี”

อุดมการณ์ของเสรี

เสรีเป็นนักศึกษาคณะครูของวิทยาลัยครูแห่งหนึ่งที่มีผลการเรียนดี เข้าร่วมกิจกรรมของสถาบันไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม กิจกรรมกีฬา กิจกรรมเพื่อพัฒนาปัญญาของชุมชน และชมรมต่าง ๆ ทำให้เสรีเป็นที่นิยมชมชอบของทั้งนักศึกษารุ่นพี่และรุ่นน้อง นอกจากสนใจการเรียน กิจกรรมเพื่อเสริมหลักสูตรแล้ว เสริยังสนใจสภาพทางสังคมโดยเฉพาะระบบการปกครองนักเรียนนักศึกษาของสถาบัน ระบบการปกครองประเทศของรัฐบาลในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งลักษณะวิถีชีวิตของบุคคลที่ดำเนินชีวิตในการอยู่ร่วมกันลักษณะต่าง ๆ ว่าปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพทั้งกายวาจาใจ ไม่ก้าวล่วงสิทธิของผู้อื่น มีวินัยในตนเอง เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม ร่วมรับผิดชอบและทำประโยชน์เพื่อนำความผาสุกของส่วนรวม ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา ใช้สิทธิของตนอย่างสมบูรณ์ภายในขอบเขตของกฎหมายและกติกาสังคม รวมทั้งวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลเป็นสิ่งที่เสรีตระหนักและนิยมชมชอบเป็นอย่างยิ่ง และที่สำคัญเสรียึดเป็นแนวปฏิบัติมาโดยตลอด แต่ก็ต้องขัดแย้งกับบุคคลบางคนบางกลุ่มที่ไม่เห็นด้วย ไม่ว่าจะเป็นเพื่อน ญาติและหรืออาจารย์บางคน ทำให้เสรีคิดอยู่เสมอว่า เมื่อมีโอกาสเปลี่ยนแปลงแนวคิดของบุคคลเหล่านั้นได้เขาก็จะทำ และแล้วเขาก็พบโอกาส เขาสมัครเข้าชิงตำแหน่งนายกองค์การนักศึกษา และได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงท่วมท้น เสรีประชุมจัดทีมงาน โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาที่มีแนวคิดและอุดมการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน นิยมความเป็นอิสระของบุคคลตามกรอบของกฎหมาย ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น คำนึงถึงความเสมอภาคหรือความยุติธรรม ศักดิ์ศรีและสิทธิที่เท่าเทียมกัน รวมทั้งเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รักกันช่วยเหลือกันเหมือนพี่น้อง ซึ่งเสรีเคารพรักแนวคิดและอุดมการณ์ซึ่งเสรีและคณะปฏิบัติหน้าที่ในองค์การนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงเมื่อพิจารณาในผลการปฏิบัติหน้าที่ของตนที่มีต่อสังคม แต่เขาและคณะต้องต่อสู้กับแนวคิด ระบบ ระเบียบของสังคมขณะนั้นซึ่งไม่ปล่อยให้เกิดสิทธิและเสรีภาพและความเสมอภาคมากนัก ด้วยอุดมการณ์และความพยายามอดทน ปรับเปลี่ยนให้เกิดเสรีภาพตามแนวอุดมการณ์ของเสรีและอาจารย์ที่ปรึกษาอย่างค่อยเป็นค่อยไป ทำให้เสรีและคณะดำเนินงานไปได้โดยใช้หลักเคารพผู้อื่น มีเหตุผลและคำนึงถึงความสามารถดีเป็นหลักในการดำเนินงาน

ขณะที่เสรีเป็นนายกองค์การนักศึกษาในช่วงนั้นมีการเรียกร้องประชาธิปไตยครั้งใหญ่ สาเหตุเนื่องมาจากรัฐบาลขณะนั้นปกครองประเทศในระบอบเผด็จการ เสรีเป็นนายก

องค์การนักศึกษาวิทยาลัยครูได้รับแจ้ง และถูกเชิญเข้าร่วมกระบวนการประชาธิปไตย โดยมีเงื่อนไขให้พาเพื่อนนักศึกษาไปชุมนุมให้มากที่สุด เสรีได้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาองค์การนักศึกษา รวมทั้งอาจารย์อื่นที่เสรีปรึกษาได้ อาจารย์บางคนเห็นด้วยกับการไปร่วมชุมนุม แต่บางคนก็ไม่เห็นด้วย ทำให้เสรีต้องหาเหตุผลโดยวิเคราะห์สภาพสังคม การเมืองการปกครองที่ผ่านมา บุคคลบางกลุ่มไม่รับผิดชอบต่อสังคม ไม่เคารพสิทธิและความรับผิดชอบของผู้อื่น ไม่ใช้ปัญญา ไม่เคารพกันและไม่ร่วมมือร่วมใจในการทำสิ่งที่ดีงาม และที่สำคัญไม่ยอมรับสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลในสังคม เสรีและเพื่อน ๆ นักศึกษารวมทั้งอาจารย์ส่วนหนึ่งซึ่งช่วยเหลือเสรีและเพื่อนที่มีอุดมการณ์และวิถีปฏิบัติแบบประชาธิปไตยมาตลอดให้การสนับสนุนและร่วมต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยด้วย

กระบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยด้วยความเรียบร้อย ผู้เรียกร้องร่วมชุมนุมแบบอหิงสาเรียกร้องรัฐธรรมนูญปกครองประเทศแบบประชาธิปไตย แต่ผู้มีอำนาจขณะนั้นพยายามบิดเบือน ทำให้ผู้เรียกร้องเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ จากพันเป็นหมื่น จากหมื่นเป็นแสนและจากแสนเป็นหลายแสน ทำให้ผู้มีอำนาจในขณะนั้นส่งกำลังการสลายชุมนุมด้วยน้ำบั้ง แก๊สน้ำตาบั้ง แต่ด้วยผู้ชุมนุมวางแผนและเตรียมพร้อมป้องกันการสลายกลุ่มผู้ชุมนุมจึงทำได้ยาก ในที่สุดผู้มีอำนาจฝ่ายปกครองบ้านเมืองได้ละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ทำร้ายประชาชนด้วยอาวุธ ทำให้ผู้ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยเสียชีวิตมากมาย แต่กระนั้นผู้มีอุดมการณ์ประชาธิปไตยก็ไม่ยอมที่เสียชีวิตก็เสียไปที่อยู่ก็ต่อสู้ต่อไป ในที่สุดชัยชนะก็เป็นของประชาชน ประชาชนได้ประชาธิปไตย นำมาซึ่งความยินดีทั่วประเทศ อุดมการณ์ของเสรีสำเร็จแล้ว อุดมการณ์ประชาธิปไตย

หลังจากจบการศึกษาที่วิทยาลัยครูแล้ว เนื่องจากเสรีเป็นนักศึกษาที่เรียนดีและมีอุดมการณ์ ทำอะไรจะมีอนาคต, ควบคุมตนเองและเชื่อความสามารถของตนจึงมีความทะเยอทะยานทางการศึกษาและอาชีพ เขาได้ศึกษาต่อในระดับสูงจนจบปริญญาเอกและได้เป็นอาจารย์สอนอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง สอนวิชาให้อนุชนรุ่นหลังเห็นคุณค่าของอุดมการณ์ประชาธิปไตย ซึ่งนำพาสังคมและประเทศชาติเป็นสุขและเจริญรุ่งเรืองสืบไป... นี่แหละอุดมการณ์ของเสรี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตเป็นประชาธิปไตยในปัจจุบัน

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 3

ลักษณะประชาธิปไตย

หัวข้อวิชาที่ 1

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประชาธิปไตย

ความหมายของประชาธิปไตย

คำว่า “ประชาธิปไตย” ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Democracy” ซึ่งมาจากภาษากรีกว่า “Demos” หมายถึง ประชาชน และ “Kratos” หมายถึง อำนาจ รวมกันแล้วหมายความว่า อำนาจของประชาชน ส่วนในภาษาไทยนั้น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2493 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” มาจากคำว่า “ประชา” หมายถึง ประชาชน พลเมือง และ “ธิปไตย” หมายถึง อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ซึ่งเมื่อรวมกันแล้ว จึงหมายถึง อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นของประชาชน

ความหมายต่าง ๆ ของประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นภายหลังนั้น อาจแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ

- ความหมายแคบ ถือว่าประชาธิปไตยเป็นแต่เพียงรูปแบบการปกครองแบบหนึ่งเท่านั้น แต่มีลักษณะเป็นพิเศษ คือประชาชนในแต่ละประเทศมีสิทธิ อำนาจ และโอกาสที่จะเข้าควบคุมกิจการทางการเมืองของชาติ

- ความหมายกว้าง ถือว่าประชาธิปไตยหมายถึงปรัชญาของสังคมมนุษย์ หรือวิถีชีวิตที่ยึดถืออุดมคติและหลักการบางประการที่กำหนดแบบแผนแห่งพฤติกรรมระหว่างมนุษย์ในสังคมในกิจกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งมุ่งถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในแบบประชาธิปไตย

ส่วนสาโรช บัวศรี (2520) ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยเป็น 3 สถานะ เรียกว่า องค์สามของประชาธิปไตย คือ

1. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมคติ ซึ่งหมายถึง การมีศรัทธา และความเชื่อมั่นในสติปัญญา เหตุผล และความสามารถของมนุษย์ เกิดทุนอิสระภาพ และเสรีภาพของมนุษย์
2. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบบการเมืองและวิธีการจัดระเบียบการปกครอง หมายถึง ระบบการเมืองที่ถือว่าอำนาจเป็นของประชาชน หรือมาจากประชาชน รัฐบาลเป็นเพียงผู้ได้รับมอบอำนาจให้ทำหน้าที่ปกครองแทนประชาชนเท่านั้น และประชาชนมีโอกาส

เปลี่ยนแปลงผู้ใช้อำนาจแทนตนได้ โดยการเลือกตั้งที่มีกำหนดวาระ ถือเป็นการปกครองของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชน

3. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีหรือการดำเนินชีวิตประจำวัน หมายถึง การอยู่ร่วมกันปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพ ทั้งกายและวาจา ไม่ก้าวล่วงสิทธิของผู้อื่น ตลอดจนการใช้สติปัญญาและความเฉลียวฉลาดในการแก้ปัญหาทั้งมวล

กล่าวโดยสรุป ประชาธิปไตย มีความหมายเป็นลักษณะใหญ่ 3 ประการ คือ ลักษณะที่เป็นระบบการเมืองหรือการปกครอง ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ในรูปแบบรัฐบาล รัฐสภา ลักษณะที่เป็นอุดมคติหรืออุดมการณ์ ประชาชนมีความรู้สึกศรัทธา และยอมรับในคุณค่าแห่งอิสระภาพ และเสรีภาพของมนุษย์ และลักษณะที่เป็นบุคลิกภาพ หรือวิถีชีวิตของบุคคลในการปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตยในชีวิตประจำวัน

ความหมายของประชาธิปไตยด้านวิถีชีวิต

ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต หรือการดำเนินชีวิตประจำวันหมายถึงการอยู่ร่วมกัน ปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพทั้งทางกายและวาจาไม่ก้าวล่วงสิทธิของผู้อื่น มีวินัยในตนเองและต่อสังคม เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม ร่วมรับผิดชอบ และทำประโยชน์เพื่อความผาสุกของส่วนรวม ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาทั้งมวล ใช้สิทธิของตนเองอย่างสมบูรณ์ ภายในขอบเขตของกฎหมาย และกติกาของสังคม รู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลของบุคคลที่อยู่ในสังคมประชาธิปไตย

หลักการประชาธิปไตย

การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีหลักการสำคัญ ๆ อยู่ 3 ประการ คือ

1. หลักเสรีภาพ คือ ความเป็นอิสระของบุคคลที่จะกระทำหรือประกอบกิจกรรมใด ๆ ได้อย่างเสรี แต่การกระทำนั้น ๆ จะต้องไม่ขัดต่อกฎหมายหรือละเมิดสิทธิของผู้อื่น

2. หลักความเสมอภาค คือ ความเสมอภาคระหว่างบุคคล ทุกคนมีสิทธิและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกันตามกฎหมาย

3. หลักภราดรภาพ คือ ทุกคนย่อมได้รับความรัก ความเห็นอกเห็นใจจากผู้อื่น หมายถึง ความรักกันฉันท์พี่น้อง มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

ลักษณะประชาธิปไตยวิถีชีวิต

ประชาธิปไตยในลักษณะที่เป็นวิถีชีวิต กล่าวคือ การที่บุคคลได้อยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยนั้น จะต้องมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. มีคารวะธรรม หมายถึง การเคารพและการให้เกียรติซึ่งกันและกันทั้งทางกาย วาจา และความคิดของทุกคน การล่วงเกินผู้อื่น การทำร้ายผู้อื่น การโกรธผู้อื่น เป็นการไม่เคารพซึ่งกันและกัน และผิดหลักประชาธิปไตย

2. มีสามัคคีธรรม หมายถึง การแบ่งปัน ร่วมมือ ประสานงาน บุคคลใดมีความสามารถก็รับอาสาทำงาน ไม่ป่ายเบี่ยง ไม่หลีกเลียง ทุกคนร่วมมือ ประสานงานกันตามอัตภาพตามแผนงานที่วางร่วมกันไม่กลั่นแกล้งหรือดื้อดึง

3. มีปัญญาธรรม หมายถึง การมีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา ร่วมมือในทางการศึกษา เพื่อพัฒนาปัญญาและนำมาใช้ในการร่วมมือกันทำงาน

หน่วยที่ 3 ลักษณะประชาธิปไตย

หัวข้อวิชาที่ 2 ประชาธิปไตยวิถีชีวิต

เวลา 5 ชั่วโมง

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. บอกความหมายของการระบอบสามัคคีธรรมและปัญญาธรรม ซึ่งเป็นคุณลักษณะผู้มีประชาธิปไตยวิถีชีวิตได้
2. ชี้บ่งหลักการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตยได้
3. สรุปคุณลักษณะของผู้มีบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตยได้
4. อธิบายคุณลักษณะของผู้มีประชาธิปไตยวิถีชีวิตได้
5. แสดงออกซึ่งคุณลักษณะของพฤติกรรมประชาธิปไตยได้

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. ประชาธิปไตยวิถีชีวิต
2. หลักการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย
3. บุคลิกภาพประชาธิปไตย
4. คุณลักษณะของพฤติกรรมประชาธิปไตย

กิจกรรมและวิธีดำเนินการ

1. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติกิจกรรมที่ 2.1 นักประชาธิปไตย กิจกรรมที่ 2.2 มองลูกเต๋า กิจกรรมที่ 2.3 ปิงปองสมานมิตร กิจกรรมที่ 2.4 ใครเหมาะ และกิจกรรมที่ 2.5 ตะวันดับที่หนองปลาหมอ
2. ดำเนินกิจกรรมตามจุดมุ่งหมายและเนื้อหาโดยวิทยากรและสมาชิกกลุ่มร่วมกันสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรม

สื่อประกอบกิจกรรม

1. กิจกรรม 5 กิจกรรม
2. อุปกรณ์ในแต่ละกิจกรรม
3. เอกสารประกอบกิจกรรม
4. แบบสังเกตการณ์ในแต่ละกิจกรรม
5. แบบตัดสินของกรรมการบางกิจกรรม
6. รางวัลบางกิจกรรม

การประเมินผล

1. การสัมภาษณ์วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรม
2. การสังเกตการณ์มีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
3. การอภิปรายและการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
4. การนำเสนอผลงานของกลุ่ม

กิจกรรมที่ 2.1 นักประชาธิปไตย

เวลา 60 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. ตระหนักถึงความสำคัญของหลักการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย
2. บอกความหมายของพฤติกรรมประชาธิปไตย
3. ชี้บ่งคุณลักษณะผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตยได้

สื่อประกอบกิจกรรม

1. เอกสารประกอบกิจกรรม สถานการณ์จำลองเรื่อง “นักประชาธิปไตย”
2. วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น โต้ะ แก้วอิ โททัศน์จำลอง

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรกล่าวชี้แจงจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแสดงบทบาทในสถานการณ์จำลองเรื่อง “นักประชาธิปไตย”
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมและวิทยากรช่วยกันเลือกผู้แสดงบทบาทโดยวิทยากรระบุจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม อาสาสมัครและเลือก
3. วิทยากรแจกเอกสารสถานการณ์จำลองเรื่อง “นักประชาธิปไตย” และแจกบทบาทให้ผู้แสดงแต่ละคน
4. วิทยากรให้ผู้แสดงบทบาทตามสถานการณ์จำลองเรื่อง “นักประชาธิปไตย” ไปตามลำดับเหตุการณ์ ส่วนผู้เข้ารับการอบรมที่ไม่ได้แสดงอะไร ให้ตั้งใจชมการแสดง
5. เมื่อจบการแสดงวิทยากรซักถามผู้เข้ารับการฝึกอบรมดังนี้
 - 5.1 ทำนรู้ชัดหรือไม่ว่าหลักการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตยเป็นอย่างไร
 - 5.2 บุคคลที่มีพฤติกรรมประชาธิปไตยมีลักษณะอย่างไร
 - 5.3 คุณลักษณะประชาธิปไตยในสถานการณ์นี้มีอะไรบ้าง
6. วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมช่วยกันสรุปสาระและข้อคิดที่ได้จากสถานการณ์จำลองเรื่อง “นักประชาธิปไตย”

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

นักประชาธิปไตยต้องมีหลักการดำเนินชีวิต พฤติกรรมและคุณลักษณะด้านการระแวดระวังหรือการเคารพซึ่งกันและกัน ด้านปัญญาธรรมหรือเคารพในเหตุผลและเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา และด้านสามัคคีธรรมหรือการแบ่งปัน ร่วมมือ ประสานงานกันได้

เอกสารประกอบกิจกรรมเรื่องนักประชาธิปไตย

ฉากที่ 1 ที่บ้าน

พ่อ เอกและอ้อม นั่งดูโทรทัศน์อยู่ที่บ้าน “รักประชาธิปไตย จะต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้ง” เสียงการโฆษณาเชิญชวนไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังจากโทรทัศน์

เอก “พ่อครับ ทำไมต้องไปใช้สิทธิด้วยละครับ”

พ่อ “เพราะว่าประเทศเรามีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการปกครองโดยการเลือกตั้งตัวแทนของตนเข้าไปบริหารประเทศ”

อ้อม “ตัวแทนที่ว่า หมายถึง ส.ส. หรือเปล่าคะ”

พ่อ “เก่งมากลูก ส.ส. หรือคำเต็มว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเขาจะไปทำหน้าที่เป็นตัวแทนของเราในการออกกฎหมายและจัดตั้งรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศ”

เอก “แล้วที่ครูใหญ่พูดว่าพ่อเป็นนักประชาธิปไตย เป็นยังไงครับ”

อ้อม “คุณครูประจำชั้นของอ้อมก็บอกว่า พ่อเป็นผู้ใหญ่บ้านนักประชาธิปไตย อ้อมก็ไม่เข้าใจเหมือนกัน”

พ่อ หัวเราะด้วยความพอใจ “เห็นทีเอกจะต้องไปถามครูแล้วมาอธิบายให้น้องฟังแล้วละ ถึงเวลาพ่อจะประชุมชาวบ้านแล้ว”

ฉากที่ 2 ที่โรงเรียน

ในช่วงโมงการเรียนรู้กลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งครูได้สอนเรื่องการเมือง การปกครองของไทยและได้แบ่งกลุ่มให้นักเรียนทำงานแล้ว ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถาม

ครู “เอกชัยก่อนแล้วกัน เพราะเป็นคนยกมือก่อนคนอื่น”

เอกชัย “ผมไม่เข้าใจคำว่า นักประชาธิปไตยครับ”

ครู “เป็นคำถามที่ดีมาก ส่วนใหญ่ถ้าเราพูดถึงเรื่องประชาธิปไตย เรามักจะคิดว่าเป็นการเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวซึ่งไม่ถูกต้อง เพราะประชาธิปไตยเรายังสามารถสร้างให้เกิดขึ้นกับตัวเราเองได้ ใครจะตอบได้ว่าลักษณะของคนที่เป็น

ประชาธิปไตยนั้นเป็นอย่างไร”

ศักดิ์ชัย “จะต้องเป็นคนที่มึเหตุผล รู้จักรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นครับ”

ครู “อยากฟังความคิดเห็นของผู้หญิงบ้าง ใครจะเป็นผู้หญิงเก่งวันนี้”

วัชร “หนูค่ะ” เสียงวัชรดังมาจากหลังห้อง พร้อมกับยกมือขึ้น

ครู “ตอบได้เลยค่ะ”

วัชร “เคารพในกติกาที่ตั้งขึ้น และไม่เอาเปรียบผู้อื่นค่ะ”

ครู “เก่งมาก ตอบถูกทั้งสองคน อันที่จริงลูกศิษย์ครูทุกคนก็กำลังจะเป็นนักประชาธิปไตย เช่น การที่ยกมือขออนุญาตก่อนพูด การตั้งใจฟังผู้อื่นหรือการพูดด้วยถ้อยคำสุภาพเหล่านี้ เขาเรียกว่า การมีคารวะธรรม การทำงานร่วมกับเพื่อนได้ เรียกว่า สามัคคีธรรม และการที่เธอพูดแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ก็เรียกว่า มีปัญญาธรรม ซึ่งทั้งการะวรรร สามัคคีธรรมและปัญญาธรรมเป็นลักษณะของนักประชาธิปไตยนั่นเอง”

กิจกรรมที่ 2.2 มองลูกเต๋า

เวลา 60 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. รู้จักเคารพฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
2. รู้จักยอมรับความสามารถของผู้อื่น
3. ให้ความเคารพและให้เกียรติผู้อื่น
4. ให้การยอมรับศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์

สื่อประกอบกิจกรรม

1. ลูกเต๋ารายใหญ่ 1 ลูก ทำด้วยกระดาษชาร์ตแข็ง
2. รางวัล เช่น ขนม ลูกอม คะแนม เป็นต้น

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรแบ่งกลุ่มนักศึกษา ออกเป็นกลุ่มย่อยจำนวน 3 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน นักศึกษาที่เหลือสังเกตการณ์
2. วิทยากรแจ้งให้นักศึกษาทราบว่า “มีลูกเต๋าวีเศษอยู่ 1 ลูก ลูกเต๋านี้มี 6 ด้าน แต่ละด้านมีจุดอยู่ ถ้ากลุ่มไหนสามารถตอบได้ว่า ลูกเต๋ามีจุดรวมกันทั้งหมดเท่าไรได้ถูกต้อง ลูกเต๋าก็จะกลายเป็นลูกเต๋าวีเศษ สามารถบันทึกลงรางวัลให้กลุ่มที่ตอบถูกต้องรางวัล”
3. วิทยากรให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มได้ดูลูกเต๋าวีเศษกลุ่มละ 2 นาที โดยให้ดูทีละกลุ่ม จนครบทั้ง 3 กลุ่ม แล้วให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มทายผลภายหลังทำกิจกรรม
4. วิทยากรนำลูกเต๋าซึ่งมีกระดาษปิดจุดทั้ง 6 ด้าน ให้นักศึกษา 3 กลุ่มดูกลุ่มละ 2 ด้าน ติดต่อกันโดยไม่ซ้ำกัน
5. แต่ละกลุ่มเลือกตั้งหัวหน้ากลุ่มและเลขานุการกลุ่ม แล้วร่วมกับสมาชิกอภิปราย เพื่อสรุปว่า ลูกเต๋าลูกนั้นมีจำนวนทั้งหมดกี่จุด แล้วนำผลเก็บไว้ที่วิทยากร
6. วิทยากรให้นักศึกษาแต่ละกลุ่ม นับ 1-3 แล้ว ให้จัดกลุ่มใหม่โดยให้ผู้นับได้ หมายเลขเดียวกันอยู่กลุ่มเดียวกัน

7. ให้เลือกตั้งหัวหน้าและเลขานุการกลุ่มใหม่แล้ว อภิปรายตกลงกันอีกครั้งว่า จำนวนจุดทั้งหมดของลูกเต๋าคควรเป็นเท่าไรและนำผลเก็บไว้ที่วิทยากร

8. วิทยากรและสมาชิกกลุ่มทั้งหมดช่วยกันหาคำตอบจากผลสรุปที่หาได้ในรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง

9. วิทยากรนำลูกเต๋าวิเศษมาแสดงและขอให้นักศึกษาช่วยกันรวมจำนวนจุดเปรียบเทียบกับผลที่ได้จากกลุ่มสรุปไว้ในรอบแรกและรอบที่สองว่า กลุ่มของตนตอบถูกหรือไม่

10. วิทยากรนำอภิปรายโดยใช้คำถามดังนี้

10.1 คำตอบในรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง คำตอบใดใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด เพราะเหตุใด

10.2 ความคิดเห็นของสมาชิกแต่ละคนเกิดมาจากอะไร

10.3 ความคิดเห็นของแต่ละคนอาจเหมือนกันหรือไม่เหมือนกันเพราะเหตุใด

10.4 ความคิดที่ไม่เหมือนกันมีประโยชน์หรือโทษอย่างไร

10.5 การทำงานให้ได้ผลดีไม่ผิดพลาดและรอบคอบควรทำอย่างไร

10.6 ความคิดเห็นของแต่ละคน มีความสำคัญเท่าเทียมกันหรือไม่

11. วิทยากรและสมาชิกร่วมกันสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมนี้

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

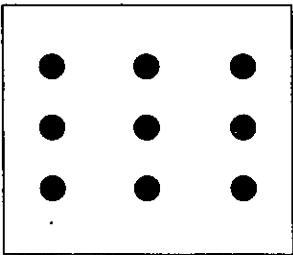
ในการทำงานร่วมกันในสังคมที่ก่อให้เกิดผลดีที่มีประสิทธิภาพและมีความสุข บุคคลในสังคมนั้นจำเป็นต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับความสามารถของผู้อื่น ให้การยอมรับในเกียรติและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ซึ่งกันและกันทั้งทางกาย วาจาและใจ

เอกสารประกอบกิจกรรมมองลูกเต๋า

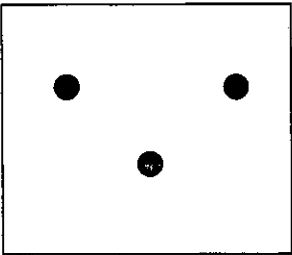
แบบลูกเต๋าวិเศษ

นำกระดาษแข็งมาตัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดประมาณ 8" x 8" จำนวน 6 แผ่น
แล้วใช้เทปกาวยึดกันเป็นรูปลูกเต๋า แต่ละด้านของลูกเต๋า ให้เขียนเป็นจุดวงกลม ดังนี้

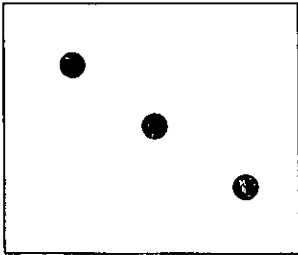
ด้าน 1

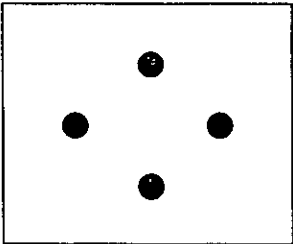
ด้าน 2

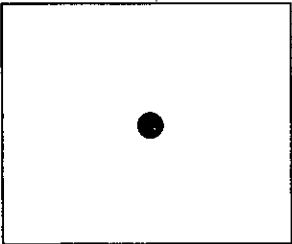
ด้าน 3

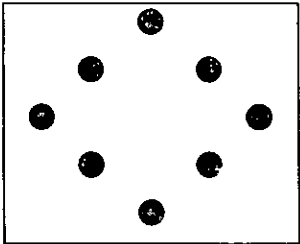
ด้าน 4

ด้าน 5

ด้าน 6

กิจกรรมที่ 2.3 ปิงปองสมานมิตร

เวลา 60 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. รู้จักการทำงานเป็นทีม
2. ฝึกให้รู้จักรับผิดชอบในการทำงานร่วมกัน
3. เกิดความรู้สึกด้วยตนเองในเรื่องการทำงานร่วมกับผู้อื่น
4. รู้จักการประเมินผลและรับผลการทำงานร่วมกัน
5. ให้อภัยเมื่อผู้อื่นทำผิดพลาด
6. บอกได้ว่าอุปสรรคของงานที่ไม่สำเร็จอยู่ตรงไหน ควรแก้ไขอย่างไร

สื่อประกอบกิจกรรม

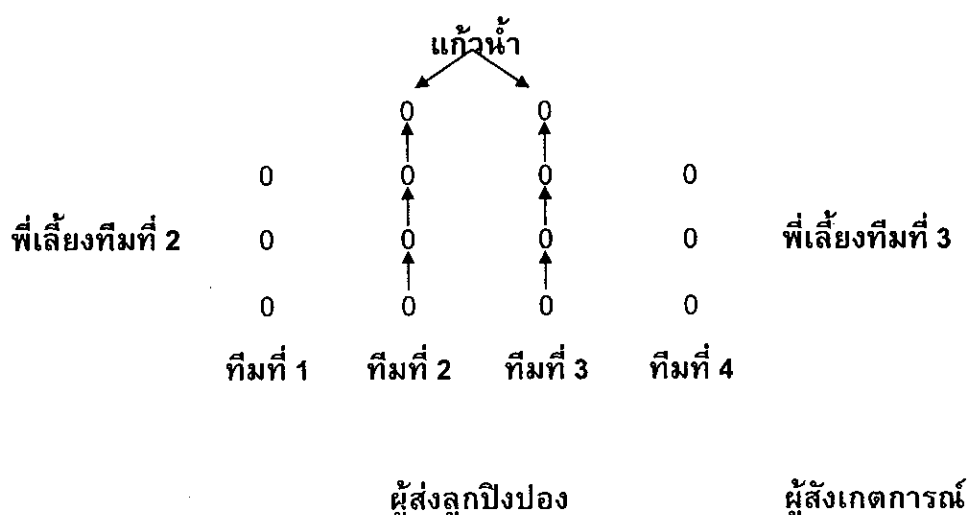
1. ปิงปอง
2. แก้วน้ำ
3. ตะเกียบ
4. บัตรชื่อทีม 4 บัตร
5. บัตรสั่งงานผู้สังเกตการณ์ 1 บัตร
6. ลูกอม 6 ชนิด

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรแบ่งนักศึกษาออกเป็นกลุ่มย่อยโดยให้เลือกลูกอมแตกต่างกัน 4 ชนิด เพื่อแยกเป็น 4 ทีม ผู้ที่ได้ลูกอม 3 ก่อนที่แตกต่างจากเพื่อน ๆ ให้เป็นผู้ส่งลูกปิงปอง 2 คน และเป็นผู้สังเกตการณ์อีก 1 คน ตั้งชื่อทีมตามชนิดของลูกอมที่ได้ ดัดบัตรชื่อทีมที่หน้าอกของแต่ละกลุ่ม

2. วิทยากรให้ผู้สังเกตการณ์ออกมาจับแบบสังเกตการณ์ แล้ววิทยากรอธิบายวิธีการสังเกตและให้ซักถามจนเป็นที่เข้าใจ

3. ให้แต่ละทีมเข้าแถวตอบตามลำดับทีม จะได้แถวทั้งหมด 4 แถว ตามแนวสี่ตามรูป

4. ให้ทีมที่ 2 กับทีมที่ 3 เป็นผู้เล่นก่อนและให้ทีมที่ 1 และทีมที่ 4 เป็นฟี่เลี้ยง และให้ผู้ส่งปิงปองออกมานั่งหน้าทีมที่ 2 กับทีมที่ 3 หลังจากนั้นแจกตะเกียบให้ทีมที่ 2 กับทีมที่ 3 ทีมละ 2 คู่ โดยให้คนลำดับที่ 1 กับคนลำดับที่ 2 ของแต่ละทีมพร้อมปิงปองทีมละ 5 ลูก ดำเนินการ

5. วิทยากรชี้แจงกติกาสำหรับกิจกรรมนั้น สิ่งที่คุณเล่นและฟี่เลี้ยงจะต้องปฏิบัติคือ

5.1 ผู้ส่งกับผู้รับปิงปอง (ยกเว้นคนที่นั่งหน้า) ต้องรับส่งกันโดยใช้ไม้ตะเกียบ

5.2 ขณะส่งปิงปองห้ามผู้ส่งเคลื่อนไหวหรือขยับเท้าออกจากที่ (ก่อนส่งปิงปองให้หมุนตัวพร้อมกับหันหลัง)

5.3 เมื่อปิงปองตกห้ามเก็บ ให้ผู้รับไปตีใหม่จากคนที่นั่งลง

5.4 สำหรับแถวฟี่เลี้ยง เขยรีได้แนะนำได้

6. เมื่อเริ่มกิจกรรมให้ผู้ส่งปิงปองที่นั่งอยู่ที่เก้าอี้หยิบลูกปิงปองให้ผู้เล่นคนที่ 1 (ห้ามลูกจากเก้าอี้) โดยผู้เล่นคนที่ 1 ของแต่ละทีมรับลูกปิงปองด้วยตะเกียบ แล้วส่งต่อให้ผู้เล่นคนที่ 2 ของทีมรับด้วยตะเกียบอีก ต่อมาผู้เล่นคนที่ 1 ของทีมส่งตะเกียบของตนไปให้ผู้เล่นคนที่ 3 ผู้เล่นคนที่ 3 รับลูกปิงปองด้วยตะเกียบแล้วตีปิงปองใส่แก้วให้มากที่สุด

7. การแข่งขันครั้งแรกทีมใดชนะให้รอแข่งขันกับคู่ต่อไป โดยให้ทีมที่ 1 และทีมที่ 4 เป็นผู้เล่น และทีมที่ 2 และทีมที่ 3 ไปเป็นฟี่เลี้ยง เพื่อหาทีมผู้ชนะเป็นครั้งที่ 2 และให้ทีมที่ชนะทั้งสองทีม แข่งขันกันเพื่อหาผู้ชนะเลิศ ซึ่งการเล่นครั้งสุดท้ายให้ฟี่เลี้ยงแต่ละฝ่ายบางคน

สามารถไปแก่งทีมฝ่ายตรงข้ามได้ โดยมีพี่เลี้ยงฝ่ายตรงข้ามคอยป้องกัน ทีมใดคืบปึงปองใส่ แก้วได้มากที่สุดเป็นฝ่ายชนะเลิศ

8. เมื่อทำกิจกรรมเสร็จแล้วให้ทุกทีมเข้านั่งประจำที่โดยจัดเป็นรูปวงกลม เพื่ออภิปราย วิเคราะห์สิ่งที่ได้จากกิจกรรม และให้ผู้สังเกตการณ์ออกมารายงานผลการสังเกต

9. ให้ผู้เล่นแต่ละทีมเล่าถึงวิธีการเล่น บทบาทของผู้เล่นแต่ละคน ความรู้สึกต่อการ เล่นเกม โดยวิทยากรกระตุ้นผู้เล่น ด้วยการถามตามแนวคำถามต่อไปนี้

9.1 ขณะส่งปึงปองให้ผู้ร่วมทีม รู้สึกอย่างไร

9.2 ใครบ้างที่ส่งลูกปึงปองตกก่อนส่งถึงเพื่อนมากกว่าสองครั้ง รู้สึกอย่างไร อยากให้ตกหรือไม่

9.3 มีใครในทีมรู้สึกไม่พอใจหรือโกรธที่เพื่อนทำตกหรือไม่ อย่างไร

9.4 ปึงปองตกขณะที่ส่ง หรือขณะที่ผู้อื่นคืบเพราะอะไร

9.5 เมื่อส่งปึงปองผ่านไปแล้วเอาใจช่วยเพื่อนร่วมทีมหรือไม่ เพราะอะไร และใคร เป็นตัวก่อกวน กลั่นแกล้ง ผู้ถูกกลั่นแกล้งรู้สึกอย่างไร ในชีวิตจริงขณะที่เราทำงานมีคนกระทำ เช่นนี้หรือไม่

10. วิทยากรและสมาชิกร่วมกันสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมนี้

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

การทำงานที่ดี สมาชิกที่อยู่ร่วมกันต้องร่วมมือประสานงาน วางแผนงานร่วมกัน และ สามัคคีกัน มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในหมู่คณะ มีความรับผิดชอบต่องานร่วมกัน ตระหนักในความสำคัญ และเห็นคุณค่าในสมาชิกแต่ละคน ทำงานด้วยการร่วมแรง ร่วมใจและ ร่วมปัญญา เพื่อให้งานนั้นบรรลุเป้าหมาย แม้มีอุปสรรค ทั้งนี้โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็น สำคัญ

เอกสารประกอบกิจกรรมป้องกันสมานมิตร

แบบสังเกตการณ์

ชื่อ.....นามสกุล.....

ขอให้ผู้สังเกตการณ์ สังเกตตามหัวข้อต่อไปนี้

- 1. บรรยากาศในการแข่งขัน
- 2. ผู้ฝึกฝนกติกา (เคลื่อนที่ หรือยับยั้งท่าขณะส่งลูกปิงปอง หรือใช้มือช่วยในการจับลูกปิงปอง) คือ
- 3. ทีมที่เป็นพี่เลี้ยงทำตัวอย่างไร เมื่อทีมที่ตนเชียร์ชนะ หรือแพ้
- 4. เมื่อทีมของตนแพ้ หรือเพื่อนทำลูกปิงปองตก ผู้ใช้อารมณ์และวาทะกล่าวให้เพื่อนคือ
- 5. เมื่อทีมของตนโดนแกล้งจากทีมพี่เลี้ยงฝ่ายตรงข้าม ทีมที่กำลังแข่งขันแสดงปฏิกิริยา

กิจกรรมที่ 2.4 ใครเหมาะ

เวลา 60 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. ฝึกให้รู้จักวิธีการโต้แย้งที่เหมาะสม
2. ฝึกให้รับฟังและพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล
3. ฝึกให้รู้จักควบคุมอารมณ์ได้
4. ฝึกให้มีความสุขและไม่ถูกความคิดเห็นของผู้อื่น

สื่อประกอบกิจกรรม

1. บทบาทของบุคคลในอาชีพต่าง ๆ
2. แบบสังเกตการณ์
3. ฉลากอาชีพ
4. แบบตัดสินการแสดงบทบาทของกรรมการ

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรแบ่งนักศึกษาออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 15 คน ตามเทคนิควิธีการแบ่งกลุ่ม ที่เหลือ 5 คน ให้เป็นกรรมการตัดสินบทบาท ให้กลุ่มที่ 1 เป็นผู้ทำกิจกรรม นั่งวงใน กลุ่มที่ 2 เป็นผู้สังเกตการณ์นั่งวงนอก ส่วนกรรมการตัดสินการแสดงบทบาทนั่งวงนอกทั้ง 2 วง

2. วิทยากรเล่าสถานการณ์ให้นักศึกษาฟังว่า “เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 3 ยุติลง มีประเทศหนึ่งกลายเป็นประเทศร้าง เพราะผู้คนล้มตายหมด แต่ประเทศนั้นยังคงมีทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ อยู่อีกมากมาย จึงทำให้คนในอีกประเทศหนึ่ง ต้องการไปสร้างประเทศใหม่ที่นั่น ดังนั้น จึงได้มาจัดเตรียมขนสัมภาระและสิ่งของที่จำเป็นต่าง ๆ รวมทั้งบุคคลในอาชีพต่าง ๆ ได้แก่ ผู้นำประเทศ ทหาร ตำรวจ หมอ ช่างไฟฟ้า ช่างก่อสร้าง และพ่อค้า ได้เดินทางไปที่นั่น แต่เนื่องจากไม่สามารถที่จะขนเอาคนและสิ่งของที่เตรียมไว้ไปได้หมด จำเป็นต้องตัดคนใดคนหนึ่งออกจึงจะเดินทางไปได้”

3. วิทยากรอธิบายกติกาให้นักศึกษาฟังว่า “ครูจะให้นักศึกษากลุ่มที่ 1 จับฉลากว่าใครจะได้เป็นอาชีพใด ใครจับฉลากได้ให้แสดงบทบาทให้สมบทบาทโดยต้องพยายามให้

เหตุผลว่าอาชีพที่นักศึกษาจับฉลากได้มีความจำเป็นในการสร้างประเทศใหม่อย่างยิ่ง และจะต้องไปให้ได้มิฉะนั้นการสร้างประเทศใหม่ก็ไม่สามารถที่จะอยู่รอดปลอดภัย โดยแสดงบทบาทตามที่ระบุไว้ในฉลาก สำหรับผู้จับฉลากไม่ได้และนักศึกษากลุ่มที่ 2 ให้สังเกตการณ์เกี่ยวกับการกระทำของผู้สวมบทบาทที่นั่งทางขวาหรือข้างหน้าตนและอยู่ใกล้ที่สุด สังเกตการกระทำทุกอย่างของผู้สวมบทบาทและจดบันทึกไว้

4. ในการดำเนินการทำกิจกรรม วิทยากรให้นักศึกษากลุ่มที่ 1 จับฉลากว่าใครได้อาชีพอะไร พร้อมทั้งศึกษาบทบาทของอาชีพนั้น ส่วนคนที่จับฉลากไม่ได้ให้ยกมือขึ้นเพื่อให้ผู้สังเกตการณ์กลุ่มที่ 2 ทราบ และแสดงบทบาทเป็นผู้สังเกตการณ์ด้วย

5. ขณะที่ผู้แสดงกลุ่มที่ 1 ที่จับฉลากได้ศึกษาบทบาทที่จะแสดงให้เข้าใจอยู่นั้น วิทยากรแจกใบสังเกตการณ์ให้ผู้ไม่ได้ฉลาก พร้อมชี้แจงวิธีการบันทึกผลการสังเกตการณ์ให้นักศึกษาเข้าใจ

6. ให้ผู้แสดงกลุ่มที่ 1 ใช้เวลาแสดง 10 นาที เมื่อแสดงเสร็จให้ออกมานั่งรอบวง ให้กลุ่มที่ 2 เข้าไปนั่งในวงแทนแล้วจับฉลากบทบาทอาชีพเพื่อแสดงบทบาท ส่วนกลุ่มที่ 1 จะได้รับแบบสังเกตการณ์ ให้เวลากลุ่มที่ 2 แสดง 10 นาที

7. เมื่อแสดงเสร็จแล้ว ให้นักศึกษาแบ่งเป็น 3 กลุ่ม และจัดโต๊ะให้สะดวกต่อการอภิปราย หลังจากนั้นให้กรรมการตัดสินบทบาทตัดสินว่า “กลุ่มใดควรจะได้รางวัลตุ๊กตาทอง”

8. ให้ผู้สังเกตการณ์รายงานพฤติกรรมที่สังเกตจากการแสดง วิทยากรบันทึกพฤติกรรมเหล่านั้นไว้บนกระดานไวท์บอร์ดที่เตรียมไว้ โดยแยกเป็นพฤติกรรมดีและไม่ดี

9. วิทยากรกระตุ้นให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นโดยการอภิปรายด้วยการใช้คำถามต่อไปนี้

9.1 ผู้ที่ได้แสดงบทบาทที่ได้รับ มีความพอใจ ไม่พอใจ มีความคับข้องใจ ที่ได้แสดงบทบาทนั้นหรือไม่อย่างไร

9.2 ผู้สังเกตการณ์เห็นว่า ใครบ้างที่ยึดมั่นในการแสดงบทบาทนั้นมาก กล่าวคือแสดงได้สมบทบาทจริง ๆ

9.3 ผู้สังเกตการณ์สังเกตเห็นว่าใครบ้างที่อะลุ่มอล่วยให้เพื่อนในการแสดงบทบาท กล่าวคือ แสดงไม่จริงจังกับบทบาทมากนัก

10. วิทยากรซักถามนักศึกษาต่อเพื่อช่วยให้นักศึกษาได้แนวทางในการนำความรู้ไปใช้

10.1 รู้สึกอึดอัดเพราะบทบาทขัดกับบุคลิกลักษณะเดิมของตนเองหรือไม่
อย่างไร

10.2 วิธีการโต้แย้งให้เหตุผลในการแสดงบทบาท มีบทบาทอาชีพอะไรที่แสดง
ได้เหมาะสมและไม่เหมาะสม

10.3 การแสดงออกในชีวิตประจำวัน เราแสดงบทบาทต่าง ๆ เช่นนี้บ้างหรือไม่
ถ้าในชีวิตจริงเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ จะแก้ไขอย่างไร

10.4 การแสดงออกที่ดีในการโต้แย้งและเสนอเหตุผลให้ผู้อื่นคล้อยตาม ควรมี
วิธีการอย่างไร

10.5 นักศึกษาคิดว่า กิจกรรมที่สิ้นสุดไปแล้วนั้น เรากำลังศึกษาเรื่องอะไร
มีสาระสำคัญอะไร

11. วิทยาการและสมาชิกร่วมกันอภิปรายสรุปข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

ในสังคมประชาธิปไตย การทำงานหรือการอยู่ร่วมกันอย่างมีระบบ สมาชิกในกลุ่ม
ต้องรับฟังความคิดเห็นและพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งมีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย
ถ้าหากไม่เห็นด้วยก็สามารถที่จะแสดงความคิดเห็นโต้แย้งแนวความคิดนั้นได้ แต่ก็ควรกระทำ
อย่างมีเหตุผล คือไม่ใช่อารมณ์ ไม่พูดจาก้าวร้าว ไม่โอ้อวดตนเอง ไม่ดูถูกความคิดเห็นของ
ผู้อื่น และที่สำคัญยิ่งก็คือ ต้องมีเหตุผลสนับสนุนข้อโต้แย้งที่เสนอต่อกลุ่ม หรือให้ข้อเสนอแนะ
แนวทางในการแก้ปัญหาที่มีประโยชน์

เอกสารประกอบกิจกรรมใดเหมาะสม

1. บทบาทการแสดง

1.1 ผู้นำประเทศ

ให้นักศึกษาบอกเหตุผลว่า ผู้นำมีความจำเป็นมากที่สุดเพราะการสร้างประเทศใหม่นั้น ต้องมีผู้นำ และตนเองก็เป็นผู้นำที่เก่ง (พูดให้เสียงดัง วางอำนาจ)

1.2 ทหาร

ให้นักศึกษาบอกว่า มีผู้นำแล้วต้องมีทหาร ไม่อย่างนั้นผู้นำก็จะทำอะไรไม่ได้ (พูดแบบโอ้อวด)

1.3 ตำรวจ

ให้นักศึกษาบอกว่า ควรตัดทหารออกแล้วเอาตำรวจไปแทน เพราะจะช่วยให้บ้านเมืองมีระเบียบ (แสดงท่าทางก้าวร้าว เช่น ดบโຕະ ເຖົ້າສະເວນພຸດ)

1.4 หมอ

ให้นักศึกษาบอกว่า หมอก็มีความจำเป็นถ้าเกิดอาการเจ็บป่วย (พูดอย่างสุภาพ)

1.5 ช่างไฟฟ้า

ให้นักศึกษาบอกว่า ไฟฟ้าเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดในการพัฒนาประเทศ ดังนั้น ช่างไฟฟ้าจึงควรจะต้องไปมากกว่าช่างก่อสร้าง (ท่านทำหน้าอเวลาพูด)

1.6 ช่างก่อสร้าง

ให้นักศึกษาบอกว่า ช่างก่อสร้างมีความจำเป็นมากกว่าช่างไฟฟ้า (ให้แสดงท่าทางโกรธเวลาพูด)

1.7 พ่อค้า

ให้นักศึกษาบอกว่า จะช่วยให้ทุกคนสะดวกสบาย ดังนั้น พ่อค้าจึงควรจะต้องไปด้วย (พูดแล้วยิ้ม)

2. แบบสังเกตการณ์

แบบสังเกตการณ์โดยเฉพาะ

คำชี้แจง ให้นักศึกษาแสดงการกระทำ กิริยาท่าทางและคำพูดของผู้แสดงที่เป็นคู่ของ นักศึกษาและบันทึกสิ่งที่สังเกตได้เพื่อนำไปรายงานให้เพื่อนฟัง โดยเขียนเครื่องหมาย / ลง หน้าข้อที่ตรงกับพฤติกรรมของผู้แสดง

- พูดอย่างสุภาพเรียบร้อย
- พูดสุภาพและมีเหตุผลดี
- พูดไม่สุภาพ ทำหน้าบึ้ง แสดงท่าทางโกรธ
- พูดเสียงดังก้าวร้าว
- พูดทับคนอื่น
- พูดมีเหตุผลแต่เข้าข้างตัวเองมากเกินไป
- พฤติกรรมอื่น ๆ เช่น

3. แบบตัดสินการแสดงบทบาท

กลุ่มที่	ผู้นำประเทศ	ทหาร	ตำรวจ	หมอ	ช่างไฟฟ้า	ช่างก่อสร้าง	พ่อค้า	คะแนนรวม
1.								
2.								

เกณฑ์การให้คะแนนการแสดงบทบาท

- ดีมาก 3 คะแนน
- ดี 2 คะแนน
- พอใช้ 1 คะแนน

กิจกรรมที่ 2.5 ตะวันดับที่หนองปลาหมอ

เวลา 60 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. รู้จักเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น
2. รู้จักการอยู่ร่วมกันโดยอาศัยหลักธรรม 7 ประการสำหรับคนดี
3. ใช้เหตุผลและวิธีคิดแบบวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหา
4. ใช้หลักความสามัคคี มีศีลธรรมประจำใจในการประพฤติปฏิบัติ

สื่อประกอบกิจกรรม

1. กรณียตัวอย่างเรื่องตะวันดับที่หนองปลาหมอ
2. บทละครและบทพูดเรื่องตะวันดับที่หนองปลาหมอ
3. ฉลากตัวละคร 7 ใบ คือ ผู้บรรยาย นายสอน สมภาร ลูกบ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายลอย
4. ตัวอย่างการแก้ปัญหาทั้งที่ระบบและบุคคล ในกรณียตัวอย่างเรื่อง ตะวันดับที่หนองปลาหมอ
5. กระดาษอัดสำเนา

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรแจ้งให้นักศึกษาทราบว่าให้นักศึกษาแสดงละครเรื่องหนึ่ง หลังจากนั้นเล่าเรื่องตะวันดับที่หนองปลาหมอโดยไม่บอกชื่อเรื่อง เมื่อจบแล้วขออาสาสมัคร 7 คน เพื่อแสดงละคร เมื่อได้อาสาสมัครครบแล้ว ให้จับฉลากตัวละคร ศึกษาบทบาทตัวละครตามฉลากที่จับได้ ให้เข้าใจและฝึกบทบาทการแสดงด้วยโดยใช้เวลาฝึก 15 นาที
2. วิทยากรเริ่มกิจกรรมโดยให้ผู้สวมบทบาทเริ่มแสดงละครตามบทบาทและฉากที่กำหนดไว้ ส่วนนักศึกษาที่เหลือในกลุ่มเป็นผู้ชมการแสดง
3. เมื่อจบการแสดงให้นักศึกษาแบ่งกลุ่มออกเป็น 5 กลุ่ม โดยวิธีนับ 5 แล้ว แต่ละกลุ่มตั้งชื่อเรื่องที่ได้อ่านและชมมา เพื่อวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ต่อไป

4. ให้แต่ละกลุ่มเลือกตั้งประธาน เลขานุการ โฆษกกลุ่ม ตั้งชื่อกลุ่ม คำขวัญประจำกลุ่ม เพื่อเป็นหลักการปฏิบัติของกลุ่ม โดยรับกระดาษจากวิทยากรกลุ่มละ 1 แผ่น

5. วิทยากรซักถามนักศึกษาว่า นักศึกษาทราบความหมายของคำว่าประชาธิปไตย และประชาธิปไตยในชีวิตประจำวันหรือไม่ วิทยากรให้นักศึกษาตอบไประยะหนึ่ง แล้วสรุปความหมายไว้บนกระดานไวท์บอร์ดหน้าห้องฝึกอบรม ว่าประชาธิปไตยในชีวิตประจำวันหรือวิถีชีวิตหมายถึงอะไร

6. วิทยากรตั้งคำถามรื้อให้นักศึกษาได้ใช้ความคิดและอภิปรายกลุ่ม เพื่อแก้ไข ปัญหาจากละครเรื่องนี้ ดังนี้

6.1 เกิดอะไรขึ้นในละครเรื่องนี้

6.2 ปัญหาสำคัญจากเนื้อเรื่องที่ได้รับชมจากละคร พอสรุปได้อย่างไร

6.3 ให้อธิบายสรุปว่า ปัญหาที่กล่าวมาแล้วมีสาเหตุมาจากอะไร

6.4 ถ้าไม่แก้ไขปัญหาที่สาเหตุจะเกิดอะไรขึ้นและถ้าแก้ได้จะเกิดอะไรขึ้น และจะแก้ได้อย่างไร ถ้าพิจารณาระบบและตัวบุคคล

6.5 ในการแก้ปัญหาที่ตัวบุคคลควรจะต้องแก้ไขหลักธรรมอะไร เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์เช่นนั้นอีก

7. วิทยากรซักถามความรู้สึกของตัวผู้แสดงว่ามีความรู้สึกต่อบทบาทการแสดงที่ตนได้รับ

8. วิทยากรซักถามนักศึกษาแต่ละกลุ่ม ให้ช่วยกันคิดและให้โฆษกของกลุ่มตอบ แล้ววิทยากรร่วมสรุป

8.1 บุคคลที่เป็นสาเหตุของปัญหานี้คือใครบ้าง (ก้านัน นายสอน)

8.2 หลักธรรมสำหรับคนดีที่ชื่อว่าสัปปริสธรรม คืออะไร (รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล)

8.3 ในการดำเนินชีวิตของนักศึกษาเคยประสบปัญหาทะเลาะเบาะแว้งกับเพื่อนหรือไม่และแก้ปัญหาโดยวิธีการใด

8.4 ถ้านักศึกษาไม่ชอบนายกองกิจการนักศึกษาเนื่องจากพัฒนาสถาบันล่าช้าและไม่มีโครงการที่ดี นักศึกษาจะอย่างไร

8.5 นักศึกษาจะเลือกนายกองกิจการนักศึกษา จะเลือกบุคคลที่มีบุคลิกลักษณะอย่างไร

9. วิทยากรเชื่อมโยงความคิดเห็นจากการตอบแล้วสรุปสาเหตุและการแก้ไขที่เกิดจากละครเรื่องนี้ (ระบบ : ประชาธิปไตย และบุคคล : สัมปรัสนธรรม 7)

10. วิทยากรและสมาชิกร่วมกันอภิปรายสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมนี้

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

เมื่อบุคคลรวมกันอยู่เป็นระบบสังคมย่อมมีปัญหากเกิดขึ้นไม่มากก็น้อย ปัญหาต่าง ๆ ย่อมมีสาเหตุและสามารถแก้ปัญหานั้นได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยแก้ทั้งระบบสังคมและตัวบุคคล ด้วยวิถีทางประชาธิปไตยคือ รู้จักเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักอยู่ร่วมกันโดยอาศัย หลักธรรม 7 ประการ สำหรับคนดี ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาและใช้หลักความสามัคคี ร่วมมือ ประสานงาน ในขอบเขตสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคและหน้าที่ความรับผิดชอบตามกฎหมายและวัฒนธรรมทางสังคมนั้น

เอกสารประกอบกิจกรรมตะวันดับที่หนองปลาหมอ

1. กรณีตัวอย่างเรื่องตะวันดับที่หนองปลาหมอ

นายสอนเมื่อเรียนจบอาชีวศึกษาจากกรุงเทพฯ แล้วก็กลับบ้านเกิดที่ตำบลหนองปลาหมอ เขาได้เห็นความยากจนข้นแค้นของชาวบ้านอยู่ตลอดเวลา 1 ปีที่กลับมา ในช่วงเวลา 1 ปี นายสอนจึงเสนอวิธีแก้ไขต่อกำนัน เช่น ให้กำนันหาที่ทำกินให้ชาวบ้าน ชักชวนชาวบ้านขุดคลอง เป็นต้น

แต่กำนันไม่สนใจอ้างว่าเป็นเรื่องระดับอำเภอหรือระดับจังหวัด นายสอนจึงโกรธว่ากำนันไม่ทำงานเพื่อส่วนรวม

ต่อมานายสอนคิดได้ว่า ควรจะมีโครงการต่อไฟฟ้าเข้ามาในตำบลเพื่อให้ชาวบ้านมีอาชีพเพิ่มขึ้น นายสอนจึงนำโครงการนี้ไปเสนอต่อท่านสมภาร และก็ได้ผล ท่านสมภารช่วยเรียไรเงินค่าไฟฟ้า

เพื่อนเตือนให้นายสอนไปบอกกำนัน เรื่องโครงการนำไฟฟ้าเข้าตำบล

แต่นายสอนกลับด่าเพื่อนว่า “เอ็งสองคนมันดักดาน เรื่องไฟฟ้านี้ ถ้าไปขอกับกำนัน ก็คงไม่ได้ผลเหมือนเรื่องอื่น ๆ ละวะ”

กำนันจึงไม่รับรู้เรื่องนี้จากนายสอนโดยตรงและทันทีที่รู้เรื่องลูกน้องกำนันก็ประกาศก้องว่า “ใครขึ้นให้เงินนายสอน ก็เท่ากับช่วยให้มันดั่ง” ทั้งนี้ เพราะกำนันโกรธว่านายสอนทำข้ามหน้าข้ามตา

แล้วกำนันก็ส่งคนไปขัดขวางการบริจาคเงินสมทบทุนนำไฟฟ้าเข้าหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงแตกออกเป็นกลุ่ม ๆ พวกที่เข้าข้างนายสอนก็ว่าเห็นด้วยกับโครงการนำไฟฟ้าเข้าสู่ตำบล เพราะจะทำให้ตำบลเจริญขึ้น ส่วนพวกที่เข้าข้างกำนันและผู้ใหญ่ก็ว่า “นายสอนมันอยากดัง”

เมื่อฝ่ายหนึ่งด่าหนีกำนันผู้ใหญ่ว่าไม่เอาเรื่องกับการพัฒนาตำบล สมแล้วที่นายสอนจะทำให้แก้อีสะท้านเสียบ้าง อีกฝ่ายหนึ่งก็คัดค้านจึงทะเลากัน แล้วเพื่อนสนิทของนายสอนก็ถูกรุมทำร้าย

นายสอนงวยงงนั่งกอดเข่า เมื่อเพื่อน ๆ มาส่งข่าวร้ายที่เกิดขึ้นทั้งหมด แต่แล้วก็ฮึดสู้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนชาวบ้านที่เข้าข้างกำนัน เพราะแค้นใจที่ความปรารถนาดีของตนถูกต่อต้าน

ตะวันจึงดับที่หนองปลาหมอ และยังดับที่ตำบลอื่น ๆ อีกหลายตำบลซึ่งเป็นที่เกิดของปัญหาจากชีวิตจริง

2. บทพูดแสดงละครของตัวละคร

ฉากที่หนึ่ง

ผู้บรรยายกล่าวว่า ตนชื่อนายสอน เป็นชาวบ้านหนองปลาหมอ ทราบว่าชาวบ้านต้องการไฟฟ้า เพราะขณะนี้ไฟฟ้าเข้าถึงอำเภอมานานแล้ว ใช้เงินอีก 2-3 หมื่น ก็จะต้องเข้าไปในหมู่บ้านได้จึงควรใช้วิธีเรียไร แต่ไม่อยากไปพูดกับกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน เพราะเป็นพวกคนแก่ไม่เอาเรื่องเอาราว ต่อความต้องการของชาวบ้าน ส่วนท่านสมภารเป็นผู้ที่ชาวบ้านนับถือ จึงคิดไปหาท่านสมภาร

นายสอน : “หลวงพ่อกับ ชาวบ้านอยากจะได้ไฟฟ้ากัน หลวงพ่อช่วยหน่อยได้ไหมครับ”

สมภาร : “เอามาทำอะไรกันล่ะพ่อสอน เราก็มืดเทียนไขอยู่แล้วนี่”

นายสอน : “เจียรนัยพลอยซิคับหลวงพ่อ เอาไฟฟ้ามาปั่นมอเตอร์ ชาวบ้านจะได้มีอาชีพ คุ่มค่ากับอุปกรณ์ไฟฟ้าครับ ขโมยจะลดลงไปถ้าถนนหนทางสว่างไสว”

สมภาร : “เออ ถ้าอย่างนั้นก็น่าคิด เท่าไหร่ล่ะ ค่าสายไฟอะไรนั่น”

นายสอน : “2-3หมื่นครับ มากหน่อยครับหลวงพ่อ”

สมภาร : “ไม่หน่อยล่ะมากทีเดียว แต่หลวงพ่จะลองบอกชาวบ้านดู พรุ่งนี้วันพระเขา จะมาทำบุญถวายเงินสร้างพระประธานในโบสถ์ หลวงพ่อก็จะเรียไรค่าไฟฟ้าเลย”

นายสอน : “ดีครับ หมู่บ้านเราจะได้มีฐานะดีขึ้น ก็มีหลวงพ่อนี้แหละเป็นหลักในหมู่บ้านของเรา”

ฉากที่ 2

มีกำนันผู้ใหญ่บ้านมานั่งคุยกันอยู่ ลูกบ้านคนหนึ่งเข้าไปหา

ลูกบ้าน : “ท่านกำนันครับ วันนี้ที่วัดมีการเรียไรเงินค่าไฟฟ้าเข้ามาใช้ในหมู่บ้านครับ ท่านสมภารท่านบอกว่าเป็นความคิดที่ดี ท่านเลยสนับสนุน ผมได้ยินมาว่า นายสอนเป็นต้นคิด คนให้เงินกันเยอะ ชมนายสอนกันใหญ่ ท่านกำนันรู้เรื่องหรือเปล่าครับ”

- กำนัน : “ข้าไม่รู้เรื่องเลย ไอ้สอนมันเห็นข้าเป็นหัวหลักหัวตอกระมัง สมภารก็พลอย
เป็นไปกับมันด้วย ผู้ใหญ่ไซ้ไหมทำอย่างนี้มันข้ามหน้าข้ามตาผู้ใหญ่แน่แหละ
แล้วยังข้ามหัวข้าด้วย”
- ผู้ใหญ่บ้าน : “ไอ้สอนนี่มันเจ้าหน้าเจ้าตาอย่างนี้ หลายหนแล้วละพ่อกำนัน แต่คราวนี้มัน
หนักมือไปหน่อย มันคงอยากได้ชื่อว่า เป็นนักพัฒนาเหมือนนายอำเภอ
พัฒนาระมัง”
- กำนัน : “ใครยอมออกเงินให้มันก็โง่เต็มที เท่ากับช่วยให้ไอ้สอนมันตั้ง ไอ้อิน (กำนัน
หันไปหาลูกบ้าน) เอ็งไปประกาศให้พวกเอ็งรู้เสียด้วยว่าอย่าเสียรู้ไอ้สอนมัน”

ฉากที่ 3

ลอยเป็นหนุ่มเพื่อนบ้านของสอน แวะมาถามถึงเรื่องข่าวลือที่ตนได้ยินมา

- ลอย : “สอนเอ๊ย เอ็งรู้ไหมว่าชาวบ้านเขาตำเอ็งยังไง”
- สอน : “ชาวบ้านนะหรือตำข้า ตำเรื่องอะไรวะ”
- ลอย : “ก็เรื่องไฟฟ้าของเอ็งนะสิ”
- สอน : “ของข้าเมื่อไหร่ ของหมู่บ้านทั้งหมู่บ้าน”
- ลอย : “เออนั่นแหละ ใคร ๆ ก็เรียกไฟฟ้าของเอ็งทั้งนั้น เขาว่าเอ็งอยากดังทำอะไรไม่
ปรึกษากำนันจริงไหม”
- สอน : “จริง เรื่องนี้ข้าไม่ได้ปรึกษา เหตุที่ไม่ปรึกษาก็เพราะ เคยไปชวนทำเรื่องอื่น
กำนันก็ไม่เอาด้วย ข้าเลยขี้เกียจปรึกษา ทำไมเอ็งว่าชาวบ้านตำ ก็คนเห็น
ด้วยก็มีเยอะ มีคนเอาเงินไปถวายหลวงพ่อกี่หลายคน”
- ลอย : “นั่นแหละ กำนันเที่ยวโพทนาว่ามันจะทำให้เอ็งดัง ก็เลยเลิกถวายเงินกัน”
- สอน : “จั้นหรือ กำนันนี่ร้ายมาก ถอดออกได้เสียแหละดี แก่แล้วไม่อยู่ส่วนแก่ คอย
ขัดขวางไม่ให้หมู่บ้านเจริญ”
- ผู้บรรยาย : “นับตั้งแต่นั้นมาชาวบ้านหนองปลาหมอ ก็แตกกันเป็นสองพวก ต่างฝ่ายต่าง
ทับถมกันและเข้าใจกันผิดอยู่เรื่อย ๆ”

3. ตัวอย่างการแก้ไขปัญหทั้งที่ “ระบบ” และที่ “บุคคล” กรณีตัวอย่าง “ตะวันดับที่หนองปลาหมอ”

3.1 การแก้ปัญหาที่ “ระบบ”

การแก้ปัญหการก้าวก่ายหน้าที่ จะทำให้เกิดความสามัคคี มีวิธีการคือ การใช้หลักการกระจายอำนาจในสภาตำบล และใช้หลักการบริหารแบบการแบ่งงานแบ่งหน้าที่ เช่น ต้องแบ่งหน้าที่ของกำนันให้ฝ่ายอื่น ๆ เช่น แบ่งหน้าที่พัฒนาตำบล ซึ่งมีประธานสภาของตนเอง ส่วนกำนันก็มีหน้าที่ปกครองเป็นฝ่ายปราบปราม เป็นต้น สภาตำบลควรทำงานตลอดปี ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอความคิดเห็น และเสนอโครงการต่าง ๆ ได้ ซึ่งเป็นการแบ่งหน้าที่ตามหลักการพึ่งพาอาศัยกัน เมื่อใครเสนอเรื่อง หรือโครงการต่าง ๆ เข้าไป จึงจะไม่ใช่เป็นการก้าวก่ายหรือหักหน้ากำนัน

3.2 การแก้ไขที่ “ตัวบุคคล”

ต้นตอเหตุ คือ นายสอนหักหน้ากำนันโดยไม่มีเจตนาจะบ่อนทำลายอำนาจของกำนัน เมื่อไม่มีเจตนาร้าย นายสอนก็หลงไปว่าตัวมีความดี ทำถูกแล้วแต่ก็ผิดหวังที่คนมองไม่เห็นความดีและถูกกล่าวหาว่าอยากดัง นายสอนจึงโกรธ ด้วยเหตุที่ความหลงตัวเข้าครอบงำนี้ทำให้ให้นายสอนขาดสติ ส่วนกำนันหลงอำนาจ จึงคิดว่าตนมีสิทธิที่จะขัดขวางนายสอน และเชื่อว่าตนทำถูกแล้ว การหลงว่าตนเองดี ตนเองถูก เป็นความหลงตัวที่มักซ่อนอยู่เบื้องหลังการที่ “บุคคล” ลุกขึ้นต่อสู้เมื่อผิดหวัง หลักธรรมที่ช่วยป้องกันและแก้ไขไม่ไห้คนที่ผิดหวังหันไปต่อสู้ผิดทางจนแตกความสามัคคีระหว่างคนทั้งตำบล เช่น กรณีตัวอย่างเรื่อง ตะวันดับที่หนองปลาหมอ คือ หลักธรรม 7 ประการสำหรับคนดี (สัปบุริสธรรม 7) ประกอบด้วยหลักธรรม 7 ข้อ คือ

หลักธรรมข้อที่ 1 เป็นผู้รู้จักเหตุ คือ รู้จักว่า การพูดและการกระทำของตนสิ่งใดเป็นเหตุแห่งความดี หรือเป็นเหตุแห่งความชั่ว

หลักธรรมข้อที่ 2 เป็นผู้รู้จักผล คือ ผู้ที่รู้ว่า “ความรู้สึก” ทั้งของตนและผู้อื่นเป็นผลที่เกิดจากเหตุ คือ การพูดและการกระทำของตนเอง การขอโทษเป็นพฤติกรรมหลักธรรมข้อรู้จักผลและช่วยแก้ไขความผิดที่เกิดจากการเผลอสติ พูดผิด ทำผิด และช่วยป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาที่ตามมาได้

หลักธรรมข้อที่ 3 เป็นผู้รู้จักตน คือ การรู้สึกตัวและพิจารณาเสมอว่า ในฐานะแห่งชาติกำเนิด วุฒิ ตำแหน่งหน้าที่ ความรับผิดชอบของตนอันแท้จริงคืออะไร การพูด การประพฤติและการปฏิบัติเช่นนั้นเป็นการชอบและถูกต้องตรงตามฐานะอันแท้จริงที่ดำรงอยู่หรือไม่

หลักธรรมข้อที่ 4 เป็นผู้รู้จักประมาณ คือ การเป็นผู้รู้จักพอในด้านการแสวงหา และรู้จักความพอดีในด้านการแสดงตัว

หลักธรรมข้อที่ 5 เป็นผู้รู้จักชุมชน คือ รู้จักความต้องการอันแท้จริงของชุมชน ซึ่งบางครั้งชุมชนอาจจะบอกไม่ได้ถึงความต้องการ

หลักธรรมข้อที่ 7 เป็นผู้รักบุคคล คือ การรู้จักว่า ควรประพฤติต่อผู้ใดอย่างไร วิธีประพฤติตนแบบสำคัญ ก็คือ วิธีปิดทองหลังพระ

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 3 ลักษณะประชาธิปไตย

หัวข้อวิชาที่ 2 ประชาธิปไตยวิถีชีวิต

ประชาธิปไตยวิถีชีวิต

ประชาธิปไตยในลักษณะที่เป็นวิถีชีวิต กล่าวคือ การที่บุคคลได้อยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยนั้น จะต้องมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. มีคารวะธรรม หมายถึง การเคารพและการให้เกียรติซึ่งกันและกันทั้งทางกาย วาจา และความคิดของทุกคน การล่วงเกินผู้อื่น การทำร้ายผู้อื่น การโกรธผู้อื่น เป็นการไม่เคารพซึ่งกันและกัน และผิดหลักประชาธิปไตย

2. มีสามัคคีธรรม หมายถึง การแบ่งปัน ร่วมมือ ประสานงาน บุคคลใดมีความสามารถก็รับอาสาทำงาน ไม่ปายเปี่ยง ไม่หลีกเลี่ยง ทุกคนร่วมมือ ประสานงานกันตามอัตภาพตามแผนงานที่วางร่วมกัน ไม่กลั่นแกล้งหรือดื้อดึง

3. มีปัญญารธรรม หมายถึง การมีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญาร่วมมือในทางการศึกษาเพื่อพัฒนาปัญญาและนำมาใช้ในการร่วมมือกันทำงาน

หลักการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย

หลักการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย ในทัศนะนักกฎหมายคือ

1. เคารพเหตุผล หรือกระทำอย่างมีเหตุผล

2. เคารพซึ่งกันและกัน

2.1 เคารพในความเป็นมนุษย์

2.2 เคารพในความสามารถของกันและกัน

3. การตกลงใจกันด้วยการถกเถียง ประนีประนอม และอดกลั้นในความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

4. การดำเนินชีวิตอย่างเสรีภายใต้ขอบเขตของกฎหมายและไม่ถูกแทรกแซงอย่างไม่จำเป็นโดยรัฐ

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดหลักการดำเนินชีวิตแบบ
ประชาธิปไตยในสังคมไว้ดังนี้

1. การเคารพซึ่งกันและกัน เรียกว่า คารวะธรรม
2. การร่วมมือประสานงานและแบ่งงานกันทำ เรียกว่า สามัคคีธรรม
3. มีความเชื่อถือในวิถีแห่งปัญญา เรียกว่า ปัญญาธรรม
4. มีความรับผิดชอบ
5. มีความห่วงใยผู้อื่น
6. ความมีใจกว้าง
7. มีความคิดสร้างสรรค์

บุคลิกภาพประชาธิปไตย

ความหมายของบุคลิกภาพประชาธิปไตย คือ บุคลิกภาพรูปแบบหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยลักษณะนิสัยกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเหมาะสมกับอุดมการณ์ประชาธิปไตย ลักษณะนิสัยกลุ่มนี้ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความใจกว้าง การคำนึงถึงผู้อื่น การมีสามัคคีธรรม ความมีเอกสิทธิ์แห่งตน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย ลักษณะนิสัยเหล่านี้เป็นตัวกำหนดวิถีการดำเนินชีวิต ซึ่งบุคลิกภาพของบุคคลที่เหมาะสมกับระบอบประชาธิปไตยนั้น สิ่งสำคัญที่ผู้มีลักษณะประชาธิปไตยควรจะต้องมีคือ

1. ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ หมายความว่า จะต้องเชื่อมั่นมนุษย์โดยทั่ว ๆ ไปในสังคม มีความสามารถที่ตัดสินใจว่าอะไรควรไม่ควร มีความสามารถที่จะพิจารณานโยบายทางการเมืองที่มีนักการเมืองเสนอขึ้นมา มีความสามารถที่จะเลือกผู้นำที่ดีได้

2. เป็นคนที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น และกล้าแสดงความคิดเห็น กล่าวคือ คนที่มีลักษณะประชาธิปไตยจะต้องไม่คิดว่าความคิดของใครของคนใดคนหนึ่ง จะถูกต้องและดีเสมอไป เพราะฉะนั้นการยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ซึ่งแม้จะอายุน้อยกว่า หรือมีความรู้น้อยกว่าก็ต้องรับฟัง แม้เขาจะค้านตนก็ตามจะถือว่าเป็นธรรมดา ในขณะเดียวกันก็ต้องกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองออกไป ถึงแม้ว่าจะค้านกับความคิดเห็นของคนอื่นที่อาวุโสกว่าก็ตาม เพราะถ้าไม่กล้าแสดงความคิดเห็นของตนทั้ง ๆ ที่ไม่เห็นด้วยกับคนอื่นก็ตาม ก็จะทำให้คนนั้น ๆ ยอมรับอำนาจเผด็จการโดยง่าย

3. รู้จักขอบเขตหน้าที่ สิทธิ และเสรีภาพ กล่าวคือ ประชาชนในระบบประชาธิปไตย มีทั้งหน้าที่และสิทธิควบคู่กันไป เพราะฉะนั้นประชาชนจะต้องเข้าใจในเรื่องนี้ว่าสิทธิที่จะพึงได้นั้นมีอะไรบ้าง เช่น สิทธิในร่างกาย ในทรัพย์สิน มีเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น ใน

ขณะเดียวกัน บุคคลก็จะต้องถือว่าเป็นหน้าที่ของบุคคล ที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ติดตามความเคลื่อนไหวทางการเมือง เช่น รัฐบาลกำลังทำอะไรอยู่ นโยบายต่าง ๆ ที่สัญญาไว้นำมาบริหารหรือยังเหล่านี้ เป็นต้น ข้อสำคัญคือจะต้องมีความรู้สึกว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ทางการเมืองที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความรับผิดชอบของตนเหมือนกัน

4. มีความคิดว่าตนมีประสิทธิภาพทางการเมือง หมายความว่า บุคคลจะต้องเชื่อว่า เขาสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ อาจจะเป็นโดยการเลือกตั้งหรือโดยวิธีอื่น เช่น ช่วยผู้สมัครที่ตนเห็นว่าดี หาเสียง หรือการเดินขบวนประท้วง การกระทำหรือไม่กระทำบางอย่างของรัฐบาล

5. มีค่านิยมอย่างมากแก่เสรีภาพ กล่าวคือ จะต้องเห็นว่าเสรีภาพเป็นสิ่งที่สำคัญ เสรีภาพในสิ่งที่เขาต้องกระทำ การแสดงออกซึ่งความคิดเห็น การใช้จ่ายทรัพย์สินของตนเอง ตามใจชอบ การใช้เวลาตามสิ่งที่ตนเองต้องการทำ เป็นต้น

คุณลักษณะของพฤติกรรมประชาธิปไตย

คุณลักษณะของพฤติกรรมประชาธิปไตยประกอบด้วยลักษณะ 6 ประการ ดังนี้

1. การยอมรับ คือ การเคารพในสิทธิและเสรีภาพ พร้อมทั้งศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ซึ่งกันและกัน ทั้งทางกาย วาจา และใจ

2. สามัคคีธรรม คือ การร่วมมือประชุมปรึกษาหารือ วางแผนในการทำงานและการตัดสินใจร่วมกัน

3. ปัญญาธรรม คือ การใช้ปัญญาในรูปของวิธีการทางวิทยาศาสตร์ พัฒนาแนวความคิดแบบสังเคราะห์และสร้างสรรค์ รู้จักการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล

4. วินัยธรรม คือ รู้จักขอบเขต กติกา สำนึกในสิทธิและหน้าที่ ใช้เสรีภาพในขอบเขต การมีวินัยนั้นต้องมีวินัยทั้งต่อตนเอง ต่อกลุ่มและต่อสังคม

5. คุณธรรม คือ การมีศีลธรรมประจำใจ มีความซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม ปราศจากอคติต่อผู้อื่น

6. สันติธรรม คือ การไม่สันติภาพในสังคม ไม่มุ่งทำลายและเอาวัดเอาเปรียบคนอื่น มุ่งประสานประโยชน์ในสังคมให้มากที่สุด

พฤติกรรมประชาธิปไตย

ความหมายของพฤติกรรมประชาธิปไตย หมายถึง ลักษณะการแสดงออกที่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย 3 ประการ คือ

1. การมีความเคารพซึ่งกันและกัน คือ ทุกคนจะต้องให้เกียรติซึ่งกันและกันทั้งกาย วาจาและความคิด ทุกคนย่อมเคารพในความคิดของผู้อื่น ทุกคนย่อมแสดงความคิดเห็นออกมาได้ โดยไม่ล่วงเกินผู้อื่นให้โอกาสและเคารพความคิดเห็นของทุกคนรวมถึงการเคารพในสถาบันสำคัญของประเทศ คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

2. มีการแบ่งปันร่วมงานกันและประสานงานกัน ได้แก่ การทำงานร่วมกัน โดยใคร หนัดทางไหนก็แบ่งงานกันไปทำโดยไม่บ่ายเบี่ยงหรือหลีกเลี่ยง ร่วมมือกันทำตามอัตราภาพ และประสานงานกันทั้งหมด โดยทำตามที่ได้ตกลงกันตามแผนการที่วางไว้ให้ลุล่วงไปด้วยดี

3. การมีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา คือ การมีเหตุผลในการทำงาน การค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องที่ถูกต้องมาใช้ในการทำงาน

หรืออาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมประชาธิปไตย คือ การแสดงออกที่สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสังเกตได้จากการกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเอง รวมถึงการเคารพในสถาบันสำคัญของประเทศ ดังนี้

1. การมีความเคารพซึ่งกันและกัน เช่น

- 1.1 การเคารพในสถาบันที่สำคัญของประเทศ คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
- 1.2 การเคารพซึ่งกันและกันทางร่างกาย
- 1.3 การเคารพทางวาจา
- 1.4 การเคารพในสิทธิของผู้อื่น
- 1.5 การเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น
- 1.6 การเคารพในกฎ ระเบียบของสังคมและกฎหมายของประเทศ
- 1.7 การใช้สิทธิและเสรีภาพในขอบเขต

2. การแบ่งปันร่วมงานกันและประสานงานกัน เช่น
 - 2.1 ร่วมมือกันทำงาน ทั้งกายและจิตใจ
 - 2.2 มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในหมู่คณะ
 - 2.3 เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
 - 2.4 รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากส่วนรวม และหน้าที่ต่อสังคม
3. การมีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา เช่น
 - 3.1 การใช้ปัญญา ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ
 - 3.2 ร่วมกันแก้ปัญหา โดยร่วมกันคิด ใช้เหตุผล
 - 3.3 ใช้วิธีการทางปัญญา ในการโต้เถียงหรือหาข้อยุติต่าง ๆ

หน่วยที่ 3 ลักษณะประชาธิปไตย

หัวข้อวิชาที่ 3 วินัยในตนเองและวินัยในสังคมประชาธิปไตยวิถีชีวิต

เวลา 2 ชั่วโมง

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. บอกความหมายของวินัยในตนเองและวินัยในสังคมได้
2. ชี้บ่งคุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเองและสังคมได้
3. จำแนกสาเหตุและผลที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเองและวินัยในสังคมได้
4. อภิปรายและให้เหตุผล เพื่อจำแนกบุคคลที่มีวินัยในตนเองและวินัยในสังคมสูง-ต่ำได้
5. แสดงออกถึงความเป็นคนมีวินัยในตนเองและวินัยในสังคมได้

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. ความหมายและความมีวินัยในตนเอง
2. คุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเอง
3. การปลูกฝังวินัยในตนเอง
4. ความหมายและความมีวินัยในสังคม
5. แนวคิดเกี่ยวกับวินัยในสังคม
6. วินัยทางสังคมกับความรับผิดชอบ

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติกิจกรรมที่ 3.1 วงกลมควบคุมตนเอง และกิจกรรมที่ 3.2 ลำฆาตกร
2. ดำเนินกิจกรรมตามจุดมุ่งหมายและเนื้อหา โดยวิทยากรและสมาชิกในกลุ่มร่วมกันสรุปผลจากการปฏิบัติกิจกรรม

สื่อประกอบกิจกรรม

1. กิจกรรม 2 กิจกรรม
2. อุปกรณ์ในแต่ละกิจกรรม
3. เอกสารประกอบกิจกรรม
4. แบบสังเกตการณ์

การประเมินผล

1. สัมภาษณ์วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรม
2. สังเกตการณ์มีส่วนร่วมและพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
3. การอภิปรายและการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
4. การนำเสนอผลงานของกลุ่ม

กิจกรรมที่ 3.1 วงกลมควบคุมตน

เวลา 60 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. บอกความหมายของวินัยในตนเองได้
2. ชี้บ่งคุณลักษณะของบุคคลที่มีวินัยในตนเองได้
3. รู้จักเคารพและปฏิบัติตามสังคมวัฒนธรรมและประเพณี
4. สร้างความเป็นตัวของตัวเอง ที่มีความจริงใจ เทียบตรง อดทน และทำงานตาม

วิถีประชาธิปไตย

5. แสดงออกซึ่งสิทธิและหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์แบบ ตามวิถีประชาธิปไตยได้

สื่อประกอบกิจกรรม

1. วงกลมควบคุมตนเอง
2. ชิ้นส่วนข้อความหลังวงกลมควบคุมตน
3. แบบสังเกตการณ์

กิจกรรมและวิธีดำเนินการกิจกรรม

1. วิทยากรขออาสาสมัคร 15 คน แล้วแบ่งกลุ่มย่อยกลุ่มละ 5 คน สมาชิกที่เหลือเฝ้าดู

2. แบ่งแต่ละกลุ่มเป็นผู้เล่นเกมกลุ่มละ 4 คน และอีก 1 คน เป็นผู้สังเกตการณ์ในกลุ่มนั้น ๆ ผู้สังเกตการณ์รับแบบสังเกตและรับการอธิบายวิธีการสังเกตจากวิทยากร

3. วิทยากรอธิบายกติกาการเล่นกับผู้เล่นเกมดังนี้

3.1 ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันทำงานอย่างหนึ่ง ทุกคนจะได้รับการแจกชิ้นส่วนจำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นส่วนประกอบของวงกลม ๆ ละ 4 ชิ้น และมีข้อความที่รวมกันแล้วอ่านได้ความหมาย งานของกลุ่มจะสมบูรณ์เมื่อสมาชิกแต่ละกลุ่มมีวงกลมวางอยู่ตรงหน้า 1 วง

3.2 ขณะทำงานห้ามสมาชิกของกลุ่มพูดกันและห้ามขอชิ้นส่วนจากคนอื่นเด็ดขาด แต่สามารถให้ชิ้นส่วนของตนแก่คนอื่นได้โดยการหยิบยื่นให้สมาชิกคนต่อคน ห้ามโยนกลางวงหรือโยนให้ ห้ามลุกออกจากที่ และห้ามส่งสัญญาณใด ๆ ขณะทำกิจกรรม

3.3 วิทยากรเปิดโอกาสให้สมาชิกถามข้อสงสัย หลังจากสมาชิกเข้าใจดีแล้ว ให้วิทยากรแจกซองชิ้นส่วนกลุ่มละ 1 ซอง ซึ่งภายในซองจะมีชิ้นส่วนซึ่งคละกันต่อเป็นรูปวงกลมได้ 4 วง ผู้สังเกตการณ์แจกชิ้นส่วนที่คละกันให้สมาชิกในกลุ่มคนละ 4 ชิ้น

4. วิทยากรให้สมาชิกทำกิจกรรมพร้อมกัน โดยให้เวลาทำงานประมาณ 15-20 นาที

5. ในกรณีที่แต่ละกลุ่มทำงานเสร็จไม่พร้อมกัน วิทยากรอนุญาตให้กลุ่มที่เสร็จก่อนไปยืนดูกลุ่มที่เสร็จช้าได้ ถ้ากลุ่มนั้นทำไม่ได้วิทยากรเสนอแนะได้เพื่อให้งานเสร็จลุล่วงไปด้วยดี

6. ให้ผู้สังเกตการณ์ของแต่ละกลุ่มรายงานผลการสังเกตและความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการทำงานของกลุ่มที่ตนสังเกต

7. ให้สมาชิกกลุ่มแสดงความรู้สึกคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานของตนและสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม โดยวิทยากรอาจใช้คำถามดังนี้

7.1 ท่านมีความรู้สึกอย่างไรต่อการทำงานครั้งนี้

7.2 เมื่อท่านประกอบชิ้นส่วนของตนเสร็จแล้วแต่คนอื่นยังไม่เสร็จท่านรู้สึกอย่างไร

7.3 ท่านไม่ขอชิ้นส่วนจากคนอื่นเพราะอะไร

7.4 ท่านไม่ทำตามกติกาเพราะเหตุใด

7.5 คนที่ต่อรูปวงกลมของตนเสร็จแล้วอยู่เฉย ๆ เพราะอะไร

7.6 ท่านคิดว่าอะไรเป็นสาเหตุที่บุคคลในกลุ่มทำงานเร็ว หรือล่าช้า หรือไม่สำเร็จ

7.7 การควบคุมตนให้ทำงานได้ดีไม่ผิดกติกาตัวเองเป็นคนอย่างไร

8. วิทยากรเสนอคำถามให้สมาชิกคิดและร่วมกันหาคำตอบเพื่อให้ได้ข้อคิดจากการทำกิจกรรมนี้

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

ผู้มีวินัยในตนเองเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนให้เป็นไปตามที่ตนมุ่งหวัง สำนึกว่าเป็นสิ่งสำคัญที่พึงาม ซึ่งจะไม่ทำให้เกิดความยุ่งยากและเดือนร้อนต่อตนเองและบุคคลอื่น โดยมีคุณลักษณะมีความรับผิดชอบ เชื่อมั่นในตนเอง มีความเที่ยงตรงยุติธรรม ซื่อสัตย์ อดทน จริงใจ ทำตามกติกาสังคมและเคารพในสิทธิ หน้าที่ของตนและผู้อื่น

เอกสารประกอบกิจกรรมวงกลมควบคุมตนเอง

1. แบบวงกลมควบคุมตนเอง ซึ่งเตรียมไว้จำนวน 3 ชุด หนึ่งชุดมี 4 วง แต่ละวงมี 4 ชั้น แต่ละชั้นมีข้อความเขียนไว้ด้านหลังถ้าต่อได้ครบแต่ละชุดจะได้ข้อความ คือ คุณลักษณะผู้มีวินัยในตนเอง

2. ข้อความที่ใช้เขียนหลังชิ้นส่วนวงกลม วงกลมละ 1 ข้อความ ดังนี้

2.1 มีความรู้สึกผิดชอบ

2.2 มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ

2.3 มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติงานและปฏิบัติตนอย่างมีระเบียบเรียบร้อยจน

เป็นนิสัย

2.4 มีความเที่ยงตรงและยุติธรรมต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

2.5 มีความตั้งใจจริง

2.6 ยอมรับและปฏิบัติตามมติของกลุ่ม

2.7 มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ปฏิบัติตนเป็นที่ไว้วางใจต่อผู้อื่น

2.8 ยอมรับและปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีอันดีของชาติ

2.9 ปฏิบัติตรงต่อเวลาและนัดหมาย

2.10 เคารพในสิทธิผู้อื่น และปฏิบัติตามต่อผู้อื่นได้เหมาะสมกับกาลเทศะและ

บุคคล

2.11 เคารพทำตามกฎหมายเกณฑ์และระเบียบแบบแผนของสังคม

2.12 มีความอดทน รู้จักควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสม

3. แบบสังเกตการณ์

ชื่อ..... นามสกุล..... กลุ่ม.....

ขอให้ผู้สังเกตการณ์ สังเกตตามหัวข้อต่อไปนี้

1. บรรยากาศในการทำงานของกลุ่มเป็นอย่างไร

2. มีสมาชิกไม่ปฏิบัติตามกติกาหรือไม่ ใครที่ชอบฝ่าฝืนกติกา

3. สาเหตุที่ทำให้กลุ่มทำงานได้สำเร็จอย่างรวดเร็ว

4. สาเหตุที่ทำให้กลุ่มทำงานล่าช้า

5. สังเกตพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่มแต่ละคนในขณะที่ทำงาน

5.1 เมื่อมีคนใดคนหนึ่งต่อรูปของตนเองเสร็จแล้วเขาทำอย่างไร

5.2 เมื่อคนอื่นยังประกอบชิ้นส่วนไม่ได้ สมาชิกคนอื่น ๆ มีพฤติกรรมเป็นอย่างไร

5.3 ใครแสดงความมีน้ำใจ อยากจะหยิบยื่นชิ้นส่วนของตนเองให้ผู้อื่น

5.4 มีใครทำของตนเสร็จแล้วนั่งอยู่เฉย ๆ โดยไม่สนใจงานที่เหลือของกลุ่ม

5.5 มีใครบ้างที่พยายามทำงานต่อไปกับชิ้นส่วนของตน โดยไม่ละความพยายาม แต่ก็ไม่ได้ใส่ใจสละของตนให้กับคนอื่น

กิจกรรมที่ 3.2 ลำพาดกร

เวลา 60 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. รู้จักเคารพต่อระเบียบวินัย กฎหมาย และกฎเกณฑ์ทางสังคม
2. ยอมรับและปฏิบัติตามความรับผิดชอบที่เป็นนิติ วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของสังคม

3. ตระหนักถึงความสำคัญของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม โดยการให้ความสนใจ การรับฟังกันและกัน ช่วยเหลือกันและกันในกลุ่มตามบทบาทต่าง ๆ

4. ใช้ระบบและบุคคลแก้ไขปัญหาย่างเป็นระบบและระเบียบตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์คือ เข้าใจปัญหา การรวบรวมปัญหา และหาสาเหตุของปัญหา

สื่อประกอบกิจกรรม

1. เนื้อเรื่อง “ลำพาดกร” กลุ่มละ 1 ชุด
2. กระดาษเปล่า

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรนำเรื่องเข้าสู่การทำงาน โดยแบ่งสมาชิกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 16-17 คน ที่เหลือ 2 คน เป็นผู้สังเกตการณ์กลุ่มละ 1 คน

2. วิทยากรอธิบายแก่สมาชิกว่า กิจกรรมที่จะทำต่อไปนี้มีชื่อว่า “ลำพาดกร” สมาชิกในกลุ่มจะได้รับชิ้นส่วนของข้อความของเรื่องคนละ 1-2 ชิ้นทุกคน เมื่อได้รับชิ้นส่วนแล้ว ผู้ทำกิจกรรมทุกคนจะต้องปฏิบัติตามกติกา 2 ข้อ คือ

- 2.1 ห้ามส่งชิ้นส่วนให้ผู้อื่นดู
- 2.2 ตอบให้ได้ภายใน 45 นาที

3. วิทยากรแจ้งให้กลุ่มทราบ งานที่กลุ่มจะต้องช่วยกันทำ คือ การช่วยสืบหาคำตอบของคำถามต่อไปนี้

- 3.1 ใครคือพาดกร
- 3.2 พาดกรใช้อาวุธอะไร

3.3 การขาดกรรมเกิดขึ้นที่ไหน

3.4 การขาดกรรมเกิดขึ้นเวลาใด

3.5 อะไรคือสาเหตุของการขาดกรรม

4. วิทยากรเขียนปัญหาทั้ง 5 ข้อ ลงบนกระดานเพื่อให้สมาชิกดู แล้วให้ผู้สังเกตการณ์ 2 คน ช่วยบันทึกวิธีการทำงานของกลุ่มและปฏิกริยาต่าง ๆ ที่เกิดในกลุ่ม

5. เมื่อสมาชิกทั้งหมดเข้าใจแล้ว วิทยากรแจกชิ้นส่วนแก่สมาชิกทุกคน ๆ ละ 1-2 ชิ้น ให้ลงมือทำได้ และเมื่อกลุ่มปฏิบัติงานเสร็จแล้ว ให้รวมเป็นกลุ่มใหญ่ เพื่ออภิปรายแสดงความคิดเห็น

6. วิทยากรนำกลุ่มอภิปรายโดย

6.1 ให้ประธานกลุ่มเสนอคำตอบที่กลุ่มตกลงกัน

6.2 ให้ผู้สังเกตการณ์รายงานสิ่งที่ได้สังเกต

6.3 ให้สมาชิกอภิปรายถึงระบบและบุคคลที่ร่วมกันทำงาน

6.4 ชักถามความรู้สึกของสมาชิกที่ไม่พูด ไม่แสดงออก และแสดงมากเป็นพิเศษ

6.5 ให้สมาชิกช่วยกันให้ข้อคิดในเรื่อง วิธีการทำงาน ขั้นตอนการแก้ปัญหา บทบาทของสมาชิกกลุ่มที่จำเป็นและการรักษาวินัย

7. วิทยากรและสมาชิกร่วมกันสรุปข้อคิดเกี่ยวกับการทำงานที่มีขั้นตอนและระเบียบวินัยที่ได้จากกิจกรรมนี้

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

บุคคลที่อยู่ร่วมกันต้องรู้จักเคารพและปฏิบัติตนตามระเบียบกฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ทางสังคม รับรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามบทบาทของตน โดยใช้ระบบ และบุคคลที่สังคมวางไว้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาและแก้ปัญหาตามกติกาสังคมที่วางไว้ ตระหนักและยอมรับกติกาสังคมนั้นอย่างเคร่งครัดไม่ว่าจะทำงานและอยู่ร่วมกัน

เอกสารประกอบกิจกรรมล่าฆาตกร

1. ชิ้นส่วนข้อความ “ล่าฆาตกร” จำนวน 25 ชิ้น

- 1.1 นายมนูแย่งลูกค้าของนายจรุง ทำให้การค้าของนายจรุงตกต่ำไปมาก
- 1.2 นายจรุงเคยขู่ว่าจะฆ่านายมนูสักวันหนึ่ง
- 1.3 น.ส.สายใจ เห็นนายมนูไปถึงอพาร์ทเมนต์ที่นายจรุงอยู่ เวลา 23.40 น.
- 1.4 ในห้องของนายจรุงมีขวดเหล้าเปล่าวางอยู่หลายขวด
- 1.5 คนเฝ้าลิฟต์ให้การว่า มักจะเห็นภรรยานายมนูเดินไปจากตึกพร้อม ๆ กับนาย
ไสว
- 1.6 ตำรวจพบศพนายมนู เขามีบาดแผลเหวอะหวะที่ข้างหลัง และมีกระสุนฝังใน
1 เม็ดที่ข้อศอกขวา
- 1.7 ตำรวจพบศพของนายมนูที่สวนลุมพินี
- 1.8 จากผลการพิสูจน์ศพ นายแพทย์ลงความเห็น ว่า นายมนูตายก่อนที่จะพบศพ
ประมาณ 30 นาที
- 1.9 ภรรยาของนายมนูหายไปหลังจากการฆาตกรรม
- 1.10 ที่สนามหญ้าข้างบ้าน น.ส.สายใจ มีรอยถูกเหยียบย่ำ และถูกลาก
- 1.11 คนเฝ้าลิฟต์บอกว่าเขาเห็น น.ส.สายใจ อยู่ที่ห้องโถงของตึกอพาร์ทเมนต์
ตอนที่เขาออกจากอยู่เวร
- 1.12 กระสุนปืนที่ได้จากศพนายมนูเป็นกระสุนชนิดเดียวกับที่นายจรุงใช้ยิงคนร้าย
- 1.13 มีดที่เปื้อนเลือดของนายมนูนั้น มีรอยนิ้วมือของนายไสวที่ด้ามมีด
- 1.14 คนเฝ้าลิฟต์เห็นนายมนู เดินโซเซมีเลือดที่ข้อศอกขวาเล็กน้อย
- 1.15 ตำรวจพยายามตามตัวนายจรุง แต่ปรากฏว่านายจรุงหายตัวไปแล้ว
- 1.16 ตำรวจพบมีดเปื้อนเลือดนายมนู ในสนามหญ้าหน้าบ้าน น.ส.สายใจ
- 1.17 น.ส.สายใจมักจะเดินกับนายมนูบ่อย ๆ
- 1.18 คนเฝ้าลิฟต์เห็นนายมนูเดินไปที่ห้องของนายไสว เวลาประมาณเที่ยงคืน
- 1.19 ตำรวจพบศพนายมนูเวลาเที่ยงคืนครึ่ง
- 1.20 ปืนของนายจรุงถูกใช้ยิงไปเพียงหนึ่งนัด

- 1.21 ศพของนายมนูมีกลิ่นเหม็นฉาว ๆ ติดปาก
- 1.22 ตำรวจไม่สามารถหาตัวนายไสวได้ หลังจากฆาตกรรม
- 1.23 สภาพศพของนายมนู มีรอยถลอกปอกเปิก คล้ายกับว่าถูกลากมาไกล
- 1.24 นายจรงยังผู้บุกรุกเข้ามาในห้องของเขาเมื่อเวลาเที่ยงคืน
- 1.25 ตำรวจพบคราบเลือดของนายมนูบนพรมที่ปูตรงทางเดินข้างห้องนายจรง

2. เหตุการณ์ที่ถูกต้อง เรื่อง “ล่าฆาตกร”

เรื่อง “ล่าฆาตกร”

นายมนูไปคุยกับนายจรงที่ห้องพักนายจรง หลังจากได้ดื่มเหล้าเข้าไปพอสมควร ทั้งสองเกิดมีปากเสียงเรื่องการค้ำกันขึ้น นายจรงบันดาลโทสะจึงยิงนายมนูถูกที่ข้อศอก นายมนูวิ่งหนีไปที่ห้องของนายไสวซึ่งอยู่ใกล้เคียงเพื่อขอความช่วยเหลือ ปรากฏว่าไปพบภรรยาของตนอยู่กับนายไสว นายไสวเห็นนายมนูบาดเจ็บอยู่แล้วจึงรีบสวมรอยใช้มีดแทงนายมนูถึงแก่ความตาย โดยภรรยาของนายมนูรู้เห็นเป็นใจด้วย เมื่อแทงแล้วจึงลากศพนายมนูลงลิฟต์ไปที่สนามหญ้าหน้าบ้าน น.ส.สายใจ แล้วทิ้งมีดเอาไว้ แล้วเอาศพนายมนูขึ้นรถไปทิ้งที่สวนลุมพินี

เฉลยคำตอบเรื่องล่าฆาตกร

1. ใครคือฆาตกร	1. นายไสว
2. ฆาตกรใช้อาวุธอะไร	2. มีด
3. การฆาตกรรมเกิดขึ้นที่ไหน	3. ที่ห้องนายไสว
4. การฆาตกรรมเกิดขึ้นเวลาใด	4. ประมาณเที่ยงคืนกว่าเล็กน้อย
5. อะไรคือสาเหตุของการฆาตกรรม	5. ชู้สาว

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 3 ลักษณะประชาธิปไตย

หัวข้อวิชาที่ 3 วินัยในตนเองและวินัยในสังคมประชาธิปไตยวิถีชีวิต

ความมีวินัยในตนเอง

ความมีวินัยในตนเอง หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่สามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนให้เป็นไปตามที่ตนมุ่งหวังไว้ โดยเกิดความสำนึกว่าเป็นค่านิยมที่พึงงาม ซึ่งจะไม่ทำให้เกิดความยุ่งยากเดือดร้อนต่อตนเองและบุคคลอื่นในอนาคต ประกอบด้วย

1. ความรับผิดชอบ หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในลักษณะของการมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ มีความละเอียดรอบคอบ ตรงต่อเวลา ไม่ละเลยทอดทิ้งหรือหลีกเลี่ยงการงานนั้น มีความพากเพียรพยายามปรารถนาที่จะทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้ทำไว้แล้ว เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เป็นผลสำเร็จ

2. ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในลักษณะของการตัดสินใจในสิ่งที่ตนเองเห็นว่าถูก กล้าแสดงออกในการคิด การพูด การกระทำ การออกความเห็นในการทำงานใด ๆ ด้วยความมั่นใจ อดอาจฝืนฝาย ไม่มีความลังเล หรือหวั่นวิตกในความสามารถของตน

3. ความซื่อสัตย์ หมายถึง การแสดงออกในลักษณะของการปฏิบัติตนที่ตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่นตามสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการทำความผิด

4. การตรงต่อเวลา หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในการกระทำกิจกรรมใด ๆ ก็ตามให้เสร็จทันเวลาที่กำหนด ไม่บิดพลิ้ว ปายเบี่ยง เมื่อถึงเวลาที่สัญญาไว้

5. ความเป็นผู้นำ หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจบุคคลอื่น ให้ความร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานจนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ มีความเสียสละไม่ลำเอียง ไม่มุ่งทำร้ายผู้อื่น

6. ความอดทน หมายถึง ความสามารถของร่างกาย ความคิดและจิตใจ ที่จะทนต่อการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จได้ โดยไม่หวาดหวั่นอุปสรรคใด ๆ หมั่นออกกำลังกายให้ร่างกายแข็งแรง มีจิตใจที่เข้มแข็ง บังคับตนเองได้เมื่อเกิดความเหนื่อยอ่อนและเกียจคร้าน

คุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเอง

บุคคลที่มีวินัยในตนเอง จะมีคุณลักษณะและพฤติกรรม ดังนี้

1. มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติงานและปฏิบัติตนอย่างมีระเบียบเรียบร้อยจนเป็นนิสัย
2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ
3. มีความรู้สึกผิดชอบ
4. มีความเที่ยงตรงและยุติธรรมต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม
5. มีความตั้งใจจริง
6. ยอมรับและปฏิบัติตามมติกลุ่ม
7. มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ปฏิบัติตนเป็นที่ไว้วางใจต่อผู้อื่น
8. ยอมรับและปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีอันดีของชาติ
9. ปฏิบัติตรงต่อเวลาและการนัดหมาย
10. เคารพในสิทธิของผู้อื่น ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นได้เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล
11. เคารพทำตามกฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผนของสังคม
12. มีความอดทน รู้จักควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสม

การปลูกฝังวินัยในตนเอง

ประเภทของวินัยที่ควรปลูกฝังให้แก่เยาวชน ควรเน้นวินัยในตนเอง และหลักการสร้างวินัยในตนเองนั้นต้องตั้งอยู่บนรากฐานแห่งการชื่นชอบหรือเต็มใจมากกว่าวินัยที่มีรากฐานของคำสั่ง การบังคับหรือการลงโทษ และควรที่จะได้ฝึกให้มีขึ้นตั้งแต่วัยเด็ก เป็นต้นมา ทั้งนี้ในการเสริมสร้างและปลูกฝังความมีวินัยในตนเองนั้น ต้องคำนึงถึงระดับการพัฒนาการทางจิตใจของแต่ละวัยด้วย ต้องมีการอบรมสั่งสอนในทุกโอกาส ให้เยาวชนเป็นผู้วางระเบียบวินัยด้วยตนเอง ให้เข้าใจวิธีการของประชาธิปไตย การฝึกระเบียบวินัยย่อมสอดแทรกเข้าไปได้เสมอในทุกวิชา ความมีระเบียบวินัยขึ้นอยู่กับการศึกษาอบรมเป็นสำคัญ ต้องใช้เวลาและค่อยเป็นค่อยไป ควรใช้วิธีการจูงใจมากกว่าการบังคับและควรฝึกจนเป็นนิสัย เพื่อให้เกิดความเคยชิน

ดังนั้น การปลูกฝังและเสริมสร้างความมีวินัยให้แก่คนในชาตินั้น จะต้องดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่องไม่ควรปล่อยให้เป็นภาระหน้าที่ของรัฐบาลแต่เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น แต่เป็นหน้าที่ของชนในชาติ ทุกฝ่ายจะต้องช่วยเหลือและร่วมมือกัน โดยเริ่มต้นที่เยาวชน

ซึ่งเป็นนักเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลขึ้นไป ด้วยการฝึกอบรมจนเกิดเป็นนิสัย และนำเอาระเบียบวินัยที่ได้ฝึกฝนไว้นั้นออกไปปฏิบัติจริงในชุมชน ซึ่งนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสถาบันแล้ว ยังมีส่วนช่วยชักนำประชาชนในชุมชนให้ประพฤติปฏิบัติตามไปด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญในการปลูกฝังอบรมนักเรียนให้มีความรู้ ทักษะ จนเกิดเป็นนิสัย และมีเจตคติที่ดี ซึ่งครูต้องมีเทคนิคในการเลือกการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม มีการเตรียมการให้พร้อม อีกทั้งมีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง

ความมีวินัยทางสังคม

วินัยทางสังคม หมายถึง คุณลักษณะอย่างหนึ่งภายในตัวบุคคล ซึ่งประกอบไปด้วยความคิดและความรู้สึกที่สามารถควบคุมตัวเองให้มีพฤติกรรมที่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ภายในสถานการณ์ที่มีกฎเกณฑ์ของสังคมกำหนดไว้

ความมีวินัยจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการอยู่ร่วมกันในสังคม สังคมใดที่ผู้คนอยู่ในระเบียบกฎเกณฑ์ สังคมนั้นย่อมสงบสุขและมีวัฒนธรรมที่ดี ใครได้มาพบเห็นย่อมยกย่องชมเชย แต่สังคมใดที่ขาดระเบียบวินัย และคนในสังคมไม่เคารพระเบียบวินัยเสียแล้ว ความวุ่นวายและความเสื่อมย่อมเกิดขึ้นในสังคมนั้น ๆ อาจถึงแก่ความวิบัติวินัยได้ในที่สุด

การฝึกตนให้อยู่ในระเบียบวินัย กฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ทางสังคม จึงเป็นสิ่งจำเป็น และควรฝึกหัด ดังนี้

1) เป็นคนเคารพต่อระเบียบวินัย กฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ทางสังคมและพยายามไม่ละเว้นฝ่าฝืน

2) ควรปฏิบัติตามชีวิตประจำวัน ทำอะไรเป็นเวลา ทำตามกำหนด มีกิจวัตรประจำวันที่สม่ำเสมอ ยกเว้นแต่จะมีเหตุอันมาแทรกแซง เช่น ตั้งกำหนดไว้ว่าจะต้องสวดมนต์ทุกวัน ก็ควรพยายามทำให้ได้ตามนั้น หรือตั้งใจว่าจะตื่นเช้าทุกวันก็ควรตื่นได้ตามที่ตั้งไว้ ข้อนี้เราเป็นผู้กำหนดระเบียบกิจวัตรประจำวันของเราเอง

3) ควรประพฤติตนให้เป็นตัวอย่างแก่ผู้น้อย ผู้ได้บังคับบัญชา หรือลูกหลานของเรา ถ้าเรากำหนดระเบียบใดให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติ เราต้องประพฤติปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างได้

4) ต้องหลีกเลี่ยงการคบกับผู้ที่ขาดระเบียบวินัย เพราะเขาจะชักจูงให้เราทำอะไรนอกกฎเกณฑ์บ่อย ๆ ควรคบแต่ผู้อยู่ในระเบียบวินัยอย่างดี

5) ต้องไม่ส่งเสริมให้คนอื่นฝ่าฝืนระเบียบกฎหมาย ถ้าเรามีอำนาจอยู่ในมือ ก็ควรรักษากฎหมายให้เป็นธรรม คือ ไม่ใช่บังคับกับคนกลุ่มหนึ่ง แล้วละเลยให้อภิสิทธิ์คนอื่นอีกกลุ่มหนึ่ง

6) เมื่อจะทำการใดหรืองานใด ไม่ว่างานเล็กงานใหญ่ ควรทำงานนั้นให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ให้ยุ่งเหยิงหรือสับสน การวางระเบียบให้กับการทำงาน เป็นสิ่งที่ทำให้งานสำเร็จด้วยความมั่งคั่งของผู้ที่ต้องมาเกี่ยวข้องก็ไม่ปวดศีรษะ และอาจติดต่อได้ตามระเบียบที่กำหนดไว้

ระเบียบวินัย ย่อมเป็นเครื่องแสดงความเจริญของจิตใจ ชาตินี้เจริญย่อมมีระเบียบวินัย แต่ชาติที่ด้อยพัฒนามักขาดระเบียบวินัย

แนวคิดเกี่ยวกับวินัยทางสังคม

วินัยทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย การที่ประชาชนในชาติจะมีวินัยทางสังคมได้นั้น จำเป็นต้องได้รับการปลูกฝังและอบรมมาตั้งแต่เด็ก ซึ่งย่อมหมายความว่าครอบครัวอันเป็นสถาบันขั้นมูลฐานของสังคม มีบทบาทสำคัญที่จะช่วยส่งเสริม ปลูกฝังอบรมให้บุคลิกภาพดังกล่าวได้รับการพัฒนาให้มากขึ้น

ในระดับครอบครัวซึ่งพ่อแม่เป็นผู้รับผิดชอบต่อลูกและครอบครัวทั้งหมด มีผลทำให้ลูกขาดความรับผิดชอบ เพราะคิดว่าไม่ใช่หน้าที่ของตัวเอง ตัวเองมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และคำสั่งเท่านั้น ซึ่งบางครั้งอาจจะไม่พอใจแต่ก็ระงับได้ด้วยความรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณ เมื่อความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยในเรื่องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคเข้ามา ทำให้เด็กต่อต้านการควบคุม อาจเป็นเพราะความรู้สึกโกรธแค้นที่เคยเก็บกดไว้แสดงออกมา ด้วยการต่อต้านคำสั่งและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทั้งในระดับกลุ่มและระดับสังคมสิ่งเหล่านี้แสดงถึงการขาดวินัยทางสังคม ที่เป็นดังนี้ เพราะขาดการปลูกฝังความรู้สึกรับผิดชอบต่อหน้าที่และความรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณต่อสังคมให้กับเด็ก ระบบเป็นหนี้บุญคุณแต่แรกนั้นก็มิต่อผู้ปกครองเท่านั้น เมื่อระบบการปกครองตัวเองแบบประชาธิปไตยเข้ามา ทำให้เป็นหนี้บุญคุณต่อผู้ปกครองค่อย ๆ หดหายไป ทำให้บุคคลทำอะไรตามใจชอบ ไม่คำนึงถึงกฎเกณฑ์ของสังคม จึงมีผลให้บุคคลในประเทศขาดวินัยทางสังคม

สำหรับในแง่ของจิตวิทยานั้นการขาดวินัยทางสังคมเป็นพฤติกรรมที่เปิดเผย ซึ่งเป็นผลมาจากการขาดวินัยในตนเอง และขาดความรับผิดชอบต่อสังคม อันเป็นลักษณะของพฤติกรรมชอว์นเร้นหรือพฤติกรรมด้นดอที่ ทำให้บุคลิกภาพของบุคคลไม่เอื้อเพื่อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การปลูกฝังให้บุคคลมีวินัยทางสังคมจึงต้องพัฒนาลักษณะด้นดอของวินัยทางสังคม ซึ่งทำได้โดยการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม

วินัยทางสังคมกับความรับผิดชอบ

จากทฤษฎีบุคลิกภาพของ فروยด์ ซุปเปอร์อีโก (Superego) เป็นโครงสร้างของบุคลิกภาพซึ่งเป็นตัวแทนของศีลธรรมและกฎเกณฑ์ของสังคม ซุปเปอร์อีโกประกอบด้วยความรู้สึกผิดชอบและอุดมคติของอีโก (Ego-Ideal) พัฒนาการของความรู้สึกผิดชอบจะทำให้บุคคลมีวินัยทางสังคม และพัฒนาการของอุดมคติของอีโกจะทำให้บุคคลมีความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้น การศึกษาพัฒนาการของความรู้สึกผิดชอบ จะทำให้เห็นพัฒนาการของวินัยทางสังคมด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับเด็กในแง่ที่พ่อแม่เป็นแบบอย่างที่เหมาะสมมีบทบาทสำคัญในการกำหนดความรู้สึกผิดชอบในตัวเด็กในเชิงทฤษฎีนั้น พัฒนาการของซุปเปอร์อีโกในตัวเด็กขึ้นอยู่กับ ความรู้สึกผิดชอบและมาตรฐานทางศีลธรรมของพ่อแม่ ตลอดจนวุฒิภาวะ และความมีเหตุผลของพ่อแม่ด้วย และการที่เด็กจะรับเอามาตรฐานทางศีลธรรมและค่านิยมต่าง ๆ จากพ่อแม่ได้โดยการเลียนแบบกับตัวอย่างที่ดี ซึ่งการเลียนแบบลักษณะนี้เรียกว่า การเลียนแบบเชิงเปรียบเทียบ การเลียนแบบนี้จะได้ผลดีน่าจะมาจากการควบคุมและการให้ความรักของแม่ การควบคุมจะทำให้เด็กกระทำพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับความต้องการของเด็ก แต่การให้ความรักจะมีผลต่อการที่เด็กจะรับเอาค่านิยมและมาตรฐานต่าง ๆ ของสังคมเข้าไปไว้ในจิตใจของเด็กอย่างแท้จริง การให้ความรักควรกระทำพร้อมไปกับการควบคุมในระดับที่เหมาะสมในการที่จะปลูกฝังความมีวินัยทางสังคมให้กับเด็ก

หน่วยที่ 3 ลักษณะประชาธิปไตย

หัวข้อวิชาที่ 4 สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคในสังคมประชาธิปไตย

เวลา 2 ชั่วโมง 30 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. บอกความหมายของสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคได้
2. อธิบายสิทธิในระบอบประชาธิปไตยของชาวไทยได้
3. ชี้แจงแนวคิดหรือหลักการเสรีภาพในสังคมประชาธิปไตยของไทยได้
4. อธิบายแนวคิดเชิงเสมอภาคพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตยได้
5. เคารพในสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลเท่าเทียมกัน
6. เสนอแนะบุคคลอื่นให้ปฏิบัติตามสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคได้
7. โต้แย้งเมื่อมีบุคคลละเมิดสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. สิทธิ : ความหมายในระบอบประชาธิปไตย
2. สิทธิในระบอบประชาธิปไตยของชาวไทย
3. เสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย
4. แนวคิดหรือหลักการเสรีภาพ
5. ความเสมอภาค
6. แนวคิดในความเสมอภาค

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติกิจกรรมที่ 4.1 ทางไปสู่สิทธิเสรีภาพมิใช่ไร้ยั่ว
กลีบกุหลาบ และกิจกรรมที่ 4.2 ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น
2. วิทยากรและสมาชิกร่วมกันสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรม

สื่อประกอบกิจกรรม

1. ละครและกรณีตัวอย่าง
2. เอกสารประกอบกิจกรรม
3. เครื่องฉายข้ามศีรษะ
4. แผ่นโปรงใสพร้อมอุปกรณ์
5. อุปกรณ์ในแต่ละกิจกรรม

การประเมินผล

1. รายงานผลจากการปฏิบัติกิจกรรมสองกิจกรรม
2. สังเกตการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
3. ผลการอภิปรายและการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
4. การนำเสนอผลงานของกลุ่ม

กิจกรรมที่ 4.1 ทางไปสู่สิทธิเสรีภาพมิใช่โรยด้วยกลีบกุหลาบ

เวลา 75 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. รักษาไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคซึ่งจะมีผลให้เกิดสิทธิเสมอภาค คือ สิทธิที่จะมีความเสมอภาค หรือสิทธิที่จะมีโอกาสเท่ากันทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการศึกษา
2. ให้รู้จักและตระหนักว่าสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคหรือสิทธิเสมอภาคจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าบุคคลไม่รักษาหน้าที่และความยุติธรรมในสังคม
3. รู้จักใช้ประชาธิปไตยเพื่อรักษาสิทธิเสรีภาพและสิทธิเสมอภาคได้ด้วยความสามัคคีกัน
4. หาวิธีปฏิบัติที่ทำให้บุคคลรับรู้หน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคม

สื่อประกอบกิจกรรม

1. บทละครเรื่อง ทางไปสู่สิทธิเสรีภาพมิใช่โรยด้วยกลีบกุหลาบ
2. ฉลากตัวละคร 5 ใบ คือ ผู้บรรยาย ผู้ใหญ่กำแหง ผู้ใหญ่อิน นายดำ นายบุญมี
3. ปืนเด็กเล่นหนึ่งกระบอก
4. กระดาษ 3 แผ่น

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรสนทนากับนักศึกษาเรื่อง สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลในระบอบประชาธิปไตย
2. วิทยากรบอกนักศึกษาว่า “วันนี้เราจะมีการแสดงละครที่สนุกสนานและแฝงคติธรรม ขออาสาสมัคร 5 คน เพื่อแสดงละคร” เมื่อได้อาสาสมัครแล้ว ให้ออกมาจับฉลากบทตัวละครให้ศึกษาและซักซ้อมบทบาทโดยวิทยากรคอยให้คำแนะนำจนเข้าใจ
3. วิทยากรให้อาสาสมัครทั้ง 5 แสดงละครโดยมีนักศึกษาที่ไม่ได้แสดงละครนั่งชม
4. เมื่อแสดงจบ ให้นักศึกษาแบ่งกลุ่มย่อยเป็น 3 กลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ปัญหา และให้เลือกตั้งประธาน เลขานุการและโฆษกกลุ่ม รวมทั้งตั้งชื่อกลุ่ม

5. ให้แต่ละกลุ่มเสนอชื่อละครที่แสดงจบไปแล้วและเหตุผลที่ตั้งชื่อบนนั้น
6. วิทยากรซักถามความรู้สึกของผู้แสดงบทบาทต่าง ๆ ว่ามีความรู้สึกต่อบทบาทอย่างไร พอใจหรือไม่ เพราะอะไร
7. วิทยากรตั้งคำถามเพื่ออภิปรายสำหรับแก้ปัญหา
 - 7.1 เกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นบ้างในละครเรื่องนี้
 - 7.2 ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในละครเรื่องนี้ สรุปได้ว่าอย่างไร
 - 7.3 ให้อธิบายปัญหาที่กล่าวมานี้ มีสาเหตุมาจากอะไรบ้าง
 - 7.4 สาเหตุของปัญหาเหล่านี้ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่อย่างไร
 - 7.5 ถ้าไม่แก้ปัญหาที่สาเหตุเหล่านี้ จะเกิดอะไรขึ้น ถ้าแก้ปัญหานี้ได้จะเกิดผลอย่างไร
 - 7.6 ถ้ากำหนดศักดิ์ถูกลงโทษจะเป็นผลอย่างไร และถ้าช่วยกำหนดศักดิ์ออกมาได้ผลจะเป็นอย่างไร
 - 7.7 ในการแก้ปัญหาเราจะต้องแก้ที่สาเหตุและพวกเราน่าจะแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการอย่างไร
 - 7.8 นอกจากวิธีการรุนแรงแล้ว น่าจะใช้วิธีการอะไรอีก (สันติวิธี โดยเดินขบวนไปเรียกร้องเอากำหนดศักดิ์ออกมา)
 - 7.9 ในละครมีใครบ้างที่ไม่เกรงกลัวต่อบาป และใครบ้างที่มีความรู้สึกรับผิดชอบและรับผิดชอบต่อสังคม
 - 7.10 ทำไมนายดำจึงไม่รับผิดชอบกำหนดศักดิ์ แต่ทำไมกำหนดศักดิ์จึงรับผิดชอบที่จะทำให้เกิดความยุติธรรมคือ ไม่โกงกันในหมู่บ้าน
 - 7.11 ถ้าชาวบ้านไม่รับผิดชอบที่กำหนดศักดิ์ถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพจะเกิดผลอย่างไรต่อสิทธิเสรีภาพของคนดีทุกคนในตำบลนั้น
8. วิทยากรและนักศึกษาช่วยกันอภิปรายสรุป
 - 8.1 ชาวบ้านจะอย่างไรเพื่อช่วยกำหนดศักดิ์และตัวชาวบ้านเองจะทำอย่างไรจึงจะได้มาซึ่งสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค
 - 8.2 การเดินขบวนของชาวบ้านเพื่อแสดงให้เห็นอะไร (ประชามติ) ซึ่งเรียกว่าหน้าที่พลเมืองดี
 - 8.3 นักศึกษาคิดว่าชาวบ้านมีความเสมอภาคกับผู้ใหญ่บ้านหรือไม่ ในด้านใด
9. วิทยากรและนักศึกษาร่วมกันอภิปรายสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมนี้

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

บุคคลจะต้องรักษาและใช้สิทธิของตนอย่างเสรีภาพและเสมอภาค มีการตระหนักและยอมรับในสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของผู้อื่นเช่นเดียวกับที่ตนตระหนักและยอมรับ ทั้งนี้เพื่อบุคคลและกลุ่มจะได้รับรู้หน้าที่และปฏิบัติไปพร้อม ๆ กับสิทธิของตน และผู้อื่นอย่างสอดคล้องและเสมอภาคกันแบบประชาธิปไตย

เอกสารประกอบกิจกรรมทางไปสู่สิทธิเสรีภาพมิใช่โรยด้วยกลีบกุหลาบ

1. บทละครเรื่อง ทางไปสู่สิทธิเสรีภาพมิใช่โรยด้วยกลีบกุหลาบ

ฉากที่ 1

ผู้บรรยาย : “ณ ตำบลหนึ่งของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีกำนันหนุ่มชื่อ กำนันศักดิ์เป็นคนที่ยึดมั่นฐานะค่อนข้างดีชาวบ้านรัก เพราะเป็นกำนัน นักพัฒนา เคยได้รับรางวัลปิ่นทองสมัยที่เป็นผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปราบปราม กำนันศักดิ์ปกครองตำบลโดยมุ่งผลประโยชน์ของชาวบ้านเป็นใหญ่ เช่น ผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งมีโรงสี ใช้กลโกงโดยทำให้ชาวบ้านเป็นรำมาก ๆ เพราะ โรงสีเอารำแทนไว้เป็นค่าสีข้าว เอาข้าวคืนให้ชาวบ้านไป กำนันศักดิ์คอย ขัดขวางขูดรีดผู้ใหญ่บ้านผู้นี้ การขัดผลประโยชน์ของผู้มีอิทธิพลทั้งที่อยู่ ในตำบลนั้นใกล้เคียงกันทำให้กำนันศักดิ์มีศัตรูคอยจับผิด แต่ก็ทำอะไร กำนันศักดิ์ไม่ได้ จนกระทั่งถึงยุคประชาธิปไตยเบ่งบาน มีการเดินขบวน ขับไล่ผู้บริหารทั้งดีและเลว มีการผลงานเพื่อประโยชน์ของตนเองและ ของกลุ่ม ซึ่งทำไปทั้งที่มีเหตุผลและไม่มีเหตุผลสมควร จึงเป็นโอกาสให้ กลุ่มอิทธิพล ซึ่งมีผู้ใหญ่กำแหงเป็นผู้นำ ได้รวบรวมสมัครพรรคพวก ขับไล่กำนันศักดิ์ โดยการร้องเรียนทั้งที่กรมการปกครองและที่จังหวัด กำนันศักดิ์จึงถูกเรียกตัวไปสอบสวน เมื่อกำนันศักดิ์ไม่อยู่ ทางหมู่บ้านก็มีการเคลื่อนไหว โดยฝ่ายศัตรูของกำนันศักดิ์เป็นผู้ริเริ่ม ละครฉากนี้เป็น การปริกษาระหว่างผู้ใหญ่กำแหงกับผู้ใหญ่อิน”

ผู้ใหญ่กำแหง : “เจ้ากำนันศักดิ์ถูกเรียกตัวไปสอบสวนแล้วละผู้ใหญ่อิน คราวนี้คงเสร็จแน่ ๆ เพราะเราสร้างหลักฐานขึ้นมามัดตัวมันดินไม่หลุดหรอก”

ผู้ใหญ่อิน : “ข้ายังหวั่น ๆ อยู่เพราะชาวบ้านที่รู้ความจริงมีหลายคน หากมันไปชี้แจง กำนันศักดิ์ก็หลุดมีหน้าข้าสิ่งที่เราอยากปิดอาจะถูกเปิดฉากขึ้นมาได้”

ผู้ใหญ่กำแหง : “เฮ้ย จะกลัวอะไร ยิ่งปั่นขึ้นฟ้าแถวบ้านไอ้พวกที่รู้ ชีคร้านมันจะหัวหด ไอ้พวกนี้มันไม่มีฝีมืออะไรหรอก พ่อมันไม่ได้เป็นมือปืนอยู่คุ้มกระบาล มันแล้วนี่หว่า”

ฉากที่ 2

เสียงปิ่นดังขึ้นข้าง ๆ บ้านหลังหนึ่ง เจ้าของบ้านซึ่งกำลังคุยกับแขก จึงลุกไปแอบดู และเห็นผู้ยิงปิ่น แล้วจึงรีบถอยกลับจากหน้าต่าง

นายดำเจ้าของบ้าน : “ผู้ใหญ่กำแหงเอาปิ่นมายิงชู้ข้า”

นายบุญมี แขก : “ชู้เรื่องอะไร หรือมันจะปิดปากเอ็งเรื่องกำนัน ชะชะ มันเห็นกำนัน ไม่อยู่ มันเลยกำแหง”

นายดำเจ้าของบ้าน : “คงยังงั้น เพราะยิงแล้วมันก็ไป ทั้งที่มันมากันหลายคน ถ้ามันจะ เล่นงานข้าจริง มันก็คงไม่ไป แล้วคงไม่มากลางวันด้วย”

นายบุญมี แขก : “แล้วเราจะยอมปิดปากเจียบ ปล่อยให้กำนันถูกสอบสวนนั้นหรือ มันไม่ยุติธรรมหน้า กำนันอุตส่าห์ขัดขวางไอ้พวกนี้ไม่ให้มันทำนา บนหลังเรา ถึงที่กำนันสอบสวนเราจะพากันนิ่งเฉย ข้าว่ามันไม่ถูก”

นายดำเจ้าของบ้าน : “เอ็งเก่งเอ็งก็ไปซิ น้ำท่วม ถนนพัง จมรถเข้าหมู่บ้านไม่ได้ เอ็งลอง เดินไปอำเภอคนเดียว ดูซิว่าจะถูกดักยิงกลางทางไหม ข้าไม่ไปหรอก ลูกเมียข้ามี”

จบ

กิจกรรมที่ 4.2 ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

เวลา 75 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. บอกได้ว่าทุกคนมีสิทธิในร่างกาย ทรัพย์สินและบุคคลในครอบครัว
2. อธิบายได้ว่าทุกคนรักและหวงแหนในสิทธิของตน
3. บอกโทษอันเกิดจากการละเมิดสิทธิในร่างกาย ทรัพย์สินและบุคคลในครอบครัวของผู้อื่นได้
4. ชี้บ่งได้ว่าการละเมิดสิทธิเสรีภาพเป็นการกระทำชั่วและไม่ยุติธรรม

สื่อประกอบกิจกรรม

1. กรณีตัวอย่าง 4 เรื่อง
2. กระดาษเปล่า
3. เครื่องฉายข้ามศีรษะ
4. แผ่นโป่งใสพร้อมอุปกรณ์

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. แบ่งนักศึกษาผู้เข้ารับการฝึกอบรมออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 7 คน และให้หนึ่งเป็นวงกลม
2. วิทยากรให้แต่ละกลุ่มเลือกหัวหน้ากลุ่มและเลขานุการกลุ่ม
3. วิทยากรแจกเอกสารกรณีตัวอย่างให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนในแต่ละกลุ่ม
4. เมื่อสมาชิกกลุ่มได้ศึกษากรณีตัวอย่างแล้วให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มวิเคราะห์ถึงสิทธิของบุคคลด้านต่าง ๆ ที่บุคคลพึงมี และใครจะละเมิดสิทธินั้นมิได้ แล้วอภิปรายสรุปสิทธิและโทษของการละเมิดสิทธินั้นว่าเป็นอย่างไร และจะควบคุมแก้ไขได้อย่างไร
5. วิทยากรให้สมาชิกรวมเป็นกลุ่มใหญ่และให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอผลงาน
6. วิทยากรตั้งคำถามเพื่อนำอภิปรายสรุป เพื่อระบุสิทธิ การละเมิดสิทธิ และโทษของการละเมิดสิทธิด้าน

6.1 คนทุกคนมีสิทธิอะไรบ้างเป็นพื้นฐาน

6.2 การละเมิดสิทธิในกรณีตัวอย่าง เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพด้านใด ทุกคนควรรัก ห่วงแหนสิทธิจะต้องแสดงตนอย่างไร

6.3 ปัญหาการล่วงละเมิดสิทธิควรควบคุมลงโทษหรือไม่อย่างไร

6.4 ในกรณีตัวอย่างใครบ้างที่ทำดีและทำดีในเรื่องใด

6.5 ในกรณีตัวอย่าง ใครบ้างที่ทำชั่ว และถ้าจะแก้ไขจะดำเนินการอย่างไร

7. วิทยากรและสมาชิกร่วมกันสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมนี้

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

ทุกคนที่เกิดมาในสังคม มีสิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าสิทธิในร่างกายทรัพย์สิน และบุคคลที่จะครอบครอง ทุกคนต้องรักและห่วงแหนสิทธิของตนและไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น การละเมิดสิทธิของผู้อื่นเป็นการละเมิดเสรีภาพ ความยุติธรรมและกฎหมายแล้วยังเป็นการกระทำชั่วอีกด้วย

เอกสารประกอบกิจกรรมไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น

กรณีตัวอย่างที่ 1

เช้าวันหนึ่ง หลังจากออกสัณญาณเตรียมตัวเข้าแถวสั่นเสียงลง เสียงวี๊ดว้ายหลายเสียงก็ดังขึ้นระคนกันกับเสียงหัวเราะอย่างครื้นเครงของณรงค์ เด็ก ๆ ซึ่งกำลังทำความสะอาดในห้องเรียนบ้าง บริเวณโรงเรียนบ้าง ต่างรีบจัดเก็บเครื่องมือ ไปล้างมือ แล้วกระจายกันไปรอสัณญาณเข้าแถวอยู่ในสนามหญ้าหน้าโรงเรียน

นักเรียนหญิงคนหนึ่ง หน้าตาแดง น้ำตาลคลอมีเพื่อนนักเรียนหญิง 3-4 คน ห้อมล้อมสองข้างพากันเดินลัดไปตามระเบียบ เข้าไปคุกเข่าอยู่หน้าโต๊ะครูใหญ่

“ณรงค์เขาแกล้งวิมลค่ะ อาจารย์ขา” อารีหนึ่งในบรรดาเพื่อนของเด็กหญิงที่ชื่อวิมลชี้แจง “พวกหนูกำลังทำเวร วิมลกำลังกวาดห้องเรียนอยู่ ณรงค์ก็...” อารีหยุดพูดอยู่เพียงนั้นเหมือนจะรู้ว่าไม่สมควรพูดต่อไป

“วิมล ไหนเธอลองเล่าให้ครูฟังตั้งแต่ต้นซึ” ครูใหญ่หันไปถามวิมล

“คือ ณรงค์ เขา...เอ้อ...” วิมลพูดไม่ออกพร้อมกับสะอื้นแรง ๆ ด้วยความเสียใจ

“อ้าว แล้วกัน ถ้างั้นอารีเล่าให้ครูฟังหน่อย” ครูใหญ่หันไปทางอารี

“ค่ะ คือยังงี้ค่ะ” อารีขยับท่าทางแล้วพูดต่อ “วิมลกวาดห้องอยู่ค่ะ กำลังก้มจะเก็บเศษผง นายณรงค์มาจากไหนไม่ทราบค่ะ เอ้อ...ก็มาเปิดกระโปรงวิมลเลยค่ะ”

“ครูใหญ่ถอนใจเล็กน้อย แล้วพูดว่า” เอาเถอะ ครูเข้าใจแล้ว เธอพากันไปเข้าแถวก่อนวิมลไปล้างหน้าให้เรียบร้อยก่อนนะ”

นักเรียนไหว้ครูใหญ่แล้วก็เดินออกมาจากห้องครูใหญ่เพื่อไปเข้าแถว

ประเด็นศึกษา

1. นักศึกษาคิดว่าการกระทำของณรงค์ ถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด
2. นักศึกษาคิดว่าเด็กหญิงวิมลจะมีความรู้สึกอย่างไร
3. นักศึกษาคิดว่าครูใหญ่จะพิจารณาเรื่องของณรงค์อย่างไร

กรณีตัวอย่างที่ 2

เช้าวันนี้ มณีรีบมาโรงเรียนแต่เช้า เพราะเป็นเวรทำความสะอาดห้องเรียนเมื่อมาถึงห้องเรียน พบมาลีกำลังกวาดห้องเรียนอยู่ “เอ๊ะ มาลี วันนี้ไม่ใช่เวรเธอไม่ใช่หรือ”

“ไม่ใช่หรอกจ๊ะ มณี แต่ฉันต้องการทำความดีให้สมกับที่ฉันได้รับเลือกเป็นหัวหน้าห้อง และเป็นนักเรียนที่มีความประพฤติดีของโรงเรียนอีกด้วยจ๊ะ” มาลีตอบแล้วก็กวาดห้องต่อไป มณีมองเห็นมาลีใส่หน้ากากอนามัยใหม่เอี่ยมด้วยก็แปลกใจ

“มาลี วันนี้เธอใส่หน้ากากสวยจัง ใครซื้อให้เธออะ”

“คุณพ่อจ๊ะ ท่านให้รางวัลที่ฉันเป็นคนดี มันเป็นรางวัลเกียรติยศที่ฉันภูมิใจที่สุด และฉันก็ตั้งใจจะทำให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป เพื่อให้สมกับที่คุณพ่อคุณแม่ภูมิใจในตัวฉัน” มาลีสังเกตเห็นมณีมองนาฬิกาด้วยความสนใจ จึงถอดให้มณีดู มณีรับนาฬิกามาดูด้วยความระมัดระวัง เพราะกลัวจะหล่นเสียหาย แต่ทันใดนั้นก็ต้องตกใจ เพราะมีเสียงของบรรเจิดตะโกนว่า

“มณีกำลังดูอะไรนั่นนะ อ้อ นาฬิกา แหมสวยจังเลย” บรรเจิดควานาฬิกาจากมือของมณีชูขึ้นพร้อมกับตะโกนว่า

“เฮ้ย พวกเรา มาดูนาฬิกาของมณีสิ” นักเรียนชายร่วมชั้น 4-5 คนกรูเข้ามาแย่งนาฬิกาอย่างอุตลุด “ของมาลีเขานะ ไม่ใช่ของฉันคุณพ่อซื้อให้เขา พวกเธอนี้ไม่มีมารยาทเลยเจ้าของยังไม่ทันอนุญาตสักหน่อย เอาคืนมา” มณีพูดพร้อมกับแบมือขอนาฬิกาคืนจากเพื่อน ๆ ส่วนมาลีพูดไม่ออก ได้แต่ยืนนิ่งเฉยอยู่ วิทยาจึงบอกเพื่อน ๆ ว่าให้คืนนาฬิกาแก่มาลี พร้อมทั้งกล่าวคำขอโทษแทนเพื่อน ๆ

ประเด็นศึกษา

1. นักศึกษาคิดว่า การกระทำของบรรเจิดกับเพื่อน ๆ ถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด
2. นักศึกษาคิดว่ามาลีมีความรู้สึกอย่างไร เมื่อเห็นเพื่อนนักเรียนชายชุลมุนแย่งนาฬิกา
3. นักศึกษาคิดว่า ถ้าเพื่อนนักเรียนชายอยากขมนาฬิกามาสิจริง ๆ ควรจะใช้วิธีใดจึงจะดี
4. ในเรื่องนี้ใครทำดีถูกต้องในเรื่องใด

กรณีตัวอย่างที่ 3

ในการรับน้องใหม่ของสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง นักศึกษารุ่นพี่บางคนได้เตรียมการรับน้องใหม่ไว้ตามประสบการณ์ที่ตนเองเคยได้รับ และเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นกว่าปีที่แล้ว โดยมีมณฑลเป็นหัวหน้า และกำลังเตรียมการที่จะรับน้องใหม่ในคำคืนนี้กับเพื่อน ๆ ทั้งที่สถาบันประกาศห้ามรับน้องรุนแรงหรือขัดกับสิทธิเสรีภาพของบุคคล บังเอิญอาจารย์เมตตาผู้ควบคุมดูแลกิจการนักศึกษา มาพบเข้าจึงถามว่า

“มณฑล กำลังทำอะไร เตรียมอุปกรณ์อะไรหรือ”

มณฑลเมื่ออาจารย์เมตตาถามเช่นนั้นก็ไม่ทราบจะเลียงตอบอย่างไร และคาดการณ์ว่าอาจารย์คงจะทราบตัวตนและเพื่อน ๆ กำลังทำอะไร จึงตอบอาจารย์เมตตาไปตามตรงว่า

“เตรียมการรับน้องใหม่ครับ ปีที่แล้วพี่ ๆ เขารับพวกผม ผมเลยทำตามบ้างครับ”

อาจารย์เมตตาได้ฟังคำตอบก็พูดเตือนว่า

“การรับน้องนะดี ถ้าพวกเธอรับน้องอย่างสุภาพ ให้ความอบอุ่น ดูแลช่วยเหลือน้อง ๆ เขา ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของน้อง ๆ ครูก็ไม่ว่าอะไรนะ แต่ถ้าพวกเธอทำตรงข้ามกับที่ครูพูดเมื่อตะกี้ พวกเธอจะได้รับโทษนะ”

มณฑลและเพื่อน ๆ มองตากันและรับปากอาจารย์เมตตา ทั้ง ๆ ที่ใจจริงแล้วไม่คิดจะทำตามทั้งหมด

เมื่อถึงเวลารับน้อง มณฑลและเพื่อน ๆ ก็ดำเนินการรับน้องด้วยวิธีแปลก ๆ เช่น ให้น้องกินขนมปังใส่พริกขี้หนู ให้พูดคำพวน ให้เดินท่าประหลาด ให้ลอดถ้ำมืดเคาะมดแดงใส่ ให้ป็นเสาน้ำมันเครื่อง ให้น้องวิ่ง เดิน ร้องให้ หัวเราะ แต่งตัว ตามใจชอบของพี่ ๆ เป็นต้น ทำให้น้องบางคนทนไม่ได้ เรื่องดังมากถึงอาจารย์ และอาจารย์เมตตาจึงเรียกมณฑลมาพิจารณาโทษและดำเนินการอบรมและลงโทษตามระเบียบของสถาบันตามความเหมาะสม

ประเด็นศึกษา

1. นักศึกษาคิดว่า การกระทำของมณฑลกับเพื่อน ๆ ถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด
2. นักศึกษาคิดว่า น้อง ๆ มีความรู้สึกอย่างไรกับพี่ ๆ ที่ชอบรับน้องรุนแรง
3. นักศึกษาคิดว่า สถาบันลงโทษรุ่นพี่ที่ทำผิดโดยล่วงละเมิดสิทธิของรุ่นน้องหรือไม่ เพราะเหตุใด
4. นักศึกษาคิดว่าการรับน้องใหม่ควรมีอยู่ไหม และถ้าควรมี ควรรับน้องอย่างไร จึงจะไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

กรณีตัวอย่างที่ 4

หนุ่มกลับจากทำงานซาอุมายืมบ้าน เพื่อนที่ไปทำงานด้วยกันฝากจดหมายถึงเมียรัก หนุ่มนำจดหมายเรียบร้อยไม่มีที่คำหั้น เมื่อส่งจดหมายเรียบร้อยแล้วได้ชวนเมียเพื่อนไปฉลองต่อจนเมามาย แล้วหาลูกไม้ขออนอนที่บ้านของเมียเพื่อนโดยตรงว่ามา พอดกติกก็แอบย่องเข้าหาพอเมียเพื่อนสะดุ้งตื่น หนุ่มจึงใช้ขวดเบียร์ปากจลามบังคับให้เมียเพื่อนยินยอมตน เมียเพื่อนมีสติจึงใช้ไม้อ่อนแกลงจะยินยอมถ้าหนุ่มอาบน้ำเสียก่อน หนุ่มคิดว่าเมียเพื่อนคงว่าเหว อาบน้ำก็ดีเหมือนกัน จึงเข้าห้องอาบน้ำอย่างว่าง่าย

ส่วนสาวเมียเพื่อนพอเห็นหนุ่มเข้าห้องน้ำก็โทรศัพท์แจ้งตำรวจ 191 มาโดยด่วน เมื่อตำรวจมาถึง เมียเพื่อนก็แจ้งข้อหาว่าหนุ่มพยายามจะข่มขืน ขณะนั้นหนุ่มออกจากห้องน้ำพอดี เมื่อเห็นตำรวจก็ตกใจหน้าซีด เมื่อตำรวจแจ้งข้อหา หนุ่มหมดทางแก้ไข ก็สารภาพว่า “มาไปหน่อย เมียเพื่อนอย่าเอาความเลย” เมียเพื่อนตรองดูพักใหญ่ แล้วตกลงเรียกค่าเสียหายสามพันบาท

ประเด็นศึกษา

1. นักศึกษาคิดว่าหนุ่มทำผิดไหม ทำผิดเรื่องอะไร เพราะอะไร
2. นักศึกษาคิดว่าเมียเพื่อนทำถูกไหมที่เรียกตำรวจและเรียกค่าเสียหาย ทำไม
3. นักศึกษาคิดว่าเรื่องลักษณะนี้ นสพ. นำมาลงข่าวเหมาะสมไหม เพราะอะไร
4. นักศึกษาคิดว่า บ้านเมืองควรออกกฎหมายควบคุมเรื่องสิทธิเสรีภาพให้เข้มงวดกว่าปัจจุบันไหม ทำไม

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 3 ลักษณะประชาธิปไตย

หัวข้อวิชาที่ 4 สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคในสังคมประชาธิปไตย

ความหมายของสิทธิ

สิทธิ หมายถึง อำนาจหรือประโยชน์ที่ได้รับการประกันหรือคุ้มครองและรับรองโดยกฎหมาย การที่ต้องให้กฎหมายรับรองสิทธิก็เพื่อที่จะไม่ทำให้เกิดปัญหาว่าสิทธิของคนจำนวนมากจะก้าวก่ายกัน จะต้องไม่มีการใช้กำลังเข้าตัดสิน บุคคลต้องมีสิทธิเพียงในขอบเขตของกฎหมายเท่านั้น

สิทธิในระบอบประชาธิปไตยของชาวไทย มีดังนี้

1. สิทธิที่จะได้รับคุ้มครองตามกฎหมาย บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองโดยเท่าเทียมกัน
2. สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง
3. บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพไม่น้อยกว่าสิบสองปี
4. บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญา ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีแห่งท้องถิ่นและมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ
5. สิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน ย่อมได้รับความคุ้มครองขอบเขตแห่งสิทธิ และการกำจัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามกฎหมายบัญญัติ
6. บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับบริการทางสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้สิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย
7. เด็กและเยาวชนมีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการปฏิบัติอันไม่ชอบธรรม
8. บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ

9. บุคคลทุพพลภาพมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ

10. สิทธิบุคคลที่จะดำรงชีพในสภาพแวดล้อม ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตนอย่างปกติและต่อเนื่องย่อมได้รับความคุ้มครอง

11. บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความปลอดภัยของประชาชน ความมั่นคงของรัฐหรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลใด ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

12. บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รับคำชี้แจง ข้อมูล และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ ก่อนการอนุญาตหรือดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัยหรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ

13. บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

14. บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ และได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอันสมควร ทั้งนี้ ตามกฎหมายบัญญัติ

15. สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรอื่นของรัฐให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้นย่อมได้รับความคุ้มครอง

เสรีภาพ

เสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะกระทำหรืองดเว้นกระทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็ได้ตามที่กฎหมายกำหนด และกฎหมายนั้นออก โดยได้รับความยินยอมจากประชาชนไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม

แนวคิดหรือหลักการเสรีภาพ

สังคมที่เป็นประชาธิปไตยนั้นจะต้องสร้างเสริม รักษาเสรีภาพให้เป็นไปอย่างกว้างขวาง และในประเทศประชาธิปไตยนั้นได้มีความพยายามที่จะกำหนดเสรีภาพพื้นฐาน ที่อย่างน้อย ประเทศประชาธิปไตยทุกประเทศจะต้องให้หลักประกันแก่ประชาชนของตน ดังนี้

1. เสรีภาพในชีวิตและร่างกาย
2. เสรีภาพในเคหสถาน
3. เสรีภาพในการเดินทาง และมีเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร
4. เสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย
5. เสรีภาพในการนับถือศาสนา นิายศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือพิธีกรรมตามความเชื่อที่แตกต่างจากบุคคลอื่น
6. เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นโดยการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น
7. เสรีภาพในการทางวิชาการ อันรวมถึงการศึกษาอบรม การวิจัย การเผยแพร่งานวิจัยและการเรียนการสอนตามหลักวิชาการ ทั้งนี้ โดยไม่ขัดต่อหน้าที่ของบุคคล และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษา
8. เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ และปราศจากอาวุธ
9. เสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ องค์กรเอกชน หรือหมู่คณะอื่น
10. เสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตย
11. เสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

ความเสมอภาค

ความเสมอภาค หมายถึง ความเท่าเทียมกันทางการเมือง กฎหมายและโอกาสความเท่าเทียมในโอกาส หมายถึง การที่ให้บุคคลทุกคนพึงมีโอกาสเสมอกันในการที่จะได้รับประโยชน์หรือหลักประกันต่าง ๆ ส่วนที่บุคคลใดจะสามารถได้ประโยชน์ หรือความสำเร็จ

มากน้อยต่างกันไปนั้น ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละคน ซึ่งมีไม่เหมือนกันตามธรรมชาติ ครอบครัวยุคที่รัฐได้ให้โอกาสเหมือนกันแล้วก็ถือว่าเป็นความเสมอภาคอย่างยิ่ง

แนวความคิดในความเสมอภาค

ระบอบประชาธิปไตย มีหลักเกณฑ์ว่าด้วยความเสมอภาคพื้นฐานในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) ความเสมอภาคทางการเมือง ระบอบประชาธิปไตย จะต้องให้หลักประกันแก่บุคคลที่จะได้รับสิทธิ และหลักประกันจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐในประเด็นต่าง ๆ ทางการเมืองที่เท่าเทียมกัน ซึ่งความเสมอภาคทางการเมืองที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน หลักความคิดนี้จะเปิดโอกาสให้ประชาชน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้เท่าเทียมกัน โดยมีข้อจำกัดต่าง ๆ น้อยที่สุด ได้แก่ การใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นความเสมอภาคต่อหน้าหีบเลือกตั้ง และการสมัครรับเลือกตั้ง เป็นความเสมอภาคในการที่จะใช้ความสามารถที่จะได้รับเลือก

2) ความเสมอภาคทางสังคม ความเป็นอยู่ร่วมกันของคนในสังคมในชีวิตประจำวัน ทุกคนในสังคมจะมีสถานภาพทางการเมืองทางเศรษฐกิจ หรือทางวัฒนธรรม อย่างใดก็สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยสันติ ด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน โดยเห็นคนเป็นคนเช่นเดียวกันได้ในกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นกิจกรรมร่วมของสังคมนั้น ทุกคนที่ประสงค์จะเข้าร่วมกิจกรรมก็สามารถเข้าร่วมได้เปรียบเสมือนไม่มีความแตกต่าง

3) ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจในระบอบประชาธิปไตย มิได้หมายความว่า ทุกคนในประเทศจะมีรายได้หรือทรัพย์สินเท่ากันหมด แม้ว่าจะสามารถทำให้เกิดขึ้นได้ก็ตาม ที่ไม่ได้หมายความว่าเช่นนี้ เนื่องจากความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตยนั้นจะต้องคำนึงถึงความ เป็นธรรมและความยุติธรรม เมื่อเปรียบเทียบแล้วควบคู่กันไปด้วย เพราะทุกคนมีความสามารถไม่เท่ากัน ผลผลิตที่เกิดจากความสามารถของแต่ละคนก็ย่อมแตกต่างกัน ดังนั้น ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ จึงเน้นอยู่ที่การให้หลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจในอัตราหนึ่ง คือ ทำให้สมาชิกของสังคมอยู่ดีกินดี หรืออย่างน้อยที่สุด ก็ทำให้สามารถดำรงและดำเนินชีวิตอยู่ได้ อย่างไม่ลำบากจนเกินไป และสามารถที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นอกจากนี้ ประชาธิปไตยควรประสานช่องว่างทางเศรษฐกิจระหว่างบุคคล ไม่ให้เหลื่อมล้ำกันมากนัก สนับสนุนให้รายได้ของทุกคนสูงขึ้นในอัตราที่เหมาะสมกับภาวะค่าครองชีพ

4) ความเสมอภาคทางกฎหมาย ราษฎรทุกคนในประเทศ จะต้องอยู่ภายใต้และได้รับการปฏิบัติต่อโดยระบบกฎหมายอันเดียวกัน โดยไม่มีการยกเว้น ระบบกฎหมายของประเทศต้องมีลักษณะสากล กล่าวคือ เป็นกฎหมายที่ใช้ได้กับทุกคนโดยทั่วไป ไม่ว่าจะมีสถานภาพใดในสังคม

5. ความเสมอภาคในโอกาส ประชาธิปไตยเชื่อในความสามารถของมนุษย์ที่จะใช้ศักยภาพของตนที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มุ่งให้โอกาสที่จะแสดงออกซึ่งความสามารถของตนได้อย่างไม่มีการจำกัดตราบที่ไม่ละเมิดผู้อื่น ซึ่งถ้าหากทุกคนได้มีโอกาสที่ทัดเทียมกันแล้ว ย่อมที่จะสามารถใช้ความสามารถที่ตนมีอยู่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

หน่วยที่ 3 ลักษณะประชาธิปไตย

**หัวข้อวิชาที่ 5 ความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนที่มีต่อสังคมในระบอบ
ประชาธิปไตย**

เวลา 3 ชั่วโมง

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. บอกความหมายของความรับผิดชอบในหน้าที่ในสังคมระดับต่าง ๆ ได้
2. อธิบายคุณลักษณะของผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมได้
3. จำแนกประเภทของความรับผิดชอบในสังคมในสภาวะทางสังคมต่าง ๆ ได้
4. รับรู้ประโยชน์ของความรับผิดชอบของตนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้
5. เพื่อปฏิบัติตนเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่มีต่อสังคมในสภาวะครอบครั

6. นำไปถ่ายทอด พัฒนาและปลูกฝังให้บุคคลในสังคมมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนต่อสังคม ในสภาวะสังคมต่าง ๆ ได้

เนื้อหาการฝึกอบรม

1. ความรับผิดชอบ : ความหมายในลักษณะต่าง ๆ
2. ลักษณะของผู้มีความรับผิดชอบ
3. ประเภทของความรับผิดชอบ
4. ความสำคัญของความรับผิดชอบ
5. การปลูกฝังและพัฒนาความรับผิดชอบ

กิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรม

1. ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติกิจกรรมที่ 5.1 อภิปรายกลุ่มเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบในสภาวะสังคมครอบครัว สถานศึกษาและชุมชน
2. วิทยากรและสมาชิกผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรม

สื่อประกอบกิจกรรม

1. เรื่องสั้น 6 เรื่อง
2. เอกสารประกอบกิจกรรม
3. เครื่องฉายข้ามศีรษะ
4. แผ่นโป่งใสพร้อมอุปกรณ์
5. กระดาษคำตอบ

การประเมินผล

1. สัมภาษณ์วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรม
2. รายงานผลการปฏิบัติกิจกรรมจากกระดาษคำตอบ
3. สังเกตการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
4. ผลการอภิปรายและการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
5. การเสนอผลงานของกลุ่ม

กิจกรรมที่ 5.1 อภิปรายกลุ่ม

เวลา 180 นาที

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อจบการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถ

1. บอกความหมายและความรับผิดชอบในหน้าที่ในสังคมระดับต่าง ๆ ได้
2. อธิบายคุณลักษณะของผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมได้
3. จำแนกประเภทของความรับผิดชอบต่อหน้าที่ต่อสังคมในสภาวะทางสังคมต่าง ๆ ได้
4. รับรู้ประโยชน์ของความรับผิดชอบต่อตนเองที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้
5. เพื่อปฏิบัติตนเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ต่อสังคม ทั้งในสภาวะครอบครัว สถาบันศึกษาและชุมชนอย่างถูกต้อง
6. นำไปถ่ายทอด พัฒนา และปลูกฝังให้บุคคลในสังคมมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ต่อสังคมในสภาวะต่าง ๆ ได้

สื่อประกอบกิจกรรม

1. เรื่องสั้นที่มีเนื้อหาตามจุดมุ่งหมาย 6 เรื่อง
2. ใบงาน
3. กระดาษคำตอบ

กิจกรรมและวิธีดำเนินการกิจกรรม

1. วิทยานำเรื่องราว จะเล่าเรื่องสั้นรวม 6 เรื่อง ในแต่ละเรื่องจะแบ่งกิจกรรมออกเป็น ตอน ๆ รวม 2 ตอน คือ

1.1 วิทยากรจะตั้งคำถามเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไว้ตามที่วิทยากรต้องการ

1.2 วิทยากรเล่าเรื่องประกอบแผ่นใสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฟัง และมีคำถามท้ายเรื่องให้หาคำตอบ

2. ก่อนเล่าเรื่อง วิทยากรแบ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5-7 คน แจกใบงานและกระดาษคำตอบ

3. วิทยากรดำเนินงานตามขั้นตอนข้อที่ 1 โดยเล่าเรื่องที่ละเรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1

ตอนที่ 1 วิทยากรตั้งคำถามเพื่อเตรียมตัวผู้เข้ารับการฝึกอบรม ดังนี้

1. ท่านคิดว่าการประหยัดทรัพยากรของท่านส่งผลต่อสังคมส่วนรวมหรือไม่
2. บุคคลที่ช่วยประหยัดทรัพยากรของครอบครัว สถานศึกษาและชุมชน เป็นคนอย่างไร ท่านเคยปฏิบัติหรือไม่
3. ท่านเคยประหยัดทรัพยากรและชักจูงให้คนอื่นประหยัดทรัพยากรหรือไม่ บ่อยครั้งไหม

ตอนที่ 2 วิทยากรเล่าเรื่องให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฟังประกอบแผ่นใส โดยชี้แจงกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมว่า เรื่องที่จะเล่าเกี่ยวกับการรับรู้ประโยชน์ของตนเองเกี่ยวกับการประหยัดทรัพยากรในที่นี้ได้แก่ การประหยัดไฟฟ้าและทำเพื่อสังคมของเรา และตอนท้ายเรื่องจะให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมช่วยกันคิด โดยมีเรื่องดังนี้

เนื้อเรื่อง

พนมและพรศักดิ์เป็นเพื่อนกัน เรียนหนังสือมาด้วยกันตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนจบชั้นมัธยมศึกษา ลักษณะนิสัยในการเรียนมีความขยันหมั่นเพียรและรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองดี แต่ในเรื่องส่วนรวมแล้ว พนมจะเอาใจใส่เป็นพิเศษ โดยเฉพาะการประหยัดทรัพยากรของสาธารณะ เช่น การประหยัดน้ำ ประหยัดไฟฟ้า และประหยัดทรัพยากรอื่น ๆ ตรงกันข้ามกับพรศักดิ์ซึ่งใช้ทรัพยากรดังกล่าวอย่างไม่สนใจประหยัด แม้จะเป็นในครอบครัวของตนเอง กล่าวคือ ถ้าจะรีดผ้า พนมก็จะรีดนาน ๆ ครั้ง แต่ครั้งจะรีดให้มาก ๆ โดยไม่ลดหรือความร้อนในเตารีดบ่อยครั้ง ไม่เปิดไฟฟ้าทิ้งไว้เฉย ๆ โดยไม่จำเป็น และใช้น้ำอย่างครบวงจรด้วยการอาบน้ำซักผ้าแล้วรดต้นไม้ไปด้วย ถ้าในสถานศึกษาพนมจะคอยเปิดไฟ ปิดพัดลม แม้กระทั่งน้ำรั่วซึมก็จะแจ้งเจ้าหน้าที่มาแก้ไข จึงมักถูกพรศักดิ์ล้อเลียนว่า “นักอนุรักษ์น้ำไฟของชาติ” หรือ “ชาติจะเจริญถ้ามีพนม” แต่ก็ไม่ได้ว่าพนมทำไม่ดี เพียงแต่พรศักดิ์ไม่สนใจทำเพราะคนส่วนมากไม่สนใจทำ แล้วก็รู้จะทำไปทำไม ไม่มีใครสนับสนุนเลยนอกจากสื่อทางวิทยุโทรทัศน์เท่านั้น

เมื่อมาเรียนในระดับอุดมศึกษาพนมยังติดนิสัยเดิม ส่วนพรศักดิ์เนื่องจากใกล้ชิดกับพนมในช่วงหลัง นิสัยก็เปลี่ยนไป เขามาเห็นประโยชน์ของการประหยัดทรัพยากรและคล้อยตามพนม ซึ่งเป็นแบบอย่างของบุคคลที่ดีมีความรับผิดชอบต่อสังคม หลังจบการศึกษาแล้ว ทั้งสองได้ทำงานต่างสถานที่กันทั้งพนมและพรศักดิ์ ได้เป็นหัวหน้างานเขายังมีอุปนิสัยประหยัดทรัพยากรเหมือนกัน ทำให้บุคคลในหน่วยงานปฏิบัติตามมากมาย เขาทั้งสองได้ชื่อว่าเป็นแบบอย่างผู้ประหยัดทรัพยากรอย่างแท้จริง

ถ้าท่านเป็นพนมและพรศักดิ์

1. ท่านจะประหยัดทรัพยากรเหมือนพนมหรือไม่ เมื่อคนอื่นไม่ประหยัดและก็ไม่มีใครว่าถ้าไม่ประหยัด
2. ประหยัดและท่านเองก็ไม่สะดวก ยิ่งฤดูร้อนต้องเปิดแอร์ในห้องทำงานโดยไม่ปิดเลยยิ่งดี ท่านคิดและรู้สึกเช่นนี้หรือไม่ ทำไม
3. ท่านเคยชักชวนเพื่อน ญาติ พี่น้องให้ประหยัดทรัพยากรบ่อยไหม ชักชวนอย่างไร และท่านจะประหยัดมากขึ้นเริ่มเมื่อใด
4. สรุปตัวอย่างคนไม่หยัดและประหยัดส่งผลต่อสังคมส่วนรวมอย่างไรประกอบเรื่องนี้

เรื่องที่ 2

ตอนที่ 1 วิทยากรตั้งคำถามเพื่อเตรียมตัวผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้เกิดความพร้อมที่จะทำกิจกรรมต่อไปนี้ ดังนี้

1. ท่านทราบสาเหตุของการทะเลาะวิวาทหรือไม่ เพราะอะไร
2. ท่านเคยทะเลาะวิวาทเป็นกลุ่มหรือไม่ ผลของการทะเลาะวิวาทเป็นอย่างไร
3. ท่านเคยถูกชักจูงให้ไปร่วมทะเลาะวิวาทหรือไม่

ตอนที่ 2 วิทยากรเล่าเรื่องให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฟังประกอบแผ่นใส โดยชี้แจงกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมว่า เรื่องที่จะเล่านี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการยกพวกตีกัน ที่ให้ผลเสียแก่ชีวิตและสังคมและในตอนท้ายของเรื่อง ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมช่วยกันแสดงความคิดเห็น

เนื้อเรื่อง

ประชา สุบิน สุวัฒน์ ทั้งสามคนเป็นเพื่อนเรียนกันมาตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษา หลังจบการศึกษาแล้วก็เข้าศึกษาต่อต่างสถาบัน ประชาไปเรียนวิทยาลัยครู สุบินเรียนต่อวิทยาลัยช่างกล และสุวัฒน์เรียนต่อวิทยาลัยเทคนิค ตามปกติประชา สุบิน และสุวัฒน์เป็นเด็กดีและเรียนดีด้วย เมื่อทั้งสามเข้าสู่สถาบันการศึกษาใหม่ ระยะเวลาพฤติกรรมยังเป็นปกติ ต่อมาได้ 1 ปีเศษ สุบินซึ่งอยู่ช่างกลซึ่งตามปกตินักเรียนช่างกลชอบทะเลาะวิวาทซึ่งกันและกัน เมื่อมีการยกพวกตีกันสุบินก็จะมาชักชวนประชาและสุวัฒน์เพื่อนรักไปร่วมขบวนการเกือบทุกครั้ง และทุกครั้งเช่นกันประชาไม่อยากจะไป ส่วนสุวัฒน์จิตใจเพื่อนไม่ได้ ประชามักจะเตือนสุบินอยู่เสมอว่า การยกพวกตีกันนั้นไม่ดีแสดงให้เห็นว่า เราไม่มีอนาคตหรือเปล่า หรือเราเป็นพวกไม่มีจริยธรรมหรือทำให้สถาบันเสียชื่อเสียง หรือเราเป็นพวกไม่รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ส่วนสุวัฒน์ก็สนับสนุนประชาเสมอ ในช่วงแรกสุบินไม่ยอมฟัง ตอนหลังสุบินได้รับบาดเจ็บหยุดพักการเรียน ทำให้จบช้ากว่าปกติ สุบินสำนึกได้ว่าที่ประชา สุวัฒน์ รวมทั้งบิดามารดาญาติพี่น้องเดือนถูกต้องทั้งสิ้น การยกพวกตีกันนอกจากไม่เคารพในสิทธิในร่างกาย ทรัพย์สินและบุคคลแล้ว ยังขาดความรับผิดชอบต่อสังคม ทำให้เสียชื่อเสียงของสถาบันและประเทศชาติ ดังนั้นสุบินเลิกเกรและยังชักนำรุ่นน้อง ให้เลิกทะเลาะวิวาทและยกพวกตีกันอีกด้วย

ถ้าเป็นสุบิน ประชา หรือสุวัฒน์

1. ถ้าเป็นสุบินท่านจะเลิกทะเลาะวิวาท เพราะอะไร และใครชักจูงท่านได้ อย่างไร
2. ถ้าเป็นประชาและสุวัฒน์ท่านจะทำเช่นนั้นไหม ทำไม
3. ท่านจะชักชวนเพื่อนไม่ให้ทะเลาะวิวาทอย่างไร
4. สรุปตัวอย่างคนที่ทะเลาะวิวาทแล้วเกิดผลเสียต่อตนเองและสังคม

เรื่องที่ 3

ตอนที่ 1 วิทยากรตั้งคำถามเพื่อเตรียมผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้เกิดความพร้อมที่จะทำกิจกรรมต่อไป ดังนี้

1. ท่านชอบเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยไหม
2. ท่านเคยเลือกตั้งตัวแทนหรือผู้แทนกลุ่มหรือปวงชนไหม
3. ท่านเคยนอนหลับทับสิทธิ์ไม่เลือกตั้งตัวแทนไหม

ตอนที่ 2 วิทยากรเล่าเรื่องให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฟังประกอบแผ่นใส โดยชี้แจงให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทราบว่า เรื่องที่จะเล่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับ ผลของการนอนหลับทับสิทธิ์ไม่ไปเลือกตั้งเป็นผลเสียอย่างไร และตอนท้ายของเรื่องให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมช่วยกันสรุปข้อคิดด้วย

เนื้อเรื่อง

แนกับนิมเรียนอยู่ที่สถาบันราชภัฏแห่งหนึ่ง ทั้งสองชอบแสดงออกทางการเมืองแนวทางประชาธิปไตย ส่วนนิตกับหน้อยไม่ชอบแสดงออกทางการเมืองไม่ว่าจะระบอบใด ทำให้มีข้อถกเถียงกันอยู่เสมอ

ครั้งหนึ่งมีการเลือกตั้งตัวแทนองค์การนักศึกษา แน นิม นิต และหน้อย ก็มานั่งถกเถียงกันว่าจะไปเลือกตั้งตัวแทนนักศึกษาเข้าไปทำงานในสถานศึกษาหรือไม่ เพราะทั้งสี่คนเป็นนักศึกษาปีที่ 1 ยังไม่ค่อยรู้จักรุ่นพี่และเพื่อน ๆ มากนัก ทราบแต่การบอกประวัติและได้รับการชักชวนจากรุ่นพี่และเพื่อน แนกับนิมหลังทราบข้อมูลของผู้สมัครก็ตัดสินใจอย่างเชื่อมั่นว่าจะเลือกใคร และตระหนักว่าเป็นความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนที่จะต้องเลือกคนที่เหมาะสมที่สุด ส่วนนิตกับหน้อยยังลังเลเพราะไม่ชอบการเลือกตั้งมาแต่แรก และเคยนอนหลับทับสิทธิ์สมัยเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษามาแล้ว และยิ่งมาไม่ค่อยมีข้อมูลผู้สมัครมากนักและนิสัยไม่ชอบแสวงหาข้อมูลด้วย นิตกับหน้อยจึงคิดว่าจะไม่ไปเลือกตั้ง แม้แนกับนิมจะชักจูงให้ไปเลือก นิตกับหน้อยก็ยังไม่ตัดสินใจ

ถ้าท่านเป็นแนกับนิม

1. ท่านจะชักจูงใจนิตกับหน้อยไปเลือกตั้งได้โดยวิธีการใด อย่างไร
2. นอกจากชักชวนนิตกับหน้อยแล้วท่านจะทำอะไรเกี่ยวกับการให้คนไปเลือกตั้งใหม่ ทำอย่างไรจึงจะได้ผล

3. สรุปตัวอย่างคนที่ไปเลือกตั้งและไม่ไปเลือกตั้งมีผลต่อสังคมอย่างไร ประกอบเนื้อเรื่องนี้

เรื่องที่ 4

ตอนที่ 1 วิทยากรตั้งคำถามเพื่อเตรียมผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้เตรียมพร้อมที่จะทำกิจกรรมต่อไปนี้

1. ท่านเชื่อหรือไม่ว่าผู้มีหน้าที่เสียภาษีไปเสียภาษีครบถ้วน
2. ท่านคิดว่าคนที่ไปเสียภาษีครบถ้วนหรือไม่ครบถ้วน เป็นคนอย่างไรของสังคม
3. ใครโกงภาษี นอกจากคนเสียภาษีไม่ครบถ้วน

ตอนที่ 2 วิทยากรเล่าเรื่องให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฟังประกอบแผ่นใส โดยชี้แจงให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฟังว่า เรื่องที่จะเล่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับความภูมิใจที่ได้เสียภาษีครบถ้วนของเม่น และในตอนท้ายของเรื่อง จะให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมช่วยกันคิดด้วย

เนื้อเรื่อง

เม่นเป็นชาวกรุงเทพฯ มีอาชีพขายของเบ็ดเตล็ด โดยเปิดร้านขายของอยู่ปากซอย เข้าหมู่บ้านแห่งหนึ่งซึ่งเป็นชุมชนเล็ก ๆ เม่นอยู่กับภรรยาและบุตรสองคน ซึ่งบุตรกำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาทั้งสองคน และเป็นเด็กเรียนดี เพราะเม่นคอยสั่งสอนอยู่เสมอว่าให้เขารับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่จะได้รับมิตรชอบต่อสังคมได้ดี เม่นและภรรยา อันที่จริงแล้วไม่ได้เรียนหนังสือมากนักจบแค่ ป.4 และไม่ได้เรียนต่อ ต้องทำงานรับจ้างจนสามารถตั้งร้านขายของเบ็ดเตล็ดได้ เม่นและภรรยาขายของในราคาถูกดีธรรม เมื่อได้กำไรจะจดบันทึกไว้ ถึงเวลาเสียภาษี เม่นและภรรยาจะไปเสียภาษี บางปีประเมินรายได้แล้วก็ไม่ต้องเสีย บางปีประเมินรายได้แล้วก็เสียภาษีบ้าง เม่นและภรรยาจะดีใจมากที่ได้เสียภาษี เพราะเม่นคิดว่าการเสียภาษีของเขานั้นเป็นการรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนที่มีต่อสังคม เขารู้สึกภูมิใจ และจะอบรมและสอนลูก ๆ ของเขาเสมอว่า “คนเราเกิดมาแต่ตัว” เมื่อมีโอกาสควรเสียสละช่วยสังคม สังคมอยู่ได้ดีเราก็มีความสุขและมีคุณภาพชีวิต”

ถ้าท่านเป็นเม่น

1. ท่านจะเสียภาษีอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยไหม ทำไม
2. ท่านจะตระหนักและภูมิใจกับการกระทำ ของตน และอบรมสั่งสอนบุตรหลาน เช่นนั้นไหม ทำไม
3. สรุปตัวอย่างบุคคลที่เสียภาษีและไม่เสียภาษีเต็มเม็ดเต็มหน่วยส่งผลกระทบต่อประเทศชาติอย่างไร ประกอบเนื้อเรื่อง

เรื่องที่ 5

ตอนที่ 1 วิทยากรตั้งคำถามเพื่อเตรียมผู้เข้ารับการฝึกอบรม ให้เกิดความพร้อมที่จะทำกิจกรรมต่อไปดังนี้

1. สาเหตุของน้ำเน่าในคู คลอง และแม่น้ำเกิดจากอะไรเป็นสาเหตุใหญ่
2. ท่านรู้สึกอย่างไรกับโรงงานปล่อยน้ำเสียลงคู คลอง และแม่น้ำ
3. ท่านคิดจะปกป้องและแก้ไขหรือไม่ อย่างไร

ตอนที่ 2 วิทยากรเล่าเรื่องให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฟังประกอบแผ่นใส โดยชี้แจงให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทราบว่า เรื่องที่จะเล่านี้เกี่ยวกับความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุขสมบัติ และในตอนท้ายของเรื่อง จะให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมช่วยกันคิดด้วยดังนี้

เนื้อเรื่อง

แสนศักดิ์และสามารถเป็นเกษตรกรที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาเกษตรจากสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่ง หลังจากจบการศึกษาแล้วเขาได้กลับภูมิลำเนาเดิม เพื่อใช้ความรู้มาทำเกษตรตามที่ได้ร่ำเรียนมา เนื่องจากทั้งสองจบที่เดียวกัน อยู่จังหวัดเดียวกัน มีชื่อเหมือนอีกอย่างหนึ่งที่ว่า ที่ดินที่เขาทำเกษตรแผนใหม่อยู่ติดกับแม่น้ำทั้งคู่ ดังนั้น เขาจึงอาศัยน้ำจากแม่น้ำลำคลองมาทำเกษตรเป็นหลัก การเกษตรของเขาเจริญรุ่งเรืองเรื่อยมา

เมื่อไม่นานนี้แสนศักดิ์และสามารถต้องพบกับปัญหาคือ น้ำในแม่น้ำลำคลองเริ่มเน่าส่งผลให้ปลาตาย ไม่สามารถนำน้ำมาบริโภค และรดต้นไม้ พืชผักทางการเกษตรได้ ทั้งสองจึงหาสาเหตุพบว่า โรงงานอุตสาหกรรมปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำลำคลอง จึงร้องเรียนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ครั้งแรกยังไม่ได้ผล ทั้งสองจึงชักชวนผู้ที่เดือดร้อนร่วมกันทำเรื่องถึงผู้ว่าราชการจังหวัดและส่งข้อมูลออกวิทยุโทรทัศน์ ทำให้น้ำเน่าได้รับการแก้ไขโดยปิดโรงงานเหล่านั้น จนกว่าโรงงานจะหาทางออกบำบัดน้ำเสียให้ได้ก่อนจึงจะเปิดได้

ถ้าท่านเป็นแสนศักดิ์และสามารถ

1. ท่านคิดว่าการดำเนินงานของแสนศักดิ์และสามารถเป็นหน้าที่ที่มีต่อสังคมหรือไม่
ทำไม
2. ท่านจะดำเนินการปกป้องและแก้ไขน้ำเน่าหรือไม่ และทำอย่างไร
3. สรุปรูปตัวอย่างคนที่รับผิดชอบต่อหน้าที่ ต่อสังคม ที่รับรู้มาประกอบเรื่องนี้

เรื่องที่ 6

ตอนที่ 1 วิทยากรตั้งคำถามเพื่อเตรียมผู้เข้ารับการอบรมให้เกิดความพร้อมที่จะทำกิจกรรมต่อไปนี้ ดังนี้

1. ยาเสพติดเป็นภัยสังคม เศรษฐกิจและการเมืองหรือไม่
2. การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจะอย่างไร โดยคนไทยเพื่อคนไทย

ตอนที่ 2 วิทยากรเล่าเรื่องให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฟังประกอบแผ่นใสโดยชี้แจงกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมเรื่องที่จะเล่านี้เกี่ยวข้องกับการปกป้องและแก้ไขปัญหายาเสพติดของบุคคลที่รับผิดชอบต่อสังคมในระบอบประชาธิปไตย และในตอนท้ายของเรื่องจะให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมช่วยกันคิดแนวทางปกป้องและแก้ไขประกอบด้วย โดยมีเรื่องเล่าดังนี้

เนื้อเรื่อง

มนัส พิเชน ดนัย นุจรีย์และรัตนา จบการศึกษาจากสถาบันราชภัฏแห่งหนึ่ง ทั้ง 5 คน ขณะอยู่ในสถาบันได้ทำงานในศูนย์เวชศาสตร์ป้องกัน ซึ่งหน้าที่หลักของศูนย์คือป้องกันต่อต้านสิ่งเสพติดและแก้ไขผู้ติดสิ่งเสพติดในทางพัฒนาความรู้ เจตคติและพฤติกรรม ให้ห้ามปรามห่างไกล ละลดและเลิกสิ่งเสพติดทุกชนิด และผลการกระทำก็ได้ผลพอสมควร โดยเฉพาะเปลี่ยนความรู้ แต่เจตคติและพฤติกรรมยังไม่ได้ผล ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะวิธีการปรับเปลี่ยนเจตคติและพฤติกรรมยังไม่มีประสิทธิภาพและไม่ทำกันจริงจัง

ทั้ง 5 คน เมื่อจบการศึกษาแล้วได้ไปทำงานในหน่วยงานราชการ และศึกษาต่อปริญญาโทและเอกกลับมาสร้างหลักสูตรพัฒนาความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขไม่ให้เยาวชนติดยาเสพติด ยังกลุ่มเป้าหมายทั้งระดับมัธยมศึกษา อุดมศึกษา และประชาชนทั่วไปด้วย ความเสี่ยงละรับผิดชอบในหน้าที่ของตนที่มีต่อสังคม แม้การพัฒนาคุณลักษณะทั้งความรู้ เจตคติและพฤติกรรมจะแลดูไม่เหมือนนำตำรวจไปไล่จับ แต่ก็ได้ผลสำเร็จสูงสุดและเป็นแนวทางที่ถูกต้อง

ถ้าท่านเป็น มนัส พิเชน ดนัย นุจรีย์และรัตนา

1. ท่านจะพัฒนาคุณลักษณะด้านความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของบุคคลต่อไปทั้ง ๆ ที่ไม่ตั้งเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ต่อไป หรือไม่ ทำไม่

2. ถ้าท่านมีโอกาส ท่านจะหาทางปกป้องและแก้ไขไม่ให้อาการของโรคติดต่อระบาดได้อย่างไร

3. สรุปตัวอย่างบุคคลที่ปฏิบัติตนปกป้องและแก้ไขการแพร่ระบาดของโรคติดต่อประกอบเรื่องนี้

ตอนที่ 3 แบ่งกลุ่มย่อย และอภิปรายโดยวิทยากร ดำเนินการดังนี้

1. แจกใบงาน ซึ่งแจ้งการทำงานตามใบงาน (คือให้แต่ละกลุ่มเลือกประธานเลขานุการแล้วปรึกษาหารือว่าจะตอบคำถามในเรื่องอย่างไร ให้กลุ่มอภิปรายหาคำตอบ และสรุปเลือกคำตอบที่ดีที่สุด)

2. ให้กลุ่มทำงานโดยกำหนดเวลาให้ 50 นาที

3. ให้เขียนคำตอบลงแผ่นใส เตรียมตัวแทนของกลุ่มเสนอผลงาน

ตอนที่ 4 วิทยากรดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ให้ตัวแทนเสนอผลงานที่ละกลุ่ม โดยวิทยากรจดคำตอบแต่ละกลุ่มลงแผ่นใสเพื่ออภิปรายในตอนหลัง

2. เมื่อกลุ่มเสนอผลงาน วิทยากรอาจให้คำแนะนำว่า ถ้าคำตอบเหมือนกับกลุ่มที่เสนอมาแล้ว ไม่ต้องนำมาเสนออีก

3. วิทยากรนำสมาชิกผู้เข้ารับการฝึกอบรมมาอภิปรายโดยพิจารณาคำตอบของแต่ละกลุ่มเสนอไว้เป็นประเด็นอภิปราย ว่าเหตุผลใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม เพราะอะไร

4. หลังการอภิปรายจบแล้ว วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันสรุปคำตอบที่ถูกต้องที่สุดมาติดบอร์ดไว้เพื่อให้สมาชิกได้เห็นคำตอบของส่วนรวมทั้งหมด

สรุปข้อคิดจากกิจกรรม

บุคคลที่มีบุคลิกลักษณะแบบประชาธิปไตย เป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนที่มีต่อสังคมในทุกสภาวะ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว สถานศึกษา ชุมชนและประเทศชาติ เมื่อสังคมมีปัญหา บุคคลในสังคมนั้นจะร่วมมือกันใช้ความสามารถที่มีเหตุผลปกป้องและแก้ไขด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน รวมทั้งถ่ายทอด พัฒนาและปลูกฝังความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนที่มีต่อส่วนรวมสู่รุ่นลูกรุ่นหลานให้พัฒนาสืบไป

การกระทำของตน ทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย เพราะฉะนั้นบุคคลที่มีความรับผิดชอบในตนเอง ย่อมจะไตร่ตรองดูให้รอบคอบก่อนว่าสิ่งที่ตนจะกระทำลงไปนั้นจะมีผลเสียหรือไม่ และจะเลือกปฏิบัติแต่สิ่งที่จะทำให้เกิดผลดีเท่านั้น กับความรับผิดชอบต่อส่วนรวม หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรมของหมู่คณะ ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนอย่างเต็มกำลังความสามารถ ร่วมมือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นประพุดติและปฏิบัติตามกฎหมาย งดเว้นการกระทำการอันเป็นผลเสียหายแก่ส่วนรวม ดูแลทรัพย์สินสมบัติสาธารณะ และสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก่ส่วนรวม

บุคคลจึงต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อส่วนรวม โดยจัดออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง การที่บุคคลตั้งใจช่วยเหลืองานต่าง ๆ ภายในบ้าน เพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกันตามความสามารถของตน และรู้จักแสดงความคิดเห็น และปฏิบัติตนเพื่อความสุขและชื่อเสียงของครอบครัว ช่วยแก้ปัญหาที่สมาชิกในครอบครัวไม่เข้าใจกัน เมื่อมีปัญหา ก็ปรึกษาและให้พ่อแม่รับทราบแก้ปัญหาของตนเองทุกเรื่อง ช่วยครอบครัวประหยัดไฟฟ้า น้ำ อาหาร สิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้านและอื่น ๆ

2. ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา หมายถึง การที่นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา รักษาผลประโยชน์ เกียรติยศชื่อเสียงของสถานศึกษา ช่วยกันรักษาความสะอาดของสถานศึกษา ไม่ขีดเขียนผนังห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องส้วม แต่งเครื่องแบบ นักศึกษาเรียบร้อย ไม่ทะเลาะวิวาทกับสถานศึกษาอื่น คอยตักเตือนเพื่อนนักศึกษาที่จะหลงผิดอันทำให้สถานศึกษาเสียชื่อเสียง เมื่อสถานศึกษาขอความร่วมมือหรือความช่วยเหลือ ก็เต็มใจให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสถาบันตามความสนใจ และความสามารถของตน เพื่อสร้างชื่อเสียงให้แก่สถาบัน เช่น เป็นนักกีฬา นักแต่งคำขวัญ เรียงความ ฯลฯ

3. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การที่บุคคลมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและสังคม บำเพ็ญประโยชน์ และสร้างสรรค์ความเจริญให้ชุมชนและสังคมอย่างเต็มความสามารถ ช่วยสอดส่องพฤติกรรมของบุคคลที่จะเป็นภัยต่อสังคม ให้ความรู้ความสนุกเพลิดเพลินแก่ประชาชนตามความสามารถของตน ช่วยคิดและแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสังคม เช่น ความสกปรก การรักษาสาธารณสุขสมบัติ การเสียภาษี และการรับบริการสถานบริการต่าง ๆ ให้

ความช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม ปฏิบัติตนตามระเบียบข้อบังคับ เช่น ปฏิบัติตามกฎหมาย แบบแผน คำสั่ง คำตักเตือน เป็นต้น

ความสำคัญของความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบเป็นลักษณะของความเป็นพลเมืองที่ดีที่สำคัญยิ่ง เป็นปัจจัยอันสำคัญที่จะช่วยให้สังคมมีระเบียบและสงบสุข การที่สังคมขาดความสงบนั้น กล่าวได้ว่าเกิดจากบุคคลกลุ่มหนึ่งขาดคุณสมบัติ 5 ประการ คือ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ และความพยายามพึ่งตนเอง ดังนั้น ความรับผิดชอบจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ในสังคมได้ นอกจากนี้แผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520 มีจุดประสงค์ระบุไว้ ข้อหนึ่งว่า มุ่งหวังให้นักเรียนเป็นคนดี มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ อดทน คิดเป็นทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น ซึ่งถ้าจะกล่าวถึงความรับผิดชอบแล้ว อาจกล่าวได้ว่า หากบุคคลมีความรับผิดชอบจะมีผลดีต่อไปนี้คือ

1. คนมีความรับผิดชอบย่อมจะทำงานทุกอย่างสำเร็จตามเป้าหมายทันเวลา
2. คนมีความรับผิดชอบย่อมได้รับการสรรเสริญและเป็นคุณประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม
3. ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนให้บุคคลปฏิบัติงานสอดคล้องกับกฎจริยธรรมและหลักเกณฑ์ของสังคม โดยไม่ต้องมีผู้อื่นมาบังคับ
4. ไม่เป็นต้นเหตุของความเสื่อมและความเสียหายแก่ส่วนร่วม
5. ทำให้เกิดความก้าวหน้า สงบสุข เรียบร้อยแก่สังคม

การปลูกฝังและพัฒนาความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกอบรม ตั้งแต่ในวัยเด็กคุณลักษณะนี้จะพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ จากวัยเด็กไปสู่วัยรุ่น จากวัยรุ่นจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ ในระยะแรก ๆ ของชีวิต เด็กยังช่วยตัวเองไม่ได้ต้องอาศัยผู้อื่นตลอดเวลา แต่เมื่อโตขึ้นจะมีความสามารถด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น และช่วยตัวเองได้มากขึ้นทีละน้อย จะค่อยเรียนรู้เกี่ยวกับความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น การพัฒนาความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานให้กับเด็ก ควรจะเริ่มอย่างค่อยเป็นค่อยไปเริ่มด้วยการให้ทำงานที่ง่าย ๆ เพื่อให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและมีประสบการณ์ในการทำงานด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะในการฝึกความรับผิดชอบมีดังนี้

1. การฝึกความรับผิดชอบ ควรเริ่มตั้งแต่เด็ก
2. เด็กทุกคนควรมีโอกาสฝึกความรับผิดชอบโดยการปฏิบัติจริงให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำงาน
3. การจัดประสบการณ์ให้เด็กรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน ควรให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล
4. ควรให้เด็กได้ทราบว่าผู้ใหญ่หวังอะไรจากตัวเขา
5. ในการฝึกความรับผิดชอบนั้น ผู้ใหญ่ต้องรู้จักยืดหยุ่นไม่ควรเร่งรัดเด็กจนเกินไป
6. ต้องระลึกไว้เสมอว่าในการทำงานนั้นเด็กต้องการคำแนะนำจากผู้ใหญ่
7. เด็กต้องการความไว้วางใจจากผู้ใหญ่ ดังนั้น เมื่อมอบหมายงานให้ทำแล้วก็ควรให้เด็กได้รับผิดชอบอย่างเต็มที่
8. การให้เด็กรับผิดชอบเกินความสามารถก็อาจเป็นอันตรายแก่เด็กได้
9. หัดไม่ปิดความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของตนไปตกแก่ผู้อื่น
10. ชี้แจงให้รู้จักขอบเขตหน้าที่การงานของตนว่ามีอะไรบ้าง เมื่อรู้หน้าที่ของตนเองแล้วจะไม่ไปก้าวกายงานของผู้อื่น

นอกจากนี้ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน สถานศึกษาควรมุ่งสอนให้บุคคลสร้างสมหลักธรรมประจำใจ ดังต่อไปนี้ คือ

1. การรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนและเคารพในสิทธิของผู้อื่น
2. การทำงานให้สำเร็จเป็นชิ้นเป็นอันโดยไม่ละทิ้งงานที่ได้รับไว้แล้ว
3. ความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น

สรุปข้อเสนอแนะ ในการปลูกฝังความรับผิดชอบของบุคคลได้ว่า ควรฝึกให้มีนิสัยรับผิดชอบตั้งแต่ในวัยเด็ก ทั้งที่บ้านและทางโรงเรียน โดยเริ่มให้ทำงานที่ง่าย ๆ เหมาะสมกับวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล และเมื่อมอบหมายงานให้ทำแล้วก็ควรให้เด็กได้รับผิดชอบอย่างเต็มที่ มีประสบการณ์ในการทำงานด้วยตนเอง เพื่อให้เด็กเกิดความเชื่อมั่น หัดไม่ปิดความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของตนให้แก่ผู้อื่น ให้ทำงานสำเร็จเป็นชิ้นเป็นอันโดยไม่ละทิ้งงานที่ได้ทำไว้แล้ว ชี้แจงให้เด็กรู้จักขอบเขตหน้าที่การงานของตนเองว่ามีอะไรบ้าง เพื่อไม่ให้ไปก้าวกายงานของผู้อื่น และต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นการปลูกฝังให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน

บรรณานุกรม

- โกศล มีคุณ. การวิจัยเชิงทดลองฝึกอบรมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและทักษะในการสวม
บทบาทของนักเรียนประถมศึกษา. ปรินญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
- ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อัดสำเนา
- คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญ. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2540. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท. 2540.
- ครรชิต เมืองทอง. ผลของการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตย
ของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
- ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.
- จวีร์รัตน์ นันทัททวิกุล. การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538. อัดสำเนา
- ชัยวัฒน์ วงศ์อาษา. ผลของการฝึกอบรมที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นประถม
ปีที่ 5. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ประสานมิตร, 2539. อัดสำเนา
- จุลพงศ์ คมกฤส. คุณลักษณะทางจิตใจของปราชญ์ชาวบ้าน : การศึกษารายกรณีเกษตรกร
ที่ดำเนินเกษตรทางเลือก. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
- ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.
- ดุขฎิ ทรัพย์ปรุง. ผลการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดรางบัว กรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์
- กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. พฤติกรรมศาสตร์เล่ม 2 : จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา.
ไทยวัฒนาพานิช, 2524.
- _____. ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมการวิจัยและการพัฒนาบุคคล. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิต
- พัฒนบริหารศาสตร์, 2538.
- _____. "จิตวิทยาการปลูกฝังวินัยแห่งตน" วารสารแนะแนว 18(91) : 58-75, 2527.

- ดวงเดือน แซ่ตั้ง. อิทธิพลของการใช้แรงเสริมด้วยเบี้ยรางวัลต่อความเชื่ออำนาจในตนของเด็กก่อนวัยเรียน. ปรินูญานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.
- ทัศนาก ทอภักดี. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู ความเชื่ออำนาจภายในตน และความคิดเกี่ยวกับตนของเด็กในเมืองและชนบท. รายงานการวิจัยฉบับที่ 57. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539.
- ทิตนา แซมณี. คู่มือการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สำหรับผู้นำชุมชน. ม.ป.ท., 2522.
- _____. คู่มือการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เล่มที่ 1 โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ม.ป.ท., 2522.
- ทศพร มณีศรีขำ. เอกสารประกอบการสอนวิชา นน 215 กลุ่มสัมพันธ์สำหรับครู. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539. อัดสำเนา
- นฤพนธ์ สีเสด. ผลการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองของนิสิตชั้นปีที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2541. อัดสำเนา.
- นวลเพ็ญ วิเชียรโชติและวิรุทธ วิเชียรโชติ. อารยประชาธิปไตยเผยแพร่วิธีสอนแบบสืบสวน สอบสวน. กรุงเทพฯ : ประชาชนการพิมพ์, 2527.
- นวลละออ สุภาผล. ผลการฝึกทักษะการยอมรับวัฒนธรรมที่มีต่อคุณลักษณะของนักเรียน นายร้อยตำรวจ. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2530.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2539.
- รัตนา ประเสริฐสม. การเสริมสร้างจิตลักษณะเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอนามัยของนักเรียน ประถมศึกษา. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.

ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีวินัย. รายงานการวิจัยฉบับที่ 60.

กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร, 2539.

มงคล สุภาพร. ผลของการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านเจริญสามัคคี อำเภอบ้านนา จังหวัด

อุบลราชธานี. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร, 2538. อัดสำเนา.

วิชัย วงษ์ใหญ่. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ :

สุวีริยาสาส์น, 2537.

_____. การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

2533.

วิจิต สุรัตน์เรืองชัย. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุม

โรคเอดส์สำหรับครูประถมศึกษา. ปรินิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.

ศุภมาศ เพชรสมบัติ. ผลของสถานการณ์จำลองควบคู่กับการเสริมแรงที่มีต่อพฤติกรรม

ประชาธิปไตยด้านการระดมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน

บ้านหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ

: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540. อัดสำเนา.

สามัญศึกษา, กรม, หน่วยศึกษานิเทศก์. ชุดการสอนการปลูกฝังและการสร้างค่านิยมพื้นฐาน

เรื่องความรับผิดชอบ. กรุงเทพฯ : จงเจริญการพิมพ์, 2526.

ลาโรช บัวศรี. "ความหมายของประชาธิปไตยในแง่การศึกษา" พื้นฐานการเมืองและการ

ปกครองของไทย. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2520.

แสง ทวีคุณ. การฝึกเพื่อเสริมสร้างจิตลักษณะในการป้องกันพฤติกรรมทะเลาะวิวาทใน

นักเรียนอาชีวศึกษา. ปรินิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538.

สมชาติ กิจยรรยง. 108 เกมและกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคลากร. กรุงเทพฯ : เอเชียเพรส (1989),

2539.

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

อารี พันธุ์มณี. ความคิดสร้างสรรค์กับการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : ดันอ้อ แกรมมี่, 2540.

เอกชัย เอื้อเฟื้อ. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นผู้นำและ
ด้านการทำงานกลุ่ม สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง. ปรินูณานิพนธ์
กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.

อ้อมเดือน สดมณี. ผลของการฝึกอบรมทางพฤติกรรมศาสตร์ต่อจิตลักษณะและ
ประสิทธิผลของครู. ปรินูณานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.

Bandura, Albert. Social learning Theory. Englewood. Clifts, N.J. : Prentice-Hall., 1977.

Brooks, R.B. "Self-Esteem During the School Years", Pediatric Clinics of North America.
. 39(3) : 537-551 ; 1992.

Bruno, F.J. Adjustment and Personal Growth : Seven pathway. 2nd ed. New York :
John Wiley & Sons. 1988.

Cormier, William H. and Shenlyn L. Cormier. Interviewing Strategies for Helpers : A
Guide to Assessment, treatment and Evaluation, California : Book-Code, 1979.

Gurney, P.W. Self-Esteem in Children with Special Educational Need. Great Britain :
Billing & Sons, 1988.

Kazdin, Alan E. Behavior Modification in Applied Setting. Illinois : Porsey Press, 1984.

Lawrence, D. Enhancing Self-Esteem in the Classroom. London : Paul Chapman
Publishing, 1987.

Lefcourt, Herbert M. "Internal Versus External Control of Reinforcement. : A Review,"
Psychology Bulletin. 65(4) : 206-220, April 1966.

McClelland, D.C. Motivating Economic Achievement. The Free Press. 1967.

Nelson, Rosemary and others. "Self-Reinforcement : Appealing Misnomer or Effective
Mechanism." Behavior Research and Therapy, 21 : 557-566 : 1983.

Rotter, Julian B. "Generalized Expectancies for Reinforcement," Psychological
Monographs : General and Applied. 80(1) : Whole no 609. 1966.

- Solomon, D. and M.I. Obulander. "Locus of Control in the Classroom," in Richard H. Coop and Kinnard White. Psychological Concepts in the Classroom. p.149-150. New York : Harper and Row Publishers, 1974.
- Strickland Bonnies R. "Internal-External Control of Reinforcement, in Thomas. Blass Ced. Personality Variables in Social Behavior. p.219-280, New York : John Wiley and Sons, 1977.
- Thoresen, Carl E. and Michael. Mahoney. Behavior Self-Control. New York ; Holt, Rinehart and Winton Ind., 1974.
- Watson, David L. and Roland G. Tharp. Self-Directed, Behavior and Self-Modification for Personal Adjustment. California : Brooks-Cole Publishing, 1972.
- Weiner, Bernard. Human Motivation. Holt, Rinehart and Winston, 1968.

ภาคผนวก ฉ

คู่มือผู้เข้ารับการฝึกอบรม

คู่มือผู้เข้ารับการฝึกอบรม
หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ
ความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ
สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ ของสถาบันราชภัฏ

พัฒนาโดย
สมศรี ทองนุช
นิสิตปริญญาเอก สาขาการอุดมศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

คำนำ

คู่มือผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้ทราบเกี่ยวกับความเป็นมา วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระ วิธีดำเนินการฝึกอบรม ตลอดจนการวัดและประเมินผลการฝึกอบรม เพื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แนวทางในการเตรียมตัวและปฏิบัติตนระหว่างเข้ารับการฝึกอบรมให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรตามที่ได้กำหนดไว้ และสามารถนำไปเป็นเอกสารเตรียมความพร้อมและทบทวนความรู้ที่จำเป็นสำหรับการฝึกอบรมและปฏิบัติในการเรียนและหรือทำงานหลังฝึกอบรมต่อไปด้วย

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างสูงว่า คู่มือผู้เข้ารับการฝึกอบรมฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม สามารถนำไปเป็นแนวทางพัฒนาตนเองและสังคมให้ก้าวหน้าต่อไป

สมศรี ทองนุช

สิงหาคม 2542

ความเป็นมาของการฝึกอบรม

ภารกิจที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษา คือการสร้างและพัฒนาบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีสติปัญญาและมีคุณธรรมออกไปพัฒนาสังคม ผู้ที่เป็นบัณฑิตต้องสามารถปรับบุคลิกภาพให้ทันกับกระแสทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อออกไปประกอบอาชีพและพัฒนาอาชีพให้สอดคล้องกับสังคมโลกาภิวัตน์

สถาบันอุดมศึกษาจะต้องเตรียมความพร้อมให้นักศึกษามีความสมบูรณ์ในคุณลักษณะที่คาดหวังไปทุก ๆ ด้านเพื่อเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ สภาพสังคมปัจจุบันบัณฑิตที่พึงประสงค์ควรมีลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ ด้านการยอมรับประสบการณ์ใหม่ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง เชื่อในความสามารถของมนุษย์ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูง เห็นคุณค่าในตนเอง มุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง มีลักษณะประชาธิปไตย พัฒนาทางความคิด มีสุขภาพจิตดีและยอมรับพื้นฐานทางสังคม ดังนั้น บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาจะต้องพัฒนาความรู้ความสามารถและฝึกประสบการณ์ให้นักศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนที่จะสำเร็จการศึกษาเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์

ผลการวิจัยและสำรวจความต้องการของนักศึกษา บัณฑิต และผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาและบัณฑิตของสถาบันราชภัฏ พบว่าคุณลักษณะที่จำเป็นต้องเสริมสร้างเพื่อให้ นักศึกษาและบัณฑิตสาขาครุศาสตร์มีความสมบูรณ์มากขึ้น คือ ด้านความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ การเห็นคุณค่าในตนเองและลักษณะประชาธิปไตย เกี่ยวกับความเชื่อในความสามารถของมนุษย์นั้น นักศึกษาและบัณฑิตต้องตระหนักถึงความสามารถของตนเอง ทำนายและควบคุมผลการกระทำของตนเอง กระตือรือร้นที่จะพัฒนาความสามารถของตน ด้วยการให้รางวัลตนเอง ไม่เชื่อว่าผลการกระทำเป็นเรื่องของโชคกลางหรือโชคชะตา อีกทั้งนักศึกษาและบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ต้องเห็นคุณค่าในตนเอง กล่าวคือ เป็นคนยอมรับความสามารถ ความจริงและความสำเร็จของตนเอง เห็นคุณค่าในเกียรติภูมิของตน มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

ส่วนคุณลักษณะด้านประชาธิปไตย ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาและบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ต้องเป็นผู้รับรู้และตระหนักถึงลักษณะประชาธิปไตยโดยยอมรับการกระทำที่ใช้เหตุผลทางปัญญา ให้เกียรติผู้อื่น คำนึงถึงความสามัคคี มีน้ำใจแบ่งปันและร่วมมือกันทำงาน

หรือกิจกรรมเป็นทีม มีวินัยในตนเองและวินัยในสังคม ยอมรับสิทธิและหน้าที่ของตนที่มีต่อสังคมทั้งในระดับครอบครัว สถาบันทางสังคมและชุมชน

การพัฒนาคุณภาพของนักศึกษาเพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นบัณฑิต ด้วยระบบการฝึกอบรมเป็นวิธีการศึกษารูปแบบหนึ่งในการพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ความสามารถตามเป้าหมายที่ต้องการ บัณฑิตสาขาครุศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันราชภัฏเป็นบุคคลที่สังคมคาดหวังคุณภาพว่าจะมีคุณลักษณะที่พร้อมจะปรับบุคลิกภาพและพัฒนาบุคคลในสังคมให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน จะเห็นได้ว่า การเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ เป็นส่วนสำคัญ จะช่วยในการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ ให้เป็นบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถตามความต้องการของสังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

เพื่อให้นักศึกษาสถาบันราชภัฏที่เข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรนี้เป็นผู้มีความรู้ มีเจตคติและมีพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจสูงขึ้นในระดับที่พึงประสงค์

เนื้อหาสาระในการฝึกอบรม

เนื้อหาสาระในการฝึกอบรมตามหลักสูตรแบ่งเป็น 3 หน่วย คือ หน่วยที่ 1 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ หน่วยที่ 2 การเห็นคุณค่าในตนเอง และหน่วยที่ 3 ลักษณะประชาธิปไตย

วิธีการเสริมสร้างคุณลักษณะตามหลักสูตรการฝึกอบรม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การฝึกกิจกรรม และส่วนที่ 2 การสรุปเนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 1 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ แบ่งเป็น 5 หัวข้อวิชา ดังนี้ คือ

หัวข้อวิชาที่ 1 ความหมายและความสำคัญของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

กิจกรรมที่ 1.1 ผลของการเรียน

เนื้อหาสาระ 1. ความหมายของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

2. ความสำคัญของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

หัวข้อวิชาที่ 2 รับรู้สาเหตุหรือผลและคาดการณ์ผลการกระทำของตนเองเพื่ออนาคต

กิจกรรมที่ 2.1 ทำนายภาพและพฤติกรรม

เนื้อหาสาระ 1. การเกิดความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

2. แนวคิดในการอ้างสาเหตุ หรือ ผลและคาดการณ์พฤติกรรม

หัวข้อวิชาที่ 3 เชื่อในความสามารถและความพยายามของตนเองเพื่อความสำเร็จ

กิจกรรมที่ 3.1 สำเร็จ-ไม่สำเร็จ

3.2 เกมสร้างตามเงื่อนไข

3.3 เกมปริศนาอักษรไขว้

3.4 เกมปริศนาตัวเลข

เนื้อหาสาระ 1. ความเชื่อในความสามารถและความพยายามของตนเอง

2. ความไม่เชื่อในความสามารถและความพยายามของตนเอง

3. การรับรู้และเชื่อความสามารถและความพยายามเป็นสาเหตุของความสำเร็จ

4. ความสามารถและความพยายามกับความสำเร็จ

หัวข้อวิชาที่ 4 ควบคุมและพัฒนาผลการกระทำของตนเองด้วยการเสริมแรงตนเอง

กิจกรรมที่ 4.1 ฝึกด้วยตนเอง

เนื้อหาสาระ 1. การควบคุมตนเอง

2. การพัฒนาการควบคุมผลการกระทำของตนเองด้วยการให้รางวัลตนเอง

หัวข้อวิชาที่ 5 ผลดีผลเสียที่เกิดกับตนเป็นผลมาจากการกระทำของตนเอง ไม่ได้เกิดจากโชคชะตา โชคลาง ความบังเอิญหรืออิทธิพลภายนอก

กิจกรรมที่ 5.1 อภิปรายกลุ่ม

- เนื้อหาสาระ 1. ผลของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์
2. ผลของความไม่เชื่อในความสามารถของมนุษย์

หน่วยที่ 2 การเห็นคุณค่าในตนเอง แบ่งเป็น 5 หัวข้อวิชา ดังนี้คือ

หัวข้อวิชาที่ 1 การเห็นคุณค่าในตนเอง

กิจกรรมที่ 1.1 ราววัลชีวิต

- เนื้อหาสาระ 1. ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง
2. ความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเอง
3. แนวทางการเสริมสร้างความรู้สึกรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง

หัวข้อวิชาที่ 2 การยอมรับตนเองและผู้อื่น

กิจกรรมที่ 2.1 สำรวจตัวเอง

- 2.2 ทักษะชีวิต
2.3 สร้างจุดแข็ง

- เนื้อหาสาระ 1. ความหมายและมโนภาพเกี่ยวกับ “ตน”
2. องค์ประกอบของความรู้สึกรู้สึกเกี่ยวกับตน
3. ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดเกี่ยวกับ “ตน” ที่ดี
4. ทักษะชีวิต
5. การยอมรับตนเองและการยอมรับผู้อื่น

หัวข้อวิชาที่ 3 การเห็นคุณค่าในเกียรติภูมิของตนเอง

กิจกรรมที่ 3.1 ชีวิตที่มีค่า

- 3.2 สิ่งที่ฉันภูมิใจ
3.3 สะสมแต้มปี

หัวข้อวิชาที่ 2 ประชาธิปไตยวิถีชีวิต

กิจกรรมที่ 2.1 นักประชาธิปไตย

- 2.2 มองลูกเต๋า
- 2.3 ปิงปองสมานมิตร
- 2.4 ไครเหมาะ
- 2.5 ตะวันดับที่หนองปลาหมอ

เนื้อหาสาระ 1. ประชาธิปไตยวิถีชีวิต

2. หลักการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย
3. บุคลิกภาพประชาธิปไตย
4. คุณลักษณะของพฤติกรรมประชาธิปไตย
5. พฤติกรรมประชาธิปไตย

หัวข้อวิชาที่ 3 วินัยในตนเองและวินัยในสังคมประชาธิปไตย

กิจกรรมที่ 3.1 วงกลมควบคุมตน

3.2 ลำชาตกร

เนื้อหาสาระ 1. ความหมายและความมีวินัยในตนเอง

2. คุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเอง
3. การปลูกฝังวินัยในตนเอง
4. ความหมายและความมีวินัยในสังคม
5. วินัยในสังคมกับความรับผิดชอบ

หัวข้อวิชาที่ 4 สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคในสังคมประชาธิปไตย

กิจกรรมที่ 4.1 ทางไปสู่สิทธิเสรีภาพมิได้โรยด้วยดอกกุหลาบ

4.2 ไม่ละเมิดสิทธิ

เนื้อหาสาระ 1. ความหมายของสิทธิและสิทธิในระบอบประชาธิปไตย

2. เสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย
3. แนวคิดหรือหลักการเสรีภาพ
4. ความเสมอภาค
5. แนวคิดในความเสมอภาค

หัวข้อวิชาที่ 5 ความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนที่มีต่อสังคม

กิจกรรมที่ 5.1 อภิปรายกลุ่ม

เนื้อหาสาระ 1. ความหมายของความรับผิดชอบ

2. ความสำคัญของความรับผิดชอบ
3. ลักษณะของผู้ที่มีความรับผิดชอบ
4. ประเภทของความรับผิดชอบ
5. การปลูกฝังและพัฒนาความรับผิดชอบ

วิธีดำเนินการฝึกอบรม

การดำเนินการฝึกอบรมมีวิธีดำเนินการคือ ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันกับสมาชิกในกลุ่มจากการร่วมทำกิจกรรมและการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ความรู้สึกและการแสดงพฤติกรรมระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยกัน จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ค้นพบและเรียนรู้ด้วยตนเองจนยอมรับและเก็บเอาไว้แล้วสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนในการฝึกอบรม

ขั้นตอนในการทำกิจกรรมมีดังนี้

1. การสร้างความคุ้นเคย ใช้เกมในการสร้างความคุ้นเคย สร้างบรรยากาศแห่งการเปิดเผยตนเองให้ผู้อื่นรู้จักและเป็นกันเอง อันจะเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ การแสดงความคิดเห็นและการทำกิจกรรมร่วมกัน

2. การทดสอบก่อนการฝึกอบรม ใช้แบบทดสอบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติ และแบบวัดพฤติกรรมความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจแต่ละคุณลักษณะ วัดผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนการฝึกอบรม

3. การดำเนินการฝึกอบรม ใช้กิจกรรมแบบมีส่วนร่วม กล่าวคือ ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกันกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ โดยเน้นกระบวนการกลุ่มที่ยึดสมาชิกผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นศูนย์กลาง ร่วมกันทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ สรุปข้อคิดระหว่างสมาชิก ผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยกัน ทำให้ค้นพบและเรียนรู้ด้วยตนเอง อันเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง

ขั้นตอนในการทำกิจกรรมมีดังนี้

- 3.1 ขั้นนำ เป็นขั้นที่นำเข้าสู่กิจกรรมที่จะต้องทำร่วมกัน
- 3.2 ขั้นกิจกรรม เป็นขั้นที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดให้
- 3.3 ขั้นอภิปราย เป็นขั้นที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำสิ่งที่ได้พบระหว่างการทำกิจกรรมมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหาคำตอบจากกิจกรรมในวงกว้าง
- 3.4 ขั้นสรุป เป็นการสรุปความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้จากการร่วมกันทำกิจกรรมและอภิปรายสรุปเพื่อให้ได้ข้อคิดสำหรับนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน

4. การทดสอบหลังการฝึกอบรม ใช้แบบทดสอบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติและแบบวัดพฤติกรรม วัดผู้เข้ารับการฝึกอบรม เมื่อจบกิจกรรมและเนื้อหาสาระในแต่ละหน่วยหรือคุณลักษณะที่อบรมและทดสอบรวมหลังฝึกอบรมเสร็จสิ้น

การวัดและประเมินผลการฝึกอบรม

กระบวนการวัดและประเมินผลการฝึกอบรมตามหลักสูตรนี้ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านพฤติกรรม

ด้านความรู้ใช้แบบทดสอบวัดความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม

ด้านเจตคติใช้แบบวัดเจตคติวัดก่อนและหลังการฝึกอบรม

ด้านพฤติกรรมใช้แบบวัดพฤติกรรมก่อนและหลังการฝึกอบรม

ข้อควรปฏิบัติระหว่างการฝึกอบรม

เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ประโยชน์จากการฝึกอบรมตามวิธีการฝึกอบรมให้มากที่สุด ผู้เข้ารับการฝึกอบรมควรปฏิบัติตนดังนี้

1. เข้าร่วมการฝึกอบรมโดยตลอดโครงการไม่ขาดหายในช่วงใดช่วงหนึ่ง
2. ร่วมมือปฏิบัติกิจกรรมตามที่กำหนดไว้อย่างตั้งใจ
3. ใช้สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของตนในการอภิปราย แสดงความคิดเห็น และปฏิบัติกิจกรรมให้เต็มที่
4. สังเกตและจดจำสิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างทำกิจกรรมให้มากที่สุด
5. พยายามใช้ความสามารถในการทำกิจกรรมและสรุปผลที่ได้จากกิจกรรมและเนื้อหาสาระให้มากที่สุด

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 1 เชื่อในความสามารถของมนุษย์

หัวข้อวิชาที่ 1 ความหมายและความสำคัญของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

ความหมายของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

ในยุคปัจจุบันได้มีความสนใจเกี่ยวกับความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ ในรูปของความสามารถในการจัดการกับเหตุการณ์และสถานการณ์แวดล้อมที่คลุมเคลือและยุ่งยากได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในรูปของการใช้ความสามารถและความพยายามอย่างตั้งใจมั่นและเชื่ออำนาจในตน ซึ่งหมายถึงมีความเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ที่ตนได้รับไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือผลเสียเกิดจากการกระทำของตน นั่นคือ เชื่อในลักษณะของผลที่ได้รับเกิดจากการกระทำหรือความสามารถและความพยายามกระทำของตนเอง โดยไม่เชื่อโชคชะตา โชคลาง ความบังเอิญหรืออิทธิพลของผู้อื่น

ความหมายของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ในสภาวะนี้จึงเป็นความหมายบูรณาการให้ครอบคลุมแนวคิดของนักจิตวิทยาหลายท่าน เริ่มตั้งแต่รอตเตอร์ (Rotter, 1966) ลีฟคอร์ท (Lefcourt, 1966) และสตรีกแลนด์ (Strickland, 1977) ให้ความหมายความเชื่อในความสามารถของมนุษย์หรือของตนเองในลักษณะความเชื่ออำนาจในตน (Internal Locus of Control) ว่าบุคคลที่มีคุณลักษณะนี้จะรับรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตไม่ว่าจะดีหรือร้ายเป็นผลมาจากพฤติกรรมหรือการกระทำของตนเองและตนสามารถควบคุมเหตุการณ์และพฤติกรรมนั้นได้ ตรงกันข้ามกับผู้ที่เชื่ออำนาจนอกตน (External Locus of Control) จะรับรู้ผลหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตตนไม่ได้เป็นผลจากตนเอง แต่เป็นผลมาจากโชคชะตา โชคลาง ความบังเอิญ หรืออิทธิพลของอำนาจจากผู้อื่น

โซโลมอนและโอเบอร์ลันเดอร์ (Solomon และ Oberlander, 1974) ได้ศึกษาความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ในลักษณะความเชื่ออำนาจในตนเช่นกันและได้ให้ความหมายว่า เป็นความเชื่อและการรับรู้ผลตลอดจนความต้องการควบคุมผลที่จะเกิดขึ้นโดยพิจารณาผลดังกล่าวเกิดจากทักษะความสามารถและความพยายามของตนเอง แต่ถ้าเชื่อว่าเกิดจากโชคลางหรืออิทธิพลของบุคคลอื่นเป็นความเชื่ออำนาจนอกตน

ส่วนคราวน์ (Crown. 1979) กล่าวถึงความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ในลักษณะความเชื่ออำนาจในตน ในเรื่องของความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลจะเปลี่ยนไปตามผลการได้รับรางวัลหรือโทษจากการกระทำของตนและความเชื่ออำนาจภายนอก พฤติกรรมจะเปลี่ยนไปตามผลของรางวัลหรือโทษจากอำนาจหรือการเอาใจใส่ผู้อื่น โชคเคราะห์หรือโชคชะตา

ในยุคหลัง ๆ แบนดูรา (Bandura. 1986) ให้ความสนใจแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ในลักษณะทักษะและความสามารถของตนเอง ที่จะกระทำกิจใด ๆ ได้เป็นผลสำเร็จ แม้การไปสู่เป้าหมายอยู่ในสภาพการณ์ที่คลุมเครือจัดการได้ยาก มีความเครียดสูงก็ตาม โดยความเชื่อดังกล่าวทำให้บุคคลมีความมานะพยายาม มีความอดทนต่อความลำบาก มีความตั้งใจมั่นที่จะฝ่าฟันอุปสรรค ชักจูงและให้กำลังใจตนเองว่ามั่นใจและต้องทำได้

กล่าวโดยสรุป ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์หมายถึงความเชื่อและการรับรู้ ว่ามนุษย์สามารถจัดการกับเหตุการณ์ได้อย่างเป็นเหตุและผลโดยใช้ความสามารถและความพยายามสู่เป้าหมายในชีวิตตนอย่างเชื่อมั่นในผลการกระทำของตนเอง สามารถควบคุมและทำนายผลที่จะเกิดจากความสามารถหรือการกระทำของตนเอง กระตือรือร้นเพื่อใช้ความสามารถและความพยายามของตนเองโดยไม่เชื่อโชคชะตา โชคลาง ความบังเอิญ หรือสิ่งอื่นที่มีอำนาจเหนือกว่าที่ตนจะควบคุมได้

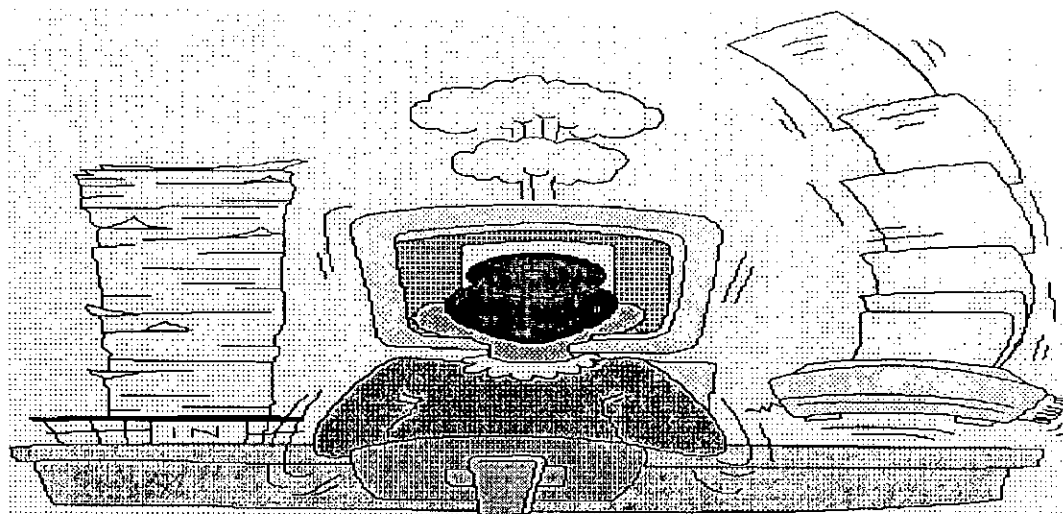
ความสำคัญของความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์หรือของตนเอง เป็นคุณลักษณะหนึ่งที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคล โดยที่ผู้ที่เชื่อในลักษณะนี้ รอตเตอร์ (Rotter. 1966) กล่าวว่าบุคคลลักษณะนี้จะมีภาวะกระตือรือร้นต่อความเป็นไปของสภาพแวดล้อมที่มีประโยชน์ต่อพฤติกรรมในอนาคต มีความพยายามปรับปรุงสถานการณ์หรือเหตุการณ์ให้ดีขึ้นตามลำดับขั้น ให้คุณค่าทางทักษะหรือสัมฤทธิ์ผลที่เกิดจากความพยายามเป็นสำคัญ รวมทั้งไม่ยอมให้ใครชักจูงโดยไม่มีเหตุผล และสตรีกแลนด์ (Strickland. 1977) พบว่า

ผู้ที่เชื่อในความสามารถของมนุษย์ เป็นผู้ที่ชอบแสวงหาความรู้ เชื่อในความสามารถตนเองมากกว่าผู้อื่น ใช้เวลาไตร่ตรองเกี่ยวกับงานที่ทำ อดทนต่องานหนัก ให้ความสำคัญต่อความสำเร็จ เป็นคนอดใ้รรอได้ ส่วนผู้ที่ไม่เชื่อในความสามารถของมนุษย์จะมีลักษณะตรงกันข้าม

นอกจากนั้นบุคคลที่เชื่อในความสามารถของมนุษย์ ยังเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคลที่ทำความดี (Rogers and Other. 1986) ไม่ถูกชักจูงได้โดยง่ายหรือจะเชื่อเหตุและผล (Hollander. 1981) เป็นคนที่เชื่อว่า ทำดีได้ดีและทำชั่วได้ชั่ว ยอมรับและเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่จะกระทำการใด ๆ ได้อย่างถูกต้องและสำเร็จด้วยตนเอง มีความพยายามอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ได้รับผลสำเร็จในงานหรือกิจกรรมที่ทำด้วยความกระตือรือร้นเอาใจใส่และอดสาเห

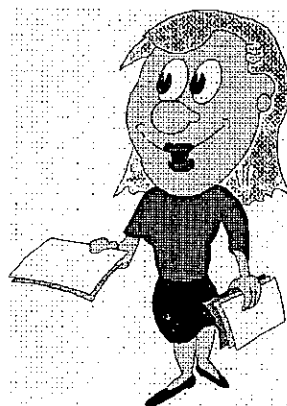
เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 1 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

หัวข้อวิชาที่ 2 สาเหตุหรือผลและคาดการณ์ผลการกระทำของตนเพื่ออนาคต

การเกิดความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ในเชิงทฤษฎีเป็นผลมาจากการเรียนรู้ทางสังคมว่า ผลกรรมหรือผลการกระทำอันหนึ่งที่ได้มาจากพฤติกรรมของบุคคล ย่อมก่อให้เกิดความคาดหวังที่จะได้รับผลการกระทำนั้นเช่นเดียวกับพฤติกรรมใหม่ ๆ ความคาดหวังนี้จะก่อตัวขึ้นจากพฤติกรรมหรือเหตุการณ์เฉพาะอันใดอันหนึ่งก่อน แล้วขยายครอบคลุมพฤติกรรมหรือเหตุการณ์อื่น ๆ จนกลายเป็นเจตคติหรือบุคลิกที่สำคัญในตัวบุคคล นอกจากนั้นผลตอบแทนที่ได้รับแต่ละครั้งอาจทำให้ความคาดหวังครั้งต่อไปสูงหรือต่ำได้ด้วย แสดงให้เห็นว่าการเกิดความเชื่อดังกล่าวเป็นผลมาจากพฤติกรรมหรือการกระทำที่ได้รับผลตอบแทนหรือผลลัพธ์ที่พึงพอใจ โดยคาดหวังพฤติกรรมนั้นไว้ว่าจะได้ผลตอบแทนอย่างไรเมื่อเป็นไปตามคาดหวัง จะขยายความคาดหวังออกไปครอบคลุมพฤติกรรมทั่ว ๆ ไป จนเกิดเจตคติเกี่ยวกับความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ทั้งในทางบวกและทางลบ กล่าวคือรับรู้และเชื่อในผลตอบแทน การกระทำในสองลักษณะ คือ

1. รับรู้และเชื่อในลักษณะของผลอันเนื่องมาจากการกระทำของตนโดยตรง หรือจากความสามารถของตนเอง ผู้ที่รับรู้ผลตอบแทนในลักษณะนี้ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีเจตคติแบบเชื่อในความสามารถของมนุษย์

2. รับรู้และเชื่อในลักษณะของผลอันเนื่องมาจากโชคชะตา โชคลาง ความบังเอิญ อิทธิพลของคนอื่นบันดาลให้เป็นไป หรือเป็นเรื่องที่ไม่คาดฝันด้วยอำนาจใด ๆ ที่อยู่รอบตัว ผู้ที่รับรู้ผลตอบแทนในลักษณะนี้ได้ชื่อว่า เป็นผู้มีเจตคติแบบไม่เชื่อในความสามารถของมนุษย์

แนวคิดในการอ้างสาเหตุหรือผลและคาดการณ์พฤติกรรม

จุดเริ่มต้นมาจากทฤษฎีการวิเคราะห์สาเหตุ (Attribution Theory) และทฤษฎีอ้างสาเหตุ (Attributional Theory) ซึ่งทฤษฎีการวิเคราะห์สาเหตุเป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงความพยายามของบุคคลที่จะเข้าใจมนุษย์เพื่ออธิบายพฤติกรรมและนำมาสรุปอ้างอิงเกี่ยวกับผู้กระทำพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้นๆ ไฮเตอร์เป็นคนแรกที่ศึกษา ต่อมา โจนส์ เคลลี และคนอื่น ๆ ได้พัฒนารายละเอียดให้กว้างขวางขึ้น โดยวิเคราะห์ได้ผล 3 ประการคือ ประการแรก คือการวิเคราะห์สาเหตุ ซึ่งเป็นการแสวงหาสาเหตุหรือผลที่ได้รับ (Outcome) ประการที่สองก็คือ การสรุปอ้างอิงไปยังสังคมและประการที่สามคือ การทำนายพฤติกรรมและผลที่ได้รับทั้งสามประการของทฤษฎี อันได้แก่ การวิเคราะห์สาเหตุ การสรุปอ้างอิงไปยังสังคมและการทำนายพฤติกรรมไม่เป็นอิสระจากกัน

ทฤษฎีการวิเคราะห์สาเหตุและการอ้างสาเหตุเป็นทฤษฎีที่ศึกษาสาเหตุหรือผลของพฤติกรรมว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวขึ้นอยู่กับความเชื่อเรื่องอำนาจภายในตัวผู้กระทำ ได้แก่ ความสามารถ ความพยายาม แรงจูงใจและบุคลิกภาพอื่น ๆ หรือเป็นสถานการณ์ภายนอกตน เช่น ความยากของงาน สิ่งจูงใจ ความกดดันจากกลุ่มและอื่น ๆ และนักวิจัยส่วนใหญ่ได้จำกัดสาเหตุที่สำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมหรือการกระทำไว้ 4 สาเหตุตามแนวของไวเนอร์ (Weiner, 1980) เสนอไว้คือ ความเชื่อเรื่องอำนาจภายในตนนั้นสาเหตุได้แก่ ความสามารถและความพยายาม ส่วนความเชื่อเรื่องอำนาจภายนอกตน ได้แก่ ความยากของงานและโชค ผลต่าง ๆ ที่ศึกษาพบว่า ความสำเร็จและความล้มเหลวจะกำหนดด้วยองค์ประกอบด้านบุคลิกภาพ 2 ด้าน คือ ความสามารถและความพยายาม ซึ่งเป็นองค์ประกอบของความเชื่ออำนาจในตนหรือความเชื่อในความสามารถของมนุษย์นั่นเองที่จะส่งผลต่อการทำนายหรือคาดการณ์พฤติกรรมในอนาคตได้ดี

เนื้อหาสาระ

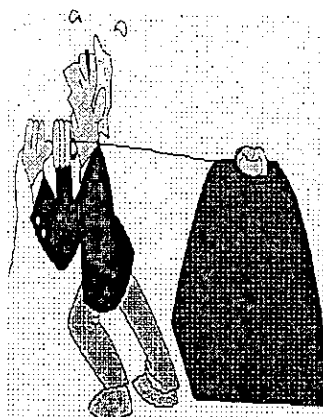
หน่วยที่ 1 เชื่อในความสามารถของมนุษย์

หัวข้อวิชาที่ 3 เชื่อในความสามารถและความพยายามของตนเองเพื่อความสำเร็จ

ความเชื่อในความสามารถและความพยายาม

ความเชื่อในความสามารถและความพยายามของตนเองเป็นลักษณะทางจิตวิทยาที่เชื่อว่าตนจะทำได้สำเร็จ แม้ว่าการไปถึงเป้าหมายจะอยู่ในสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่ยุ้งยาก กลุ่มเครือหรือมีความเครียดสูง บุคคลที่มีความเชื่อในความสามารถของตนเองจะมีคุณลักษณะดังนี้

1. มีความกระตือรือร้นต่อความเป็นไปของสิ่งแวดล้อมอันจะนำมาซึ่งประโยชน์สำหรับพฤติกรรมในอนาคต
2. พยายามปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นไปตามลำดับขั้น และปรับตัวได้เหมาะสมกับทุกสถานการณ์
3. เห็นคุณค่าของทักษะหรือผลสัมฤทธิ์ว่ามาจากความพยายามเป็นสำคัญ และให้คำนึงถึงความสามารถของตนอยู่เสมอ
4. ยากที่จะชักชวนให้เชื่อตามโดยไม่มีเหตุผล หรือกลั้วตัดสินใจกระทำการต่าง ๆ ที่ถูกต้องด้วยตนเอง
5. ยอมรับการกระทำของตนเองและควบคุมผลการกระทำได้

ในทางกลับกันบุคคลที่ไม่มีความเชื่อในความสามารถของตนเอง กล่าวคือ เชื่อว่าความสำเร็จ ความล้มเหลวหรือความเป็นไปของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนขึ้นอยู่กับสิ่งอื่น ได้แก่ โชคชะตา โชคลาง ความบังเอิญหรืออิทธิพลของผู้อื่น จะมีคุณลักษณะเฉื่อยชา ท้อแท้ สิ้นหวัง วางเฉย นิ่งดูตายเมื่อมีปัญหาเกิดกับตน เพราะเชื่อว่าไม่มีความสามารถและความพยายามที่จะแก้ปัญหาหรือทำให้เกิดผลดีได้

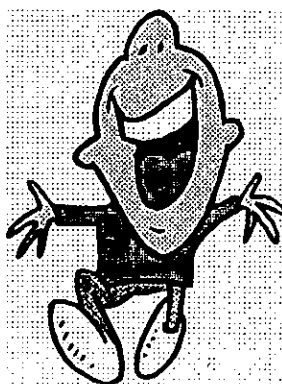
การรับรู้และเชื่อว่าความสามารถและความพยายามเป็นสาเหตุของความสำเร็จหรือผลการกระทำของตนเอง เป็นการรับรู้และเชื่อว่า จะพัฒนาพฤติกรรมให้เกิดผลดีกว่าในอนาคตทั้งในด้านบุคลิกภาพและพฤติกรรม จากการศึกษาของนักจิตวิทยาพบว่า บุคคลที่มีความเชื่อ

ในความสามารถของมนุษย์จะเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น มานะพยายามทำชีวิตของตนให้
 สดชื่น สุขใจในสภาพที่ตนเป็นจริง มีความวิตกกังวลและความเศร้าน้อย ทั้งนี้ เป็นเพราะ
 สามารถประเมินจุดเด่นและด้อยของตนได้อย่างแม่นยำ สามารถจะต่อสู้กับสังคมและแก้
 ปัญหาส่วนตัวได้ดี นอกจากนั้น บุคคลที่เชื่อในความสามารถของตนเองยังมีบุคลิกลักษณะ
 กระฉับกระเฉง ว่องไว เห็นคุณค่าของกาลเวลา สามารถปรับตัวได้เหมาะสมในทุกสถานการณ์
 และมีประสิทธิภาพในการควบคุมสิ่งแวดล้อมได้ดีกว่าบุคคลที่ไม่เชื่อในความสามารถและ
 ความพยายามของตนเอง แสดงให้เห็นความสำคัญของการรับรู้สาเหตุของความสำเร็จว่ามา
 จากความสามารถและความพยายามจะทำให้บุคคลนั้นมีบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่
 พึงประสงค์ของสังคมที่พัฒนาได้ดี

ความสามารถและความพยายามกับความสำเร็จ

จากการศึกษาของไวเนอร์ (Weiner, 1974) พบว่าพวกที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง
 จะรับรู้สาเหตุของความสำเร็จว่าเกิดจากความสามารถและความพยายาม เมื่อล้มเหลวจะอ้าง
 สาเหตุว่าเกิดจากการขาดความพยายาม ส่วนพวกที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ เมื่อสำเร็จจะอ้าง
 ทุกสาเหตุที่เป็นปัจจัยภายนอก เช่น งานง่าย โชค แต่เมื่อล้มเหลวกับอ้างว่าตนไม่มีความ
 สามารถ กล่าวโดยสรุป ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง-ต่ำจะอ้างสาเหตุของความสำเร็จดังนี้
 (McClelland, 1961)

1. พวกที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง เมื่อสำเร็จจะรับรู้ว่าจะเกิดจากความสามารถและ
 ความพยายาม และถ้ล้มเหลวจะรับรู้ว่าจะขาดความพยายาม
2. พวกที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ เมื่อสำเร็จจะรับรู้ว่าจะเกิดจากโชค และเมื่อล้มเหลว
 จะรับรู้ว่าจะขาดความสามารถ

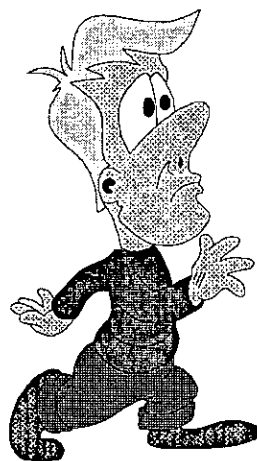
เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 1 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

หัวข้อวิชาที่ 4 ควบคุมและพัฒนาผลการกระทำด้วยการเสริมแรงตนเอง

การควบคุมตนเอง

การควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมตนเองเพื่อให้ได้รับผลกระทบตามที่ตนต้องการ นอกจากนี้การควบคุมตนเอง เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลได้ควบคุมพฤติกรรมตนเอง โดยที่บุคคลเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมเป้าหมาย กระบวนการที่จะนำไปสู่เป้าหมายและการควบคุมตัวแปร ทั้งภายในและภายนอกของบุคคล ตลอดจนประเมินเป้าหมายด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อเป็นการตอบสนองและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ อันจะมีผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้นด้วยตนเองและมีผลระยะยาวต่อพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงนั้น มีความคงทนถาวร ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้เท่ากับเป็นการลดความสำคัญของอิทธิพลภายนอก และทำให้บุคคลมีอิสระที่จะกำหนดพฤติกรรมของตนเองได้มากขึ้น วัดสัน และทราฟ (Watson and Trarp. 1972) กล่าวว่า ในทางปฏิบัตินั้น การควบคุมตนเองนั้นบุคคลอื่นก็สามารถเข้าไปให้ความช่วยเหลือได้ โดยผู้ที่เป็นนักปรับพฤติกรรมจะทำหน้าที่ให้คำแนะนำ และให้คำปรึกษาในกรณีที่ผู้ถูกปรับพฤติกรรมตนเองเกิดปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินการของกระบวนการควบคุมตนเอง

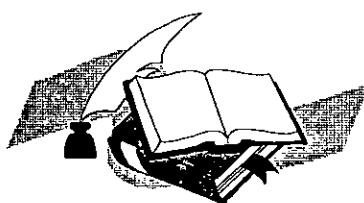
วิธีที่ใช้ในการควบคุมตนเองนั้นโดยทั่วไป มี 2 วิธี (Thoresen and Mahoney. 1974) ได้แก่ การควบคุมสิ่งเร้า และการควบคุมผลกระทบ

การควบคุมสิ่งเร้า เป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งเร้าเพื่อให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมโดยการเปลี่ยนแปลงสิ่งเร้าที่เคยกระตุ้นให้บุคคลเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเพื่อให้บุคคลเรียนรู้ที่จะแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมภายใต้สภาพสิ่งเร้าที่เหมาะสม โดยอาศัยหลักการว่า เมื่อบุคคลเชื่อมโยงสิ่งเร้ากับพฤติกรรมได้แล้ว สิ่งเร้าจะเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม แต่ถ้าไม่มีการเสนอสิ่งเร้า พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมนั้นจะไม่เกิด ขณะเดียวกันเมื่อบุคคลสามารถเชื่อมโยงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับสภาพสิ่งเร้าที่จัดสภาพขึ้นใหม่หรือ

เปลี่ยนแปลงใหม่ สิ่งเร้านั้นก็จะช่วยให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม ด้วยหลักการดังกล่าว จึงสามารถลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของบุคคล โดยการลดความถี่ของสิ่งเร้าที่เป็นตัวแนะ หรือที่เป็นปัญหาเป็นการลดกำลังของตัวแนะ บุคคลจึงอาจใช้วิธีที่จะไม่อยู่ในสภาพสิ่งเร้าที่เป็น ตัวแนะให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

การควบคุมผลกรรม เป็นการให้ผลกรรมตนเองหลังจากที่ได้ทำพฤติกรรมเป้าหมาย แล้ว (Thoresen and Mahoney. 1974) ซึ่งผลกรรมนี้อาจเป็นการเสริมแรงตนเองหรือการลงโทษตนเองก็ได้ แต่การลงโทษตนเองนั้นมีลักษณะเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาจึงเป็นการยาก ที่บุคคลจะนำไปปฏิบัติกับตนเองได้ (Cormier and Cormier. 1979) และในบางครั้งการลงโทษ ก็เพียงแต่ละชั่วช่วยรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เท่านั้น ทั้งนี้ อาจทำให้เกิดปฏิกิริยาทางลบ ต่ออารมณ์ได้อีกด้วย ดังนั้น บุคคลจึงนิยมการเสริมแรงตนเองมากกว่าการลงโทษตนเอง

นอกจากนี้ กลินน์ ได้ให้แนวความคิดเพิ่มเติมว่า ในการควบคุมตนเองในส่วนที่ เกี่ยวข้องกับการควบคุมผลกรรมนั้น เพื่อให้บุคคลสามารถควบคุมตนเองได้ บุคคลจำเป็นต้องทราบเป้าหมายพฤติกรรมที่จะทำในปริมาณที่กำหนดให้ได้รับการเสริมแรง ซึ่งบุคคล สามารถทำได้โดยตั้งเป้าหมาย เป้าหมายนี้จะเป็นเกณฑ์ที่เชื่อมโยงไปถึงการเสริมแรงตนเอง ที่จะกำหนดให้ตนเองทราบว่า บุคคลจะต้องกระทำพฤติกรรมในปริมาณเท่าไรจึงจะได้รับการเสริมแรง การตั้งเป้าหมายนี้จึงมีลักษณะเป็นการกำหนดเงื่อนไขการเสริมแรงด้วยตนเอง นอกจากการตั้งเป้าหมายแล้วบุคคลจำเป็นต้องทราบเสียก่อนว่า ตนเองกำลังกระทำ พฤติกรรมเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ ดังนั้น จึงต้องมีการเตือนตนเองร่วมอยู่ด้วย การเตือนตนเองประกอบด้วย การสังเกตพฤติกรรมตนเองและการบันทึกพฤติกรรมตนเอง การสังเกตตนเองจะช่วยให้บุคคลสามารถพิจารณาได้ว่าพฤติกรรมเป้าหมายเกิดขึ้นหรือไม่ การบันทึก พฤติกรรมด้วยตนเอง จะช่วยให้บุคคลทราบทิศทางของพฤติกรรมและเป็นข้อมูลสำหรับการ ประเมินพฤติกรรมตนเองว่าพฤติกรรมเป้าหมายที่เกิดขึ้นตรงตามเกณฑ์ที่จะให้การเสริมแรง หรือไม่ และเมื่อบุคคลสามารถกระทำพฤติกรรมตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้จึงเสริมแรงตนเอง ทันทีหลังการเกิดพฤติกรรมนั้น

การพัฒนาการควบคุมผลการกระทำของตนเองด้วยการให้รางวัลตนเอง

ขั้นตอนเพื่อพัฒนาการควบคุมตนเอง ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การตั้งเป้าหมาย การเตือนตนเอง การประเมินตนเอง และการเสริมแรงตนเอง

การตั้งเป้าหมาย หมายถึง การกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายที่ต้องการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการตั้งเป้าหมายนี้จะช่วยให้บุคคลรู้ถึงพฤติกรรมที่ต้องการกระทำอย่างเด่นชัด และยังใช้พฤติกรรมเป้าหมายเป็นเกณฑ์ในการประเมินว่าพฤติกรรมที่ต้องการเปลี่ยนแปลงนั้น ในขณะนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เพิ่มขึ้น ลดลง หรือคงเดิม โดยการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่แท้จริงกับพฤติกรรมเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เพื่อ

ใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับในการให้การเสริมแรงต่อไป การตั้งเป้าหมายนั้นมี 2 ลักษณะ คือ การตั้งเป้าหมายด้วยตนเองและการตั้งเป้าหมายด้วยบุคคลอื่น ในการตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง นั่นก็คือการที่บุคคลเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมเป้าหมายที่ต้องการกระทำด้วยตนเอง ซึ่งการตั้งเป้าหมายด้วยตนเองนี้เป็นสิ่งที่ดีเพราะบุคคลจะได้ตระหนักถึงความสามารถของตนเอง ดังนั้นในการที่บุคคลตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง จึงมีแนวโน้มที่จะตั้งเป้าหมายได้เหมาะสมกับระดับความสามารถของตน และทำให้บุคคลที่ตั้งเป้าหมายด้วยตนเองคาดหวังต่อโอกาสที่จะกระทำได้บรรลุตามเป้าหมายนั้น อันจะส่งผลให้เกิดแรงจูงใจที่จะกระทำพฤติกรรมและพยายามกระทำให้บรรลุตามเป้าหมายนั้นมากขึ้น เมื่อผู้ตั้งเป้าหมายด้วยตนเองทำพฤติกรรมและได้รับผลตามเป้าหมายก็จะเกิดความพึงพอใจในตนเอง ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของทิสซิงเจอร์ ซึ่งได้ทำการศึกษาการตั้งเป้าหมายด้วยตนเองพบว่า การตั้งเป้าหมายด้วยตนเองทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจความสามารถกระทำพฤติกรรมเพื่อไปสู่เป้าหมายในระดับที่สูงขึ้น แต่ข้อพึงระวังในการตั้งเป้าหมายควรพิจารณากับประสบการณ์ที่เกี่ยวกับความสำเร็จหรือความล้มเหลวที่บุคคลได้รับการกระทำพฤติกรรมนั้น เช่น นักศึกษาที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับความล้มเหลวมาก่อนหรือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ก็อาจจะตั้งเป้าหมายในด้านการเรียนต่ำกว่าระดับความสามารถของตน ซึ่งทำให้ขาดแรงจูงใจที่จะทำพฤติกรรมในระดับที่สูงขึ้น ในทางตรงข้ามนักศึกษาที่เคยมีประสบการณ์ในด้านความสำเร็จ ก็อาจตั้งเป้าหมายในระดับสูงกว่าความสามารถของตนเองก็ได้ และเมื่อนักศึกษาไม่สามารถ

ทำให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ก็จะทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกท้อแท้และคิดว่าตนเองล้มเหลว ซึ่งจะเป็นผลทำให้นักศึกษามีพฤติกรรมลดลงในเวลาต่อมา ในด้านการตั้งเป้าหมายด้วยบุคคลอื่นนั่นก็คือ การที่บุคคลอื่นเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมเป้าหมายให้แก่ผู้ถูกปรับพฤติกรรม ในกรณีที่ผู้ถูกปรับพฤติกรรมนั้นไม่สามารถตั้งเป้าหมายสำหรับตนเองได้อย่างเหมาะสม เช่น ในกรณีที่นักศึกษาไม่สามารถกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายด้วยตนเองได้นั้น บุคคลอื่นจะเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมเป้าหมายให้ได้โดยการพิจารณาจากข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักศึกษาที่บุคคลนั้นมีอยู่ ซึ่งในการกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายนั้น ผู้วิจัยควรตั้งพฤติกรรมเป้าหมายให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของนักศึกษา มิฉะนั้นแล้วก็อาจทำให้เกิดผลข้างเคียงได้ เช่นเดียวกับการที่นักศึกษาตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง ดังนั้น การที่จะตั้งพฤติกรรมเป้าหมายนั้นก็ควรตั้งเป้าหมายที่เป็นจริงและสามารถทำได้ เพราะถ้าเป็นเป้าหมายที่บุคคลไม่สามารถทำได้ดีก็จะทำให้เกิดความผิดหวังและก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนได้ ซึ่งกระบวนการในการตั้งเป้าหมายนั้น มีขั้นตอนดังนี้

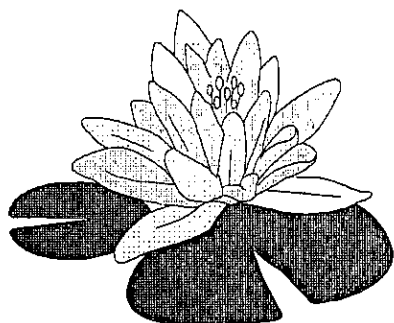
- 1) เก็บข้อมูลโดยวัดระดับความสามารถขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการกระทำพฤติกรรมของบุคคลที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
- 2) กำหนดพฤติกรรมเป้าหมายที่จะใช้ในการปรับพฤติกรรมให้ชัดเจนเฉพาะเจาะจง และชี้แนะการกระทำได้
- 3) กำหนดสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขพฤติกรรมเป้าหมายที่จะเกิดขึ้น
- 4) กำหนดระดับหรือปริมาณของพฤติกรรมเป้าหมายเพื่อที่จะเป็นตัวชี้หรือบอกทิศทางของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
- 5) กำหนดเป้าหมายหลัก จากนั้นก็แบ่งเป้าหมายหลักเป็นเป้าหมายย่อยก่อนเพื่อให้บุคคลได้กระทำทีละขั้น ซึ่งการที่บุคคลทำได้สำเร็จในทีละขั้นนั้นจะทำให้มีแรงจูงใจที่จะทำให้บรรลุขั้นต่อไป และในที่สุดก็สามารถจะบรรลุเป้าหมายหลักได้

การเตือนตนเอง หมายถึง กระบวนการที่บุคคลสังเกตและบันทึกพฤติกรรมเป้าหมายด้วยตนเองเป็นการตรวจสอบพฤติกรรมตนเอง เพื่อให้ทราบว่าในเวลานั้นตนเองกำลังทำอะไรอยู่ ทั้งนี้ เนื่องจากตามปกติบุคคลมักขาดความระมัดระวังต่อการกระทำของตนเอง ดังนั้น บุคคลจะแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

โดยไม่รู้ตัวและไม่เคยสังเกตพฤติกรรมของตนเอง แต่ถ้าเมื่อใดบุคคลเริ่มสังเกตพฤติกรรมของตนเองและแยกแยะได้ว่าตนเองกำลังทำอะไร ในสถานการณ์ใดแล้วการควบคุมตนเองจะเกิดขึ้น และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เหมาะสม นอกจากนี้ การเตือนตนเองยังเป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นกับตนเอง โดยเน้นถึงจำนวนครั้งหรือช่วงเวลาที่เกิดพฤติกรรมขึ้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับที่จะทำให้บุคคลทราบว่าตนเองแสดงพฤติกรรมในลักษณะใด การเตือนตนเองประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ การสังเกตพฤติกรรมตนเองและการบันทึกพฤติกรรมตนเอง การสังเกตพฤติกรรมตนเองจะช่วยให้บุคคลสามารถพิจารณาได้ว่าพฤติกรรมเป้าหมายได้เกิดขึ้นหรือไม่ การบันทึกพฤติกรรมตนเอง จะช่วยให้บุคคลทราบทิศทางของพฤติกรรมและเป็นข้อมูลสำหรับการประเมินตนเองว่า พฤติกรรมเป้าหมายที่เกิดขึ้นตรงตามเกณฑ์ที่จะได้รับการเสริมแรงหรือไม่

การสังเกตพฤติกรรมตนเองและการบันทึกพฤติกรรมตนเองนั้นเป็นขั้นตอนที่สำคัญ เพราะขั้นตอนทั้งสองของกระบวนการเตือนตนเองเทียบได้กับระยะเส้นฐานของการ

ปรับพฤติกรรมนั้นคือ ผู้ปรับพฤติกรรมได้กำหนดเป้าหมายไว้ในตอนแรกจึงเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ตนต้องการเปลี่ยนแปลงโดยใช้วิธีการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมตนเองนั้น ก็จะทำหน้าที่เป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับว่าตนเองได้ดำเนินการไปสู่พฤติกรรมเป้าหมายได้ตามที่กำหนดไว้ในตอนแรกหรือยัง ถ้ายังก็พยายามไปสู่

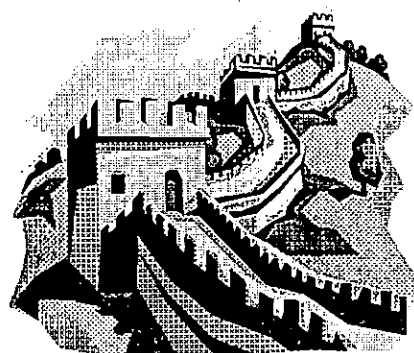
เป้าหมายนั้น และเมื่อกระทำพฤติกรรมเป้าหมายได้ตามที่กำหนดไว้แล้วก็จะมีการให้การเสริมแรงตนเองตามมา เพราะฉะนั้นจะเห็นว่า การเตือนตนเองไม่เพียงแต่จะเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่านั้น ยังสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้

การประเมินตนเอง หมายถึง การประเมินพฤติกรรมของตนเองจากข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมของตนเอง โดยอาศัยเป้าหมายพฤติกรรมที่ตนตั้งไว้เป็นเกณฑ์สำหรับประเมินพฤติกรรม บุคคลจะทราบว่าตนเองสามารถแสดงพฤติกรรมได้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ หากพบว่าตนเองสามารถแสดงพฤติกรรมได้ตามเป้าหมายหรือสูงกว่าเป้าหมายก็จะนำไปสู่การเสริมแรงตนเอง โดยบุคคลจะเสริมแรงตนเองตามเงื่อนไขการเสริมแรงที่กำหนดไว้ นอกจากนี้บุคคลจะมีปฏิกิริยาต่อตนเอง จากการประเมินตนเองซึ่งอาจ

จะเป็นการแสดงความรักพอใจ ความภูมิใจต่อตนเอง เมื่อประเมินตนเองว่า สามารถแสดงพฤติกรรมได้ตามเป้าหมายมาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองอีกต่อหนึ่ง

การเสริมแรงตนเอง หมายถึง การที่บุคคลจัดผลกรรมที่เป็นแรงเสริมให้แก่ตนเอง เมื่อกระทำพฤติกรรมได้บรรลุเป้าหมายที่ตนเองเป็นผู้กำหนดไว้เพื่อทำให้พฤติกรรมนั้นเพิ่มขึ้นโดยที่เจ้าของพฤติกรรมเป็นผู้ดำเนินการเพื่อให้ได้แรงเสริมนั้นด้วยตนเอง ซึ่งการเสริมแรงตนเองนั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับการเสริมแรงจากภายนอกเพราะทั้งสองกระบวนการนี้ ใช้หลักทฤษฎีการเสริมแรง ที่เน้นถึงการให้ตัวเสริมแรงเมื่ออินทรีย์กระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งออกมาและเป็นผลทำให้พฤติกรรมนั้นเพิ่มขึ้น ซึ่งพฤติกรรมหรือผลของพฤติกรรมใดที่ได้รับการเสริมแรงพฤติกรรมผลของพฤติกรรมนั้นก็เพิ่มขึ้น

การเสริมแรงจากภายนอกนั้น บุคคลอื่น เช่น ครู ผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขการเสริมแรงและเป็นผู้ให้ตัวเสริมแรงแก่บุคคลที่ถูกปรับพฤติกรรม เมื่อบุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมได้ตามเป้าหมายที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ส่วนการเสริมแรงตนเองนั้นบุคคลที่ต้องการปรับพฤติกรรมตนเองเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขการเสริมแรงตนเอง ตลอดจนเป็นผู้ให้ตัวเสริมแรงแก่ตนเองด้วย ซึ่งในกรณีที่เป็นการเสริมแรงตนเองนี้ สามารถจัดหาตัวเสริมแรงได้ 2 ลักษณะ คือ บุคคลที่ต้องการปรับพฤติกรรมเป็นผู้จัดหาตัวเสริมแรงด้วยตนเอง หรือบุคคลอื่นเป็นผู้จัดหาตัวเสริมแรงให้ (Kazdin. 1984) จากลักษณะของกระบวนการเสริมแรง ทั้ง 2 กระบวนการดังที่ได้กล่าวมานี้ ได้มีผู้ทำการวิจัยเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการเสริมแรง

จากภายนอกและการเสริมแรงตนเอง พบว่า การให้การเสริมแรงจากภายนอกและการให้การเสริมแรงตนเองมีประสิทธิภาพเท่าเทียมกันในการเพิ่มพฤติกรรมเป้าหมาย (Bandura. 1977 ; Nelson and others. 1983) แต่การเสริมแรงตนเองจะมีลักษณะที่ดีกว่าการเสริมแรงจากภายนอก ทั้งนี้ เป็นเพราะการเสริมแรงตนเองเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมเป้าหมายและดำเนินการปรับพฤติกรรมด้วยตนเอง นอกจากนี้การเสริมแรงตนเองยังทำให้พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปมีโอกาที่จะคงอยู่มากกว่าการเสริมแรงจากภายนอกด้วย

นอกจากนี้ แคชดิน (Kazdin. 1984) ได้กล่าวเสริมไว้ว่า ในการให้การเสริมแรงตนเอง ต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ (1) ต้องมีการกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายและปริมาณรางวัลให้ชัดเจน (2) ต้องมีการสังเกตก่อนเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมหรือผลของพฤติกรรม ที่ตนเองต้องการเปลี่ยน (3) ในกรณีที่บุคคลเป็นผู้จัดหาตัวเสริมแรงให้แก่ตนเอง ตัวเสริมแรงที่เลือกควรเป็นสิ่งที่หาง่าย และสะดวกต่อการที่จะให้การเสริมแรงตนเอง (4) ในกรณีที่บุคคลอื่นเป็นผู้จัดตัวเสริมแรงให้นั้น ตัวเสริมแรงที่ใช้จะต้องเป็นสิ่งที่ผู้ต้องการปรับพฤติกรรมมีความต้องการมากที่สุด ในการเลือกประเภทของตัวเสริมแรงนั้นควรพิจารณาถึง ปัญหา อายุและศักยภาพของผู้ที่ต้องการปรับพฤติกรรมด้วย

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 1 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์

หัวข้อวิชาที่ 5 ผลดีผลเสียที่เกิดกับตนเป็นผลมาจากการกระทำของตนเอง

ผลของความเชื่อและไม่เชื่อในความสามารถของมนุษย์

การศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถของมนุษย์ พบผลของความเชื่อที่สนับสนุนผลการกระทำของมนุษย์ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อในความสามารถของมนุษย์กับคุณลักษณะที่พึงประสงค์อื่น

จากการศึกษาวิจัยในอดีตพบหลักฐานว่าคุณลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เช่น ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์หรือความเชื่ออำนาจในตน จะเกิดควบคู่กันกับสุขภาพจิตดี (ดวงเดือน พันธุมนาวิน , 2527) ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์สัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติที่ดีต่อการทำงานหรือการเรียน เหตุผลเชิงจริยธรรม และการควบคุมตนเองรวมทั้งการมุ่งอนาคต (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2524) และเมื่อพิจารณาศึกษาบุคคลในกลุ่มครู ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะผู้นำ เจตคติแบบวิทยาศาสตร์ ความเกรงใจ ความภาคภูมิใจในตน ความเชื่อมั่นในตนเอง การพึ่งตนเอง ความขยันหมั่นเพียร และความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ส่วนคนที่ไม่เชื่อในความสามารถของมนุษย์ จะมีลักษณะในทางตรงกันข้าม

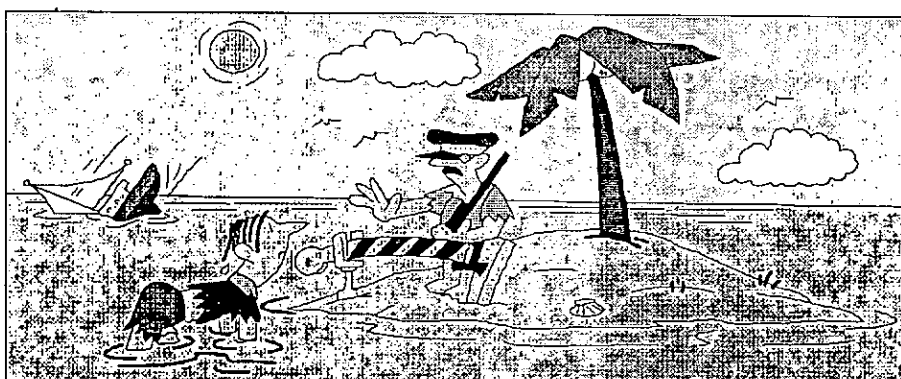
2. ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อในความสามารถของมนุษย์กับพฤติกรรมหรือการกระทำของ

ตน

ผลการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์เป็นสาเหตุหรือผลทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น ชอบแสวงหาความรู้ มีการควบคุมตนเองได้ มีความพยายาม มีความกระตือรือร้นในการทำงานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับตน ชอบทำความดีละเว้นชั่ว ส่วนในด้านมนุษย์กับองค์การมีการศึกษาพฤติกรรมของบุคคลที่ไร้อำนาจ หรือไม่เชื่อในความสามารถของมนุษย์ พบว่า บุคคลเหล่านั้นไม่สามารถคาดหวังผลในอนาคต ไม่สามารถควบคุมตนเองและไร้สมรรถภาพในการทำงานแปลกแยกไปจากบุคคลอื่น ส่งผลให้ไม่ภูมิใจในตนเองหรือเห็นคุณค่าในตนเองและมีทัศนคติต่องานในทางลบ

นอกจากนี้ ผลเสียของการไม่เชื่อในความสามารถของมนุษย์ ยังทำให้เกิดความรู้สึกว่าทำอะไร ๆ ไม่ถูกไปหมด มีความก้าวร้าว ไม่สามารถรับรู้ผลแห่งความสามารถและความพยายาม ขาดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ชอบใช้ระบบเส้นสายหรือหมู่พวกซึ่งเป็นลักษณะของอภิสิทธิ์ชน และมีสมรรถภาพในการทำงานหรือกิจกรรมในภาระหน้าที่ของตนในระดับต่ำ ตรงกันข้ามกับบุคคลที่เชื่อในความสามารถของมนุษย์ดังกล่าวแล้วข้างต้น

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 2 การเห็นคุณค่าในตนเอง

หัวข้อวิชาที่ 1 ความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเอง

ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้สึกเห็นคุณค่าของตนหรือมีความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งพิจารณาจากการประเมินคุณค่าตนเองในด้านความสามารถ ความสำคัญ ความสำเร็จและควมมีคุณค่าของตนเอง รวมทั้งความสามารถยอมรับการเห็นคุณค่าที่ผู้อื่นมีต่อตน มีความเชื่อมั่นในตนเองและมีความนับถือตนเอง

ความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นการตัดสินใจคุณค่าและการแสดงออกของตนเอง ในรูปของเจตคติที่บุคคลนั้นมีต่อตนเอง ซึ่งมีความสำคัญดังนี้

1. การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นส่วนหนึ่งของจิตใจ เป็นการเชื่อมโยงระหว่างความรู้สึกที่มีต่อตนเองว่าตนเองคือใคร และการแสดงออกของตนเองว่าตนเองทำอะไร เป็นสิ่งที่ส่งเสริมและคงไว้ซึ่งการรับรู้ตนเองของแต่ละบุคคล เมื่อบุคคลรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถที่ไม่ได้ด้อยไปกว่าคนอื่น ก็เกิดความต้องการที่จะเป็นตัวของตัวเอง ที่ต้องการพึ่งตัวเอง ต้องการแสดงความสามารถของตัวเอง ไม่คิดที่จะคอยลอกเลียนแบบคนอื่น ทำตามคนอื่น หวังพึ่งคนอื่นหรือสิ่งอื่น มีความคิดอิสระที่ไม่ติดอยู่ในกรอบหรือกฎเกณฑ์ใด ๆ รู้จักเลือก รู้จัดตัดสินใจรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองเลือก กระทำโดยไม่ติดบียดอยู่กับผู้ใดหรือสิ่งใด และเมื่อความต้องการได้พัฒนาไปสู่ขั้นที่สูงขึ้น จะพบว่าความต้องการที่จะพึ่งพาคนอื่น เป็นภาระแก่ผู้อื่นหรือสิ่งอื่นจะน้อยลง มีแนวทางชีวิตที่เป็นตัวของตัวเองมากขึ้น มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักแก้ปัญหา ตัดสินใจทำอะไรด้วยตัวเองและสามารถมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขได้ด้วยตนเอง

2. บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง จะมีความสอดคล้องกลมกลืนทั้งหมดของ “ตน” รับรู้คุณค่าของตนตามความเป็นจริง ตระหนักถึงศักยภาพทั้งหมดของตนเอง มีจิตใจที่เปิดกว้างและยอมรับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง พร้อมทั้งสามารถแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม บุคคลเหล่านี้จะมีความกระตือรือร้น เชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดี เป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ มีวิจรรย์ญาณไม่กลัวการเสี่ยง สร้างสิ่งใหม่ ๆ ได้

การเสริมสร้างความรู้สึกการเห็นคุณค่าในตนเอง

ความรู้สึกการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นสิ่งที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา สถานการณ์ และบทบาทในสังคมของบุคคล บุคคลที่มีความรู้สึกมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำจะมีพฤติกรรมและการปรับตัวในสังคมไม่ดี ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มองตนเองไร้ค่า หรือไม่มีค่าเพียงพอ มีพฤติกรรมและการปรับตัวในสังคมได้ไม่ดี มีการรับรู้แคบ และเบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริงและมีความวิตกกังวล การเสริมสร้างให้บุคคลมีความรู้สึกมีการเห็นคุณค่าในตนเองจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่ง การเสริมสร้างให้บุคคลมีความรู้สึกมีการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มสูงขึ้น มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. การได้รับความนับถือ การยอมรับ ความสนใจ ความเอาใจใส่จากบุคคลที่มีความสำคัญในชีวิต

2. การประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ ซึ่งจะทำให้เป็นที่รู้จักและมีผลต่อสถานภาพและตำแหน่งในสังคม โดยมีปัจจัยย่อย ๆ ที่จะทำให้นักบุคคลรู้สึกว่าตนประสบความสำเร็จ คือ

2.1 การมีความสามารถที่จะมีอิทธิพลและควบคุมคนอื่นได้ ซึ่งแสดงถึงความมีอำนาจ

2.2 การได้รับการยอมรับ ความสนใจและความรักใคร่ ซึ่งทำให้นักบุคคลรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ

2.3 การเป็นบุคคลที่มีศีลธรรมจรรยา ตามมาตรฐานสังคม ซึ่งแสดงถึงการเป็นบุคคลที่มีคุณงามความดี น่าเชื่อถือศรัทธา

2.4 การประสบความสำเร็จสมความมุ่งมั่น ซึ่งแสดงถึงการมีความสามารถ

3. การได้กระทำในสิ่งที่สอดคล้องกับค่านิยมและความปรารถนา

4. การไม่ใส่ใจต่อสิ่งที่จะทำให้ความรู้สึกมีการเห็นคุณค่าในตนเองลดลง เช่น การไม่สนใจต่อข้อวิจารณ์ของคนอื่น เป็นต้น

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 2 การเห็นคุณค่าในตนเอง

หัวข้อวิชาที่ 2 การยอมรับตนเองและผู้อื่น

ความหมายของตน

คำว่า “ตน” หมายถึง สิ่งที่บุคคลรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตัวเขาเอง ซึ่งประกอบด้วย

1. ดนทางวัตถุ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่บุคคลนั้นเป็นเจ้าของ เช่น ร่างกาย ครอบครัวย สิ่งของต่าง ๆ
2. ดนทางสังคม หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น ของผู้อื่นที่มีต่อบุคคลนั้น
3. ดนทางจิต หมายถึง กระบวนการทางจิตใจ เช่น ความคิด อารมณ์ ความปรารถนา ที่มีต่อตนเอง

ใน “ตน” นี้เองมีส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่ถือว่าเป็นแกนแท้ เป็นคุณลักษณะประจำตัวของตนเองเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับตนในด้านคุณค่าของตนเอง อารมณ์ การปรับตัว และการมีสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

มโนภาพเกี่ยวกับตน

มโนภาพเกี่ยวกับตนนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ตนที่เป็นจริง คือ ทศนคติหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้ของตนว่า ตนเป็นคนอย่างไร ซึ่งมีสองลักษณะ ลักษณะแรกคือทศนคติหรือความคิดเกี่ยวกับตนเองว่า คนอื่น ๆ ในสังคมรับรู้ว่าเป็นคนอย่างไร กับลักษณะที่สองคือ ทศนคติหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองว่า ตนเป็นคนอย่างไร

2. ตนในอุดมคติ คือ ทศนคติหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้เกี่ยวกับตนเองว่า อยากเป็นคนตามอุดมคติอย่างไร ซึ่งมีสองลักษณะ ลักษณะแรกคือทศนคติหรือความเห็นเกี่ยวกับตนว่า ตนอยากเป็นคนตามอุดมคติอย่างไร กับลักษณะที่สองคือ ทศนคติหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับตนว่า อุดมคติของคนอื่น ๆ ในสังคมนั้นตั้งไว้กับตนอย่างไร

ซึ่งคนเราย่อมมีทั้งตนที่เป็นจริง และตนในอุดมคติ

ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดเกี่ยวกับตนที่ดี

จากแนวคิดของนักจิตวิทยาสรุปได้ว่า บุคคลที่มีความคิดเกี่ยวกับตนที่ดีหรือมีความคิดเกี่ยวกับตนในทางบวกนั้น ควรประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. รู้สึกสำนึกในตนเอง
2. รู้จักและเข้าใจตนเอง
3. ยอมรับในความเป็นตัวของตัวเอง
4. รู้จักและเข้าใจผู้อื่น
5. ยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล
6. สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี
7. มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น
8. มองเห็นคุณค่าในตนเอง
9. ไม่มีความรู้สึกที่เป็นปมด้อย
10. ต้องการปรับปรุงตนเอง
11. มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง

องค์ประกอบของความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง

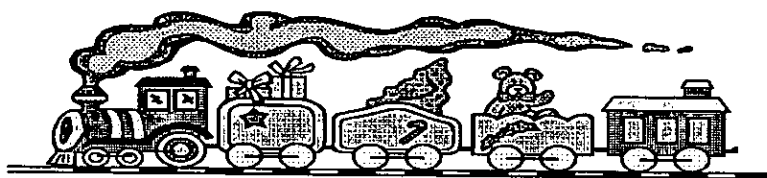
องค์ประกอบของความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. ภาพลักษณ์แห่งตน เป็นลักษณะของบุคคลที่ปรากฏออกมาในช่วงแรกของชีวิต บุคคลจะได้ภาพลักษณ์จากบุคคลอื่น โดยเฉพาะจากพ่อแม่ บุคคลในครอบครัวและเพื่อน ๆ ตามลำดับ ภาพลักษณ์แห่งตนเป็นตนตามสภาพความเป็นจริง ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่ปรากฏออกมาให้เห็นจริง

2. ตนในอุดมคติ เป็นภาพที่บุคคลต้องการจะเป็นตนในอุดมคติ มีจุดเริ่มจากการมีบุคคลอื่นเป็นแบบอย่าง และจะสร้างแบบอย่างตนขึ้นมา ในเด็กเล็กจะมีแบบอย่างของตนเอง โดยเริ่มจากพ่อแม่หรือคนใกล้ชิด ในช่วงวัยรุ่นเด็กจะมีแบบอย่างที่ได้มาจากนักกีฬาเด่น ๆ นักแสดงหรือบุคคลยอดนิยม ส่วนวัยรุ่นผู้ใหญ่แบบอย่างจะเป็นไปตามจินตนาการของบุคคลที่ประสบผลสำเร็จ

3. คุณค่าในตนเอง เป็นความรู้สึกที่มีต่อตนเอง ตนในอุดมคติจะเป็นส่วนที่สำคัญในการตัดสินคุณค่าในตนเอง คุณค่าในตนเองจะเกี่ยวข้องกับความแตกต่างระหว่างภาพลักษณ์แห่งตนกับตนในอุดมคติ ถ้าใกล้กันมากจะมีคุณค่าในตนเองสูง และถ้าแตกต่างกันมากคุณค่าในตนเองจะต่ำ บุคคลที่มีคุณค่าในตนเองต่ำจะเป็นคนที่มีความวิตกกังวลสูง รู้สึกไม่ปลอดภัยและสุขภาพจิตไม่ดี

ทัศนะชีวิต

ทัศนะชีวิต หมายถึง เจตคติที่คนเรามีต่อการกระทำของตนเองและคนอื่น ๆ ในแง่ดีหรือเลว ซึ่งทัศนะชีวิตเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่ผ่านมาในวัยเด็ก โดยซึมซับวัฒนธรรม ค่านิยม ปทัสถานต่าง ๆ จากการติดต่อสัมพันธ์ในครอบครัว จากสื่อมวลชน จากสังคมและสภาพแวดล้อม

รูปแบบของทัศนะชีวิตของบุคคล แบ่งได้ 4 แบบดังนี้

1. ฉันทิ เธอก็ดี เป็นตำแหน่งสูงสุดของการปรับตัว เป็นตำแหน่งของผู้มีสุขภาพจิตดี บุคคลที่วางตนเองไว้ในตำแหน่งชีวิตนี้จะรู้สึกว่าตนเองมีค่า ยอมรับและเข้าใจตนเอง ในขณะที่เดียวกันก็รู้สึกว่าชีวิตของผู้อื่นมีค่า ยอมรับและให้เกียรติบุคคลอื่นในฐานะเพื่อนมนุษย์คนหนึ่ง มีความจริงใจในการสื่อสารสัมพันธ์กับผู้อื่น เมื่อเผชิญกับปัญหา บุคคลที่มีตำแหน่งชีวิตแบบนี้จะกล้าเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ด้วยวิธีสร้างสรรค์ และใช้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่อย่างเต็มที่ บุคคลที่จะรู้สึกว่าตนอยู่ในตำแหน่งนี้ได้ต้องเริ่มพัฒนาความรู้สึกไว้วางใจมาตั้งแต่เด็ก ซึ่งบุคคลที่อบรมเลี้ยงดูเด็กจะมีอิทธิพลอย่างมากที่จะช่วยให้เด็กรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าเป็นที่ต้องการ โดยการให้ความเอาใจใส่สนใจแก่เด็ก

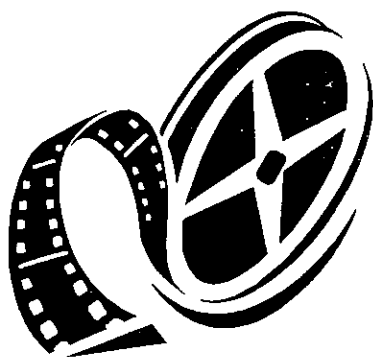
2. ฉันทิ แต่เธอไม่ดี เป็นตำแหน่งชีวิตที่บุคคลรู้สึกว่าตนเองดีกว่าผู้อื่น ถูกเหยียดหยามว่าผู้อื่นด้อยกว่าตน ไม่ไว้วางใจผู้อื่นว่ามีความสามารถ เมื่อประสบปัญหา มักกล่าวโทษผู้อื่นว่าทำให้ตนเองบกพร่อง เป็นตำแหน่งของคนที่ชอบปฏิบัติเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง ไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยึดมั่นกับความคิดเห็นของตนเองว่าเป็นเลิศ ถ้าบุคคลมีตำแหน่งชีวิตแบบนี้มีโอกาสทำหน้าที่ในตำแหน่งสำคัญก็จะชอบลูกน้องที่ประจบสอพลอ โดยไม่คำนึงว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควรทำ เนื่องจากบุคคลประเภทนี้ชอบคำเยินยอโดยไม่คำนึงว่าจะมาจากความจริงใจหรือไม่ เพราะมีความเชื่ออยู่แล้วว่าบุคคลอื่นไม่มีใครเก่งหรือดีกว่าตัวเขา

3. ฉันไม่ดี แต่เธอดี ตำแหน่งนี้เป็นตำแหน่งชีวิตที่บุคคลรู้สึกว่าคุณค่าตนเองด้อยกว่าผู้อื่น คนอื่นเก่งและฉลาดดีกว่าตนทุกด้าน บุคคลพวกนี้จึงไม่กล้าแสดงออกถึงความรู้สึกที่แท้จริงเก็บความรู้สึกไว้ ขลาดกลัวที่จะยืนยันถึงสิทธิที่ตนมีอยู่อย่างชอบธรรม ชอบลงโทษตนเอง มีลักษณะเป็นคนอมทุกข์ ชอบปลีกตัวอยู่ตามลำพัง เมื่อเผชิญปัญหา มักใช้วิธีการหลีกเลี่ยง ไม่พยายามหาวิธีแก้ไข บุคคลที่วางตัวอยู่ในตำแหน่งชีวิตแบบนี้ มักพัฒนาความรู้สึกว่าคุณค่าตนเองไม่มีค่ามาตั้งแต่เด็ก เป็นตำแหน่งที่เด็กเลือกเมื่อถูกผู้ใหญ่บังคับให้ฟังสิ่งต่าง ๆ ตามความต้องการของผู้ใหญ่โดยไม่ให้อิสระแก่เด็ก เมื่อเติบโตขึ้น ความรู้สึกยอมตามก็จะติดตัวมา บุคคลประเภทนี้จึงแสวงหาการยอมรับการเอาใจใส่ พยายามเอาอกเอาใจผู้อื่น ยอมรับใช้และเสียเปรียบคนอื่นอยู่เสมอ บุคคลประเภทนี้จะไม่ค่อยมีความสุขในชีวิต เพราะต้องเก็บกดความรู้สึกของตนเองต้องทำอะไรตามความพอใจของผู้อื่น

4. ฉันไม่ดี และเธอก็ไม่ดี ตำแหน่งแบบนี้เป็นตำแหน่งชีวิตของบุคคลที่รู้สึกหมดอาลัยตายอยากในชีวิต รู้สึกชีวิตไม่มีคุณค่า หดหู่ เศร้าหมอง ปราศจากความหวังใด ๆ และรู้สึกว่าชีวิตของคนอื่นก็ไม่มีค่า ไม่มีความหมายเช่นกัน รู้สึกว่าโลกนี้โหดร้ายทารุณ ไม่น่าอยู่ ผู้ที่เป็นโรคประสาท โรคจิต มักวางตนเองอยู่ในตำแหน่งชีวิตแบบนี้ ถ้าความรู้สึกแบบนี้รุนแรงมาก ๆ ก็อาจทำร้ายตนเองและผู้อื่นได้ โดยไม่รู้สึกผิดเพราะไม่คิดว่าชีวิตมีความหวังและความหมายอะไรเลย เด็กที่ได้รับการทอดทิ้ง ไม่ได้รับการเอาใจใส่จากผู้เลี้ยงดู มักเลือกตำแหน่งชีวิตแบบนี้ เพราะไม่เคยได้รับความเอาใจใส่ การแสดงความรักหรือความผูกพันใด ๆ จากพ่อแม่ ทำให้เขาพัฒนาความรู้สึกฉันไม่ดีขึ้นมา และเขาจะไม่รู้จักให้การเอาใจใส่แก่ใคร ๆ ด้วยเพราะรู้สึกว่าคนอื่นโหดร้ายและไม่มีน้ำใจ และจะเป็นบุคคลที่มองโลกในแง่ร้าย

สรุปได้ว่า ทัศนคติชีวิตคือเจตคติที่คนเรามีต่อการกระทำของตนเองและคนอื่นในแง่ดีหรือเลว การเลือกทัศนคติชีวิตมีผลมาจากการอบรมสั่งสอน ประสบการณ์ ในวัยเด็ก และบุคคลที่มีสุขภาพจิตดีเป็นบุคคลที่มองตนเองและบุคคลอื่นในแง่ดี สามารถยอมรับตนเองและ

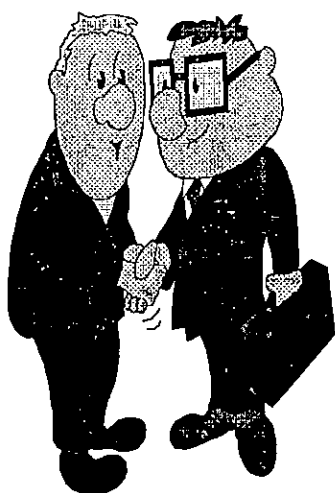
บุคคลอื่นได้ตามความเป็นจริง มีความจริงใจในการสื่อสารสัมพันธ์กับผู้อื่น กล้าเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้น โดยใช้ความสามารถของตนอย่างเต็มที่และสร้างสรรค์ รู้ดีกว่าชีวิตตนเองและผู้อื่นมีค่าซึ่งเป็น ผู้ใช้ชีวิตในแบบฉันดี เธอก็ดี

การยอมรับตนเอง

การยอมรับ หมายถึง การให้ความนับถือบุคคลในฐานะที่เป็นมนุษย์ที่มีความรู้สึกและประสบการณ์ของตนเอง มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง และมีความสามารถที่จะพัฒนาตนเองได้

การยอมรับตนเอง หมายถึง การที่เรามองตัวเราอย่างเป็นจริง รับรู้ทั้งข้อดีและข้อบกพร่องของตนโดยปราศจากอคติไม่เข้าข้างตนเอง ความเข้าใจตนเองนี้จะตั้งอยู่บนรากฐานของเหตุผลและข้อเท็จจริง คนที่ยอมรับตนเองได้ จะเป็นคนที่มีสุขภาพจิตดี และคนที่มีสุขภาพจิตดีมีความสุขจะสามารถให้การช่วยเหลือคนอื่นหรือทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้มาก

ดังนั้น ก่อนที่เราจะติดต่อกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เราต้องยอมรับตนเองเสียก่อน เพราะจะช่วยให้เรามั่นใจในตนเองมากขึ้น และรู้ถึงคุณค่าของตนเอง อันจะเป็น

ส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้เรามีความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี คนที่ยอมรับตนเองไม่ได้ ไม่พอใจในความเป็นตัวเอง ก็จะสะท้อนออกมาในรูปของการคอยจับผิดผู้อื่น ไม่ไว้วางใจระแวง หรือมองคนอื่นในแง่ร้าย คนที่เกลียดตัวเอง ก็จะเกลียดคนอื่น ๆ ไปด้วย คนที่ถูกตัวเองก็จะคอยแต่ดูถูกคนอื่นเช่นกัน เมื่อเรามองตนเองได้ตามความเป็นจริงแล้ว ยอมรับได้ เราก็จะสามารถพัฒนาตนเองได้ด้วย เราจะพบว่ายังหลายอย่างที่เราต้องปรับปรุงในขณะเดียวกันเราก็พบว่ายังมีอีกหลายอย่างที่เราเปลี่ยนแปลงไม่ได้ และก็มีอีกหลายอย่างในตัวเราที่น่าชื่นชม เราจะสามารถยอมรับได้ว่าประสบการณ์ที่ผ่านมาคืออดีต ที่อาจจะน่าพอใจและไม่พอใจ แต่สิ่งเหล่านี้ก็เป็นบทเรียนช่วยให้เราเก่งขึ้น ฉลาดขึ้น รอบรู้ขึ้น ซึ่งการทำความเข้าใจตนเองเพื่อนำไปสู่การยอมรับ อาจทำได้โดย

1. หมั่นสำรวจพิจารณาตัวเองอย่างตรงไปตรงมา ไม่ลำเอียงเข้าข้างตนเอง สำรวจความคิดและการกระทำของตนเองอยู่เสมอ

2. รับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ของผู้อื่น เราต้องใจกว้างพอที่จะรับคำชม ยกย่องสรรเสริญ ซึ่งทำให้เรามีความสุข และรับฟังคำติวิจารณ์ข้อบกพร่องต่าง ๆ ของเราด้วย ถึงแม้ว่าโดยธรรมชาติจริง ๆ แล้วเราก็ไม่อยากจะฟังนัก แต่ถ้าเราใจกว้างพอ เราจะได้มองเห็นภาพ ตัวเราชัดเจนขึ้น เพราะคำวิจารณ์ต่าง ๆ เปรียบได้กับกระจกเงาสท้อนภาพตัวเรา คนที่ รับฟังความคิดเห็นของคนอื่นอย่างมีเหตุผลเท่านั้น จึงจะสามารถเข้าใจตนเอง และรู้จักตนเองได้อย่างแท้จริง

3. หมั่นสำรวจพิจารณาตัวเองโดยคอยสังเกตปฏิกิริยาของผู้อื่นที่แสดงต่อเรา เพราะสิ่งเหล่านี้สะท้อนภาพตัวเราได้ดีและอาจจะเชื่อได้มากกว่าคำวิพากษ์วิจารณ์เสียอีก

การยอมรับผู้อื่น

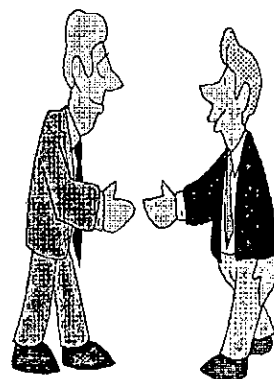
การแสดงออกซึ่งการยอมรับผู้อื่นทำได้ดังนี้

1. มีการทักทายปราศรัยกันตามสมควรแก่โอกาส เช่น เมื่อเดินสวนกันหรืออยู่ใกล้ ๆ กัน

2. การรับฟังเมื่อเขาพูด การรับฟังเป็นการแสดงออกถึงความสนใจและความจริงใจที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ ผู้พูดก็จะรู้สึกไว้วางใจผู้ฟังมากขึ้น เพราะยิ่งฟังมากก็ยิ่งได้ข้อสนเทศมาก เพิ่มพูนความเข้าใจได้ดีมากขึ้น

3. การแสดงความชื่นชม นิสัยคนเราชอบคำชมมากกว่าคำตำหนิ การแสดงความชื่นชมนิยมยกย่องอย่างเหมาะสม พยายามค้นหาคุณงามความดีของเขาออกมาพูด ทั้งนี้ ต้องเป็นความจริง จริงใจ ไม่เสแสร้ง การจะทำเช่นนั้นได้ต้องหมั่นฝึกฝนที่จะชมเชยกยกย่องเมื่อผู้อื่นทำความดี ยินดีกับความสำเร็จของเขาหรือหัดมองเขาในด้านดี

4. เจตคติที่ดีต่อเขาและมองเห็นคุณค่าของเขา การรู้จักให้เกียรติ ไม่ดูถูกเหยียดหยาม ไม่แบ่งชั้นวรรณะ พยายามมองเขาในแง่ดีและยอมรับว่า คนทุกคนมีทั้งดีและไม่ดีอยู่ในตัวทั้งนั้น คนทุกคนเท่าเทียมกัน รู้จักเห็นใจผู้อื่น ยอมรับในปัญหาของผู้อื่น และให้ความช่วยเหลือเขาอย่างเต็มใจ จริงใจ

การยอมรับอาจเป็นการช่วยกระตุ้นให้ผู้อื่นเปิดเผยตนเอง หรือสร้างความเป็นกันเองให้มากขึ้น แต่อย่าลืมว่าการยอมรับไม่ใช่การเห็นด้วย เมื่อเรารู้สึกไม่เห็นด้วยกับใคร ก็ควรหาวิธีพูดหรือแสดงออกไม่รุนแรงหรือกระทบกระเทือนเขามากนัก อาจจะคิดหาเหตุผลที่เหมาะสมมาประกอบการชี้แจงที่นุ่มนวลจึงจะเกิดผลดี ให้เขารู้สึกได้ว่าเรายอมรับเขาแต่เราไม่เห็นด้วยกับบางอย่างเท่านั้น ซึ่งจริง ๆ แล้วก็เป็นสิทธิของเขาที่จะทำเช่นนั้น

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 2 การเห็นคุณค่าในตนเอง

หัวข้อวิชาที่ 3 การเห็นคุณค่าในเกียรติภูมิของตนเอง

ความหมายของเกียรติภูมิแห่งตน

เกียรติภูมิแห่งตน เป็นส่วนหนึ่งในโครงสร้างของความคิดเกี่ยวกับตนเองในลักษณะของการประเมินตนเอง ในเรื่องคุณค่าและความสามารถซึ่งจะเกี่ยวพันกับเอกลักษณ์และคุณสมบัติเฉพาะเจาะจงบางประการของบุคคล เกียรติภูมิแห่งตน หมายถึง ทศนคติที่บุคคลมีต่อตนเองในด้านบวกหรือด้านลบอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนั้น การที่บุคคลมีเกียรติภูมิแห่งตนอยู่ในระดับสูง จะหมายถึง การที่บุคคลคิดว่าเขาเป็นคนที่มียุทธค่า มีเกียรติ มีความพึงพอใจในตนเอง ซึ่งตรงกันข้ามกับบุคคลที่มีเกียรติภูมิแห่งตนต่ำ ซึ่งจะหมายถึง คนที่ขาดความเคารพตนเอง ปฏิเสธตนเองคิดว่าตนเองไม่มีคุณค่า ขาดความพึงพอใจในตนเอง มีความรู้สึกว่าตนเองด้อยขาดบางสิ่งบางอย่าง ไม่เท่าเทียมกับผู้อื่น

การก่อรูปเกียรติภูมิแห่งตน

หลักของการก่อรูปเกียรติภูมิแห่งตนของบุคคลมี 3 ประการ คือ

1. หลักการประเมินสะท้อนกลับ เป็นการที่บุคคลจะประเมินตนเองว่ามีเกียรติภูมิแห่งตนสูงหรือต่ำ ได้มาจากการรับรู้การตอบสนองของคนอื่นที่มีต่อตัวบุคคลคนนั้น เช่น ถ้าบุคคลอื่นแสดงกิริยาอาการในด้านเคารพนับถือเรา เราก็จะมีความเคารพนับถือตัวเราตามนั้น แต่ถ้าคนอื่นดูถูก แสดงกิริยาอาการเหยียดหยาม เกียรติภูมิแห่งตนของเราก็จะมีระดับต่ำตามไปด้วย โดยทั่วไปจะพิจารณาจากบุคคลที่จัดว่าเป็นบุคคลสำคัญซึ่งก็คือบุคคลที่มีคุณค่าต่อตัวผู้ถูกประเมิน เช่น พ่อ แม่ ผู้บังคับบัญชา เพื่อน เป็นต้น

2. หลักของการเปรียบเทียบทางสังคม ในการที่บุคคลจะประเมินตนว่าเป็นคนโง่คนฉลาด คนมีเสน่ห์น่าสนใจ หรือน่าเบื่อ ไม่ได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นลอย ๆ แต่จะเกิดขึ้นบนพื้นฐานของการเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น การที่บุคคลเอาตัวเองไปเปรียบเทียบกับคนอื่น ผลของการเปรียบเทียบจะนำไปสู่การมองตนเองในแง่บวกหรือลบ ซึ่งจะมีผลต่อระดับเกียรติภูมิแห่งตนของบุคคลนั้น ๆ

3. หลักคุณสมบัติของบุคคล การประเมินคุณสมบัติของบุคคลว่าเป็นกระบวนการวิเคราะห์ภายในตัวบุคคล วิเคราะห์ว่าตนเองเป็นอย่างไร โดยประเมินจากผลการกระทำในอดีต เช่น ประเมินว่าในอดีตที่ผ่านมา ตนเป็นบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงาน ได้รับความไว้วางใจและเชื่อถือจากผู้ร่วมงานมาตลอด สะท้อนให้เห็นว่าเขาเป็นคนดี ซึ่งจะมีผลต่อระดับเกียรติภูมิแห่งตนของบุคคลนั้น ในทางตรงกันข้ามถ้าตลอดระยะเวลาที่เขาทำงานมีความผิดพลาดบกพร่องในหน้าที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ไม่ได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน ทำให้เขาสรุปว่าตนเป็นบุคคลที่ล้มเหลวในหน้าที่การงาน เกียรติภูมิแห่งตนของเขาก็จะอยู่ในระดับต่ำ

ลักษณะของบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเอง

บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองจะมีลักษณะดังนี้

1. ด้านความสัมฤทธิ์ผล บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองจะมีความสำเร็จ ความเป็นผู้นำ การพึ่งพาตนเอง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบในผลงาน ความพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ความมานะพยายามและอดทน หยิ่งในศักดิ์ศรีและรักเกียรติ ความสามารถในการเรียน

2. ด้านการปรับตัวเกี่ยวกับอารมณ์ บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองจะมี ความวิตกกังวลต่ำ การมองโลกในแง่ดี ความร่าเริงแจ่มใส พฤติกรรมกล้าแสดงออก มีอารมณ์ขัน ความสุขในครอบครัว เชื่อมมั่นในตนเอง กระตือรือร้น ความมั่นคงทางอารมณ์และความสามารถในการตัดสินใจ

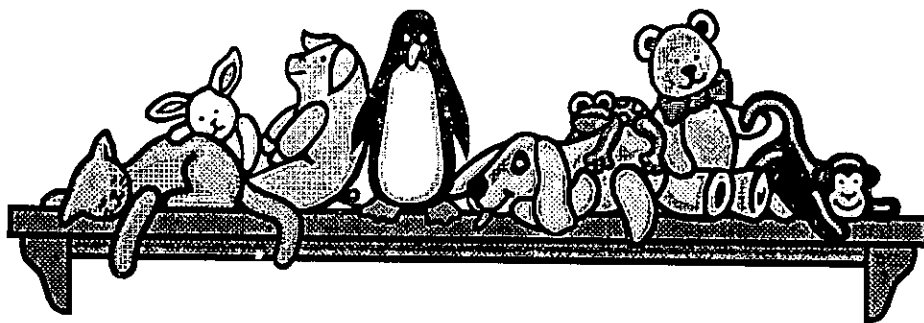

3. ด้านการปรับตัวทางสังคม บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองจะมีความยุติธรรม การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คนอื่น การยอมรับจากสังคม การได้รับคำชมจากเพื่อน ๆ การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ความสามารถในการทำให้คนอื่นรักและสนใจ และความอยากให้คนอื่นยอมรับตน

พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูง

พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงมีดังนี้

1. มีความยินดีที่มีชีวิต มีความสนุกสนานรื่นเริง ปรารถนาแจ่มใส
2. สามารถชมเชยหรือกล่าวอะไรอย่างตรงไปตรงมาด้วยความซื่อสัตย์
3. มีความสามารถในการวิจารณ์ ยอมรับความผิดพลาดของตนเองได้
4. ความเป็นอิสระในการแสดงความรู้สึก และรับฟังคำแนะนำด้วยความพึงพอใจ
5. สามารถพูดหรือกระทำในสิ่งที่ง่ายหรือเป็นไปได้
6. มีความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างคำพูด และกริยาท่าทางอย่างเป็นธรรมชาติ
7. มีความเปิดเผยและกระตือรือร้นในการรับประสบการณ์และโอกาสใหม่ ๆ ของชีวิต
8. การมีอารมณ์ขัน มองเห็นสิ่งใดดีในตนเองและผู้อื่น
9. มีความยืดหยุ่นในการตอบสนอง มีความคิดสร้างสรรค์และอารมณ์ดีอยู่เสมอ
10. มีความพอใจที่ได้เป็นเจ้าของ
11. สามารถทนต่อแรงกดดัน ความเครียดต่าง ๆ ได้อย่างมีศักดิ์ศรี

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 2 การเห็นคุณค่าในตนเอง

หัวข้อวิชาที่ 4 ความเชื่อมั่นในตนเอง

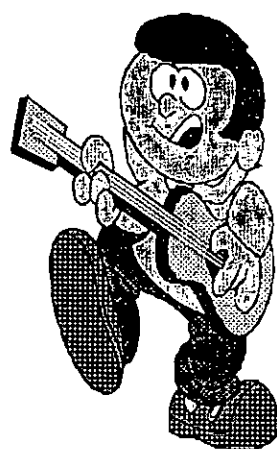
ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเอง

ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อตนเอง ภูมิใจในตนเอง ยอมรับตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความพึงพอใจในความสามารถของตนเอง มีจิตใจมั่นคง หนักแน่นแน่วแน่ ไม่หวั่นไหวต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ และกระทำการต่าง ๆ ด้วยความมั่นใจ ให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและสังคมได้ดี และเป็นบุคคลที่มีความสามารถในด้านการกล้าแสดงออก เช่น กล้ากระทำ กล้าพูด กล้าถาม กล้าแสดงความคิดเห็นในทางที่ถูกที่ควร กล้าตัดสินใจ ไม่ลังเลใจ กล้าที่จะเผชิญความจริง ยอมรับความจริงของตน ชอบการต่อสู้ มีความอดทน ความเป็นผู้นำ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น รักความยุติธรรม มีเหตุมีผลและมีความรับผิดชอบ

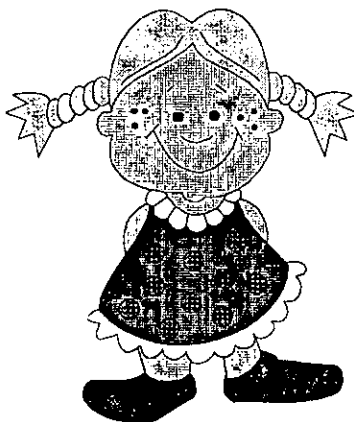
ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง

ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีดังนี้

1. มีความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อตนเอง
2. มีความกล้าในการแสดงออก กล้าตัดสินใจ
3. มีความมั่นใจที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จได้ตามที่ต้องการ
4. เป็นคนมองโลกในแง่ดี
5. สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้
6. มีความรับผิดชอบสูง
7. ปกป้องสิทธิของตนเองและเคารพสิทธิของผู้อื่น
8. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
9. รักความยุติธรรม
10. ไม่เชื่อผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผล

11. มีความเป็นผู้นำ
12. ไม่วิตกกังวลมากเกินไป
13. มีความภาคภูมิใจในตนเอง
14. เข้าสังคมกับคนอื่นได้ดี
15. กล้าเผชิญความจริง

ความเป็นตัวของตัวเอง

ความเป็นตัวของตัวเอง หมายถึง การกล่าวยืนยันอย่างเข้มแข็ง มั่นใจ ชัดเจนหรือการยืนหยัดการเป็นตัวของตัวเอง คนที่มีความเป็นตัวของตัวเองอย่างแท้จริงต้องมีลักษณะ 4 อย่าง คือ

1. มีความรู้สึกเป็นอิสระในการที่จะเปิดเผยตัวเอง ซึ่งอาจจะกล่าวด้วยคำพูดหรือด้วยการกระทำว่า “นี่แหละคือฉัน นี่แหละสิ่งที่ฉันคิด ฉันรู้สึก และฉันต้องการ”
2. มีความสามารถในการสื่อความหมายกับผู้คนที่ทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นคนแปลกหน้า เพื่อนฝูง ครอบครัว ผู้ร่วมงาน ซึ่งในการสื่อความหมายนี้ จะเป็นอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา ชื่อตรงและเหมาะสมเสมอ
3. มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับชีวิตอย่างแข็งแกร่ง จะติดตามในสิ่งที่ตนต้องการ ตรงกันข้ามกับคนที่เฉื่อยชาที่เอาแต่รอให้อะไร ๆ เกิดขึ้นเอง คนที่เป็นตัวของตัวเองจะพยายามที่จะทำให้อะไร ๆ เกิดขึ้นมา
4. เป็นผู้ที่นับถือตัวเอง หรือกระทำในแบบที่ตัวเองเคารพนับถือ ถึงแม้ว่าเขาไม่สามารถเอาชนะได้เสมอไป จึงยอมรับความจำกัดของเขา อย่างไรก็ตามบุคคลจะพยายามต่อสู้ดิ้นรนเพื่อจะทดลองดู ไม่กลัวว่าจะชนะหรือแพ้หรือเสมอกัน บุคคลก็จะรักษาความนับถือตนเองของเขา

การสร้างเชื่อมั่นในตนเอง

ความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นลักษณะบุคลิกภาพอย่างหนึ่งที่ต้องการปลูกฝังให้เกิดและส่งเสริมให้พัฒนาอยู่เสมอ เพราะคนเชื่อมั่นในตนเองจะมีบุคลิกภาพดี มองโลกในแง่ดีและมีความรู้สึกปลอดภัย กล้าแสดงออกในทางที่ถูกที่ควร มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน

ของตน และสามารถประสบความสำเร็จในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งวิธีการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง มีดังนี้

1. ศึกษาหาความรู้อย่างไม่ลืมหูลืมตา การศึกษาเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ เป็นพลังอันยิ่งใหญ่ของมนุษย์ คนที่รักความก้าวหน้าจะต้องเป็นนักศึกษา นักค้นคว้า คนที่ยิ่งฉลาดมาก ยิ่งเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมาก คนที่ไม่ยอมศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอก็ไม่มีทางที่จะก้าวหน้าไปได้ไกล อนาคตก็จะไม่แจ่มใส การศึกษาอาจปฏิบัติได้ดังนี้คือ อ่านให้มาก ฟังให้มาก บันทึกให้มากและคิดให้มาก

2. สร้างความสามารถในตนเอง โดยพยายามพิจารณาดูตนเองว่า เราขาดความรู้ความสามารถด้านอะไรอยู่ ก็ควรที่จะศึกษาหาความรู้ ฝึกฝนให้รู้และเชี่ยวชาญยิ่งขึ้น เมื่อเรายิ่งเรียนรู้มาก มีความสามารถและเชี่ยวชาญ ก็จะมีคนนิยมเชื่อถือ หรืออาจมาขอคำแนะนำ ขอคำปรึกษามากขึ้น ความรู้สึกภูมิใจตัวเองก็จะเกิดขึ้น และสิ่งนี้แหละคือพื้นฐานของความเชื่อมั่นในตนเอง

3. จงกล้าเป็นตัวของตัวเอง กล้าคิด กล้าพูด และกล้ากระทำ ในสิ่งเหมาะสมและได้ไตร่ตรองแล้วว่า เป็นเรื่องที่เหมาะสมจะกระทำได้ ตามความสามารถของตนเอง การกล้าในสิ่งที่ควรกล้า จะทำให้เรามีบุคลิกภาพที่น่าชม ในทางตรงข้าม การเขินอายไม่ช่วยทำให้เรามีบุคลิกภาพที่ดีขึ้นเลย

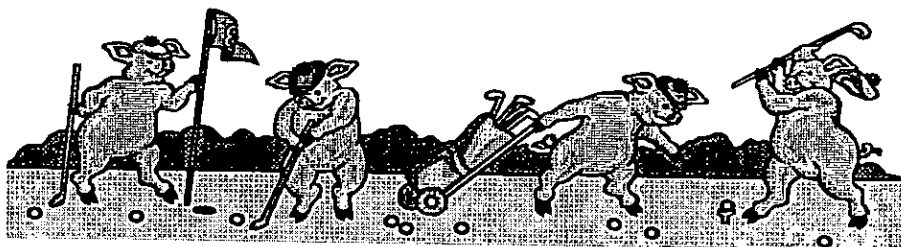
4. สะสมความสำเร็จ ผลความสำเร็จของงานที่เราสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ หรือคำยกย่องชมเชยจากผู้อื่น จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากยิ่งขึ้น ในทางตรงข้ามงานที่เราทำไม่ค่อยสำเร็จ ความผิดพลาดต่าง ๆ ตลอดจนคำตำหนิติเตียนจากผู้อื่น จะเป็นสิ่งที่ทำให้ความเชื่อมั่นในตนเองลดลงได้เช่นกัน บางครั้งคำติชมเชื่อถือไม่ได้นัก ถ้าคนอื่นมีความลำเอียง จึงควรใช้วิจารณญาณเลือกคำชมที่เป็นประโยชน์และสมเหตุสมผลไว้เป็นรากฐานสร้างความเชื่อมั่นต่อไป

5. จงเห็นคุณค่าของสิ่งดีที่ตนมีอยู่ ไม่ใช่เฉพาะสิ่งที่เป็นปัญหาเท่านั้นที่คนเรามีอยู่ สิ่งที่ดีหรือความสามารถพิเศษของแต่ละคนนั้นก็ย่อมมีเช่นกัน เราควรมองเห็นคุณค่าของตนเอง เพราะเราเป็นผู้เดียวที่เห็นความสามารถและความเจริญเติบโตของตัวเราเองมาตลอด ใช้สิ่งดีที่เรามีอยู่ให้เป็นประโยชน์ ศึกษาหาทางปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป เพื่อจะได้สร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้สูงขึ้น

6. ไม่แยแสต่ออดีตที่ผิดพลาด เพราะคนเราย่อมที่จะทำผิดพลาดกันได้เสมอ แต่ผิดแล้วแก้ไข ไม่ฝังใจหมกมุ่นอยู่กับความล้มเหลวที่เกิดขึ้น พยายามเริ่มต้นใหม่ด้วยความตั้งใจ ก็จะเป็นแนวทางสู่ความสำเร็จ ซึ่งหลายคนมักจมอยู่กับอดีตที่ผิดพลาด ทำให้ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าที่จะทำสิ่งใดเพราะกลัวจะผิดพลาดเหมือนที่ผ่านมา เราต้องไม่นำเอาอดีตมาเป็นเครื่องตัดสินปัจจุบัน

7. ต้องฝึกให้ความคิดเป็นของตัวเอง ไม่ตกเป็นทาสความคิดของผู้อื่น นั่นคือจะต้องมีเหตุผล ไม่คล้อยตามผู้อื่นโดยปราศจากการไตร่ตรอง จะเชื่ออะไรต้องพิจารณาอย่างรอบคอบเสียก่อน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะไม่ให้เชื่ออะไรเลย คนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง จะเชื่ออะไรต้องมีเหตุผล ได้คิดพิจารณาไตร่ตรองแล้วเป็นอย่างดี ไม่เป็นคนหูเบาเชื่ออะไรได้โดยง่าย แต่ก็ไม่ใช่คนที่เชื่อตนเองโดยตลอดไม่ยอมเชื่อคนอื่นเลย เพราะนั่นคือ คนที่หลงตัวเองไม่ใช่คนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 2 การเห็นคุณค่าในตนเอง

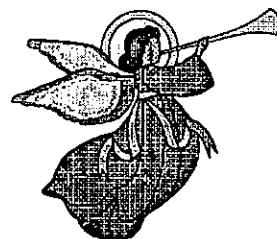
หัวข้อวิชาที่ 5 การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

ความหมายของการแก้ปัญหา

การแก้ปัญหา หมายถึง พฤติกรรมการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนต้องอาศัย ความรู้ ความคิด ประสบการณ์เดิม และกฎ มาใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งการแก้ปัญหาและการคิด จึงมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก

การแก้ปัญหาแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ความหมายจึงขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้น ตอบสนองหรือตัดสินใจอย่างไร เป็นเทคนิคของแต่ละบุคคล ซึ่งในการแก้ปัญหามองอาศัย 3 ข้อ คือ

1. ทักษะและประสบการณ์เดิมซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักแก้ปัญหา
2. การใช้เทคนิคในการแก้ปัญหาย่อมแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ อายุ และความรู้
3. การฝึกหัดและฝึกฝน ช่วยเพิ่มทักษะในการแก้ปัญหา

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการแก้ปัญหา

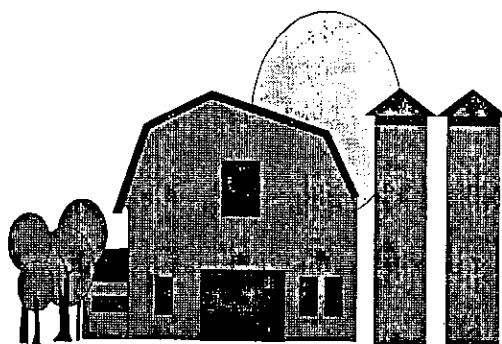
ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ เนื่องจากการแก้ปัญหาและการคิด ซึ่งต้องอาศัยสติปัญญานั้นมีความสัมพันธ์กัน จึงขอกล่าวถึงทฤษฎีของเพียเจท์เกี่ยวกับ พัฒนาการทางสติปัญญา เริ่มด้วยความเชื่อที่ว่า การเคลื่อนไหวทางร่างกายเป็นรากฐาน การปฏิบัติการของสมอง พัฒนาการทางสติปัญญาเป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ที่เด็กมีต่อ สิ่งแวดล้อม เพียเจท์เชื่อว่า การศึกษากระบวนการคิดของเด็กจะเป็นแนวช่วยให้เข้าใจ กระบวนการคิดของเด็กว่าแตกต่างจากผู้ใหญ่ ช่วยให้เขารู้จักเ็นดูเข้าใจเด็กและสามารถให้ อภัยเด็กมากขึ้น เพียเจท์ศึกษาเกี่ยวกับความคิดว่ามีอยู่ 6 ขั้น พัฒนาการของความคิดเริ่มจาก ขั้นต่ำไปสู่ขั้นสูงตามลำดับและเชื่อว่าความคิดมี 2 ด้านที่สัมพันธ์กัน คือ โครงสร้าง และหน้าที่ เขากล่าวว่าคนเราต้องปรับตัวทางด้านความคิดโดยอาศัยกระบวนการพื้นฐาน 2 แบบ ซึ่งทำงานต่อเนื่องกันและสนับสนุนกันโดยมีอาจจะขาดจากกันได้ ในการพัฒนาความคิดไปสู่ขั้นที่

สูงขึ้น ต้องอาศัยกระบวนการทั้งสองคือ การรับและการปรับเข้าสู่โครงสร้างทางความคิดและการปรับขยายโครงสร้างทางความคิดเพื่อรับสิ่งเร้าใหม่ โครงสร้างและพัฒนาการทางความคิดในแต่ละชั้นแตกต่างกัน เมื่อถึงวุฒิภาวะและมีสภาพแวดล้อมช่วยกระตุ้นจะช่วยให้เด็กได้ปรับความรู้ใหม่เพื่อนำไปสู่ขั้นที่สูงขึ้น การแก้ปัญหาเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งช่วยกระตุ้นให้เด็กคิด เด็กที่อยู่ในช่วงอายุ 11 ขวบขึ้นไปหรืออยู่ในช่วงวัยรุ่น ขั้นนี้จะเป็นขั้นสุดท้ายของการพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก ความคิดความเข้าใจของเด็กในขั้นนี้จะเป็นขั้นที่สมบูรณ์ที่สุด คือเด็กสามารถจะคิดได้แม้สิ่งนั้นไม่ปรากฏให้เด็กเห็น สามารถตั้งสมมุติฐานและพิสูจน์ได้ สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้โดยมีการคิดก่อนแก้ สามารถเข้าใจสูตรหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ได้ดี พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กวัยนี้ จะเจริญเต็มที่ แต่อาจมีการตัดสินใจแก้ปัญหาต่างจากผู้ใหญ่อยู่นาน เพราะมีประสบการณ์น้อยกว่า

การแก้ปัญหาที่อาจใช้เป็นแบบปลายปิดหรือปลายเปิดซึ่งเรียกว่าการแก้ปัญหาแบบสร้างสรรค์ ปัญหาปลายเปิดเป็นปัญหาที่ควรนำมาใช้ในกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง เพราะเปิดโอกาสให้เด็กคิดอย่างอิสระและไม่มีคำตอบถูกผิดตายตัว ทำให้ผู้ตอบมีความมั่นใจในการแก้ปัญหาและพัฒนาความรู้สึที่ดีต่อตนเอง

การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

การแก้ปัญหาปลายเปิดหรือปัญหาแบบสร้างสรรค์เป็นการแก้ปัญหาเชิงสังคมซึ่ง

พบในชีวิตประจำวัน การแก้ปัญหามีส่วนเกี่ยวข้องกับอารมณ์ สติปัญญาและพฤติกรรมเป็นสำคัญ อารมณ์จะเป็นสิ่งบอกเหตุว่าปัญหาเกิดขึ้นแล้ว และต้องได้รับการแก้ไข บุคคลจะต้องใช้สติปัญญาในการจับประเด็นปัญหาให้ถูกต้องและคิดกลวิธีที่เป็นไปได้ในการแก้ปัญหา หลังจากนั้นจึงวางแผนเลือกใช้วิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา ท้ายที่สุดใช้ทักษะด้านการปฏิบัติเพื่อช่วยให้ทุกขั้นตอนสำเร็จเรียบร้อย ถึงแม้กระบวนการนี้จะซับซ้อนแต่สามารถนำมาสอนได้โดยแยกกระบวนการนี้ออกเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ยอมรับและรับรู้ลักษณะของปัญหา โดยการทำปัญหาให้ชัดเจน ปัญหาหนึ่ง ๆ มีหลายแง่หลายมุมและมีองค์ประกอบเกี่ยวข้องมากมาย ซึ่งบางครั้งปัญหาได้รับการแก้แต่เพียงผิวเผิน เพราะขาดการตระหนักถึงรากเหง้าของปัญหาที่อยู่ลึกลงไป

2. แยกแยะปัญหาและตั้งเป้าหมาย เป็นการคิดหาทางเลือกในการแก้ปัญหา ซึ่งทางเลือกในการแก้ปัญหาอาจได้มาหลายวิธี การระดมความคิด เป็นเทคนิคที่มีประโยชน์สำหรับขั้นตอนนี้หลักการบางประการของการระดมความคิดมีดังนี้

2.1 จดประเด็นความคิดให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

2.2 ชลอหรือระงับการวิพากษ์วิจารณ์ การประเมินความคิดหรือการเสนอแนะ จนกว่าความคิดทั้งหมดได้จดไว้แล้ว

2.3 แนวคิดที่ก้าวกระโดดไปข้างหน้า หรือความคิดที่ย้อนหลัง ต้องสนับสนุน เพราะความคิดประเภทนี้อาจจะชี้แนะความคิดอื่น ๆ ให้แก่บางคนได้

2.4 หลังจากจดรายการแนวคิดไว้ทั้งหมดแล้ว จงพิจารณาเชื่อมโยง หรือปรับปรุงการใช้ถ้อยคำใหม่ เพื่อความคิดเหล่านั้นจะได้เป็นตัวแทนความคิดที่มีประโยชน์มากที่สุด

2.5 จงแยกแยะความคิดเหล่านั้นว่าความคิดไหนไม่น่าจะมีประโยชน์ ความคิดไหนไม่น่าจะปฏิบัติได้หรือไม่น่าจะเป็นได้ ความคิดไหนธรรมดาไม่น่าสนใจ

2.6 จากบัญชีความคิดที่ยังเหลืออยู่ จงพิจารณาว่าทางเลือกไหนจะแก้ปัญหาได้ดีที่สุด

3. พิจารณาผลที่จะเกิดขึ้นตามมา เป็นการคาดการณ์ถึงผลที่จะได้รับ ถ้าเทคนิคการระดมความคิดทำได้อย่างดีในขั้นที่แล้ว ขั้นตอนนี้จะเป็นการพิจารณาถึงผลที่จะได้รับ โดยดูว่าผลที่ได้รับของแต่ละทางเลือกคืออะไร ช่วยให้อสถานการณ์ดีขึ้นหรือไม่ ตั้งใจที่จะตอรองอะไร ตัดวิธีการแก้ปัญหาที่ไม่สามารถปฏิบัติได้ออกไป คงไว้แต่วิธีการแก้ปัญหาที่ดูจะเป็นเหตุเป็นผลมากที่สุด

4. วางแผนดำเนินการและตรวจสอบผล เตรียมพร้อมสำหรับผลที่จะเกิดขึ้น แนวทางแก้ปัญหาที่เราเลือกอาจให้ผลไม่เป็นไปตามที่เราคาดหวัง หากต้องเผชิญกับสถานการณ์เช่นนั้นจริง เราต้องพิจารณาว่าเป็นเพราะเหตุใด ทบทวนปัญหาใหม่และทำตลอดทุกขั้นตอนอีกครั้ง

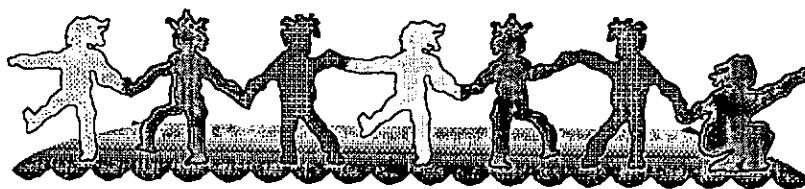

ในการแก้ปัญหาแต่ละครั้งจะสำเร็จหรือได้ผลดีขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่อไปนี้

1. ระดับความสามารถของเขาวินปัญญา ผู้มีระดับเขาวินปัญญาสูง ย่อมสามารถแก้ปัญหาได้ดีกว่าผู้มีระดับเขาวินปัญญาดำ

2. การเรียนรู้ การแก้ปัญหาได้สำเร็จและรวดเร็วเกิดจากการที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างแท้จริง สามารถจับหลักการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้อย่างถ่องแท้ เมื่อประสบปัญหาที่คล้ายคลึงกัน จะแก้ปัญหาได้รวดเร็วและถูกต้อง

การแก้ปัญหาแบบสร้างสรรค์ที่กล่าวมา ควรนำมาใช้ในการสร้างเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 3 ลักษณะประชาธิปไตย

หัวข้อวิชาที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประชาธิปไตย

ความหมายของประชาธิปไตย

คำว่า “ประชาธิปไตย” ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Democracy” ซึ่งมาจากภาษากรีกว่า “Demos” หมายถึง ประชาชน และ “Kratos” หมายถึง อำนาจ รวมกันแล้วหมายความว่า อำนาจของประชาชน ส่วนในภาษาไทยนั้น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2493 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” มาจากคำว่า “ประชา” หมายถึง ประชาชน พลเมือง และ “อธิปไตย” หมายถึง อำนาจอสูงสูตในการปกครองประเทศ ซึ่งเมื่อรวมกันแล้ว จึงหมายถึง อำนาจอสูงสูตในการปกครองประเทศเป็นของประชาชน

ความหมายต่าง ๆ ของประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นภายหลังนั้น อาจแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ

1. ความหมายแคบ ถือว่าประชาธิปไตยเป็นแต่เพียงรูปแบบการปกครองแบบหนึ่งเท่านั้น แต่มีลักษณะเป็นพิเศษ คือประชาชนในแต่ละประเทศมีสิทธิ อำนาจ และโอกาสที่จะเข้าควบคุมกิจการทางการเมืองของชาติ

2. ความหมายกว้าง ถือว่าประชาธิปไตยหมายถึงปรัชญาของสังคมมนุษย์ หรือวิถีชีวิตที่ยึดถืออุดมคติและหลักการบางประการที่กำหนดแบบแผนแห่งพฤติกรรมระหว่างมนุษย์ในสังคม ในการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งมุ่งถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในแบบประชาธิปไตย

ส่วนสาโรช บัวศรี (2520) ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยเป็น 3 สถานะ เรียกว่า องค์สามของประชาธิปไตย คือ

1. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมคติ ซึ่งหมายถึง การมีศรัทธา และความเชื่อมั่นในสติปัญญา เหตุผล และความสามารถของมนุษย์ เกิดทุน อีสุระภาพ และเสรีภาพของมนุษย์

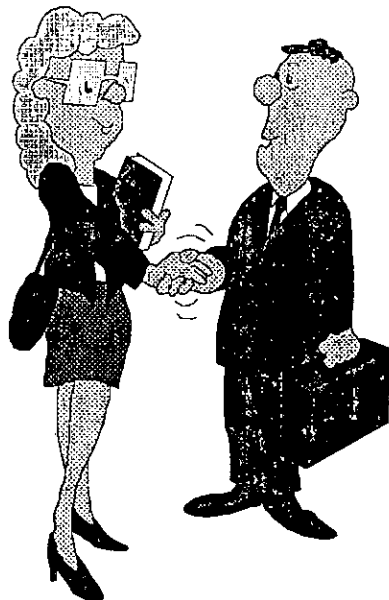
2. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบบการเมืองและวิธีการจัดระเบียบการปกครอง หมายถึง ระบบการเมืองที่ถือว่าอำนาจเป็นของประชาชน หรือมาจากประชาชนรัฐบาลเป็นเพียงผู้ได้รับมอบอำนาจให้ทำหน้าที่ปกครองแทนประชาชนเท่านั้น และประชาชนมีโอกาสเปลี่ยนแปลงผู้ใช้อำนาจแทนตนได้ โดยการเลือกตั้งที่มีกำหนดวาระ ถือเป็นการปกครองของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชน

3. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีหรือการดำเนินชีวิตประจำวัน หมายถึง การอยู่ร่วมกันปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพ ทั้งกายและวาจา ไม่ก้าวก่ายในสิทธิของผู้อื่น ตลอดจนการใช้สติปัญญาและความเฉลียวฉลาดในการแก้ปัญหาทั้งมวล

กล่าวโดยสรุป ประชาธิปไตย มีความหมายเป็นลักษณะใหญ่ 3 ประการ คือ ลักษณะที่เป็นระบบการเมืองหรือการปกครอง ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ในรูปแบบรัฐบาล รัฐสภา ลักษณะที่เป็นอุดมคติหรืออุดมการณ์ ประชาชนมีความรู้สึกศรัทธา และยอมรับในคุณค่าแห่งอิสระภาพ และเสรีภาพของมนุษย์ และลักษณะที่เป็นบุคลิกภาพ หรือวิถีชีวิตของบุคคลในการปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตยในชีวิตประจำวัน

ความหมายของประชาธิปไตยด้านวิถีชีวิต

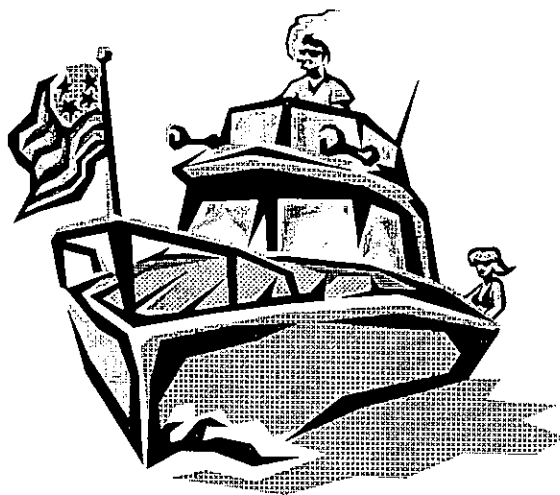
ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต หรือการดำเนินชีวิตประจำวันหมายถึงการอยู่ร่วมกัน ปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพทั้งทางกายและวาจาไม่ก้าวก่ายสิทธิของผู้อื่น มีวินัยในตนเองและต่อสังคม เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม ร่วมรับผิดชอบ และทำประโยชน์เพื่อความผาสุกของส่วนรวม ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาทั้งมวล ใช้สิทธิของตนเองอย่างสมบูรณ์ ภายในขอบเขตของกฎหมาย และกติกาสังคม รู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลของบุคคลที่อยู่ในสังคมประชาธิปไตย

หลักการประชาธิปไตย

การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีหลักการสำคัญ ๆ อยู่ 3 ประการ คือ

1. หลักเสรีภาพ คือ ความเป็นอิสระของบุคคลที่จะกระทำหรือประกอบกิจกรรมใด ๆ ได้อย่างเสรี แต่การกระทำนั้น ๆ จะต้องไม่ขัดต่อกฎหมายหรือละเมิดสิทธิของผู้อื่น
2. หลักความเสมอภาค คือ ความเสมอภาคระหว่างบุคคล ทุกคนมีสิทธิและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกันตามกฎหมาย
3. หลักภราดรภาพ คือ ทุกคนย่อมได้รับความรัก ความเห็นอกเห็นใจจากผู้อื่น หมายถึง ความรักกันฉันท์พี่น้อง มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 3 ลักษณะประชาธิปไตย

หัวข้อวิชาที่ 2 ประชาธิปไตยวิถีชีวิต

ประชาธิปไตยวิถีชีวิต

ประชาธิปไตยในลักษณะที่เป็นวิถีชีวิต กล่าวคือ การที่บุคคลได้อยู่ร่วมกันในสังคม ประชาธิปไตยนั้น จะต้องมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. มีคารวะธรรม หมายถึง การเคารพและการให้เกียรติซึ่งกันและกันทั้งทางกาย วาจา และความคิดของทุกคน การล่วงเกินผู้อื่น การทำร้ายผู้อื่น การโกรธผู้อื่น เป็นการไม่เคารพซึ่งกันและกัน และผิดหลักประชาธิปไตย

2. มีสามัคคีธรรม หมายถึง การแบ่งปัน ร่วมมือ ประสานงาน บุคคลใดมีความสามารถก็รับอาสาทำงาน ไม่บ่ายเบี่ยง ไม่หลีกเลียง ทุกคนร่วมมือ ประสานงานกันตาม วัตถุประสงค์ตามแผนงานที่วางร่วมกัน ไม่กลั่นแกล้งหรือดื้อดึง

3. มีปัญญารธรรม หมายถึง การมีความเชื่อมั่นในวิธีการแก้ปัญหาร่วมมือในทาง การศึกษาเพื่อพัฒนาปัญญาและนำมาใช้ในการร่วมมือกันทำงาน

หลักการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย

หลักการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย ในทัศนะนักกฎหมายคือ

1. เคารพเหตุผล หรือกระทำอย่างมีเหตุผล

2. เคารพซึ่งกันและกัน

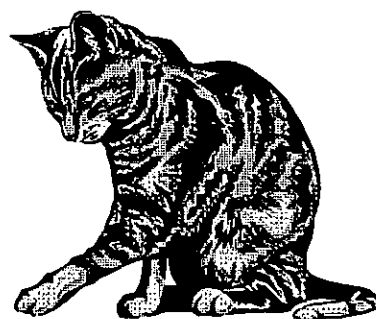
2.1 เคารพในความเป็นมนุษย์

2.2 เคารพในความสามารถของกันและกัน

3. การตกลงใจกันด้วยการถกเถียง ประนี

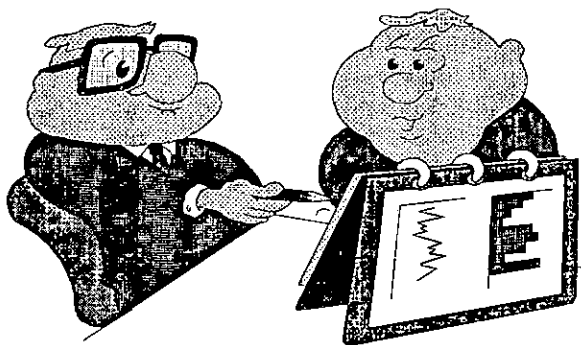
ประนอม และอดกลั้นในความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

4. การดำเนินชีวิตอย่างเสรีภายใต้ขอบเขตของกฎหมายและไม่ถูกแทรกแซงอย่างไม่เป็นธรรมโดยรัฐ

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดหลักการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตยในสังคมไว้ดังนี้

1. การเคารพซึ่งกันและกัน เรียกว่า คารวะธรรม
2. การร่วมมือประสานงานและแบ่งงานกันทำ เรียกว่า สามัคคีธรรม
3. มีความเชื่อถือในวิถีแห่งปัญญา เรียกว่า ปัญญาธรรม
4. มีความรับผิดชอบ
5. มีความห่วงใยผู้อื่น
6. ความมีใจกว้าง
7. มีความคิดสร้างสรรค์

บุคลิกภาพประชาธิปไตย

ความหมายของบุคลิกภาพประชาธิปไตย คือ บุคลิกภาพรูปแบบหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยลักษณะนิสัยกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเหมาะสมกับอุดมการณ์ประชาธิปไตย ลักษณะนิสัยกลุ่มนี้ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความใจกว้าง การคำนึงถึงผู้อื่น การมีสามัคคีธรรม ความมีเอกสิทธิ์แห่งตน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย ลักษณะนิสัยเหล่านี้เป็นตัวกำหนดวิธีการดำเนินชีวิต ซึ่งบุคลิกภาพของบุคคลที่เหมาะสมกับระบอบประชาธิปไตยนั้น สิ่งสำคัญที่ผู้มีลักษณะประชาธิปไตยควรจะต้องมีคือ

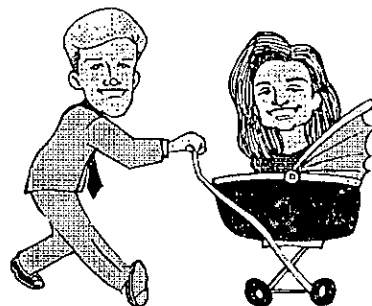
1. ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ หมายความว่า จะต้องเชื่อมั่นมนุษย์โดยทั่ว ๆ ไปในสังคม มีความสามารถที่ตัดสินใจอะไรควรไม่ควร มีความสามารถที่จะพิจารณานโยบายทางการเมืองที่มีนักการเมืองเสนอขึ้นมา มีความสามารถที่จะเลือกผู้นำที่ดีได้

2. เป็นคนที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น และกล้าแสดงความคิดเห็น กล่าวคือ คนที่มีลักษณะประชาธิปไตยจะต้องไม่คิดว่าความคิดของใครของคนใดคนหนึ่ง จะถูกต้องและดีเสมอไป เพราะฉะนั้นการยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ซึ่งแม้จะอายุน้อยกว่า หรือมีความรู้ต่ำกว่าก็ต้องรับฟัง แม้เขาจะค้านตนก็ตามจะถือว่าเป็นธรรมดา ในขณะเดียวกันก็ต้องกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองออกไป ถึงแม้ว่าจะค้านกับความคิดเห็นของคนอื่นที่อาวุโสกว่าก็ตาม เพราะถ้าไม่กล้าแสดงความคิดเห็นของตนทั้ง ๆ ที่ไม่เห็นด้วยกับคนอื่นก็ตาม ก็จะทำให้คนนั้น ๆ ยอมรับอำนาจเผด็จการโดยง่าย

3. รู้จักขอบเขตหน้าที่ สิทธิ และเสรีภาพ กล่าวคือ ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยมีทั้งหน้าที่และสิทธิควบคู่กันไป เพราะฉะนั้นประชาชนจะต้องเข้าใจในเรื่องนี้ว่า สิทธิที่จะพึงได้นั้นมีอะไรบ้าง เช่น สิทธิในร่างกาย ในทรัพย์สิน มีเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น ในขณะเดียวกัน บุคคลก็ต้องถือว่าเป็นหน้าที่ของบุคคล ที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองติดตามความเคลื่อนไหวทางการเมือง เช่น รัฐบาลกำลังทำอะไรอยู่ นโยบายต่าง ๆ ที่สัญญาไว้ นำมาบริหารหรือยัง เหล่านี้เป็นต้น ข้อสำคัญคือจะต้องมีความรู้สึกรู้ว่า เหตุการณ์ต่าง ๆ ทางการเมืองที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความรับผิดชอบของตนเหมือนกัน

4. มีความคิดว่าตนมีประสิทธิภาพทางการเมือง หมายความว่า บุคคลจะต้องเชื่อว่า เขาสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ อาจจะเป็นโดยการเลือกตั้งหรือโดยวิธีอื่น เช่น ช่วยผู้สมัครที่ตนเห็นว่าดี หาเสียง หรือการเดินขบวนประท้วง การกระทำหรือไม่กระทำบางอย่างของรัฐบาล

5. มีค่านิยมอย่างมากแก่เสรีภาพ กล่าวคือ จะต้องเห็นว่าเสรีภาพเป็นสิ่งที่สำคัญ เสรีภาพในสิ่งที่เขาต้องกระทำ การแสดงออกซึ่งความคิดเห็น การใช้จ่ายทรัพย์สินของตนเองตามใจชอบ การใช้เวลาตามสิ่งที่ตนเองต้องการทำ เป็นต้น

คุณลักษณะของพฤติกรรมประชาธิปไตย

คุณลักษณะของพฤติกรรมประชาธิปไตยประกอบด้วยลักษณะ 6 ประการ ดังนี้

1. การระบธรรม คือ การเคารพในสิทธิและเสรีภาพ พร้อมทั้งศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ซึ่งกันและกัน ทั้งทางกาย วาจา และใจ

2. สามัคคีธรรม คือ การร่วมมือประชุมปรึกษาหารือ วางแผนในการทำงานและการตัดสินใจร่วมกัน

3. ปัญญาธรรม คือ การใช้ปัญญาในรูปของวิธีการทางวิทยาศาสตร์ พัฒนาแนวความคิดแบบสังเคราะห์และสร้างสรรค์ รู้จักการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล

4. วินัยธรรม คือ รู้จักขอบเขต กติกา สำนึกในสิทธิและหน้าที่ ใช้เสรีภาพในขอบเขต การมีวินัยนั้นต้องมีวินัยทั้งต่อตนเอง ต่อกลุ่มและต่อสังคม

5. คุณธรรม คือ การมีศีลธรรมประจำใจ มีความซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม ปราศจากดีต่อผู้อื่น

6. สันติธรรม คือ การไม่สันทัดภาพในสังคม ไม่มุ่งทำลายและเอาเปรียบคนอื่น มุ่งประสานประโยชน์ในสังคมให้มากที่สุด

พฤติกรรมประชาธิปไตย

ความหมายของพฤติกรรมประชาธิปไตย หมายถึง ลักษณะการแสดงออกที่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย 3 ประการ คือ

1. การมีความเคารพซึ่งกันและกัน คือ ทุกคนจะต้องให้เกียรติซึ่งกันและกันทั้งกาย วาจาและความคิด ทุกคนย่อมเคารพในความคิดของผู้อื่น ทุกคนย่อมแสดงความคิดเห็นออกมาได้ โดยไม่ล่วงเกินผู้อื่น ให้โอกาสและเคารพความคิดเห็นของทุกคน รวมถึงการเคารพในสถาบันสำคัญของประเทศ คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

2. มีการแบ่งปันร่วมงานกันและประสานงานกัน ได้แก่ การทำงานร่วมกัน โดยใครถนัดทางไหนก็แบ่งงานกันไปทำโดยไม่บ้ายเบี่ยงหรือหลีกเลี่ยง ร่วมมือกันทำตามอัธยาศัยและประสานงานกันทั้งหมด โดยทำตามที่ได้ตกลงกันตามแผนการที่วางไว้ให้ลุล่วงไปด้วยดี

3. การมีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา คือ การมีเหตุผลในการทำงาน การค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องที่ถูกต้องมาใช้ในการทำงาน

หรืออาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมประชาธิปไตย คือ การแสดงออกที่สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสังเกตได้จากการกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเอง รวมถึงการเคารพในสถาบันสำคัญของประเทศ ดังนี้

1. การมีความเคารพซึ่งกันและกัน เช่น

1.1 การเคารพในสถาบันที่สำคัญของประเทศ คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

1.2 การเคารพซึ่งกันและกันทางร่างกาย

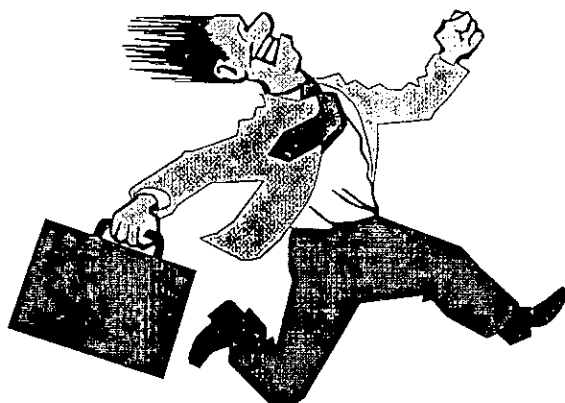
1.3 การเคารพทางวาจา

1.4 การเคารพในสิทธิของผู้อื่น

1.5 การเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น

- 1.6 การเคารพในกฎ ระเบียบของสังคมและกฎหมายของประเทศ
- 1.7 การใช้สิทธิและเสรีภาพในขอบเขต
2. การแบ่งปันร่วมงานกันและประสานงานกัน เช่น
 - 2.1 ร่วมมือกันทำงาน ทั้งกายและจิตใจ
 - 2.2 มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในหมู่คณะ
 - 2.3 เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
 - 2.4 รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากส่วนรวม และหน้าที่ต่อสังคม
3. การมีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา เช่น
 - 3.1 การใช้ปัญญา ใช้เหตุผลในการตัดสินใจปัญหา
 - 3.2 ร่วมกันแก้ปัญหา โดยร่วมกันคิด ใช้เหตุผล
 - 3.3 ใช้วิธีการทางปัญญา ในการโต้เถียงหรือหาข้อยุติต่าง ๆ

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 3 ลักษณะประชาธิปไตย

หัวข้อวิชาที่ 3 วินัยในตนเองและวินัยในสังคมประชาธิปไตยวิถีชีวิต

ความมีวินัยในตนเอง

ความมีวินัยในตนเอง หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่สามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนให้เป็นไปตามที่ตนมุ่งหวังไว้ โดยเกิดความสำนึกว่าเป็นค่านิยมที่ดีงาม ซึ่งจะไม่ทำให้เกิดความยุ่งยากเดือดร้อนต่อตนเองและบุคคลอื่นในอนาคต ประกอบด้วย

1. ความรับผิดชอบ หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในลักษณะของการมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ มีความละเอียดรอบคอบ ตรงต่อเวลา ไม่ละเลยทอดทิ้งหรือหลีกเลี่ยงการงานนั้น มีความพากเพียรพยายามปรารถนาที่จะทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้ทำไว้แล้ว เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เป็นผลสำเร็จ

2. ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในลักษณะของการตัดสินใจในสิ่งที่ตนเองเห็นว่าถูก กล้าแสดงออกในการคิด การพูด การกระทำ การออกความเห็นในการทำงานใด ๆ ด้วยความมั่นใจ อดอาจผึ่งเผย ไม่มีความลังเล หรือหวั่นวิตกในความสามารถของตน

3. ความซื่อสัตย์ หมายถึง การแสดงออกในลักษณะของการปฏิบัติตนที่ตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่นตามสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการทำความผิด

4. การตรงต่อเวลา หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในการกระทำกิจกรรมใด ๆ ก็ตามให้เสร็จทันเวลาที่กำหนด ไม่บิดพลิ้ว บ่ายเบี่ยง เมื่อถึงเวลาที่สัญญาไว้

5. ความเป็นผู้นำ หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจบุคคลอื่น ให้ความร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีความเสียสละไม่ลำเอียง ไม่มุ่งทำร้ายผู้อื่น

6. ความอดทน หมายถึง ความสามารถของร่างกาย ความคิดและจิตใจ ที่จะทนต่อการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จได้ โดยไม่หวาดหวั่นอุปสรรคใด ๆ หมั่นออกกำลังกายให้ร่างกายแข็งแรง มีจิตใจที่เข้มแข็ง บังคับตนเองได้เมื่อเกิดความเหนื่อยอ่อนและเกียจคร้าน

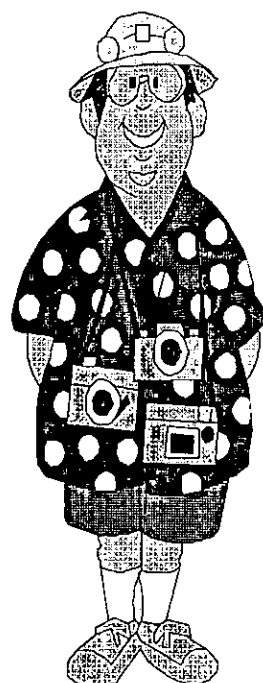
คุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเอง

บุคคลที่มีวินัยในตนเอง จะมีคุณลักษณะและพฤติกรรม ดังนี้

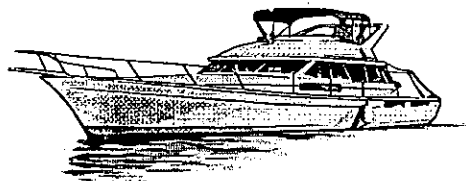
1. มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติงานและปฏิบัติตนอย่างมีระบบเรียบร้อยจนเป็นนิสัย
2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ
3. มีความรู้สึกผิดชอบ
4. มีความเที่ยงตรงและยุติธรรมต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม
5. มีความตั้งใจจริง
6. ยอมรับและปฏิบัติตามมติกลุ่ม
7. มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ปฏิบัติตนเป็นที่ไว้วางใจต่อผู้อื่น
8. ยอมรับและปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีอันดีของชาติ
9. ปฏิบัติตรงต่อเวลาและการนัดหมาย
10. เคารพในสิทธิของผู้อื่น ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นได้เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล
11. เคารพทำตามกฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผนของสังคม
12. มีความอดทน รู้จักควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสม

การปลูกฝังวินัยในตนเอง

ประเภทของวินัยที่ควรปลูกฝังให้แก่เยาวชน ควรเน้นวินัยในตนเอง และหลักการสร้างวินัยในตนเองนั้นต้องตั้งอยู่บนรากฐานแห่งการชื่นชอบหรือเต็มใจมากกว่าวินัยที่มีรากฐานของคำสั่ง การบังคับหรือการลงโทษ และควรที่จะได้ฝึกให้มีขึ้นตั้งแต่วัยเด็ก เป็นต้นมา ทั้งนี้ในการเสริมสร้างและปลูกฝังความมีวินัยในตนเองนั้น ต้องคำนึงถึงระดับการพัฒนาการทางจิตใจของแต่ด้วยด้วย ต้องมีการอบรมสั่งสอนในทุกโอกาส ให้เยาวชนเป็นผู้วางระเบียบวินัยด้วยตนเอง ให้เข้าใจวิธีการของประชาธิปไตย การฝึกระเบียบวินัยย่อมสอดแทรกเข้าไปได้เสมอในทุกวิชา ความมีระเบียบวินัยขึ้นอยู่กับการศึกษาอบรมเป็นสำคัญ ต้องใช้เวลาและค่อยเป็นค่อยไป ควรใช้วิธีการจูงใจมากกว่าการบังคับและควรฝึกจนเป็นนิสัย เพื่อให้เกิดความเคยชิน

ดังนั้น การปลูกฝังและเสริมสร้างความมีวินัยให้แก่คนในชาตินั้น จะต้องดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่องไม่ควรปล่อยให้เป็นภาระหน้าที่ของรัฐบาลแต่เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น แต่เป็นหน้าที่ของชนในชาติ ทุกฝ่ายจะต้องช่วยเหลือและร่วมมือกัน โดยเริ่มต้นที่เยาวชน ซึ่งเป็นนักเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลขึ้นไป ด้วยการฝึกอบรมจนเกิดเป็นนิสัย และนำเอาระเบียบวินัยที่ได้ฝึกฝนไว้นั้นออกไปปฏิบัติจริงในชุมชน ซึ่งนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสถาบันแล้ว ยังมีส่วนช่วยชักนำประชาชนในชุมชนให้ประพฤติปฏิบัติตามไปด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญในการปลูกฝังอบรมนักเรียนให้มีความรู้ ทักษะ จนเกิดเป็นนิสัย และมีเจตคติที่ดี ซึ่งครูต้องมีเทคนิคในการเลือกการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม มีการเตรียมการให้พร้อม อีกทั้งมีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง

ความมีวินัยทางสังคม

วินัยทางสังคม หมายถึง คุณลักษณะอย่างหนึ่งภายในตัวบุคคล ซึ่งประกอบไปด้วยความคิดและความรู้สึกที่สามารถควบคุมตัวเองให้มีพฤติกรรมที่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ภายในสถานการณ์ที่มีกฎเกณฑ์ของสังคมกำหนดไว้

ความมีวินัยจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการอยู่ร่วมกันในสังคม สังคมใดที่ผู้คนอยู่ในระเบียบกฎเกณฑ์ สังคมนั้นย่อมสงบสุขและมีวัฒนธรรมที่ดี ใครได้มาพบเห็นย่อมยกย่องชมเชย แต่สังคมใดที่ขาดระเบียบวินัย และคนในสังคมไม่เคารพระเบียบวินัยเสียแล้ว ความวุ่นวายและความเสื่อมย่อมเกิดขึ้นในสังคมนั้น ๆ อาจถึงแก่ความวิบัติวินัยได้ในที่สุด

การฝึกตนให้อยู่ในระเบียบวินัย กฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ทางสังคม จึงเป็นสิ่งจำเป็นและควรฝึกหัด ดังนี้

1) เป็นคนเคารพต่อระเบียบวินัย กฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ทางสังคมและพยายามไม่ละเว้นฝ่าฝืน

2) ควรปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ในชีวิตประจำวัน ทำอะไรเป็นเวลา ทำตามกำหนด มีกิจวัตรประจำวันที่สม่ำเสมอ ยกเว้นแต่จะมีเหตุอันมาแทรกแซง เช่น ตั้งกำหนดไว้ว่าจะต้องสวดมนต์ทุกวัน ก็ควรพยายามทำให้ได้ตามนั้น หรือตั้งใจว่าจะตื่นเช้าทุกวันก็ควรตื่นได้ตามที่ตั้งไว้ ข้อนี้เราเป็นผู้กำหนดระเบียบกิจวัตรประจำวันของเราเอง

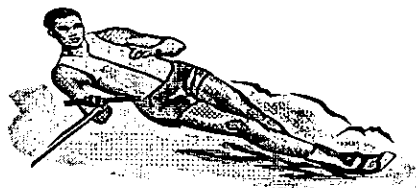
3) ควรประพาดิตนให้เป็นตัวอย่างแก่ผู้น้อย ผู้ได้บังคับบัญชา หรือลูกหลานของเรา ถ้าเรากำหนดระเบียบใดให้ผู้อื่นประพาดิตนปฏิบัติ เราต้องประพาดิตนปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างได้

4) ต้องหลีกเลี่ยงการคบกับผู้ที่ขาดระเบียบวินัย เพราะเขาจะชักจูงให้เราทำอะไร นอกกฎเกณฑ์บ่อย ๆ ควรคบแต่ผู้อยู่ในระเบียบวินัยอย่างดี

5) ต้องไม่ส่งเสริมให้คนอื่นฝ่าฝืนระเบียบกฎหมาย ถ้าเรามีอำนาจอยู่ในมือ ก็ควรรักษากฎหมายให้เป็นธรรม คือ ไม่ใช่ว่าบังคับกับคนกลุ่มหนึ่ง แล้วละเลยให้อภิสิทธิ์คนอีกกลุ่มหนึ่ง

6) เมื่อจะทำกิจการใดหรืองานใด ไม่ว่างานเล็กงานใหญ่ ควรทำงานนั้นให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ให้ดูยุ่งเหยิงหรือสับสน การวางระเบียบให้กับการทำงาน เป็นสิ่งที่ทำให้งานสำเร็จด้วยความงดงามผู้ที่ต้องมาเกี่ยวข้องก็ไม่ปวดศีรษะ และอาจติดต่อได้ตามระเบียบที่กำหนดไว้

ระเบียบวินัย ย่อมเป็นเครื่องแสดงความเจริญของจิตใจ ชาดที่เจริญย่อมมีระเบียบวินัย แต่ชาดที่ด้อยพัฒนามักขาดระเบียบวินัย

แนวคิดเกี่ยวกับวินัยทางสังคม

วินัยทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย การที่ประชาชนในชาติจะมีวินัยทางสังคมได้นั้น จำเป็นต้องได้รับการปลูกฝังและอบรมมาตั้งแต่เด็ก ซึ่งย่อมหมายความว่าครอบครัวอันเป็นสถาบันขั้นมูลฐานของสังคม มีบทบาทสำคัญที่จะช่วยส่งเสริม ปลูกฝังอบรมให้บุคลิกภาพดังกล่าวได้รับการพัฒนาให้มากขึ้น

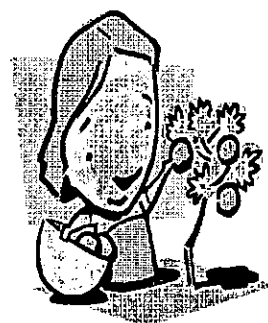
ในระดับครอบครัวซึ่งพ่อแม่เป็นผู้รับผิดชอบต่อลูกและครอบครัวทั้งหมด มีผลทำให้ลูกขาดความรับผิดชอบ เพราะคิดว่าไม่ใช่หน้าที่ของตนเอง ตัวเองมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และคำสั่งเท่านั้น ซึ่งบางครั้งอาจจะไม่พอใจแต่ก็ระงับได้ด้วยความรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณ เมื่อความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยในเรื่องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคเข้ามา ทำให้เด็กต่อต้านการควบคุม อาจเป็นเพราะความรู้สึกโกรธแค้นที่เคยเก็บกดไว้แสดงออกมาด้วยการต่อต้านคำสั่งและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทั้งในระดับกลุ่มและระดับสังคมสิ่งเหล่านี้แสดงถึงการขาดวินัยทางสังคม ที่เป็นอย่างนี้ เพราะขาดการปลูกฝังความรู้สึกรับผิดชอบต่อหน้าที่และความรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณต่อสังคมให้กับเด็ก ระบบเป็นหนี้บุญคุณแต่แรกนั้นก็มิต่อผู้ปกครอง

เท่านั้น เมื่อระบบการปกครองตัวเองแบบประชาธิปไตยเข้ามา ทำให้เป็นหนี้บุญคุณต่อผู้ปกครองค่อย ๆ หมดไป ทำให้บุคคลทำอะไรตามใจชอบ ไม่คำนึงถึงกฎเกณฑ์ของสังคม จึงมีผลให้บุคคลในประเทศขาดวินัยทางสังคม

สำหรับในแง่ของจิตวิทยานั้นการขาดวินัยทางสังคมเป็นพฤติกรรมที่เปิดเผย ซึ่งเป็นผลมาจากการขาดวินัยในตนเอง และขาดความรับผิดชอบต่อสังคม อันเป็นลักษณะของพฤติกรรมชอนเร้นหรือพฤติกรรมด้นต่อที่ทำให้บุคลิกภาพของบุคคลไม่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การปลูกฝังให้บุคคลมีวินัยทางสังคมจึงต้องพัฒนาลักษณะต้นตอของวินัยทางสังคม ซึ่งทำได้โดยการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม

วินัยทางสังคมกับความรับผิดชอบ

จากทฤษฎีบุคลิกภาพของฟรอยด์ ซุปเปอร์อีโก้ (Superego) เป็นโครงสร้างของบุคลิกภาพซึ่งเป็นตัวแทนของศีลธรรมและกฎเกณฑ์ของสังคม ซุปเปอร์อีโก้ประกอบด้วยความรู้สึกผิดชอบและอุดมคติของอีโก้ (Ego-Ideal) พัฒนาการของความรู้สึกผิดชอบจะทำให้บุคคลมีวินัยทางสังคม และพัฒนาการของอุดมคติของอีโก้จะทำให้บุคคลมีความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้น การศึกษาพัฒนาการของความรู้สึกผิดชอบ จะทำให้เห็นพัฒนาการของวินัยทางสังคมด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับเด็กในแง่ที่พ่อแม่เป็นแบบอย่างที่เหมาะสมมีบทบาทสำคัญในการกำหนดความรู้สึกผิดชอบในตัวเด็กในเชิงทฤษฎีนั้น พัฒนาการของซุปเปอร์อีโก้ในตัวเด็กขึ้นอยู่กับ ความรู้สึกผิดชอบและมาตรฐานทางศีลธรรมของพ่อแม่ ตลอดจนวุฒิภาวะ และความมีเหตุผลของพ่อแม่ด้วย และการที่เด็กจะรับเอามาตรฐานทางศีลธรรมและค่านิยมต่าง ๆ จากพ่อแม่ได้โดยการเลียนแบบกับตัวอย่างที่ดี ซึ่งการเลียนแบบลักษณะนี้ เรียกว่า การเลียนแบบเชิงเปรียบเทียบ การเลียนแบบนี้จะได้ผลดีน่าจะมาจากการควบคุมและการให้ความรักของแม่ การควบคุมจะทำให้เด็กกระทำการพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับความต้องการของเด็ก แต่การให้ความรักจะมีผลต่อการที่เด็กจะรับเอาค่านิยมและมาตรฐานต่าง ๆ ของสังคมเข้าไปไว้ในจิตใจของเด็กอย่างแท้จริง การให้ความรักควรกระทำพร้อมไปกับการควบคุมในระดับที่เหมาะสม ในการที่จะปลูกฝังความมีวินัยทางสังคมให้กับเด็ก

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 3 ลักษณะประชาธิปไตย

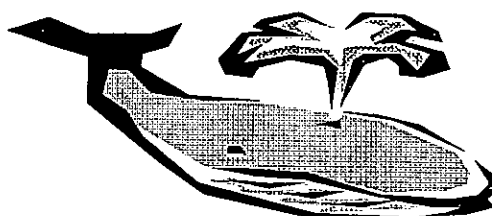
หัวข้อวิชาที่ 4 สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคในสังคมประชาธิปไตย

ความหมายของสิทธิ

สิทธิ หมายถึง อำนาจหรือประโยชน์ที่ได้รับการประกันหรือคุ้มครองและรับรองโดยกฎหมาย การที่ต้องให้กฎหมายรับรองสิทธิก็เพื่อที่จะไม่ทำให้เกิดปัญหาว่าสิทธิของคนจำนวนมากจะก้าวท้าวกัน จะต้องไม่มีการใช้กำลังเข้าตัดสิน บุคคลต้องมีสิทธิเพียงในขอบเขตของกฎหมายเท่านั้น

สิทธิในระบอบประชาธิปไตยของชาวไทย มีดังนี้

1. สิทธิที่จะได้รับคุ้มครองตามกฎหมาย บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองโดยเท่าเทียมกัน
2. สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง
3. บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพไม่น้อยกว่าสิบสองปี
4. บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญา ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีแห่งท้องถิ่นและมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ
5. สิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน ย่อมได้รับความคุ้มครองขอบเขตแห่งสิทธิ และการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามกฎหมายบัญญัติ
6. บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับบริการทางสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้สิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย
7. เด็กและเยาวชนมีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการปฏิบัติอันไม่ชอบธรรม

8. บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ

9. บุคคลทุพพลภาพมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ

10. สิทธิบุคคลที่จะดำรงชีพในสภาพแวดล้อม ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตนอย่างปกติและต่อเนื่องย่อมได้รับความคุ้มครอง

11. บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความปลอดภัยของประชาชน ความมั่นคงของรัฐหรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลใด ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

12. บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รับคำชี้แจง ข้อมูล และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ ก่อนการอนุญาตหรือดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อกุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัยหรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ

13. บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

14. บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ และได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอันสมควร ทั้งนี้ ตามกฎหมายบัญญัติ

15. สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรอื่นของรัฐให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้นย่อมได้รับความคุ้มครอง

เสรีภาพ

เสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะกระทำหรืองดเว้นกระทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็ได้ตามที่กฎหมายกำหนด และกฎหมายนั้นออก โดยได้รับความยินยอมจากประชาชนไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม

แนวคิดหรือหลักการเสรีภาพ

สังคมที่เป็นประชาธิปไตยนั้นจะต้องสร้างเสริม รักษาเสรีภาพให้เป็นไปอย่างกว้างขวาง และในประเทศประชาธิปไตยนั้นได้มีความพยายามที่จะกำหนดเสรีภาพพื้นฐาน ที่อย่างน้อยประเทศประชาธิปไตยทุกประเทศจะต้องให้หลักประกันแก่ประชาชนของตน ดังนี้

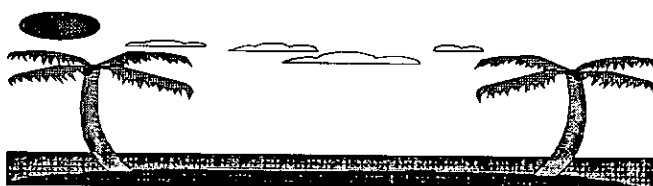
1. เสรีภาพในชีวิตและร่างกาย
2. เสรีภาพในเคหสถาน
3. เสรีภาพในการเดินทาง และมีเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร
4. เสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย
5. เสรีภาพในการนับถือศาสนา นิกายศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือพิธีกรรมตามความเชื่อที่แตกต่างจากบุคคลอื่น
6. เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นโดยการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น
7. เสรีภาพในการทางวิชาการ อันรวมถึงการศึกษาอบรม การวิจัย การเผยแพร่งานวิจัยและการเรียนการสอนตามหลักวิชาการ ทั้งนี้ โดยไม่ขัดต่อหน้าที่ของบุคคล และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษา
8. เสรีภาพในการชุมนุมชนโดยสงบ และปราศจากอาวุธ
9. เสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ องค์การเอกชน หรือหมู่คณะอื่น

10. เสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการเมืองปกครองระบอบประชาธิปไตย

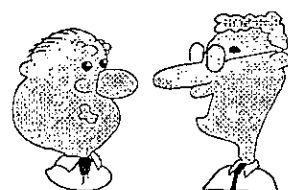
11. เสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

ความเสมอภาค

ความเสมอภาค หมายถึง ความเท่าเทียมกันทางการเมือง กฎหมายและโอกาสความเท่าเทียมในโอกาส หมายถึง การที่บุคคลทุกคนพึงมีโอกาสเสมอกันในการที่จะได้รับประโยชน์หรือหลักประกันต่าง ๆ ส่วนที่บุคคลใดจะสามารถได้ประโยชน์ หรือความสำเร็จมากน้อยต่างกันั้น ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละคน ซึ่งมีไม่เหมือนกันตามธรรมชาติ ตราบใดที่รัฐได้ให้โอกาสเหมือนกันแล้วก็ถือว่าเป็นความเสมอภาคอย่างยิ่ง

แนวความคิดในความเสมอภาค

ระบอบประชาธิปไตย มีหลักเกณฑ์ว่าด้วยความเสมอภาคพื้นฐานในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) ความเสมอภาคทางการเมือง ระบอบประชาธิปไตย จะต้องให้หลักประกันแก่บุคคลที่จะได้รับสิทธิ และหลักประกันจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐในประเด็นต่าง ๆ ทางการเมืองที่เท่าเทียมกัน ซึ่งความเสมอภาคทางการเมืองที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน หลักความคิดนี้จะเปิดโอกาสให้ประชาชน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้เท่าเทียมกัน โดยมีข้อจำกัดต่าง ๆ น้อยที่สุด ได้แก่ การใช้สิทธิ์เลือกตั้ง เป็นความเสมอภาคต่อหน้าหีบเลือกตั้ง และการสมัครรับเลือกตั้ง เป็นความเสมอภาคในการที่จะใช้ความสามารถที่จะได้รับเลือก

2) ความเสมอภาคทางสังคม ความเป็นอยู่ร่วมกันของคนในสังคมในชีวิตประจำวันทุกคนในสังคมจะมีสถานภาพทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ หรือทางวัฒนธรรม อย่างใดก็สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยสันติ ด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน โดยเห็นคนเป็นคนเช่นเดียวกัน

ได้ ในกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นกิจกรรมร่วมของสังคมนั้น ทุกคนที่ประสงค์จะเข้าร่วมกิจกรรม ก็สามารถเข้าร่วมได้ เปรียบเสมือนไม่มีความแตกต่าง

3) ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจในระบบประชาธิปไตย มิได้หมายความว่า ทุกคนในประเทศจะมีรายได้หรือทรัพย์สินเท่ากันหมด แม้ว่าจะสามารถทำให้เกิดขึ้นได้ก็ตาม ที่ไม่ได้หมายความว่าเช่นนั้น เนื่องจากความเสมอภาคในระบบประชาธิปไตยนั้นจะต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมและความยุติธรรม เมื่อเปรียบเทียบแล้วควบคู่กันไปด้วย เพราะทุกคนมีความสามารถไม่เท่ากัน ผลผลิตที่เกิดจากความสามารถของแต่ละคนก็ย่อมแตกต่างกัน ดังนั้นความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ จึงเน้นอยู่ที่การให้หลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจในอัตราหนึ่ง คือ ทำให้สมาชิกของสังคมอยู่ดีกินดี หรืออย่างน้อยที่สุด ก็ทำให้สามารถดำรงและดำเนินชีวิตอยู่ได้ อย่างไม่ลำบากจนเกินไป และสามารถที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นอกจากนี้ประชาธิปไตยควรประสานช่องว่างทางเศรษฐกิจระหว่างบุคคล ไม่ให้เหลื่อมล้ำกันมากนัก สนับสนุนให้รายได้ของทุกคนสูงขึ้นในอัตราที่เหมาะสมกับภาวะค่าครองชีพ

4) ความเสมอภาคทางกฎหมาย ราษฎรทุกคนในประเทศ จะต้องอยู่ภายใต้และได้รับการปฏิบัติต่อโดยระบบกฎหมายอันเดียวกัน โดยไม่มีการยกเว้น ระบบกฎหมายของประเทศต้องมีลักษณะสากล กล่าวคือ เป็นกฎหมายที่ใช้ได้กับทุกคนโดยทั่วไป ไม่ว่าจะมิสถานภาพใดในสังคม

5. ความเสมอภาคในโอกาส ประชาธิปไตยเชื่อในความสามารถของมนุษย์ที่จะใช้ศักยภาพของตนที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มุ่งให้โอกาสที่จะแสดงออกซึ่งความสามารถของตนได้อย่างไม่มีการจำกัดตราบที่ไม่ละเมิดผู้อื่น ซึ่งถ้าหากทุกคนได้มีโอกาสที่ทัดเทียมกันแล้ว ย่อมที่จะสามารถใช้ความสามารถที่ตนมีอยู่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

เนื้อหาสาระ

หน่วยที่ 3 ลักษณะประชาธิปไตย

หัวข้อวิชาที่ 5 ความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนที่มีต่อสังคม

ความหมายของความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบ หมายถึง คุณลักษณะหนึ่งของบุคคลที่แสดงออกในลักษณะของการมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ มีความละเอียดรอบคอบ มีการวางแผน มีความขยันหมั่นเพียร อดทนเพื่อให้งานนั้นบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและทันเวลา ยอมรับผลของการกระทำ ไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือผลเสีย และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขงานของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

ลักษณะของผู้ที่มีความรับผิดชอบ

บุคคลที่มีความรับผิดชอบ มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความซื่อตรงต่อหน้าที่
2. สำนึกูรู้สึกรับผิดชอบต่อภาวะและฐานะของตน
3. รู้จักวางแผนและดำเนินงานอย่างมีระบบ
4. มุ่งมั่นตั้งใจใช้วิชาความรู้และความสามารถปฏิบัติหน้าที่การงานทุกประการ
5. ยอมรับผลสำเร็จและความล้มเหลวแห่งการกระทำในการปฏิบัติงานทุกอย่าง
6. พยายามปรับปรุงแก้ไขในการปฏิบัติหน้าที่การงานที่บกพร่องให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
7. พยายามปฏิบัติงานในหน้าที่ให้สำเร็จ รวดเร็ว เรียบร้อยด้วยความเต็มใจและจริงใจเสมอ
8. เคารพในสิทธิเสรีภาพและความคิดเห็นของคนอื่นเป็นปกติวิสัย

ประเภทของความรับผิดชอบ

จากความหมายของความรับผิดชอบอาจแบ่งความรับผิดชอบได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การรับรู้ฐานะบทบาทของตนเองที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม จะต้องดำรงตนให้อยู่ในฐานะที่สามารถช่วยตนเองได้ รู้จักว่าอะไรผิดอะไรถูก ยอมรับผล

การกระทำของตน ทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย เพราะฉะนั้นบุคคลที่มีความรับผิดชอบในตนเอง ย่อมจะไตร่ตรองดูให้รอบคอบก่อนว่าสิ่งที่ตนจะกระทำลงไปนั้นจะมีผลเสียหรือไม่ และจะเลือกปฏิบัติแต่สิ่งที่จะทำให้เกิดผลดีเท่านั้น กับความรับผิดชอบต่อส่วนรวม หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรมของหมู่คณะ ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนอย่างเต็มกำลังความสามารถ ร่วมมือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นประพบัติและปฏิบัติตามกฎหมาย งดเว้นการกระทำการอันเป็นผลเสียหายแก่ส่วนรวม ดูแลทรัพย์สินสมบัติสาธารณะ และสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก่ส่วนรวม

บุคคลจึงต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อส่วนรวม โดยจัดออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง การที่บุคคลตั้งใจช่วยเหลืองานต่าง ๆ ภายในบ้าน เพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกันตามความสามารถของตน และรู้จักแสดงความคิดเห็น และปฏิบัติตนเพื่อความสุขและชื่อเสียงของครอบครัว ช่วยแก้ปัญหาที่สมาชิกในครอบครัวไม่เข้าใจกัน เมื่อมีปัญหาที่ปรึกษาและให้พ่อแม่รับทราบแก้ปัญหาของตนเองทุกเรื่องช่วยครอบครัวประหยัดไฟฟ้า น้ำ อาหาร สิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้านและอื่น ๆ

2. ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา หมายถึง การที่นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา รักษาผลประโยชน์เกียรติยศชื่อเสียงของสถานศึกษา ช่วยกันรักษาความสะอาดของสถานศึกษา ไม่ขีดเขียนผนังห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องส้วม แต่งเครื่องแบบนักศึกษาเรียบร้อย ไม่ทะเลาะวิวาทกับสถานศึกษาอื่น คอยตักเตือนเพื่อนนักศึกษาที่จะหลงผิดอันทำให้สถานศึกษาเสียชื่อเสียง เมื่อสถานศึกษาขอความร่วมมือหรือ

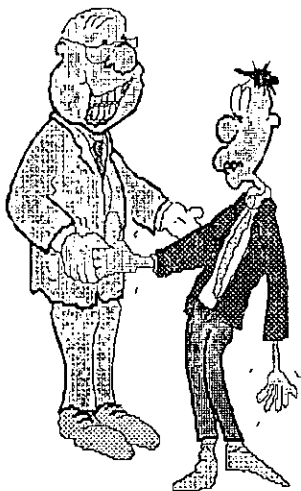

ความช่วยเหลือ ก็เต็มใจให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสถาบันตามความสนใจ และความสามารถของตน เพื่อสร้างชื่อเสียงให้แก่สถาบัน เช่น เป็นนักกีฬา นักแต่งคำขวัญ เรียงความ ฯลฯ

3. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การที่บุคคลมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและสังคม บำเพ็ญประโยชน์ และสร้างสรรค์ความเจริญให้ชุมชนและสังคมอย่างเต็มความสามารถ ช่วยสอดส่องพฤติกรรมของบุคคลที่จะเป็นภัยต่อสังคม ให้ความรู้ความสนุกเพลิดเพลินแก่ประชาชนตามความสามารถของตน ช่วยคิดและแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสังคม เช่น ความสกปรก การรักษาสาธารณสุขสมบัติ การเสียภาษี และการรับบริการสถานบริการต่าง ๆ ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม ปฏิบัติตนตามระเบียบข้อบังคับ เช่น ปฏิบัติตามกฎหมายแบบแผน คำสั่ง คำตักเตือน เป็นต้น

ความสำคัญของความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบเป็นลักษณะของความเป็นพลเมืองที่ดีที่สำคัญยิ่ง เป็นปัจจัยอันสำคัญที่จะช่วยให้สังคมมีระเบียบและสงบสุข การที่สังคมขาดความสงบนั้น กล่าวได้ว่าเกิด

จากบุคคลกลุ่มหนึ่งขาดคุณสมบัติ 5 ประการ คือ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ และความพยายามพึ่งตนเอง ดังนั้น ความรับผิดชอบจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ในสังคมได้ นอกจากนี้แผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520 มีวัตถุประสงค์ระบุไว้ ข้อหนึ่งว่า มุ่งหวังให้นักเรียนเป็นคนดี มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ อดทน คิดเป็นทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น ซึ่งถ้าจะกล่าวถึงความรับผิดชอบแล้ว อาจกล่าวได้ว่า หากบุคคลมีความรับผิดชอบจะมีผลดีต่อไปนี้คือ

1. คนมีความรับผิดชอบย่อมจะทำงานทุกอย่างสำเร็จตามเป้าหมายทันเวลา
2. คนมีความรับผิดชอบย่อมได้รับการสรรเสริญและเป็นคุณประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม
3. ความรับผิดชอบเป็นสิ่งเกื้อหนุนให้บุคคลปฏิบัติงานสอดคล้องกับกฎจริยธรรมและหลักเกณฑ์ของสังคม โดยไม่ต้องมีผู้อื่นมาบังคับ
4. ไม่เป็นต้นเหตุของความเสื่อมและความเสียหายแก่ส่วนร่วม
5. ทำให้เกิดความก้าวหน้า สงบสุข เรียบร้อยแก่สังคม

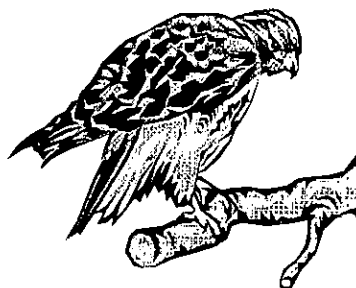
การปลูกฝังและพัฒนาความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกอบรม ตั้งแต่ในวัยเด็กคุณลักษณะนี้จะพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ จากวัยเด็กไปสู่วัยรุ่น จากวัยรุ่นจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ ในระยะแรก ๆ ของชีวิต เด็กยังช่วยตัวเองไม่ได้ต้องอาศัยผู้อื่นตลอดเวลา แต่เมื่อโตขึ้นจะมีความสามารถด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น และช่วยตัวเองได้มากขึ้นทีละน้อย จะค่อยเรียนรู้เกี่ยวกับความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น การพัฒนาความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานให้กับเด็ก ควรจะเริ่มอย่างค่อยเป็นค่อยไปเริ่มด้วยการให้ทำงานที่ง่าย ๆ เพื่อให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและมีประสบการณ์ในการทำงานด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะในการฝึกความรับผิดชอบมีดังนี้

1. การฝึกความรับผิดชอบ ควรเริ่มตั้งแต่เด็ก
2. เด็กทุกคนควรมีโอกาสฝึกความรับผิดชอบ

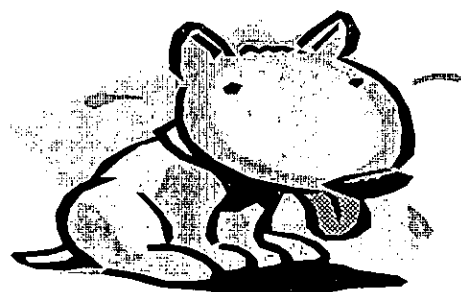
โดยการปฏิบัติจริงให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำงาน

3. การจัดประสบการณ์ให้เด็กรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน ควรให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล

4. ควรให้เด็กได้ทราบว่าผู้ใหญ่หวังอะไรจากตัวเขา
5. ในการฝึกความรับผิดชอบนั้น ผู้ใหญ่ต้องรู้จักยืดหยุ่นไม่ควรเร่งรัดเด็กจนเกินไป
6. ต้องระลึกไว้เสมอว่าในการทำงานนั้นเด็กต้องการคำแนะนำจากผู้ใหญ่
7. เด็กต้องการความไว้วางใจจากผู้ใหญ่ ดังนั้น เมื่อมอบหมายงานให้ทำแล้วก็ควรให้เด็กได้รับผิดชอบอย่างเต็มที่

8. การให้เด็กรับผิดชอบเกินความสามารถก็อาจเป็นอันตรายแก่เด็กได้
9. หัดไม่ปัดความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของตนไปตกแก่ผู้อื่น

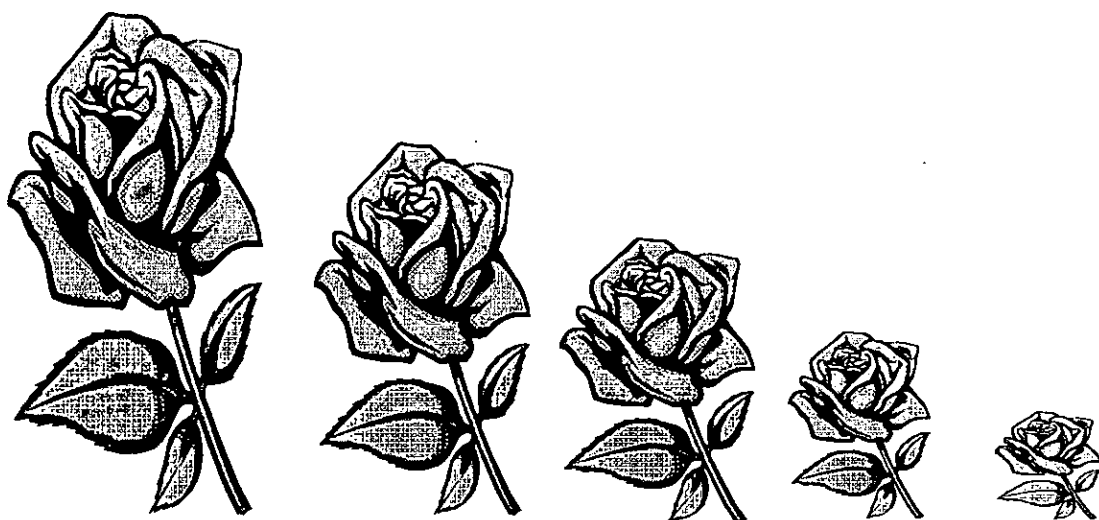

10. ชี้แจงให้รู้จักขอบเขตหน้าที่การงานของตนว่ามีอะไรบ้าง เมื่อรู้หน้าที่ของตนเองแล้วจะไม่ไปก้าวก่ายงานของผู้อื่น

นอกจากนี้ ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงาน สถานศึกษาควรมุ่งสอนให้บุคคล
สร้างสมหลักธรรมประจำใจ ดังต่อไปนี้ คือ

1. การรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนและเคารพในสิทธิของผู้อื่น
2. การทำงานให้สำเร็จเป็นขั้นเป็นอันโดยไม่ละทิ้งงานที่ได้รับไว้แล้ว
3. ความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น

สรุปข้อเสนอแนะ ในการปลูกฝังความรับผิดชอบของบุคคลได้ว่า ควรฝึกให้มีนิสัย
รับผิดชอบตั้งแต่ในวัยเด็ก ทั้งที่บ้านและทางโรงเรียน โดยเริ่มให้ทำงานที่ง่าย ๆ เหมาะสม
กับวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล และเมื่อมอบหมายงานให้ทำแล้วก็ควรให้เด็กได้
รับผิดชอบอย่างเต็มที่ มีประสบการณ์ในการทำงานด้วยตนเอง เพื่อให้เด็กเกิดความเชื่อมั่น
หัดไม่ให้เกิดความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของตนให้แก่ผู้อื่น ให้ทำงานสำเร็จเป็นขั้น
เป็นอัน โดยไม่ละทิ้งงานที่ได้ทำไว้แล้ว ชี้แจงให้เด็กรู้จักขอบเขตหน้าที่การงานของตนเองว่า
มีอะไรบ้าง เพื่อไม่ให้ไปก้าวล่วงงานของผู้อื่น และต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น
ซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นการปลูกฝังให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงาน

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	สมศรี ทองนุช (แก้วรุ่งเรือง)
วัน เดือน ปีเกิด	22 สิงหาคม 2498
ภูมิลำเนา	144 หมู่ 4 ต.บางบ่อ อ.บางบ่อ จ.สมุทรปราการ
ที่อยู่ปัจจุบัน	423/1 หมู่ 1 ต.ธาตุเชิงชุม อ.เมือง จ.สกลนคร
สถานที่ทำงาน	ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสกลนคร

ประวัติการศึกษา

..... - 2514	ม.ศ.3 จากโรงเรียนมัธยมบางบ่อ (บางบ่อวิทยาคม) จ.สมุทรปราการ
2515 - 2516	ป.กศ. จากวิทยาลัยครูสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร
2517 - 2520	กศ.บ. (ภูมิศาสตร์) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2525 - 2528	กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2538 - 2542	กศ.ด. (การอุดมศึกษา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

“ไม่มีสถาบันใดที่ข้าพเจ้าใช้ระยะเวลาศึกษายาวนานถึง 13 ปี เท่ากับมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร อันเป็นที่รักและภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่งแห่งนี้”

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ
สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ

บทคัดย่อ
ของ
สมศรี ทองนุช

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต สาขาการอุดมศึกษา
ธันวาคม 2542

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ
ความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ สำหรับนักศึกษาสาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏให้มีความรู้
เจตคติ และพฤติกรรมของความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ การวิจัยมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาและวิเคราะห์
เอกสารงานวิจัย และการสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นคน
ทันสมัยด้านจิตใจ นำมาสร้างเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อ
สอบถามคุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่จำเป็นต้องเสริมสร้าง สำหรับนักศึกษา
สาขาครุศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เป็นผู้บริหาร
204 คน อาจารย์ 378 คน นักศึกษา 392 คน บัณฑิต 400 คน หัวหน้าหน่วยงาน
ภาครัฐ 100 คน และหัวหน้าหน่วยงานภาคเอกชน 50 คน รวมทั้งสิ้น 1,524 คน
ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความแปรปรวน ได้
คุณลักษณะความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจที่กลุ่มตัวอย่างเห็นสอดคล้องกันว่าสมควรที่จะ
เสริมสร้างก่อน 3 คุณลักษณะ คือ ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ การเห็นคุณค่าใน
ตนเองและลักษณะประชาธิปไตย

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตรเป็นการนำผลการศึกษาจากขั้นตอนที่ 1 มากำหนด
เป็นร่างหลักสูตร ประกอบด้วย ความเป็นมาของการฝึกอบรม จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหา กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม สื่อ และการประเมินผล
ผู้เข้ารับการฝึกอบรม จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความรู้ เจตคติ
และพฤติกรรมของความเป็นคนทันสมัยด้านจิตใจ เนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรม แบ่งออก
เป็น 3 หน่วยคือ หน่วยที่ 1 ความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ หน่วยที่ 2 การเห็นคุณค่า
ในตนเอง และหน่วยที่ 3 ลักษณะประชาธิปไตย เอกสารหลักสูตรได้รับการตรวจสอบโดย
ผู้เชี่ยวชาญ 10 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องภายในของร่างหลักสูตร
ผลการประเมินพบว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมในเกณฑ์ระดับมากและมีความสอดคล้องสูง

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร เป็นการทดลองใช้หลักสูตร
และประเมินผลหลักสูตร โดยให้นำหลักสูตรฝึกอบรมที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับนักศึกษา
สาขาครุศาสตร์ชั้นปีที่ 1 ของสถาบันราชภัฏ ที่ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 35 คน
ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับการทดสอบโดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติและแบบ
วัดพฤติกรรม โดยการทำการทดสอบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรมสิ้นสุด ผลการ
ตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรพบว่า ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง
ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรฝึกอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ
ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 แสดงว่าหลักสูตรมีความ
เหมาะสมในระดับมาก

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร เป็นการปรับปรุงแก้ไขการเขียนสภาพ
ปัญหา การเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม
รวมทั้งปรับปรุงกิจกรรมและวิธีการให้เหมาะสมและสะดวกต่อการนำไปใช้

A DEVELOPMENT OF TRAINING PROGRAM TO ENHANCE
INDIVIDUAL MODERNITY FOR STUDENTS
OF RAJABHAT INSTITUTES

AN ABSTRACT
BY
SOMSRI THONGNUT

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Doctor of education degree in Higher Education
at Srinakharinwirot University
December 1999

The purpose of this study was to develop a training program to enhance individual modernity for students of Rajabhat Institutes. The study was divided into four steps :

Step one : Preliminary study

The researcher investigated documents, researches and interviewed the experts to find out individual modernity characteristics for students of Rajabhat Institutes. Then the researcher developed a questionnaire to survey the characteristics needed for the students. The samples were 204 administrators, 378 faculty members, 392 students, 400 graduates, 100 government chief officers and 50 private sector chief officers. Data was analyzed by mean, standard deviation and One-way ANOVA . It was found that the top three characteristics that were necessary to enhance for students were self efficacy, self esteem and trait of democracy.

Step two : Curriculum development

The curriculum structure was developed by using the findings from step one. It consisted of rationale in training, purpose of curriculum, behavioral objectives, contents, activities and training techniques, media, measurement and evaluation techniques. The contents were composed of 3 units : unit 1 self efficacy, unit 2 self esteem and unit 3 trait of democracy. The curriculum structure was evaluated by 10 experts. Data were analyzed by mean and index of consistency. The results showed that the curriculum would be appropriated and were highly concerancy.

Step three : Curriculum assessment

The one group pretest-posttest design was used to test the efficiency of the curriculum. The samples were 35 Rajabhat Institute students. The pretest and posttest scores of the achievement, attitude and behavioral tests were significantly different at the 0.01 level. The relationship of the process and the product was considered and compared to the criterion. It showed that the curriculum would be efficient.

Step four : Curriculum revision

The researcher revised the curriculum and improved the contents and other components in details. The curriculum was ready to implement.